

HEDEFİMİZ VE İRADEMİZ	11
YENİ İKLİM	17
1. DEVLET VE TOPLUM ARASINDA YENİ BİR MUTABAKAT	18
1.1. Her şey insan için	18
1.2. Nereye varacağız?	19
1.3. Yeni Mutabakat	19
1.4. İnsanı özneleştiriyoruz	20
1.5. Üç temel özgürlüğü kutsal emanet olarak görüyoruz	20
- Düşünce ve ifade özgürlüğü:	20
- Din ve vicdan özgürlüğü	21
- Girişim özgürlüğü	21
1.6. Sivil Anayasayla demokratik devlet düzenini kuruyoruz	22
1.6.1. Hukukun üstünlüğünü sağlıyoruz	22
1.6.2. Erkekler ayrılığı ilkesini geçerli kılıyoruz	22
1.6.3. Yürütmenin başı cumhurbaşkanıdır, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini sağlıyoruz	23
1.6.4. Yargıyı bağımsızlaştırıyoruz	24
1.6.5. Çoğulcu, demokratik, laik devlet	24
1.7. Demokratik siyaset düzeni	24
1.7.1. Demokratik siyaset düzeninin en temel vasfı temsilde adaleti sağlamaktır. Yönetimde istikrar yasama ve yürütmeyi ayıran yeni siyaset düzeninde mevcuttur.	24
1.7.2. Hak için ve halkla birlikte siyaset için demokratik siyasi partiler düzeni getiriyoruz	25
1.7.3. İntisap/İtaat toplumunu sivil ve demokratik bir topluma dönüştürüyoruz	25
1.8. Eşit haklar adil temsil düzeni	26
1.8.1. İnsanımızı eşit vatandaşlar olarak görüyor, herkes için eşit fırsatlar öneriyoruz	26
1.8.2. Temel hakları herkes için güvence altına alıyoruz	27
1.9. Ortada buluşuyor, demokratik merkezi inşa ediyoruz	28
1.10. Kürt sorunu, Alevi sorunu, irtica sorunu gibi adlandırmalar üzerinden sosyal kümeleri bir sorun alanı olarak gören her türlü tanımlamaya karşı çıkıyoruz	30
1.11. İnsanımızı dini ve vicdanı, düşüncesi ve ifadesi, emeği ve girişimiyle özgürleştiriyoruz	31
1.12. Ayrımcılığı suç sayıyoruz	31
1.13. Toplumsal barışın dayanağı olarak inanç özgürlüğünü tanıyoruz	31
1.14. Bürokratik devletten demokratik devlete	32
1.14.1. Demokratik ve adil devleti getiriyoruz	32

1.14.2. Temel hizmetlere erişimde eşitlik ve güvence getiriyoruz	33
1.14.3. Yönetilebilir, işleyen ve hesap veren kamu yönetimi oluşturuyoruz	33
2. HERKES İÇİN ADALET	33
2.1. Güven ve rızaya dayalı adalet toplumu inşa ediyoruz	34
2.2. İşleyen Demokrasi	35
2.3. Korunan rekabet, verimlilik ve adaletle gelen refah	36
2.4. HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ	37
2.5. Yargı bağımsızlığı	38
2.6. Tarafsız ve bağımsız hâkim	39
2.7. Yargı birliği	39
2.8. Koruyucu hukuk	39
2.9. Etkili yargı	40
2.10. Hakkaniyete uygun ve hızlı yargı	40
2.11. Delilden suçluya giden adalet	41
2.12. Savunmanın kutsallığı	42
2.13. Af yasaları	42
2.14. Mevzuatta yalınlık	42
2.15. Fiziksel altyapının iyileştirilmesi	42
2.16. Hukuk eğitiminin iyileştirilmesi	43
2.17. ASAYİŞ-İÇ GÜVENLİK	43
2.18. ETNO-KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK VE TOPLUMSAL BÜTÜNLÜK	45
2.19. GÜVEN VE RIZA TOPLUMU	47
3. EŞİT FIRSATLAR DÜZENİ	48
3.1. BİZ EŞİT FIRSATLAR DÜZENİNİ ÜÇ ADIMDA KURMAYI ÖNERİYORUZ:	49
- Herkese hakların kullanımında özgürlük sağlayan yeni Anayasa'yı yapıyoruz	49
- AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ YASASI getiriyoruz	49
- Temel hizmetlere erişimde eşitlik ve güvence getiriyoruz	49
3.2. FIRSATLARIN EŞİTLENMESİ VE AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ	49

3.2.1. Temel ilkelerimiz	49
3.3. Ayrımcılık Nedir?	51
3.4. Ayrımcılık Yasası'nın kapsamı ne olacak?	52
3.5. Üyelik şartı belirlemek ayrımcılık mıdır?	52
3.6. Devletin sorumluluğu	52
3.7. Temel hizmetler alanında adaleti sağlıyoruz	53
3.8. Adil temsil yoluyla da ayrımcılığı önliyoruz	53
3.9. Ayrımcı yayın yapmayı yasaklıyoruz	54
3.10. Herkesin çalışma hakkının korunmasını sağlıyoruz	55
3.11. Çocuk yardımı ve bakımı hangi ölçütlere göre düzenlenecek?	56
3.12. Öğrenim ve mesleki eğitim haklarının korunmasına önem veriyoruz	56
3.13. Vergilemede ayrımcılığa son veriyoruz	57
3.14. Yargılamada ayrımcılığın önlenmesi ve adalet	57
3.15. Ailede ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi, ailenin ve çocuğun korunması	57
3.16. Ayrımcılığa uğrayan nasıl şikâyet edecek?	58
3.17. İspat yükümlülüğü kimde olacak?	58
4. TOPLUMSAL BARIŞIN DAYANAĞI OLARAK İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ	58
4.1. "ÇÖZÜM YAKLAŞIMI" NIN ANAYASAL DAYANAKLARI VE PARTİ TÜZÜĞÜNÜN ÇÖZÜME ÖNDERLİK EDEN KAVRAMLARI	60
4.1.1. Anayasa ve Eşitlik	60
4.2. "ÇÖZÜM YAKLAŞIMI" NDA TEMEL İLKELER	60
4.3. "ÇÖZÜM YAKLAŞIMI" NIN TESPİT ETTİĞİ TEMEL SORUNLAR	60
4.3.1. Devlet tarafsız görülmemektedir	61
4.3.2. Devlet vatandaşlarının inanç ve ibadet özgürlükleri karşısında saygılı davranmamaktadır	61
4.3.3. Devlet verimli ve adil din hizmeti üretmemektedir	62
4.4. "ÇÖZÜM YAKLAŞIMI" NIN TEMEL ADIMLARI	62
4.4.1. İnanç ve kültür farklılıkları tanınacaktır	62
4.4.2. Etkili ve verimli hizmet sağlanacaktır	63
4.4.3. İbadethaneler	64
4.4.4. Din hizmetlileri	64
4.4.5. Eğitim – öğretim	64
4.4.6. Dini yayınlar	65
YENİLENEN DEVLET	66

1. GÜÇLÜ DEVLET İÇİN İŞLEYEN KAMU YÖNETİMİ	68
1.1. Birlik ve bağımsızlığımızın güvencesi devlettir	68
1.2. Bürokratik devletten demokratik devlete geçişi sağlayacağız	68
1.2.1. Yürütme tek başlı hale gelecektir	68
1.3. Hizmetlerin yerinde görüldüğü yapıya geçilecektir	69
1.4. Güven kurumu olarak merkezi yönetim	69
1.5. Bakanlıklar	70
1.5.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	71
1.5.2. Ekonomi Bakanlığı	71
1.5.3. Şehircilik Çevre ve İskân Bakanlığı	71
1.5.4. Tarım, Orman ve Gıda Bakanlığı	72
1.5.5. Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı	72
1.5.6. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	72
1.6. Kamu personel rejimi	72
Kamuda tüm Bakanlıklarda gereksiz hiyerarşik kademeler kaldırılacaktır. Bakanlıklarda örgütlenme yatay olarak yeniden düzenlenecektir. Bu doğrultuda kademeler şu şekilde olacaktır; şube müdürü, daire başkanı, genel müdür, müsteşar ve bakandan oluşacaktır.	73
1.7. Vatandaşın hizmetinde devlet	73
1.8. Yerinden yönetim	74
1.9. Yerel yönetimler	75
1.10. Her ilde tek şehir meclisi olacak	75
1.11. Hizmet ve seçim çevreleri tayin edilecek	75
1.12. Mahalleler kimlik kazanacak	76
1.13. Bizim devletimiz rekabetçi devlettir	76
1.13.1. Erişimde Adalet, Hizmeti Üretmede Rekabet	76
1.14. Hesap Soran Millet Hesap Veren Devlet	77
2. DIŞ POLİTİKADA KÜRESEL VİZYON	79
2.1. Dirayetli Bir Dış Politika	81
2.2. Bölge Politikaları	83
2.2.1. Avrupa Birliği	83
2.2.2. ABD	87
2.2.3. Ortadoğu	89
2.2.4. Avrasya	91
2.2.5. İslam Ülkeleri	92
2.3. Türk Dış Politikasında Somut Sorunlar Ve Çözümleri	93
2.3.1. Kıbrıs	93

2.3.2. Irak, Kuzey Irak, PKK	94
2.3.3. Ermeni Sorunu	97
2.3.4. Küresel Terör	97
GÜVENCELİ HAYAT	99
1. SOSYAL DEVLET-SOSYAL PİYASA-GÜVENCELİ HAYAT	100
1.1. HERŞEY İNSAN İÇİN	100
1.2. SOSYAL DEVLET, SOSYAL PİYASA	100
1.3. YENİ SOSYAL DEVLET-Vatandaş hizmetin merkezindedir	101
1.4. HERKESE GÜVENCELİ HAYAT SUNUYORUZ	102
1.4.1. Aileye hukuki kimlik ve statü kazandırıyoruz	103
1.4.2. Herkese hukuki himaye her aileye vekil edinme hakkı getiriyoruz	103
1.4.3. Herkese insanca sağlık hizmeti	104
1.4.4. Herkese nitelikli eğitim	106
1.4.5. Herkese huzurlu emeklilik	106
1.4.6. İş Güvencesi	107
1.5. TEMEL İHTİYAÇLAR- KAMU HİZMETLERİ	107
1.6. TEMEL HİZMETLERİN YÜRÜTÜLMESİNDE MEVCUT DÜZEN	108
1.7. TEMEL HİZMET SİGORTALARI KURUMU ve TEMEL HİZMET SİGORTALARI AİLE HESAPLARI FONU	110
1.8. TEMEL HİZMET SİGORTACILIĞI	111
1.9. TEMEL HİZMET ARZI PİYASALARI	112
1.10. TEMEL HİZMET FİNANSMANINDA YENİ DÜZEN: AİLE TASARRUF HESABI SİSTEMİNE GEÇİYORUZ	114
1.11. SİGORTA POLİÇELERİ NASIL SATIN ALINACAK?	117
1.12. MEVCUT SİSTEMİN EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ	120
1.13. Yeni Sistemden Sonra Devletin Sırtından Kalkacak Olan Yükler	120
1.14. SOSYAL TASARRUFLARI ULUSAL SERMAYE KILIYORUZ	121
1.15. MEVCUT YAPI NASIL DÖNÜŞECEK?	122
EK 1	123
VARSAYIMLAR VE YORUMLAR	124
2. SAĞLIKTA HİZMET SUNUMU	124
2.1. SAĞLIK SİSTEMİ	125
2.1.1. Sağlık Sistemi Neleri Teminat Altına Alır?	125
2.1.2. Sağlık Bakanlığının Yeni Yapısı	125
2.1.3. Sağlık Sisteminde Birinci Basamak (Sağlık Merkezleri)	125

2.1.4. Sağlık Sisteminde İkinci Ve Üçüncü Basamak (Hastaneler)	125
2.1.5. İnsan Kaynakları	125
Tıp fakültelerinde temel bilim uzmanlığı teşvik edilecektir.	126
2.1.6. e-Sağlık	126
2.1.7. Hizmet Sunucuya Yapılacak Ödemeler	126
2.1.8. Acil Yardım Ve Kurtarma Hizmetleri	126
2.1.9. Ağız - Diş Sağlığı	127
2.1.10. İhtisas Bölge Hastaneleri	127
2.1.11. Engellilerimiz ve Bakım Hizmetleri	127
2.1.12. Tıbbi Gereçler	128
2.1.13. Tıbbi Atıklar	128
2.2. YENİLİKLER	128
2.3. YENİ SİSTEMİN GETİRECEKLERİ	129
3. ÖZGÜR KADIN ÖZGÜR TÜRKİYE	129
3.1. Genel durum	130
3.2. Türkiye'nin durumu	130
3.3. Kadınlarımız ve eşitlik	131
3.4. Kadınlarımız ve bağımsızlık	132
3.5. Kadınlarımız ve aile	132
3.6. Kadınlarımız ve eğitim	133
3.7. Kadınlarımız ve çalışma hayatı	134
Kadınlarımızın iş gücüne katılımı desteklenecektir	134
Çalışma hayatında yaptığı işin karşılığı olan ücret alınacaktır	135
Hem çocuk, hem de iş sahibi olabilecektir	135
3.8. Kadınlarımız ve sosyal güvenlik	136
Bütün kadınlarımız sosyal güvenceye kavuşturulacaktır	136
3.9. Kadınlarımız ve siyaset	136
Haydi, birlikte siyaset yapalım	136
3.10. Kadınlarımız ve sağlık	137
Anneler de ölmesin bebekler de	137
3.11. Kadınlarımız ve engelli hayat	138
3.12. Kadınlarımız ve yeniden toplumsal hayatı	138
3.13. Kadına karşı ayrımcılıkta birlikte mücadele edeceğiz	138
3.14. Kadına uygulanan şiddete karşı birlikte mücadele edeceğiz	138
3.15. Kadınların yoksulluğu ile birlikte mücadele edeceğiz	139
3.16. Kadınların işsizliği ile birlikte mücadele edeceğiz	139

4. ENGELSİZ BİR TÜRKİYE İÇİN FIRSAT	139
4.1. BAKIM VE BAKIM HİZMETLERİ	140
4.2. HAYAT BOYU GÜVENCE	141
4.3. EĞİTİM	141
4.4. SOSYAL HAYATA UYUM	142
4.5. AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ VE FIRSAT EŞİTLİĞİ	142
4.6. ENGELLİ İSTİHDAMI	142
5. ÜLKESİNE, GELECEĞİNE SAHİP ÇIKAN GENÇLER VE ÇOCUKLAR	143
5.1. AİLE	143
5.2. ÇAĞDAŞLIK	144
5.3. DEĞİŞİM	145
5.4. REFAH	145
5.5. AİLENİN HUKUKİ KİMLİĞİ	146
5.6. ÇOCUK-GENÇ STRATEJİSİ	146
5.7. EĞİTİM	146
5.8. OKUL ÖNCESİ / ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ	147
5.9. EVDE BAKIM	147
5.10. ÇOCUK YOKSULLUĞU	148
5.11. ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ, ÇOCUĞA KARŞI ŞİDDET (FİZİKSEL İSTİSMAR)	148
5.12. SOKAK ÇOCUKLARI	148
5.13. ÇOCUK İŞÇİLİĞİ, KÖTÜ KOŞULLARDA ÇALIŞTIRILAN VE SÖMÜRÜLEN ÇOCUKLAR	149
5.14. TASARLANMIŞ OYUN ALANLARI	149
5.15. ZİHİNSEL VE FİZİKSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIMIZ	149
5.16. GENÇLERİMİZ	150
5.16.1. GENÇLİK VE SPOR	150
ALTYAPI	151
Altyapıda Eğitim	151
Altyapı Maliyetleri	151
Kariyer Planı	151
ÜSTYAPI	152

DENETİM	153
6. YAŞLILARIMIZ VE EMEKLİLERİMİZ	154
6.1. Herkese huzurlu emeklilik	154
6.2. Her türlü hizmete ulaşılabilirlik	154
6.3. Bakım hizmetleri	154
6.4. Güvenli ve huzurlu yaşam	154
ULUSAL REKABET GÜCÜ OLARAK FIRSAT EKONOMİSİ	156
1. Ekonomi insan içindir ve siyasal bir sorundur	157
2. Ekonomiye fırsat penceresinden bakıyoruz	157
3. Rekabetçi Türkiye'yi kuruyoruz	158
4. Ulusal rekabet gücü için fırsat ekonomisi	159
4. 1. Demokrasi ekonomik rekabet gücünün iklimidir	159
4. 2. Ekonomi insan içindir	160
4.3. Yoksulluk kader değildir, bir akıl ve adalet sorunudur	160
4. 4. Ulusal ekonomi ve rekabet gücü	161
4. 5. Türkiye fırsatlar vatanıdır	161
4. 6. Ulusal mutabakatla gelen rekabet gücü	162
4.7. Rekabet odaklı ekonomi-politika / Kıtık rejiminden fırsatlar rejimine	163
4. 8. Türkiye yapabilir	164
4. 9. Ulusal serveti ulusal tasarrufa ait kılıyoruz	165
4. 10. Yabancı sermayeye değil uluslararası rekabete açılıyoruz	167
4.11. Sosyo liberal sentez: sosyal piyasa sosyal devlet	169
4.11.1. Temel hizmetlerdeki tekelliliği kaldırıyor rekabeti getiriyoruz	169
4.12. Devleti ulusal rekabet politikasının hakemi ve koruyucusu kılıyoruz	170
4.13. Türkiye'nin rekabet üstünlükleri	172
4. 13.1. Pazar gücü	174
4.13.2. Demografik fırsat penceresi	174
4.13.3. Girişimcilik ve bireysel beceri kapasitemiz (Fırsatla Buluşan İnsan)	175
4. 14. ADİL VE REKABETÇİ VERGİ DÜZENİNİ KURUYORUZ	176
4.14.1. Vergilendirmede mevcut durum: Adaletsizlik ve verimsizlik	176
4.14.2. Vergi yükünde durum	176
4.14.3. Vergi çeşitlerinde durum	177
4.14.4. Adil ve rekabetçi yeni vergi düzeni	178
4.14.5. Mali sicil oluşturulacaktır	179
4.14.6. Aile beyanı sistemine geçilecek ve her aile mali durum beyannamesi verecektir	180
4.14.7. Atıl sermaye vergisi ihdas edilecektir	181
4.14.8. Gelir Vergisi	182
4.14.9 Kurumlar Vergisi	183
4.14.10. Dolaylı Vergiler	185
4.14.11. Üretim Artış İstisnası	186
4.14.12. Vergi idaresinin yeniden yapılandırılması	187
4. 15. Rekabet gücü stratejisine uyumlu teşvik politikaları	187
4. 16. Sıcak para hareketleri karşısında ulusal ekonominin rekabet gücü	189

4. 17. Ekonomik kalkınmanın dinamiği olarak şehirler	191
4. 18. İstihdam	192
4. 19. Zihniyet değişimi ve yenileştirmecilik (Innovation)	195
5-Fırsat ekonomisiyle birlikte yenilenen sektörler	199
5.1. Tarım	199
5.1.1. Tarım stratejimiz	200
Planlama	200
Sulama	200
Bitkisel Üretim	200
Hayvansal Üretim	201
Gıda Güvenliği	202
Üretici Örgütleri ve Kooperatifler	202
Tarımsal Teknoparklar	203
Borsalar	203
Stratejik ürünlerimiz	204
Biyoteknoloji	204
Teşvik – Primler ve Diğer Destekler	204
Kalıntı Kontrol	205
Bakanlığın Yeniden Yapılandırılması	205
5. 2.Savunma ve güvenlik sektörü	205
5. 3. Ulaştırma ve lojistik	206
Ulaştırma	206
Lojistik	206
Türkiye Bölgesinin Lojistik Üssü Olacaktır	207
5. 4. Sürdürülebilir enerji politikaları	207
5. 5. Dış Ticaret	211
5. 6. Finans	213
Finans merkezi İstanbul	214
Risk sermayesi modeli	215
5. 7. Yükselen Sektörler: Hizmetler, Nanoteknoloji, Biyoteknoloji Ve Bilişim	216
5. 7.1. Hizmetler: Ekonominin yeni motoru	216
5.7.2. Nanoteknoloji	217
5.7.3. Biyoteknoloji	218
5.7.4.Bilişim Teknolojisi	222
6. ŞEHİR VE MEDENİYET	226
1. EKONOMİK KALKINMANIN DİNAMİĞİ OLARAK ŞEHİRLER	227
2. YIĞILMIŞ ŞEHİRLERE TASARLANMIŞ ÇÖZÜMLER: YENİ ŞEHİRLER	228
2.1. Türkiye şehirlerde yaşayacak	229
2.2. Rekabet eden şehirler	230
2.3. Kentsel rantı halka kazandıracamız	231
2.4. Yeni şehirlerin inşa mekanizması	233
3. SADECE BAŞINI SOKACAK BİR KONUT DEĞİL, YAŞANACAK BİR HAYAT	235
4. YAŞADIĞI ÇEVRE ÜZERİNDE SÖZ SAHİBİ OLABİLEN ÖZGÜR İNSAN	236
4.1. Her anlamda tasarlanmış, yaşanabilir şehirler	237
4.2. Aracın ulaşımı yerine insanın ulaşımı	238
4.3. Kentsel hizmet alanlarına erişimde eşitlik: Engelsiz şehirler	240
4.4. Komşuluk tohumunun filizlendiği yer mahalle toprağıdır	240
4.4.1. Ortak yaşam ancak ortak yaşamakla gerçekleşir	240
4.4.2. Şehre açılan kapının anahtarı olarak sokak	241

4.5. Vatandaşlarını kucaklayan, onlara kimlik veren şehirler	241
YETKİN İNSAN	243
1. İNSANI GELİŞİM VE FIRSAT EŞİTLİĞİ İÇİN EĞİTİM	244
1.1. Eğitim herkes için temel bir hak olacaktır	245
1.2. Herkese inancını ve dilini öğrenme hakkı verilecektir	246
1.3. Her aileye eğitim poliçesi	246
1.4. Eğitim sisteminin merkezinde öğrenci olacaktır	246
1.5. Ezberci eğitim istemiyoruz	247
1.6. Eğitim değil öğrenme diyoruz	247
1.7. Yaşam boyu öğrenme ilkesini hayata geçireceğiz	247
1.8. Ders kitapları yeni yaklaşıma göre yenilenecektir	247
1.9. Sosyal devlet hizmeti olarak eğitim ve kamu malı olarak okul	248
1.9.1. Okullarda kıtlık rejimine son verilecektir.	248
1.9.2. Okullarda ailenin etkin olduğu yönetim	248
1.9.3. Merkeziyetçi eğitime son verilecektir	248
1.10. Eğitimde engeller aşılanacaktır. Üstün yetenekli öğrenciler ise özel eğitim imkânına kavuşturulacaktır	249
1.11. Spor kulüplerinin altyapılarını kaldırıp sporcu yetiştirme işini okullara bırakacağız	249
1.12. Temel eğitim okul öncesi eğitimden başlatılacaktır	249
1.13. İlköğretimde en iyi okul eve en yakın okuldur	250
1.14. Çocuğun ilgi ve yeteneğine göre etkin yönlendirme	250
1.15. Mesleki-teknik ve akademik eğitim ayrımı ortadan kaldırılacak, çok programlı lise uygulamasına geçilecektir	250
1.16. Ortaöğretimde kampus okullar	251
1.17. Adil olmayan, bireyin yeteneklerini ölçmeyen ve çocuklarımıza başarısız damgası vurarak özgüvenlerini elinden alan SINAV SİSTEMİ değişecektir	251
1.18. OKS kaldırılacaktır	251
1.18.1. Öğrenci Yetenek Ölçümü	252
1.19. ÖSS kaldırılacaktır	252
1.20. Bilgi Toplumuna önderlik edecek üniversiteler	252
1.20.1. Üniversiteler toplumun malıdır ve topluma karşı sorumludur	253
1.20.2. YÖK kaldırılacaktır	253
1.20.3. Özgür ve özerk üniversite	253
1.20.4. Öğrenciye destek ve öğrencinin kendi üniversitesini seçmesi	254
1.20.5. Akademik yetkinleşme	254
1.20.6. Her şehre üniversite	254
1.20.7. Uzaktan öğrenme	254

HEDEFİMİZ VE İRADEMİZ

Yurdumuzun ekonomisini en
mücadelesiz ve medeni memleket
teki seviyesine çıkaracağız -
milletimizi en geniş refah
vasıtaları ve kaynaklarına sahip
kılacağız. milli kültürümüzü, manevî
medeniyet seviyesini üstüne
çıkartacağız.
Bunun için bu gün zaman
ölçüsünü geçmiş asırların gereğini

HEDEFİMİZ, İRADEMİZ VE PROGRAMIMIZ

“Türkiye tam bağımsız bir devlet olmak, ya da bağımsızlığı elinden alınarak uydulaştırılmış bir devlet olmak arasında bir seçim yapacaktır.

Türkiye gücüyle kendine yeten ve dünya ile rekabet edebilen bir milli ekonomiye sahip olmakla, taşeronlaştırılmış bir ekonomiyle ucuz işgücü pazarı haline gelip küresel güçlerin boyunduruğu altına girmek arasında bir seçim yapacaktır.

Türkiye yarattığı ekonomik, toplumsal ve kültürel iklimle vatandaşlarına onurlu hayatlar sunan bir ülke olmak ile vatandaşlarına onurlu hayatlar kurabilmeye gücü yetmeyen devlet olma arasında bir seçim yapacaktır.

Özgür ve onurlu bir toplum mu olacağız, yoksa yardıma, ianeye muhtaç, ancak söyleneni yapan, itaat eden bir toplum haline mi geleceğiz? Seçim, bunun seçimi olacaktır.”

HEDEFİMİZ, Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmaktır.

İRADEMİZ, Türkiye'nin kendisi kalarak özgün bir varoluşu gerçekleştirmesini sağlamaktır.

PROGRAMIMIZ, nihai hedefimizi siyasi irademizle buluşturacak yeni iklimi kurmaktır.

HEDEFİMİZ, *Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmaktır.*

“Biz kendisi için nimetler arayan değil, bu ülke, bu vatan, tüm çocuklarımız, insanlarımız için fırsatlar arayan, bu fırsatları ortaya koyma iddia ve iradesine sahip olan bir kadroyuz. Onun için bu ülkeyi hukukuyla, ekonomisiyle, şehirleriyle dönüştürerek hayatımızı kökten değiştirmek için geliyoruz.”

El yordamıyla yolunu bulmaya çalışan imparatorluk milli devletler çağında, diğer imparatorluklar gibi tasfiye oldu. Cumhuriyeti kuran Atatürk, kendi zamanında yüz yıllık olan modernleşme hamlemizi yeni, güçlü ve meydan okuyan bir iddia ile taçlandırdı.

Atatürk, batılılaşmaktan, modernleşmekten, çağdaş uygarlığı taklit etmekten söz etmedi. Hayır, Atatürk'ün dediği doğrudan doğruya muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkmak, önüne geçmekti. Takip eden değil takip edilen olmaktı.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden en önemli miras, muasır medeniyetle ilişkimiz ve iddiamızdır.

Yıkılan bir imparatorluktan yeni bir milli devlet kurduk. Cumhuriyetin ilanı üzerinden 84 yıl geçti. Önemli işler başardık ama ülkemiz az gelişmiş ülkeler sınıfından ancak gelişmekte olan ülkelerin sınıfına geçebildi.

On üç milyonluk nüfusumuz bugün seksen milyona doğru giderken ülkeler arasında hala özgün ve güçlü varoluş hedefimizi gerçekleştiremedik. Taklit boyunduruğundan kurtulma, ağır aksak da olsa gelişme çabamız devam ediyor.

Atatürk'ün dediği, taklit etmek değil özgün bir varoluşu insanlığın ufkuna yerleştirmekti. Biz bu iddiayı Cumhuriyetimizin varlık nedeni olarak görüyoruz.

Bizim iddiamız, üretimi bir kademe artırmak, sofradaki bir ekmeği iki yapmaktan çok öte bir iddiadır. Bizim iddiamız, muhteşem mazimizin bir fırsat hatta bir kader olarak önümüze koyduğu parlak geleceği kurmak, tüm insanlığı adalet ve özgürlük temelinde kucaklayacak hak uygarlığının öznesi olmaktır.

Bu hedef, insanlığın tarihsel macerasında farklı bir boyuta sıçrama, gücün iktidarına dayalı anlayışları tasfiye ederek erdemin, hakkın ve vicdanın ahlaki evrenini kurmaktır.

Bugünkü dünyanın egemen değerleri sadece güç ve çikardır. Bugünkü dünyanın efendileri Allah'ın on pulunu, dokuz kişiye bir pul, bir kişiye dokuz pul olarak dağıtanlardır.

Küreselleşme çok açık bir zulmün ve çok açık bir yalanın üstünü örtemez. Bir tarafta bir avuç efendinin, diğer tarafta kitleler halinde yoksulların olduğu bir dünyada, bu iki kesimin sömürü dışında hiçbir yerde kesişmeyen hayatlar yaşadığı bir dünyada barış içinde birliktelik süremez. Bir tarafta merkez ülkelerinin refah ve zenginlik içinde yaşadığı, diğer tarafta çevre ülkelerinin düşük ücret, hastalık, yokluk, fukaralık içinde yaşam savaşı verdiği bir dünyada barış içinde birliktelik olamaz.

Türkiye küçük düşünemez.

Türkiye dar elbiselere sığmaz.

Türkiye, küçük sorunlarla meşgul olarak sürekli kendi içine çevrili bir dikkatin içinde tutulamaz.

Türkiye büyük hedeflerin ülkesidir.

Türkiye tüm insanlık için çok temel ve asli bir rol oynamaya yazgılıdır.

Türkiye'nin hedefi yeni bir uygarlığın beşiği olmaktır.

Türkiye'nin bunu gerçekleştirecek gücü, potansiyeli, heyecanı, iddiası, inancı, imanı vardır.

Bu ülke, yetmiş milyon nüfusu temel direği gibi onun varlığına çakılı muhteşem bir halka sahiptir.

Bu ülke, çalışkanlıkta, zekâda, başarı azminde, kararlılıkta ve cesaretle hayatın her alanında kendini ispat etmiş bir halka sahiptir.

Türkiye'nin sorunu kimilerinin dediği gibi ne kaynak yokluğu, ne imkânsızlık, ne fukaralıktır. Türkiye'nin temel sorunu, sahip olduğu çok çeşitli, her biri zengin ve derin kapasiteleri kaderinde yazılı tarihsel rolü için açığa çıkaramama, önüne konulan her engeli her zorluğu aşma yolunda bu kapasiteleri yeni bir akılla buluşturamama sorunudur. Bizim sorunumuz, büyük iddiaların Türkiye'sinin kısır, ufku olmayan siyasetlerin elinde heder edilmeye çalışılmasıdır. Fakat bu Türkiye'yi bu halkı daha fazla burada tutmak, küçük dünyalara hapsedmek mümkün değildir.

Türk milletinin özgürlüğe, adalete, hak uygarlığına inancı, kendi tarihsel sentezindeki özgün dünya tasavvuru, önüne çekilen her seti aşacak, kendisine zincir vurmaya kalkışana bu çilgınlığı ödetecek bir kükremiş sel hali içindedir.

Partimizin siyaseti, tarihten intikal eden yüksek kültür ve bilgelik ile milletimizin geleceğe dönük ihtişamlı yüzünü siyasi bir aklın mihmandarlığında buluşturmakta, Atatürk'ün emaneti "milli kültürümüzü muasır medeniyetin üstüne çıkarmak" idealini mutlaka gerçekleştirecek bir hedef olarak kendi varoluşunun özüne yerleştirmektedir.

Partimizin siyaseti, imajlara, kerameti kendinden menkul karizmalara, ayartmaya, kışkırtmaya, büyülemeye dayalı anlayışların çirkin yüzünü teşhir edecek, herkesin çıplak gerçeğini ortaya koyacaktır.

Hiç kimse partimizin siyasetinden haksızlığa, adaletsizliğe, zalimliğe, siyaseti kirli amaçlarının bir aracı olarak kullanmaya kalkanlara sessiz kalmasını, nezaket göstermesini, milletin kaderini kendi iki yüzlülüklerinin arasına sıkıştırıran çirkinliğe prim vermesini beklemesin.

Türkiye'yi, bu milleti aşkla seven bir siyasetin, kendi çıkarından başka her şeye gözlerini, kulaklarını, kalplerini kapamış olanları, bu ülkenin büyüklüğü karşısında yürekleri titremeyenleri, toprağa atılan tohumda, açılan kepenkte, okullarda çalan zilde, fabrikaların kampanyasında içi gitmeyenleri kabul etmesi, onları saygıyla karşılaması hiçbir şart ve durumda mümkün değildir.

Bizim hedefimiz, Anadolu toprağında bin yıldır karılan kadim bilgeliğin, insanlığın, sevginin, aşkın ebedi bayrağını, altında tüm insanlığı barış ve huzur içinde toplayarak dalgalandırmaktır.

Türkiye'nin hedefi, yeni bir uygarlığın beşiği olmaktır.

Böylelikle;

İnsanı haklarla donatılmış yüce bir varlık olarak gören, sadece insanın değil aynı zamanda evrende varolan tüm canlı ve cansız varlıkları hayatın asli ve vazgeçilemez varlıkları sayan, insanoğlunun ancak doğal çevresiyle uyum içinde varolması, hak anlayışını tüm doğa ile ilişkisinde ortaya koyması ile insanlaşabileceğine inanan,

İnsanın insanla ilişkisini,

İnsanın çevresiyle ilişkisini,

Kültürün ve toplumun diğerleriyle ilişkisini güç ve egemenlik yerine hak temelli kurması gerektiğini ifade ediyor, bu hedefi gerçekleştirecek iradenin, yeni bir akılla buluşan Türkiye olacağını ilan ediyoruz.

“Tarih bize cumhuriyetle gerçekten sonsuza kadar yaşatacağımız bir ilke bırakmıştır: ‘Medeniyetimizi muasır medeniyetlerin üstüne çıkartacağız.’ Biz uygarlık yolculuğunda en önde olmak istediğimiz için siyaset yapıyoruz. Dünyanın en uygar toplumu, ülkesi, dünyanın en uygar siyasal örgütlenmesi için siyaset yapıyoruz. Böyle bir ülke hayaline inandığımız için, bu milletin bu hayali gerçek kılacağına iman ettiğimiz için siyaset yapıyoruz. Aya ilk giden biz olmadık, ama niçin insanlığa bir ufuk vermek için ışığı gelecekte gelen biz olmayalım? Bizim ülkemiz ve milletimiz için kurduğumuz hayal budur.”

“İtaat eden değil rekabet eden Türkiye’yi kuracağız.”

SIYASİ İRADEMİZ, Türkiye'nin kendisi kalarak özgün bir varoluşu gerçekleştirmeye yönelmesidir.

Hedefimizi gerçekleştirecek irademiz, Türkiye'nin kendisi kalarak özgün varoluşunu ortaya koymasında mündemiçtir. Atatürk “Bağımsızlık benim karakterimdir” diyerek bu çizgiyi en çarpıcı şekilde ortaya koymuştur.

Bağımsızlık, haysiyetin, gururun, vakarın kalesidir. İstiklal savaşının zor günlerinde mandacılığı akli bir çözüm yolu olarak görenler, bağımsızlık ateşini yakmış olanları maceracı olarak değerlendirenler vardı. Zaman, “neyin mümkün olduğu” konusunda akılların farklı olabileceğini, ancak yürekle ve inançla birleşen, imanla buluşmuş aklın daha onurlu bir şekilde hedefine ulaşabileceğini tüm çıplaklığıyla cümle âleme göstermiştir.

İmparatorluklar kurmuş, tarihe küresel güç olarak adaletle biçim vermiş bir millete mandacılığı, vesayet altına girmeyi teklif eden akıl bugün de iş başındadır.

Ufku ve milli hedefi olmayanlar, küresel güçlere taşeronlukla eklemlenerek, onların Türkiye için tayin ettiği rolü yerine getirmeye çalışmaktadırlar.

Bu amaçla milli birliğimizin, varlığımızın, halkımızın demokratik iradesinin örgütlü gücü olan milli devletimizi esnetmeye, toplumun sırtında bir yük gibi göstermeye, onu sosyal, adil, koruyucu ve düzenleyici rollerinden soyutlayarak etkisiz bir varlığa dönüştürmeye çaba göstermektedirler.

Partimiz demokratik rejim tarafından tayin edilen millet iradesinin örgütlü gücü olan milli devleti her hal ve şartta savunmaya, egemen bir güç olarak ortak çıkarları temsil etme asli rolüne sahip çıkmaya kararlılıkla devam etmektedir.

Kültürümüzün kadim kodlarından beslenen Türkiye'nin hak uygarlığını gerçekleştirecek olan iradesi, kendi varoluşunda mükemmel bir şekilde temsil ettiği değerlerle yüzünü insanlığın ortak kaynağı olan evrenselliğe dönmektedir.

Bu değerler:

Özgürlük, birlik, hak duygusu, sevgi, saygı, bereket, kanaat, israftan kaçınmadır.

Özgürlük, ancak insana verilen bir kutsal emanettir.

Özgürlük, her insana kendi kapasitesi ve kabiliyeti yolunda gelişme imkânı vermektir. Neticede toplumların kendi iradeleriyle buluştuğu bir dünya düzenini kabul etmektir.

Birlik, başka insanlarla, başka toplumlarla, evrende varolan canlı ve cansız tüm varlıklarla ve topyekun sistemle bir büyük birlik oluşturduğumuz anlayışını dünyaya ilişkin tüm tasavvurlarımızın merkezine koymaktır.

Hak duygusu ve hakkın ölçüsü, insan ilişkilerinin her düzeyinde kişinin, kurumların, toplumların kendi haklarını korumak kadar başkalarının hakları konusunda da adaleti sadece "dikkate alan" değil esas kabul eden yaklaşım biçimidir.

Hak duygusunu ve ölçüsünü yitirmiş bir dünyanın savaşların, şiddetin, kör çıkarların dünyası olacağı açıktır. Bu dünyada "karşılıklı anlayış"a dayalı barış değil ancak "karşılıklı korku"ya dayalı "dehşet dengesi" vardır. Bu denge tüm insani kaynakları silahlanma yarışıyla yutan dipsiz kuyudur.

Sevgi ve saygı inancımızın özü, çokluk içinde birliği sağlama yolunda akli ve vicdani ortak kılan temel insani değerdir.

Biz, kâinatın sevgi üzerine yaratıldığına inanan bir gelenekten geliyoruz.

Ulusal kültürümüzde farklı yorumlar, yaklaşımlar bulunmakla birlikte her birinin çekirdeğinde varolan asli unsur sevgidir.

Bereket, sevgi ve saygı ile yaklaştığımız birliktelik ve birlikte üretim süreçlerinden sadece daha tatminkâr düzeyde sonuçlar elde etmek değildir; "bereket" aklın vicdan telakkisi ile ihtirastan kaçınarak bir kifayet düzeyi ile davranması, böylece insandan insana ilişkilerin daha yüksek düzeyde iyilik, yakınlık ve kazanç sağlamasıdır.

Kanaat, insanın hırs ve ihtiraslarını terbiye ederek, kendi üretim kapasitesini tüketim kapasitesinin en azından fiili olarak önüne geçirerek onu sınırlayabilme olgunluğudur ki insan olmanın ve yardımlaşma duygusunun temelidir.

Kanaat, insanın daha fazla tüketerek değil, kendisini insan kılacak değerlerle buluşarak yaşamasını temin edecek bir erdem ilkesidir.

Bugünkü sömürüye, istismara dayalı neo-kolonyal düzenleri doğuran en önemli kaynaklardan biri, ölçüsüzce hep daha fazlasını istemeye dayalı modern biçimli ilkel hayat anlayışıdır.

İsraftan kaçınma, iki buçuk milyar insanın açlık sınırının altında yaşadığı bir dünyada insan olmanın en başta gelen şartlarından birisidir.

Çünkü ihtiyaçtan öte tüketilen, atılan, israf edilen değerlerin karşılığı başka insanların hayatlarıdır.

Bir bardak süt bulamadığı için ölen çocukların yaşadığı bir dünyada yenilen her lokmayı kazanmaktan öte hak edebilmek için onun israf edilmediğini bilmek gerekir.

"Vatan sadece toprak değildir, aynı zamanda insandır ve her insan bir haklar ve sorumluluklar vatanıdır."

“Medeniyet dediğimiz hayatın nefesi özgürlüklerdir. Çünkü medeniyet insanın ve hayatının aklıyla özgürleştiği yerde, vicdaniyla özgürleştiği yerde ve girişimiyle özgürleştiği yerde vardır.”

“İmtiyazlar düzeni yıkılacak haklar düzeni kurulacak. Güçlünün değil haklının ve hakkın düzeni kurulacak.”

SIYASİ İRADEMİZİ diriltecek ve NİHAİ HEDEFİMİZİ gerçekleştirecek yeni iklimi kurmayı milli bilincin bir kutsal görevi addediyoruz.

Türkiye'nin bir özne haline gelerek tarih yaratması, odağında hakkın yer aldığı yeni küresel düzeni insanlığa sunabilmesi için, kendi imkân ve kapasitelerini yerli yerinde kullanması, içerikle ve dışarıyla olan ilişkilerde yağma ve sömürü düzenine son vermeyi amaçlaması zorunludur.

Görevimiz, sadece ülkeyi kötü işleyen bir düzenden kurtarmak değil, eş zamanlı olarak bir toplumsal heyecan ve seferberlik ile yeni düzeni kurmaktır.

Partimiz, bu doğrultuda ülkede yaşayan her bireyin hayatını değiştirecek, onların hayatına yeni ve olumlu değerler ve tarzlar katacak bir toplumsal ve ekonomik düzen hedefini tüm toplumumuzla paylaşmaktadır.

Bu yeni düzen, bireyden topluma her düzeyde hayatı AKIL VE VİCDAN BERABERLİĞİNE dayalı insani verimlilikle yeniden örgütleyecektir.

Parti Programımız çok alanlı ve eş zamanlı bir programdır. Yedi alandan oluşmaktadır. Yedi adımda yetmiş yıl ileri ve dünyada ilk yedi içinde olma hedefini ortaya koymaktadır.

Partimiz mihmandarlığında müreffeh, adil ve yüksek ahlak sahibi Türk halkının hak uygarlığı iddiasını küresel düzeye muktedir bir şekilde taşıyan bir Türkiye mutlak surette gerçek olacaktır.

Partimiz bu ülkedeki herkesin hayatını değiştirecek ve değişen Türkiye'nin iradesi dünyayı değiştirecektir.

Küçük hesapların siyasetini güdenler büyük iddiaların sahibi Türkiye'yi elbette anlayamazlar. Ama biz mesleği, yaşadığı yer, sahip olduğu gelir ne olursa olsun, bu milletin her bir ferdiinde insanlık için yeni ve büyük bir medeniyeti kuvveden fiile çıkaracak küresel istidadın var olduğundan eminiz.

Gücünü Demokratik Toplumdan Alan Milli Devlet

Milli devletin varlığını güvence altına alan ve onu uluslararası toplulukta bir iddia sahibi kılan temel öğeler “özgürleşme” ve “bireyleşme”dir.

Özgürleşme ve bireyleşme, ülkesine güvenen insanlar yaratır.

Çünkü bilmekteyiz ki yalnızca ülkesine güvenen insanlar geleceğe bir “adanmışlık” içinde bakar. Özgür ve demokratik bir toplumda bireyler, buldukları yerde bir fark yaratmak için harekete geçer, geleceğin sorumluluğunu alır, bir fark yaratmanın ve adanmışlığın bütünleştirici gururunu taşır.

Bu adanmışlık milli devleti demokratik toplumun kalesi kılar.

Bu adanmışlık yeni bir hayat kurar.

YENİ İKLİM

1. DEVLET VE TOPLUM ARASINDA YENİ BİR MUTABAKAT

Toplumsal hayat, kurulu düzenler tıpkı doğa gibi, biyolojik hayat gibi evrilir, sürekli değişir. Bu değişime direnmek, değişimi yok saymak, her şeyin sabit bir düzen içinde tutulabileceğini düşünmek mümkün değil. Değişime itiraz etmeye çalışanlar direndiklerini sanırlarken aslında yalnızca yaşamı ıskalarlar. Toplumsal varlığı mümkün kılan tüm kurumlar, örgütler, yapılar tıpkı insan gibi, var olduğu bütünü içinde pozitif, prestijli, yaratıcı ve üretici bir konuma oturabilmek için, çevresini, yaşananları, çağının ruhunu iyi analiz edebilmeli, sürekli öğrenmeli, dinamizmini korumalı, analizlerinden yeni bilgiler ve nihayet yeni çıktılar elde edebilmelidir.

Toplumsal yaşamın tüm öğeleri değişime ayak uydurabilmeli, akılcı bir yeniden yapılanma ve üretim biçimlenmesinden geçmeli, böylelikle kendisiyle, sistemle ilişkilerini verimli bir şekilde sürdürmelidir. Normatif bir alan olarak hukuk, örgütlü yapılar olarak bürokrasi, toplum adına en üst kararları alan otorite olarak devlet bu bağlamın içindedir.

Değişim, değişen ihtiyaçları, beklentileri, yaşam biçimlerini dayatır, bu zorlamaya direnen, onu anlamaya çalışmayan yapılar mutsuzluk, huzursuzluk ve çelişki üretir. Toplumsal kargaşa, adaletsizlik, kolektif kimlik fantezileri bu çelişkilerden doğar.

Değişimin zorlamasıyla değişmek zorunda kalanlar, bu süreci çok sancılı yaşarlar, uyum kabiliyetleri zayıftır, öngörü yokluğu dolayısıyla şartları değerlendiremezler, yapı ve işlevlerinde ciddi kayıplar yaşanır. Kültürlerin, devletlerin, imparatorlukların çöküşünde esasen yapının değişimle olan ilişkisindeki başarısızlık vardır. Bunun karşısında ise değişime uyum sağlayan, değişimi yöneten örgütler, yapılar, normlar vardır.

Türkiye değişimi yönetebilme, yönlendirebilme gücüne yalnızca Partimiz iktidarlarında sahip olabildi, sonrasında ise ne yazık ki akıntıyla sürüklenen bir yaprak gibi başıboş ve yönsüz kaldı.

Bu yüzden Türkiye'nin hiç vakit kaybetmeden sosyoekonomik ve kültürel gerçekliğiyle yüzleşip toplumsal rızaya dayalı olarak üreteceği YENİ BİR MUTABAKATA ihtiyacı vardır. Bu mutabakat devletin ve düzenin taşıyıcısı, biçimlendiricisi en temel direği olacaktır. Partimiz iktidara gelir gelmez yeni mutabakata dayalı yeni düzeni kurmakla işe başlayacaktır.

1.1. Her şey insan için

Yeni mutabakat yeni bir düzen fikrine dayanmaktadır. Yeni düzenin temelinde '**Her şey insan içindir**' felsefesi vardır. 'Önce insan' ve 'her şey insan için' anlayışını bütün sistemlerimizin odağına koyuyoruz. Bize göre toplumsal ve siyasal düzen, insanın kişiliğini, kimliğini, hak ve özgürlüklerini gözeterek örgütlenmelidir.

İnsan araç olarak görülemez, bilakis başta devlet olmak üzere siyasal yapının tüm kurumları insan için ve ona hizmet etmek amacıyla vardır. Bu nedenle tüm sistemler 'önce insan' ve 'her şey insan için' anlayışıyla yeniden yapılandırılmalıdır.

İnsanı ezen, hak ve özgürlüklerini kısıtlayan her türlü yapılanma ve süreç tasfiye edilmelidir.

İnsanın mutluluğu ve insanlık onurunun korunması siyasal-sosyal-ekonomik ve kültürel tüm sistemlerin ve programların esas gayesidir.

İnsan, bir bütünü parçası olarak fiziki-sosyal-kültürel çevresiyle etkileşim içindedir. Farklılıklar olmadan insanın bir özne olarak kendi varlığını ortaya koyup sürdürebilmesi olanaksızdır.

İnsanın diğer insanlarla ve doğayla ilişkisi tahakküme, iktidar sahibi olmaya yönelik olduğunda, ne kendisi, ne de içinde yaşadığı toplum huzurlu bir yaşama kavuşabilir. Devlet de kişiler ya da gruplar arasında ayrımcılığa, dışlamaya, asimilasyona ya da yok saymaya dayalı ilişkiler geliştiremez.

Hukukun olmadığı yerde adaletten söz edilemez, çünkü orada hak gaspı, dalavere düzeni, kayırmacılık, kendi zenginlerini yaratmak ve zorbalık vardır. Adaletin olmazsa olmaz koşulu hukukun üstünlüğüne dayalı bir devlet düzeninin kurulmasıdır.

Hukukun üstünlüğü, ayrıca toplum içindeki her tür çatışmanın sonuçta farklı haklar ve meşruiyetler doğurmasını önleyen en önemli ilke olarak, toplumsal bütünlüğün sigortası olma işlevini de yerine getirir.

Modern devlet bir yandan bireyin **hak ve özgürlükler** alanını sürekli genişletirken, diğer yandan **milli çıkarları** en üst düzeyde koruyarak, toplumun refahını, gücünü ve geleceğe güvenini tesis etmekle yükümlüdür.

Birbirini tamamlayan bu iki hedefi tavizsiz bir kararlılıkla uygulayan ve siyaset kurumu tarafından sürekli bu yönde tahkim edilen bir ülkede millet, 'bir arada yaşama iradesi'nin hem bireysel hem toplumsal düzeyde somutlaştığı ve 'ortak geleceğe adanmışlık' çevresinde yeni ortak değerler üreten üst düzey bir toplumsal örgütlenme ve kenetlenme halini alacaktır. Bir arada yaşama iradesinin anlamı 'çağın değerleri üzerinden toplum sözleşmesi'nin içsel bir nitelik kazanmasıdır. Çağın değerleri üzerinden toplum sözleşmesi, yani yeni mutabakat sürekli yenilenen, dinamik, özgürlükçü, milli güçleri en üst düzeye çıkaran, adil bir doğaya sahiptir.

1.2. Nereye varacağız?

Partimizin milletimize önerdiği yeni mutabakatla, eşit haklarla donanmış, adil temsil düzeninin kurulduğu **ahlak toplumuna** varacağız.

Yeni mutabakatla özgüvenin ve yaratıcılığın ve girişimciliğin teşvik edildiği **bilgi toplumuna** varacağız.

Yeni mutabakatla gelir dağılımında adaleti sağlamış, her türlü ayrımcılığın ve ayrıcalığın ortadan kalktığı, adil rekabet ortamının oluşturulduğu **vicdan uygarlığına** ulaşacağız.

Yeni mutabakatla vatandaşların devletin kurumlarının ve adaletin işleyeceğine dair inançlarının tam olduğu, herkesin hakkını tam ve gecikmesiz olarak aldığı **güven toplumuna** varacağız.

1.3. Yeni Mutabakat

Türkiye Cumhuriyeti anayasalarının ortak özelliği olağanüstü dönemlerin sonucunda ortaya çıkmaları ve insanı değil devleti merkeze almaları, vatandaşı sürekli bir sorun ve kaygı kaynağı olarak gören bir bakış açısıyla düzenlenmiş olmalarıdır. Devlet elbette kolektif varlığın, çıkarların en temel kurumudur, ancak devlet ile vatandaş arasında güven esaslı olmayan bir ilişkiye dayalı, bir karşıtlık tasavvuru üzerinden varolan anayasaların başarılı olması, devlet ve toplum ilişkilerini istikrarlı bir şekilde düzenlemeleri beklenemez.

Mevcut Anayasamız devletin halkına kuşkuyla baktığı, bireyi biçimlendirip sınırlayan, meşruiyet sorunu taşıyan bir anayasadır. Demokrasiyi lüks, ayak bağı olarak gören ve güçlünün karşısında güçsüzü koruyamayan bir anayasadır bu.

Türkiye’de devlet düzenini, vatandaşı yönetmek için varolan bürokratik devletten, vatandaşı için, milletine hizmet etmek için varolan demokratik devlete dönüştürecek bir sistem değişikliğine, dolayısıyla bir anayasa değişikliğine ihtiyaç vardır. Yeni demokratik ve sivil Anayasayla birey, iktidarın keyfi müdahalelerinden hukuken korunacak, hak ve özgürlükleri anayasal olarak güvenceye kavuşturulacaktır.

İnsanların yaşam alanlarını genişleten, iktidarın keyfilik alanını sınırlandıran ve toplumsal barışı güçlendiren yeni bir mutabakat ortaya koyuyoruz

Bu çerçevede Anayasanın esas amacı insana ait temel hakların tanınmasını ve korunmasını sağlamaktır. Vatandaşın ödevleri ile olduğu kadar “hakları” ile de donatılması ve bu hakların hukuki olarak güvence altına alınması zorunludur.

Bu nedenle Anayasa öncelikle, devlet ve toplum arasında hak ve özgürlükler ile ödevleri dengeleyen bir sözleşme olarak yeniden tasarlanmalıdır. Böylece birey, iktidarın keyfi müdahalelerinden hukuken korunacak, hak ve özgürlükleri anayasal olarak güvenceye kavuşturulacaktır.

Keyfilik alanının daraltılması, hukukun üstünlüğü ilkesinden ayrı düşünülemez. Toplumun örgütlü varlığının en üst otoritesi olarak devletin meşruiyetinin kaynağı, toplumsal mutabakata dayanması, hak ve özgürlükleri güvence altına almasıdır. İnsan hak ve özgürlüklerini sınırlandırmaya dönük en temel tehdit, zor tekeli elinde bulunduran devletten gelir. İnsana ait hak, özgürlük ve fırsat eşitliği alanının genişletilmesi, devletin keyfilik alanının ve iktidar gücünün sınırlandırılması ile mümkündür. “*Özgürlük tarihi, devletin gücünü artırmanın değil, aksine devletin güç ve yetkilerini sınırlamanın tarihidir*”.

Öte yandan, bireysel hak ve özgürlüklerin korunması kadar, toplumsal barışın güçlendirilmesi ve toplumsal barışa zarar verecek tutum ve davranışların önlenmesi de bu yeni mutabakatın çerçevesinde yer alır.

1.4. İnsanı özneleştiriyoruz

Özgürlüklerin olmadığı bir yerde insani öz kendini ortaya koyamaz. İnsan tekamül eden bir varlıktır. Tekamül için gerekli olan ise seçme hakkının özgür iradeye sahip olması ve bu iradenin ortak vicdan esasında pozitif yönde kullanılmasıdır.

İnsanın tekamül etmesi için seçim yapabilecek biçimde özgür bir iradeye sahip olması gerekir. Bu özgürlüğü sağlamanın yolu insan olmanın çevresel koşullarının var olmasıdır. Tabularla kuşatılmış, insanların seçme özgürlüğünü elinden almış hiçbir düzen insani değildir. O nedenle siyasal-sosyal-ekonomik ve kültürel tüm sistemler ve politikalar insanı ve onun özgürlüğünü hedef almak zorundadır.

Düşünce ve ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, girişim özgürlüğü siyasal/toplumsal düzenin yapıtaşlarını oluşturmaktadır. İnsanın girişimi, düşüncesi ve emeğinin ürünü olan her şey kutsaldır. Bu açıdan mülkiyet haklarının korunmasını, kayırmacılık, patronaj/yandaş siyaseti, kopyalama ve sahtekârlık gibi haksız rekabete yol açan davranışları engelleyecek düzenleyici mekanizmaların kurumsallaşması şarttır.

1.5. Üç temel özgürlüğü kutsal emanet olarak görüyoruz

- Düşünce ve ifade özgürlüğü:

Düşünce ve ifade özgürlüğü, insanın serbest şekilde bilgiye ve düşünceye ulaşabilmesini, düşünce ve kanaatlerini suçlanma korkusu yaşamadan serbest şekilde açıklayabilmesini,

savunabilmesini ve başkalarına ulaştırabilmesini bütün olarak ifade eden bir hak olarak diğer tüm hakların omurgasını oluşturur.

Düşünce ve ifade özgürlüğü başkalarının haklarını tahakküm altına almadığı sürece her insanın sahip olması gereken kutsal bir haktır. Kendini özgürlükçü bir iklim içinde ifade edemeyen bir toplumda gerçek anlamıyla düşünce ve ifade özgürlüğünün yerleşmesi mümkün değildir. Özgürlükçü bir iklimin varlığı ise herkesin kendini özgürce ifade edebildiği siyasi ve kültürel düzenin kurulmasına bağlıdır.

Düşüncelerin aktarılması olgusu yeni ve daha iyi fikirlerin ortaya çıkmasını ve bu şekilde kamuoyunun şekillenmesini sağlayan en önemli araçlardan birisidir. Başkalarının haklarını ihlal, özgürlüklerle ilgili kabul edilebilecek tek sınırdır. İfade özgürlüğünün kullanılabilmesi için gereken tedbirleri almak ve varolan engelleri kaldırmak devletin asli görevidir.

Düşünce ve ifade özgürlüğünün önünde yasal engelin bulunmaması kamu otoritesinin karar alırken şeffaf olmasını ve her türlü faaliyetinin hukuki denetime ve eleştiriye açıklığını gerektirir. Şiddete yönelmeyen, arkasına silahı almayan, demokratik-barışçı yöntemleri reddetmeyen düşünceleri sadece mahiyetleri itibarıyla suç saymak, buradan bir düşünce suçu üretmek toplumsal gelişimin zeminindeki fikir farklılıklarını yasaklamak, topluma deli gömleği giydirmek anlamına gelecektir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin düşünce ve ifade özgürlüğü çerçevesi benimsenmelidir. Düşünceleri açıklama özgürlüğü, sadece olağan karşılanan, zararsız ya da önemsiz görülen bilgiler ya da düşüncelerin açıklanması bakımından değil, tam tersine, toplumda kimi çevrelere aykırı gelecek, onları sorgulamaya sevk edecek düşüncelerin açıklanması açısından da geçerlidir. İnsanların sorgulayıcı, eleştirel bir bakış açısına kavuşabilmeleri ancak bu yolla mümkün olur. Şüphesiz hukuk düzeninin, düşünce ve ifade özgürlüğünü temin etmeye yönelik bir düzenlemeye kavuşturulması gerektiği gibi, bu özgürlüğün kullanımında da hukukilik zemini önemlidir. Demokratik toplumun olmazsa olmaz şartlarını oluşturan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gerekleri bunlardır.

- Din ve vicdan özgürlüğü

Herkes din ve vicdan özgürlüğüne sahiptir. Devlet hiç kimsenin dini inancı, yaşama biçimi, vicdanı üzerinde sınırlayıcı, baskı kurucu bir etkiye sahip olamaz.

İnsanların inançlarını başkalarının baskılarına maruz kalmadan yaşayabilmelerinin şartı, devletin laik bir karaktere sahip olmasıdır.

Devlet, dine karışmadığı gibi dini kendi işine karıştırmaz, yasama, yürütme ve yargıda dini yorumları referans olarak kabul etmez. İnanç sahiplerinin inançlarına göre yaşayabilecekleri şartları oluşturmak yine devletin laik niteliğinin gereğidir.

Hiç kimse ya da hiçbir kurum, dini, din duygularını veya dince mukaddes sayılan unsurları istismar edemez ve siyasi çıkar için kullanamaz.

- Girişim özgürlüğü

İnsanın emeği ve girişimiyle özgürleştirilmesi temel bir hedeftir. Çünkü ancak bu hedefe ulaşıldığında insanın üretici kapasitesi açığa çıkar. Gerçek bir uygarlık kurabilmenin koşullarından biri de bireylerin girişim özgürlüğüne sahip olmalarıdır.

Hiç kimseye emeğinin karşılığı ödenmeden çalışma mükellefiyeti getirilemez, angarya yüklenemez. Emeğin korunması, emeğin örgütlenmesi ve kafa-kol emeği ayrımı yapılmadan,

üretimine ve sağladığı katkıya göre her insanın emeğinin karşılığını adil bir ücretle alması temel haktır.

Girişim özgürlüğü, ekonomiden toplumsal hayata kadar her alanda girişimde bulunmak isteyenlerin önüne engel çıkartılmamasını, daha da ötesinde kurallar dâhilinde, maddi ve ahlaki olarak teşvik edilmesini gerektirir.

Emeğin ve girişimin ürünü olan patent ve telif ilişkilerin korunması esastır.

1.6. Sivil Anayasayla demokratik devlet düzenini kuruyoruz

1.6.1. Hukukun üstünlüğünü sağlıyoruz

Hukukun üstünlüğü ilkesi, devlet vatandaş ilişkilerinin, toplumsal düzenin, kişi hak ve özgürlüklerinin korunmasının, ekonomik faaliyetlerin kurallara uygun, kişisel ve toplumsal amaçlara uyumlu bir şekilde yürütülmesinin en temel şartıdır. Çünkü devletin ve toplumun hukuk karşısında eşit kılınması, hak gaspı, dalavere düzeni, kayırmacılık ve imtiyaz dağıtma ilişkilerini durdurur. **Hak ve eşit fırsatlar düzeni ancak hukukun üstünlüğü ilkesinin tesisi ile mümkündür.**

Devlet dahil, hiçbir kimse ya da kuruluş ayrı kurallara, imtiyazlara, muafiyetlere tabi olamaz. Tüm kurallar genellik ve eşitlik prensibi ile oluşturulur. Kamu kurumları, hiçbir yasadan istisna edilemezler.

İşte bu nedenlerle, milletvekili ve bakanların, tüm kamu görevlilerinin yargılanabilmeleri önündeki engeller ve ayrıcalıklar birlikte kaldırılacaktır. Temsil kabiliyeti olan bakan ve milletvekillerinin dokunulmazlıkları, meclis çalışmalarındaki oy ve sözleri ile sınırlandırılacaktır.

1.6.2. Erkler ayrılığı ilkesini geçerli kılıyoruz

Anayasal düzenin en temel ilkesi, yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız, birbirini denetleyen sistemler olarak erkler ayrılığı ilkesince biçimlendirilmesidir. Erkler ayrılığı ilkesinin tesisi, iktidarın dengelenmesi ve tek elde toplanmasının sınırlandırılması gibi temel bir işleve sahiptir.

Erkler ayrılığı ilkesi güçlendirildiği ölçüde yasama, yürütme ve yargı erklerini kullananların meşruiyet, adalet ve hakkaniyet içinde işlevlerini yerine getirmelerinden emin olunabilir. Bu erklerin birbirleri üzerine üstünlük kurması anti demokratik, toplumsal vicdanı ve bütünlüğü yaralayan onarılmaz sonuçlar doğuracaktır. Bu yüzden yasama-yürütme ve yargı erkleri arasında demokratik doktrinin özüne uygun şekilde, denetleme ve dengeleme ilişkisi tesis edilmelidir.

Siyasetin ekonomi ile ilişkilerinin yandaşığa ve popülizme yönelik niteliğini önlemek için güç ve yetkilerini 'kamu çıkarı' doğrultusunda kullanacak iyi ahlak sahibi kimselerin seçilmesi ve bunların yönetime getirilmesi şeklindeki bir öneri naiftir. Bunun için ekonomik ve siyasi alanın kesin bir şekilde birbirinden ayrılması gereği vardır. Bunun da yolu bir yandan yasama ve yürütme arasındaki vesayet ilişkisini koparmak, diğer yandan devleti rekabet yaratacak şekilde ekonomik alandan çekmek ve hukuk ile sınırlandırmaktır.

Milli iradeyi gerçekten hâkim kılmanın ve cumhuriyete, halk iradesine dayanmanın tek yolu yasama ile yürütmeyi kesin çizgilerle birbirinden ayırmaktır. Ayrıca bu yöntem siyasetin yozlaşmasını, rüşvet ve yolsuzluk batağına saplanmasını önleyecek yegâne yoldur.

Egemenlik ilişkilerini, müdahaleye izin vermeyecek biçimde demokratikleştirmenin ve millileştirmenin yolu kendini milli iradenin üstünde gören güçlere dur demektir. Milli irade üstünde baskı kuran iradenin tezleri hangi iddiaları barındırırsa barındırsın hizmet ettiği nihai amaç Türkiye'yi istikrarsızlaştırmak ve geri bırakmaktır. Bu nedenle, seyfiye, ilmiye, mülkiye ve ayanın çeşitli işbirliği biçimlerinde milli irade üzerindeki tahakkümünü kırmak ve Atatürk'ün en büyük devrimini kemale erdirmek en önemli misyonumuzdur.

Bunu hayata taşımak bir sistem sorunudur ve Türkiye'nin modern bir ülke ve devlet olması bu sistemi kurması ile mümkündür. **Çözümü erkler ayrılığı ilkesinin tam olarak uygulanmasında, yasama ve yürütmenin birbirinden ayrıştırılmasında ve bağımsız yargının tesisinde görmekteyiz.**

Mevcut siyasi partiler yasası, 12 Eylül darbesinin çizdiği sınırlı siyaset ortamında siyasetle toplumun iletişimini dar bir alana hapsetmekte, siyasi partilerin seçmen tabanlarıyla gerçek ilişkiler kurmasına mani olmaktadır. Bunun yanında, maalesef parti içi işleyişi lider sultasına, toplumla etkileşimi ise yandaşlık ilişkilerine ve popülizme mahkûm etmektedir. Daha da önemlisi, bu yasa yüzünden Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama ve özellikle denetim organı olarak etkin ve verimli bir biçimde çalışmamakta, vatandaş yararına adil, şeffaf bir düzeni mümkün kılacak yönde faaliyet gösterme konusunda zorlanmaktadır. Diğer bir deyişle iktidarı ve siyaseti demokratikleştirmek dün olduğu gibi bugün de en öncelikli ve en önemli sorun olarak ortada durmaktadır.

1.6.3. Yürütmenin başı cumhurbaşkanıdır, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini sağlıyoruz

Bizim hazırladığımız Anayasaya göre, seçimler iki turludur, halkın yarısından fazlasının oylarını alan beş yıllığına başkan olarak seçilir ve iki dönemden daha uzun süre görev yapamaz. Seçime girme yeterliliğini haiz tüm partiler ile Meclisten 20 milletvekilinin aday gösterdiği kişiler başkanlığa aday olabilir. Cumhurbaşkanı adayı olabilmek için üniversite mezunu olmak ve milletvekili seçilmeye engel halleri olmamak şartları aranır. Halk tarafından seçilen bir cumhurbaşkanı milletin değerleri ile devletin vazgeçilmezlerini korumakla görevlidir ve tüm toplumu kucaklamalıdır.

Hükümeti cumhurbaşkanı kurar. Yürütmeden görev alan milletvekillerinin yasama görevleri sona erer. Yasama ve yürütme üyelerinin ayrıştırılması ile parlamento, demokratik bir düzende yüklendiği yasama faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütebilecek ve yürütmeyi denetleme işlevini etkin ve verimli şekilde yerine getirebilecektir. Bu sayede yasama bağımsızlığı güvence altına alınacak ve Meclisin denetim gücü kuvvetlendirilecektir.

Bizim Anayasamıza göre, **yasama faaliyetleri** Meclis tarafından yerine getirilir. 150 kişiden oluşan Senato yasaların anayasaya uygunluk denetimini yapar. Senatonun üçte biri iki yılda bir yenilenir.

Yürütmenin etkinleştirilmesi ve yürütmenin başının halk tarafından seçilmesi ile toplumun her kesimine parlamentoda adil temsil imkânı doğacaktır.

Hiç kuşkusuz bu uygulamanın en önemli yararı **denetim** boyutunda gerçekleşecektir. Yürütmeyi-hükümeti, yasa çıkarma, bütçe görüşme yeteneği ile denetleyen parlamento, komisyonlar marifeti ile kurumların ve hükümetin performansını etkili biçimde takip edebilecektir.

Bağımsız yasama bağımsız yargı demektir. Yargının yürütmeden bağımsızlığının teminatı da ancak bağımsız yasama, yani milli irade olacaktır.

1.6.4. Yargıyı bağımsızlaştırıyoruz

Yasama ve yürütme devlet gücünün bir parçasıdır, yargı ise devletle vatandaş karşılaştırıldığında aradaki muazzam güç farkını dengelemek, vatandaşın hak ve hukukunu korumak için teşekkül etmiş bir güçtür. O yüzden yargı bağımsızlığı, devletin tekil bir güç haline gelerek karşı konulamaz bir baskı makinesine dönüşmesini engelleyen en önemli sigortadır.

Yargının bağımsızlığı, yargının birliği, dokunulmazlıkların toplumu temsil kabiliyeti olanların bu görevleriyle ilgili olarak daraltılması, hâkim teminatı, savunma hakkının kutsallığı ve adli yardım yargı reformunun vazgeçilmez ilke ve değerleridir.

1.6.5. Çoğulcu, demokratik, laik devlet

Bir ülkenin temel kurucu metni olan anayasa, ancak meşruiyetini açık toplumun mutabakatından alarak çoğulcu demokratik düzenin ilke ve değerlerine uygun ve toplumsal düzenin uzun dönemli ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenebilir. Devlet ve toplum arasında yeni bir sözleşme biçiminde önerdiğimiz Anayasamız, çoğulcu demokratik düzenin temel ilkelerini benimseyerek insani ve hakça bir düzeni kurumsallaştıracaktır.

Devletimizin iki temel karakteri, yetkin bir demokrasiye ve cumhuriyete dayalı olmasıdır. Bu yapının iki temel amacı vardır. Bunlar, milletin egemenliği ve tam bağımsız Türkiye'dir. Milli egemenlik düzeninde işleyen ve tam bağımsızlık hedefine hizmet eden bir devlet telakkisi vazgeçilmezdir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, **laik bir devlettir**. Çoğulcu demokratik düzenin vazgeçilmez ilkesi olan laiklik, dini ya da din dışı olsun insana ait temel hak ve özgürlükleri her tür baskıya karşı korumayı, din ve vicdan hürriyetini en üst düzeyde sağlamayı hedefler. Devletin la-dini bir organizasyon olarak tüm vatandaşlarına ve farklı inanç mensuplarına eşit mesafede hizmet vermesi esastır. İnanç sahiplerine inançlarını yaşama, inanç sahibi olmayanlara hiçbir inancın baskısı altında kalmama imkânı veren devlet laik devlettir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, **hukuk devletidir**. Hukuk devletinin temel ilkeleri erklerin ayrılığı, yargının bağımsızlığı, hukuk karşısında eşitlik, idarenin yargısal denetimidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, **sosyal bir devlettir**. Sosyal devlet, herkes için sosyal güvenlik, temel eğitim, temel sağlık hizmetlerine erişimde fırsat eşitliği sunar. İşsizliğe karşı güvence verir, hukuki himaye sağlar. Bakıma ve yardıma muhtaçlara insanlık onuruna halel getirilmeden hamilik yapar.

1.7. Demokratik siyaset düzeni

1.7.1. Demokratik siyaset düzeninin en temel vasfı temsilde adaleti sağlamaktır. Yönetimde istikrar yasama ve yürütmeyi ayıran yeni siyaset düzeninde mevcuttur.

Siyasetin demokratik meşruiyete kavuşması şarttır. Bunun için bizim reformumuzun neticesi olan Anayasamızda, toplumun siyasal ve sosyolojik çeşitliliğini kuşatan, milletin vekili ile millet arasında gerçek bir temsil yapısına ve toplumsal taleplerin siyaseti biçimlendirebileceği, toplumsal kesimlerin siyasal hayata katılımının sağlanabileceği demokratik ve şeffaf bir işleyiş amaçlanır. Seçim sistemi ve siyasi partiler kanunu bu hedeflere göre düzenlenir.

Milletin iradesinin adil bir şekilde yansıtılabilmesi demokratik sistemin en önemli unsurudur.

Toplumun önemli kesimini siyasal temsil ilişkileri dışına çıkaran ülke barajı uygulamaları temsilde adalet ilkesine zarar vermektedir. Seçimlerde ülke barajını kaldırıyoruz.

Millet ile vekili arasında etkin bir denetim ve temsil ilişkisinin kurulabilmesi ve temsilde adalet ilkesinin gerçekleştirilebilmesi bakımından seçim bölgelerini daraltıyoruz.. Siyasi partilerin seçime girme yeterliliği, bir seçim çevresinde toplam kayıtlı seçmenin %1'ini üye yapma şartına bağlıdır. Partilerin Türkiye sathındaki varlıkları ancak üyeleri üzerinden söz konusu olacak, ayrıca örgütlenmelerine gerek kalmayacaktır.

1.7.2. Hak için ve halkla birlikte siyaset için demokratik siyasi partiler düzeni getiriyoruz

Demokratik hayatın vazgeçilmezi siyasi partilerdir. Siyasi partiler ortak bir geleceği vaat ettiği, herkes için daha nitelikli bir yaşamı hedeflediği ölçüde, herkes için adalet, herkes için bereket, herkes için özgürlük ve hak mücadelesi yürüttüğü, insanın kendini gerçekleştireceği verimli iklimi sağladığı müddetçe kapsayıcıdır, derde devadır. Aksine korku ve kaygıları derinleştirerek, ayrımcılığı, bölünmeyi, şiddeti ve taraftar toplamayı hedeflediği ölçüde kutuplaştırıcıdır. Bu bakımdan insanlar arasında ayrımcılık yapmak, şiddeti ve bölünmeyi kışkırtmak, ırk-din-mezhep siyaseti yürütmek, bunların propagandasını yapmak yasaktır.

Siyaseti demokratikleştirmek için öncelikle Siyasi Partiler Kanunu üç temel amaca matuf olarak değiştirilmek zorundadır: Bu nedenle bizim hazırladığımız Anayasaya göre ilk olarak, lider sultanını ve yerel teşkilatlar üzerindeki genel merkez hegemonyasını tahkim etmeye dönük zaafarla yüklü tüm maddeler demokratik esaslar çerçevesinde yeniden düzenlenir. İkinci olarak toplumla siyasi partilerin etkileşim ve iletişim kanallarının artırılması, siyasi partilerin çağın gerekleri yanında halkın talep ve beklentilerine uygun politikaların taşıyıcılığını üstlenmesini sağlayıcı değişiklikler yapılır. Üçüncü olarak demokratik siyasette muhalefetin varlığı ve alternatif temsiller arasında demokratik rekabet korunur. Bu kapsamda, siyasi partilerin demokratik rekabetin korunmasını sağlayacak ölçüde devlet yardımı alması esastır.

Siyasi partilerde üyeliğin etkinleştirilmesi ve üyeliğin hâkim gözetiminde güvence altına alınması mecburidir. Siyasi partilerin karar ve icra organlarında üye temelli seçimler yapılır. Delege sistemi üye temelli bir sisteme dönüştürülür.

Aday belirleme süreci, hâkim gözetiminde ve önseçimle yapılır. Parti karar organlarının önseçim sürecine kadar adayı veto etme yetkisi vardır.

Hiçbir siyasi parti, şiddete yönelmedikçe ve bu Anayasanın temel ilkelerine açık bir şekilde örgütlü bir muhalefet göstermedikçe kapatılamaz.

1.7.3. İntisap/İtaat toplumunu sivil ve demokratik bir topluma dönüştürüyoruz

Siyaset, güçlünün iktidarı elinde tuttuğu, halkı ise amaçlarının aracı kıldığı, bu yönde bir propaganda ile rıza oluşumu sağlayıp meşruiyet edindiği bir süreç olamaz.

Siyasetin kurumlaşıp toplumla gerçek bir diyalogun ürünü olarak yapılandığı bir toplumda siyasal alan, nesnellığın, farklılıkları aşan ortak değerlerin, kuralların alanı olacaktır.

Bu amacın gerçekleşmesi açısından gönüllü, rızaya dayalı, hukuk tarafından korumaya alınmış, devlet aygıtına mesafeli sivil toplum örgütlerinin varlığı gereklidir.

Sivil alan, insanların serbestçe örgütlendiği, seçtiği, edindiği veya kazandığı kimliklerini yaşatıp farklılıkları ortak yaşam ilkeleri ile birlikte koruyabildiği bir alan olmasının yanında,

meşruiyetini milletin rızasından alan devletin ortak yaşam kurallarını ve hukukunu düzenlediği bir alandır.

Sivil alanın düzenlenmesinde temel amaç, sivil yaşam alanının alabildiğince geniş tutulması, mevcut siyaset düzeninin sivil toplum ve rekabete dayalı serbest piyasanın etkinleştirilmesi suretiyle demokratikleştirilmesidir.

Sivil toplum örgütleri niteliğindeki vakıflar, sendikalar, dernekler, sektörel kuruluşlar ve meslek örgütlerinin yapılarının, iş ve işleyişlerinin demokratikleştirilmesi için bu kuruluş mensuplarının serbest iradeleri ile yönetimlerini belirlemeleri temel ilkedir. Hiç kimseye temel hak ve hürriyetlerini kullanırken bu kuruluşlara üye olma zorunluluğu dayatılamaz.

Devlet, halkın haber alma hürriyetinin korunması, halkın doğru bilgilendirilmesi amacıyla ulusal yayıncılığı korur ve medyada tekelleşmeyi önler.

Bilgi toplumunun yapısı ve bilgi bazlı ekonomiler, ulusal rekabet gücünü artırmak ve rekabet stratejileri geliştirmek üniversiteyi merkezde bir konuma getirmiştir. Üniversitenin bilgi toplumunda üzerine düşen liderlik rolünü gerçekleştirebilmesi ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirebilmesi için, bu alana ait rol ve işlevlerini, yönetim ve finansman modelini, çıktılarını, toplumla ve sistemle ilişkilerini yeniden tanımlamak gereklidir.

Tüm yüksek öğretim kurumlarının ilgilerini toplumun karşı karşıya bulunduğu sorunlara yöneltmeleri, bu amaçla, bu kurumların müfredatlarının ve faaliyetlerinin bir bütün olarak toplumun ihtiyaçlarına yanıt vermesi önemlidir. Yüksek öğretim kurumları, kendi toplumlarındaki politik baskılar ve insan hakları ihlalleri karşısında taraf olma, ekonomik kalkınmanın sağlanmasında piyasa ve iş çevreleri ile etkin işbirliği geliştirme, bilimsel ve teknolojik bağımlılığın önlenmesinde, bilginin edinilmesi ve kullanılmasında evrensel yeterlilik kriterlerine ulaşmalıdır.

Bu çerçevede SİYASET VE SİVİL TOPLUM REFORMU getirilecektir.

1.8. Eşit haklar adil temsil düzeni

1.8.1. İnsanımızı eşit vatandaşlar olarak görüyor, herkes için eşit fırsatlar öneriyoruz

İnsan konumu, milliyeti, dini, dili, geliri, yaşadığı yer, yaşı, cinsiyeti ve siyasi görüşünden bağımsız olarak toplumsal yapı içinde ahlaki bir eşitlikle yer alır. Din, dil, ırk, cinsiyet, gelir, yaş ayrımı gözetmeden bütün insanlar sadece insan oluşlarıyla doğuştan eşit ve özgürdür.

Vatandaşlık, bir topluma haklar ve ödevler esasında ait olmak, kelimenin de ifade ettiği gibi böylelikle bir vatanın paydaşı, vatandaşı olmaktır. Kişilerin vatandaşlık hukuklarını belirleyen, hakların ve ödevlerin rayiç bir hukukla hayata taşınmasını sağlayan kurum ise ortak toplumsal iradenin biçimlendirdiği devlettir. Devletin vatandaşla ilişkisindeki kuralların meşruiyeti demokratik devlet karakterinde kayıtlıdır. Vatandaşlık, sadece bir hukuki statü değil, aynı zamanda yazılı olmayan, ancak toplumun ortak kabullerinden, ahlakından, toplumu var eden birlik ve dirlik duygusundan çıkartılmış zımni kurallar, anlayışlar, sorumluluklar gibi unsurları da içeren bir konumdur. Dolayısıyla vatandaşlığın her birey tarafından içselleştirilerek sahip olunması yolunda belirlenmiş hak ve ödevlerin kurallara uygun şekilde yerine getirilmesi önemlidir.

İnsanın sadece insan olmasından kaynaklanan temel hakları vardır. Ancak hakları güvence altına alınmış, hukukla korunmuş insan insani varoluşunu gerçekleştirebilir. Her hakkın kullanımı onun fırsatlarla buluşmasına bağlıdır. Herkes için eşit fırsatlar düzeni kuramayan bir toplum, herkes için hak ve özgürlükler düzeni de kuramaz. Hakları ve fırsatlarıyla insanları

eşit kılmayan hiçbir sistem insani değildir. Çünkü orda hak gaspı vardır, çünkü orda imtiyazlar vardır, çünkü orda insanlık onurunun aşağılanması vardır.

Gücün değil hakkın esas olduğu, insanlık onurunun korunduğu bir anayasal demokratik düzende, fırsatların eşit dağıtılması, hakların herkes için güvence altına alınması ve her türlü ayrımcılığın açıkça yasaklanması temel ilkedir.

Her insan mutlu olmak ve zenginleşmek ister. Zenginleşmek sadece maddi bolluk içerisinde olmak, alabildiğine tüketmek imkânlarını elinde bulundurmamak değildir, bundan daha önemlisi insanın onurunu koruyarak, değerleriyle, bilgisiyle, donanımıyla zenginleşmesi ve gelişmesidir. Zenginlik en temelde insana ilişkin bir potansiyel durumdur. Bu potansiyel her insanın kendini gerçekleştirme arzusu üzerinden fırsatla buluşur ve gerçekliğe taşınır.

Herkes için eşit fırsatlar sunulması, yani her insanın eşit fırsatlarla donatılması sonucunda her insan yeteneklerini ve kendi potansiyelini gerçekleştirebilme imkânına kavuşur. Zenginleşme ve gönenç buradan doğar.

Her toplumda fırsatların dağılımına dair bir düzen işler. Fırsatlarını daha eşit dağıtabilen toplumlar daha adil, daha gönençli toplumlardır. Fırsatlarını adaletsiz, verimsiz ve eşitsiz dağıtan toplumlar ise geri kalmaya mahkûmdur. Siyaset, iktidarı elinde bulunduranların sadece kendisinden olanlara, kendisine oy verenlere değil, istisnasız herkese kendi insani kapasitesini gerçekleştirebilme fırsatını sunacağı biçimde düzenlendiği müddetçe topluma hizmet verme niteliğini kazanır, sorunlara çare olabilir.

Biz temel meselenin, iktidara yakınlık, iktidara yandaşlık, avantacılık, iane bağımlılığı gibi konumlara dayalı olarak güç ve itibar arayışını ortadan kaldıran, insanları ahlaki bir temelde emeği, girişimi ve üretimleriyle kazanmaya yönlendirecek bir eşit fırsatlar düzeni kurmak olduğuna inanıyoruz.

Siyasetin iklimlendirici işlevi tam da burada açığa çıkar. İnsanın kendini gerçekleştirebilmesi için gerekli temel ihtiyaçlar alanını insanın mutlak hak ve özgürlük alanı olarak korumak ve her insanı hak ve özgürlüklerini kullanabileceği eşit fırsatlarla donatmak siyasetin temel sorumluluğudur.

Farklı yaş grupları, farklı cinsler, farklı inanç sahipleri, farklı etnik kimlik kökeninden gelenler, farklı gelir sahipleri, farklı bölgelerde yaşayan herkes için fırsatları eşitlemek ve kimseye imtiyaz sağlamadan ya da kimseyi dezavantajlı duruma düşürmeden, insan ve hak odaklı, adil bir düzen kurmak zorundayız.

1.8.2. Temel hakları herkes için güvence altına alıyoruz

Yaşama hakkı sadece insanlar değil tüm canlılar için kutsaldır. İnsanın maddi olduğu kadar zihni var oluşu her türlü saldırı ve baskıdan bağımsız olmalı, devlet bunu sağlamaya yönelik tüm tedbirleri eksiksiz olarak almalı ve uygulamalıdır.

Geçim hakkı insanın onuruyla yaşaması ve insani gelişimini sağlayabilmesi için gerekli temel ihtiyaçlara ve hizmetlere erişebilmesi hakkıdır.

Eğitim hakkı, insanın rekabet kapasitesini ve emeğinin niteliğini artırarak fırsat eşitliği sağladığından, erken çocukluk eğitiminden, yükseköğretime ve mesleki eğitime kadar bütün kademelerdeki eğitim fırsatlarına erişebilme hakkıdır.

Sağlıklı yaşama hakkı hastalık ve rahatsızlıklardan korunma, beden ve ruh sağlığını korumak için varolan bütün imkânlardan yararlanma hakkıdır.

Sosyal örgütlenme ve sosyalleşme hakkı, hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan, diğer insanlarla ilişki kurmanın, örgütlenmenin, toplantı ve gösteri yapmanın engellenmesinin ve insanların toplumsal çevreden yalıtılmasının yasaklanmasını gerektiren temel bir haktır.

Güvenli yaşam hakkı, her insanın şiddetten, ayrımcı muameleden, işkenceden, baskıdan, her türlü güç odağından uzakta, akıl, ruh ve beden sağlığının korunarak, hukuki himaye ile donatılması hakkıdır.

Kişinin özel hayatının korunması ve herhangi bir otoritenin saldırısına karşı korunması hakkı takip, izleme ve dinlemenin yasaklanması ile hayata geçirilmesi gereken temel haklardır.

1.9. Ortada buluşuyor, demokratik merkezi inşa ediyoruz

Siyaseti ıslah etmek için, siyaset oyununun 'kuralları'nı ıslah etmek gereklidir...

Dünyada her varlığın yaşam hakkına saygı duymayı, insanları anlamayı ve en önemlisi de hoşgörüle bakmayı öğrenmek, onların hakkını da kendi hakkıymış gibi savunmak demokratik siyasi anlayışın gereğidir.

Siyaset, ortak bir geleceği vaat ettiği, herkes için daha nitelikli bir yaşamı hedeflediği ölçüde, herkes için adalet, herkes için bereket, herkes için özgürlük ve hak mücadelesi yürüttüğü, insanın kendini gerçekleştireceği verimli iklimi sağladığı müddetçe kapsayıcıdır, derde devadır. Aksine korku ve kaygıları derinleştirerek taraftar toplamayı hedeflediği ölçüde kutuplaştırıcıdır.

Ülkemiz farklı kültür ve inanç sahiplerinin birlikte yaşadığı bir coğrafyadır. Bu coğrafyada birlikte yaşamın temel şartı demokratik bir sistemin tesisidir. **Demokratik bir sistemde meşruiyetin kaynağı, hukukun üstünlüğü, çoğulculuk ve katılımıcılıktır.**

Ülkenin birliği ve bütünlüğü hak ve özgürlükleri korumayan, yasadışı ve yaptırımcı sistemler altında değil, ancak çoğulcu demokratik bir sistemle korunabilir. Çoğulcu demokratik bir sistem, temel insan hak ve hürriyetlerini güvence altına alıp toplumsal rızayı en verimli şekilde temsil ederek meşruiyetini tartışmasız kılabilir.

Demokrasi temsili bir sistem ve bir çoğunluk rejimi değil çoğulcu bir rejimdir. Hiç kimse çoğunluğu temsil ettiği iddiasıyla farklılıkları ortadan kaldırmayı, kendi maddi ve moral programını dayatıcı bir tavır ortaya koyamaz. Çoğunluktan farklı olsa da hiç kimse, "tehdit" ilan edilerek dışlanmış bir yaşama, kamusal hayatın kenarına itilmeye mahkûm edilemez.

Toplumların farklılıklarından dayanışma ruhunu çıkartmaları asgari müşterekler vasıtasıyla olur ve bu müşterekler iktidar mücadelelerinin araçlarına dönüştürülemez. **Din, köken, ırk ve kimlikler üzerinden yapılacak siyasetler, toplumdaki duygudaşlık ve birliktelik ruhunu tahrip edecek mayınlı sahalardır.**

Bizim siyasetimiz herkesi kuşatan ve herkesin kendini gerçekleştirmesine odaklı, özgürleştirmeyi, tabuları kaldırmayı, devleti adil kılmayı hedefleyen bir siyaset olacaktır. Bugün ülkemizde siyasetin bir özgürleştirme, adalet ve refah yaratma projesi olarak yeniden okunmasına ve icra edilmesine ihtiyaç vardır.

Bu çerçevede, etnik-dini-siyasi-ideolojik ayrışmalara dayalı siyaset yapılması ya da kendi seçmen tabanı ile sınırlı politika ve söylem çerçevesine sıkışılması siyasetin problem çözme yeteneğini ortadan kaldırdığı gibi, toplumsal birliğimize de zarar verir. Bu nedenle partimiz söylem çerçevesi, ideolojisi, politikaları ve siyaset kadroları ile topyekûn şekilde merkezi değerleri koruyan demokratik bir siyaseti önermektedir.

Türkiye'nin en temel ihtiyacı **ortada buluşmak, ülkeyi ve milleti bölmemek, böldürmemektir**. İnsanlarımız arasında bizden olanlar-olmayanlar ayrımı yapmadan, hiç kimseyi kendi değerler alanını savunmak zorunda bırakmadan herkesi ve her kesimi kuşatan, birleştiren ve ortada buluşturan bir siyaset izleyeceğiz.

Merkezin yeniden inşasında ülkede maddi ve moral anlamda denge ve istikrara kaynaklık edecek geniş bir orta sınıfın teşekkülü son derece önemlidir. Orta sınıf ulusal birliğin belkemiğidir. Kimlik bunalımı doğuran, **kolektif kimlik fantezilerine kapı aralayan yolu kapatmanın tek çaresi orta sınıfı ihya etmek, orta sınıfı inşa etmektir. Bunun için herkese iş, herkese sağlık, herkese eğitim, herkese sosyal güvenlik ve herkese hukuki yardım** sağlamak ana politikamızdır.

Yeni mutabakatın toplumsal barışı güvence altına alan temel ilkeleri, "ifadede özgürlük, temsilde adalet ve fırsatta eşitlik" olacaktır.

İnsan tek başına bir varlık değildir. İnsanın mutluluğu çevresinin mutluluğundan ayırt edilemez. İnsan fiziksel, toplumsal, kültürel çevresiyle bir bütündür ve toplumsal bir varlıktır. İnsanın çeşitli aidiyet bağları kurma gereksinimi kadar, çeşitli aidiyet topluluklarının barışçı bir şekilde birlikte yaşama iradesine sahip olması da önemlidir. Farklı aidiyet gruplarının hiçbir etkileşime girmeden, dışa kapalı, kendisine ötekiler ilan ederek, kamplar-kutuplar halinde birlikte yaşaması olanaklı değildir. Buradan ancak çatışma, dağılma ve parçalanma doğacaktır. Öte yandan, insanın inancına, diline, kültürüne, bilincine, düşüncelerine açık ya da örtük baskı uygulamak, kamusal müzakere ortamının tabularla, önyargılarla şekillenmesi insani kapasitenin açığa çıkmasını engellediği gibi, barış ve huzurun korunmasını da engeller. Bu nedenle insanın aidiyet gruplarının tanınmasının yanı sıra bu aidiyet gruplarının demokratik bir toplumsal düzen içerisinde birlikte yaşama iradesinin pekiştirilmesi de gerekli ve önemlidir.

Bir toplumun üyeleri birlikte yaşama iradesini aynı vatanın evlatları olmaktan, tüm farklılık ve çeşitliliklere rağmen aynı vatanın eşit vatandaşları olmaktan alırlar. Hepimiz, etnik kökenimize, milliyetimize, dinimize, inancımıza, kim olduğumuza bakılmaksızın bu ülkenin eşit hak ve özgürlüklere sahip vatandaşlarıyız.

Kız alıp vererek, aileler kurarak, birlikte sosyalleşerek, kan ve can vererek bir millet haline geldiğimiz bu ülkenin bölünmezliği ve tam bağımsızlık hedefi vatandaşlık haklarının da vazgeçilmezidir.

Tıpkı beş parmağın beşinin de bir olmadığı gibi hepimiz birbirimizden farklıyız ama hepimiz bu ülkenin insanıyız, hepimiz kaderimizi bu ülke toprağında arıyoruz, kederde ve kıvançta birbirimizle ortağız. Farklılıklarımız bizi birbirimizden ayıran, birbirimize düşman eden, birlikte yaşamamızı imkânsız kılan unsurlar değildir, olmamalıdır. Aksine **farklılıklarımız, kendimize ait niteliklerimizle, sosyal, siyasal, kültürel bağlılıklarımızla birlikte gelişmemiz için gerekli diyalogu mümkün kılan, hayati ve gerekli özelliklerimizdir**. Farklılıklarımızın bir kısmı verili durumlardır, doğuştandır, herkes doğumuyla birlikte kendisini o özelliklerin içinde bulur, kimisi ise sonradan seçme marifetiyle oluşur. Kaynağı ne olursa olsun farklılıkları toplumsal varlığımızın rengarenk dokusu, hayatı ve dünyayı daha da güzelleştiren, daha da doyurucu kılan bir ilişkiler zemini olarak görüyoruz. Bu farklılıkların ötesinde ise hiç unutulmamalıdır ki hepimiz insan olmak bakımından eşitiz, hepimiz vatandaş olarak eşit haklara ve fırsatlara sahip olmalıyız ve devlet karşısında eşit muamele görmeliyiz.

Her toplumda etnik-kültürel-sınıfsal-gelir düzeyine bağlı farklılıklar vardır. Ancak bu farklılıkların, temel hak ve özgürlükleri ve kamu düzenini tehdit edecek şekilde kutsanması toplumsal bütünleşmeye zarar verir. Bu nedenle her birey için, hukuk karşısında eşitliği ve insan hakları ortaklık zeminini değerli kılarak, hem farklılığını koruyabileceği hem de kendi

dışındakilerle barış ve huzur içinde birlikte yaşayabileceği bir toplumsal iklimi kurmak demokratik bir siyasetin görevidir.

Her vatandaşımız birinci sınıftır. **Herkesin bu ülkenin en uçra köşesinden kalkıp en merkezi yerlere gelebilmesi, buranın imkânlarına kavuşarak bu ülkeyi yönetenler safına girebilmesi Cumhuriyetin bir kazanımıdır ve bu ne pahasına olursa olsun korunmalıdır.** Herkesi birinci sınıf vatandaş kılacak olan herkese eşit fırsatlar sunan bir düzenin varlığıdır. Bu çerçevede bizim Anayasamız, insanımızın temel hak ve hürriyetini korurken devlete şart getiren, her insana adil temsil edilme olanağı veren ve onu eşit fırsatlarla donatan yeni bir Anayasa olacaktır.

1.10. Kürt sorunu, Alevi sorunu, irtica sorunu gibi adlandırmalar üzerinden sosyal kümeleri bir sorun alanı olarak gören her türlü tanımlamaya karşı çıkıyoruz

Demokrasilerde insanların yalnızca kendileri veya grupları için talepte bulunmaları söz konusu olamaz. Demokrasilerde hak talepleri kişilerden ve kimliklerden bağımsız olarak tüm vatandaşlar için gerçekleştirilir. Farkçılığın aşırı şekli demokratik yaşamı engeller, bireyler ve gruplar arası ilişki ve iletişimi dondurur. Evrenselciliğin aşırı şekli ise, özel kimlik talebinde bulunanların hayat alanlarını daraltır. Demokrat tavır, her iki anlayışın radikalleşmesinin önüne geçerek, çatışma yerine ortaklığı mümkün kılacak iklimi oluşturur. Bu nedenle, fark hakkının tanınması kadar, farkların kendilerini hukuk devleti ve çoğulcu demokrasi ilkeleriyle sınırlandırmaları birlik ve bütünlüğün temel şartıdır.

İnsanın anadili, dini, kültürü, gelenekleri onun kişiliğini ve kimliğini geliştirir ve insan kendisinden ayırıştırılmaz bu nitelikleri ile birlikte toplum içinde yaşar. İnsanların, sosyal-kültürel ve fiziksel bütünlükleri içinde korunması, sosyal-kültürel çeşitliliğin yaşatılması evrensel insan hakları ile bağdaşık olduğu sürece devletin görevidir.

Ancak, insanın toplumsal var oluşunda dilinin, dininin, kültürünün, geleneklerinin korunması kadar, bunun paralelinde aynı toplumda barış içinde yaşayabilmesinin ona yüklediği ödevler vardır. Askerlik hizmetini yapmak, devlete vergi vermek, haksız rekabet yapmamak ve toplumsal barışın korunmasına yardımcı olmak her vatandaşımızın ödevidir.

Bu bakımdan sivil, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel tüm hakların muhatabı bireydir ve bu hakların kullanımı bireyseldir. Herkes siyasal alanda dini, etnik kökeni ve kültürel kimliği ile değil, vatandaş kimliği ile yer alır. Hiçbir sosyal kümenin hukuki bir muhatap olarak tanınması ve temsiline olanak verilmesi söz konusu değildir.

Kamu düzenine, kamu güvenliğine, başkalarının hak ve menfaatlerine zarar veren bir özgürlüğün kısıtlanması meşrudur. Ancak, "**Kamu düzeni**" ve "**Kamu yararı**" gibi kavramların hedefi hak ve özgürlüklerin korunmasıdır. Kamusal alan hak ve özgürlükler alanıdır. Devletin görevi kamusal alanı herkesin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı bir alan olarak korumaktır. Bu kavramlar insan haklarından daha çok devletin yetkinliğini hedeflememelidir, çünkü devleti insanın ve insan haklarının üzerinde gören bir anlayış kabul edilemez.

İnsana ait haklar üzerinden yükselen çoğulcu demokratik bir toplum yapısı için adalet sisteminin devletin gücünün temsilcisi olmaktan çıkartılması gerekir. Bu amaçla adalet sistemi haklar ve yükümlülüklerle ilgili özgürleştirici bir rol üstlenmelidir.

Toplumsal barışın teminatı olarak "ifadede özgürlük, temsilde adalet, fırsatta eşitlik" ilkesi hayata geçirilmelidir. Biriktirilmiş sorunlarımızın çözümü de ancak böyle mümkün olacaktır.

1.11. İnsanımızı dini ve vicdanı, düşüncesi ve ifadesi, emeği ve girişimiyle özgürleştiriyoruz

Uygarlık tasavvurunun dayandığı temel değer esas olarak insanın özgürleşmesi hedefidir. Uygarlık insanın özgürleşmesi üzerine kuruludur ve düzeyi bireylerin özgürlüğü arttıkça yükselir. İnsan ancak düşüncesi, vicdanı, inanç ve değerleri, emeği ve girişimiyle özgür olması halinde maddi ve manevi değerler yaratarak kendini uygar bir özne olarak var edebilir. Bu nedenle, insan ve özgürlük birbirlerinden ayrı düşünülmemesi gereken kavramlardır. Ancak özgür olduğumuz zaman insanlığımızın farkına varabiliriz ve ancak tam ve tekemmül etmiş bir insan olduğumuzun farkına vardığımızda gerçek anlamıyla özgür olabiliriz.

İnsanoğlu tamamen insani vasıflar olan vicdanın üstünlüğünü, şefkatin vazgeçilmezliğini, sevginin değerini kavramadıkça, acı ve düş kırıklıklarının sürdüğü bir dünya içinde yaşamaya mahkûmdur.

Kişi sevgiyle, vicdanla ve bilgiyle yücelir. Sevginin, vicdanın ve bilginin kaynağında toplumsal adalet ve istikrar esaslı bir düzen vardır.

Bilgi, kişiyi insan yapan diğer unsurlardan bilinç ve özgür düşüncenin de kaynağıdır. Nasıl tabiatı güneş aydınlatıyorsa, bilgi de insanı aydınlatır. Bilgi, eğer iyinin ve vicdanın hizmetinde ise, adaletin hayata geçirilmesi mümkün olur. Aksi takdirde haksızlık, vicdansızlık, zulüm ortaya çıkar.

İnsanın inancına, diline, kültürüne, bilincine, düşüncelerine baskı uygulayarak ortak iyiye ve doğruya varmak mümkün değildir. Bunun için insana ve onun inancına, diline, kültürüne, bilincine, düşüncelerine saygı duymak, kültürel ve sosyal çeşitliliğin korunmasına ve yaşatılmasına imkân vermek esastır.

Koşullandırılmış düşünceler, tutsak bilinçler ve tabular insani gelişmişliğin önüne kendi ellerimizle çektiğimiz setlerdir. Düşünce, bilinç ve vicdan özgürlüğü ise tüm toplumsal ve siyasal hayata özgürlükler ikliminin hâkim olmasıyla gerçekleşebilir. Bu nedenle toplumsal ekonomik ve siyasal hayata özgürlükler iklimini kural ve kurumlarıyla egemen kılmak temel hedeftir.

Bu bakımdan, insan hakları ve özgürlüklerini, her türlü keyfi müdahaleden korumak temel amacımızdır. İktidar meşruiyetini insan haklarından almalıdır. Vatandaşlık, Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı herkesin oyda eşitliğinin ötesinde, hakta eşitliği olarak benimsenmelidir.

1.12. Ayrımcılığı suç sayıyoruz

İrkına, milliyetine, gelir düzeyine, dinine, etnik kökenine, fiziksel durumuna, cinsiyetine, cinsel tercihine, yaşadığı ve çalıştığı yere, yaşına, kim olduğuna bakılmaksızın herkes için hak, özgürlük ve fırsatlar düzeni öneriyoruz. Hiç kimseye doğrudan veya dolaylı olarak ayrımcılık yapılamaz. Ayrımcılık yapmak, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmak anlamına gelir.

Bu yüzden **Ayrımcılık Yasasını** getirerek devletin özne, vatandaşın nesne olduğu bir düzenden vatandaşın özne, devletin nesne olduğu bir düzeni kuracağız.

1.13. Toplumsal barışın dayanağı olarak inanç özgürlüğünü tanıyoruz

Laiklik devletin inançlara eşit uzaklıkta durması, yansız olmasıdır Öte yandan laik devlet inanç özgürlüğünün güvencesidir. Devlet farklılıklara saygı duymak ve bunların varlığını kabul etmek ve farklı inanç gruplarının hizmet ihtiyacını karşılamak zorundadır.

1.14. Bürokratik devletten demokratik devlete

1.14.1. Demokratik ve adil devleti getiriyoruz

Hazırladığımız Anayasaya göre devlet hizmet ve güven kurumudur. Devletin egemenlik haklarından kaynaklanan, bölünemez nitelikteki ve kullanımından kimsenin dışlanmadığı, şahsileştirilemeyen kamu hizmetleri, merkezi ve yerinden yönetim ölçüğünde verilmelidir. Güvenlik, savunma, dış politika, adalet, hazine ve maliye gibi hizmetlerde yetki devri yapılamaz. Bunlar bir güven kurumu olarak devleti inşa eden hizmetlerdir.

Devlet, ayrıca, **girişimciliği özendirmek, insanların rekabet kapasitelerini artırarak rekabete önderlik etmek, büyümenin ve ekonomik gelişmenin altyapısını sağlamakta yükümlüdür.**

Bir hizmet kurumu olarak devlet, herkes için temel hizmetleri garanti eder. Sosyal devlet ilkesi gereği bakıma ve yardıma muhtaçların vasisi ve hamisi devlettir. Sosyal devlet niteliğinin, insanlık onuruna halel getirmeden yerine getirilmesi mecburidir.

Rekabet olmadan verimlilik, verimlilik olmadan zenginlik mümkün değildir. Verimlilik artışının ön koşulu piyasaların rekabetçi yapısının güçlendirilmesidir.

Devletin piyasaya haksız rekabet unsuru olarak girmesi yasaktır. Devletin kendi politik tercihleri ve bürokratik öncelikleri dolayısıyla hizmet tedarikçisi ve hizmet alıcısı konumu, serbest ve adil rekabet ortamını yok etmektedir. Kamu, özel sektörün var olduğu alanlarda üretim yapmaz. Doğrudan üretim yaptığı alanlar rekabete açılır. Özelleştirmede amaç mülkiyetin el değiştirmesi değil, ekonomik faaliyet alanının şeffaf ve kamuoyunca denetlenebilir şekilde rekabete açılarak verimlilik sağlanmasıdır.

Bu kapsamda TEMEL HİZMETLER REFORMU çıkarılacaktır.

Adil devlet, refahı ve yükü adil paylaştıran devlettir. Toplumsal refahı en üst noktaya çıkarmak tüm ekonomik politikaların hedefidir. Ancak, kalkınma insanların mutluluğu ve insanın kendini gerçekleştirme hedeflerinden ayrı düşünülemez ve sadece milli gelirin artışına, büyümeye indirgenemez. Bireyin kişiliğini, bütünlüğünü, gelişimini dikkate almak, teşebbüs, yaratıcılık potansiyel ve yeteneklerini tam olarak ortaya koyabilmesi yolunda refahı üretmek kadar bunları adil bir şekilde dağıtmak, toplumsal huzurun ve bütünlüğün korunması bakımından önemlidir.

Temel hedefimiz, toplum içinde kaynak transferleri yaparak kimi kesimlerin aleyhine bir refah oluşturmak, imtiyazlı zümreler yaratmak değil, herkes için dengeli ve düzenli olarak yaşam kalitesini yükseltmektir.

Bu kapsamda **ekonomi politikaları**, bireye odaklı faydanın niceliksel olarak artırılması yerine, insani gelişmenin sağlanması, toplumsal refahın yükseltilip yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliği temelinde kurulmalı, **devletin ekonomideki işlevi**, **“haksız rekabetin önlenmesi”**, **“fırsat eşitliğinin ve adil bölüşümün sağlanması”**, **“ulusal rekabet gücünün korunması”** ve **“her düzeyde sürdürülebilirliğin gözetilmesi”** ilkeleriyle sınırlandırılmalıdır.

Devletin egemenlik hakkından doğan vergilendirmenin adil olması, vergi yükünün adil paylaşılması temel bir ilkedir.

Ulusal servet düzeninin demokratikleştirilmesi, mülkiyetin tabana yayılması, etkin halka arz sistemleri kurulması ve herkese ekonomik fırsatlar sunulması da temel ilkelerimizdendir. Ulusal servetin öncelikli sahibi ulusal tasarrufların biriktiği fonlar ve fon yönetimleridir. Ulusal

tasarruf fonlarının, ulusal servete ortak ve servetin sahibi kılınması, faaliyette bulunmanın özel bir izne ve imtiyaza tabi olduğu tüm mal ve hizmet alanlarında önceliğin ulusal tasarruflara verilmesi ulusal servet düzeninin demokratikleştirilmesinin de mekanizması olacaktır.

1.14.2. Temel hizmetlere erişimde eşitlik ve güvence getiriyoruz

Hizmetlerin bir kıtlık rejimi içinde sürdürülerek talepte rekabetin sağlanması değil, hizmet sunumunda rekabetin, hizmetlere erişimde adaletin sağlanması bir diğer vazgeçilemez ilkemizdir. Bunun için çoklu ihtiyaçlar alanını hizmetleştiriyor, her aileye temel hizmetleri poliçelendiriyor ve fırsatlara erişimin önündeki adil olmayan engelleri kaldırıyoruz. Böylece herkes için hukuk, sağlık, öğrenme ve mesleki eğitimden eşit yararlanma, iş ve emeklilik güvencelerini sunuyoruz.

Bu hedefleri gerçekleştirmek için, SOSYAL DEVLET VE SOSYAL ADALET REFORMU hayata geçirilecektir.

1.14.3. Yönetilebilir, işleyen ve hesap veren kamu yönetimi oluşturuyoruz

Güvene dayalı, açık, şeffaf sistemler kurmak yerine mevcut sistemi yürütenlerin bizden birileri olması ile yetinmek, klasik siyaset anlayışının, bilinen ilişki ve güç dengelerinin sürdürülmesinden başka bir anlam ifade etmez. Sorun kralın iyiliği ya da kötülüğü değildir, önemli olan kişilerden bağımsız olarak sistemlerin açıklık, hesap verebilirlik, şeffaflık ve güvene dayalı biçimde kurulmasıdır.

Yöneten ve yönetilenler arasında müzakereye, denetlenmeye ve hesap vermeye dayalı, milletin hesap sorduğu, devletin hesap verdiği bir denetim ilişkisi ve mekanizmaları kurmak zorunludur.

Bürokratik zihniyeti ortadan kaldıran, mevzuatçılığı yok eden, vatandaşın istek ve beklentilerine odaklı bir yönetim yapılanması kurulacak, devlet ile ilgili tüm iş ve işlemlerde vatandaşa güven ve beyan esas olacaktır.

Merkezi ve yerel yönetimler idarenin parçasıdır ve hizmetlerin yürütülmesinde yerinden yönetim ile yerel yönetim düzeyi temel ölçek olmalıdır.

İller etkili ve yönetilebilir ölçeklere genişletilip daraltılabilir. Yönetimlerde en uygun büyüklük ölçütü, hizmetlerin etkin ve verimli şekilde yürütülebilmesi, katılımcı ve adil temsile dayalı bir yönetime imkân verilebilmesidir.

Merkezi ve yerel düzeydeki yönetim erkinin ilgili sivil toplum kuruluşları, sektör temsilcileri, meslek odaları gibi örgütlü kesimlerinin katılımına açılarak paylaşılması önemlidir. Bu nedenle karar süreçlerine katılım ve denetim mekanizmalarını tanımlayacak Yönetişim Çerçeve Kanunu çıkarılacaktır.

Kamu yönetimlerine ait bilginin paylaşımı iktidarın paylaşımıdır. Kamu yönetimlerine ait bilginin şeffaflığı ve özel ve ticari bilgiler içermediği sürece talep edilmesi halinde paylaşılması, demokratik ve denetlenebilir bir yönetimin temellerinden birini oluşturmaktadır.

2. HERKES İÇİN ADALET

Tüm yasalar, tüm kurallar, tüm düzenlemeler, yapılan tüm işler, insan için ve insanın huzuru için olmalıdır. Partimizin nihai amacı, toplumsal yaşamı hakkaniyet içinde düzenleyen hak düzeninin egemen olduğu, özgürlüklerin tam anlamıyla sağlandığı, ayrımcılığa yer olmayan, fırsat eşitliğine dayalı, herkes için adaletin tesis edildiği, insanın huzurunu önceleyen bir

vicdan uygarlığı kurmaktır. Gerçekleştirilecek bir hukuk ve yargı reformu da bu yolda atılacak adımların başında gelmektedir.

Vicdan uygarlığına giden yolda hedefimiz, bir **güven ve rıza toplumunun** temelini oluşturacak nitelikte, **hukukun üstünlüğüne** dayalı devlet düzenini ve **işleyen demokrasiyi** hayata geçirmektir. **Adil rekabet** ortamının tesis edildiği, hukuk kurallarına dayanan, adaletin tecelli ettiği ve buna bağlı olarak adaletle büyüyen **refah toplumu**, vicdan uygarlığımızın temel unsuru olacaktır.

Bu bağlamda temel yaklaşımımız, '**hukukun üstünlüğü**'ne dayalı, '**yargı bağımsızlığı**'na tam anlamıyla kavuşmuş, '**yargı birliği**'ni sağlamış, '**koruyucu hukuk**' kavramını benimsemiş ve '**savunmanın kutsallığı**'nı gözetken, '**etkili bir yargı sistemi**'ne sahip bir düzen kurmaktır. Bu doğrultuda hukuk mevzuatını yalınlaştırma ve güncelleştirmenin; uyuşmazlıkların çözümünde uzlaştırma yolları ya da idari çözümler gibi alternatif yöntemlerin benimsenmesinin, adaleti hızlandırıcı etkenler olduğuna inanmaktayız.

2.1. Güven ve rızaya dayalı adalet toplumu inşa ediyoruz

Adalet, hakka kayıtsız şartsız riayettir.

Herkesin yetenekleri, emeği, katkısı çerçevesinde hak ettiğini alabildiği, haksız engellemelere, kısıtlamalara uğramadığı bir toplum düzeninin oluşturulmasında **adalet** en önemli ilkedir.

"Adalet mülkün temelidir" anlayışı, devletin ve toplumun en temel var oluş koşulu olarak adaletle göndermede bulunur.

Türkiye, ne yazık ki, adaleti hiçe sayan, adaletin mekanizmalarını tahrip eden bir "bozuk düzen" in vesayeti altındadır. Bozuk düzen adaletin değil, ayrıcalığın, imtiyazlılığın, kayırmacılığın egemen olduğu düzendir. Bu ülkede, yüz yıllardan beri bazı kesimler kendilerini, egemenliğin sahibi, bir imtiyazlılar ve ayrıcalıklılar sınıfı olarak tek söz sahibi görmüşlerdir.

Büyük önder Atatürk bizi imtiyazlılar düzeninden, ayrıcalıklılar rejiminden demokratik rejime, halk egemenliğine, cumhuriyete taşıyan büyük devrimini gerçekleştirmiştir. Ancak cumhuriyetin ilk gününden bu yana bozuk düzenin imtiyazlı kesimleri, alıstıkları, nemalandıkları bozuk düzeni ayakta tutmak için ellerinden gelen her şeyi yapmakta ve bu bozuk düzeni değiştirsin diye milletin seçtiklerini de iktidar nimetleriyle yoldan çıkartıp kendilerinden birisi haline getirmektedirler.

Partimiz rızaya, güvene ve adaletle dayalı bir düzen kuruluncaya dek, bu bozuk düzene karşı mücadelesini sürdürecektir.

"Halka Hizmet Hakka Hizmettir."

Bu ilke, partimizin kuruluş dayanağıdır, varlık nedenidir. Çünkü hak kavramı, en üstün ahlaki ilkedir, adaletin ve hukukun temelidir.

Hakkın yerini gücün, imtiyazın, üstünlüğün aldığı her tür siyasal sistemi, adalet düzenini, dünya tasarımını reddediyoruz. Hakkın egemen olmadığı bir dünya, yaşanır bir dünya değildir. Yalnızca hakka dayalı bir düzen, "onurun, vicdanın, esenliğin, dirliğin, barışın ve adaletin düzeni" olarak tanımlanabilir.

Temel hakların korunması, demokratik rejimler için bir meşruiyet koşuludur. Hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması ve yenilenecek geliştirilmesi, demokratik rejimlerin doğası gereği kesintisiz devam eden bir “demokratikleşme” sürecidir.

Ekonomik ve sosyal haklar, insanların gündelik hayatını doğrudan ilgilendirir ve hayat standartlarını belirler. Vatandaşların, haklarının bilincinde ve bunları savunmaya muktedir olması, bu hakların sağlanması kadar önemlidir. Bu düzlemdeki her tür “demokratik yetersizlik” giderilmelidir.

Toplumunu oluşturan pek çok ana unsur, eşitlik ve fırsat açısından bugüne kadar ihmal edilmiştir ve bunlara ilişkin hiçbir ciddi ulusal politika ve strateji mevcut değildir. Bu toplumsal kesimlerin gündelik hayatın alışıldık öğeleri olmayıp özel yaklaşım ve politikalar gerektiren ve bunu hak eden aslî unsurlar oldukları kavranmak durumundadır.

Adalet duygusunun tam olarak tesis edilebilmesi için bireysel ve toplumsal düzeyde rızaya ihtiyaç vardır. Toplum vicdanının onaylamadığı, uygun bulmadığı, razı gelmediği durumlar, “hak” ve “hukukun üstünlüğü” düzleminde gözden geçirilmelidir.

Hukukun üstünlüğü ilkesinin eksiksiz işlediği ve demokrasinin katılımcı ve çoğulcu ruhuyla bütünleştiği durumlarda, bireysel ve toplumsal rızanın da en üst düzeye ulaştığı görülecektir. Bununla birlikte, toplumsal rızanın sınırsız bir meşruiyet oluşturamayacağı, asıl konunun demokrasinin içselleştirilmesi ve sistemin adil işleyişine duyulan güven olduğu da açıktır.

Hak temelinde şekillenen, hukukun üstünlüğü ilkesine tavizsiz bağlı kalan, katılımcı, çoğulcu ve müzakereci bir demokrasi anlayışını, bireysel ve toplumsal rızanın vasatı haline dönüştüren demokrasilerde, bir arada yaşama iradesi doruğa ulaşır.

Bunun anlamı, çağın değerleri üzerinden bir toplum sözleşmesinin gerçekleştiği ve hem bireysel hem toplumsal düzeyde içselleştirildiğidir. Çağın değerleri üzerinde anlam kazanan toplum sözleşmesi sürekli yenilenecek, dinamik, özgürlükçü, milli güçleri en üst düzeyde tahkim eden bir niteliğe ve adil bir içeriğe sahiptir. İktidarda yapacağımız ilk iş, herkesi vatandaş olarak tüm hakların öznesi kılan, toplumsal mutabakata dayalı yeni ANAYASA'yı yürürlüğe koymak olacaktır.

Hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı olarak şekillenen modern devlet, bir yandan hak ve özgürlükler alanını sürekli genişleterek, bireylerin tatmin ve mutluluğu önündeki engelleri kaldırmakla; diğer yandan milli çıkar ve menfaatleri koruyup en üst seviyede kazanımlara dönüştürerek, toplumun refahını, gücünü ve geleceğe güvenini tesis etmekle yükümlüdür.

Birbirini tamamlayan bu iki hedefin birbirine feda edilmediği, tavizsiz bir kararlılıkla gerçekleştirilmeye çalışıldığı ve siyaset kurumu tarafından bu yönde sürekli tahkim edildiği bir ülkede, “bir arada yaşama iradesi”nin hem bireysel hem toplumsal düzeyde somutlaştığı görülecektir. Bunun sonucunda bir “geleceğe adanmışlık” çevresinde yeni ortak değerler üreten üst düzey bir toplumsal kenetlenme ve örgütlenme hali gerçekleşecektir.

2.2. İşleyen Demokrasi

Gelişmiş dünyada bütün yönetimlerin meşruiyeti, halkın kararlara ve icraatlara katılımına dayanır. Seçilmiş veya atanmış her yönetimin sahip olmak zorunda olduğu temel, böyle bir meşruiyettir.

Seçilmiş veya atanmış her yönetim bu ilişkiyi, diyalogu düzenli, istikrarlı ve kurumsal bir şekilde kurmak durumundadır. Gelişmiş demokrasilerde yönetme süreçlerinin nasıl işlediği,

en az seçimler kadar önemlidir. Bu, seçimlerle elde edilen meşruiyeti yeterli görmeyen, çoğulcu bir meşruiyet anlayışıdır.

Çoğunluğun iradesinin çoğunluğun tahakkümüne, atanmışların gücünün bürokrasinin keyfiliğine dönüşmesi engellenmelidir. Bu kapsamda, Türk siyasal hayatında temel bir sorun olan, atanmış ve seçilmişler arasındaki dengenin, demokratik ilkelere göre düzenlenerek seçilmişler lehine tanzim edilmesi, partimizin atacağı ilk adımlardan biridir.

Yönetimin meşruiyeti, yöneten ve yönetilenler arasında müzakereye, denetlenmeye ve hesap vermeye dayanmalıdır. Siyaset kurumu, yöneten ve yönetilen arasındaki ayırımı ortadan kaldırdığı ve bürokrasiyi azalttığı, dolayısıyla yönetim süreçlerini halka açtığı ölçüde ülkenin gelişmesini hızlandırır. Katılımcılık, çoğulculuk ve müzakereci demokrasi anlayışının ruhu budur.

Toplumsal ilerleme ile demokrasinin birbirini tamamladığı, daha önemlisi uygarlık kavrayışının dayandığı temel değer, insanın özgürleşmesi hedefidir. Medeniyet, insanın özgürleşmesi üzerine kuruludur. İnsanın aklıyla, girişimiyle, vicdanı ile özgürleşmesi uygarlık kavrayışının merkezinde yer almak zorundadır.

İnsan hakları ve demokratikleşme, adalet ve hak üzerine kurulu bir düzenin güvencesi ve gereği olduğu gibi, toplumsal dinamiklerin daha sağlıklı işlemesi için de vazgeçilmez bir role sahiptir. Toplum ve bireyin, yenilikçi ve yaratıcı eğilimlerinin önünü tamamen açmak ve demokrasinin işleyiş ruhuna aykırı fikir ve eğilimleri, demokratik-siyasal bir mücadele yoluyla bertaraf etmek, “sistemin sağlıklı işlemesi”nin temel unsurudur.

Dünyada etkileşim düzeyinin ve bütünleşme eğilimlerinin hız kazanması, **vatandaşlık haklarının** kapsamını genişletmekte ve yaygınlaştırmaktadır. Devlet-vatandaş ilişkisinin Avrupa Birliği gibi üst kurumlar nedeniyle yeniden tanımlandığı göz önüne alınacak olursa, bu hak alanının sürekli olarak gözden geçirilmesi ve tamamlanması gerektiği de ortaya çıkmaktadır.

Demokratik bir düzenin başta gelen unsurlarından biri de ayrımcılığın ortadan kaldırılmasıdır. Herkesin, ırkına, etnik kökenine, dinine, inancına, cinsiyetine, yaşına, fiziksel durumuna veya gelir düzeyine bakılmaksızın tüm hak ve özgürlüklerden adil ve eşit biçimde yararlandığı, ayrımcılık yapanların cezalandırıldığı düzen, demokratik bir düzendir. Partimiz ayrımcılığın önlenmesini anayasal bir hüküm olarak teminat altına alacaktır. Partimiz iktidarında Ayrımcılığın Önlenmesi Yasası’ çıkarılacak ve ayrımcılık suç olarak düzenlenecektir.

2.3. Korunan rekabet, verimlilik ve adaletle gelen refah

Herkes için eşit fırsatlar sunan ve tüm imtiyazların kaldırıldığı bir sistem, ekonomik ve sosyal hakların eksiksiz olarak uygulanmasıyla mümkündür. İnsanın var oluşuna bağlı tüm imkânlardan yararlanması ve kendini gerçekleştirebilmesinin koşulu, çalışmanın ve üretmenin herkes için refaha ve zenginliğe dönüştüğü, her emeğin mutlaka karşılığını bulduğu bir fırsat eşitliği ortamıdır.

Ekonomik ve sosyal hakların bugün odaklandığı somut hedef, “hayat kalitesi”dir. Ekonomik ve sosyal hakların merkezine gerçek anlamda bir “insan” anlayışı yerleştirilmedikçe, “hayat kalitesi”nden söz edilemez.

Hayat kalitesi için refah standartları üretmek kadar, bunları adil bir şekilde dağıtmak da eşdeğer önemdedir. Türkiye **sosyal adalet** ve **gelir dağılımı** açısından çok geri bir düzeyde bulunduğu gibi, paylaşım sorunlarını yok sayan bir vergi düzenine sahiptir. Vergi adaleti sözü, toplum kesimleri arasında inandırıcılığını yitirmiş, boş bir kavrama dönüşmüştür.

Vergi yükünü esas itibariyle orta ve alt sınıfların çektiği bir ülkede, haksız rekabetin önlenmesi hedefi de ikna edici ve gerçekçi olmaktan uzaktır. Çalışma alanında fırsat adaletinin olmayışı, toplumsal karamsarlığı artırmakta, iş tatmini gibi bir gereksinimi, vatandaşın gözünde uzak bir hayal haline getirmektedir.

2.4. HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Partimiz, hukukun üstünlüğünü en yüksek güç olarak kurumsallaştırmayı, hak ve özgürlüklerin güvencesi kılmayı temel ilkelerinden biri olarak benimsemiştir.

Hukukun olmadığı yerde adaletten söz edilemez, çünkü orada hak gaspı, kurnazlık düzeni, kayırmacılık, kendi zenginlerini yaratmak vardır. Adaletin olmazsa olmaz koşulu, gerçek bir hukuk devleti düzenine sahip olmaktır.

Hukukun üstünlüğü, ayrıca, toplum içindeki her tür çatışmanın sonuçta farklı haklar ve meşruiyetler doğurmasını önleyerek, toplumsal bütünlüğün sigortası olma işlevini de yerine getirir.

Toplumsal hayatı mümkün kılan değerler hakkındaki kanaatler değişebilir, hukuki normlar konusunda farklı değerlendirmeler yapılabilir, ancak toplumsal düzenin herkesin bilgisine açık bir hukuk çerçevesinde kurulabileceği gerçeği her dönemde geçerli olmuştur. Hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı olarak işleyen bir yargı sistemi, adaletin gecikmeden ve tazmin edici şekilde gerçekleşmesini sağlar. Hukukun üstünlüğü ilkesinin yerleştiği toplumlar sözleşmelere dayanır, uzlaşmacı, saydam, girişimci ve dışa açıktır. Bu toplumlarda birey ve devlet, hukuka eşit mesafede durur. Bu yüzden yargı bağımsız ve güçlüdür.

Kuvvetler ayrılığı prensibi, devlet yönetiminde insanoğlunun yıllar süren deneyiminden süzerek vardığı, şu an için en son aşama olarak, kamu otoritesinin, toplumun üyeleri adına denetlenebilmesi için büyük öneme sahiptir. Yasama, yürütme ve yargı arasında adil bir dağılım ve dengenin kurulduğu ve bunların arasındaki sınırların da net bir şekilde çizildiği bir sistem kurmak, hedeflenen vicdan uygarlığına ulaşmada atılacak en büyük adımlardan biri olacaktır. Gerçek demokrasiye ulaşmak için, yasamanın etkili bir biçimde yürütmeyi denetliyor olması gerekir. Bağımsız ve etkin bir yasama, yargı bağımsızlığının da güvencesidir

Devletin yetkilerini ve bunları nasıl kullanılacağını belirten, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini saptayan en önemli belge anayasadır. Mevcut anayasal düzen, biriktirdiği sorunlar ve geciktirdiği çözümlerle sürdürülemez bir noktaya gelmiştir. Mevcut Anayasanın meşruiyeti kuşkuludur. Türkiye'nin demokratik bir sisteme kavuşabilmesi için öncelikle yalın, anlaşılır ve sivil bir Anayasa yapmaktır.

Siyasetin demokratik meşruiyete kavuşabilmesi için, Partimizin atacağı adımlardan biri de, **yeni Siyasi Partiler Yasası** hazırlamaktır. Millet, siyasal ve sosyolojik çeşitliliğinin gerçek anlamda temsil edilebildiği ve toplumsal taleplerin siyaseti biçimlendirebildiği, çoğulculuk, katılım ve siyasi iradeyle oluşmuş, demokratik ve şeffaf bir işleyiş için bu gereklidir.

Partimizin önerdiği Siyasi Partiler Yasası'nın özünü parti içi demokrasi ve şeffaflık oluşturacaktır.

Ülkemizde **yarı başkanlığa** benzeyen, ancak seçilme yöntemi, yetkileri ve sorumsuzluk prensibiyle dünyada başka bir örneği bulunmayan bir model uygulanmaktadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesini daha etkin kılmak, demokratik rejimin çoğulcu ve katılımcı karakterini güçlendirmek, mevcut sistemin temsili demokrasi düzeyinde kalma ve çoğunluk rejimine dönüşme gibi risklerini de bertaraf edebilmek için sistem değişikliğine giderek

cumhurbaşkanının iki türlü bir sistemle, en fazla iki dönem görev yapabilecek biçimde, doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesi gerektiğine inanmaktayız. Sistemi rahatlatmanın ve halkı bütünleştirmenin yolu budur.

Milletvekillerinin dokunulmazlığı yasama faaliyetleriyle sınırlandırılacaktır. Ayrıca, kamu gücünü kullanan devlet organları ve kişilerin de, hukuk kuralları içinde denetlenebilmesi ve yargılanabilmesi, partimizin önerdiği hukuk sistemi içinde gerçekleşecektir.

Anayasa Mahkemesinin bir yasadaki aykırılığa karar vermesi yılları buluyorsa, o ülkeye hukuk devleti demek güçleşir. Partimizin öngördüğü sistemde Anayasaya uygunluk denetimi, anayasa konseyi niteliğindeki Senato'ya devredilecektir. Yeni kamu reformu çerçevesinde, uygun ölçekler gözetilerek sayısı artırılacak olan illerin her birinden seçilecek olan senatörler, bu denetimi gerçekleştirecektir.

Anayasa Mahkemesi'nin Yüce Divan sıfatıyla yaptığı yargılamalar da demokratik ilkelerle ve hukukla bağdaşmamaktadır. Bu yüzden Yüce Divan yetkisinin ve görevinin, ceza yargılamasında uzman olan Yargıtay'ın ceza daire başkanlarından oluşan bir kurula verilmesi gerekmektedir. Yıllardır dillendirildiği halde hiçbir şey yapılmayan bu konunun hayata geçirilmesine yönelik adımlar, partimizin iktidarında atılacaktır.

2.5. Yargı bağımsızlığı

Yargı, kendisinden başka hiçbir organ, kişi ya da kurumdan emir almaz, yasama ve yürütme karşısında bağımsızdır. Yargının bağımsızlığı, kişilerin hak ve özgürlüğünün ve demokrasinin korunmasında en önemli güvencedir.

Oysa ülkemizde kamu vicdanında yargının bağımsızlığına ilişkin kuşklar mevcuttur. Özellikle yargı bağımsızlığının Anayasada yer almasına karşın, Anayasanın yargı gücü ile yürütme gücü arasında bağlantı oluşturan maddeleri dolayısıyla bu bağımsızlık tartışmaya konu olmaktadır. Yargı bağımsızlığının sağlanabilmesi için hâkim ve savcıların mesleğe kabulü, terfi ve atamalarında yetkili olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yapısı değiştirilerek, daha demokratik ve saydam bir görünüme kavuşturulmalıdır. Hâkimlerin Adalet Bakanlığı müfettişleri tarafından soruşturulmaları da hâkim bağımsızlığına gölge düşürmektedir.

Adalet Bakanı'nın başkanlık ettiği mevcut Kurulda Bakanla birlikte Müsteşarı da üye olarak yer almaktadır. Bu durum "tarafsızlık ve bağımsızlık" ilkesini zedelemektedir. Kurullarda Adalet Bakanlığı'na ait tek bir koltuk olması yeterlidir ve yargının sorunlarının çözülebilmesi, yasama ve yürütme erkiyle yargı erki arasında bir köprü oluşturması açısından da bu temsil yararlı olacaktır.

Yargı reformumuz çerçevesinde HSYK, Hâkimler Yüksek Kurulu (HYK) ve Savcılar Yüksek Kurulu (SYK) olarak ikiye ayrılacak, Kurulların üye sayısı artırılacak ve Kurullara yerel mahkemeleri temsilen hâkim ve savcılar da seçilecektir. Kurullara seçilenlerin asli görevleri ile ilişkileri üyelikleri süresince geçici olarak kesilecektir. Hâkimlerin tayin, terfi, atama ve özlük işleri HYK, savcılarının ise SYK tarafından düzenlenecektir.

Hâkim ve savcılarının görevlerini bağımsızlık ve teminat ilkesine uygun yapabilmeleri için Bakanlık bünyesindeki teftiş kurulu kaldırılacaktır. Hâkim ve savcılarının Bakanlık talebi, şikâyet vb. üzerine denetimleri kurullarca görevlendirilecek aynı veya üst kıdeme sahip hâkim ve savcılar eliyle yürütülecektir.

Kurulların sekreteryâ işleri, doğrudan Kurullara bağlı birimler tarafından yürütülecektir. Kurullara da ayrı bina ve bütçe tahsisi yapılacaktır.

Kurulların kararlarına karşı yargı yolu açık olacaktır.

2.6. Tarafsız ve bağımsız hâkim

Anayasamızın 138. maddesinde belirtildiği üzere “hiçbir organ, makam merci ya da kişi yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.” Hiç kimse hâkime talimat veremeyeceği gibi, hâkim de hiç kimseden talimat almamalıdır. Hâkim karar verirken kişisel yargı, öngörü ve dürtülerini bir tarafa bırakıp cüppesine bürünür ve neseldir. Karar aşamasında onu yargılayacak olan, yalnızca kendi vicdanıdır.

Hâkimlerin görev süreleri dolmadan görevden alınamamaları ile emir almamaları anlamına gelen hâkim güvencesi de, yargının bağımsızlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Hâkim güvencesine sahip olmayan bir yargıcın bağımsız olması da olanaksızdır. Hâkim, yasama ve yürütme organına karşı bağımsız olabilmeli ve korunmalıdır. Hâkim de taraflara eşit uzaklıkta durmayı başarabilmeli, tarafsızlığını korumalı ve ona gölge düşürmemelidir. Bağımsızlık yalnızca karar verirken değil kurumsallaşmada ve işleyişte de başarılabilir. Mahkemeler hak arayanlara, tarafsız oldukları konusunda güven vermelidir.

2.7. Yargı birliği

İdari-adli yargı ayrımının, sivil ve askeri olarak alt ayrımları da bulunmaktadır. Askeri mahkemelerde hâkim sınıfından olmayan subay üyeler vardır. İdari yargıda hukuk fakültesi mezunu olmayanlar hâkimlik yapmaktadır.

Bu parçalı yapı, yargının bölünmesine ve güç kaybetmesine neden olmaktadır. Yargıyı güçlendirip hukukun üstünlüğü ilkesinin benimsenmesinde yargı birliğini sağlamanın önem taşıdığını düşünüyoruz.

Bu çerçevede adli, idari, askeri yargı ayrımına son verilecektir. İdari, adli ve askeri yargı, yargının içinde genel görevli mahkemelerin yanında uzmanlaşmış mahkemeler olarak yer yapacaklardır. Askeri yargının yetki alanı askeri disiplin suçlarıyla sınırlanacaktır. Yüksek Askeri Şura, Sayıştay, HSYK ve disiplin mahkemelerinin kararları aleyhine yargı yolu açılacaktır.

Yargı birliğine uygun olarak, yüksek mahkemelerin aynı çatı altında toplandığı bir Yüksek Mahkeme teşkil edilecektir.

2.8. Koruyucu hukuk

Sorunları yargıya gelmeden çözümlenecek ve suç işlemeyi önleyecek nitelikte bir hukuk sistemi, rızaya dayalı güven toplumunun oluşturulmasında önemli bir rol oynar. Türkiye’de yargının gereksiz iş yükü altında ezildiği gerçeği göz önüne alınırsa alternatif çözümlerin önemi daha iyi anlaşılır.

Taraf olduğumuz uluslararası belge ve bildirimlerde yer alan “adil yargılama ilkesine” göre, daha seri ve hızlı bir süreçle suç mağduru ve kamu vicdanını tatmin eden, dolayısıyla “onarıcı adalet” ilkelerine uygun biçimde ceza hukukunda da mahkeme dışı çözüm yolları arayışları mahkemelerin dava yükünü azaltacaktır.

Partimiz, mahkemelere intikal eden iş yükünün kabarıklığı dikkate alındığında, yargılama öncesi sade ve basit çözüm usullerinin daha da etkinleştirilmesi gereğine inanmaktadır. Bununla birlikte, hafif suçlar için de, zararın giderilmesi koşulu ile mahkeme dışı çözümlere yer verilebilir. Mahkeme dışı çözüm ile verilecek ceza, “bir miktar paranın kamu veya hayır

kurumuna ödenmesi”, “suçla elde edilen eşya veya menfaatin iadesi”, “yargılama öncesi veya onun bir parçası olarak mağdura uygun bir tazminat verilmesi” biçiminde olabilecektir.

Partimiz iktidarında yargının yükünü hafifleten ve uyuşmazlıklar için alternatif çözümler sunan uzlaşma, uzlaştırma, arabulucuk gibi yöntemlere ilişkin gerekli düzenlemeler yapılacak ve yaygınlaştırılarak etkin bir şekilde uygulanmasına çalışılacaktır.

Dava sayısını azaltmanın yöntemlerinden biri de kamu denetçiliğini tesis edip güçlendirerek kamu ile vatandaşlar arasında çıkan sorunların mahkemelere gitmeden pratik biçimde çözümünün sağlanmasıdır. Bu konuda çıkarılmış olan 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun, kurumun kuruluşuna yönelik Geçici 1 inci maddesinin yürürlüğü Anayasa Mahkemesince durdurulmuştur. Partimiz Anayasa Mahkemesince bu kanun hakkında verilecek kararlar doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yaparak, kamu denetçiliği kurumunun mutlaka işler hale getirilmesini sağlayacaktır.

2.9. Etkili yargı

Türkiye’de adalet sisteminin işleyişine ilişkin toplumun hemen her kesiminde kuşku, rahatsızlıklar mevcuttur. İnsanlarımız adaletin tecelli edeceğine, haklının hakkını alabileceğine inanmamaktadır. Yargılamalar, Anayasanın 36 ncı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddesinde belirtilen ‘adil yargılanma’ koşullarına aykırı olarak yıllarca sürebilmektedir. Yargımız yavaş işlemektedir ve mahkemelerimizin iş yükü akıl almaz boyutlara ulaşmıştır.

Hâkim sayımız 1995’teki 6250’den, 2004’te 5825’e düşmüştür. Savcı sayımız ise 3000’dir. Bir hâkim yılda 917 davaya bakmaktadır. 2005 yılı sonu itibarıyla, hukuk mahkemelerinde toplam 2.180.000 davanın, 757.255’i; ceza mahkemelerindeki 2.673.000 davanın 1.050.250’si bir sonraki yıla devredilmiştir. Almanya’da her 20.000 kişiye 5,1, Rusya’da 2,4 hâkim düşerken, bizde 1,5 hâkim düşmektedir. Yargı ile ilgili kamu harcamalarında kişi başına Almanya’da 53,15, Belçika’da 64,41, ülkemizde ise yalnızca 3,66 avro düşmektedir.

Bir davanın açılması ile karar verilmesi arasındaki ortalama süre hukuk mahkemelerinde 177, kadastro mahkemelerinde 450, ticaret mahkemelerinde 417 gündür. Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesi’nde bu süre 621 günü bulmaktadır. Hukuk dosyalarının Yargıtay’da bekleme süresi ortalama 86 gün, ceza dosyalarının ise 283 gündür. Dosyaların yaklaşık %50’sinin bozulduğu göz önüne alınırsa bir ceza dosyasının kesinleşmesi için ortalama olarak 2 yıl geçmektedir. Cumhuriyet Başsavcılıklarında hazırlık dosyalarının çıkma süresi ortalama 243 gündür.

Ülkemizde insanlarımız adaletin işleyişinden memnun değildir. Bu da giderek yargıya güvensizliğe yol açmakta, toplumda pek çok kesimin, yargının en temel erklerden biri olduğu gerçeğini gözden kaçırmaya neden olmaktadır. Bu güvensizliğin ve geciken adaletin en hazin sonucu, herkesin hakkını kendi bildiği yollarla aramasıdır. Sonucun bireysel anarşiye ve toplumsal kargaşaya varması kaçınılmazdır.

2.10. Hakkaniyete uygun ve hızlı yargı

Hakkaniyete uygun ve hızlı yargı için dava taraflarının savunma haklarını tam olarak kullanabilmeleri gerekir. Mahkemenin en önemli görevlerinden biri, adaletin tecelli etmesine dayanak oluşturan gerçeğin ortaya çıkmasını sağlamaktır. Hakkaniyete uygun yargılama, sanık haklarıyla doğrudan bağlantılıdır.

Hakkaniyete uygun bir yargılama için mahkemelerde, kamu avukatı olan savcılarının, vatandaşın avukatı ile aynı seviyede olması da önem taşıyan hususlardan biridir. Delillerin sunulmasında ‘silahların eşitliği’ ilkesine uygun tedbirler alınmalıdır. Bununla

kastedilen, iddia makamıyla savunma makamının mahkemede sahip oldukları hak ve yükümlülükler açısından eşit olmalarıdır. Taraflar bilirkişi ve tanık çağırma, bilgi ve belgelere ulaşmada eşit haklara sahip olmalıdır. Avukatlara tanınan delil toplama yetkisinin kullanılabilmesi sağlanmalıdır.

Adalet sisteminin pek çok sorunu bir yana, adaletin geç tecelli etmesi bir yanadır. Şu anda vatandaşı en fazla mağdur eden sorun, geç gelen adalettir. Mahkemelerdeki yığılma, hâkim ve savcılarının içinden çıkamayacakları boyutlara ulaşmıştır. Bu yüzden yargının hızlandırılması yolunda alınacak tedbirlerin belirlenmesi ve bir an önce uygulamaya geçilmesi, iktidarımızın en önemli önceliklerinden olacaktır.

Partimiz iktidarında kabahatler kapsamına giren suçlar, tiplerine göre sınıflandırılarak bir örnek kararlar listesi oluşturulacaktır. Bu aşamada da bilişimin ve yazılımların işleri kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı özelliklerinden yararlanılacaktır. Birinci derece mahkeme hâkimi bu tarz suçlarda tek oturumda bu suça istinaden belirlenmiş olan para cezasını verecektir. Şüphelinin bu kararı kabul etmeyip kararın iptali için itiraz hakkı saklı olacaktır

Yargıyı hızlandırma konusundaki en önemli adımlardan biri yargıda otomasyonun sağlanmasıdır. Partimizin en önemli hedeflerinden biri de, MERNİS projesini tam manasıyla hayata geçirip geliştirerek, tüm kamu kuruluşlarının tabi olacağı bir veri tabanı oluşturmak ve TEK NUMARA sistemini gerçekleştirmektir. TEK NUMARA sistemi de UYAP'la ilişkilendirilecek, dolayısıyla adalet sistemimizin elinde tüm Türkiye'yi kapsayan bir veri tabanı olacaktır.

Bölge adliye (istinaf) mahkemeleri kurulmak üzeredir. Bu Yargıtay'ın içtihat görevine dönebilmesi açısından da olumlu bir adımdır. Bu mahkemelerin uzmanlık alanlarına göre çok dairesel biçimde kurulması, işleyiş açısından daha avantajlı olacaktır. Ayrıca kurulmadan önce gerekli tüm fiziki şartların yerine getirilmesi ve yetişmiş personel ihtiyacının karşılanması önem taşımaktadır.

2.11. Delilden suçluya giden adalet

Yargının yavaş işleminin önemli nedenlerinden bir tanesi de, bizim sistemimizde, hâlâ "suçludan delile gitme" anlayışının egemen olmasıdır.

Yeteri kadar cumhuriyet savcısı bulunmadığı yargı yerlerinde hazırlık tahkikatı kolluk kuvvetlerince yapılmaktadır. Bu durumda hazırlık tahkikatı yapan polis, önce suçluyu bulmakta sonra delil aramaktadır.

Cumhuriyet Başsavcılığının yönetsel görevleri demokratik esaslara ve kідeme göre kurulan adalet komisyonlarına devredilecektir. Böylece cumhuriyet savcıları, kolluk üzerinde denetime, hazırlık soruşturmalarına ve diğer yargısal işlere yeterli zaman ayırabilir duruma gelecektir.

Ülkemizde bu yönde adımlar atılmış, adli kolluk, yani kovuşturucu polis kurulmuştur. Ancak uygulamada atılması gereken daha pek çok adım vardır. Bu birimde savcılık adına görev yapacak dedektiflerin çok iyi yetiştirilmesi, en az üniversite, tercihen de hukuk fakültesi mezunu olmaları gerekmektedir. Ayrıca bu kişilerin psikoloji, halkla ilişkiler gibi konularda da eğitim almaları sağlanacaktır.

Kriminal suç laboratuvarlarının eleman ve donanım eksiklikleri giderilecek ve bunlar yurt çapında yaygınlaştırılacaktır. Olay yeri inceleme uzmanlarının yetiştirilmesine ayrı önem verilecektir. Delil incelemesinin mümkün olduğunca yerel düzlemde çözülmesine özen gösterilecektir.

Partimiz iktidarında Adli Tıp Kurumunun sorunları çözülecek, teknolojik donanımı ve laboratuvarlarının modernizasyonu zaman yitirilmeden tamamlanacaktır. Ayrıca Adli Tıp Kurumunun bilimsel, mali ve idari yönden özerkliğinin sağlanması da büyük önem taşımaktadır. Her yargı çevresinde adli tıp şube müdürlükleri kurulacaktır.

2.12. Savunmanın kutsallığı

Savunmanın kutsallığına inandığımız için hukuki himaye sigortası sistemini kuracağız.

Partimiz iktidarında baro bünyesinde bir hukuki himaye sigortası sistemi kurarak, vatandaşların hukuk hizmetinden daha verimli ve yaygın biçimde yararlanabilmesi sağlanacaktır. Sigortalı vatandaş ihtiyaç duyduğunda sigorta sistemine kayıtlı avukatlar arasından seçim yapabilecektir. Bu sigorta ayrıca sigortalının hukuki zararlarını, ödemeye mahkûm olduğu tazminatları karşılama amacına da yönelik olacaktır. Maddi olanaklara sahip olmayanların anayasal hakları olan hak arama özgürlüğünden yararlanabilmeleri için adli yardım konusuna ayrı bir özen gösterilecektir.

2.13. Af yasaları

Çıkarılan af yasaları, kısa dönemli yararları olmakla birlikte bünyesinde birçok sakınca taşımakta, kamu vicdanını yaralamakta ve toplumun adalete olan inancını zayıflatmaktadır. Afların belli bir tarihten sonra işlenen suçları kapsamaması ise eşitlik ilkesini zedelemektedir. Ayrıca bağımsız yargının verdiği karar, yasama tarafından affedilmekte ve kuvvetler ayrılığı ilkesi çiğnenmektedir.

Partimizin iktidarında, kişiler aleyhine işlenen cürümleri devlet tarafından affedilemeyecektir. Hükümlü, ancak cezasının bir bölümünü çekmiş olması kaydıyla, suçtan zarar görenin yazılı müracaatı ile hâkim önünde, suçtan zarar gören tarafından affedilebilecektir.

2.14. Mevzuatta yalınlık

Sistemin işleyişinde pek çok sorun olduğu bir gerçektir, ancak özellikle karmaşık ve tutarsız mevzuat, öncelikle ele alınması gereken temel sorunlardan biridir. Etkili bir yargıya sahip olmak için doğru hukuk, doğru hukuk için de anlaşılır, yalın ve tutarlı bir hukuk dili bir gerekliliktir.

Öncelikle tüm hukuk mevzuatı günün koşullarına uygun olarak elden geçirilecek ve çağdaş hukukun ölçütleri gözetilerek yalın, açık, güncel ve anlaşılır hale getirilecek ve hukuk dili geliştirilecektir. Bu işlem sırasında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler gözetilerek bunların getirdiği yükümlülüklerle uygun değişiklikler de yapılacaktır.

2.15. Fiziksel altyapının iyileştirilmesi

Fiziksel ve teknik yetersizlikler adalet hizmetlerinin hızını ve niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Adliye sarayları ve mahkemeler yargının saygınlığına yakışmayan bir durumdadır. Teknoloji kullanımı, bilgi toplumu düzeyinden uzaktır. Altyapı sorunları ve araç-gereç eksiklikleri bulunmaktadır. Bu durum kafalarda adaletin tecellisine ilişkin kuşkular yaratmaktadır. Adalet Bakanlığı bütçesinin GSMH'ye oranı, ipler acısı bir rakamla, % 0,33 düzeyindedir.

Kamu Yönetimi Reformumuz çerçevesinde belli ölçüt ve ölçekler gözeterek il sayımızı artıracacağız. Bu illerin her birine, yargının saygınlığına yakışan ve tüm ihtisas mahkemelerini bünyesinde barındıran, yerleşim yerinin nüfusuna ve iş yüküne uygun, vatandaşımızda adalete güven duygusunun yerleşmesi sağlayacak modern adliye binaları yapacağız.

2.16. Hukuk eğitiminin iyileştirilmesi

Hukuk da tıpkı insanlar ve toplumlar gibi organik bir yapıdır, değişmeye ve gelişmeye açıktır. Nitelikli bir hukuk eğitimi, ülkemizin bu alanda karşı karşıya kaldığı sorunların çözümüne temel oluşturmaktadır. Bu bağlamda hukuk eğitimi yeniden düzenleyeceğiz. Hukuk fakültelerinde 1 yıl yabancı dil ve hazırlık eğitimi yapılacaktır. Hukuk fakültelerinden mezun olanların en az bir yabancı dili çok iyi bilmesi, hukukçuların uluslararası yayınları izleyebilmesi için gereklidir.

2.17. ASAYİŞ-İÇ GÜVENLİK

Evde, sokakta, işyerinde, okulda...

Her yerde güvenli bir hayat...

Herkes için huzur...

Devletin en temel görevlerinden birisi vatandaşların huzur ve güvenini sağlamaktır. Devlet olma vasfının en temel niteliklerinden birisi budur. Oysa Türkiye’de insanlar evlerinde, sokakta, işyerlerinde, hemen hemen yaşadıkları her yerde huzursuzlar. Ülkenin birçok yeri irili ufaklı çeşitli mafya örgütlenmeleri tarafından paylaşılmış durumda. Sokaklarda kapkaççılar, gaspçılar gündüz vakti herkesin gözü önünde suç işleyecek ölçüde cüretkâr davranabiliyorlar. Evler, işyerleri defalarca soyuluyor. Son yıllarda güvenlik araç ve gereçlerine yönelik yaşanan talep patlaması dahi suç işlenmesi önünde bir engel oluşturmuyor. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 2005–2006 suçluluk oranları karşılaştırmasında hemen hemen tüm suçlarda iki kata yakın artış görülüyor. .

Vatandaş adeta devletin kendi binalarına çekildiği, sokakların, meydanların, okulların ise hırsızlara, uğursuzlara, serserilere kaldığı izlenimi içinde...

Bugün insanların adaleti temsil eden figürün, ne hakkı-hukuku tartan ve adalet dağıtan terazisine güveni, ne de bunlara uymayanları yola getirecek otoriteyi ifade eden kılıcına olan inancı kalmıştır. Oysa toplumun temel ihtiyacı güvenlidir. Güvenliğin sağlanamadığı yerde haktan, hukuktan, adaletten, demokrasiden, özgürlükten söz edilemez. İnsanların can ve mallarını olduğu kadar haklarını da kendilerinin korumak zorunda kaldıklarını düşünmeleri devlet adına bir tükenme sürecinin işaretidir.

İnsanlar, bir hafta önce, canları pahasına kendi elleriyle yakalayıp güvenlik güçlerine teslim ettikleri hırsızların bir hafta sonra yeniden karşısına çıkması karşısında şaşkındır. Kapkaç yapanların, ifade vermek için gelen mağdurlardan bile daha önce karakoldan salıverilmeleri toplumsal öfkeyi artırmaktadır.

Ebeveynler, okul önlerinde ve içlerinde göz göre göre çete faaliyeti yürütenlere karşı, evlatlarının yaralanması veya ölmesiyle sonuçlanan bir olay patlak verene kadar hiçbir şey yapılmaması karşısında kızgındırlar. İnsanlar, mahallelerinden her gün araba çalanların kim olduklarını kendileri dahi bildikleri halde, bunlara karşı gerekli önlemlerin alınmaması karşısında tepkilidir. Velhasıl, can ve mal güvenliği kalmayan Türk insanı devlet adına çaresizlik, kendi adlarına ise öfke ve kızgınlık içindedir. Bu şartların, olmadığı düşünülen kamu düzenini doğrudan doğruya sağlamaya yönelik ciddi bir tepki doğuracağı ortadadır.

Oysa sorunun çözümü bellidir: Etkin güvenlik hizmeti, hakka ve hakkaniyete uygun adalet sistemi, caydırıcı infaz düzeni...

Etkin bir güvenlik hizmetinden kastımız, öncelikle güvenlik hizmetlerinin hızlı ve sonuç alıcı bir şekilde uygulanmasıdır. Güvenlik güçleri, suçun önlenmesi, yani koruyucu güvenlik

hizmetleri ile suç sonrasında, zanlıları delilleriyle birlikte yargıya teslim konusunda hızlı, özenli ve etkili bir şekilde görev yapmalıdır. Ancak güvenlik güçleri bu görevlerini ifa ederlerken, yasal çerçeve içinde kalma ve tarafsızlığını koruma, objektif ve şeffaf olma niteliklerini muhafaza etmek zorundadırlar.

Güvenlik hizmetlerinin etkinliğini en üst seviyeye çıkarmak için, güvenlik kuruluşlarının nitelikli personel, araç-gereç, teknolojik donanım, bina vb. ihtiyaçları öncelikle karşılanacaktır.

İnsanların devletten beklediği ve aynı zamanda devlete güven duygusunu sağlamlaştıran temel görevlerden birisi de adaletin tesisidir. Özellikle kapkaç, gasp, hırsızlık gibi suçlar için öngörülen cezalar ve bunların infazına ilişkin uygulama, suçluları caydırıcı bir nitelik taşımadığı gibi, halkın adalete olan tatmin duygusunu karşılamaktan da uzaktır.

İnsanların malına ve hatta canına kast eden, ister kapkaç, ister hırsızlık, ister haraç hangi amaçla yapılmış olursa olsun, onlara zarar veren fiiller için öngörülen cezalar daha caydırıcı nitelikte olmalıdır. Bu tür suçların cezalandırılmasında suçun sürekli hale getirilip getirilmediği dikkate alınmalıdır.

Mala yönelik suçlarda özellikle çocukların kullanıldığı bilinmektedir. Partimiz iktidarında bu kapsamda çocuk mahkemeleri yaygınlaştırılacak, çocuğunu suça teşvik eden ailelere yönelik caydırıcı yaptırım ve cezalar ile çocukları suça yönlendiren veya kullanan kişiler için ağırlaştırıcı ceza ve infaz hükümleri öngören düzenlemeler yapılacak; çocuklara yönelik rehabilitasyon merkezlerinin sayıları artırılacak, yerel yönetimler de bu konuda teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Demokrasinin en basit tarifi olan “başkalarının özgürlüklerinin sınırını” en iyi şekilde koruyacak yasal ve idari tedbirler alınarak, Türkiye yeniden, toplumumuzun geleneksel yapısında varolan “evinin kapısını kilitlemeye ihtiyaç duymayacak insanların yaşadığı güvenli bir ülke” haline gelecektir. Devletin otoritesi ve heybeti masum vatandaş karşısında değil, vatandaşın canına ve malına kast eden suçlular karşısında kendini gösterecektir.

Bu çerçevede, bir yandan “ahlak, erdem, hak, hukuk, meşruiyet” gibi kavramlar eğitimin temel unsuru olarak sisteme derç edilirken, diğer yandan da caydırıcılığı sağlamak üzere teknolojinin tüm imkânlarından faydalanılacaktır. Vatandaşlarımıza ve dışarıdan gelenlere ait bilgiler merkezi bir sistemde tutulacak, herhangi bir olay meydana geldiğinde, eldeki ipuçlarından suçluya en kısa sürede ulaşılması sağlanacaktır. MOBESE, başta suç yoğunluğu olan iller olmak üzere, süratle bütün ülke geneline yaygınlaştırılacaktır.

Yargılamanın adil, hızlı ve dürüst işlemesi ve infaz sisteminin de ıslah edilmesiyle, suçluların cezalandırıldıklarının görülmesi, suç işlemeye niyetli kişileri caydıracağı gibi, halkın hukuka olan güvenini de artıracaktır. Güvenlik güçlerine, adalete, hukuka olan güveni artan vatandaşlardan oluşan bir toplumda suçluların barınması giderek zorlaşacaktır.

Partimizin öncelikli hedeflerinden biri, etkili bir sosyal güvenlik sistemi kurmaktır. Bunun güvenlik bağlamında sağlayacağı en önemli fayda, özellikle temel hayati ihtiyaçları karşılama yönelimiyle işlenen yönelik suçların önlenmesidir. Devlet vatandaşını aç ve açıkta bırakmadığı zaman, yasadışılığı itiyat haline getirmemiş, hayat şartlarının zorlamasıyla suça yönelmiş olan insanların suç işlemesinin önüne geçilmiş olacaktır.

Türkiye coğrafyasının büyüklüğü ve nüfusun dağılımı, jandarma teşkilatının iç güvenlik hizmetinde kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, kırsallık niteliğini kaybedip şehir haline gelmiş birçok yerleşim biriminin hala jandarma bölgesinde bulunuyor olması, çeşitli sıkıntıları ve zafiyetleri beraberinde getirmektedir. Bunun için polis ve jandarma yetki ve görev alanları için yeni kıstaslar getirilerek, gerekli şartları haiz olan yerlerin polis bölgesi haline gelmesi sağlanacaktır. Ayrıca jandarma teşkilatı yetkileri asayişle sınırlandırılarak İçişleri Bakanlığı'na

bağlanacaktır. Jandarmada görev yapan vatandaşlar askerlik görevlerini ifa etmiş sayılacaktır.

Belediye zabıta teşkilatı ile özel güvenlik birimlerinin çalışmaları, emniyet teşkilatına destek olacak tarzda yeniden düzenlenecektir. Böylece aynı bölgede varolan kaynaklar, halkın huzur ve güvenliğini en üst düzeyde sağlamaya yönelik olarak, daha verimli ve etkin bir şekilde kullanılacaktır. Sonuçta, devlet elindeki tüm güç ve araçlarla imkân ve kabiliyetleriyle vatandaşına sahip çıktığı zaman HERKES İÇİN HUZUR sağlanmış olacaktır.

2.18. ETNO-KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK VE TOPLUMSAL BÜTÜNLÜK

Bütün Türkiye için siyaset

Türkiye otuz yıldır ciddi bir terör saldırısının altındadır. Özellikle bölücü terör, hedefi, imkânları, kapsamı, kullandığı yöntemler ile toplumu derinden rahatsız eden bir niteliğe sahiptir. Etnik temelli bir milliyetçilikle vatandaşlarımız arasında gerginlik ve çatışma yaratmaya çalışan, kitlesel düzeyde bu amacına ulaşmamakla birlikte, potansiyel bir tehlike olarak varlığını sürdürmekte olan bölücü terör, son dönemdeki genel aymazlık havası içinde daha fazla sorun yaratma kabiliyeti elde etmiş gözükmektedir.

Şüphesiz bölücü hareketin kullandığı yegâne yöntem terör değildir; dolayısıyla sorun da sadece güvenlik güçlerinin görev ve yetkileri ile çözümü beklenebilecek bir niteliğe sahip değildir. Güvenlik güçlerinin çalışmalarından çok daha fazlasını işin mahiyeti gereği siyaset kurumunun yapması, bölücü terörün son bulacağı toplumsal, kültürel, ekonomik iklimin inşa edilmesi gerekmektedir.

“Bölücülük”le mücadele ancak ve ancak siyaset kurumu eliyle yürüyebilir. Sivrisinek öldürmekle sıtmadan kurtulamazsınız. Tehlikeli olan sivrisinek ısırması değil, o ısırıkla gelen hastalıktır. Yani terör kötüdür, ama asıl kötü olan onunla birlikte gelen bölücülüktür.

Bölücülük sorunu salt özgürlük ve demokrasi çağrısıyla çözülecek bir sorun değildir. Elbette bu mücadelenin gerçek anlamda yürütülebilmesi için en uygun ortam, demokrasi ve özgürlükler zemini. Ancak, demokrasi ve özgürlükler zemininin toplumsal bütünlüğü sağlayarak bölücülüğü ortadan kaldıracak bir fonksiyon icra edebilmesi, vizyonu olan, neyi nasıl yapacağını bilen, yaptığı işin sonuçlarını öngören ve doğru değerlendirebilen, elindeki tüm demokratik ve siyasal araç ve imkânları bu doğrultuda kullanan bir siyasi irade ile mümkündür. Nitekim bölücülükle mücadelede en başarılı sonuçların, olağanüstü hal veya sıkıyönetim gibi yöntemlerin kullanıldığı zamanlarda değil, demokrasinin en ileri düzeyde yaşandığı dönemlerde elde edildiği bir gerçektir.

Türkiye, 30 yıl boyunca yoğun bir terörle mücadele dönemi yaşamasına rağmen, son zamanlara kadar toplumda bu düzeyde bir kırılma ve kamplaşma görülmemiştir. Bölücülük tehlikesi ile ilgili olarak bugün karşı karşıya olduğumuz durum, sorunun marjinal grupların konusu olmaktan çıkıp toplum bünyesini tehdit eder hale gelmiş olmasıdır.

Bölücülük sorununun bu düzeye taşınmasında en büyük pay, tehlikeyi öngöremeyen, stratejik mücadele planlaması yapamayan, toplumsal psikolojiden habersiz iktidar kadrolarının “Askerlik yan gelip yatma yeri değildir,” türünden yaklaşımlarla vatandaşı “vatan sağ olsun” çizgisinden, “niye benim çocuğum ölüyor” durumuna getirmeleridir.

Bölücülük sorununun halen tüm ağırlığıyla varlığını sürdürüyor olması, yerleşik algı ve mücadele yöntemlerinin problemi çözmedeki yetersizliği konusunda yeterli ölçüde kanıtlar olarak görülmelidir. Türkiye bu mücadeleyi geçmişten gerekli dersleri çıkartmış, otuz yıllık birikimi eleştiri süzgecinden geçirmiş bir aklın ışığında geniş kapsamlı olarak yürütmelidir.

Güvenlik kuvvetleri bölücülükle mücadelenin terör boyutunu fedakârlıkla yürütmüşlerdir ve yürütmeye de devam etmektedirler. Bu alanda yapılacaklar, tekniğe, teçhizata ve kimi yasal düzenlemelere yönelik sınırlı katkılardır. Asıl katkı ve sorun çözücü tavır siyasi iradenin yaklaşımından çıkacaktır. Çözümü sadece kanun çıkarmaktan, düzenleme yapmaktan, konuyu askere ve polise havale etmekten ibaret sayan, soruna basit bir güvenlik ve asayiş meselesi olarak bakan bir siyasi anlayış, bölücülükle mücadele edemez.

Partimiz bu sorunun çözümünü, topyekûn sosyal ve ekonomik çözümlerin, BÜTÜN TÜRKİYE İÇİN hayata geçirilmesinde görmektedir. Türkiye'nin genelinde yaşanan işsizlik, sosyal güvenlik, gelir dağılımındaki dengesizlik, adalet başta olmak üzere devlet mekanizmalarına olan güvensizlik, demokrasi ve özgürlüklerin yaşanmasına ilişkin eksikler, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetler ile altyapı yetersizliği gibi sorunların çözümü, terör ve bölücülük konusunda hâlihazırda sıkıntıların aşılmasını da sağlayacaktır.

Çünkü bugün, tüm bu konularda, özellikle vatandaş hakları ve sosyal güvenceye ilişkin hususlarda ülkenin en doğusundaki ile en batısındaki, en kuzeyindeki ile en güneyindeki insanımızın çektiği sıkıntılar arasında çok fazla fark yoktur.

Devleti koruma refleksi adı altında toplum nasıl ki bir dönem sağcı-solcu, bir dönem ilerici-gerici diye ayrılıp topyekûn baskıya maruz kaldı ise; bu dönem de bölücü-üniterci ayrımına maruz bırakılmak istenmektedir. Oysa bu türden kamplaşmalar sorunu çözmek bir yana sorunun daha da derinleşmesine katkıda bulunurlar.

Diğerleri gibi bu ayırım da suni'dir, maksatlardır, diğer ayrımlar gibi toplumu "güvenlik mi, özgürlük mü?" ikilemine hapsedip vatandaş sıfatıyla sahip olması gereken haklardan tavize zorlamaya yöneliktir.

Partimiz konunun, bu suni ayırımın ötesinde bir perspektifle ele alınması ve demokrasi içinde, vatandaşlık haklarından taviz vermeden hayata geçirilebilecek çözümler üretilmesi gereğine inanmaktadır.

Bu, bölücülüğün tek çaresi daha fazla demokrasi, daha fazla özgürlük demek değildir. Ama bunlar olmadan diğer çözümlerin tatmin edici ve sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesi mümkün değildir.

Türkiye'de önce doğru çözümleri üretecek, sonra da bunların riskini üstlenip hayata geçirecek bir siyasi iradeye ihtiyaç vardır. Bunu yapmayan, durumu statükoya hapsetmeye çalışan yaklaşımlar, çözüm sağlamaz, sadece sorunu ötelere. Gelinek noktada sorunun ötelenecek yeri kalmamıştır. Siz kendi çözümünüzü sağlayamazsınız başka çözümlere seyirci kalmak tehlikesi söz konusudur.

Biz, Türkiye'nin kendi çözümünü ortaya koyacak, icra edecek, sonuçlarını alacak kudrete, kapasiteye, toplumsal iklime, kamuoylarına sahip olduğum inancındayız.

Çözüm, terör ve bölücülük sorununun yerel dinamikler kadar, uluslararası bağlantı ve uzantılara sahip olduğum gerçeğinden hareketle, dirayetli, basiretli ve etkin bir dış politikanın takip edilmesidir. Sadece terör örgütünün girişimlerine tepki vererek, yansıtmacı bir tavır ve anlayışla sorunu çözmek mümkün olmaz. Bu anlayış terörü kullanan ayrımcıların işini kolaylaştırır, öngörülen tepkilere yönelik eylemlerle kitleselleşmeye ve kendilerine uygun politikaları hayata geçirmeye çalışırlar. Nitekim neredeyse otuz yıla yaklaşan terör tecrübesine rağmen halen bu konuda köklü çözümler getirilemeyişi, insanlara, modern hayatın terörle birlikte yaşamaya alışmak olduğunun söylenmesi bu yaklaşımın bir neticesidir. Devlet tepkici değil belirleyici olmalıdır. Bunun yolu ise teröre ilişkin bir vizyona sahip olmak, güvenle birlikte hayatın tüm alanlarını kapsayan bir çözüm geliştirmektir.

Dün olduğu gibi bugün de uluslararası alanda güç, çıkar ve nüfuz mücadeleleri amansız bir şekilde yaşanmaktadır. Dün Osmanlı Devleti zamanında Arap veya "millet-i sadıka" olarak bilinen Ermeni vatandaşlarımız üzerinde oynananlara benzer oyunların bugün yeniden sergilenmeye çalışıldığı unutulmamalıdır. Oysa bu toprağın insanları yüzyıllardır, kökeni, dili, dini ne olursa olsun, birlik ve beraberlik içinde yaşamıştır. Aynı kaygıları, tasaları paylaşmış; aynı sevinçlerde, mutluluklarda buluşmuştur. Birbirinden kız alıp vermiş, canı canına, kanı kanına karışmıştır. Bunu devletin biliyor olması sorunun çözümüne doğrudan bir katkı sağlamamaktadır. Çözüm, sürekli ayrılığa, farklılığa vurgu yapan vatandaşlarımızın da bu gerçeklerin farkına varmasını sağlayacak ve her vatandaşın devlet için diğerinden daha az önemli olmadığını ortaya koyacak politikaların uygulanmasıdır.

Çözüm, Türkiye'nin her yerinde ve herkes için demokrasiyi, özgürlükleri, hukuku en ileri düzeyde işler kılmaktır. İnsanların bu ülkenin vatandaşı olduğunu her yerde ve her durumda hissetmesidir. Bizim anlayışımız insana, insanın gerçekliğine odaklıdır. Vatandaşın etnik, kültürel, inanca dayalı aidiyetlerinin ne olacağına ne devlet, ne da başka otoriteler karar verebilir, devletin görevi bu alanda herkesin kendi karar ve reyinde özgür olduğu iklimi inşa etmektir.

Çözüm, etnik, kültürel, inanca dayalı tercihleri dolayısıyla hiç kimsenin ayrımcı muameleye tabi tutulamayacağı, buna kalkışanların eylemlerinin suç sayılacağı ve yaptırım uygulanacağı bir siyasal-toplumsal düzeni kurmaktır.

Çözüm, bu ülkenin kaynaklarından üretilen zenginliğin, katkısı ve çabası oranında herkese adil dağıtılmasıdır. Gayrı safi milli hâsılanın büyütülmesi ve böylece kişi başına düşen zenginliğin artırılmasıdır. Bunun için de ülkenin kaynaklarının harekete geçirilmesidir.

Çözüm, Türkiye'nin her yerinde insanlara iş alternatifleri üretilmesi, çalışmak isteyen hiç kimsenin avareliğe mahkûm edilmemesidir. Yokluk, yoksulluk ve açlık, adeta habis bir ur gibi toplumu da devleti de kemirip bitirmektedir. Bu uru yok etmeden, bünyemizi sağlıklı kılamayız.

Çözüm, iş kurmak isteyen önünün açılması, yatırım yapmak isteyen destek verilmesi, üretime katkı sağlanmasıdır. Devletin, ülkenin bütün kaynaklarını kendinde toplayıp verimsiz ve kötü bir şekilde kullanarak heba etmesi yerine, gayrı safi milli hasılanın artışına katkı sağlayacak, insanımızı zenginleştirecek girişimlere destek olacak şekilde çalışanın cebinde bırakmasıdır.

Sorun terör değil bölücülük ise,
Çözüm demokrasi ve zenginliktir.
Bunun yolu da
Bütün Türkiye için siyasettir.

2.19. GÜVEN VE RIZA TOPLUMU

Partimiz güven ve rıza toplumunun tesisini Türkiye'nin en öncelikli ihtiyaçlarından biri olarak görmektedir. İktidara gelir gelmez yapacağımız ilk işlerden biri hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik devlet düzenini kurmak ve asayiş ve huzur dolu bir toplum düzenini sağlamak için gerekli adımları atmak olacaktır.

Hukuk bir toplumda barış, huzur ve güvenin korunmasının teminatıdır ve toplumun tüm bireyleri tarafından baş tacı edilmelidir. Bağımsız, güvenceli ve tarafsız hâkimlerin görev yaptığı toplumlar saygın ve güçlüdür. Yargıya güvenin tam olduğu bu toplumlara hiç düşünmeksizin gelişmiş toplumlar diyebiliriz. Adaletin hızla ve zamanında tecelli ettiği, saygın yargıya sahip bir yapıyı oluşturmak da her toplumun kendine karşı yükümlülüğüdür. Yargılamanın bağımsızlığını ve yansızlığını gerçekleştirebilen ülkeler güçlü demokrasiye

ulaşabilir ve hukukun üstünlüğünü yaşama geçirebilir. Hukukun üstünlüğü, en yüksek güç olarak kurumsallaşmış hak ve özgürlüklerin güvencesi kılındığında, gerçek bir hukuk devleti düzeni kurulacaktır. Unutulmamalıdır ki hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı olarak işleyen bir yargı sistemi, adaletin gecikmeden ve tazmin edici şekilde yerine gelmesini sağlar. Toplumun hukukun üstünlüğünün anlamı ve yargı denetiminin bağımsızlığı ve etkinliğinin önemi konusundaki farkındalığının artırılması, toplumun her kesiminden aktörlere düşen önemli bir görevdir.

Çünkü “hukukun üstünlüğü” soyut ve yalnızca kendine hizmet eden bir ilke olmayıp; bir toplumu oluşturan, bir düzen kuran ana unsurlardan biridir. Hukukun üstünlüğü gerçek anlamını ve değerini, ancak, toplum bunu kendi geleceği ve refahı için içselleştirdiği ve ısrarla savunduğu zaman kazanacaktır.

Hukukun üstünlüğüne gerçek anlam ve değerinin kazandırmak, tüm kurum ve kurallar ile işleyişe egemen kılmak, adalete güveni tesis etmek, partimizin öncelikli hedeflerindedir.

Partimiz güven içinde bir toplum için, etkin güvenlik hizmeti, hakka ve hakkaniyete uygun adalet sistemi, caydırıcı infaz düzeninin öneminin farkındadır ve bu yönde atılması gereken tüm adımları atacaktır.

3. EŞİT FIRSATLAR DÜZENİ

Herkes için eşit fırsatlar sunulması, yani her insanın eşit fırsatlarla donatılması sonucunda her insan yeteneklerini ve kendi potansiyelini gerçekleştirebilme imkânına kavuşur. Herkesin arzusu olan zenginleşme ve gönenç buradan doğar. Zenginleşme ancak insanların kendini gerçekleştirme arzusunun fırsatlarla buluşması durumunda gerçekliğe taşınır.

İnsanoğlunun temel ihtiyaçları çok katmanlıdır. İnsanın **birinci tür ihtiyaçları** emniyet ve güvenlik içinde olmak, adalet, beslenme, barınma, soyunu devam ettirme gibi fiziksel ihtiyaçlardır. **İkinci tür ihtiyaçlar**, bir aileye, toplumsal varlığa ait olma, saygı görme gibi toplumsal ihtiyaçlardır. **Üçüncü tür ihtiyaçlar** ise, bilme-haberdar olma, yaratma, öğrenme, aydınlanma gibi entelektüel ihtiyaçlardır. Bütün bu ihtiyaçların karşılanması halinde, insanın kendini tam olarak gerçekleştirmesinin önünde hiçbir engel kalmamış olacaktır.

Her toplumda fırsatların dağılımına dair bir düzen işler. **Fırsatlarını daha eşit dağıtabilen toplumlar daha adil, daha gönençli toplumlardır.** Fırsatlarını adaletsiz, verimsiz ve eşitsiz dağıtan toplumlar ise geri kalmaya mahkûmdur.

O halde en temel soru şu olmalıdır: Nasıl bir düzen kuralım ki herkes için fırsat eşitliği yaratılsın? Nasıl bir düzen kuralım ki çalışan, üreten, emek harcayan herkes maddi ve moral olarak daha iyi şartlara ulaşabilsin?

Biz temel meselenin, iktidara yakınlık, iktidara yandaşlık, avantacılık, iane bağımlılığı gibi konulara dayalı olarak güç ve itibar arayışını ortadan kaldıran, insanları ahlaki bir temelde emeği, girişimi ve üretimleriyle kazanmaya yönlendirecek bir eşit fırsatlar düzeni kurmak olduğuna inanıyoruz.

Siyasetin iklimlendirici işlevi tam da burada açığa çıkar. Siyaset, yandaşları kayırıp yalnızca onlara fırsat sunacak biçimde düzenlenirse toplumsal sorunlara gerçek çözümler üretmez. İnsanın kendini gerçekleştirebilmesi için gerekli temel ihtiyaçlar alanını insanın mutlak hak ve özgürlük alanı olarak korumak ve her insanı hak ve özgürlüklerini kullanabileceği eşit fırsatlarla donatmak siyasetin temel sorumluluğudur.

Farklı yaş grupları, farklı cinsler, farklı inanç sahipleri, farklı etnik kimlik kökeninden gelenler, farklı gelir sahipleri, farklı bölgelerde yaşayan, engelli engelsiz, yaşlı genç herkes için

fırsatları eşitlemek ve kimseye imtiyaz sağlamadan ya da kimseyi dezavantajlı duruma düşürmeden, insan ve hak odaklı, adil bir düzen kurmak zorundayız.

3.1. BİZ EŞİT FIRSATLAR DÜZENİNİ ÜÇ ADIMDA KURMAYI ÖNERİYORUZ:

- Herkese hakların kullanımında özgürlük sağlayan yeni Anayasa'yı yapıyoruz

Bunun için devlet ve toplum arasında yeni bir mutabakat öneriyoruz: Herkesi vatandaş olarak tüm hakların öznesi kılan ve eşitlik ilkesini koşulsuz güvenceye alan ve devlete şart getiren yeni bir sözleşme olarak ANAYASA halk onayına sunulacaktır. Ayrıca yönetimde adil temsil, siyasal temsilde adalet sağlayıcı mekanizmaları sistemimize yerleştiriyoruz.

- AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ YASASI getiriyoruz

Vatandaşların ırkına, milliyetine, gelir düzeyine, dinine, etnik kökenine, fiziksel durumuna, cinsiyetine, cinsel tercihine, yaşadığı ve çalıştığı yere, yaşına, kim olduğuna bakılmaksızın herkes için hak, özgürlük ve fırsatlar düzeni öneriyoruz. Temel hak ve özgürlüklerin kullanımında, temel hizmetlere erişim ve bu hizmetlerden yararlanmada, iş bulma-ücretlendirme-terfi ve iş akdinin feshi, öğrenme ve mesleki eğitim ile kamusal mekânların kullanımında ayrımcılık yapılmasını suç sayıyor ve bu konuda ayrımcılığa maruz kalana özel ihtisas mahkemesinde, ispat yükümlülüğü uygulayıcıda olmak üzere dava açma hakkı getiriyoruz.

- Temel hizmetlere erişimde eşitlik ve güvence getiriyoruz

Bunun için çoklu ihtiyaçlar alanını piyasalaştırıyor, her aileye temel hizmetleri poliçelendiriyor ve fırsatlara erişimin önündeki adil olmayan engelleri kaldırıyoruz. Bunun için SOSYAL ADALET VE YENİ SOSYAL DEVLET REFORMUNU getiriyoruz.

Böylece herkes için hukuk güvenliği, sağlık güvencesi, öğrenme ve mesleki eğitimden eşit yararlanma güvenliği, iş güvenliği ve emeklilik güvencesi sunuyoruz.

3.2. FIRSATLARIN EŞİTLENMESİ VE AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ

Bu yasayı çıkarmaktaki amacımız her bireyin insanlık onurunun korunması, kanun karşısında eşitliğinin sağlanması, adil ve eşit muamele görmesi ve kamusal yaşamda eşit fırsatlara sahip olması, her türlü ayrımcılığa karşı etkin korunma hakkının güvence altına alınmasıdır.

3.2.1. Temel ilkelerimiz

Hakları, özgürlükleri ve onuruyla önce insan: Toplumun gelişimi için her insanın, herhangi bir önyargı ve ayrımcılığa tabi olmadan kendini gerçekleştirme kapasitesinin öznesi kılınması gereklidir. Her insanın onuru ve insan olarak değeri korunmalıdır. İnsan tekâmül eden bir varlıktır. Tekâmül için gerekli olan, tercih ve bu hakkı kullanma biçiminde ortaya çıkan irade ve bu iradenin pozitif yönde kullanımınıdır. İnsanın tekâmül etmesi için seçme yapabilecek biçimde özgür bir iradeye sahip olması gerekir.

Özgür olmayan bir iradenin insani varoluşa hizmet edecek bir seçmede bulunması mümkün değildir. Bu nedenle, insanın düşüncesi, inancı ve vicdanı, emeği ve girişimiyle özgürleştirilmesi, bu kapsamda kendi insani kapasitesine ve rekabet gücüne kavuşturulması temel bir hedeftir.

Bunun için her bireyin insan hak ve özgürlüklerinin korunması, yasalar karşısında eşit olması ve hiçbir ayrımcı muameleye, haksızlığa uğramaması evrensel bir haktır.

Eğitim yoluyla insanın kendi niteliklerini artırması, girişimde bulunabilmesi ve iş sahibi olabilmesi için fırsat eşitliğinin sağlanması temel yaklaşımımızdır. Gerek vatandaşların ekonomik-kültürel-sosyal yaşama tam katılabilmeleri, gerekse kendi potansiyellerini gerçekleştirmeleri, istihdam ve iş fırsatından herkesin eşit olarak yararlanması ile mümkündür. O nedenle herkese eğitim, çalışmak isteyenlere iş ve girişimde bulunmak isteyenlere girişim fırsatı sunmak fırsat eşitliğini tesis etmenin temel koşuludur.

Adil temsil: Her insan taleplerini ve ihtiyaçlarını aktarabileceği, iktidar sürecinde yer alabileceği adil temsil imkânlarına sahip olmalıdır. Demokratik bir anayasal düzen, her kişinin toplumsal hayata, karar süreçlerine etkin bir şekilde katılabileceği, kendi ihtiyaç ve taleplerini yönetime yansıtılabileceği temsil ve katılım mekanizmalarını tesis etmek zorundadır. Düzenin meşruiyeti ve verimliliği, o düzenin temsil kabiliyetinden ayrı düşünülemez. Temsil sistemini adil kılmak, sistemde yeterince temsil edilmeyenlerin, bu konuda ayrımcılığa tabi olanların temsilini ve katılımını güçlendirmek temel bir sorumluluktur.

Çeşitliliğin ve eşitliğin tanınması. Çeşitlilik her bireyin birbirinden farklı olduğunu, eşitlik ise her bireyin insan olmak bakımından eşitliğini anlatır. Her birey farklıdır. Farklılıklar toplumun zenginliğini oluşturur. Ancak her birey insan olmak ve buna dayalı temel haklara sahip olmak bakımından eşittir. Bu yaklaşım, her insanın eşit haklara ve fırsatlara sahip olmasını ve devlet karşısında eşit muamele görmesini zorunlu kılar. Her toplumda etnik-kültürel-sınıfsal-gelir düzeyine bağlı farklılıklar vardır. Ancak bu farklılıkların, temel hak ve özgürlükleri, kamu sağlığı ve düzenini tehdit edecek şekilde kutsanması toplumsal bütünleşmeye zarar verir. Bu nedenle her birey için, hukuk karşısında eşitliği ve insan hakları ortaklık zeminini değerli kılarak, hem farklılığını koruyabileceği hem de kendinden gayrileri ile barış ve huzur içinde birlikte yaşayabileceği bir toplumsal iklimi kurmak demokratik bir siyasetin görevidir.

Her insan kendini gerçekleştirmek suretiyle topluma katkı sağlar. Bu, her insanın, yaşadığı topluma karşı sorumlulukları bulunduğu unutulmaksızın temel hak ve özgürlüklerle donatılmasını gerekli kılar. Reşit olan her insan, hakları ve ödevleri ile bir toplum içinde var olur. Eşitlik ve çeşitlilik ilkelerinin bir arada gerçekleştirilebilmesi, eşit fırsatların herkes için sunulabilmesini ve hiç kimseye imtiyaz ve dokunulmazlık sağlamadan, herkese eşit muamelenin, yani hukuk devleti ilkesinin uygulanmasını zorunlu kılar.

Özgür ve huzurlu toplum: Her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve fırsat eşitliği düzeninin kurulması, tabuların, önyargıların, ötekine düşmanca tutum ve davranışların ortadan kaldırılmasını ve her türlü şiddetin önlenmesini gerektirir.

İnsan tek başına bir varlık değildir. İnsanın mutluluğu çevresinin mutluluğundan ayırt edilemez. İnsan fiziksel, sosyal, kültürel çevresiyle bir bütündür ve sosyal bir varlıktır.

İnsan, sosyal bir varlık oluşunun gereği çerçevesinde tarih boyunca farklı kolektif kimliklerin içinde yer almış, varlıkla ilgili temel sorularını olduğu kadar sosyolojik anlamlandırma süreçlerini de bu toplulukların içinde, ilişkisel bir biçimde yaşamıştır. Farklı aidiyet gruplarının birbirleriyle hiçbir etkileşime girmeden, dışa kapalı, kendisine ötekiler ilan ederek, kamplar-kutuplar halinde birlikte yaşaması olanaklı değildir. Buradan ancak çatışma, dağılma ve parçalanma doğacaktır. Bu nedenle aidiyet grupları elbette tanınmalı, paralelinde bu aidiyet grupları demokratik bir toplumsal düzen içerisinde birlikte yaşama karar ve iradesini içselleştirmelidirler.

İnsanın birincil ve en önemli sosyalleşme ortamı ve toplumun temeli ailedir. Bizim tarihimizde olduğu kadar bugün de aile önemlidir. Aynı zamanda yine çeşitli alt kültür gruplarının denge, istikrar, karşılıklı iletişim ve işbirliği ile birlikte yaşama iradesinin uzun bir tarihi vardır.

Bugünden geleceğe hem özgür hem de farklılıkların birlik içinde yaşadığı bir huzur toplumu kurabilmemizin moral kodları tarihi birikimimiz içindedir.

İnsanın inancına, diline, kültürüne, bilincine, düşüncelerine açık ya da örtük baskı uygulamak, kamusal müzakere ortamının tabularla, önyargılarla şekillenmesi insani kapasitenin açığa çıkmasını engellediği gibi, barış ve huzurun korunmasına da mani olur.

Dünyada her varlığın yaşam hakkına saygı duymayı, insanları anlamayı ve en önemlisi de hoşgörüyü bakmayı öğrenmek, onların hakkını da kendi hakkıymış gibi savunmak demokratik siyasi anlayışın gereğidir.

Koşullandırılmış düşünce ve bilinçlerin üretimi olan siyasi anlayışlar ise insani gelişimin önündeki en büyük engeldir.

Düşünce, bilinç ve vicdanların özgürlüğü, tüm toplumsal ve siyasi hayata özgürlükler ikliminin hâkim olmasıyla gerçekleşecek bir olgudur.

Özgürlükler iklimini kural ve kurumlarıyla hâkim kılmak devletin temel sorumluluğudur.

İnsanlığın ortak değerleri olan hoşgörü, sevgi, saygı, özgürlük, bireysel hak, adalet gibi evrensel değerleri her hal ve şartta yaşatma iradesi, barışçı ve huzurlu bir toplumun inşasında hayati öneme sahiptir.

İnsanı en üst değer olarak görme anlayışımız, yardımlaşma, dayanışma, sevgi ve vicdan temelinde yapacağımız açılımlarla hayata taşınacaktır.

Bizim kültür ve medeniyetimiz, “komşunu kendin gibi seveceksin” diyen bir kültür ve medeniyettir.

Bizim inancımız, “komşusu açken tok yatan bizden değildir” diyen bir peygamberin yaydığı sevinçli inançtır.

İnsan olmak, kendi çıkarlarının ötesinde başkalarını düşünmek, onlarla sevgi, merhamet, yardımlaşma, anlayış gibi insani değerler üzerinden ilişki kurmak demektir.

Bu değerler içinde yardımlaşma toplumsal hayatın tutkalı gibi işlev gören bir erdemdir.

Bu yardımlaşmanın, “alan elin” insanlık onuruna hâlel getirmeden devlet ve sivil örgütler vasıtasıyla gerçekleştirilmesi, aynı anlayış ve uygulama istikametinde ülke sathına yayılması, nihayet barış esasında küresel bir bağlama yerleştirilmesi gerekir.

Bu tarz bir yapılanma insanı insana bağlayacak, gelir, sınıf, kültür, işlev itibarıyla farklı hayat telakkileri, zenginlikler içinde yer alan insanların birbirlerine karşı hasım olma potansiyelini zayıflatacaktır.

3.3. Ayrımcılık Nedir?

Hak ve özgürlüklerinin bireysel düzlemde korunması ve eşit muameleye tabi olmak herkesin hakkıdır. Cinsel kimlik, ırk, milliyet, etnik köken, vatandaşlık, din ve inançlar, düşünce, engellilik, medeni durum, politik aidiyet, yaş, mülkiyet durumu nedenleriyle hiç kimseye doğrudan ya da dolaylı hiçbir ayrımcılık yapılamaz. Ayrımcılık temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmak anlamına gelir.

Doğrudan ayrımcılık, bir kişiye burada belirtilen temellerden herhangi biri gözetilerek, mukayeseli olarak diğerinden daha farklı bir muamele yapılmasıdır.

Dolaylı ayrımcılık, insanları yazılı olmayan, kolektif vicdanca meşru kabul edilmeyen kimi anlayış ve değerlendirmeler marifetiyle ortak haklardan mahrum etmek, bunu sağlama yolunda çeşitli gerekçeler ve hukuki kılıflar üretmek, haksız ve adaletsiz uygulamalara bir makuliyet temeli oluşturmak girişimleri ve uygulamalarıdır.

Görünüşte ayrımcılık özelliği taşımayan bir uygulama belli bir din veya inanca, belli bir engellilik, yaş veya cinsel yönelime sahip kişileri benzer bir ortamda diğer kişilere göre daha olumsuz bir muameleye tabi tutarsa, bu durumda dolaylı bir ayrımcılık yapıldığı kabul edilir.

Bir kişi ("A") bir başkasına ("B") aşağıdaki hallerde ayrımcılık yapmış sayılır:

(a) A tarafından kendi inanç ya da dininden, cinsiyetinden, etnik kökeninden, ırk ve milliyetinden, cinsel tercihten, siyasi görüşünden, fiziksel durumundan olmayan B'ye ayrı bir kriter uygulanıp farklı bir pratikle karşı karşıya bırakıldığı durumlarda.

(b) B'nin dini ya da inançlarının, etnik kökeninin, ırk ve milliyetinin, cinsel tercihinin, cinsiyetinin, siyasi görüş ve fiziksel durumunun diğerlerine göre, şartlarda maddi bir farklılık olmamasına rağmen, dezavantajlı kılınması halinde,

(c) A, B'nin dini ve inançları, etnik kökeni, cinsiyeti, ırkı ve milliyeti, cinsel tercihi, siyasi görüşü ve fiziksel durumu dışında temel kriterler itibarıyla farklı muameleye uğradığına dair rasyonel bir gerekçelendirilmede bulunamıyorsa.

3.4. Ayrımcılık Yasası'nın kapsamı ne olacak?

Özel bir mesleki-profesyonel nitelik ya da koşul gerektiren durumlar ile bu mesleğe dönük eğitim ya da beceri kazanım süreçlerinde, açıkça ve nesnel olarak konulmuş kurallar belirtilmesi ayrımcılık olarak görülmez.

Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile özel kişi ve kurumlar bu yasanın kapsamında olacaktır.

3.5. Üyelik şartı belirlemek ayrımcılık mıdır?

Bir vakıf, dernek ya da bu tür bir kuruluşun belli bir inancın ve dinin kabul edilmesini üyelik şartı olarak belirlemesi kanunsuz ayrımcılık sayılmaz.

3.6. Devletin sorumluluğu

Tüm sistemlerin, kurumların odağında insan vardır ve insana hizmet esastır. Devlet, temel insan haklarını korumak ve güvenceye almakla yükümlüdür. İnsanın kendini gerçekleştirme kapasitesi özgürleşmesi ile açığa çıkar. İnsanın düşüncesi, inancı ve vicdanı, emeği ve girişimiyle özgürleştirilmesi ve insana ait mutlak hakların eşit fırsatlarla buluşturulması devletin görevidir.

Devlet, herkesin girişim ve rekabet gücünün artırılması için liderlik yapar. Bu kapsamda, haksız rekabetin önlenmesi ve hukukun üstünlüğü ilkesinin tesisi, herkes için fırsatları eşitlemenin asgari şartıdır.

Merkezi yönetim organları ve yerel yönetimler, kamu hizmetlerine erişimde adaleti sağlamak ve ayrımcılığa uğramış bireyler için öncelikli tedbirler almakla yükümlüdürler.

Devlet, ekonomik haklar ve fırsatlar alanında fırsat eşitliğini sağlayıcı ve toplumsal refahı yaygınlaştırıcı bir misyon yüklenir.

Devlet, sosyal devlet ilkesi gereği, bakıma ve yardıma muhtaçlara, insan onur ve haysiyetine hanel getirmeden bakmak zorundadır. Bakıma ve yardıma muhtaçların vasisi ve hamisi devlettir.

Devlet, herkes için eğitim, sağlık, emeklilik, hukuki himaye ve işsizlik sigortasını asgari düzeyde garanti eder.

Devlet ve vatandaş ilişkilerinde güven, devletle kurulan vergileme dâhil her türden ilişkide beyan esastır.

3.7. Temel hizmetler alanında adaleti sağlıyoruz

Temel hizmetler insani gelişim ve toplumsal inkişaf için vazgeçilmez olan hizmetlerdir ve bu yönleriyle temel hizmetler mutlak haklardandır. Bu hakların kullanılabilmesi için eşit fırsatlar sunmak zorunludur.

Temel hizmetler, kullanımından kimsenin dışlanamadığı hizmetler olup temel hizmetler alanında her kişi için seçenek özgürlüğünü genişletmek esastır.

Tüketimin şahsileştiği her hizmet ve mal, piyasa mekanizmaları içerisinde tedarik edilir.

Temel hizmet alanlarında devletin hizmet üreticisi olmaması esastır.

Tekellerin kaldırılması, hizmet üreticileri arasında adil rekabetin sağlanması, hizmet üreticilerinin çeşitlendirilmesi ve hizmet alanının rekabete açılması devletin temel görevidir.

Hizmetten yararlananlar, yukarıda bahsedilen nedenlerden herhangi biri gerekçe gösterilerek bu hakkın kullanımından mahrum bırakılamazlar.

Kamu malları, tesisleri ve hizmetlerinden herhangi birinin yararlanmasını engellemek kadar, her bir kişiye aynı kalite ve koşullarda hizmet sunulmaması da ayrımcılık olarak kabul edilir.

Devlet temel hizmetlere ilişkin düzenleyici ve denetleyici işleve sahiptir. Bu kapsamda, hizmetlere ilişkin genel standartların belirlenmesi, hizmet sunanların kalite güvencesi sağlayan yeterlik koşullarının belirlenmesi ve denetimde kurumlaşma devletin asli işlevidir.

Hizmetlere erişimde eşitlik, hizmetlerin vatandaşa en yakın yerden sunulmasını gerektirir. Bunun için ulusal-bölgesel ölçek yerine mahalle ölçeği temel hizmet ölçeğidir.

Kolektif mal ve hizmetler, kamu eliyle finanse edilir. Şahsileştirilmiş mal ve hizmetlerin finansmanı kişisel kaynaklardan sağlanır.

Kamusal alanda yer alan her türden bina ve müstemilatının sahibi ya da işleticisi, bu tesislerden yararlanmaktan doğacak faydadan kimseyi mahrum bırakamaz, kullanıcıların bu tesislere erişimini zorlaştıramaz. Bu türden yerler engellilerin erişimine göre düzenlenir. Ulaştırma ve şehirleşmeden sorumlu olanlar işbirliği içinde kişi ve kurumlara bu tür tesislere ilişkin rehberlik hizmeti sunar, her tesis ve ölçek için mimari, tasarım, ulaşım ve iletişim hususlarını kapsayan erişilebilirlik standartları oluşturur. Taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilen yerlerde bu standartlar asgari düzeyde tutulur. Kamusal alanda hiçbir faaliyet çıkaracağımız bu yasadaki belirtilen esaslar temelinde ayrımcılık yapılarak yürütülemez.

Kamu erkini kullanan kamu görevlileri ya da devlet memurları herhangi bir din ya da ideolojiye dayalı sembol bulunduramaz.

3.8. Adil temsil yoluyla da ayrımcılığı önliyoruz

Demokratik düzenin merkezi değerleri milli iradenin kayıtsız şartsız egemenliği, hukukun üstünlüğü ve çoğulculuğun korunmasıdır.

Çoğunluk iradesinin çoğunluğun tahakkümüne, atanmışların gücünün bürokrasinin keyfiliğine dönüşmemesi demokrasinin asgari şartıdır. Hiç şüphesiz insanın düşüncesi, emeği ve girişimi, inancı ve değerleriyle özgürleştirilmesi, bunların hukuk karşısında kayıtsız şartsız korunması çoğulcu demokratik sistemin özünü oluşturur.

Kamu düzenine, kamu güvenliğine, başkalarının hak ve özgürlüklerine zarar vermeyen bir hak ve özgürlüğün kısıtlanması hangi amaçla yapılmış olursa olsun meşru görülmez. İnsan haklarından daha çok devletin yetkinliğini hedefleyen, devleti bireyin ve birey haklarının üzerinde gören bir kamu düzeni yaklaşımı kabul edilemez. Kamu düzeni insan hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, çoğulculuğu koruyan bir düzendir.

Anayasal düzenin en temel ilkesi yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız, birbirini denetleyen sistemler olarak kuvvetler ayrılığı ilkesince biçimlendirilmesidir. Erklar ayrılığı ilkesinin tesisi, devletin ve kişi ve kurumların hukuk karşısında eşitliği iktidar gücünün sınırlandırılması ve dengelenmesi için temel bir ilkedir.

Yasama-yürütme ve yargı erklerinden hiçbirinin diğerine demokratik doktrinin özüne aykırı şekilde üstünlük kurması, bağımsızlığını zayıflatması olanaklı değildir.

Hak ve özgürlüklerin korunması ve kullanımı bireyseldir. Herkes siyasal alanda dini, etnik kökeni ve kültürel kimliği ile değil, yurttaş kimliği ile yer alır. Farklılıkların, evrensel insan hakları ile bağdaşık olduğu sürece tanınması, yaşatılması meşrudur. Temel insan hak ve özgürlüklerine zarar veren hiçbir farklılığın korunmasına müsaade edilemez. Bu çerçevede, devlet sosyal ve kültürel çeşitliliği korur, örgütlenmesine izin verir. Ancak bu türden sosyal-kültürel kümeleri hak ve özgürlüklerin öznesi olarak kabul etmez ve temsiline izin vermez. Bu sosyal barışı bozucu ve ayrımcılık nedeni olarak kabul edilir.

Devlet, çoğulcu demokratik düzenin vazgeçilmez ilkesi olan laiklik doğrultusunda, dini ya da din dışı olsun insana ait temel hak ve özgürlükleri her tür baskıya karşı korumayı, din ve vicdan hürriyetini en üst düzeyde sağlamayı hedefler. Devletin la-dini bir organizasyon olarak tüm vatandaşlarına ve farklı inanç mensuplarına eşit mesafede hizmet vermesi esastır. İnanç sahiplerine inançlarını yaşama, inanç sahibi olmayanlara hiçbir inancın baskısı altında kalmama teminatını sağlayan devlet laik devlettir.

Temsilde adaletin sağlanması temel bir ilkedir. Finansmanı kamu kaynaklarından sağlanan tüm organizasyonlarda temsilde adalet sağlanmak zorundadır. Ancak bu temsil sosyal-kültürel kümeler temelinde gerçekleştirilemez.

Merkezi ve yerel yönetim organları, fırsat eşitliği sağlamak, etnik-dini-dilsel ve kültürel bakımından farklı kişi ve grupların yönetim süreçlerine ve karar organlarına katılımını temin etmek bakımından her türlü tedbiri alırlar.

Yönetime katılım esastır. Merkezi ve yerel düzeydeki tüm yetkilerin ilgili sivil toplum kuruluşları, sektör temsilcileri, meslek odaları gibi örgütlü kesimlerinin katılımına açılması zorunludur. Bu nedenle karar süreçlerine katılımı ve halk denetimini etkin kılacak mekanizmaları kurmak ve kurumsallaştırmak yönetimlerin temel sorumluluğudur. Her düzeydeki yönetimde, ilgili sivil toplum kuruluşlarının etkin katılım ve denetimini sağlayacak danışma, koordinasyon ve denetim organları oluşturulur.

3.9. Ayrımcı yayın yapmayı yasaklıyoruz

Kısmen ya da tamamen cinslerden birini, engellileri, dilsel-kültürel-etnik-dini herhangi bir grubu veya azınlıkları aşağılayan, ayrımcılık içeren metin ve semboller taşıyan dizi, film, program, reklâm ve yayın yasaktır.

3.10. Herkesin çalışma hakkının korunmasını sağlıyoruz

İşe alınma, terfi ve işe son verilmesinde hiç kimseye ayırıcı muamele yapılamaz. Kadın ve erkekler istihdama erişim, mesleki eğitim, terfi ve çalışma şartlarında eşit muameleyle tabi tutulurlar.

İşe alınmalarda işveren, işin niteliğine ait olmayan ve çıkaracağımız Ayrımcılık Yasası'nda yer alan hükümler haricinde kişiden bilgi talep edemez. Sağlık muayenesi, iş başvurusu sırasında ve iş ve üretimle ilgili olmadıkça istenemez. İşe alındıktan sonra, kişi hakkında sağlık muayenesi, ancak acil yardım ihtiyaçları amacıyla, gizli ve ayrı dosyada tutulmak kaydıyla istenebilir.

Bulaşıcı hastalığa sahip olanların, hastalığı bulaştırma tehlikesi dikkate alınarak görev yerlerinin sınırlandırılması olanaklıdır.

İşe alım sınavları, engelliler gözetilerek yapılır.

İşveren hamilelik, çocuk bakımı gibi nedenlerle işe başvuran adayı reddetme hakkına sahip değildir.

İşveren hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese eşit çalışma koşulları sunmak zorundadır.

Genel üretim sürecini etkilememek ve istihdam edilenin görev ve sorumluluğunu, belirtilen süre içerisinde yerine getirmesi kaydıyla, işveren çalışma saatleri ve izinleri konusunda din, inanç, aile yükümlülüklerinin gerektirdiği esnekliği göstermek zorundadır.

Eşit beceri, sorumluluk gerektiren işe eşit ücret ödenmek zorundadır. Çalışma ve performans nesnel ölçütler ve eşit göstergeler üzerinden değerlendirilir.

İşveren, istihdam etmesi ve aşırı yük yüklememesi halinde, çalışma alanını engellilerin ihtiyaçlarına göre düzenler.

İşveren, her istihdam edilene meslek ile ilgili hizmet içi eğitimleri ve profesyonel niteliğinin artırılması çalışmalarında eşit fırsatlar sunar ve bu türden faaliyetler performans ölçümünde kullanılır.

İşveren, herhangi bir ayrımcılığa maruz kaldığını söyleyenin şikâyeti üzerinde derhal araştırma başlatmak, sonuçlandırmak ve aynı işyerindeki bir kişi ile ilgili olması halinde o kişiye disiplin hükümlerini uygulamak zorundadır.

İşveren, o iş kolunda örgütlü sendika ile işbirliği yaparak her türlü ayrımcılığın giderilmesi için tedbirleri alır. Aksi durumda sorumluluk işverene aittir.

Gerek iş yasası çerçevesinde istihdam edilsin gerekse devlet memurluğu statüsünde olsun istihdam edilenlerin sözleşmelerinin feshinde hakkaniyet, eşitlik ve adalet kuralları uygulanır. İşveren, ayrımcılığa uğrayan kişiye isteği halinde gerekli bilgileri vermek ve kararının haklılığını gösteren bilgilendirmeyi yapmak zorundadır.

Buradaki hükümler kamu yönetimi ve hizmetleri alanında da aynen uygulanır. Kamu görevlilerinin ve memurlarının istihdamında kayırmacılık değil, bilgi, beceri ve yeteneğe dayalı liyakat sistemi uygulanır.

3.11. Çocuk yardımı ve bakımı hangi ölçütlere göre düzenlenecek?

T.C. Vatandaşı olup uzun süredir Türkiye’de ikamet eden ve aile geliri itibariyle yoksul sayılan ailelerin bu çocuklarına ait erken çocukluk hizmetleri, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri için gereken sigorta masrafları devlet tarafından karşılanır.

Özel ya da kamu, her işletme çalışanlarının ihtiyaç duyması halinde kreş hizmeti sağlamak zorundadır.

Engelli çocuklar için ayrıca engelli çocuk yardımı yapılır.

Annenin kamu görevlisi ya da memuru olduğu hallerde, devletçe yapılan çocuk yardımı anne adına tahakkuk eder. Bu hak evlilik kurumunun herhangi bir nedenle dağılması sonrasında da saklı tutulur ve çocuk 18 yaşına gelene kadar bu yardım üzerindeki tasarruf annededir.

Doğum sonrası izin ebeveyn izni olup kamu görevlisi ya da memuru ebeveynler bu izni mesai saatlerini ayarlayarak ortaklaşa kullanırlar.

3.12. Öğrenim ve mesleki eğitim haklarının korunmasına önem veriyoruz

Herkes okul öncesi eğitimden, yükseköğretime kadar, hiçbir ayrımcılığa tabi olmadan, eğitim alabilme hakkına sahiptir.

Hiçbir ders kitabı ve eğitim materyali, insan haklarına ve kadın-erkek eşitliğine aykırı, cinsleri, belli bir dini, etnik, dilsel, kültürel grubu aşağılayan ya da ayrımcılık yapan yazılı ve görsel ifadeler taşıyamaz.

Okul öncesi eğitimde ve tüm öğretim programlarında (müfredat), insan hakları, kadın ve erkek eşitliği ve ayrımcılığın önlenmesi dersi yer alır.

Eğitim dili Türkçedir, ancak herkesin kendi ana dilini öğrenme hakkı vardır. Eğitim kurumlarında ana dilin öğrenilmesi “seçmeli ders” sistemi ile sağlanır.

Kişilerin kendi inanç ve değerlerine uygun bir dini eğitim ve öğretiminin kişilerin beklentilerini tatmin edecek ve bu hizmeti başka bir otoriteden beklemeye yönlendirmeyecek düzeyde devlet tarafından karşılanması zorunludur. Herkesin kendi dini ve inançlarını eğitim kurumlarında öğrenmesi “seçmeli ders” sistemi ile sağlanır.

İhtiyacı olan her öğrenciye, hangi kademede olursa olsun, kredi vermek devletin görevidir. Bu kredilerin geri ödemesi uzun vadeli ve kredi kullananın, meslek hayatına girmesi ile geri ödeme başlatılır.

Cinsel tercihlerinden, cinsiyetlerinden ya da etnik kökenlerinden ve dini inançları/tercihlerinden dolayı ayrımcı muameleye uğrayan öğrenciler, öğretmenler ve idareciler için şikâyet merci Eşitlik Kuruludur. Eşitlik Kurulu, şikâyet üzerine araştırma yapmak, ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür ve bu amaçla disiplin cezası önermeye yetkilidir. Eşitlik kurulu en yüksek mülki idare amiri, muhtar, okul aile birliği üyeleri, rehber öğretmen ve onur kolu öğrencisinden oluşur.

Tüm eğitim ve mesleki eğitim kurumları engellilere göre hizmet alanlarını düzenlemek zorundadır.

Sendikalar, meslek örgütleri ve işveren örgütleri, eğitim şartları dışında, üyelik ve katılım için bu kanuna aykırı ayrıca koşullar getiremezler.

3.13. Vergilemede ayrımcılığa son veriyoruz

Asgari ücret, insanca yaşanmasına, insanın tüm temel hizmetlerden yararlanmasına imkân veren bir ücret düzeyidir. Asgari ücret vergiden muaftır.

Temel hizmetlerden yararlanmak amacıyla yapılan harcamaların karşılığı olmak üzere herkese asgari geçim indirimi uygulanır. Asgari geçim indirimi dışındaki kalan kısım vergiye tabidir.

Eğitim, sağlık sigortası harcamaları ile kira vergi matrahından düşülür.

Bir kişinin tek başına ya da ortak olarak bir girişimi başlatma ya da yeni iş kurma harcamaları vergiden muaftır.

Vasiye engelli çocuk için ödenen yardım, vasinin engelli çocuğuna bakmak için çalışan bakıcıya ödenen ücretler, gelir vergisinden düşülür.

3.14. Yargılamada ayrımcılığın önlenmesi ve adalet

Yargı birliği esastır.

Herkes adil yargılanma hakkına sahiptir.

Suç ve cezalar sanık ya da müdafininin cinsiyeti, konumu, geliri, etnik-dini-dilsel-kültürel aidiyeti, milliyeti, cinsel tercihi ve cinsiyeti itibarıyla farklılaştırılmaz.

Görevleri ile ilgili konular dışında, hiçbir genel-katma-özerk bütçeli kurum personeline, gerçek ya da tüzel kişiye, yargılanma bakımından özel hüküm uygulanamaz. Görevleri dışında, herkes genel hükümlere tabidir.

Temsil kabiliyeti olanlar, temsil görevlerini yerine getirirken, bu görevleri sırasında şahsi faaliyetleri kapsam dışında olmak üzere dokunulmazlığa sahiptir.

Semt ve mahalle merkezlerinde herkese hukuki yardım sağlamak, o yerel yönetimin görevidir.

Herkes hukuksal himaye sigortası yaptırmak zorundadır ve hukuksal himaye sigortası harcamaları gelir vergisinden düşülür.

Ana dili Türkçe olmayanlara savunma hakkını etkin şekilde kullanabilmeleri için çevirmen bulmak devletin sorumluluğudur.

Kişiler aleyhine işlenen suçlar, ancak cezanın belli bir kısmının çekilmesi, suçtan zarar görenin gönüllü irade beyanı ve hakim tarafından sosyal faydaya hizmet ettiğinin kabulü ile affedilebilir. Devlet sadece kendisine karşı işlenen suçlara ilişkin af çıkarma yetkisine sahiptir.

3.15. Ailede ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi, ailenin ve çocuğun korunması

Toplumun temeli ailedir ve ailenin korunması esastır.

Ailenin huzuru ve refahının korunması için devlet her türlü tedbiri alır.

Ailede erkek ve kadın eşit hak ve ödevlere sahiptir.

Aile kurumu tüzel kişiliği haizdir. Aile tüzel kişiliği, çocuklardan birinin yeni bir aile tüzel kişiliği kurmasına kadar devam eder.

Aile kurulduğu andan itibaren ayrı ayrı aile bireylerine ait tüm mal ve kıymetler ailenin kabul edilir. Bu kuralın dışında çıkmak talep edilmesine bağlıdır.

Her aileye özgü olarak bir aile çatı hesabı açılır. Temel hizmet poliçeleri bu hesaptan mahsup edilir. Bu hesap aktarılabilir, mirasa konu olabilir.

Vergiye esas kazanç, indirim aile tüzel kişiliği esas alınarak hesaplanır.

Aile içi şiddet olaylarında, şiddeti uygulayanın sosyal hizmetler alanında belli bir süre ile çalıştırılarak yaptığından utandırılması şiddetle mücadelenin ilk adımıdır.

Fiilin tekrarlanması halinde cezalar arttırılır.

Çocuklar için suç ve ceza sistemi özel düzenlenir.

Kimse çocuk yaşta, ailesinin rızası olsa dahi evlendirilemez.

3.16. Ayrımcılığa uğrayan nasıl şikâyet edecek?

Temel hizmetlere erişim, öğrenme hakkı ve mesleki eğitim, çalışma hayatında işe giriş, terfi, ücretlendirme, iş akdinin son bulması, kamusal mekânların kullanımı ile Anayasada belirtilen temel hak ve özgürlüklerin kullanımında din ve inancı, ırk ve milliyeti, etnik kökeni, cinsiyeti, cinsel tercihi, fiziksel durumu, siyasi görüşü, yaşı nedenleriyle kendisine ayrımcılık yapıldığına dair şikâyetler doğrudan bu konuda uzmanlaşmış ihtisas mahkemelerine, yazılı olarak yapılır. Türkçeden başka dilde yapılan şikâyetler Türkçeye çevrilir.

3.17. İspat yükümlülüğü kimde olacak?

Ayrımcılığa karşı korumada, ayrımcılığa maruz kalan ayrımcılığın oluştuğunu kanıtladıktan sonra, savunma tarafı eşit muameleye tabi tutulma hakkının engellenmediğini ispata yükümlüdür. Ancak davacının belli bir din veya inancın sahibi olduğunu, belli bir özürülüğünün bulunduğunu, belli bir yaşta olduğunu, belli bir cinsel yöneliminin bulunduğunu kanıtlamak davalının yükümlülüğü kapsamında değildir.

Bir uygulama ya da işlemde kendisine çıkarılacak olan yasada belirtilen nedenlerle doğrudan ayrımcılık yapılmısa da üçüncü bir tarafı kayırma saikiyle bu işlem ve uygulamaların yapıldığı iddia ediliyor ise bu türden şikâyetlerde ispat yükümlüsü mağduriyet iddiasına sahip olmalıdır.

4. TOPLUMSAL BARIŞIN DAYANAĞI OLARAK İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ

Türkiye Cumhuriyeti'ni tanımlayan temel metin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır. Anayasa'nın 10'uncu, 24'üncü ve 136'ncı maddeleri, demokratik ve laik bir ülkede devletin inanç farklılıklarına yaklaşımını tam anlamıyla çağdaş bir şekilde ortaya koymaktadır. Ancak, ne yazık ki uygulama, burada açık bir dille ortaya konulan ilkeler ve değerler istikametinde olmamaktadır.

Anayasa'nın ilgili maddelerinde benimsenen yaklaşıma aykırı uygulamalar, toplumsal hayatımızdaki inanç sorunlarını çözmek yerine çoğaltmakta, toplumsal bütünleşme ve barış içinde yaşama kültürüne hizmet etmek yerine çatışma ve kutuplaşma kültürü yaratmaktadır. Bunun en önemli nedeni, Anayasa'da yer alan inanç özgürlüğü yaklaşımının kanun, kurumsal düzenleme ve uygulama seviyesinde yeterli dayanaklara sahip olmamasıdır.

Her türlü taraflı yaklaşım reddederek bu gerçeği dile getirmeyi ülkemize, insanımıza karşı sorumluluğun ve kardeşçe bir arada yaşama inancımızın gereği sayıyoruz.

Ayrıca, bu konuyla ilgili çözüm arayışlarımız, Parti Tüzüğü'nün bize yüklediği bir görevdir. Çünkü tüzüğümüzde Hak, İnsan, Uygarlık, Laiklik, Cumhuriyet ve Demokrasi, Siyaset Kurumu ve Siyasal Alanın İşlevi, Toplumsal Dayanışma ve Bütünleşme, Hukukun Üstünlüğü, Özgürlük ve Adalet başlıkları altında ifade edilen görüşler bizim bir siyasi kurum olarak varlık nedenimizi ortaya koymaktadırlar.

Türkiye 21'inci yüzyıla barışı ve demokrasiyi kurumlaştırmış çağdaş bir toplum olarak girmek zorundadır.

Bizim geliştirdiğimiz çözüm modelinin amacı, devletin vatandaşlarının bireysel ve sosyal kimliklerine saygı göstermesini, tarafsız davranmasını, dini kimliklerini özgürce ortaya koyabilecekleri idari ve hukuki tedbirleri almasını, farklılıkları bir zenginlik dinamiği olarak görmesini, inanç kümelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirleri uygulamaya taşımalarını sağlamaktır.

Yine, devletin vatandaşlarının kültürel-dini kimliklerini görmezden gelmesinin ve bu tavrını sürdürmesinin bir tür yok sayma olarak anlaşılacağı açıktır ve bu temel bir sorun olarak ülkemizin gündemindedir.

Birey-devlet ilişkisindeki bu ahenksizlik ve karşılıklı güven eksikliği tüm inanç kesimlerini ulusal birliğin güçlendirici bir ögesi olmak yerine bazı ideolojik ve örgütsel organizasyonların nesnesi durumuna getirebilmektedir.

Kendi vatandaşları arasında yansız, güven veren ve emniyet üreten, barış içinde sürdürülebilir bir yaşama evreni sağlayan "kaynaştıran" bir devlet yerine, uygulama ve yaklaşımlarıyla tehdit algılayan, ayrıştıran ve kendinden uzaklaştıran bir devlet yapısının varlığı sorunun bir başka boyutuna işaret etmektedir.

Kendi vatandaşlarının temel inanç ve ibadet ihtiyaçlarını görmezden gelen devletin sorunun temel aktörü olduğunu düşünüyoruz. Çünkü Anayasa'ya rağmen tarafsızlığını koruyamayan, vatandaşlarına eşit imkânlar sağlayamayan, kendi eğilim ve alışkanlıklarını dayatan, yasaklayıcı ve engelleyici tutumlar takınan ve kendi vatandaşlarının inanç kimliklerine saygılı davranmayan bir devlet tutumuyla karşı karşıyayız.

Doğal olarak bu tip bir tutum, devletin vatandaşları arasındaki farklı inanç gruplarına karşı kamusal sorumluluklarını yerine getirememesine neden olmakta ya da laiklik ilkesinin bir gereği olan inançlar karşısındaki yansızlığına gölge düşürmektedir.

Öğretici, aydınlatıcı bir din eğitimi veremeyen, yeterli din hizmetleri üretemeyen, inanç gruplarının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü, din adamını yetiştiremeyen bir devlet uygulaması, sorunların türediği temel eksen olarak kendini göstermektedir.

Biz bu saptamalardan hareketle ortaya bir çözüm modeli koyuyoruz:

Bu model ülkemize ve insanımıza, her şeyden önce sorunların kaynağı olan devlet yaklaşımlarını temelden değiştiren ve dönüştüren bir kurumsal aklı önermektedir. Kendi vatandaşının kültürel – dini kimliklerini tanıyan, onlara etkili ve verimli hizmet sağlanmasının hukuki zeminini hazırlayan, ibadethane ihtiyacını karşılayan ve o inancın sürdürülebilirliğini temin edecek eğitim ve öğretimi kurumsal ölçülerde sunan bir çözüm projesini ortaya koyuyoruz.

Bu yaklaşım, asırlardan bu yana inançlar konusunda kucaklayıcı ve özgürlükçü bir medeniyetin mirasçısı olan milletimizin tarihi pratiğinden çıkartılan bir yaklaşımdır. Güncel tartışmaların kısır, çözüm üretmeyen, hep aynı tezler etrafında dolaşıp duran iklimine teslim olmamalı, yeni fikirleri tarihimizin ışığından ve medeni dünyanın getirdiği düzenlemelerden, kendi aklımıza, değerlerimize, ihtiyaçlarımıza uygun şekilde biz çıkartmalıyız.

4.1. “ÇÖZÜM YAKLAŞIMI”NIN ANAYASAL DAYANAKLARI VE PARTİ TÜZÜĞÜNÜN ÇÖZÜME ÖNDERLİK EDEN KAVRAMLARI

4.1.1. Anayasa ve Eşitlik

Anayasa-m.10: Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Anayasa-m.24: Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Anayasa-m.136: Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve mülahazaların dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda (633 Sayılı) gösterilen görevleri yerine getirir.

4.1. “ÇÖZÜM YAKLAŞIMI”NDA TEMEL İLKELER

Devlet vatandaşlarının birey ve bir sosyal kümenin mensubu olarak kültürel kimliklerini tanıyacak, saygı gösterecektir.

Devlet vatandaşlarının kültürel kimlikleri karşısında tarafsız davranacak ve eşit mesafede duracaktır.

Devlet vatandaşlarının kültürel–dini kimlikleri ile özgür ve güvenli yaşayabilmeleri için gerekli hukuksal ve idari tedbirleri alacaktır.

Devlet kültürel–dini kimlik çeşitliğinin sosyal ayrımcılığa, çatışma dinamiğine dönüşmesi ve dini ya da kültürel saiklerle sosyal–hukuksal siyasi düzenin tanzim edilmesi eğilimlerine karşı duyarlı ve tedbirli olacaktır.

Devlet kültürel–dini kimlik çeşitliğinin bir arada barış içinde ve bir zenginlik dinamiği olarak yaşayabilmesi ve sürdürülebilmesi için gereken özendirici–yapıcı tedbirleri alacak, bu yönde girişimlerde bulunacaktır.

Devlet, vatandaşların inanç, kültürel kimlik ya da mensubiyetleri gereği ortaya çıkan ibadet, tören, kutlama, anma, eğitim ve öğrenme ihtiyaçlarının sosyal alanda özgürce ve nitelikli imkânlarla karşılanmasını sağlayacak, bu yolda tarafsızlık, eşitlik ve adalet prensiplerinden sapmamaya özen gösterecektir.

4.2. “ÇÖZÜM YAKLAŞIMI”NIN TESPİT ETTİĞİ TEMEL SORUNLAR

Devlet vatandaşlarının seçmen, vergi mükellefi, öğrenci, asker, malik vs. gibi kimliklerini hukuki ve idari düzen içerisinde tanımakla birlikte tek başına ya da bir veya birden fazla sosyal kümenin üyesi olarak etnik, dini, vs. kültürel kimliklere sahip birey esasında açık bir biçimde tanımaktan kaçınmaktadır.

Elbette bu iki düzey birbirinin karşılığı değildir, ancak insanların kimlik özelliklerini oluşturan ve bir şekilde hayatlarında etki yaratan bu tür kimliklerin, tarihsel müktesebatımızın ve

medeni dünyanın temel ilkeleri esasında tanınması olağandır. Devletin mevcut tutumu kimlikleri reddetmek, inkâr etmek anlamını taşımasa da, bir tür görmezden gelme ve giderek yok sayma algılamasını beslemekte ve güçlendirmektedir.

Bu tutum, birey–devlet ilişkisinin sağlıklı ve güven temelinde sürdürülebilirliği bakımından vatandaş çoğu kez kültürel kimliğine sahip çıkma, sarılma ve giderek demokratik toplum düzeninin ve ulusal bütünlüğün dışında öteki sosyal ve siyasal grup, örgüt ve ideolojilerin nesnesi haline gelme şartlarına götürmektedir.

Birbirinden farklı inanç/kültür kimliklerinin ve kümelerinin tarihsel ve geleneksel olarak birikmiş birbirlerini daha iyi tanıyarak, iletişim ve etkileşim kurma ihtiyaçlarının (eksikliklerinin) karşılanması, ulusal kimliğin birleştiriciliği, tümleyiciliği, kaynaştırıcılığı ve ulusal bütünlüğün sürdürülebilirliği bakımından açık ve acil bir ihtiyaç iken devlet bu konuda habersiz ve duyarsız bir tavrın içindedir. İnanç kümeleri, grupları hayatın doğal akışı içinde birbirleriyle temas ve iletişimlerini kurmakla birlikte bunun ayrıca kamusal hayata ilişkin devlet tarafından yerine getirilecek düzenlemelerle desteklenmesi, kurumlaştırılması önemlidir.

Vatandaşlarının kültürel kimlik ve mensubiyetlerinden doğan ihtiyaçlarının karşılanmasında:

4.2.1. Devlet tarafsız görülmemektedir

Devlet, resmi ideolojisini bu kimliklere ait değerlerin yerine ikame etmek istemektedir.

Devlet, inanç ve ibadet özgürlüğüne ilişkin olarak kimi hallerde baskıcı, taraflı, yönlendirici veya yok sayıcı tutumlar takınmaktadır.

Devlet, inancı da kapsayan kültürel çeşitlilik konusunda yeteri ölçüde adalete ve hakkaniyete uygun davranmadığı kanaatini doğurmaktadır. Nitekim bugünkü Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yapısı, işleyişi, ortaya koyduğu yorum ve yaklaşımlar tüm toplumu kucaklayıcı bir temsiliyetten ve toplumla sahih ilişkiler üzerine kurulu iletişimden uzak görünmektedir.

Devlet, Lozan Antlaşması ile azınlık statüsü taşıyanlar dışında kalan inanç– kültür, kimlik ve kümelerinin inanç ve ibadet özgürlüklerini kullanabilmeleri için ihtiyaç duydukları imkânların sağlanmasında yardımcı olmadığı gibi zaman zaman yasaklayıcı, engelleyici tutumlar takınmaktadır. Bu konuda Alevi inancına mensup vatandaşlarımızın ibadet ve din eğitimi ihtiyaçları karşısında takınılan tutum açıklayıcı bir örnektir.

Devlet cemevlerini ibadethane statüsü içinde görmemekte, imar kanunu, din görevlisi atanması ve düzenli ibadethane imkânlarının sağlanması gibi konularda ayrımcılık sayılabilecek, demokrasi ve insan hakları anlayışlarıyla bağdaşmayan ve ulusal bütünlüğü bozucu tutumlar sergilemektedir.

Devlet yayınları, din eğitimi veren kurumların kurulması, işletilmesi süreçlerinde de tarafsızlığı, eşitliği bozucu ve güven kaybına ve paralel mekanizma arayışlarına yol açan yanlış tutumlar sergilenmektedir.

4.2.2. Devlet vatandaşlarının inanç ve ibadet özgürlükleri karşısında saygılı davranmamaktadır

Devlet vatandaşlarının inanç ve ibadet anlayışlarının ne olacağını tayin etmek istemekte, bu alandaki temel özgürlük ilkelerine karşılık gelen konularda kendisi belirleyici olmak istemektedir. Laikliğe aykırı biçimde, kendi anlayışına uygun Müslümanlık, Sünnilik, Alevilik önermektedir. Çünkü laiklik sadece devlet düzeninin inançların baskısından azade kılınması

değil, aynı zamanda bireylerin ve inançların devlet aygıtının baskı ve yönlendirmesinden korunması, özgür kılınması anlamına gelmektedir.

4.2.3. Devlet verimli ve adil din hizmeti üretmemektedir

Verilen din eğitimi (zorunlu din dersleri) yetersiz kalmakta bu nedenle vatandaş ihtiyacını gidermek için başka arayışlara yönelmektedir. İmam-hatip okulları konusundaki yaygın tercihin temelinde de devletin bu tavrı vardır. Devletin din eğitimi alanında bırakmış olduğu boşluk, kimisi siyasal/ideolojik niteliklere sahip organizasyonlar vasıtasıyla doldurulmaya çalışılmakta, böylelikle dini kimliği siyasallaştıran ve demokratik, laik hukuk düzenine toplumsal barışa dönük bir tehdide dönüştüren mekanizmaların önü açılmaktadır.

Devlet, tek tip – türdeşleştirici bir din eğitimi düzeni oluşturarak dine ilişkin diğer yorumları, farklı inançları adeta yok saymakta, böylelikle toplumsal bütünlük için son derece önemli güven ortamını zedelemektedir. Örneğin Aleviler inanışlarını devlet gözetimindeki mekanizmalardan öğrenememektedirler.

Bunun doğal sonucu olarak Alevi inanışı tıpkı Sünni inanışında olduğu gibi siyasal/ideolojik nitelikteki örgütlenmelerin hedef kitlesi haline gelmekte, devletin mesafeli tutumu bu tür faaliyetlerin verimini artırıcı bir iklim oluşturmaktadır.

Bilgisizlik, yakınlaşma, iletişim ve etkileşim imkânlarını da yok edip farklı inanç sahiplerini birbirlerine mesafeli kıldığı için, ayrımcılığın kültürel, düşünsel zemini hazırlanmaktadır.

Din eğitimi ve hizmetleri için çok gerekli olan nitelikli insan kaynaklarını oluşturmak için yeterli akademik altyapı ve süreçler kurulmamakta, özendirilmemektedir.

Yüksek akademik, bilimsel nitelikler kazandırılmış din adamları yetiştirilememektedir.

Din adamlarının bir taraftan çağdaş ulus devlet olmanın gereklerini diğer yandan tarihsel ve kültürel mirasın sunduğu avantaj ve fırsatları bir arada gören ve değerlendiren toplumsal önderler olabilmeleri özendirilmemektedir.

4.3. “ÇÖZÜM YAKLAŞIMI”NIN TEMEL ADIMLARI

4.3.1. İnanç ve kültür farklılıkları tanınacaktır

Farklılıkların toplum hayatındaki varlığı kabul edilecektir.

Farklılıklara saygı gösterilecektir.

Farklı inanç gruplarının hizmet ihtiyacı karşılanacaktır.

Söz konusu hizmetler, hukuki ve idari yapılanmalarla gerçekleştirilecektir.

Farklı inanç grupları inanç hizmetleri veren kurumlarda temsil edilecektir.

Özellikle Alevi inancına eğitim müfredatında yer verilecektir.

Bu grupların kendilerini ifade imkânları pozitif bir anlayışla hukuki olarak düzenlenecektir.

4.3.2. Etkili ve verimli hizmet sağlanacaktır

Diyanet İşleri Başkanlığı İnanç Hizmetleri Kurumu / Başkanlığı adıyla yeniden yapılandırılacaktır.

Kurumun idari–mali yapısı laiklik ilkesi gereği diğer devlet idare örgütlenmelerinde olduğu gibi şekillendirilecektir.

Ancak Din Hizmetleri Yüksek Kurulu ve İçtihat Kurulları biçiminde özel bir yapılanma gerçekleştirilecektir.

İnanç Hizmetleri Kurumunun iki önemli yapısal unsurundan biri başkanlık yönetimindeki idari–mali işler birimleri iken, bundan daha önemli ve yönlendirici (yönetici değil) unsuru kurullar olacaktır. Bunun nedeni bir yandan kurumun demokratik ve laik düzen içinde özerkliğini, diğer yandan din hizmetlerinin doğasından kaynaklanan özgürlüğü sağlamaktır.

Amacımız, inanç hizmetlerinin devlet düzeninin müzaheretini altında yürütülmesini sağlayarak her türlü suiistimal girişimini önleyici bir yapı geliştirirken, aynı zamanda inanç özgürlüğünü teminat altına alacak sivil inisiyatiflere alan tanımaktır.

İnanç hizmetleri kurumunun bir bürokratik yapılanma olarak devlet nezdindeki performansı ile toplum vicdanında edindiği meşruiyet ve itibar birbirini tamamlayıcı mahiyette olmalıdır.

Bu kurullardan üst kurul niteliğinde olan inanç hizmetleri yüksek kurulu, devlet eliyle yürütülen din hizmetlerinin dininin ve demokratik toplum hayatının ve laik hukuk düzeninin gereklerine uygunluğunu gözeterek ve yayınladığı yönetmelik ve genelgeler aracılığıyla yönlendirici otorite işlevini görecektir. İnanç Hizmetleri Yüksek Kurulu üyeliği için 4 yıllık yüksek okul mezunu olmak, saygın bir kişilik olarak kabul görmek, araştırma ve yayın sahibi olmak vs. şartlar aranacaktır. Bu şartları haiz adayları YÖK, Barolar Birliği, İlahiyat Fakülteleri vb. kanunla belirlenecek kurumlar önerecek, TBMM’de yapılacak olan gizli oy ve nitelikli çoğunluk aranması esasları dâhilinde seçilecek, başkan tarafından onaylanacaktır. TBMM’de grup kararı alınmayacaktır.

Yüksek Kurulda da temsil edilmekle beraber, karar ve uygulamaları Yüksek Kurulun gözetimine tabi olan içtihat kurulları temsil ettikleri (mensubu oldukları) inanç kümelerinin anlayış ve inanışlarına uygun din hizmetlerinin esasları, niteliği, sınırları gibi konularda karar vereceklerdir.

Bu kurullar inanç merkezlerinin kuruluşu, yönetilmesi, işletilmesi, yaşatılması, din eğitimi ve öğretimi gibi konularda ilke çerçeve kararlarını alacaklar, yönetmelikler hazırlayacaklar, topluma ve kurumlara danışmanlık hizmeti vereceklerdir.

Bu bağlamda Sünni inancı içtihat kurulu, Alevi inancı içtihat kurulu gibi çeşitli kurullar, çeşitlilik gösteren inanç kümelerini devlet aygıtı içinde temsil edeceklerdir.

Kurumda her inanç grubuna hizmet verecek birimler birbirinden bağımsız ve ast–üst ilişkisi içinde olmadan çalışacaklardır.

Üniter devlet yapısı ve milli bütünlüğün korunması açısından aynı kurum içinde yapılanma zorunlu olacaktır.

Bu içtihat kurullarına üyelikte her şeyden önce, o inanca mensup olmak, o inanış mensubu toplum kesimi tarafından biliniyor ve saygı görüyor olmak, bu konuda bilgi ve birikim, eğitim ve görgü sahibi olmak gibi vasıflar aranacaktır. İçtihat Kurullarına üye olabilmek için 4 yıllık

yükseköğretim mezunu olmak, mensubu olduğu inancın geleneğinden gelmek ve yine mensup bulunduğu inanç ile ilgili bilimsel niteliği haiz araştırmalar yapmış olmak vs. şartları aranacaktır. Bu niteliklere sahip olan kişiler isteğe bağlı olarak aday olabilecekler, TBMM'de yapılacak olan gizli oy ve nitelikli çoğunluk aranması esasları dâhilinde seçilecekler, başkan tarafından onaylanacaklardır. TBMM'de grup kararı alınmayacaktır.

Bu yeni yapılanma devletin yürüttüğü din hizmetleri ile vatandaşların ibadetleri hakkında bilimsel, yönlendirici, görev ve misyonla donatılmış olacaktır.

4.3.3. İbadethaneler

İbadethaneler konusu ayırmacılığa ve tartışmalara açık bir potansiyele sahiptir. Camilerin İslam dinine mensup tüm inananların (Sünni, Alevi, Şii vs.) ortak mabedi sayılması yönündeki anlayış ile Alevi inancı mensuplarının, cemevlerinin de müstakilen ibadethane sayılması yönündeki talepleri yapıcı ve yaratıcı bir yaklaşımla ele alınacak, özgür bir toplumun sivil iradesi esasında üzerinde uzlaşılan bir çözüme kavuşturulacaktır.

Bu manada uygulamaya konulabilecek yollardan birisi, hukuksal düzlemde 3194 sayılı imar kanunundaki ibadethane ibaresinin yanına inanç merkezleri ibaresinin eklenmesidir. Camiler ortak ibadethaneler olarak ibadethane statüsünü korurlarken mescitler, cemevleri ve benzerleri de inanç merkezleri tanımı içerisinde ele alınarak konu çatışmasız ve yapıcı bir çözüme kavuşturulacaktır.

Aralarındaki temel fark birincisinin genel ve herhangi bir tanımlı sosyal kümeye tahsis edilmemiş, merkezi ve merkeze kayıtlı niteliğinde iken, ikincisinde yani inanç merkezlerinde tanımın merkezinde sosyal kümenin olmasıdır. İnanç merkezleri yereldir ve doğrudan doğruya sunduğu hizmetlerden yararlanan vatandaş kümesine odaklı olacaktır.

İnanç merkezleri, bir yerleşim biriminde yaşayan o inanca mensup kişilerin girişimiyle, onların ihtiyacını karşılamak üzere, onlar tarafından kurulur, işletilir ve yaşatılır. Merkezi otoritenin görevi desteklemek ve gözetmek olacaktır.

Yerel ve merkezi devlet organlarınınca ibadethanelere sağlanan destekler aynı şekilde inanç merkezlerine de sunulacaktır. (Arsa tahsisi, inanç merkezinin inşası, ihtiyaçlarının karşılanması, din hizmetlisinin atanması vs.) Kimi kamu otoritelerince yapılacak farklı uygulamalar ayırmacılık yasası çerçevesinde değerlendirilecektir.

4.3.4. Din hizmetlileri

İnanç merkezlerinde görev yapacak din hizmetlileri, işin niteliği esasında ve bölgede mukim olan halkın görüşleri dikkate alınarak belirlenir. Bu kişilerin kimlerden seçileceği, yeterlilik kıstaslarının neler olduğu konusunda ilgili kesimlerin görüş ve değerlendirmelerinden faydalanılır.

4.3.5. Eğitim – öğretim

Din eğitimindeki amaç her şeyden önce vatandaşların öğrenme ihtiyaçlarının etkili ve verimli olarak karşılanmasıdır.

Din ve inançlar konusunun hassas doğası nedeniyle temel yaklaşım, bu ihtiyacın başka arayışlara gerek kalmaksızın devlet eliyle karşılanması olacaktır. Devletin bu hizmetleri yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda tarafsız ve verimli biçimde sürdürmesi hem bir gereklilik hem de sosyal barış açısından bir imkândır.

Bugünkü zorunlu din dersi uygulaması kaldırılacak, din kültürü ve ahlak bilgisi müfredatı hayat bilgisi, yurttaşlık bilgisi, tarih, edebiyat, felsefe, sosyoloji derslerinin içinde verilmeye devam edilecektir.

Bu uygulama müstakilen bir inancın ve onun gereği ibadetlerin öğretilmesi anlamına gelmeyecektir. Vatandaşların inanç ve ibadetlerini öğrenme ihtiyaçlarının dini ve pedagojik gerekleri bir arada gözetilerek seçmeli ve aşamalı olarak örgün eğitim kurumlarında öğretilecek ve bu bağlamda içtihat kurullarının da uygun görüşleri alınmış müfredat içeriği Milli Eğitim Bakanlığı gözetiminde seçmeli ders uygulaması olarak hayata geçirilecektir.

İnançlar konusunda ülkemizin sosyal realitesini esas alan bu yaklaşım, vatandaşlarımızı devlet dışı mekanizmalar tarafından yanlış bilgilendirmelerden ve yönlendirmelerden kurtaracağı gibi demokratik toplum ve laik hukuk düzeninin gereklerine uygun bir din eğitiminin de önünü açacaktır.

İlahiyat Fakültelerinde her inanç grubuyla ilgili anabilim dalları kurulacaktır. Bu fakültelerden mezun olan kişiler isterlerse din hizmetlisi olarak görev yapabileceklerdir.

4.3.6. Dini yayınlar

Devletin görsel ve yazılı yayın organlarında Alevi-Sünni ve diğer inançlarla ilgili yayınlara içtihat kurullarının belirleyeceği çerçevede eşit ve yansız, olarak yer verilecektir.

YENİLENEN DEVLET

Birlik ve bağımsızlığımızın güvencesi devleti yeniden inşa etmek, devletimizin bütün kurumlarını etkin ve işler hale getirmek zorlu bir süreci ifade etmektedir. Ancak bu zorlu süreçten Türkiye başarı ile çıkacaktır.

Bizim devletimiz birliğimizi ve bağımsızlığımızı teminat altına alan, onu içerde ve dışarıda yaşatabilen, toplumsal huzuru sağlayan güven devletidir.

Güçlü devlet, memurları çok olan, harcamaları çok olan ya da istihdam kapısı olan devlet değildir.

Güçlü devlet insanının refahına, zenginliğine ve mutluluğuna hizmet eden devlettir. İnsanı her şeyden önce gören, egemenliğin yalnızca millete ait olduğu devlettir. Güçlü devlet kalkınmanın aracıdır. Bizim devletimiz insanının fırsata erişmesini temin eden, onu fırsatlarla buluşturan ve milletin zenginliği ile daha da güç kazanan devlettir.

Akılcı hizmetleri ile vatandaşına kolaylık sağlayan, vatandaşının omzuna yük bindirmeyen, işlerini zorlaştırmayan ve güçlü bir ülkenin yönetimini layığı ile yerine getiren **işleyen devlettir**.

Vatandaşları arasında ayırım gözetmeksizin herkese eşit muamele eden, herkesin bir ve biricikliğini teslim eden, adaletin tam ve gecikmesiz olarak tesisini garanti altına alan, güven veren **adil devlettir** bizim devletimiz.

İnsanlarının hak ve özgürlüklerini teminat altına alan, eşitliği gözeten, insanı odağa yerleştiren ve milli iradenin temsilini tam anlamıyla mümkün kılan **demokratik devlettir** bizim devletimiz.

Çoğunluk iradesinin çoğunluğun tahakkümüne, atanmışların gücünün bürokrasinin keyfiliğine dönüşmesini engelleyen bir anlayış ile yola çıkıyoruz.

Kamu düzenini, insan hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, çoğulculuğu koruyan bir düzen olarak görüyoruz.

Devlet, herkesin girişim ve rekabet gücünün artırılması için liderlik yapar. Bizim devletimiz bu anlamda rekabetçi devlettir.

Yönetilebilir, işleyen ve hesap veren kamu yönetimi kuruyoruz.

Kamu yönetiminin kişilerden bağımsız olarak sistemlerin açıklık, hesap verebilirlik, şeffaflık ve güvene dayalı biçimde kurulması gerektiğini biliyoruz.

Dirayetli bir dış politika ile partimizin mayası olan insani gerçekliği unutmadan Türkiye'yi hak ettiği yere taşımayı amaçlıyoruz.

1. GÜÇLÜ DEVLET İÇİN İŞLEYEN KAMU YÖNETİMİ

1.1. Birlik ve bağımsızlığımızın güvencesi devlettir

Bugün devletin bütünüyle bürokratik otoriteye dayalı yapısı ve milleti temsil etmede yaşadığı rejim sorunları, onun içerde ve dışarıda acziyetine neden olmaktadır. Kurumlaşmanın zayıflığı, sivil toplumun etkin olmaması, siyasi düzenin clientel niteliği devleti sorun çözme yeteneğinden mahrum bırakmakta, sistemi topyekûn bozulmaya götürmektedir. Bu durum adaletine inanılmayan, adaleti teslim etmede sorunlar yaşayan, sürdürülebilir refahı üretemeyen, verimliliği sağlayamayan, kendi hantallığının faturasını topluma yükleyen, vatandaşlarına eşit davranmayan, imkânlarını israf eden devlet algısını karşımıza çıkartmaktadır.

Bu algının değişmesi için;

- Adil ve adaletine güven duyulan,
- Verimliliği ile refah sağlayan ve bunu sürdürülebilir kılan,
- Hakları ve eşitliği koruyan,
- Özgürlüğü teminat altına alan bir devletin yeniden inşa edilmesi gerekmektedir.

Devletin yeniden inşası, hem küresel hem ulusal ölçekteki gelişmeleri, fırsatları ve tehditleri bir arada değerlendiren bir tasarımla gerçekleştirilmelidir. Bu tasarım, esnek ve dinamik bir karakterde olmalı, uyum kabiliyeti yüksek bir devlet işleyişini esas almalıdır.

Devletin yeniden inşası şu iki temel anlayış üzerine gerçekleştirilecektir:

Güven Kurumu Olarak Devlet
Hizmet Kurumu Olarak Devlet

1.2. Bürokratik devletten demokratik devlete geçişi sağlayacağız

Merkezi yönetim, yerinden yönetim ve yerel yönetimler ayrımı açık, anlaşılır bir şekilde yapılarak, verimsiz bir bürokratik otoritenin kontrolündeki Türk Kamu Yönetimi ve devlet yapılanması demokratik hale dönüştürülecektir. Bürokratik devleti demokratik devlete ve intisap toplumunu sivil topluma dönüştüren bir perspektif sistemin ruhuna hâkim olacaktır. Artık vatandaşına bedel ödeten değil vatandaşına refah üreten devlete ihtiyacımız vardır. Bunun en önemli şartı demokratik devleti kurmaktır.

İller esasında hem bakanlık teşkilatlarının hem yerel yönetimlerin görevlerinin, hizmetlerinin iç içe geçtiği ve icra karmaşasının yaşandığı hantal yapılanma ülkenin karşılaştığı sorunları çözmek bir yana kendisi sürekli sorun üretmektedir.

Yetki ve görev sınırlarının iyi çizildiği bir düzenleme ile ülkemiz kamu yönetimi daha etkin işleyen, vatandaş odaklı bir karakter kazanacaktır.

Bu yeniden yapılandırmada, kamu hizmetlerinde ve kamu düzeninin sağlanmasında etkinlik, hız ve verimlilik esas olacaktır.

1.2.1. Yürütme tek başlı hale gelecektir

Öncelikle üç kuvvetten birisi olan yürütme tek başlı hale getirilecektir. Başkan Bakanlar Kurulunun ve yürütmenin başı olacaktır. Bakanlar Kurulu üyeleri parlamento dışından

atanacak, parlamento üyesi olanların parlamento ile ilişkileri kesilecektir. Böylelikle yasamanın yürütme üzerindeki denetleme işlevine işlerlik kazandırılmış olunacaktır.

Kuvvetler ayrılığı prensibi tam anlamıyla hayata geçirilecektir. Yasama, yürütme ve yargı erkleri birbirinden kesin çizgilerle ayrılacaktır.

Cumhurbaşkanı, iki turlu seçimle halk tarafından seçilecektir.

Halkın yarısından fazlasının oylarını alan beş yıllığına başkan olarak seçilir ve iki dönemden daha uzun süre görev yapamaz.

Seçime girme yeterliliğini haiz tüm partiler ile Meclisten 20 milletvekilinin aday gösterdiği kişiler başkanlığa aday olabilir.

Cumhurbaşkanı adayı olabilmek için üniversite mezunu olmak ve milletvekili seçilmeye engel halleri olmamak şartları aranır.

Hükümeti cumhurbaşkanı kurar. Yürütmeden görev alan milletvekillerinin yasama görevleri sona erer.

1.3. Hizmetlerin yerinde görüldüğü yapıya geçilecektir

Kamu hizmetlerinde merkezi ve hantal olan mevcut yapıdan, hizmetlerin yerinden görüldüğü yapıya hızla geçilecektir. Buna uygun olarak Merkezi yönetimin mahalli nitelikteki tüm görev, yetki ve imkânları yerel yönetimlere devredilecektir. Mahalli nitelikteki tüm hizmetler yerinde görülecektir.

Merkezi kamu yönetiminin hantal, pahalı ve karmaşık yapıda olan bürokrasisi, etkinlik ve verimlilik kriterlerine göre yeniden yapılandırılacak, performansı ve hesap vermeyi esas alan çağdaş bir yapıya dönüştürülecektir. Bu çerçevede bakanlıkların yapısı gözden geçirilerek aynı sektörel alanı kapsayan kurumlar ve bürokratik yapılar aynı bakanlıklar altında toplanacaktır.

Hem merkezi hem yerel yönetimlerin yeniden inşasında, yönetenle yönetilenin karar ve uygulama süreçlerinde işbirliği yapmalarını öngören anlayış doğrultusunda açık ve şeffaf bir sistem oluşturularak yozlaşma, yolsuzluk gibi güven zedeleyen ve suiistimallere imkân veren yollar bertaraf edilecektir.

Kamu hizmetlerinde yerelliği, rasyonel kaynak kullanımını, verimliliği, katılımcılığı ve şeffaflığı esas alarak görev, yetki ve kaynak paylaşımını öngören ve vatandaşların, sivil toplum örgütlerinin, meslek kuruluşlarının bilgi edinmelerini, hesap sormalarını ve denetim yapmalarını sağlayan etkin bir yapı oluşturulacaktır.

Merkezi ve yerel yönetim birimlerinin üniter devlet yapısının birbirini tamamlayan ve destekleyen kuruluşları olarak fonksiyon görmeleri sağlanacaktır.

1.4. Güven kurumu olarak merkezi yönetim

Merkezi yönetim, adalet ve güvenlik, savunma, dış politika, maliye hizmetlerini yürüten, ulusal ve bölgesel planlar hazırlayan, ilke ve standartları koyan, rehberlik eden ve koordinasyonu sağlayan, bu ilkelere göre yerel yönetimleri denetleyen bir yapıya kavuşturulacaktır.

Merkezi yönetim adalet ve güvenlik, savunma, dış politika, vergi konuları dışında kamu hizmetlerini gören değil hizmetin görülmesini sağlayan, bunların standartlarını belirleyen ve denetleyen konumunda olacaktır.

Bu dört temel fonksiyonu ile devleti “**Güven Devleti**” olarak tanımlıyoruz. Bakanlıkların örgütleniş ve işleyişlerini de bu anlayışa göre yeniden tasarlıyoruz. Bu dört temel fonksiyon çerçevesinde Savunma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın görev ve yetkilerini devredilemez olarak niteliyoruz.

Devletin vazgeçilemez nitelikteki hizmetleri etrafında yoğunlaşmasını sağlayarak birlik ve bağımsızlığımızın güvencesi muktedir devletin etkin hale gelmesini amaçlıyoruz.

Yukarıda saydığımız bakanlıklar dışında kalan bakanlıklar ise hizmetin en etkin şekilde görülmesini sağlayacak kamu hizmet bakanlıklarıdır. Bunlar hizmetin doğrudan bakanlık eliyle görülmesinden öte hizmetin en hızlı ve en adil şekilde yerine ulaşmasını sağlayacak hizmet bakanlıkları olacaktır.

Düzenleyen, denetleyen ve hizmetin görülmesini sağlayan bu bakanlıklar şunlardır: Tarım, Orman ve Gıda Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Şehircilik, Çevre ve İskân Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Enerji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Sanayi, Teknoloji ve Ticaret Bakanlığı, Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı.

Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı temel eğitimin yerine getirilmesi ve herkesin temel eğitim hizmetlerine ulaşımı konusunda doğrudan hizmeti gören, düzenleyen ve denetleyen konumda olacaktır. Temel eğitim fırsat eşitliğinin özünü oluşturur. Sadece temel eğitimi Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı doğrudan kendisi hizmet olarak sunacaktır. Parti programımızın “Yetkin İnsan” başlığında açıklandığı üzere Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı temel eğitimden sonraki süreçte düzenleyen ve denetleyen bakanlık rolünde olacaktır.

Bakanlıkların örgütlenmesinde hiyerarşik yapılanma terk edilerek proje tabanlı çalışma grupları esasına göre piyasayı dikkate alan ve sektör yönetimine dayanan bir yapı kurulacaktır.

Bu anlayış çerçevesinde bakanlıklar şu şekilde oluşturulacaktır;

1.5. Bakanlıklar

Dışişleri Bakanlığı
İçişleri Bakanlığı
Milli Eğitim Ve Spor Bakanlığı
Adalet Bakanlığı
Milli Savunma Bakanlığı
Maliye Bakanlığı
Tarım, Orman Ve Gıda Bakanlığı
Ekonomi Bakanlığı
Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Şehircilik Çevre Ve İskan Bakanlığı
Sağlık Bakanlığı
Bayındırlık Ve Ulaştırma Bakanlığı
Kültür Bakanlığı
Enerji Ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı
Sanayi Teknoloji Ve Ticaret Bakanlığı

- Devlet Bakanı
- Devlet Bakanı

Başbakanlığın asıl işlevi koordinasyon olacaktır. Başbakanlığa bağlı MİT, MGK Genel Sekreterliği ve Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığı dışındaki kurum ve kuruluşlar ilgisine göre devlet bakanlarına bağlanacak veya bakanlıklara dağıtılacak, Başbakanlık karar ve koordinasyon bakımından etkin ve verimli bir mekanizma haline getirilecektir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Basın Yayın ve Enformasyon TRT, Anadolu Ajansı, Vakıflar, İnsan Hakları, Avrupa Birliği, Kıbrıs ve uluslararası kuruluşlar ve Türk Cumhuriyetleri ile ilişkiler Devlet Bakanları eliyle yürütülecektir.

İçişleri, Dışişleri, Adalet, Milli Savunma, Sağlık, Kültür (Turizm kısmı hariç), Enerji Ve Doğal Kaynaklar, Maliye Bakanlıklarında mevcut yapı korunacaktır.

Devlet Personel Başkanlığı, Başbakanlıktan alınarak Maliye Bakanlığı'na bağlanacaktır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve TODAİE Milli Eğitim Ve Spor Bakanlığı'na bağlanacaktır.

1.5.1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Sosyal güvenlik kuruluşları bu bakanlık çatısı altında toplanacaktır. Bu alanda yapılacak reformlar ile istisnasız tüm vatandaşlara eğitim, sağlık, emeklilik, iş güvencesi ve hukuki himaye gibi temel kamu hizmetlerinin piyasa koşullarında ve insan onuruna yakışır standartlarda sunulmasını sağlayacak sistem olan Temel hizmet sigortaları aile hesapları fonu bu bakanlıkla ilişkilendirilecektir. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik fonu, Aile Araştırma Kurumu devlet bakanlıklarından alınarak bu bakanlığa bağlanacaktır.

1.5.2. Ekonomi Bakanlığı

Ekonomiyle ilgili birçok birim bulunmaktadır. Bu kurumlar arasındaki koordinasyonsuzluk verimsizliğe yol açmaktadır. Bu nedenle ekonominin tek elden yönetilmesi ve çok hızlı gelişmelerin ardı ardına yaşandığı günümüzde hızlı karar alınmasını sağlayacak bir yapının sağlanması için çeşitli devlet bakanlıklarına dağıtılmış ilgili birimler ekonomi bakanlığı çatısı altında birleştirilecektir. Ekonomi yönetimi etkin bir koordinasyonu ve hızlı karar almayı zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle;

Hazine Müsteşarlığı, ihracat, dış ticaret ve gümrüklerin birbirleriyle olan ilişkileri dikkate alınıp Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, DPT, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı devlet bakanlıklarından, İç Ticaret Genel Müdürlüğü ve Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü Sanayi ve Ticaret Bakanlığından, Devlet Malzeme Ofisi Maliye Bakanlığından alınarak bu bakanlığa bağlanacaktır. Yine SPK, TMSF, BDDK, kamu bankaları buraya bağlanacaktır. Turizm ve Yabancı sermaye yatırımları konusunda da yetki ve görev Ekonomi Bakanlığının olacaktır.

1.5.3. Şehircilik Çevre ve İskân Bakanlığı

Ülkemizdeki hızlı ve çarpık yapılaşma ve sağlıksız kentleşme sorunlarının çözülmesi için Şehircilik Çevre Ve İskân Bakanlığı kurulacaktır. Arsa Ofisi, Milli Emlak, Tapu Kadastro Genel Müdürlükleri, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yeni kurulacak bu bakanlığa bağlanacaktır. Hazine arazileri, arsa üretimi ve kadastro konularındaki sıkıntılar Türkiye'de şehirleşme olgusuna yansımış ve çarpık yapılaşmanın nedeni olmuşlardır. Bir bakanlık çatısı altında toplanmaları organizasyon ve üretim sorununu büyük ölçüde çözecektir. Kamu arazilerini

verimli bir biçimde kullanmanın, plansız kentleşmenin yarattığı alternatif maliyetlerden kurtulmanın yolu bütün yetkilerin aynı otoriteye bağlandığı bir yeniden yapılanmadır. Çevre Bakanlığı orman bakanlığından ayrılarak bu bakanlık altında örgütlenecektir.

1.5.4. Tarım, Orman ve Gıda Bakanlığı

Tarım ve Orman Bakanlıkları birleştirilecek, GAP İdaresi devlet bakanlığından alınarak bu bakanlığa bağlanacaktır. Tarım ve orman alanları, erozyonla mücadele, yabancı hayat, ağaçlandırma, gıda güvenliği gibi konular bu bakanlığın görev alanında olacaktır.

1.5.5. Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı

Bu iki bakanlık birleştirilerek tek bakanlık haline getirilecektir. Altyapı hizmetleriyle ulaşım sektörü birbiriyle doğrudan ilgili olduğundan aynı çatı altında koordinasyon sağlanmış olacaktır. Denizcilik Müsteşarlığı ve Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü bu bakanlığa bağlı olacaktır.

1.5.6. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının ticaret kısmı ekonomi bakanlığına bağlanarak Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı kurulacak, TSE, Patent Enstitüsü TÜBİTAK, Türkiye Bilimler Akademisi, Deprem Araştırma, MTA, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu bu bakanlığa bağlanacaktır.

1.6. Kamu personel rejimi

Kamu hizmetleri memurlar ve kamu çalışanları eliyle yürütülecektir. Devletin asli ve sürekli görevlerini yürütmekle yükümlü olanlar "memur" olarak tanımlı olacak ancak bu grubun içeriği daraltılacaktır. Bu grup dışında kalanlar "kamu çalışanı" şeklinde tanımlanacak, başkaca çeşitli adlar ve kategoriler altında kamuda çalışan kalmayacak ve kaos önlenecektir.

Devletin egemenlik haklarının korunması ve kamu düzeninin sağlanması hizmetleri memurlar eliyle yürütülecektir. Merkezi yönetimin karar organları konumundaki üst düzey yöneticiler de memur statüsünde olacaktır. Diğer hizmetler sözleşmeli statüdeki kamu çalışanları eliyle yerine getirilecektir.

Siyaset ve sendika yasağı sadece memurlar için söz konusu olacaktır.

Kamu personel rejimi ele alınarak, çalışanlar arasında yıllardır süregelen adaletsiz ve insafsız yapıya derhal son verilecek memur ve kamu çalışanlarının sosyal ve ekonomik hakları genel, basit, objektif ve açık kriterlere bağlı olarak adil bir biçimde yeniden yapılandırılacaktır.

Demokratik hukuk devletin bir gereği olarak kamu personeli, kamu hizmetlerinin görülmesinde hukuk denetimine (Sayıştay) ve performans denetimine tabi tutulacaktır. Siyaset kurumunda olduğu gibi kamu personeli için de dokunulmazlık olmayacaktır.

Ülkedeki işçi memur ve bağımsız çalışanlar "çalışan" başlığı altında tanımlanacak ve hepsi aynı standart, güvence, iş sağlığı güvenliği tedbirleri ve örgütlenme haklarına sahip olacaklardır.

"Eşit işe eşit ücret" ilkesi esas alınacak, aynı nitelikte iş yapanlar aynı ücreti alacaktır. Kamuda ek ödeme, ikramiye vb adlar altında ödemelerle bakanlıklar ve kurumlar arasında fark kalmayacak. Aynı işi yapanların ücrette ayrışması performans değerlendirmesiyle olabilecektir.

Tüm kamu çalışanları için çalışma saatleri gözden geçirilecek ve yeniden düzenlenecektir.

Kariyer esas olacak ve görevde yükselmelerde eğitim, performans ve liyakat esas olacaktır. Kamuya personel alımında kayırmacılık yaratan, sadece bilen ayrıcalıklı olarak yararlandığı ve önemli sayıda olan istisnai alım şekillerinin tamamı kaldırılacaktır.

Kamu hizmet sınıfları sadeleştirilip yeniden belirlenecektir.

Çalışanlar devamlı kendilerini geliştirmeye ve yaşam boyu öğrenime teşvik edilecek, bu tür eğitimlerden azami istifade etmeleri sağlanacaktır. Kendini sürekli geliştiren sertifika, diploma vb. alan ve eğitimlerden geçen personel devamlı teşvik edilecektir. Üst düzey ve orta düzey yönetici yetiştirmek için özel eğitim programları oluşturulacaktır.

Eğitilmiş gençlerimize yönelik olarak ve kamu personel yapılanmasında uzmanlığa önem gereği kamuda uzman istihdamına önem verilecektir. Kamu çalışanları ile başta üniversite ve enstitüler olma üzere eğitim birimleriyle ilişki ve bağlantıları arttırılacak, idarenin teoriden, üniversite ve enstitülerin idareden uzak kalmaması sağlanarak idareyi geliştirme köprüleri oluşturulacaktır.

Kamuda tüm bakanlıklarda gereksiz hiyerarşik kademeler kaldırılacaktır.

Kamuda tüm Bakanlıklarda gereksiz hiyerarşik kademeler kaldırılacaktır. Bakanlıklarda örgütlenme yatay olarak yeniden düzenlenecektir. Bu doğrultuda kademeler şu şekilde olacaktır; şube müdürü, daire başkanı, genel müdür, müsteşar ve bakandan oluşacaktır.

1.7. Vatandaşın hizmetinde devlet

Kamuda gerek personel arası gerekse de vatandaşla elektronik ortamda yazışma ve haberleşme yapılması sağlanacak, hız arttırılacak israf önleneyecektir.

Hizmet alanın iş takibi mekanizmalarına başvurmasına gerek kalmayacak iletişim ve saydamlık sağlanacaktır.

Kamudan verilen hizmetler için vatandaşa hizmetin **“tek durak hizmet esası”** ile tek merkezden verilecek şekilde bina yerleşimleri ve hizmet sunumu yeniden yapılandırılacak, vatandaş bina bina, birim birim gezdirilmeyecektir. (İşlemlerin yürütülmesi her bakımdan pratik hale getirilecektir)

Vatandaşa hizmetin ona en yakın birimce sunulması esası getirilecek özellikle köylerden ilçelere, ilçelerden illere, illerden merkez teşkilatına iş ve hizmet takibi ve onay için gidilmesi asgariye indirilecektir.

Kamu ve özel işyerlerinin çalışanları ile ilgili her türlü eylem ve işlemleri ve tasarrufları saydamlık ilkeleri ile gerçekleştirilecektir.

Tüm izin lisans ve belgelerden gereksizler ayıklanacak ve gerekli olanlar mümkün olduğunca başvurulduğu gün sonuç alınması, gerekli inceleme ve değerlendirmenin yapıldıktan sonra sakınca varsa iptal edilmesi esası benimsenecektir.

Kamunun yapmasında zorunluluk olmayan ve özel sektörün yapabileceği tüm hizmet alanı ve fonksiyonları belirlenerek özele devredilecek kamu esas fonksiyonlarıyla meşgul olacaktır.

Çalışanların yönetime katılma mekanizmaları, “işyeri danışma ve bilgilendirme platformları” oluşturulacaktır.

e-Devlet ile vatandaş 24 saat kamu hizmetlerine ulaşabilecektir.

Vatandaşın kamu yönetimine danışma, izleme, değerlendirme gibi mekanizmalarla katılımı sağlanacak, hizmetler tasarlanırken, planlanırken, uygulanırken ve uygulaması değerlendirilirken hizmet alanın görüşü alınacak kurul komite ve platformlar oluşturulacaktır.

Örgütlü kesimler ile sivil toplum örgütleri de her aşamada yönetimin her fonksiyonuna katılabilecek bunu için kurul komite ve platformlar oluşturulacaktır.

Kamuda bina, araç ve gereçler ile zamanın etkin ve verimli kullanımına yönelik esnek çalışma biçimleri hayat geçirilecektir.

Kamu yönetiminde “vatandaş odaklı yönetim” esas olacak her hizmetin tasarlanması sunulması ve değerlendirmesinde vatandaş memnuniyeti esas olacaktır.

Kalite yönetimi, teorik ve göstermelik olmaktan çıkarılarak hizmet odağı vatandaşın ve hizmet alanının her aşamada hissedeceği şekle dönüştürülecektir.

Kamu denetim sistemi; eğitici, rehberlik edici ve riskleri baştan azaltıcı proaktif bir anlayış ağırlıklı yapılandırılacak, soruşturma, cezalandırma hata bulma, açık arama ağırlıklı değil, bunları baştan önleyici anlayışla işlemesi sağlanacaktır.

Kamu alımları ve ihaleleri saydamlık içerisinde yapılacaktır. e-İhale, e-imza vb. uygulamalara bir an önce geçilecek ve e-devlet tam anlamıyla hayat bulacaktır.

1.8. Yerinden yönetim

Valiler illerde amir olarak egemen devletin o ildeki temsilcisi ve kamu düzeninin sorumlusu olacaklardır.

Merkezi yönetimin fonksiyonları valiler tarafından yerine getirilecektir. Valiler Bakanlar Kurulu kararı ile atamayla işbaşına gelecektir. Valinin atanması Bakanlar Kurulu tarafından teklif edilecek, TBMM tarafından onaylanacaktır.

İl sınırları ve sayıları ölçek optimizasyonu temelinde yeniden gözden geçirilecektir. İller hizmetlerin en etkin şekilde sunulabileceği ölçekler esasında küçültülecek, sayıları artırılacaktır. Dolayısıyla yerel ve yerinden yönetimlerin sayıları da artan il sayısı ile paralel olarak değişecektir. İller 300 bin ile 600 bin nüfus ölçeğine, merkeze uzaklık, kültürel ve ekonomik entegrasyon ve gelişim kriterlerine göre ölçeklendirilecektir. İl sayısı yaklaşık 150'ye çıkartılacaktır.

Yerel yönetim ve yerinden yönetimin görevleri, yetkileri ve hizmetleri birbirinden kesin olarak ayrılacaktır. İl ölçeğinde kamu düzeninden sorumlu olan valilik yani yerinden yönetim, kamu hizmetlerinin görülmesinde yerel yönetimler sorumlu olacaktır.

Merkezi hükümetin fonksiyonu olan işlerin tamamı yerinden yönetimin elinde olacaktır. Valinin adalet, emniyet gibi temel hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik olarak tartışmasız otoritesi bulunacaktır.

Vali, şehir meclisince alınan bazı kararları ve bütçeyi onaylayacak ya da veto edecektir. Valinin belediye meclisine tezkere sunma yetkisi olacaktır.

Vali yerel yönetim birimleri arasında yetki bölüşümü konusunda hakem rolü üstlenebilecektir.

1.9. Yerel yönetimler

Merkezi idarenin görevleri dışında kalan, kanunla kendilerine verilen veya merkezi idarece belirlenen ulusal ve bölgesel politikalara aykırı olmamak koşulu ile mahalli idare karar organlarının tespit edeceği mahalli müşterek nitelikteki hizmetler yerel yönetimler tarafından yürütülecektir. Bu otoriteler, kanunla belirlenecek konularda ve Bakanlar Kurulunca belirlenecek oranlar içinde vergiler koyan, istihdam ve teşkilat konusunda kendi kararlarını alan ve uygulayan birimler olarak yapılandırılacaktır.

Yerel yönetimlerde karar ve icra organlarının birbirinden ayrılması genel ilke olacak ve bu birimlerin birbirlerini kontrol mekanizmaları kurulacaktır. Yerel yönetimlerde sivil toplum örgütlerinin ve vatandaşların katılımı ve denetimi esas olacaktır.

Yerel yönetimlerin komisyon ve meclis toplantılarına sivil toplum kuruluşu ve üniversite temsilcilerinin katılımları sağlanacak, kararlar, gelir ve harcama durumları kamuoyuna düzenli olarak duyurulacaktır.

1.10. Her ilde tek şehir meclisi olacak

Her ilde tek bir şehir meclisi olacak, tüm il tek bir belediye tarafından yönetilecek ilçe ve belde belediyeleri kaldırılacaktır. İl özel idaresi ve il genel meclisi kaldırılacaktır.

Böylece çekişme yerine işbirliği sağlanacaktır. Her ilde yönetim açısından tek seslilik sağlanacak, bunlar başarılarıyla ulusal ölçekte tanınacak böylece yerel yönetimler arasında pozitif rekabet ortamı doğacaktır.

Belediye başkanları iki turlu seçimle işbaşına gelecek, belediye çalışanları kamu çalışanları statüsünde sözleşmeli olarak istihdam edilecektir.

İllerde danışma nitelikli ekonomik ve sosyal konseyler ihtiyaca ve ilin gelişimine bağlı olarak meclisinin kararıyla kurulabilecektir.

Yerel yönetimler il sınırları içinde belirli vergileri toplayacak ve kanunla gösterilecek oranlarda bir kısmını – emlak, çevre, satış, konaklama, eğlence vergileri vb.- alabilecektir. Bu vergileri kanunlarla belirlenen sınırlar dâhilinde azaltmak, çoğaltmak, belirli vergileri koymak ya da kaldırmak yine yerel yönetimlerin inisiyatifinde olacaktır.

Şehir meclisi üye sayıları, en az 150 kişiden oluşmak kaydıyla, ilin nüfusuyla orantılı olarak İçişleri Bakanlığı tarafından tespit edilecektir.

1.11. Hizmet ve seçim çevreleri tayin edilecek

Temsilde adaleti sağlamak açısından şehir meclisi üyeliği ile ilgili olarak hizmet çevreleri ve sınırları tayin edilecektir.

Hizmet çevreleri arasında üyelikler önce asgari olarak belirlenmiş kotaya göre dağıtılacak sonrasında nüfusa oranlı ikinci bir dağıtım gerçekleştirilecektir.

Belde belediyelerinin kaldırılması ile il ölçeğinde temsilde adaleti sağlamak amacıyla hizmet ve seçim çevrelerinin belirlenmesi oldukça önemlidir. Şehir meclisinde beldelerin temsili için uygun ve adil kriterlerle üyeliklerin dağıtımı gereklidir.

1.12. Mahalleler kimlik kazanacak

Devlet karşısında mahalleyi statü olarak temsil ve haklarını takip eden bir görevli olarak muhtarların görev tanımı yeniden yapılacaktır. Güçlenen muhtarlık kurumu ile mahalleler kimlik kazanacaklardır.

Mahalleler birer tüzel kişilik ve sosyal siyasal çevre olarak tebarüz etmelidir. Bu da muhtarların yetkilerinin artırılması ve statülerinin meclis ile meclisin organlarının karşısında korunmasıyla sağlanacaktır.

Mahalleler birer tüzel kişilik olarak yeniden tanımlanacak, muhtarların yetki ve sorumlulukları arttırılacak ve muhtarlara şehir meclislerinde kontenjan tanınacaktır.

Yetkileri artırılan muhtarların statüleri meclis ile meclisin organlarının karşısında korunacaktır.

Muhtarlar Şehir Meclisi üyelerinin 1/3'ünü oluşturacaklardır. Mahalle müteveli heyeti kurulacaktır.

Muhtarlar merkezi hizmet örgütleri ile eşgüdümü sağlayan, maaş alan ve mahallenin fiilen sorumlusu olan kişilerdir. Muhtarlar heyetiyle birlikte seçilecek ve bütçe oluşturacaklardır. Bu bütçe mahallelerde yaşanılabilir bir sosyal çevre oluşturmak amacıyla kullanılacaktır.

1.13. Bizim devletimiz rekabetçi devlettir

Bizim işleyen devletimiz kalkınmanın ve büyümenin altyapısını sağlayan devlettir.

Düzenleyen ve denetleyen haksız rekabeti önleyen devlettir.

Doğrudan hizmetleri yerine getirmesinin ötesinde hizmetlerin en etkin şekilde verilmesini sağlayan devlettir.

Kamu hizmetlerine erişimde adaleti, hizmeti üretmede rekabet anlayışını kurgulayan ve bu anlayışı yaşatan devlettir.

Fiziki altyapı ihtiyaçlarını süratle gören diğer taraftan da yarattığı ekonomik ve hukuksal iklim ile rekabeti ve büyümeyi destekleyen devlettir.

1.13.1. Erişimde Adalet, Hizmeti Üretmede Rekabet

Mevcut sistem toplumsal kaynaklar, temel hizmetler ve devlet üçgeninde aşırı israfa neden olan, kalitesiz ve insan onuruna yakışmayan hizmetler ve sorumsuz kurumlar ortamını yaratmaktadır. İnsanlığı ve değerlerini yutan, artık dayanılmaz ve taşınamaz hale gelen bu durumun adı vatandaşlar arasında fırsat eşitsizliğidir.

Temel hizmetler alanında fırsat eşitliğini yeniden kuran verimli bir finansman tekniğinin inşası zorunludur. Vergi kaynaklarını heba eden bugünkü mali yapıyı verimlilik yaratan ve fırsatları eşit dağıtan, eşit vatandaş odaklı ilişkiye dönüştürmek gerekmektedir.

Devlet kamudan aldığı yetki ve sorumlulukla, hizmetler alanının norm ve standartlarını koyan, bu norm ve standartların oluşturduğu adalet ortamında girişimcileri kalitede ve fiyatta yarıştıran, yarışanları yine aynı prensiplerle denetleyen olmaktan çıkmamalıdır. Çünkü devletin birincil işlevi ilgili hizmetin garantörü, düzenleyicisi ve denetleyicisi olmaktır. Hizmeti bizatihi yürütmek değildir.

Bugünkü sistemde Devlet toplum adına işlevler yürütürken finansmanını vergilerle sağlamaktadır. Yani devlet, bir taraftan otoritesini kullanarak piyasalara haksız rekabetle müdahil olmaktadır.

Bu nedenle erişimde adaleti, üretimde ise rekabeti sağlamak amacıyla TEMEL HİZMETLER REFORMU yapılacaktır.

1.14. Hesap Soran Millet Hesap Veren Devlet

Milleti olmadan devlet olunamaz, devlet olmadan da millet olma şuuru korunamaz.

Bugün Türkiye'nin en acil meselesi devlet-millet kaynaşmasıdır, devletle millet arasındaki güven ilişkisinin tekrar kurulmasıdır.

Devletine güvenen millet ve milletine inanan devlet için hukuksal, toplumsal ve siyasal zeminin yaratılması partimizin önceliğidir.

Bizim temel yaklaşımımız, ne yaptığı belli ve bilinebilir olan, yaptığı işlerden sorumlu olan ve milletine hesap veren devlettir. Bu manada şeffaflığı, devleti topluma karşı sorumlu ve hesap verir bir hale getirmenin en önemli araçlarından biri olarak görmekteyiz.

Güvene dayalı, açık, şeffaf sistemler kurmak yerine, mevcut sistemi yürütenlerin bizden birileri olması ile yetinmek, klasik siyaset anlayışının, bilinen ilişki, çıkar ve güç dengelerinin sürdürülmesinden başka bir anlam ifade etmez. Sorun kralın iyiliği ya da kötülüğü değildir ve hiçbir zaman da olmamıştır. Önemli olan sistemin ve düzenin, kişilerden bağımsız olarak kurumsal ilke ve kurallara kavuşturulması, açıklık, hesap verebilirlik, şeffaflık ve güven ilkelerine dayalı biçimde kurulmasıdır.

Partimiz yöneten ve yönetilenler arasında müzakereye, denetlenmeye ve hesap vermeye dayalı, milletin hesap sorabildiği, devletin hesap verdiği bir denetim ilişkisi ve bunun gereği mekanizmaları kurmanın aciliyetine ve gereğine inanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir **hukuk devletidir**. Hukuk devletinin temel ilkeleri kuvvetler ayrılığı, yargının bağımsızlığı, hukuk karşısında eşitlik, idarenin yargısal denetimidir.

Öncelikle yasama organının etkin denetim işlevinden söz etmek durumundayız. Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama ve özellikle denetim organı olarak etkin ve verimli bir biçimde çalışmamakta, vatandaş yararına adil, şeffaf bir düzeni mümkün kılacak yönde faaliyet gösterme konusunda zorlanmaktadır. Diğer bir deyişle, iktidarı ve siyaseti demokratikleştirmek, dün olduğu gibi bugün de en öncelikli ve en önemli sorun olarak ortada durmaktadır.

Anayasaya göre, **yasama faaliyetleri** parlamento tarafından yerine getirilir. Yürütme yetkisi ve görevi ise Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanı tarafından kullanılmakta ve yerine getirilmektedir.

Ancak yine aynı Anayasa, parlamentonun yasama faaliyetlerini, yargısal denetim öncesi, yürütmenin bir unsuru olan cumhurbaşkanının denetimine tabi tutmaktadır. Yine bu anayasal sistemde, kuvvetler ayrılığının sınırları belirgin bir şekilde çizilmediğinden parlamento, hükümeti denetlemek, millet adına hesap sormak şöyle dursun, hükümetin taleplerinin hizmetkârlığının yapıldığı bir yer konumuna bürünmüştür.

Kuvvetler ayrılığı prensibinin sınırları belirgin ve kesin çizgilerle çizilmelidir. Bu bağlamda, yasamanın anayasal denetimin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması açısından Senato kurulması, partimizin önceliklerindedir. Senato, yasama erkinin bir unsuru olarak yasama

faaliyetlerinin anayasaya uygunluk denetimini yapacaktır. Senatonun üçte biri iki yılda bir yenilenecektir.

Hiç kuşkusuz kuvvetler ayrılığı prensibinin sağlıklı bir şekilde uygulanmasının en önemli yararı, **yürütmenin denetimi** boyutunda gerçekleşecektir. Yürütmeyi-hükümeti, yasa çıkarma, bütçe görüşme yeteneği ile denetleyen parlamento, komisyonlar marifeti ile kurumların ve hükümetin performansını etkili biçimde takip edebilmelidir.

Kamusal denetimin bir diğer boyutu da, bütün kamu yönetimi birimlerinin hukuka uygunluk denetimine tabi olmalarının gerekliliğidir. Klasik denetim mekanizmaları çağın gereksinimlerini karşılamaktan ve vatandaşları tatmin etmekten uzaktır. Karmaşık yapılanma zaman kaybına ve kimi alanların denetimsiz bırakılmasına yol açmaktadır. Partimiz bu kaygıların ortadan kaldırılması, kamuda adil bir denetim mekanizmasının yerleştirilebilmesi ve denetimde eşgüdümün sağlanabilmesi açısından yeni bir yapılanma kurgulamaktadır.

Kamu yönetimi birimlerinin hepsi hukuka uygunluk denetimine muhataptır. Yürütmenin uygulamalarının, harcamalarının hukuka uygunluk bakımından demokratik irade adına denetimini yapan kurum Sayıştay'dır. Sayıştay, bağımsız olacak, TBMM'ye karşı sorumlu olacaktır. Sayıştay'ın kurgusu yeniden gözden geçirilecek, TBMM'deki ilgili komisyonlara paralel çok dairesel ve bu komisyonlara karşı sorumlu bir yapı oluşturulacaktır. Komisyonlar, iktidar ve muhalefeti dengeli bir biçimde temsil edecek şekilde kurulacaktır. Sayıştay'ın raporları Meclis komisyonlarında ele alınacak ve bu komisyonlarda kabul ya da reddedilecektir. Komisyonlarda reddedilen raporlar Meclis Genel Kurulu'nda ele alınacaktır.

Sayıştay raporları, düzenli olarak kamuoyuna açıklanacaktır. Sayıştay denetlediği alanlarda herhangi bir hukuka aykırılık, suiistimal vs. ile karşılaşılırsa dosyayı doğrudan savcılığa intikal ettirecektir.

Sayıştay üyeleri, TBMM tarafından nitelikli çoğunlukla seçilecek, görevden alma da aynı biçimde nitelikli çoğunlukla oyuyla mümkün olacaktır. Aday gösterme hususunda, yasama, yürütme ve yargıya belirli kontenjanlar tanınacaktır. Sayıştay hukuka uygunluk, yerindelik, performans denetimlerini ve mali denetimi gerçekleştirecektir.

Kamu parasının kullanıldığı hiçbir alan denetimsiz bırakılmayacaktır.

Partimiz iktidarında Yüksek Seçim Kurulu ve taşradaki seçim kurulları yeniden yapılandırılarak ve bir tür ihtisas mahkemesi niteliği kazandırılacaktır. Bu kurullar mevcut görevlerine ek olarak sivil toplumun, yani siyasi partilerin, vakıf, dernek, sendika, federasyon, meslek kuruluşu, oda, borsa, kooperatif, kulüp gibi örgütlenmelerin denetimini gerçekleştirecektir. Bu kuruluşların üye kabulü, ihraçlar, mal varlıkları, finansman, seçim hukukunun uygulanması gibi konular Yüksek Seçim Kurulu veya taşradaki birimlerinin denetimine tabi olacaktır.

Partimiz, kamuda mevcut denetim sistemi için de yeni bir yapılanma öngörmektedir. Bu çerçevede, teftiş kurulları kaldırılacak ve bağımsız üst kurul şeklinde örgütlenecek olan Kamu Denetim Üst Kurulu kurulacaktır. Uyurma ve kinama cezası gerektiren eylem ve işlemlerin inceleme ve soruşturulması, atamaya yetkili amir tarafından görevlendirilecek muhakkiklerce yapılacaktır. Daha ağır ceza gerektiren konular hakkındaki inceleme ve soruşturma görevi, atamaya yetkili amirlerin talebi üzerine Kamu Denetim Üst Kurulu tarafından yerine getirilecektir. Mağdur ve şikâyetçiler doğrudan üst kurula başvuruda bulunabilecektir.

Kamu yönetim birimlerini denetleme yöntemlerinden biri de vatandaşların idarenin işleyişi ile ilgili şikâyetleri ve idarenin her türlü eylem ve işlemlerini incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kurumunu oluşturmak suretiyle bazı sorunların

mahkemelere gitmeden pratik biçimde çözümünün sağlanmasıdır. Bu konuda çıkarılmış olan 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun, kurumun kuruluşuna yönelik Geçici 1 inci maddesinin yürürlüğü Anayasa Mahkemesince durdurulmuştur. Partimiz Anayasa Mahkemesince bu kanun hakkında verilecek kararlar doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yaparak, kamu denetçiliği kurumunun mutlaka işler hale getirilmesini sağlayacaktır.

2. DIŞ POLİTİKADA KÜRESEL VİZYON

Dış Politika bir amaç değil bir araçtır. Dolayısı ile dış politikayı ne için yaptığımızı hiçbir zaman akıldan çıkarmamız gerekir. Bu anlamda dış politika, milli ve küresel çıkarlarımız arasında bağlantıyı, koordinasyonu sağlayarak milli hedeflerimizi gerçekleştirme sürecinin adıdır.

Dış politika milli bir çizgide, çeşitli aşamaları öngören bir yapılanma içinde gerçekleştirilir. Milli hedeflere yönelik hassasiyetin varlığı, küresel vizyonumuz, arayışlarımız ve anlayışımız olmadığı anlamına gelmez. Partimiz milli düzeyde olduğu gibi küresel düzeyde de askeri ve ekonomik gücün insani değerler ve hedefler için bir araç olduğunu öngörür. Partimiz gücün öneminin farkında, bu anlamda gerçekçi ama bu gücün hem küresel hem de milli düzeyde insanı yüceltmek için kullanılmadığında zulme dönüşebileceğini bilen bir vizyona sahiptir. Bu anlamda insancıl gerçekçilik Partimizin dış politikasının temel mayasıdır. Bu maya tarihimizle, kültürümüzle tam bir uyum arz eder ve tam da bu yüzden sahip olduğu anlam, içerik, yöntem ve hedeflerle başarıyı mümkün kılar.

Türkiye bugün, tarihinin ve medeniyet ufkunun kendisine sunduğu rolü oynayan, hayata geçirebilen bir ülke konumundan uzaklaşmıştır. Geçmişten günümüze intikal eden bu manadaki büyük birikim dikkate alınmamış, bakış açıları dar, zayıf siyasetler Türkiye'nin büyüklüğünü, kudret kapasitesini kavrayamamışlardır. Bugün içinde yaşadığımız şartlarda bu tarihsel rolü daha etkin oynamamız için koşullar müsaittir. Ancak toplum olarak bizim engelimiz insani potansiyelimiz, bunun arkasına koyacağımız gücümüz, kararlılık ve irademiz değil, dünya için oynayacağımız rolü unutmamız, bize unutturulmasına, küçük bir ülkeymişiz gibi bize muamele edilmesine razı oluşumuz, nihayet kendimize güvenimizi haksız yere kaybetmiş olmamızdır. Bugün artık bu rolü oynayacak iradenin üstü küllenmiştir. Kudretli bir nefesin gelip bu külleri savuracak iradeyi ortaya koyması gerekmektedir. Böylece olumsuz şartları aşan Türkiye, bu tarihsel rolü sanki bin yıldır oynuyormuş gibi yeni baştan harekete geçecektir.

Uluslararası ilişkilerde bir akıl ve güç olarak ciddiye alınmanın, hesaba katılmanın, onsuza olmaz denilmenin ön şartı kendi kendini önemsemektir, kendine saygılı olmaktır. Bunun anlamı, o ülkenin kendi gerçekliğiyle yüzleşmesi, sorunları kavramak kadar çözümleri ortaya koymak için de cesaret göstermesi, bu alanda vesayeti, stratejik yönlendirmeleri kabul etmemesidir. Sorunsuz ülke yoktur, sadece sorunlarını başka ülkelere, başka çevrelere havale etmeye çalışan, kendi irade ve aklını kendisi için seferber etmeyen zayıf ülkeler vardır. Türkiye her türlü sorunun çözümünde kendi gücüne ve aklına inanmalı, sonucu kendi gücü ve iradesiyle sağlamalıdır. Türkiye, AB'ye üye olacaksa kendi gücüyle olacaktır. Türkiye, ekonomik krizleri aşacaksa kendi gücüyle aşacaktır. Kimse kimseye sorun çözmek için kendi hanesinden, kendi tasarrufundan, kendi biriktirdiğinden bir şey vermez. Bu tarihte de olmamıştır, bundan sonra da olmayacaktır.

20. yüzyılda ortaya çıkmış nevezuhur bir ülke olmayan, uzun bir tarihi birikime, dünya vizyonuna, küresel sisteme karşı sorumluluğa sahip bulunan Türkiye'nin, bu tarihi dış politika rolünü devam ettirmesi bir zarurettir. Bu aynı zamanda hepimizin Türk modernleşmesine, Türk Cumhuriyet devrimine, Türk demokratikleşmesine olan borcumuzdur. Türk milleti tarihsel olarak yüzünü hep medeniyete, gelişmeye, ışığa, dönmüştür. Bu doğrultuda yürürken gereken büyük dönüşümleri gerçekleştirmekte hiçbir zaman tereddüt etmemiştir. Anadolu'yu

yurt edinirken, batı dünyasıyla bağlar oluştururken, tarihin en büyük imparatorluklarından birisi olan Osmanlı imparatorluğunu kurarken ve onu restore ederken yüksek kapasitesini, aklını, dönüşüm gücünü hayranlık verici bir şekilde ortaya koymuştur. Bunların en sonuncusu ve en önemlisi Cumhuriyet projesidir. Neredeyse yüzyıla yaklaşan bir geçmiş oluşturan bu proje şimdi yeni bir boyut ve derinlik kazanma aşamasındadır. Tarihe, medeniyete ve maddi/moral coğrafyamıza en önemli hediyemiz olan bu dönüşümün istikrarlı olarak sürdürülebilmesi, etkin, başarılı ve küresel bir Türk dış politikasını gerektirmektedir.

Bugünkü küreselleşme sürecindeki dünyada hiçbir milli vizyon etkin bir dış politika olmadan başarıya ulaşamaz. Ülkemizin yaşadığı bu büyük dönüşümün yönetilmesi ve güvenli kılınması Türk uluslararası ilişkilerinin hem ulusal, hem milli, hem de küresel hedefidir. Güvenli dönüşümün bizzatı hedefi de tüm insanlığı kucaklayan bir güvenlik ve refah yaklaşımıdır. Partimiz her türlü küresel gündeminin ve dış politika stratejilerinin de esas amacı budur. Dolayısı ile devletin ve toplumun gerçek çıkarlarıyla, bölgemizin ve dünyamızın korunması ve geliştirilmesi amacına yönelik dış politika vizyonu “insan merkezli” genel bakışımızın anlamlı bir parçası olarak hayatiyet bulmaktadır.

“Küresel Türk dış politikası” ifadesi siyasette yaygın şekilde kullanılmaktadır. Ancak takdir edileceği gibi söylemek başka yapmak başkadır. Bu iddiayı fikir düzeyinde olgunlaştırmak ve pratiğe taşımak için üç temel şart gerekir:

- Bunların ilki **vizyon ve liderlik**dir. AKP hükümeti ne yazık ki iktidar olduğu süredeki icraatlarıyla Cumhuriyet tarihimizin en gayri milli hükümeti olarak öne çıkmaktadır. 28 Şubat sonrasının olağan dışı şartlarının ürünü olan bu konjonktürel iktidar bloku, ne tarihe ilişkin tutarlı bir değerlendirmeye ne de geleceğe ilişkin bir tasavvura ve tahayyüle sahiptir. Kadrolarının, bırakın Türkiye’yi kendi siyasi tarihlerini bile unutmaya dayalı siyaset etme anlayışı müktesebatlarındaki tarih bilgisini daha da çarpıtmakta, geleceği ise “iktidara tutunma” dışında hiçbir değeri ve yönelişi dikkate almayan bir anlayışla ele almalarını doğurmaktadır. Türkiye’nin bir taraftan tutarlı, yaşananları “siyasetçi bir tarih anlayışıyla çözümlenecek” bir tarih bilincine, diğer taraftan yeni küresel süreçleri doğru okuyabilen, fırsatları ve tehditleri doğru görebilen bir siyaset vizyonuna ve bu vizyonu kendi varlık sebebi sayan bir siyasi iktidara ihtiyacı vardır. **Türkiye tarihi, jeopolitiği, ilişkili olduğu moral dünyası, bağları dolayısıyla içine gömülmesi mümkün olmayan, kaçınılmaz şekilde dünya siyasetini izlemek durumunda bulunan bir ülkedir.** Türkiye küreselleşen dünyadaki asli rolünü bir kader gibi oynamak zorundadır, var olabilmesinin, birliğini dirliğini sağlamasının, ayakta kalmasının da yegane şartı budur. Türkiye’ye bunun dışında bir rol biçmek demek, onu dünya tarihi içinde paranteze almak demektir. Partimiz Türkiye’yi tarihi kaderi üzerinde başarıyla yürütecek vizyona ve liderliğe sahiptir
- Bu temel şartlardan ikincisi **kendine güvendir**. AKP hükümetinin temel siyaset anlayışının kodlarını korku ve itimatsızlık belirlemiştir. Bu korku ve itimatsızlık ne yazık ki hemen yanı başındakilere ilişkindir. Bu yüzden dar kadroculuk, dar grupçuluk ve hizipçilik esasında kararlar alma ve uygulama eğilimindedir. Bu iktidar liderliği, Meclis çoğunluğu elinde olmasına rağmen hala devletin, elitlerin ve hatta milletin belli kesimleri tarafından kuşatıldığını ve her an altının oyulduğunu zannetmektedir. Sürekli varlığını tehdit altında hisseden bu zihniyet, kendine, ülkesine, halkına güvende ciddi güçlükler yaşamakta, devleti ve milletiyle kucaklaşmamaktadır. Dolayısıyla, bu hükümetin küresel rol, küresel dış politika ve ‘Büyük Türkiye’ iddialarını gerçekliğe taşıyacak yapısı, birikimi, en önemlisi de iradesi ve kararlılığı bulunmamaktadır. Enerjisini, aklını, her hal ve şartta iktidarını ayakta tutmaya harcayan bu iktidarın bunun ötesine geçen bir vizyona mecali kalmamaktadır.

Başta kendine güvenmeyen, Türkiye'nin kudretine inancı bulunmayan, kendisinden başka herkese ve her şeye tereddüt ve korkuyla yaklaşan siyaset kadrolarından büyük devlet adamları çıkmaz. Günü kurtarmakla vakit geçiren, dış politikadaki gelişmeleri sanki Türkiye vesayet altında bir ülkeymiş gibi başka ülkelerin inisiyatiflerine, kararlarına, gönüllerine terk eden, onların kanaat, karar ve beklentileri üzerine konumlanmaya çalışan bir siyasi heyetten vizyon düzeyinde olmadığı gibi proje düzeyinde de milli çıkarlar istikametinde hareket, tutum, irade beklenemez.

- Üçüncü ve en önemli şart ise, **ülke içerisinde devlet-millet ve devlet-kurallı siyaset entegrasyonunun sağlanmasıdır**. Türkiye kendi milletiyle, devletiyle, rejimiyle ve büyük medeniyet projesiyle kavgalı ve sorunlu olmayan, bunu özümsemiş bir siyasi liderlikle yönetilmelidir. Devletle, rejimle, milletin önemli bir kısmı ile sorunlu bir içyapı hiçbir hal ve şartta küresel bir dış politikayı destekleyemez, mümkün kılamaz. Bugünkü siyasi heyetin beceriksizlik, koordinasyon zayıflığı, ideolojik tutumlardan kaynaklanan körlükler dolayısıyla devlet içinde yarattıkları çatışma ve gerilimler, millet düzeyinde büyük bir kesimi karşılıklarına almaları dış politikada konumlarını zayıflatmakta, dünya başkentlerindeki diplomasisinin dışa değil içe yönelik şekillenmesine neden olmaktadır. Elbette dünya güçleri içeride zayıf ve çatışmalı bu siyasi iktidarın zaafını iyi kullanmakta, Türkiye'yi kendi sınırlarına hapsedme politikalarını başarıyla yerine getirebilmektedirler.

Partimiz milletin geniş kesimlerini ve değişik eğilimlerini kucaklayacak, milletin hassasiyetlerine devlet nezdinde tercüman olacak, devlet mekanizmasını milli hedefler istikametinde bütünleştirecek birikime, tecrübeye, sorumluluğa, dünya görüşüne sahip yegane siyasi partidir.

2.1. Dirayetli Bir Dış Politika

Ülkelerin uluslararası politikada ilişkileri ve şartları tayin eden etkili bir güç, sözünü dinlettiren bir aktör olarak ortaya çıkabilmelerinin en önemli şartı, politikalarının arkasında yer alan toplumsal, siyasal ve ekonomik kudretleridir. Bu kudreti belirleyen dört temel kavram, demokrasi, ekonomi, diplomasi ve savunma gücüdür. Burada altı çizilmesi gereken en temel hususlardan birisi, demokrasinin ve demokratik kamuoyunun varlığıdır. Bu anlamda Türkiye'nin demokrasiye, ülkenin tarihsel, kültürel rollerine ve hiç şüphesiz evrensel insanlık değerlerine sahip çıkan bir kararlılık içinde olması gerekmektedir. Dış politika iktidarın genel yaklaşımına uygun olarak ilgili bürokratlar eliyle yürütülür. Bu iktidarın, kendisine odaklı kaygısı, iç siyasetteki zaafını dış desteklerle telafi etme politikasına dayalı yaklaşımı bürokrasiyi de etkilemekte, sonuçta ortaya millettten ve devletin kurumlarından kopuk, vesayete açık bir dış politika yapısı, fikirleri ve uygulamaları çıkmaktadır.

Dünyada sadece pazarların değil siyasetin, toplumsal hayatın, kültürlerin ilişkisine, etkileşimine, nihai noktada bütünleşmesine dayalı süreçlerle, rekabete, ayrışmaya, parçalanmaya dayalı süreçler paralel olarak yaşanmaktadır. Bugünün koşullarında ülkeler ne artan birliktelikten kendilerini izole edebilirler, ne de rekabet etmeden hak ettikleri yere ulaşabilirler. Dolayısı ile iddialı, hak ettiği yere gelmek isteyen bir Türkiye'nin dış politikasının ruhu rekabetçi birliktelik üzerine kurulmalıdır. Bu yaklaşımla Türkiye küreselliği bir nevi terbiye ederek onun zararlarından sakınır, bereketinden en verimli şekilde faydalanabilir.

Biz uluslararası ilişkilerde Türkiye'ye biçilen çevre ülkesi rolüne itiraz ediyoruz. Temelde küresel ilişkilerin merkez-çevre biçiminde kurulmasına itiraz ediyoruz. Küresel sistemin kilit yerlerinden birinin de akli, coğrafyası ve siyasetiyle Türkiye olmasını öngörüyoruz.

İlişkiler güç merkezli ve güce ayarlı olunca, küresel entegrasyon barış değil çatışma odaklı gelişir. İlişkiler eğer hak kavramına ayarlıysa kültürden kültüre, çağdan çağa değişmeyecek ve küresel barışa hizmet edecektir. Bunun özü 'kendin için ne istiyorsan başkaları için de onu

iste' prensibinde yatmaktadır. Dolayısıyla biz bireyden bireye, toplumdan topluma, ulustan ulusa, devletten devlete ilişkilerin hiçbirinde bu eksenden şaşmamak gerektiğini düşünürüz.

Türkiye bugün dış politikayla ilgili olarak öylesine zaaf içinde, öylesine irade yoksunu, öylesine bugüne kadar kararlılıkla koruduğu temel ilkeler esasında dahi konumunu sürdürmez görünmektedir ki, hemen hemen herkes Türkiye'den istediğini alabileceğini zannetmektedir. İlginç olanı, bu hükümet döneminde dış politika inisiyatifsizliğinin ulaştığı geri çekilme boyutu bizi, bırakın sınırlarımızın bir karış ötesine yönelik bir tutumu bir faktör olarak masanın üzerine koymayı, kendi sınırlarımız içinde bile sorunlu, tüm enerjisini ve mücadelesini kendi bütünlüğünü korumaya hasretmek durumunda olan bir ülke haline getirmiştir. Bu bir utanç tablosudur.

Türkiye komşularına gösterdiği iyi niyeti, yardımı, anlayışı komşularından da beklemek hakkına sahiptir. Bu diplomasinin, uluslararası ilişkiler hukuk ve anlayışının en temel ilkelerinden birisidir. Ancak uluslararası sistemin adaletini sağlayacak müeyyide gücünün yokluğu dolayısıyla Türkiye kendi hak ve çıkarlarını kendi gücüyle korumak durumundadır; ülkemizin bunu yapabilecek gücü ve potansiyeli mevcuttur.

Türkiye dün olduğu gibi bugün de ulusal birliğini ve dirliğini sağladığı gibi, ilgili olduğu coğrafyalarla ilişkilerinde milli çıkarlarıyla insani değerleri, nihayet o ülkelerin çıkarlarını telif edecek akla, bunun iletişimini kuracak diplomasi imkan ve donanımı ile kararlılığına sahiptir.

Uluslararası ilişkilerin gerçek dünyasında bir varlık gösteremeyen bu iktidar, içeriği belirlenmemiş, Türkiye'nin rolü tayin edilmemiş, sadece söz düzeyinde bulunan "medeniyetler buluşması" türünden ifadelerden medet ummakta, bunlardan iç politikaya tahvil edebileceği bir rol çıkarmaya çalışmaktadır. Ülkemiz adına somut sonuçlar doğuran gelişmelere seyirci kalan bu iktidarın sembolik girişimlerle bu zaafını telafi etmesi, sanki dış politikada bir misyonu varmış duygusu uyandırması mümkün değildir. Ekonomide "sıcak para" odaklı sahte "iyilik haline" ve "denge"sine benzer şekilde uluslararası politikada önü arkası bulunmayan beyanlardan ibaret stratejiler, ülkeye olumlu katkı yapmak bir yana yapısal sorunları görmeyi engellemekte, bir örtmece rolünü yerine getirmektedir.

Hiçbir ülke başkalarının yardım ve desteğiyle ayakta duramaz, birliğini ve dirliğini sağlayamaz. Türkiye birliği dahil uluslararası sistemle ilgili her tür problemini kendi kararlılığı ve iradesiyle çözmek, bu konuda sarsılmaz, sağlam bir duruş sergilemek zorundadır. Bu politikanın güçlü bir ekonomi, modern bir silahlı kuvvetler, vizyon sahibi bir dış politika yaklaşımı ile mümkün olacağı açıktır. Ülke ekonomisini sıcak paraya bağımlı kılarak kararsız ve belirsiz bir görünüm kazandıran, düşük kur yüksek faiz uygulamasıyla bu milletin kaynaklarını dışarıya transfer eden, milli karakterini kaybetmiş, başkalarının politikalarına ve kararlarına açık bir dış politika takip eden mevcut iktidarın Türkiye'yi bir adım öteye taşıması mümkün değildir. Bağımsız, Türkiye'nin karar ve iradesiyle teşekkül eden bir dış politika, benzeri bir ekonomik yapı ve siyasi ilişkiler yaklaşımını gerektirir. Şartların bir araya getirdiği, iktidar olma dışında herhangi bir ortaklığı bulunmayan mevcut iktidar unsurlarının clientel ilişkilerden bir yapı oluşturarak varlığını sürdürme kaygısı dışında herhangi bir kaygı taşımaması bugün Türkiye'nin en önemli talihsizliği olarak önündedir. Türkiye öncelikle artık ayak bağı haline gelmiş olan bu iktidardan kurtulmalı, siyasi iradeyi halkın iradesiyle bütünleştirmeli ve böylelikle dünya ile uyumlu milli iradenin önünü açmalıdır.

2.2. Bölge Politikaları

2.2.1. Avrupa Birliği

Eğer Avrupa Birliği projesi bir uygarlık projesi ise, kendisine Türkiye'yi dışlayan bir sınır çizemez. Türkiye'nin AB'ye üye olması Türkiye'den daha çok AB'nin çıkarıdır. Çünkü Türkiye'nin AB'den alacaklarından çok daha fazla katacakları vardır. Sadece genç nüfusu, büyük pazarı, üretim gücü değil, aynı zamanda bulunduğu coğrafya, bölgesinde oynayabileceği roller dolayısıyla Türkiye AB'nin gözden çıkaramayacağı bir ülke konumundadır. Esasen mesele Türkiye'nin AB'ye üye olması kadar AB'nin Türkiye'yi de içine alacak şekilde jeopolitik-ekonomik ve siyasi çıkarlar ekseninde genişlemesidir. Bu kapsamda, **Türkiye'nin AB için taşıdığı önemin farkına varmak ve kendi gücümüzü ve değerimizi muhataplarımıza doğru anlatmak gerekmektedir.** Çünkü ancak kendi değerinin ve gücünün farkında olan bir Türkiye müzakere sürecinde dik durabilir, ilişkilerini eşitlik ve hakkaniyet temelinde kurabilir.

Partimiz Avrupa Birliği'ni desteklemekte, bunu bir medeniyet projesi olarak görmekte, Türkiye'nin buradaki yerinin vazgeçilmez bir değerde olduğuna inanmaktadır. Büyük önder Atatürk'ün bize gösterdiği hedef "Çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkmak"tır. Çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkmanın yolu uygarlığı bizzat sizin tasarlamanız ve dünyaya sunmanızdır. Türkiye, tarihi, geçmişi, birikimi ile böylesi bir iddiayı gerçekliğe taşıyacak güce sahiptir. Batı karşısında hiçbir kompleks göstermeden Türkiye'nin hak ve menfaatini savunarak Avrupa Birliği ile müzakere etmek, bu genel yönelimin bir parçasıdır. Bu iktidar ülke içindeki muhalefeti hasımları gibi görmekte, milletle bağlar kurmak yerine dışarıda kendisine müttefik aramaktadır. AB projesi tam da burada iktidar için bu müttefik arayışının projesine dönüşmekte, ülke çıkarlarının değil kendi iktidar etme şartlarının destekçisi bir AB tasarlama çalışmakta, bu doğrultuda her türlü vesayete açık hale gelmektedir. Partimiz içerdeki karşıtlarına dışarıda müttefik arama saplantısı içinde değildir. İçerdeki herkes bu ülke varlığının bir parçasıdır. Partimizin genel siyaset anlayışı budur ve AB ile ilişkilerin bu çerçevede Türkiye'nin hak ve çıkarları esasında değerlendirilmesi gerektiğini açık seçik bir şekilde ortaya koyar.

Bu süreci başlatan, ilerleten, bu güne getiren her aşamada milletin hak ve menfaatlerini koruyan kurum partimiz olacaktır. **Partimiz AB projesini olsa da olur olmasa da olur türünden geleneksel yaklaşımdan çıkartıp bir vizyona kavuşturan siyasetin sahibidir.** Buradan kaynaklanan bir hak ve yetkiyle diyoruz ki, bugünkü iktidarın AB konusunda girmiş olduğu yol yanlıştır, tutarsızdır, ülke çıkarlarını korumaktan, ülke çıkarlarına dayalı bir siyaseti yürütmekten uzaktır.

Her müzakere süreci karşılıklı anlayış ve işbirliği ile ancak ilerleyebilir, ortaya bir sonuç koyabilir. Her şeyden önce bu iktidar AB ile "müzakere" halinde değildir. İçerideki iktidarımı destekleyecek diye AB bürokratlarının ve siyasetçilerinin Türkiye'ye biçtiği rol ve konumu kabul etmeye hazır zaaf içindeki bu iktidarın varlığı, AB tarafını böyle davranmakta son derece rahat ve serbest hale getirmektedir. İktidar burada kaybettiği itibarı, buradaki gelişmelerden çıkartması mümkün olmayan propagandayı "medeniyetler ittifakı" adını verdiği hiçbir öngörüsü, hedefi, sonucu olmayan propaganda esaslı bir sahte proje üzerinden elde etmeye çalışmaktadır.

Aramamız gereken, medeniyetler ittifakı değildir, aramız gereken, medeniyetin ta kendisidir. Medeniyetler ittifakı ifadesi, girişimi, bu tanımlama üzerine kurulu siyaset, bununla ilgili her tür yorum değerlendirme yanlıştır. Türkiye bu tezi ile kendisini en baştan öteki olarak kabul etmekte ve 'Türkiye Avrupalı değildir, olmayı da başaramaz' diyerek karşı çıkanlara bir dayanak sunmaktadır. Türkiye 'öteki' olmayı kabul eder görüldüğü bu tanımlamada kendi değerinin ve öneminin farkında olmamaktadır. Türkiye'nin AB üyeliği iki medeniyetin ittifakı ile ortaya çıkacak bir sentez değildir. **Hakiki medeniyet tektir.**

Medeniyet insanlığın malıdır. Türkiye'nin rolü, kendi kültürünü bu ortak insanlık medeniyetine taşımaktır.

Bu üyeliğin anlamı Türkiye'nin AB'ye girmesi değil AB projesinin Türkiye'yi içine alacak biçimde genişlemesi ve derinleşmesidir. Bu kararı verecek olan otorite AB'nin kendisidir. AB Doğuya ve İslam'a doğru genişlemedikçe Avrupa Birliği projesi bir medeniyet projesi olmayacaktır, olamayacaktır. Sadece insanlık medeniyeti bakımından değil aynı zamanda küresel bir iddianın ortaya konulabilmesi bakımından da AB'nin Türkiye üzerinden Doğu-İslam dünyasıyla ilişki kurması gerekmektedir. Onun için bu bir ittifak değil bir medenileşme meselesidir. **Kendisini Doğudan ve İslam'dan izole etmiş, ayrıştırmış ve kendisi dışında olanı ötekileştirmiş bir Avrupa'nın geleceği olmayacaktır. Dünyayla bütünleşen ve bir medeniyet iddiası olarak dünyaya teklif edilen AB projesinin olmazsa olmaz şartı Türkiye'nin varlığıdır.** Avrupa içi siyaset dengelerinde Türkiye varsa huzur ve barış vardır. Anlatılması gereken tez budur. Yoksa biz bu iktidarın kendisini oturttuğu, öyle olmasına rıza gösterdiği konumun ifade ettiği gibi medenileştirilmesi yolunda yardım ve desteğe ihtiyacı olan bir toplum değiliz. Avrupa Birliği Türkiye ile ilişkilerini eşit, adil, ilkeli bir şekilde yürütmezse kendi geleceğini yok edecektir. Kendisini Avrupa Ortaçağında olduğu gibi Ortadoğu'dan ve Asya'dan izole etme kararı ayrıştırma kararını almak demektir. Bu Avrupa'yı yeniden kendi tarihindeki Ortaçağına, kendi içine kapanma anlayışa götürecektir ve Avrupa böylelikle kendi sonunu hazırlayacaktır.

Kendini merkeze alan ve kendi dışındakini ötekileştirmeye mütemayil Avrupa düşüncesinin yeni bir senteze ihtiyacı vardır.

Bizim bu projeler içinde Batıya öğretmemiz gereken tez şudur: Çeşitlilik içinde birlik. Batı medeniyetine bizim Yunus'tan, Hacı Bektaş'tan, Mevlana'dan, Ahmet Yesevi'den gelen bir temel insanlık duruşunu kazandırmamız, "güçlü olanın haklı olduğu, başarılı sayıldığı, zayıfın yok edildiği" bir değerler dizgesine, insanlık eksenindeki alternatif dünya tasarımıımızı sunmamız gerekir.

Dünyanın merkezi artık Avrupa değil Avrasya'dır. Asyasız bir Avrupa, ya da Avrupasız bir Asya düşünülemez. Türkiye'nin bu yenedünyadaki rolü ve konumu işte tam da burada Asya'dan gelip beş yüz yıldır Avrupalı olma kimliği, iddiası, yaklaşımıyla ortaya çıkmaktadır. Türkiye tıpkı coğrafyası gibi her iki dünyayı birleştirecek, Avrasya'yı mümkün hale getirecektir. Türkiye kendi rolünün, yerinin, anlamının değerini görmeli, bunu açık bir şekilde Avrupalı muhataplarını iletibilmeli, iletişimini haklı iddiasının gücüyle ifade kurabilmelidir.

Dünden bugüne AB, Türkiye'ye doğru genişlemeyi kendi çıkarlarına uygun görmüş, kararlarını bu istikamette almış, ancak kendi içindeki açılımcı ve içe kapanmacı eğilimlerin istikrarsız mücadelesi nedeniyle kararları uygulamada güçlükler yaşamıştır. Ancak bu kararsızlığın alt çizgisi, Türkiye'nin hiçbir hal ve şartta dışarıda bırakılmaması gerektiği çizgisidir. Yine de AB'nin ne olacağı, nasıl bir yapıya kavuşacağı konusundaki belirsizlikler, Türkiye ile ilişkilerde başka bir alacakaranlık alanı olarak önümüzdedir. Kömür-çelik birliği olarak başlayan tasarımın, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na ve giderek Avrupa Birliği'ne dönüşmüş olması ve henüz gerçekleşmemiş olsa da bir anayasayla artık egemenlik haklarının büyük bir kısmının devredildiği bir yapının işlemeye başlaması, AB'nin halen istikrarlı, sabit bir yapıya kavuşmamış olduğunu bize göstermektedir.

AB çevresinde oluşan beklentilerin, bir siyasi iletişim malzemesine dönüşmesinden vazgeçmek gerekir. **Türkiye kendi gücüne inanmalı ve kendi gücünü bir rekabet dinamiği olarak kurgulayabilmelidir.** Türkiye'nin birçok konuda olduğu gibi AB ile ilişkilerde de temel sorunu kaynaklar, imkanlar, yönetilebilir fırsatlardan öte bir akletme konusudur. Türkiye, kendi yerine, AB açısından taşıdığı anlama, bu projeye katabileceklerine, müzakere masasının üzerine koyabileceklerine ilişkin yaratıcı aklını seferber edebilmelidir.

Hemen baştan belirtelim ki, Türkiye AB ile ilişkilerini ne kendi haline ve kaderine bırakabilir, ne de bunu salt popülist bir iletişimin alanı olarak düşünebilir. Açıkçası AB konusu Türkiye’de siyasetçilerin, AB’nin yanında olanlar kadar karşısında olanların da sömürdüğü bir konudur. Burada en sağduyulu perspektif, 1987’de müracaat yenileyen o zamanın Başbakanı rahmetli Turgut Özal tarafından ortaya konmuştur. Özal, daha müracaatın yapıldığı gün bunun uzun ve ince bir yol olacağını, çok zorlu süreçlerden geçileceğini, bu süreç içerisinde “Bırakalım bu işi, vazgeçelim” diyenlerin çıkabileceğini, asabımızı bozacak gelişmelerin yaşanabileceğini, yine de sabır ve metanetle bu büyük medeniyet projesinin sürdürülmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Özellikle 1990’lı yıllar boyunca parçalı siyaset yapısı, bir siyaset tarzı olarak teşekkül eden koalisyonların fikir ayrılıkları, Türkiye’yi kendi iç değişimlerini kendi iradesiyle gerçekleştirebilme gücünü zaafa uğratmıştır. Ama bu yeni de değildir. Türkiye’nin modernleşmesi için batının bize rehberlik etmesi, rehberlikten de öte bize bir şablon vermesi, Tanzimat’a, İslahat hareketlerine kadar giden bir silsileye sahiptir ve millet bu durumdan son derece rahatsızdır. Diğer taraftan Türkiye’nin kendi iç değişimlerini yönetebilecek irade ve vizyonu üretememesi, AB projesini “kendi dinamikleriyle yürüyen bir proje olmaktan” çıkartmış, zikredilen zaafı telafi etmeye dönük bir içerik kazanmasına neden olmuştur. Bu toplumun önünde kendi sorunlarının çözümü bakımından AB’yi aşan bir vizyon vardır. Partimiz, kendi kaynaklarına, gücüne, aklına dayalı değişim projesini toplumla paylaşacak, milli heyecanı seferber edecek, AB bekleme odasında yaşanan itilip kakılmanın bir kader olmadığını açıklığa kavuşturarak ilişkilerin yeni bir gözle okunmasını sağlayacaktır.

Ama bu eleştirel yaklaşımdan AB’nin Türkiye’nin yararına bir proje olmadığı fikri çıkmamalıdır. Çünkü küreselleşen dünyada siyasi ve toplumsal yapılara ilişkin ölçek değişiklikleri gitgide güçlenip yaygınlaşırken, ulus üstü bir siyasi birlik olarak ortaya çıkan AB projesine bizim seyirci kalmamız mümkün değildir. Bir yanımda AB, kuzeyimizde Rusya, doğumuzda karmakarışık, demokratikleşmesini tamamlayamamış, sürekli bir çatışma halinde bir Ortadoğu varken, Türkiye’nin AB gibi bir çıpaya bağlanmak istemesi temelde yanlış değildir. Türkiye’de 1995 yılından bu yana, Gümrük Birliği antlaşmasına hazırlandığı günlerden başlayarak, AB hakkında gerçek olmayan bir algılama yaratılmaktadır. Bu algı, AB’yi belirleyen Türkiye’yi ise belirlenen konumuna koyan bir algıdır. Bilinmesi gereken şudur: **AB Türkiye için önemli bir hedeftir ve Türkiye, AB yönünde bir tercihte bulunmakla doğru bir karar vermiştir.** Bu konuda zorluklar yaşanacak ve bunlar göğüslenecektir. Ancak her halükarda **Türkiye ile AB ilişkileri eşitlik, hakkaniyet ilkeleri üzerinden, vesayetçi tutumların hiçbir şekilde söz konusu olmadığı bir zemin üzerinden yürütülmelidir.**

Türkiye pozisyonunu oluştururken çıkarlarını müzakere etmekten, bu çıkarların aynı zamanda AB’ye kazandıracağı avantajları dile getirmekten kaçınmamalı, hele hele bunu popülist bir iç siyaset malzemesi yapma adına iradesini AB başkentlerine bırakma eğilimi taşıyan her tür anlayışı kesinlikle tasfiye etmelidir. Bu manada AKP hükümetinin iç siyasetteki yerine ilişkin güvensizliğinin bir sonucu olarak AB çıpasını kendi iktidarına bağlama, böylelikle AB sayesinde iktidarını sürdürme anlayışı hiçbir şekilde kabul edilemez. Türkiye’deki siyaset kurumları iktidarların iş başına gelmesi kadar gitmesinin de sivil, demokrat şartlarda gerçekleşmesi konusunda son derece hassastır ve bunun dışındaki vesayetçi anlayışlara hiçbir şekilde prim vermez. AKP esasen AB ile ilişkilerini bu şekilde bir işlev çerçevesinde düşünmekle Türkiye’de demokrasinin yerleşmesi ve işleme sürecine de darbe vurmaktadır.

Bugün elimizde AB ile bundan sonraki sürecin nasıl işleyeceğine dair müzakere çerçeve belgesine dayalı bir yol haritası vardır.

Müzakere çerçeve belgesinin içinde bulunan maddelere olduğu kadar satır aralarında yer alan ifadelere de dikkatle ve soğukkanlılıkla baktığımızda, Türkiye’nin önüne, diğer

adaylıktan üyeliğe geçmiş ülkelerin tabi olmadıkları kriterlerin getirilmiş olduğunu apaçık bir şekilde görürüz. Bu yeni siyasi kriterler, Türkiye'nin üyelik sürecini zorlaştıracak şartlar doğurmaktadır. AB'nin Türkiye'ye yaklaşımında bir takım tereddütler yaşaması anlaşılabilir bir durumdur. Unutmayalım ki AB içinde yer alan ülkelerin kamuoyları çok farklı nedenler dolayısıyla Türkiye konusunda değişik arzu, endişe ve kaygı içindedirler. AB siyaset kurumu bu farklılıkları dikkate alarak işlevsel bir siyaset çıkarmaya çalışmaktadır. Bu çerçevede bizden önce üye olan ülkelerin yaşadıkları sorunları, zorlukları dikkate almalı, süreci iyi okumalı, bu zorlukları yönetme sorumluluğunun bize ait olduğunu bilmeliyiz. Bu nedenle, yeni dönemi sorunları, tuzakları, imkan ve fırsatlarıyla soğukkanlı, sağduyulu bir akılla kavramak zorundayız.

AB'ye uyum anlamında yasal değişikliklerle hak ve özgürlükler alanını genişletmeli, piyasa ekonomisini rekabetin korunduğu haksız rekabetin önlendiği biçimde işletmeli, siyasi partiler ve seçim yasasını değiştirerek temsilde adalet ve istikrarı sağlamalı, sivil toplumu güçlendirmeli, temel hak ve özgürlükler konusunda yeni açılımları gerçekleştirmeliyiz. Bunlar esasen çağdaş normlar olarak Türkiye'de vatandaşlarımız için istediğimiz ilkelerdir. Şüphesiz bunları gerçekleştirmek ortaya milli bir irade koymak, sorunları bu ülkenin çıkarları bağlamında görmek anlamına gelecektir. Çizgisi böyle olmayan, kendisini AB'ye yaslayan iktidar, tüm angajmanına rağmen 3 Ekim'den bugüne hiçbir yol kat edilmemiş, reformları ikinci plana itilmiştir. Çünkü iktidar, yürüdüğü yolun halk katında nasıl bir tepki doğurduğunun farkındadır. İktidarın istikrarsızlığı, iradesini AB'ye angaje etmesi sonuçta Türkiye'ye zaman kaybettirmekte, sorunları ortada bırakmaktadır.

Türkiye'nin değişim dinamiği Avrupa Birliği uyum programınca belirlenir hale gelmiştir. **Türkiye'nin modernleşmesi Avrupa Birliği'ne uyumdan ibaret değildir.** Asıl mesele, AB müktesebatından öte Türkiye'yi Avrupa Birliği standartlarına nasıl getireceğimize. **Standartları yükseltmek salt antlaşmaları imzalamakla olmaz. Yaratıcı politikalara ihtiyaç vardır.** Bu konuda tarıma, tekstile, endüstriye, bilgiye yönelik rekabetçi politikaların ortaya konması gerekir. **Türkiye rekabet gücünü artıracığı, istihdam sorununun üstesinden geleceği, gelir adaletini sağlayacağı ekonomik programları kendisi tasarlamak, bedelini kendisi karşılamak ve hayata geçirmek zorundadır.** Ancak bugün iktidarda bulunan hükümette bu yönde değil politika fikir dahi mevcut değildir.

AB liderlerinden bir kısmı, gerek kendi iç kamuoylarına dönük siyasal mülahazalarla, gerekse AB açısından Türkiye'nin taşıdığı önemi hafife alarak, önyargılı-kompleksli ve akılcı olmayan bir yaklaşımla müzakere sürecini yürütmeye çalışmaktadırlar. Bugünkü yaşanan sürecin arka planını oluşturan karşılıklı iki yanlış açıktır: Bunlardan birinci yanlış, Kıbrıs sorunu çözülmeden Rum kesiminin üyeliğe kabul edilmesidir. İkinci yanlış ise, AKP hükümetinin tarih almaya odaklanarak 2004 Aralık ayında Ek Protokolü imzalamasıdır. AKP bu kararıyla iç siyasette bir başarı elde ettiği izlenimi yaratmaya çalışmış, ancak tarihin ne bahasına alındığı konusu milletin önüne gelmeye başlayınca sadece bir gün süren "zafer şenlikleri" utanca dönüşmüştür. Sonuç, Kıbrıs meselesinin Birleşmiş Milletler platformundan çıkarılarak AB'nin iç meselesi haline getirilmesidir. Böylelikle, Türkiye'nin milli çıkarlarını tehlikeye atan bir belgenin altına bu iktidar Türkiye adına imza koymuş, sorumsuzca geleceğimizi bağlamıştır. Atılan bu imza AKP hükümetinin dış politikadaki gerçekliğini çarpıcı bir biçimde ortaya koyan turnusol kağıdıdır.

Gidilen yol yanlıştır. Bu yol bizi Avrupa'ya götürmez, bu yol bizi Kıbrıs'ta bir kazanca da götürmez. Her ikisini de kazanmanın yolu Avrupa Birliğiyle Kıbrıs'la ilgili her türlü müzakereyi dondurup önce Kıbrıs meselesini Birleşmiş Milletlerde halletmektir.

Altı çizilmesi gereken husus şudur; Türkiye AB sürecini ve bu süreçten kazanımlarını korumalıdır. Tam üyelik hakkı elli yıla yaklaşan ilişkilerin, bu süre içinde teşekkül etmiş hukukun ürünüdür. **Sayılsız belgeye, dokümana, imzaya konu olmuş hakların oldubittiyile yok sayılmasına, yeniden verilmesi için tavizler istenmesine Türkiye razı olamaz.**

AB Türkiye ilişkilerindeki milli duruşun, uzun soluklu bir gelecek projeksiyonu çerçevesinde milli çıkarılara ve haklara odaklı olması, geçmişteki yaklaşık elli yıllık kazanımları muhafaza eden, onlara yenilerini ekleyen ve tam üyelik hedefinden sapmayan bir politikanın hassasiyetle korunması gerektiği ortadadır.

Ancak bu yapılırken, Türkiye'nin gücünün ve değerinin farkında bir duruşla, AB ilişkisinin şantaj-taviz ilişkisi olmaktan çıkarılması zaruridir.

Türkiye'nin kazanılmış haklarını ve tam üyelik perspektifini koruyacak şekilde AB'ye "Türkiye'yi içine almazsan birlik olarak enerji havzaları- Ortadoğu'da güvenlik başta olmak üzere önümüzdeki dönemde şekillenecek yeni güç dengesinin kaybedeni olacaksın" mesajı net bir şekilde verilmelidir.

AB'nin Türkiye'ye karşı yürüttüğü çok katmanlı siyaset, gerçekte neyin düşünülüğü Türkiye'den ne istendiği, hakim görüşlerin hangi beklenti, kaygı çerçevesinde olduğu hususlarını karanlıkta bırakmaktadır. Bir yanda kamuoyuyla kurulan karmaşık bağlantılar, diğer yandan politik elitlerin ideolojileri, dünya tasarımları bu belirsizliği derinleştiren unsurlardır. AB ülkelerinin kendi aralarında bir berraklık sağlaması bakımından gündem konularının alternatif maliyetleriyle birlikte ele alınması zorunludur. Bunun yöntemlerinden birisi, Kıbrıs konulu müzakerelere katılmamak, AB'nin bu konuda uyguladığı adaletsiz politikaları teşhir etmektir. Bu yaklaşım, mevcut iktidarın yaptığının tam tersi bir siyaseti gerektirmektedir. Düne kadar Kıbrıs'ın Avrupa Birliğiyle ilişkilerde bir kriter olmadığı Avrupalı diplomatlar ve siyasetçiler tarafından ifade edilirken bugün Kıbrıs konusunda verdiğimiz tavizlerin yeterli bulunmayışı, şifahi beyanların, yazılı beyana çevrilmesinin talep edilmesi Türkiye'nin içine düşürüldüğü utanç verici tablonun açık ifadeleridir.

2.2.2. ABD

Partimiz, Türkiye-ABD ilişkilerinin değerinin bilincindedir. Ancak bu ilişkilerin bir egemen ve itaat eden ilişkisi olmaması gerektiği inancındaki Partimiz Türkiye'ye, gücü, birikimi, tarihsel tecrübesi ile barış içindeki bir dünya için Amerika ile ilişkilerde aktif rol üstlenmeye dayalı bir duruş öngörmektedir. Stratejik ortaklık sözü bir laf olmaktan çıkmalı, ortaklık hukukunun ruhuna uygun şekilde siyasetlerin müzakereye dayalı olarak şekillenmesinin çerçevesini çizmelidir.

Türkiye-ABD ilişkilerinin soğuk savaştan sonraki en yüksek noktası, 'stratejik ortaklık' yaklaşımının ABD Başkanının ağızından ifade edildiği dönemdir. Bu konumlandırma Türk kamuoyuna bir güven duygusu telkin etmektedir. Şimdi yapılması gereken bu konumlandırmanın gereklerine uygun şekilde davranmak, siyasi ilişkileri doğru muhataplarla sürdürmektir. "Stratejik ortaklık" sözünün neyi içerdiği, sınırlarının ne olduğu, burada Türkiye'ye ve ABD'ye ne tür rollerin düştüğü konusu henüz açıklığa kavuşmuş değildir. Sözler sihirli anlamlar taşımaz, onlar içerikleri ve uygulamalarıyla bir değere ulaşırlar. Elbette Türkiye tek başına bu kavramın içini dolduracak değildir. Bu iki taraflı bir ilişki olduğuna göre Türkiye ve ABD yakın ilişkiyi, çıkar ortaklığını çağrıştıran bu kavramın içeriğini birlikte doldurmak, bundan geleceğe yönelik bir projeksiyon çıkarmak durumundadırlar.

Türkiye-ABD stratejik ortaklığı denildiğinde bizim kamuoyunda hemen akla gelen bir takım konular vardır.

Yakın tarihe baktığımızda, PKK ile mücadelemizde Amerika'nın önemli destekleri, katkıları olduğunu görürüz. Özellikle terörist başının yakalanması ve Türkiye'ye iadesi konusunda Amerika Birleşik Devletlerinin desteği inkar edilemez. Bu sadece terörist başının yakalanmasından, Türkiye'ye getirilmesinden ibaret bir süreç değildir; Suriye'den çıkarılmasından başlayarak dünyada kendisini kabul edecek bir ülke bulamayışının

arkasında, Türkiye'nin müttefiki Amerika Birleşik Devletlerinin siyasi tavrı vardır. Bu gerçekleri görmek zorundayız. Ama hemen bunun yanında başka bir gerçeği daha görmek zorundayız. Irak'ta yaşanan gelişmelerin doğurduğu sorunlar vardır, bunların bir kısmı terörist başıyla bağlantılıdır ve artık Irak dediğimizde akla gelen ülkelerden birisi de, bu ülke üzerinden komşumuz olan ABD'dir. Türkiye'nin PKK sorununda muhataplarından birisi Irak üzerinden Amerika olmuştur. Sadece PKK ile ilgili olarak değil bölgedeki tüm gelişmeler, beklentiler, bölge ülkelerinin politikaları denklemine etkili bir şekilde Amerika girmiştir.

Türkiye bu bölgenin en önemli ülkesidir; çünkü asırlar boyunca bölge üzerinde etkin ve egemen olmuş, buradaki halkları yönetmiş, gelişmeleri tarihsel bir süreç içinde değerlendirmiştir. Türkiye, stratejik ortaklık hukukunun verdiği hak kadar, bölge üzerindeki bilgisi ve tecrübesinin verdiği bir hakla da Amerika ile bu bölgedeki varlığını, politikalarını, projelerini tartışmak, konuşmak, bütün bunları bir tutarlık analizinden geçirerek hatalar, yanlışlar, doğrular konusunda Amerikalı yetkilileri bilgilendirmek durumundadır. Dünya tarihi sadece gücün hiçbir anlam ifade etmediğini, tarihi, toplumları, hakim kültürleri dikkate almayan, onların doğal gelişim çizgilerini bütünüyle yönetebilir zanneden politikaların ne kadar başarısız olduğunu gösteren sayısız örneğe sahiptir. Ayrıca ABD'nin, kendisine bugünkü gücü ve etkinliği sağlayan siyasetinin ve örgütlenmesinin arkasında ötekilere açık bir akletme biçiminin olduğunu ihmal etmemek gerekir. **Türkiye ABD ile ilişkilerinde aklını, birikimini müzakere masasının üzerine koyarken, Amerika'daki hakim akletme biçiminin bu türden bir ilişkiye açıklığını hesap ederek davranmalı, atak ve özgüvenli olmalıdır.**

Siyasi iktidarların müktesebatlarının zayıflığı, yetersizliği, bölgeye ve dünyaya ilişkin bir bakış açılarının olmayışı, itiraz ya da onay dışında sebep-sonuç ilişkisine dayalı ikna edici bir muhakemeden mahrum bulunuşları ve bütün bunların neticesi olarak yürütülen yanlış dış politikalar, Türkiye-ABD ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu şartlarda ABD'nin Türkiye'ye yönelik politikaları ve önerileri karşılıklıktan bağımsız olarak oluşmakta, verimli bir işbirliği sağlanamamaktadır. **Türk-ABD ilişkilerindeki sorunların önemlice bir kısmı Türkiye'nin özgüvenli bir dış politika sergileyememesinden kaynaklanmaktadır.** Türkiye'nin gerekli şartlara, kaynaklara sahip olmasına rağmen özgüvenini ortaya koyamayışı üzerinde durmak, bunun temsil süreçlerindeki dinamiklerle ilişkisini değerlendirmek ve çözümler getirmek son derecede önemlidir.

Bugün bazı somut konularda ABD ile görüş ayrılıklarımız olduğu doğrudur. Böyle bir tablo olağandır; çünkü coğrafi konumları, şartları, beklentileri, dünya projeksiyonları farklı iki ülkenin her konuda aynı düşünmesi mümkün değildir. Önemli olan görüş ayrılıklarının varlığı değildir, bunları tartışma, muhakeme etme, rasyonelleştirme konusunda ne ölçüde arada yapıcı bir ilişkinin bulunduğudır. İşte Türkiye'nin arkasını doldurarak sergileyeyeceği özgüvenli duruşun anlamı ve işlevi tam da burada ortaya çıkmaktadır. Eğer bu sağlanabilirse, kimi görüş ayrılıkları giderilemeye bile belli bir limitin altında tutulabilir, karşılıklı olarak ciddi rahatsızlıkların çözümleneceği bir stratejik ortaklık ilişkisi sağlanabilir. Böyle bir ilişkinin kurulabilmesi sadece bugünkü sorunlar bakımından değil, bundan sonraki süreçte ortaya çıkacak yeni sorunlar bakımından da önemlidir.

ABD-Türkiye ilişkilerinde aktif, yapıcı, özgüvenli, küresel perspektifi esas alan bir pozisyonda yer almış Türkiye'nin yapması gereken, bugüne kadar ağırlıklı olarak güvenlikten ve bununla bağlantılı olarak kısmi ekonomik ilişkilerden öteye geçmeyen bağları toplumsal, kültürel, bilimsel alanlara da taşımaktır. Açıkçası, devletten devlete, elitten elite sürdürülen ilişkiler halktan halka, kültürden kültüre ve işadamlardan işadamlarına yani insandan insana olan bir ilişkiye dönüştürülmelidir. Bunun verimli sonuçları sadece Türkiye'de değil bölgemizde ve İslam dünyasında da ortaya çıkacak, karşılıklı anlayışlar derinleştirilebilecektir. İlişkileri insanileştirme diyebileceğimiz bu yaklaşım, bugün rekorlar kıran anti-Amerikanizmin de en önemli panzehiri olacak, taraflara daha gerçekçi bir algı için imkan ve fırsat sağlayacaktır. Korku ve tehdit algısına dayalı Amerikan karşıtlığının bu türden

bir ilişki ağı üzerinde kendini revize edeceği, tüm dünya için tehlikeli olan şiddet eksenindeki gelişmelerin daha fazla siyaset alanına kayacağı açıktır. **Türkiye ABD ile ilişkilerine bu tür bir rasyonel zemin kazandırdığında bir taraftan kendi dış politika potansiyelini çıkarlarının ve bölge çıkarlarının hizmetine sunduğu gibi, küresel sorunların çözümünde de aktif bir rol üstlenmiş olacaktır.**

2.2.3. Ortadoğu

Ortadoğu önümüzdeki dönemde tarihte hiç olmadığı kadar dünyanın ve küresel siyasetin merkezine taşınacak, yükselen Avrasya'nın en sorunlu, en önemli ve en hassas bölgesini oluşturacaktır. Hiçbir küresel iddia ve gelişme bu bölgeyi dışlayarak kendisini var edemeyecektir. **Türkiye Ortadoğu ile iç içedir, bu bölgenin en önemli ülkesidir. Türkiye'nin Avrasya coğrafyasında etkin bir rol üstlenebilmesinin yolu hiç şüphesiz öncelikle Ortadoğu bölgesindeki yerinden ve konumundan geçmektedir.**

Uluslararası siyaset sahnesinde Ortadoğu'ya ilişkin olarak Türkiye'nin iddiasını dayandırabileceği meşruiyet kaynağı şudur: **"Ortadoğu halkları ile benim aramda dini, tarihi, kültürel bağlar vardır. Onların hak ve menfaatleri benim hak ve menfaatlerimdir. Tarihte olduğu gibi gelecekte de bir arada yaşayacak olan bu bölgenin ülkeleri aralarındaki çatışmaları ve gerginlikleri aşan bir ortak duruş sergileyebilmeli, bölgeyi barışın, istikrarın, refahın coğrafyası haline getirmelidirler. Türkiye Ortadoğu'nun bu istikamette şekillenmesi için ağırlığını koyacaktır."**

Bu yaklaşım Türkiye'nin tarihiyle, büyüklüğüyle, küresel gelişme dinamikleri içinde bugün sahip olduğu konumuyla uyumludur.

Hükümetler gelir gider ama halklar ve ülkeler arasındaki ilişkiler iktidarların ömrünü aşkın bir perspektifle yürürler.

Burada kişilikli dış politikanın temelinde yer alacak iki esas unsur, adalet ve ortak çıkarlardır. **Partimiz, Ortadoğu için bölgesel gerçeklerin, insanların ihtiyaçlarının, toplumların, halkların tarihi ve sosyolojik hikayelerinin hilafına, onlara hiç bakmadan sadece çıkarlarına odaklanarak tasarlamak isteyen güçlerin yanında yer alamayacağı gibi, çağın gerçeklerine gözünü kapamış ve sadece kendi hegemonyasını sürdürme derdine düşmüş olan rejimlerin de yanında yer alamaz. Her şeyden önce bulunduğumuz yer hakkın, adaletin ve hukukun yanındır.**

Ortadoğu'da bölge halklarının, ülkelerinin talepleri, beklentileri bellidir. Uzun yıllardan bu yana acılar, yıkımlar, savaşlar, ölümler yaşayan Ortadoğu halkları, artık acıların bitmesini, yıkımların son bulmasını, bir daha savaş felaketiyle karşılaşmamayı, insanca yaşayabilecekleri bir düzenin kurulmasını ve istikrar içinde varlıklarını sürdürmeyi beklemektedirler. Bu şartların ancak halk iradesinin egemen olduğu demokratik düzenlerde sağlanabileceği ortadadır. Halkın tebaa olarak görüldüğü siyasi yapılar yöneticinin çıkarları, ilişkileri esasında yarın ne olacağını kestiremediği, maceraya, risklere her zaman açık karar ve uygulamalar üretmektedirler.

Ortadoğu'ya yönelik olarak Türkiye'nin temsil edeceği rol, bölgeye istikrar getirici girişimleri gerçekleştirmek, bölge ülkelerini birbirine yakınlaştırmak, ortak değerleri ve çıkarları açıkça ortaya koymak, nihayet bugün içinde yaşadığımız süreçte Ortadoğu'yu kurgulamaya çalışan merkezler nezdinde etkin bir diplomasi ortaya koymaktır.

Bölgede, ulusal ya da siyasal egemenliklerin mezhepler ya da etnik çeşitlilik üzerinden yeniden tasarlanması gibi bir siyasal mühendisliğin hiçbir uygulama ve başarılı olma şansı yoktur. Bugün Irak'ta karşımıza çıkan bu siyasal mühendisliğin daha baştan ne kadar büyük sorunlar yaratmaya aday olduğu ortadadır. Tarih içinde farklı dinden, mezhepten, etnik

kökenden insanlar Ortadoğu bölgesinde barış içinde, karşılıklı haklara ve hukuka riayet ederek yaşayabilmişlerse, bugün de yaşayabilirler. Sadece bölgede değil küreselleşme süreciyle birlikte bütün dünya farklılıkların bir arada yaşadığı yeni toplumsal-siyasal yapılaraya yöneldiğinde göre, Ortadoğu'nun bu süreçten farklı özellikler taşıdığını düşünmek, o bölgeyi daha parçalı, sürekli birbiriyle çatışan, anlaşmazlıkların çözümünde sürekli büyük güçlerin vesayetine ihtiyaç hissettiren bir alan haline getirmenin oradaki insanlara hiçbir faydası yoktur. Aksine böyle bir durum bölge kaynakları, imkanları üzerinde vesayetçi güçlerin söz ve hak sahibi olacağı bir ilişkiler ağını gündeme getirecektir. Osmanlı'nın son döneminde ağırlıklı olarak Türklerin yaşadığı fakat aynı zamanda herkesin haberdar olduğu, bir şekilde etkilendiği acı tecrübe yine herkes için dersler taşımaktadır. **Türkiye'nin bölge için kalıcı barış misyonu acıların tecrübesinden geçmiş sahici temelleri olan bir misyondur.** Bölgede yer alan tüm halklar ve onların alt kültürleri karşılıklı emniyet duygusunun zedelendiği bir yolda yürümektedirler. Sürekli bir güvensizlik hali yaşayan, saldırılara açık bulunan ülkeler arasında elbette İsrail de vardır.

Barış, burada bulunan tüm ülkeler ve halklar için emniyeti, huzuru, refahı sağlayacaktır. Türkiye bölgedeki her ülkeyle iyi ilişkileri, etkin gücü, diplomatik yeteneği ile barış içindeki Ortadoğu'nun inşasında önemli roller üstlenebilir, kendine yakışan çizgide sorumluluğu yerine getirebilir.

Türkiye takip ettiği politika ile bölge halklarının ve bütün dünyanın vicdanında haklı bir yere oturabilecekken, bugün ne yazık ki kendi büyüklüğü ile bağdaşmayan, niteliksiz ve iradesiz bir araç olarak görülmektedir. Bu Türkiye'nin değil kötü yönetimin zaafıdır.

Halihazırda bölgede Türkiye, ABD, Arap ülkeleri, İran ve İsrail vardır. Uzun yıllara dayalı çeşitli anlaşmazlıklara 2003 Körfez savaşıyla birlikte Amerika da doğrudan doğruya katılmıştır. Amerika'nın bölgedeki varlığının Körfez savaşı başlangıcında iddia edildiği gibi düzene ve istikrara hizmet ettiğini söylemek mümkün değildir. Stratejik ortağımız ABD bölgeye ilişkin projeksiyonlarını Türkiye ile yeteri kadar müzakere etmemekte, dünya kamuoyuyla iletişimini sürdürdüğü "barış ve istikrar amaçlı" rolünü daha az maliyetle ve yüksek verimle sağlama imkanını böylelikle yitirmektedir. ABD Dışişleri Bakanı açık açık Ortadoğu bölgesinde sınırların değişmesi lazım geldiğini ifade etmekte, ancak bununla ne kast edildiği hususunda Türkiye'nin bir bilgisi bulunmamaktadır. Bölgede yaşanan olumsuz gelişmeleri, Amerika'nın buradaki rolünü bir halkla ilişkiler stratejisi olarak eleştirmek, ancak siyaset düzeyinde üstüne düşen görevleri yerine getirmemek şeklindeki bir anlayış hiçbir şekilde kabul edilemez. Mevcut AKP iktidarı Türkiye'ye biçilen seyircilik rolünün kendi beceriksizliğiyle olan ilişkisini atlamakta, bunu topluma Türkiye'nin bir kaderi gibi sunmaya çalışmaktadır. Bu yanlıştır. Stratejik ortaklık konusunda kimi eksiklikleri bütünüyle ABD'ye yıkmak, kendine güvensizlik, birikimsizlik, vizyonsuzluk dolayısıyla ortaya uygulanabilir projeler sunamayan, bunları müzakere edemeyen iktidarı beraat ettirmek doğru değildir. Burada yapılması gereken ABD ile ilişkilerde aktif bir rol üstlenmek, bölge ülkeleriyle derin ilişkiler kurmak, mümkün ortak çıkarılara dayalı, gerginlikleri ve çatışmaları asgariye indirecek ve görüşmelerle çözümlenmesi zeminini hazırlayacak bir yaklaşımı ortaya koymak doğrudan doğruya Türkiye'nin görevidir.

Temel yaklaşım şu olmalıdır: **Kimse kimseye düşmanlık etmemeli, iç siyaset dengelerine müdahale etmemeli, birliğine bütünlüğüne saygı göstermeli, anlaşmazlıklarda müzakereleri esas almalı, küresel süreçlere gerek ekonomik gerekse siyaset alanlarında bölge ülkelerinin ortak çıkarları ekseninde katılmanın şartları araştırılmalıdır.** Bölgeye demokrasinin ve insan haklarına saygılı bir siyasi anlayışın egemen olmasının yolu savaştan değil barıştan, halkın rızasını, gönlünü kazanmaktan geçer.

Bugün Ortadoğu bölgesinin önünde iki acil sorun durmaktadır. Bunlardan birincisi Irak, ikincisi ise Filistin'dir. Irak'taki hakim siyaset bu ülkeyi üç parçaya ayırma istidadındadır. Filistin konusunda ise Filistin halkının haklarını, varlığını hiçe sayan hiçbir proje oraya barış

getirmeyecektir. Irak'ta Türkiye'nin rızası ve onayı olmadan bir oldubitti yaratmaya kalkışmak demek, uzun dönemli yeni sıkıntıların, gerginliklerin kapısını açmak demektir. **Türkiye Irak'ın bütünlüğünü sürdürme dışında hiçbir yaklaşıma rıza göstermeyecektir.** Öte yandan Filistin konusu sadece bölgenin değil dünyanın kanayan yarasıdır. Buradaki barışın temelini İsrail için güvenlik, Filistin için gerçekçi bir toprağa dayalı devlet yaklaşımı oluşturur. Türkiye, ABD ile stratejik ortaklıktan kaynaklanan hukuku kadar bölge ilkeleriyle oluşturduğu derin ilişkilerin bir neticesi olarak burada teşekkül edecek barışın mimarı olabilir.

Ortadoğu'da nükleer silahların varlığı sadece bölge için değil tüm dünya için tehlikeler ve riskler taşır. Esasen tüm dünyada nükleer silahlara ilişkin yeni bir düzenleme yapılmalı, dünyanın sonu olabilecek türden silahların kullanılma potansiyelini bütünüyle ortadan kaldıracak radikal tedbirler geliştirilmelidir. Bu çerçevede bakıldığında, İran'da nükleer silahlanmaya yönelik olarak yaşanan gelişmeler denetime açılmalı, risk ve tehditlerden arındırılmalıdır.

Partimizin sahip olduğu güç değil hak temelli bir dünya vizyonu ile davranan, bu istikametteki siyasetleri, yaklaşımları, ilişkileri ile Ortadoğu'da ve Avrasya'da hakkettiği yeri bulmuş olan bir Türkiye'nin, hem sorunların çözülmesinde hem de dünya barışının sağlanmasında kendisine yakışan büyüklükte bir kilit rol üstlenmesi eşyanın tabiatı icabıdır.

2.2.4. Avrasya

Eski dünya Avrupa ile yenedünya Amerika ve Asya-Pasifik'in küreselleşme çağında buluştuğu yer Avrasya'dır. Enerji kaynakları, stratejik geçiş yolu olması, nüfusu ve büyük güçlerin bitmeyen alakası bugün Avrasya'yı dünya siyasetinin bir kez daha merkezine oturtmaktadır. **Avrasya, Ortadoğu'yu da, Çin'i de, Avrupa'yı da, Doğu Akdeniz'i de, Karadeniz'i de içine alan sadece coğrafi derinliği ile değil, kültürel, siyasi, ekonomik zenginliği ile de yükselen bir yerin, hedefin ve bir büyük fikrin adıdır.**

Türkiye bir Avrasya gücü olarak var oldu, aynı şekilde yoluna devam edecektir. Türkiye bugün sadece üzerinde yaşadığı Anadolu coğrafyasının Asya ile Avrupa arasında yer alması, her iki kıtayı, her iki fikri, her iki medeniyeti bağlaması bakımından değil, ilgili olduğu coğrafya bakımından Asya ve Avrupa'yı daha derin bir şekilde kuşattığı için büyük bir potansiyel gücü temsil etmektedir. Bu gücün metaforu olan hilal Bosna'dan Orta Asya'ya, Kırım'dan Kahire'ye kadar uzanmaktadır. Büyük Türkiye'yi kendi sınırlarına gömülmüş bir ülke haline getirmek için çok fazla beceriksizlik, basiretsizlik, vizyonsuzluk, korku ve kaygı gerekir. Mevcut AKP iktidarının sergilediği tutum tam da böyledir.

Küresel düzeydeki gelişmeler, yenedünya düzeninin temel karakterinin Avrasya'da belirleneceğini göstermektedir. **Türkiye, yüzyıla yaklaşan Cumhuriyeti, elli yılı aşkın demokratik tecrübesi, yüz yetmiş yıla ulaşan modernleşme birikimi, kalkınma gelişme yolunda sergilediği performansı ile dünyaya örnek teşkil edecek bir rolü inşa edeceği güç ve prestijin maddi ve moral merkezinde yer almaktadır.** Bu konumlanmanın coğrafi avantajı ise öteden beri bilinmekte ve ifade edilmektedir. Buradan hareketle Avrupa'nın ve Asya'nın ekonomik, siyasi ve hatta kültürel olarak buluşup yükseleceği yerin Türkiye olacağını söylemek bir kehanet değildir. **Türkiye sahip olduğu avantajların değerlendirmesi üzerinde büyük düşünerek yükselen Avrasya'daki rolüne kendini hazırlamalıdır.** Küresel trendlerin buluşma coğrafyası olan Anadolu'nun bundan kaynaklanan sinerjisi o kadar büyük olacaktır ki, enerjisiyle, ticaretiyle, fikir ve demokrasinin yaygınlaşmasıyla tarihi İpek Yolu yeniden hayat bulacak, bir barış ve işbirliği kuşağı olarak evrensel bir etki yaratacaktır. Bu gelişmeye kısmi çıkar hesaplarıyla rezervli bakan ülkelerin, daha geniş bir perspektifle yapacakları değerlendirme ortak çıkardan kendilerine yansıtacak olanın her türlü küçük hesabı aşkın olduğunu onlara gösterecektir. **Türkiye'nin Asya ile kuracağı ilişkiler kadar Avrupa Birliği üyeliği, her iki dünyayı birbirine yakınlaştıracak,**

muazzam bir gücü, refahı dünya gündemine taşıyacaktır. İşte bu yüzden Türkiyesiz Avrupa bir Avrasya ve dünya gücü olamayacağı gibi, Asya'nın açılımı da bu tür bir bağ ve ilişkinin kaderine yazılıdır.

Avrasya'nın sahip olduğu zenginlik ve refah potansiyeli olağanüstüdür. Kaynaklardan daha fazlasını alma adına çatışmaya dayalı bir siyasetle elde edilecekler ile işbirliği sonucunda elde edilecekler karşılaştırıldığında, hiç şüphesiz ikincinin her bakımdan daha avantajlı olduğu ortadadır. Burada yer alan tüm ülkeler ve katkıda bulunarak potansiyel yaratıp buradan pay almak isteyen dünya güçleri işbirliği ve yakınlaşma esasında bir siyasete destek vermeli, Türkiye ise bu siyasetin aktif öncüsü rolünü üstlenmelidir. Bu çerçevede Türkiye özellikle Rusya ile her türlü siyasi ve ekonomik ilişkisini bu büyük resmi düşünerek yeniden kurgulamalıdır. Her iki ülkenin de yükselen bu kıta ile beraber barış ve işbirliğine dayalı bir ilişkiler bütünü ile küresel güç olmaları mümkündür. Rusya ile birlikte yükselen bir Türkiye, aynı kültür dairesi içindeki tüm milletlerin ve dinlerin olduğu gibi Türklerin ve Müslümanların da daha demokratik bir iklimde refah içerisinde yaşamalarının garantisi olacaktır. **Avrasya coğrafyasına yönelik Türkiye politikasının "küresel aktör olma"yı hedef alan genel siyasetin bir parçası olarak düşünülmesi, akıl temelinde bir idealizmle yürütülmesi çok önemlidir.**

2.2.5. İslam Ülkeleri

İslam Konferansı Örgütüne üye 56 Müslüman ülke vardır. Bu ülkelerin birbirleriyle üretici ilişkiler geliştirmeleri henüz yeterince sağlanabilmiş değildir. Ortak kurumlar verimli bir şekilde çalışmamakta, dünya siyasetindeki farklı konumlanmalar ortak ve güçlü politika takiplerine izin vermemektedir. Türkiye'nin İslam dünyasında oynadığı tarihi rol ortadadır, ancak bu rolün sadece tarihten ibaret kalması, geleceğe ilişkin bir iddia ve tasavvurdan yoksun bulunması düşünülemez. Çünkü Türkiye'nin toplumu çok büyük bir ağırlıkla Müslüman'dır, modernleşme çizgisinde elde ettiği başarılarla İslam dünyasında özel bir tecrübeye sahiptir. **Türkiye bu toplumsal, politik, kültürel tecrübesini İslam dünyasıyla paylaşmak, karşılıklı alış verişte bulunmak ve nihayet işbirliğine, ortak anlayışa dayalı bir bakış açısını egemen hale getirmek durumundadır.** İslam Kalkınma Örgütü, İslam Kalkınma Bankası gibi uluslararası kuruluşlara yenileri eklenmeli, işbirliğine matuf platformlar çoğaltılmalıdır.

ABD küresel bir güçtür. İslam dünyası ile ABD arasındaki ilişkiler her bakımdan önem taşımaktadır. Türkiye'nin bu manada İslam dünyası için yürüteceği siyasetin en başında ABD ile İslam dünyası arasında yapıcı, zenginleştirici ilişkilerin kurulmasına aracılık etmesi gerekmektedir. Türkiye birikimi ve stratejik ortaklığın gereği çerçevesinde üstleneceği rolü etkili bir şekilde tayin etme imkanına sahiptir.

Bugün İslam dünyası "terörizm ile İslam" arasında zorla kurulmak istenen bağlar dolayısıyla kendisini haksızlığa uğramış, baskı altındaki bir coğrafya olarak hissetmektedir. Oysa terörizm bir küresel problemdir ve terörizmin politik, dini safı olmadığını, uygun şartlarda her dinden her milletten teröristin ortaya çıktığı bilinmektedir. İslam ve terörizmi birlikte telaffuz eden çevrelerin yapmaya çalıştığı, Müslümanların küreselleşen dünyada etkin bir rol üstlenmelerine mani olmak, onları kendi sınırlarına gömülü, kaygı ve endişe içindeki toplumlar, ülkeler haline getirmektir. Bu kabul edilemez. Türkiye bu manada batılı kamuoylarına İslam coğrafyasının gerçekliğini aktarmalı, karşılıklı anlayışın gelişmesini temin etmeli, aynı şekilde terörizme karşı mücadelede de birlikteliği sağlamalıdır. Öte yandan Orta Doğu'da, Afrika'da, Balkanlar ve Kafkaslarda yaşanan olaylar, İslam kamuoyunda "Müslümanlara karşı bir organizasyon içinde bulunduğu, Müslümanların ezildiği ve mağdur edildiği" kanaatini doğurmaktadır. Bunun bütünüyle yanlış ve çarpıtılmış bir algı olduğunu söylemek kolay değildir. **Küresel çapta barışın tesisinde bölgesel haksızlıkların giderilmesi, dini bağnazlıkların önlenmesi, vicdanları yaralayan haksız uygulamalara son verilmesi gerekmektedir.**

Elbette İslam dünyasına düşen büyük ödevler vardır. Her şeyden önce kendi dinamikleriyle demokrasi ve özgürlükler alanında düzenlemeler yapmak, Müslüman toplumların iradesini olağan yollardan siyasete taşımak bu manada başlıca görevlerdir. İslam dünyasının bu yönde adımlar atması, dışarıdan bu coğrafyayı düzenleme çalışmalarını da akamete uğratacak, toplumun derinliğine nüfuz etmiş sosyal gelişmelerin önünü açacaktır.

Bu noktada **birey düzeyinde insani gelişimin özgürce sağlandığı, bunun toplumsal ve politik yapısının oluşturulduğu bir İslam dünyası tahayyül ediyoruz.** Bu bağlamda temel hak ve özgürlüklerin korunması ve yaşatılmasını, cinsiyet farkı gözetilen geleneksel uygulamaların ortada kalkmasını, toplumu teşkil eden tüm kesimlerin yaratıcı ve üretici bir şekilde küresel üretime ve bölüşüme katkı yapmasını önemli görüyoruz.

2.3. Türk Dış Politikasında Somut Sorunlar Ve Çözümleri

2.3.1. Kıbrıs

Kıbrıs konusundaki gelişmelerin takdim edilişi hem bu konuda yürütülen politikaların hem de konunun kamuya iletilme biçiminin derin bir çarpıklıkla malul olduğunu oraya koymaktadır. Açık olan husus şudur: Bu iktidarda dış politikaya ilişkin milli bir duruşunun yokluğu birçok karar ve uygulamalarda olduğu gibi Kıbrıs konusunda da kendisini göstermekte, iktidarı, sadece propaganda konusu yapabileceği kısa vadeli kazançlara odaklı, orta ve uzun vadede yaratacağı risklere ve sorunlara karşı ise kör bir siyasete yönelmektedir. Kıbrıs konusunda bugün geldiğimiz nokta itibarıyla Türkiye şantaj ve baskılara boyun eğen, sürekli jestler yapması beklenen, ancak nihai olarak Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nin beklentilerine cevap verecek bir pozisyona zorlanan ülke konumundadır.

17 Aralık'ta müzakerelerin başlamasıyla ilgili protokol imzalanmadan önce hükümet Kıbrıs konusunda hiçbir taviz vermeyeceğini burada ilan ettikten sonra orada, Ankara Anlaşmasının bir sonucu olarak Rum Kesimine limanları ve havalimanlarını açacağına, yani Ek Protokol yükümlülüklerini yerine getireceğine dair bir deklarasyonu imzalamaya mecbur bırakılmıştır. AB ülkeleri Kıbrıs'la Türkiye'nin üyelik süreci arasında hiçbir bağlantı olmadığına dair yaklaşımlarını bir kenara bırakmışlar, tam üyelik yolunda Kıbrıs'ı temel bir sorun alanı olarak zikretmeye başlamışlardır.

AB ile müzakerelerde Kıbrıs'ın bir düğüm haline gelmiş olması sürpriz değildir. Daha müzakerelerin açılmasına karar verilirken, işin buraya sürükleneyeceği belliydi. Çünkü AB niyetini çok açık şekilde ortaya koymuştu. Bunu herkes görürken tek görmeyen, görmek istemeyen, bütünüyle müzakerelerin başlaması tarihine odaklanmış olan AKP iktidarıydı.

Kıbrıs'ta Türkler 1950'den sonra inisiyatif Rumların eline geçince çeşitli katliamlara ve kıyımlara maruz kalmışlardır. Bu süreçte Türkiye'nin garantörlüğü kağıt üzerinde kalmış, beyanlar, görüşmeler sonuç sağlamamış, Türkiye'nin fiili müdahalesi olmaksızın adadaki Türklere hayat hakkı tanınmayacağı açıkça anlaşılmıştı. Türkiye 1974 Kıbrıs harekâtını, bir darbe ile Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak isteyen, burada bir soykırım hazırlığı yapan anlayışa karşı gerçekleştirmiş, hem orada yaşayan tüm insanları diktatörlük baskısından kurtarmış, hem Türklerin yaşama hakkını garantörlükten kaynaklanan bir hukukla temin etmiş, hem de Türkiye'nin güneyinde stratejik bir alan üzerindeki ağırlığını sürdürmüştür. Hiç kimse Kıbrıs'ta barışı sağlamak adına farklı senaryolar geliştirme hakkına sahip değildir. Çünkü geçmişe bakıldığında Kıbrıs en barışçıl dönemini 1974'den itibaren yaşamaya başlamıştır. Mevcut hukuki ve siyasi durum konusunda dile getirilecek itirazların, yeni yaklaşımların tartışılacağı yer müzakere masalarıdır. Ancak iddialardan kaynaklanan bir hakla değil, kimi devletlerin güç ve desteklerini arkasına almaya çalışarak Türkiye'yi belli şartlara mahkûm etmek isteyen siyasetlerin sonu hüsrana olacaktır. Bugüne kadar böyle

olmuştur, bundan sonra da bu çizgiyi değiştirmek, bir oldubittiyle Kıbrıs konusunu gündemden kaldırmak mümkün değildir.

Kıbrıs'ta AB'nin değil BM'nin müdahil olacağı bir çözüm esas alınmalıdır. Avrupa Birliği'nin, Kıbrıs meselesinin siyasi boyutunda çözüm tarafı olamayacağı baştan bellidir. Bu hükümet iktidara geldiği günden bu yana özellikle Kıbrıs Rum Kesiminin Annan Planı'nı referandumla reddetmesinden sonraki süreçte Birleşmiş Milletler üzerinden hiçbir girişimde bulunmayışının hesabını vermek durumundadır.

Kıbrıs meselesinde geri adım atmadan ve Kıbrıs'ı AB sürecinin dışına çıkarıp, BM'nin muhatabı kılmak yönündeki tutum desteklenmelidir.

Bir an önce Türkiye Kıbrıs meselesini ait olduğu platforma, Birleşmiş Milletlere götürmelidir.

Kıbrıs, Türklerin tarihsel, kültürel ve siyasi yaşam alanlarının bir parçasıdır. Türkler Kıbrıs'ta tarihi bir hak ve hukukla mevcuttur. Bu gerçekliği değiştirmeye kalkmak, küresel ölçekte bir güvensizliği, hiç kimsenin kendi hakkından ve hukukundan emin olamayacağı bir yeni korku ortamını var etmek olacaktır. Partimiz, **Kıbrıslı Rumlarla iletişimsizliği, paylaşımsızlığı, etkileşimsizliği öneren bir modele sahip değildir.** Her durumda, insandan insana ilişkilerin olduğu gibi, ulustan ulusa, kültürden kültüre ilişkilerin de iletişim, paylaşım odaklı olması gerektiğini düşündüğümüzden, Kıbrıs'ta da bunu öneriyoruz. Ama bunun tersine, dışlayıcı, ayrımcı, yok sayıcı her türlü öneriye de kapalıyız. Bu rekabet edeceğimiz, haklılığımızı dünya kamuoyuna anlatacağımız, gerektiğinde ise güç kullanmaya karşı güç ortaya koyacağımız bir alandır. Kıbrıs'tan vazgeçelim, fedakarlık yapalım gibi yaklaşımlar yanlıştır. Uluslararası alanda fedakarlıklar ancak karşılıklı olursa anlam kazanır. Tek taraflı fedakarlıklar jest olarak değil zavallılık olarak anlaşılır ve sürekli yeni talepleri besler. Bu alanda ilişkiler daima karşılıklılık eşitlik temelinde yürür. Dolayısıyla biz, fedakarlık edeceğimiz duygusuna sahip hiçbir modeli kabul etmiyoruz. **Kıbrıs konusunda verilecek taviz, Türkiye'nin dünya sistemine vereceği taviz anlamına gelecektir.** Mesele, Kıbrıs'tan ibaret değildir, bir ülkenin küresel sistem içindeki konumu onun problemleri çözmeye, onlara yaklaşma becerisi ve pozisyonu üzerinden anlaşılır ve o devlet tutumuna göre muamelelerle karşılaşmaya başlar. **İletişime, etkileşime, yaratıcı çözümlere açık ama tavize kapalıyız.**

2.3.2. Irak, Kuzey Irak, PKK

Irak'a ABD öncülüğündeki uluslararası güçlerin müdahale etmeye başlamasından sonra Türkiye Irak üzerindeki inisiyatifini yitirdiği yeni bir sürecin içine girmiştir. Artık Irak'ta yaşanan gelişmeler karşısında Türkiye ABD ile müzakere yapmak, kendi güvenliği konusunda Amerikalı yetkililerle birlikte alınacak kararlar çerçevesinde hareket etmek zorunda kalmıştır. Bu şartları doğuran gelişmeler AKP hükümetinin kötü idaresi ve geleceği göremeyişinin bir neticesidir.

Irak'ta yaşanan savaş, sonrasındaki şiddet ve üç parçaya ayrılma süreci Türkiye'yi birçok bakımdan ilgilendirmektedir. Her şeyden önce komşusunda yaşanacak bu tür bir parçalanma bölgeye bir istikrarsızlık olarak yansımaya, burada büyük güçlerin inisiyatifini artıracaktır. İkincisi, barış, demokrasi, karşılıklı işbirliğine dayalı bir politikayı takip etmekte bu parçalanmış yapı yeteri ölçüde verimli bir işbirliği sağlayamayacaktır. Üçüncüsü, Kuzey Irak'taki gelişmeler sonucunda burada etnik temelli bir siyasi yapının ortaya çıkması, Türkiye'nin kayıtsız kalamayacağı bir gelişmedir.

Her şeyden önce Irak'taki olaylar, süreçler ve bunlar karşısında Türkiye'nin konumunu anlayabilmek için ülkemizin son otuz yılını kısaca değerlendirmek gerekir.

Türkiye'nin en önemli sorunlarından birisi bölücü terördür ve bu mücadelede otuz yıla yaklaşan bir süre geçmiştir. Bu süre zarfında hiç şüphesiz çok acı kayıplar olmuş, güvenlik

güçlerinden vatandaşlarımıza kadar birçok can kaybı yaşanmıştır. Terör ve tedhiş döneminin mali boyutları da olağanüstü düzeydedir. Türkiye bu bedelleri ödemiştir, işin en başında ödenecek bedel önümüze konmuş olsaydı dahi hiç tereddüt etmeden bu bedellere evet der, mücadeleyi sürdürürdük. Milletimizin acılarına, bölücü terörle yaşamak zorunda kalmasına rağmen unutulmaması, altı çizilmesi gereken husus şudur: Bu terör, bu tahrik milletimizin yüreğinde düşmanlık yaratmamış, toplumsal düzeyde bir arada yaşama karar ve iradesini ortadan kaldıramamıştır. On binlerce insanımızı kaybettiğimiz bu kanlı süreçte insanlarımız sağduyularını korumuşlardır. Bütün bu süre zarfında kökene ilişkin hiçbir ima, isnat, tavır alma söz konusu olmaksızın vatandaşlarımız aynı milletin fertleri olmanın şuurunu içinde davranmışlardır. Terör akrabalık ilişkilerini önleyememiş, sosyal hareketliliğe, eğitime, iletişime bağlı olarak aynı kültüre ve hayat tarzına yatırım yapma devam etmiştir. Bu kadar ağır bir sınav sonrasında milletin sağduyusunu bu kadar güçlü bir biçimde koruyabilmiş olması terör ve bölücülük karşısında duyulan kaygıları abartmamak gerektiğinin en açık delilidir. Tüm bu yaşananlardan sonra görülen, milletimizin bütün fertlerinin, birlik ve beraberlik iradelerini en güçlü ve çarpıcı bir biçimde koruduklarıdır.

PKK'yı tamamen etkisizleştirecek ancak diğer yandan Doğu ve Güneydoğu halkının yaşadığı sorunları ortadan kaldıracak kapsamlı bir çözüm girişiminin Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından hayata geçirilmesi son derece önemlidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti sorun çözmek için karşısında bir muhatap arayışı içinde değildir. Öte yandan terörün varlığını sorun çözme inisiyatifinin önünde bir engel olarak göstermek mazeretten öteye gitmez. **Bir yandan bölgenin sosyo-ekonomik sorunlarına yönelik çözümler pratiğe taşınırken diğer yandan terörle kararlı bir mücadele gerçekleştirmek, her ikisini eş zamanlı olarak yürütmek çok önemlidir.** Türkiye bugüne kadar "Terör bitsin, sorunu öyle çözelim," tutumunu almış, ancak sorun çözülmedikçe terör yeni elemanlar kazanarak kanlı eylemlerini sürdürmüştür. Burada altı çizilmesi gereken önemli bir husus, silahlı mücadele yoluyla siyasallaşmaya çalışan PKK'nın bu siyasetini reddetmek, kanlı yüzünü dünyaya teşhir ederek onu insanlık vicdanında mahkûm ettirmektir.

Öte yandan biliyoruz ki sorun terörden ibaret değildir. Sorun bölücü terörle başlamış kapsamlı bir ayrılıkçı hareket biçimine gelmiştir. Bu gerçeği görmezden gelmek Türkiye'yi yönetmekten aciz olmak demektir. Dolayısıyla Türkiye'nin terörle mücadelesi ayrı bir mesele, büyümekte olan ayrılıkçı psikolojiyi geriletmesi ve bütünleştirici politikaları hayata geçirmesi ve kitleleri bütünleştirici politikalarının odağına koyması ayrı bir meseledir. Bu ayırım yapılmadıkça, bu kararlılık ortaya konulmadıkça bu konuda çözüm gecikecektir.

PKK'nın silah bırakması bugün Türkiye'den daha fazla Kuzey Irak Kürt yönetiminin ve Amerika'nın ihtiyaç duyduğu bir durumdur. Çünkü Kuzey Irak'ta bir devlet kurulmaya çalışılırken, devlet dışında silahlı bir otoritenin varlığı reddedilmekte ve bu güç Kuzey Irak'tan çıkarılmak istenmektedir. PKK'nın silah bırakma arzusunun ya da ateşkes çağrısında bulunmasının arkasında PKK'nın kendi iradesi yoktur. Bunu yapanların amaçları esas itibarıyla, Irak'ta bağımsız bir devlete benzer şekilde bir siyasi yapı esasında yeni bir statüko oluşurken Türkiye'nin huzursuzluk çıkarmamasını, özellikle askeri müdahalede bulunmamasını, Irak'ın toprak bütünlüğü üzerinden itirazlarını fiili bir müdahaleye dönüştürmemesini sağlamaktır. Yapılan bir tür halkla ilişkiler faaliyetidir.

Ne yazık ki Türk hükümeti de bu tuzağa düşmüştür. Asıl amaçlanan, Irak'ta oluşturulacak 3 parçalı yapıya ve Kuzey Irak'taki Kürt devleti statüsüne Türkiye'nin rıza göstermesidir.

Sözde ateşkes yaptığını ifade eden bölücü hareket gerçekte yeni bir evreye geçmekte, silahla elde edemediğini siyasallaşarak, uluslararası siyaset üzerinden Türkiye'ye baskı yaparak almaya çalışmaktadır. Mevcut iktidar bu gelişmeleri de görememekte, zaaf içindeki politikasını sürdürmektedir.

Türkiye bu hükümetle birlikte artık kendi bütünlüğüne ilişkin meselelerini ne yazık ki uluslararası platformlarda bir tür icazet mekanizmalarına havale etmektedir. Bu ülkemiz açısından yanlış, tehlikeli ve sakıncalı bir durumdur.

Irak'ın toprak bütünlüğü korunacak olsa bile bu gerçek anlamda üniter yapının korunması anlamına gelmeyecektir. Irak zaman içinde sınırlarının derinleşme istidadı taşıdığı bir üçlü yapıya kavuşmaktadır. İşte bu esnek, bölünebilir yapı adeta Kuzey Irak'taki müstakbel Kürt devletinin garantisi olmaktadır. Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulması girişimlerine uzun zamandan beri bölge ülkelerinin, İran'ın, Türkiye'nin, Suriye'nin itirazı vardır. Bu itirazın dayandığı temel ise, bölgede etnik yapıya dayalı devletleşmenin gerçekleşmesi halinde barışın köklü bir darbe alacağı değerlendirilmesidir.

Neticede Irak'ın toprak bütünlüğüne saygı göstereceğini söyleyerek buraya gelen uluslararası güç, orta vadede Irak'ın bölüneceği, hatta Ortadoğu haritalarının Türkiye'yi de içine alacak şekilde değişeceği ihtimalini serbestçe tartışabilme cüretini gösterebilmektedir.

ABD'nin önceliği, Irak'ta oluşturduğu tampon rejimin güvenliği ve sürdürülebilirliğidir. Onların gözünde eğer bugün Türkiye bu noktada onların Ortadoğu planlarına uygun olarak tasarladığı Irak planlamasına hizmet ederse bu oyunda bir yer ve konum sahibidir. Bu noktada da PKK'nın bir biçimde, tamamen ortadan kaldırılması değil, dönüştürülmesi söz konusudur. Şu anda aranan, özellikle Kuzey Irak'a hamilik yapabilecek bir Türkiye rolüdür.

Kerkük Türkiye'nin özellikle duyarlı olduğu bir şehirdir. Kerkük'te 2007 yılında gerçekleşecek bir referanduma doğru gidilmektedir. Bu referandumdan bölge demografisinin gerçek durumunu elde etmek imkansızdır. Türkiye Kerkük'ün demografik yapısını değiştirerek orayı etnik devletin sınırları içine almak isteyen gelişmeler karşısındaki kararlı iradesini bugünden dile getirmeli, bu gelişmelere hiçbir hal ve şartta izin vermeyeceğini ortaya koymalıdır. Dün Saddam Hüseyin rejiminin yaptığı demografik amaçlı yer değiştirmeyi bugün mevcut Irak iktidar güçleri yapmaktadır. Özel surette inşa edilmiş toplu konutlar ve göç politikaları, Türkmenler üzerinde caydırma ve göç ettirme, nihayet asimilasyon politikalarının neyi hedeflediği bellidir. Türkiye bu bölgede söz söyleyebilme hakkına ve meşruiyetine en az Amerika kadar sahip olan bir ülkedir. Hiç kimse unutmamalıdır ki, Türkiye bu bölgeyi yüzyıllarca barış içinde idare etmiş bir ülkedir. Sadece tek başına bu konum dahi Türkiye'ye bölge üzerinde söz söyleme, oradaki gelişmeleri en rasyonel şekilde değerlendirme hakkını vermektedir.

Türkiye, kendi dışından beslenen, düzenlenen terör organizasyonlarıyla evlatlarını, kaynaklarını kaybetmekte, uzun vadeli, önünü gören politikalar oluşturabilme imkan ve kabiliyetini yitirmektedir

Bilinmelidir ki bugün terör Türkiye'nin bir numaralı sorunudur. Bugün teröre karşı mücadele Türkiye'nin bir numaralı önceliğidir. Bu bir numaralı sorun çözülmedikçe, bu bir numaralı öncelik yerine getirilmedikçe Türkiye'nin iki numaralı sorunu olmayacaktır.

Türkiye milli güvenliğini tehlike altına alan bu gelişmeler karşısında uluslararası hukuktan doğan bütün meşru inisiyatiflerini kullanabilecek kararlılıkta, yeterlilikte olduğunu açık ortaya koymalıdır. Konu ile ilgili müzakerelerden olumlu neticelerin çıkması, bir iş birliği ve dayanışmanın elde edilmesi tabii ki memnuniyetle karşılanacak bir durumdur. Ama görüş birliğinin sağlanamaması, hiçbir şekilde Türkiye'nin beklemesi, Türkiye'nin biraz daha katlanması, biraz daha evlatlarını yitirmesi anlamına gelmemelidir. Sonuç itibarıyla Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlar yapabilmesi kendi güvenliğini ilgilendirdiği için uluslararası hukuktan doğan bir meşruluğa sahiptir. Bu konuda yapılmış ikili anlaşmalar vardır. Bu anlaşmaların tek taraflı olarak ortadan kaldırılması söz konusu olamaz.

Dolayısıyla devletimizin bütün kurumlarıyla iktidarıyla muhalefetiyle milletimizin gösterdiği dirayeti yansıtacak bir tutarlılık ve bir kararlılık içinde olması, milli bir duruş sergilenmesi hayati derecede önemlidir.

Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde yegane güç kaynağı kendi milleti, onun kararlılığı ve inancıdır. Aynı zamanda kendi imkanlarıyla terörün tüm boyutlarına müdahale etmesi, sorunlara doğru teşhirlerle yaklaşması, tutarlı ve kapsamlı bir mücadele stratejisi oluşturmasıdır. **Ülkelerin kendi bütünlüklerini, kendi güvenliklerini başkalarına ihale ederek, başkalarıyla pazarlık konusu ederek sağlayamayacakları çok açıktır.** Bu iktidarın göremediğini millet bilmektedir ve bu çerçevede kararlı iradesini ortaya koyacak mekanizmalar, yöntemler demokratik rejimimizin içinde mevcuttur.

2.3.3. Ermeni Sorunu

I. Dünya Harbi sürecinde Türkler ve Ermeniler arasında karşılıklı kıtal yani mukatele yaşanmıştır. Ama mukatele başka bir şey, soykırım başka bir şeydir. Yüzyıllarca barış içinde, bir arada, kardeşçe yaşayabilmiş toplulukları, Osmanlı'nın "tebaa-i sadıka" diye şerefli bir yerde gösterdiği Ermeni topluluklarını Osmanlıya ve Türklere karşı katliama sevk eden yine Batının kışkırtıcılığıdır.

Ancak burada esas mesele tarihin yargılanması, tarihi bilginin anlaşılması değildir. Burada tamamen güncel siyasetin kurgusu olarak ortaya çıkmış bir mesele vardır. Fransa, Türkiye'nin de doğusunda kendi etki alanını güçlendirecek bir çabanın içindedir. Ermenistan'a Lübnan'a ve çeşitli Ortadoğu ülkelerine yaklaşımı budur ve Ermeni soykırımı adı altında yürütmeye çalıştığı popülist politikasının arkasında da doğrudan kendi çıkarlarına yönelik hesapları vardır.

Ortadoğu'da rolü ve etkinliği istenmeyen Türkiye'nin içine doğru büzülmesi için bir toplu hareket başlatılmıştır. Türk kamuoyunun, Türk siyasetçisinin dikkati Irak'tan, Suriye'den, Ortadoğu'dan alınıp Ermenistan'a ve kendi içine doğru çekilmek istenmektedir. Fransa'nın Türkiye'yi bir 'soykırım' tartışmasıyla karşı karşıya getirmesinin arkasında yatan amaç uluslararası ilişkilerde Türkiye'yi inisiyatifsiz bir konuma itme çabasıdır.

Ermeni sorunundan bahsederken dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de diaspora ile Ermenistan'ı birbirinden ayırmaktır.

Bu oyun rollerin paylaşıldığı bir oyundur. Türk siyasetçisinin sakin, soğukkanlı olması, resmin tamamını görerek asıl bağların, arka plandaki siyasetlerin ve hesapların üzerine kendi stratejisini oluşturması lazımdır. Hükümet zaaf içindeki dış politikası sebebiyle resmin tamamını göremediği gibi, dirayetsizliğiyle de Türkiye'ye karşı tüm niyet ve hesapların canlandırıldığı bir ortamı teşvik etmektedir.

Prensipte partimiz Ermenistan ile ilişkileri her yönde geliştirmeye odaklı, pozitif yönde değer ve katkı yaratmayı ortaya koyacak, dönüp geçmişin kavgasını yapmayacaktır. Meselenin o boyutu tarihe ve tarihçilere bırakılması gereken bir konudur. Günümüz politikalarının oluşturulacağı zemin bugünün şartları, ilişkileri ve mümkün ortak çıkarlarıdır. Türkiye bu yaklaşımını herkese, tüm dünya kamuoyuna dik durarak, açıkça ortaya koymalıdır.

2.3.4. Küresel Terör

Terör tıpkı savaş gibi siyasetin başka araçlarla devamıdır. Terör, kendi siyasetinin propagandasını yaparken işine gelen gerekçeyi kullanır. Gerekçeler gayet pragmatik şekilde seçilir.

Bugün küresel terör denildiğinde akla gelen hususlardan birisi, terör eylemlerine paralel olarak yürütülen İslam aleyhtarı propagandaların hususen İslam ve terör kavramlarını yan yana getiren çözümleridir. İslami terör olamaz, İslami kullanan terör olur. İslam şiddet üreten bir din, kültür değildir. Küresel terör denen şiddeti üreten doğrudan küresel sistemin çarpıklığıdır. Cihat fikrini orijinalindeki “kişisel nefis terbiyesinden” bambaşka bir istikamete götüren ve masum hedeflere terör olarak saptıran yorumun, yaklaşımın arka planında çarpık İslami algı kadar bunu teşvik eden adaletsiz uluslararası siyasi ortam vardır.

İslami terör denildiğinde bunun öncelikle Filistin, Irak, Balkanlar ve nihayet Kafkasya kökenli olduğunu görüyoruz. Bu alanlar küresel güçlerin, çıkarları istikametinde, orada yaşayan insanların iradelerini, reylerini hiçe sayarak düzenlemeye kalkıştıkları alanlardır. Bu coğrafyalar üzerinde yer alan ülkeler bir yandan demokrasi, insan hakları, hukuk devleti yapıları çerçevesinde halk temelli dönüşümlere açılırken, diğer yandan sorunların adalet ve hakkaniyet çerçevesinde çözülmesi terörizmin kaynağını kurutacak, maceracılar da fırsat vermeyecektir.

Terörden uzun yıllar çekmiş bir ülke olarak terörün ve şiddetin bir araç olarak kullanılmasına Türkiye her zaman karşı çıkacak, kaynağı, iddiası, hedefi ne olursa olsun şiddetin her tür biçimini ret edecektir. **Partimiz, özgürlük ve refahın yayılmasının, küresel düzende ekonomik kaynakların adaletle bölüşülmesinin evrensel bir sorun olan terör belasının en büyük panzehiri olduğunu bilmektedir.** Türkiye terörle mücadeledeki tecrübesini büyük bir içtenlikle bütün dünya ile paylaşmaktadır. Bu bağlamda, dini motifli teröre kaynaklık eden olaylar konusunda akılcı siyasetler üreterek, şiddetin sorunların çözümünde hiçbir yere ve anlama sahip olmadığı konusunu ikna edici bir şekilde ortaya koyarak İslam dünyasına güçlü mesajlar verecek Türkiye, bu sorunun çözümünde de aktif rol üstlenebilir.

GÜVENCELİ HAYAT

1. SOSYAL DEVLET-SOSYAL PİYASA-GÜVENCELİ HAYAT

1.1. HERŞEY İNSAN İÇİN

İnsan, evrensel düzeyde insanlık ailesinin, birey olarak ait olduğu toplumsal ve kültürel çevrenin ayrıştırmaz bir parçasıdır.

İnsan aynı zamanda kamusal alanda yaşayan bir varlık olarak, hem hukuki hem ahlaki haklar ve sorumlulukların da öznesidir. İnsan vatandaşlık sıfatını bu kimliğiyle kazanır. Vatandaşlık, yerleşik algı ve uygulamaların tersine edilgen değil aksine, özgürlükler ve haklarla donanmış etkin bir öznedir.

Bu nedenle insan devlet karşısında hakları olan, alacaklı bir varlık konumundadır. Yükümlülükleri siyasi tabiiyeti dolayısıyla devlete karşı değil gerçekte birlikte yaşama ahlakının ve sözleşmesinin gerekleri dolayısıyla içinde yaşadığı topluma karşıdır. Devlet, vatandaş karşısında hak öznesi olmak konumunu kendinden menkul bir meşruiyetle değil kişinin yükümlü olduğu toplumsal çevreye vekâleti dolayısıyla elde eder.

Devletin görevi, vatandaşını istatistik bir öge değil bir temel değer olarak görmek ve içinde mutlu olabileceği uygun sosyal, kültürel ve ekonomik iklimi yaratmaktır.

Devlet fırsatları çoğaltıp insanların bu fırsatlara erişimini kolaylaştırmakla yükümlüdür. **Siyasal yapının tüm kurumları insana hizmet için vardır.** Devletin temel düsturu da bu olmalıdır.

Modern devletin en önemli işlevi temel hizmetlerin verimli ve etkin bir biçimde sunumunu sağlamak ya da bu hizmetlerin sunumunu düzenlemek ve denetlemektir. **Bir huzur toplumunda onurlu bir hayat sürmek vatandaşların temel haklarından ve devlet buna yönelik olarak, adalet, sağlık, eğitim, emeklilik ve iş güvencesi temel hizmetlerini sağlamakla yükümlüdür.**

Ne yazık ki devletimiz bu temel hizmetlerin sunumunda rekabet ortamını bozan, adaletsizlik ve verimsizlik yaratan bir yapıdadır. Finansmanı vatandaşların vergileriyle karşılanan devlet harcamalarındaki bu verimsizlik bir yandan bu hizmetlere erişimde sorunlar yaratırken, diğer yanda bir kurum olarak devlete duyulan güveni eritmektedir.

İnsan hem evrensel insanlık ailesinin üyesi olmak kimliğiyle hem sınıfsız imtiyazsız bir devlet düzeninin öznesi olmak kimliğiyle cinsiyeti, kökeni, inancı ve ekonomik imkanları ne olursa olsun temel hizmetlere olan ihtiyacıyla mutlak eşitlik alanında yer almaktadır. Sosyal devletin temel hizmetler alanına bakış açısı bu anlayışla örülmelidir.

1.2. SOSYAL DEVLET, SOSYAL PİYASA

20. yüzyılın başlarında refah devletinin bir türevi olarak ortaya çıkan sosyal devlet, 21. yüzyılda bir sürdürülebilirlik bunalımıyla karşı karşıyadır. Sosyal devleti icat eden ve kapsamlı bir biçimde gerçekleştiren ileri refah ekonomilerinde bile bunalım ileri boyutlara taşınmıştır. Türkiye için üzücü olan, hiçbir zaman refah devleti düzeyine gelemediği için sosyal devlet olamadan, sosyal devletin karşılaştığı tehditlerle yüzyüze gelmiş olmasıdır.

Batı ülkelerinin bulduğu çözüm sosyal güvenlik sistemlerini bir yandan bütçe gelirleriyle desteklemek diğer yandan prim artırma prim ödeme sürelerini uzatma gibi tedbirlerle sistemi ayakta tutmasıdır.

Türkiye bu konuda Batı modelini izleyerek kendi derdine çare bulamaz. Çünkü ileri Batı ekonomileri sosyal güvenlik fonlarında biriktirdikleri sermayeyi çeşitli biçimlerde geliştirmekte

olan ülkelere kredi ya da satın alımlarla aktarmakta, anapara, faiz ve kar transferleriyle sistemi az gelişmiş dünyada yaşayan milyarlarca insanın fedakarlıkları pahasına ayakta tutmaktadırlar. Türkiye'nin de içinde bulunduğu dünya bu bedeli ödeyen taraftır.

Türkiye hem kendisi için hem de örnek olacağı herkes için yeni, yaratıcı, akılcı, sürdürülebilir bir çözüm bulmak zorundadır. Sorun sistemattir, sistemiktir. Çare bir yeni sistem çözümü olarak yaratılmak zorundadır. Türkiye buna cüret etmelidir. Türkiye'nin buna cüret edecek akli, imkan ve kapasiteleri mevcuttur. Değişen göz, değiştirir: Her yeni sistem yeni bir bakışın sonucudur. Türkiye bu alanda paradigmatal bir devrimi gerçekleştirmeye mahkumdur. Bu yüzden kalkıştığımız iş bir cüret olmaktan çok bir mahkumiyettir. Kaldı ki Türkiye'nin demografik avantajları ve halihazırda ödediği bedeller, rasyonel bir çözümlemede ihtiyacı olan bütün fırsatları kendisine sunmaktadır. Mesele akletmektedir; akletmek ve akılcı bir sistem kurmak.

İşe sosyal devletten ne anlamak gerektiği ile başlamalıyız. Sosyal devlet önce kaynak devşirerek, sonra bunu yeniden dağıtarak adaleti tesis eden bir mekanizma mı olmalıdır? Yoksa sosyal devlet, vatandaşın bir sosyal varlık olarak temel haklarına ve ihtiyaçlarına odaklanmış, kaynakları toplayıp-dönüştürüp-bölüştürmek yerine, adil-akılcı-verimli dağılmasını gözeten ve sağlayan bir görev mi üstlenmelidir? Bu sorunun cevabı tüm dünyanın bugüne kadarki deneyimlerinde mevcuttur. Bugüne kadarki tecrübe birinci yöntem olmuştur ve iflasla karşı karşıyadır. İflas etmiyorsa bunun nedeni refah devletleri vatandaşlarının yaşama konforunun bedelinin, az gelişmiş toplum insanların ömrü ile ödeniyor olmasıdır. Bu adaletsizlik dünya sistemi için de büyük bir tehdittir. Bu sürecin varacağı nokta kuzey-güney, doğu-batı çelişmesini derinleştirmek iki kutupluluğu yeni biçimiyle yeniden üretmektir.

Sosyal devlet yepyeni bir anlayışla yeniden inşa edilmelidir. Batı demokrasilerinde adından sıkça söz edilen fakat dört başı mamur bir yapıya henüz kavuşturulmamış olan sosyo-liberal devlet canlandırılmalıdır. Türkiye'nin çıkışı sosyal devlet anlayışında ikinci tercihe yönelmektir. Kaynakları toplayıp dağıtırken, doğrudan bireye yönelen bir anlayış yerine, bireyi isimsizleştiren kurumları özneleştiren ve bu nedenle yolsuzluk, kayırmacılık ve verimsizlik yaratan anlayış terk edilmelidir.

Sosyo-liberal devletin öznesi aile olmalıdır. Çünkü aile sosyal bir varlık olarak bireyin doğal ve benliğinden ayrıştıramaz bir parçasıdır, yaşama çevresidir. Birey toplumun çekirdeği, aile toplum dediğimiz "organ-izasyonun" hücrelidir. Sosyal devlet aileye odaklanmak ve aileyi korumakla bireyi ve toplumsal hayatı eşzamanlı olarak koruyan, gözeten bir konuma gelmektedir.

1.3. YENİ SOSYAL DEVLET-Vatandaş hizmetin merkezindedir

Partimizin vizyonu sosyal devlet anlayışına radikal bir değişim getirmektedir. Eskiden sosyal devlet anlayışı yetki odaklı bir tanımken, biz şimdi yükümlülük ve sorumluluk odaklı yeni bir tanım önermekteyiz. Vatandaş sosyal haklarıyla özneleştiren, devleti bu haklar karşısında yükümlü kılan bir bakış açısı değişikliğine gidiyoruz. Yetki ve gücün kendiliğinden meşruiyeti yerine sorumluluk ve rızanın meşrulaştırdığı bir sosyal devlet anlayışını benimsiyoruz.

Sosyal devlet her şeyden önce vatandaş odaklı bir devlettir. Kişinin tıpkı doğmakla kazandığı haklarının olması gibi vatandaşlıktan doğan hakları da vardır. İnsanın toplumsal bir varlık olarak yaşamını sürdürebilmesi için gereksinin duyduğu fırsat ve imkanların, tüm vatandaşlar için en uygun düzeyde ve herkese eşit biçimde sağlandığı bir düzen kurmak yeni sosyal devlet ilkesinin en önemli unsurudur.

Kişinin vatandaş olmasından kaynaklanan haklarını korumak bir sosyal devlet işlevidir. Kişinin öğrenme, başkalarına muhtaç olmayacak biçimde hayatını

sürdürebilmesini sağlayacak **bir işe sahip olma, haklarını koruyabilecek bir yetkinlikte olma, emeklilik ve sağlık güvencelerine** sahip olma hakkı vardır. Kişi çalışmayacak yaşa ve duruma geldiğinde, çalışmadan da geçinebilecek kadar maddi imkânlarla erişme hakkına sahiptir. **Kişi için toplumsal hak olan, devlet için toplumsal ödevdir.**

Partimizin sosyal devlet anlayışı devletin toplayıcı-dağıtıcı, paylaştırmacı erkine odaklanmış bir anlayış değildir. Bu tür bir anlayışta devlet haksız rekabet yaratan ve hakim durumu kötüye kullanan bir işlev görmektedir. Bizim sosyal devlet anlayışımız, kişinin toplumsal alanda varolabilmek için ihtiyaç duyduğu haklara, fırsatlara, donanımlara sahip olma hakkının bir ödev olarak devlette yansımalarıdır. Devlet bunu hizmetlerin işleyiş mekanizmasını piyasalaştırıp düzenleme ve denetleme etkinliğini eksiksiz biçimde yerine getirerek yapar.

Vatandaşlık statüsü bir haklar ve ödevler bütününden oluşur. İçinde yaşadığı toplumla sosyal dayanışma içinde olmak da kişinin vatandaşlıktan doğan ödevidir. Partimize göre sosyal dayanışma sisteminin üyesi olmak aynı zamanda bir anayasal yükümlülük olmalıdır. Bunun sonucunda oluşacak olan devletin sosyal niteliği, refah devletinin değil, sosyo-liberal devlet anlayışının fonksiyonudur.

Bizim sosyal devletimiz kurumları değil kişileri ve aileyi destekleyecek. Bu kişiye seçme özgürlüğü demektir. Bu hizmet sunanlara bir kalite ve maliyet rekabeti demektir. Bu devlete düzenleme, denetleme, hesap sorma kudreti demektir. Bu vatandaşa ne merde ne namerde, kimseye muhtaç olmadan “benim devletim var” güveni içinde yaşama fırsatı demektir.

1.4. HERKESE GÜVENCELİ HAYAT SUNUYORUZ

Partimiz herkes için mutlak sosyal hak olarak gördüğü temel hizmetler alanında kapsamlı bir reform öneriyor.

İnsanın temel ihtiyaçları olan sağlık, eğitim, hukuki himaye, emeklilik ve iş güvencesi hizmetlerinde yepyeni bir sistem getiriyor.

Bu hizmetlerin arzında devleti doğrudan hizmeti sunan ve bu yüzden maliyetleri artıran hizmet verimliliğini düşüren ve rekabeti bozan bir aktör olmaktan çıkarıyor, vatandaşların haklarını en verimli hizmetlerle karşılayacak bir temel hizmetler piyasasının kurucu, denetleyici, düzenleyici ve destekleyici aktörü olarak çağdaş ve akılcı yerine taşıyor.

Bu hizmetlerin finansmanını ekonomikleştiren (rekabetçi ve rasyonel bir piyasa düzenine dönüştüren) sosyal sigorta kurumlarını ve poliçe piyasasını yaratıyor.

Temel hizmetlerin üretilmesinde ve vatandaşlara sunulmasında uzmanlaşmayı, rekabeti, erişilebilirliği ve verimliliği getiriyor.

Bu hizmetleri sunan sektörleri ve bu sektörleri denetleyen idari ve sivil mekanizmaları kuruyor.

Vatandaşlara gelirlerinden kesilen vergilerle oluşan finansmanı kendi hesabında biriktirme, harcamalarını denetleme ve bu alanda inisiyatif üstlenme imkanını veriyor.

Bir hizmet arzı ve talebi olarak varolan kamu hizmetleri alanını piyasalaştırarak rekabete açıyor. Vatandaşı bulduğu ile yetinen olmaktan çıkarıp umduğuna ulaşan fırsatlarla buluşturuyor. Toplumun çekirdeği aileye hukuksal ve ekonomik bir kimlik kazandırıyor. Böylelikle sosyal güvenlik haklarından mahrum bırakılan milyonlarca insana bu haklara ulaşma imkânı veriyor.

Kamu maliyesini şahsileşmiş gelirler anonimleşmiş harcamalar keyfiliklerinden çıkarıp kişiye aileye ve hizmete özgü mali düzen kuruyor.

1.4.1. Aileye hukuki kimlik ve statü kazandırıyoruz

İnsanın ilk ve öncelikli sosyalleşme ortamı ailesidir. Aile toplumun temelidir ve aile içerisinde kadın ve erkek ahlaki bir eşitlikte bulunur. Kişinin bir aile içinde yaşama ve ailesiyle temsil edilmek hakkı vardır. Aile, sahip olduğu tüzel kişilik ile ekonomik politikaların da ana muhatabıdır. Partimizin **sosyo-liberal devlet dönüşümü yaklaşımının ilk adımı aileye bir hukuksal kimlik kazandırmaktır**. Her türden ekonomik, toplumsal ve hukuki işlemde ailenin hukuki kimliği muhatap kılınabilecektir. Bu amaçla medeni hukukun ilgili maddelerinde gereken düzenlemeler yapılacaktır.

Hizmetlerin bir kıtlık rejimi içinde sürdürülerek **talepte rekabetin sağlanması değil, hizmet sunumunda rekabetin, hizmetlere erişimde adaletin sağlanması temel ilkedir**. Bunun için çoklu ihtiyaçlar alanını rekabete açıyor, her aileye temel hizmetleri poliçelendiriyor ve fırsatlara erişimin önündeki adil olmayan engelleri kaldırıyoruz. **Böylece herkes için hukuk güvenliği, sağlık güvencesi, öğrenme ve mesleki eğitimden eşit yararlanma güvenliği, iş güvenliği ve emeklilik güvencesi sunuyoruz**. Tüm bunların hayata geçirilmesinde yönetilebilir, işleyen ve hesap veren kamu yönetimi esas olacaktır Güvene dayalı, açık, şeffaf sistemler kurmak yerine mevcut sistemi yürütenlerin 'bizden birileri' olması ile yetinmek, klasik siyaset anlayışının, bilinen ilişki ve güç dengelerinin sürdürülmesinden başka bir anlam ifade etmez. **Önemli olan kişilerden bağımsız olarak sistemlerin açıklık, hesap verebilirlik, şeffaflık ve güvene dayalı bir biçimde kurulmasıdır**.

1.4.2. Herkese hukuki himaye her aileye vekil edinme hakkı getiriyoruz

Her vatandaş, her aile, hukuki himaye sigortaları aracılığıyla kamusal alanda sahip olduğu bütün hakları ve bütün yükümlülüklerini temsile yetkili kılabilen aile vekilleri atayabilecektir. Devlet bir yandan avukatlık, noterlik ve yeminli mali müşavirlik yetkileri ile donatılmış bunun yanısıra devlet hizmetlerinin yerinde görülmesinde yarar gördüğü alanlarda ilave yetkiler verdiği hukuki himaye bürolarını lisanslayacaktır. Kişiler öncelikle anayasa ve yasalardan doğan temel hak ve hürriyetlerinin korunmasında devlete karşı mali, hukuki yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde seçtikleri bu bürolar marifetiyle temsil edileceklerdir.

Bu uygulama bir yandan tüm vatandaşları haklarını bilmek ve kullanmak yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda sanki birer avukat, yeminli mali müşavirmişçesine yetkinleştirecek. Bu uygulama vatandaşın kamusal alanda özneleşme sürecinin hızlandırarak ve güçlendirecektir. Aynı şekilde bu sistem sayesinde devlet haklarının olduğu kadar ödevlerinin de bilincinde ve bu bilinçle tüm yükümlülüklerini yerine getiren vatandaş kimliğine muhatap olacaktır. Devlet hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğinin artırılması kadar maliyetlerinin azaltılmasında da çok büyük yararlar sağlayacaktır.

Bu bürolar sadece temsille yetkili ve sorumlu olmayacak aynı zamanda danışma ve yönlendirme hizmetlerini de sunacaktır. Kamu düzeni açısından sağlayacağı asıl fayda beyanın güvenilirliğine dayalı bir bürokratik işleyiş ve devlet anlayışının mümkün hale gelecek olmasıdır. Zira bu bürolar temsil ettikleri vatandaşların beyanlarının gerçekliğini tasdik ile yetkili oldukları gibi hukuk düzeni karşısında sorumlu da olacaklardır. Aileler mesela gelir ve harcamalarını beyan ettikleri mali durum beyannamelerini vekilleri aracılığıyla devlete aktaracak, hukuki himaye büroları bu beyanların gerçekliğinin sorumlusu kılınacaktır.

Bu bürolar vatandaş devlet karşısında hakları ile koruyacak ve yine kamusal alanda ortaya çıkan ayrımcılık gibi uyuşmazlıklarda vatandaş avukat olarak temsil edeceklerdir. Bir yandan devletin iş ve işlemlerinin hukuka uygunluğunun hak öznesi vatandaşlar tarafından da

denetlenebilmesi diğer yandan kamusal alanın eşit haklar, eşit fırsatlar ve adil temsil alanı olarak yaşatılması mümkün hale gelecektir. Özlediğimiz demokratik, laik, sosyal hukuk devleti düzeninin yerleşmesi haklar ve özgürlükler toplumu olma kültürünün yaygınlaşması için devrim niteliğinde bir katkı bu sistemle sağlanacaktır.

Bu hukuki himaye bürolarının kapasitelerine göre kendilerine kotalar verilecek ve bu kotaların izin verdiği sayıda aileyi temsil edebileceklerdir. Kişi noterlik yetkisi de olan bu bürolarda alım-satım, tapu devri, nüfus vs. işlemlerini de görebilecektir. Bu bağlamda e-devletin işleri kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı işlevinden de yararlanılacaktır. İşlemlerden doğacak masraf ve avukatlık ücreti hukuki himaye sigortası tarafından karşılanacaktır.

1.4.3. Herkese insanca sağlık hizmeti

Türkiye’de sağlık sektörü hastadır. Sağlık hizmetleri kayırmacı, niteliksiz ve pahalıdır. Hastalığın sebebi devletten yayılan bir virüstür: Tekelcilik virüsü. Devlet sağlık sektörünün hem kural koyanı ve düzenleyicisidir, hem müşterisidir, hem işletmecisidir, hem denetleyicisidir ve aslında bunlardan hiçbiri değildir. Devlet kural koyar işlemez. Devlet hizmet sunar niteliksizdir, vatandaşa erişmez, devlet yatırım yapar, aracı-avantacı kesimler rantını toplar. Devlet ilaç alır ya pahalıdır ya da vaktinde hastaya ulaşmaz. Devlet bütün bu akıldışılığının bedelini hastaya, vatandaşa ödetir. Ömrüyle ödetir; canıyla ödetir; vergisiyle ödetir; yoksayarak, onurunu kırarak ödetir ve devlet bütün bunları sağlık hizmetleri başlığı altında yapar.

Sağlık hizmetlerinde durum tek cümleyle özetlenebilir; Kamu hizmeti yerine kamu eziyeti.

Sağlık kurumları hasta olunca vatandaşın tedavisi insafa kalmıştır

Oysa sağlık önemlidir. Sağlık hayat memat meselesidir. Kuralların en sıkı konulacağı denetimin en ciddi yapılacağı alan sağlık alanı olmalıdır. İşin ucunda can vardır. Partimiz sağlıkta yepyeni bir sistem getiriyor.

Sağlık herkesin hakkı. Her insanın doğmakla elde ettiği ve yeryüzünde herkesle mutlak düzeyde bir eşitliğe sahip olduğu yegane alan sağlık alanıdır. Hayat kutsaldır. Bir insanın sağlığı, insanlığın sağlığıdır. İnsanın sağlıklı bir hayat sürmek için ihtiyaç duyduğu herşeye erişebilmesi içinde yaşadığı toplumun insanlık borcudur. Sosyal devletin bir numaralı önceliği herkesin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi için olabilecek en yüksek standartları sağlamak ve eşitliği gözetmektir. Aksine bir tutum doğrudan doğruya ayrımcılıktır. İnsanın vücut tamlığını korumak için ihtiyaç duyduğu hizmetlere erişebiliyor olması hem insan hem vatandaş olmaktan kaynaklanan tabii hakkıdır. **Kişinin ekonomik imkanlarının ihtiyacını satın almaya yetmemesi nedeni ile sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaması bir ayrımcılık suçudur.**

Elbette sağlık sektörü de bütün diğer sektörler gibi ekonomiye kayıtlıdır. Hizmetlerin görülmesi, hizmetlerin niteliğine bağlı olarak ekonomik kaynakları gerekli kılar. Ancak bazı şeyler insanların ortak mülkiyetinde ve insanlığın ortak sorumluluğundadır. İnsan sağlığı bunların başında gelir. İnsanların sağlıklı yaşamak için gereksindikleri ekonomik kaynak içinde yaşadıkları toplum içinde üretilmektedir. Emekten bilgiye, bilgiden teknolojiye kadar tüm bu üretimler nasıl sosyo-ekonomik süreçler içinde üretildiyse, paylaşımları da sosyo-ekonomik süreçler içinde olmalıdır. **O halde sorulacak soru şu olmalıdır: Piyasa adil bir mekanizma olarak insanların doğuştan eşit haklara sahip oldukları bu alanda nasıl herkes için yeterli, nitelikli, adil bir hizmet sağlayıcısı olabilir?**

Partimizin **sosyal devlet, sosyal piyasa** anlayışıyla getirdiği sistem bu sorunu adil ve verimli bir biçimde çözecektir. Sistemin özü devletin temel kamusal hizmetlerin finansmanı için topladığı vergilerin toplanması, değerlendirilmesi ve işletilmesine ilişkin mekanizmanın dönüştürülmesine dayalıdır. Devlet vatandaşlardan gelirlerinin sabit bir oranında topladığı

vergileri tüm harcamalarını karşıladığı bir havuzda toplamakta, sonra bu havuzdan yaptığı harcamalar toplandıkları amaçların çok dışında alanlarda israf edilmektedir. Bu uygulama çağdaş demokratik devletin meşruiyetine gölge düşürmektedir. Sağlık hizmetlerine erişebilmek için vergi ödeyen vatandaş parasının batık banka veya yandaş müteahhit ihtiyaçlarına harcanmış olması nedeniyle bu adaletsizliğin bedelini devlet hastanelerinin kapısında kuyruk veya sekiz kişilik koğuşlarda yatabilmek için sıra bekleyerek ödemektedir.

Sağlık hizmetlerinde devlet işletmeciliğine son verilmelidir. Koruyucu sağlık hizmetleri ve toplum sağlığı alanındaki sınırlı hizmetler istisna olmak üzere devlet bu sektörden tamamen çekilmelidir. Çünkü devletin bu sektörde varlığı yatırımlarda başlayan rüşvet zincirinden işletmelerde döner sermaye verimsizliklerine devlet yatırımlarının çalışanlar tarafından özel işletmeymişçesine işletilmesine, pazar yoğunlaşmasının oluşmadığı alanlarda hizmetin kötüsünün bile bulunamayışına kadar varan mahrumiyetlere uzanmaktadır.

Oysa sağlık hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesinde standartlarını koyacak olan devlettir.

Oysa sağlık kuruluşlarının hizmet verimliliğini denetleyecek olan devlettir.

Oysa her vatandaşın sağlık hizmetlerine erişmesine fırsat sağlayacak olan yine devlettir.

Türkiye’de devlet bunların hepsi ama hiçbiridir. Devlet bu hizmetleri daha nitelikli ve daha hesaplı olarak verebilecek olan özel sektör kapasiteleri karşısında da bir haksız rekabet unsurudur. Hakim durumun kötüye kullanılması diye özetlenebilecek tutumlarıyla nitelikli sağlık hizmetleri piyasasının oluşmasının önünde dev bir engeldir devlet. Sağlık sektöründe kıtlık düzenini kuran da kıtlığı yaratan da karaborsayı koruyan da devlettir.

Partimiz sağlıkta yepyeni bir sistem kuruyor. Vergileri devlete vermiyor, aile hesabında biriktiriyoruz. Kişilerin ve ailenin tüm sosyal güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacağımız bu hesaplar, kişilerin ve ailenin seçim ve denetimlerine açık olacaktır ve herkese asgari norm ve standartları Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmiş sağlık sigortası poliçelerinden birini seçme ve satın alma hakkı veriyoruz.

Vatandaşa tüm aile bireyleriyle birlikte sağlık şemsiyesinin altında güvenli bir hayat sunuyoruz. Sağlık sektöründe hastayı müşteri olmaktan, hekimi hizmeti satan olmaktan kurtarıyoruz. Hasta ve hekim arasında para geçmiyor. Hasta ve hekim arasında insanlık var, hizmet var, şifa var, şükran var ama para yok. Müşteri sağlık sigortaları; hizmeti sunan sağlık işletmeleri; hizmeti denetleyen ve standartları koyan, devlet ve meslek kuruluşları oluyor.

Sağlık sigortasının asgari paketinin kapsamı, insanın asgari sağlık ihtiyaçları gözetilerek belirlenecektir. Yani herkesin zorunlu olarak sahip olacağı asgari sağlık sigortasının kapsamı belirlenirken, ucuz maliyet değil, insan sağlığı açısından gerekli asgari ihtiyaçlar gözetilecektir. Bu sistem bir maliyet -fiyat sistemi değil, fayda- maliyet sistemi olarak işleyecektir.

Sürekli altını çizerek vurguladığımız üzere rekabetin olmadığı yerde verimsizlik, kalitesizlik ve pahalı hizmet vardır. Devlet varlığıyla rekabetsizlik yarattığı alanlardan çekilecek, yani doğrudan hizmet satmayacaktır. Ancak devlet düzenleyici ve denetleyici varlığıyla hizmetlerin sürdürülebilirliğinin ve kalitesinin güvencesi olacaktır.

Temel hizmetler sigortası sayesinde vatandaş ve sağlık kuruluşları arasındaki ilişki gerçek anlamda piyasa koşullarıyla şekillenecek, doğacak rekabet ortamı sayesinde tüm vatandaşlarımız kaliteli ve ucuz sağlık hizmetlerine kavuşacaktır.

Yaşlılar, bakıma muhtaçlar ve engellilerin ihtiyaç duyacakları her türlü sağlık hizmetinin teminatı devlet olacaktır. Bu insanların ihtiyaç duyduğu hizmetler bugün parası karşılığında dahi elde edilememektedir. Bunun nedeni bu hizmeti verecek insan varlığından veya

kaynaktan yoksunluk değil, sadece ve sadece devlet tekelciliği nedeniyle bu hizmet sektörünün oluşmamasıdır. Hayatta en acı olan, mutlu olabileceken olamamaktır. Yüz binlerce, üstelik eğitilmiş insan iş beklerken, milyonlarca insan insani bir hizmete muhtaçken, ortada sadece mahrumiyet vardır. Mesele un, yağ, şeker meselesi değil, helva var, iştah var ama kaşık yok. Manzara aynen şudur: İnsanlar aç kalıyor ama bu arada helva kokuşuyor.

1.4.4. Herkese nitelikli eğitim

İnsan gelişmek için doğar. İnsani gelişim bilgi ve değerler edinmekle gerçekleşir. Gelişen insan geliştirir. Gelişmenin anahtarı öğrenmedir, öğrenmek yaşamsal bir ihtiyaç ve temel bir insan hakkıdır.

Sosyal devlet kişinin öğrenme haklarını güvence altına almak ve ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamakla yükümlüdür. Fırsat eşitliğinin temeli eğitim ve öğrenmede fırsat eşitliğidir. İlerleme ve zenginleşmenin motoru fırsat eşitliği ise eğitimde fırsat eşitliği, sağlıklı bir vücudun her organını, her fonksiyonunu kuran bir hücre gibi olmazsa olmaz bir yapıtaşı değerindedir. Türkiye'deki adaletsizliklerin kansız bir cinayet kadar vahşi olanı eğitimde fırsat eşitsizliğidir. Türkiye'yi sınıfsız imtiyazsız bir barış toplumuna ve bir vicdan uygarlığına taşıyacak olan ise eğitimde fırsat eşitliğidir. Beş parmağın beşi de bir değil demekle adaleti kuramayız; beş parmağın beşi de biricik demekle adaleti kurarız. Beş parmakla bir elbirliğinden güç, güçten ulusal onura ulaşırız. Eğitimde fırsat eşitliği olmazsa olmaz. Eğitimde fırsat eşitliği olmazsa yazdığımız çizdiğimiz, söylediğimiz dinlediğimiz her şeyi unutalım. Gelir adaletini unutalım, büyütmeyi kalkınmayı unutalım, sosyal barışı unutalım, milli birliği unutalım hatta bağımsızlığı unutalım. Bunları unutmak istemiyorsak fırsattan ve nitelikli eğitim hizmetinden yoksun milyonlarca çocuğumuzu hiç aklımızdan çıkarmayalım.

Kişinin eğitim hakkını bir sosyal devlet işlevi olarak kabul ediyoruz. Devlet asgari öğrenim güvencesini, kişinin talep ettiği noktaya kadar sağlamakla yükümlüdür. Temel hizmetler reformumuzla kişinin yüksek öğrenim dahil olmak üzere, bir meslek edininceye kadar geçen süredeki bütün öğrenim talepleri devlet tarafından güvence altına alınmış olacaktır.

Temel eğitim alanı bir mutlak fırsat eşitliği alanıdır. Temel eğitim hizmetinin ülkenin her yerine, aynı kalite ve standartta götürülmesi sosyal devletin görevidir. Çeşitlenme ve yarışma ancak ortaöğretimle birlikte başlayacaktır. Ve ortaöğretimden yükseköğretime kadar eğitim sektörü rekabete ve kamu denetimine açılacaktır. Bu aşamada da kişi meslek edininceye kadar geçeceği tüm eğitim kademelerinde sosyal devlet tarafından desteklenecektir. Eğitim hizmetleri sosyal güvenlik sisteminin kapsamına alınacak hizmeti veren unsurlar sigortalar, meslek örgütleri ve devlet tarafından hem denetlenecek hem geliştirilecektir.

Herkesin eğitim hakkı sigortalı olacaktır. Finansman gereksinimi aile hesaplarında biriken ve nemalandırılan fonlar ve devlet destekleriyle karşılanacaktır. Ve her birey hayatının bir evresinde kendi yararlandığı kaynağa karşı olan yükümlülüğünü imkanları ölçüsünde yerine getirecektir.

1.4.5. Herkese huzurlu emeklilik

Çalışmak ve üretmek insan onurunun ayrılmaz parçalarıdır. Kişi sadece ihtiyaçları için değil kendini gerçekleştirmek için de üretir. Çalışmaya doymak için değil, yaşamak, yaşamda kendimizi gerçekleştirmek için ihtiyaç duyarız. Kişi ömrü ve emeği ile ürettiğinden artanı içinde yaşadığı toplumla paylaşır. Kişi bu katkısının karşılığında adına gelir ya da ücret dediğimiz bir hak elde eder. Ancak bu kişinin hak ettiğinin tam karşılığı değildir. Kişi çalışmak ve üretmekle sosyal bir sisteme katılmaktadır. Dolayısıyla emek verimliliğinin azaldığı ya da üretebilecek fırsatlardan yoksun kaldığı durumlarda bu sosyal sistemin dışına itilmemelidir. Emeklilik kişinin üretkenliğinin sonu olarak anlaşılabilir. Emeklilik sadece piyasalaştırılmış üretimden ayrılmaktır. Emeklilik doğal bir haktır. Hakkın özü üretkenliğinin yüksek olduğu

evrede sosyal düzene katkıda bulunan insanın hayatının başka bir evresinde bu katkısıyla hak ettiklerini geri kazanmasıdır. Öyleyse kişinin kattıklarıyla kazandıkları arasında adil bir denge kurulmalıdır. Sosyal devlet ve sosyal piyasa bu dengeyi kurmakla hukuken ve ahlaken yükümlüdürler.

Yaşlandığında kimseye muhtaç olmadan sağlıklı ve güvenli bir hayata sahip olmak herkesin ortak dileğidir. Devlete düşen görev, vatandaşlarının emekleri sonunda biriktireceği emeklilik haklarının hayatlarının geri kalanında onları tatmin edecek bir düzeyde gerçekleşmesi için akılcı, sürdürülebilir, adil bir sistemi kurmaktır.

Partimizin getireceği yeni sistemde ailenin tüzel kişiliği üzerinden herkes temel sosyal güvenlik haklarına sahip olacaktır. Bu sistemin getirdiği yeni ve yaratıcı katkı kişinin üretkenliğini borçlu olduğu ailesinin hak öznesi haline getirilmesidir. Yani eşlerin aile birliğine, aile hizmetlerine katkıları bir emek değeri olarak göz ardı edilemez. Çalışan kimsenin eşi ailenin diğer sorumluluklarını ömrü ve emeğini koyarak karşılarken bu emek yok sayılamaz. Ev kadını çalışmayan veya üretmeyen bir varlık değildir. Emeğini aile kurumunun doğası gereği bir ücret karşılığı satmıyor olması onun çalışmadığı, üretmediği anlamına gelmez. Mademki çalışmakta ve üretmektedir **tüm sosyal güvenlik haklarıyla beraber emeklilik de ev kadının hakkıdır**. Bu hak sadece maddi bir değere, imkana erişmekle bir ekonomik rahatlığa kavuşmayı ifade etmez. Bu hak güveni ifade eder. Özgürlüğü ifade eder. Hukukla korunmuş onurlu bir hayatı ifade eder. Onurlu bir hayat herkesin hakkıdır.

Emekli aylığı asgari hayat standartlarının altında olamaz. Kişi çalışırken biriktirdiklerini onurlu ve güvenli bir hayat için biriktirmektedir. Emeklilik adeta işe yaramazlık yargısıyla damgalanmış bir muhtaçlık dönemi olmamalıdır. Bugün Türkiye’de emeklilerin hayatlarının tam karşılığı maalesef budur. Onun için hiç kimse sosyal güvenlik sistemine inanmıyor, onun için on milyonlarca insan emekliliği değil ücret pazarlığını ve kayıtdışılığı tercih ediyor. Üstelik sorun ne bu insanların emeklerinin ucuzluğu ne de ödedikleri bedellerin azlığıdır. Devlet tekel kurduğu bu alanda kendi akıldışılığının, israfının, kayırmacılığının bedelini insanlara hayatlarıyla ödetmektedir. Türkiye gelişmiş ülkelerin emeklilik fonlarına yüz milyarlarca dolar faiz öderken, Hans’ın konforlu emekliliğinin bedelini Hasan’ın ömrü ile ödetmektedir. Bu insanlık dışı, akıldan ve ahlaktan yoksun düzen yıkılacak yerine gerçek manada bir sosyal devlet, sosyal piyasa düzeni, yani VİCDAN UYGARLIĞI kurulacaktır.

1.4.6. İş Güvencesi

İnsan onurlu bir varlıktır ve onurlu bir hayat sürmek ister. Herkesin eğer istiyorsa bir işte çalışma özgürlüğü vardır. İnsanların zor zamanları olabilir. Önemli olan bu zor zamanlarda toplumsal dayanışmanın bir parçası olarak, kişinin bu dönemi atlatmasına yardımcı olmaktır.

İş güvencesi bir yandan iş bulma konusunda destek sağlarken bir yandan da işsizlik dönemlerinde kişiye maddi destek ve her türlü danışmanlık hizmetinin verilmesini sağlayacaktır.

Hiç kimsenin işini kaybetme korkusu yaşamadan işine, üretimine odaklanacağı, işine ve işyerine sevgi ile bağlanacağı, karşılığında güven ve huzuru bulacağı bir düzeni kuracağız. İnsanı insanlık onurunun tamamlayıcısı olan üretimden koparmayacağız. İnsanımıza korkuyla değil güvenle yaşayacağı bir yeni hayat sunacağız.

1.5. TEMEL İHTİYAÇLAR- KAMU HİZMETLERİ

Sosyal devletin konusu olan temel ihtiyaçlar birey ve aile ortamından doğar, öyleyse orada karşılanmalıdır. İhtiyaçla onu karşılayan hizmetler arasında kurulacak mekanizmalar ne kadar çok ve yaygın olursa adaletsizlik ve verimsizlik o kadar büyük olacaktır. İhtiyaçların çeşitliliği ve sürekliliği hizmet sunumunun çeşitliliği ve genişliği arasındaki rasyonel denge,

ihtiyacın sahibini özneleştirmekten geçer. Kaynak ya da sosyal destek önce kurumlara sonra kurumsal hizmetler aracılığıyla aile ve bireye ulaşırken, verimsizlik ve adaletsizlik yaratıcı tüm süreçler devreye girmekte, sonuçta finansman pahalılaştırırken hizmet kalitesizleşmekte, hizmete erişim imkansızlaşmaktadır.

Hizmet insanın ihtiyacı, hizmet sunumu insanın emeği ise temel hizmetleri diğer hizmetlerden ayıran nedir, ne olmalıdır? Bu soruya verilen cevabın başı doğru, sonu yanlıştır: Temel hizmetler insanın temel ihtiyaçlarıdır. Kamu güvencesinde olmalıdır. Öyleyse bu hizmetler kamu hizmetleri olarak sunulmalıdır. Bu aklın bizi götürdüğü yer temel hizmetler alanında bir devlet tekelciliği ve tekelciliğin her alandaki aklıdışılığı, verimsizliği ve adaletsizliğidir. Sistemi güya adil gibi gösteren, finansmanın dolaylı yollardan (ama her durumda vatandaşlardan) sağlanıp güya herkese açık yollardan hizmete dönüştürülerek dağıtılıyor olmasıdır. Bu sadece teoride böyledir. Gerçekte devlet, devlet kudretini kötüye kullanarak topladığı finansmanı adaletsiz ve verimsiz olarak kullanmakta tekelciliği ile yarattığı kıtlık düzeni ve karaborsanın bekçiliğini yürütmektedir.

Bakışı değiştirmek sistemi tersyüz etmek demektir. **Kaynak doğrudan ihtiyacın sahibine ulaştırılmalı, ihtiyacın sahibi hizmet kalitesi, hizmet verimliliği, hizmet sürekliliği ve hizmet ekonomikliğinde birbiri ile yarışan hizmet sağlayıcılar arasında seçimini özgürce yapabilmelidir.** Devletin rolü hizmeti satın alacak kaynağa sahip olmayana kaynak aktarmak hizmetlerin standartlarını belirlemek hizmet arzının kurallarını koymak, hizmet arzının verimlilik ve adaletini denetlemektir. Adalet mülkün temeli ise devlet sadece adaleti sağlamalıdır.

Olmaması gereken tüm mal ve hizmetler piyasalarında olduğu gibi açık bir rekabet düzenini kurmak, rekabeti verimli kılacak sektörleri yaratmak, ihtiyaçlarını satın alabilecek imkanlardan yoksun olanları hem piyasa hem de başka sosyal mekanizmalar aracılığıyla desteklemektir.

Sağlık bir temel ihtiyaçtır. Eğitim ve öğrenme bir temel ihtiyaçtır. Hukuki himaye bir temel ihtiyaçtır. Çalışmak ve insani şartlarda yaşamak bir temel hakaktır. Bütün bu ihtiyaçlar hakaktır. Devlet bu hakların güvencesi olacaktır. İnsan ihtiyacı olan bu hizmetlerin karşılanmasını sağlamak bir kamu hizmetidir ama aslanan hizmetin kamu eliyle üretilmesi ve sunulması değil, kamu güvencesinde üretilmesi ve sağlanmasıdır.

Tüm temel hizmetler rekabetçi piyasa mekanizmaları içinde üretilebilir, sunulabilir. Devlete düşen vatandaşın hizmetlere erişmesini ve hizmetlerin kalitesini güvence altına almaktır.

1.6. TEMEL HİZMETLERİN YÜRÜTÜLMESİNDE MEVCUT DÜZEN

Devlet kamu hizmetlerinin finansmanı için ihtiyaç duyduğu geliri vergiler yoluyla toplarken de harcarken de adil değildir. Adaletsizlik aynı zamanda bir verimsizlik sorunudur. Adaletsizlik sadece birinden az diğerinden çok alma, birine az diğerine çok verme sorunu değil, kayıtdışılık ve haksız rekabet ve sömürüyle gelen kapsamlı bir çürümüşlük sorunudur.

Mevcut düzen temel hizmetleri finanse ederken, yolsuzluk, yandaşlık, kalitesizlik ve israf üreten karakteri yüzünden gelirlerden vergi toplayamamaktadır. Devletin toplayabildiği vergiler beyanname esaslı olmaktan ziyade stopaj gibi bir modern gasp yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Gelirlerin menkul ve gayrimenkule dayanan kısımları ise neredeyse komik bir tasnife tabi tutularak vergilendirmeye kıyasından köşesinden eklemlendirilmektedir.

Mevcut sistemin başlıca sorunlarından birisi gelirlerin kayıtdışılığıdır, eksik beyandır. Bulunan yegane çözüm de vatandaş stopajla tüketiminin zorunlu kayıtlılığı arasına sıkıştırılmaktır. Aslında bir çözüm olmaktan çok uzak olan bu uygulamanın sistemi sürüklediği uçurum, toplam vergilerin %73'ünün tüketimden alınır hale gelmesidir. Bir başka ifade ile dar gelirliye zulmün süreklilik kazanmasıdır.

Devletin vergi toplamasına meşruiyet kazandıran, devletin topladığı bu vergileri vatandaşa hizmet için kullanmasıdır. Ancak devlet bu ilkeyi tamamen unutmuş ve vergi toplamayı meşruiyet bağlarından koparmıştır. **Kuracağımız yeni sistemde bir anlamda gelir vergilerinin yerine ikame edilen aile hesaplarının yalnızca temel hizmetlerin finansmanında kullanılması yoluyla bu meşruiyet temeli yeniden sağlanmış olacaktır.** Ayrıca kişinin vergilenen geliri kendi iradesine göre kullanılmış olacak insanların vergi vermek konusundaki isteksizlikleri ortadan kaldırılmış olacaktır.

Ayrıca mevcut vergilendirme tekniği, hem kayıtdışılığı hem de yolsuzluk ve kayırmacılığı teşvik etmektedir. **Bu sistem vatandaşlara temel hizmet sunma adına kendi gelirlerini keserek onların iradesinden uzaklaştırmaktadır.** Bunları bir havuzda toplanmakta ve nereye nasıl harcandığı takip edilemez hale gelmektedir. Halbuki yeni ekonomide temel hizmetlerin çoğu kişiselleştirilerek, piyasadan satın alınabilmektedir. O halde bu hizmetleri herkesin kendisinin seçip satın alabilmesine fırsat vermek gerekir. Zira insanların kendileri için en iyi ve yeterli ürünün hangisi olduğunu ve nereden alınabileceğini en iyi kendilerinin tayin ettiği açıktır.

Mevcut sistem toplumsal kaynaklar, temel hizmetler ve devlet üçgeninde israf, kalitesiz ve insan onuruna yakışmayan hizmet sunumu ve sorumsuz kurumlar ortamı yaratmıştır. İnsanlığı ve değerlerini yutan, artık dayanılmaz ve taşınamaz hale gelen bu durumun basit adı **vatandaşlar arasında fırsat eşitsizliğidir.** Temel hizmetler alanında fırsat eşitliğini yeniden kuran verimli bir finansman tekniğinin inşası zorunludur. Vergi kaynaklarını heba eden bugünkü mali yapıyı, verimlilik yaratan ve fırsatları eşit dağıtan vatandaş odaklı bir biçime dönüştürmek gerekmektedir.

Mevcut düzen sadece kamu hizmetlerinin finansmanı için toplanan kaynakların adaletsiz toplanıp verimsiz harcanmasından ibaret olmayan sorunlar da üretmektedir. Hizmetleri doğrudan üretme saplantısının yarattığı tablo devasa bir kamu hizmetleri devlet işletmeciliği sektörüdür. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, maliye, bakanlık bütçeleri ile sosyal güvenlik kurumları bütçeleri açık finansmanları bu tespitin boyutlarını apaçık ortaya koymaktadır. Maliye Bakanlığınca yapılan bir hesaplama göre sosyal güvenlik sistemimizin 1994-2004 yılları arasındaki açık finansmanı, kredi finansman maliyetleri ile birlikte hesaplandığında 2004 yılı fiyatlarıyla 475 milyar YTL'dir. Ortada bu maliyet vardır, bu bedeli ödeyen bir toplum vardır. Ama bunun karşılığı bir hizmet yok gibidir.

Benzer bir durum, devletin hizmet arzında tekel ya da tekel benzeri hakimiyet oluşturduğu eğitim, sağlık sektörleri içinde aynı çarpıcılıkta gerçektir. Sözelimi eğitimde yıllık 30 milyar dolar civarında kamu finansmanı sağlanmakta buna ailelerin özel harcamalarıyla karşıladıkları yaklaşık 20 milyar dolarlık bir ekstra maliyet daha eklenmekte ama karşılığında elde edilen şey üniversite sınavında bir tek matematik sorusuna dahi cevap veremeyen yaklaşık 1 milyon öğrenci gerçeği olmaktadır. Kendilerine sunulan fırsatların adaletsizliği ve hizmetlerin kalitesizliğinin bedeli her yıl üniversite sınavında "yetersiz" damgası vurulan 1 milyon gence ödetilmektedir.

Uluslararası ölçme değerlendirme kurumlarının yaptıkları testlerde elde edilen sonuçlar ortaöğretimdeki çocuklarımız için değil devletimiz için yüz karası niteliğindedir. Aksi bu ülkenin çocuklarının doğuştan ve genetik olarak niteliksiz ve yeteneksiz olduklarına inanmaktır. Ortada bir niteliksizlik ve yeteneksizlik sorunu vardır. Bu sorun bireylere değil devlete dair bir sorundur. Ve sorun genetik değil sistemiktir.

Asıl büyük facia kamu hizmeti tekelciliğinin yarattığı verimsizlik maliyetinin devasa bir finansman açığı olarak bir bumerang gibi dönüp gelip bütün sistemi vurmasındadır. Ortada kamu hizmeti yok ama kamu hizmetleri finansman açığı vardır. Finansman açığı varsa borçlanma, borçlanma varsa yüksek faiz, yüksek faiz varsa yatırımsızlık, yatırımsızlık varsa

işsizlik, işsizlik varsa üretimden ve gelirden mahrumiyet vardır. Akılsız başın bedeli yorulan ayaklar değil tükenen beden olmaktadır. **Türkiye'nin ihtiyacı akıldır.**

1.7. TEMEL HİZMET SİGORTALARI KURUMU ve TEMEL HİZMET SİGORTALARI AİLE HESAPLARI FONU

Sosyal devlet, sosyal piyasa düzeninin kalbi Temel Hizmet Sigortaları Kurumu ve Temel Hizmet Sigortaları Aile Hesapları Fonu'nda atacaktır. Önce devlet sosyal taraflar ve piyasaların dengeli biçimde temsil edildikleri bağımsız bir üst kurul niteliğinde olmak üzere Temel Hizmet Sigortaları Üst Kurulu oluşturulacaktır. Kurul temel hizmet sigortacılığının düzenleyici, denetleyici en üst organı olarak işlev görecektir.

Kurula bağlı ve yönetimi kurulca atanacak profesyonellerden oluşan bir **Temel Hizmet Sigortaları Kurumu** kurulacaktır.

Bu kurum üst kurul adına yürütme yetkileriyle donatılmış olacak ve tüm temel hizmet sigortası piyasalarına kurumsal muhatap olarak konumlandırılacaktır. Temel hizmet sigortalarıyla, yani hukuki himaye, sağlık, eğitim, emeklilik ve iş güvencesi sigortalarıyla ilişkiler kurum aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Temel hizmet sigortacılığı serbest rekabet düzeni içinde piyasada varolan ya da kurulacak olan özel sigorta şirketleri tarafından yürütülecek ancak şirketler üst kurulun belirlediği norm ve standartlar içinde bu kurumdan denklik/yeterlik (akreditasyon) alacaklardır.

Sistemin en önemli öğelerinden birisi üst kurulca belirlenen düzenleyici ilkeler çerçevesinde işletilecek olan **Temel Hizmet Sigortaları Aile Hesapları Fonu** olacaktır. Fon idaresi kurul gözetiminde kurum tarafından gerçekleştirilecektir.

Temel Hizmet Sigortaları Aile Hesapları Fonu birey ve aile tasarruf hesaplarının yönetimini, yani gelirden kesintinin yapılması, hesapların izlenmesi, sigorta şirketlerinden alınacak poliçelerin bedelinin aile hesaplarından ödenmesi, ayrıca vatandaşın isteğine bağlı olarak, poliçelerin alınmasından sonra hesapta arta kalan paraların nemalandırılmasını yönetme işini üstlenecektir. Fon, üst kurul gözetiminde olmasının yanı sıra SPK ve Rekabet Kurumunun denetimine de açık olacaktır. Yine şeffaf bir biçimde yapılandırılması yoluyla, sigortalılar yani vatandaşlar tarafından denetlenmesi mümkün kılınacaktır. Fonda biriken kaynaklar özel şahıslara ait ve artan azalan bakiyelerle izlenen hesaplar biçiminde yapılandırılacağından mevcut sosyal güvenlik sisteminin bugüne kadarki zaaflarından arındırılmış olacaktır. Yani bu kaynaklara hesap sahiplerinin çıkarlarını gözetmekle yükümlü sosyal tarafların temsil edildiği üst kurul iradesinin dışında müdahale edilemeyecektir. Fon yönetimi kesinlikle serbest rekabet piyasasının tabii olduğu ilkeler ve koşullar içinde gerçekleştirilecektir.

Fon gelirleri vatandaşların gelirlerinin sabit bir oranının kendi adlarına açılmış aile hesaplarına aktarılan gelirler ile bunların nemaları ve sosyal devlet ilkesi gereği yapılacak bütçe katkılarından oluşacaktır.

Vatandaşlar emeklilik, sağlık, eğitim, hukuki himaye sigorta poliçelerini kurum tarafından akredite edilmiş şirketlerin sundukları çeşitli poliçeler arasından serbestçe seçecek, ödemeler fon hesabından yapılacaktır. Asgari poliçe bedellerinin toplam maliyetinin aile tasarruf hesabının yıllık birikimlerinden daha yüksek olması durumunda fon tarafından ödemeler gerçekleştirilecek, bu durum aile tasarruf hesabında eksi bakiye olarak kaydedilecektir.

Sigortaların asgari kapsamları ve standartları ilgili hizmet alanında norm ve standartları belirlemekle yükümlü otoriteler (yasa-ilişkili bakanlık ve ya düzenleyici, denetleyici kurullar) tarafından tayin edilecektir. Bu norm ve standartların belirleyeceği asgari düzey insanın, insanlık onuruna yaraşır bir nitelikte olmak zorundadır. Norm ve standartların sadece

yönettiği alanda insanın erişebileceği hizmet kalitesini yükseltmekle yükümlü organlar tarafından tayin edilecek ve denetlenecek olması sistemin kurgusunda varolan bir niteliktir.

Kurum, yetkilendirilmiş sigorta kurumları arasında ihaleler düzenleyerek, asgari kapsamlı bir sigorta paketi için hedef fiyat aralığı belirleyecek, bunun dışında kalan ilave kapsamları olan poliçeler yine üst kurulun koyduğu ilkeler çerçevesinde tamamen serbest rekabet düzeni içinde sunulacak, seçme hakkı vatandaşlarda olacaktır.

Vatandaşlar aile tasarruf hesaplarında biriken varlıklarına ve kendi yaşama tercihlerine göre poliçe kapsamı konusunda kendi iradeleriyle kararlar verebileceklerdir.

Sistemin getirdiği en önemli değişikliklerden birisi emekliliğe ilişkin birikimlerin tek başına çalışan kişinin mülkiyetine has olmaktan çıkarılıp çalışmayan eşin de hak sahibi statüsüne getirildiği yeni bir niteliğe kavuşturuluyor olmasıdır. Emeklilik sigortacılığında bakış açımızı zorunlu devlet sigortacılığından, çok seçenekli özel emeklilik sigortacılığına doğru dönüştürerek emeklilik sigorta mantığını hayat sigortası mantığına yaklaştırıyor olmamızdır. Bundan amaç kişilerin gelirlerinden kesintilerle tasarrufa yönlendirilmelerini özendirici kılmaktır.

Varolan sosyal sigorta düzeninin şahsi prim kesintisi ortak havuz, anonim harcama mantığına dayalı kurgusu karşısında vatandaşların tercihi kayıtdışında kalmak ve kendi birikimlerini kendi güncel tercihleriyle tasarruf etmek yönünde olmaktadır. Bu tercih bir yandan ölçek verimliliğini yakalamış sektörel yapılanmayı imkansızlaştırırken, diğer yandan bireyleri çok pahalı ve kalitesiz hizmetlere ya da tedbirsizlik dolayısıyla muhtaçlığa götürmektedir. Sosyal sigorta mantığının hayat sigortası mantığına yaklaştırılmasının asıl katkısı vatandaşların hesaplarını izleyebilecek ve hesapları üzerinden tasarruflarda bulunabilecek olmalarıdır. Bu sayede vergi ya da prim ödemekten kaçınmalarının akılcı nedenleri ortadan kalkmış olan vatandaşların kayıtdışına yönelmelerini makul gösterecek bir neden kalmayacaktır.

1.8. TEMEL HİZMET SİGORTACILIĞI

Partimizin getireceği "GÜVENCELİ HAYAT"ın dayandığı temel akıl, devlet tarafından yürütülen hizmetlerin alanda uzmanlaşmış sektörler aracılığıyla piyasa tarafından yürütülmesinin daha akılcı, daha adil, daha verimli ve daha ekonomik olacağına dayalıdır. Sosyal devletin yükümlülüğü kamu hizmetlerinin **devlet tarafından yürütülmesi** değil, kamu hizmetlerine erişebilmenin **devlet tarafından güvence altına** alınması olmalıdır. Devlet bu güvenceyi iki boyutta gerçekleştirecektir. Birincisi herkesin bu hizmetlere erişebilmesini güvence altına almak, ikincisi bu hizmetlerin insan onuruna yaraşır bir kalitede yürütülmesini güvence altına almaktır. Devlet bu güvenceyi her şeyden önce yarattığı hukuk, kurduğu ve koruduğu düzen ile verebilir.

Nitekim bugün anılan kamu hizmetlerinin tamamı devlet güvencesinde ve devlet tarafından yürütülmekte ama ne hizmete erişmede, ne hizmet kalitesinde adalet ve verimlilik sağlanabilmektedir. Devletin işi düzeni kurmak ve korumaktır. Hizmet uzmanlık gerektirir ve piyasanın işidir. Kalite rekabet gerektirir ancak sadece piyasa rekabet eder. Devletin varolduğu yerde rekabet olmaz, rekabetin olmadığı yerde kalite ve hesaplılık olmaz.

Serbest sigorta kurumları nasıl hayatın pek çok alanında hatta sağlık ve emeklilik gibi temel hizmet alanlarında nitelikli hizmeti ekonomik bedellerle sunabiliyorlarsa kamu hizmetleri alanında da aynı işlevi görebilirler. Yapılması gereken temel hizmet sigortacılığı alanında devleti tekeli konumundan çıkarıp düzenleyici, denetleyici ve destekleyici konumuna yerleştirmektir. Varılacak hedef **devlet gözetiminde özel sigorta güvencesinde herkese nitelikli temel hizmet sunumudur.**

Ekonomik hayatın her alanında son derece başarılı ve ekonomik hizmetler yürüten Türk özel girişimciliği temel hizmet sigortacılığında da göz alıcı bir düzen kurabilir. Temel hizmetlerin sunulduğu işletmeler sigorta şirketlerinin oluşturacakları zincirler sayesinde bir yandan sigorta gözetiminde nitelikli hizmet sunarken, diğer yandan ölçek verimliliğinin yarattığı güven içinde hem kendi kapasitelerini hem hizmetin kalitesini geliştirebilirler. Nitekim bugün kısmen yürürlükte olan özel sağlık sigortacılığında bu mümkün olmaktadır. Özel sigortaların sundukları hizmet karşılığında talep ettikleri prim ödemeleri sosyal güvenlik kurumunun tahsil ettiği primler ve sunduğu hizmet ile karşılaştırıldığında özel sigortacılığın bu alanda yaratabileceği kapasiteler ve getirebileceği kaynak verimliliği daha iyi anlaşılacaktır.

Biz asgari poliçe bedelleri **temel hizmetler ve aile hesapları sigorta fonundan** karşılanması devlet güvencesine alınmış yepyeni bir düzen getiriyoruz. Bu düzen bütün vatandaşları sigorta şirketlerinin doğal ve olağan müşterisi haline getirmekle bu piyasaların derinliğini ve kapsamını olağanüstü boyutlara taşıyacaktır. Bu uygulama bir yandan temel hizmetleri herkes için güvence altına alırken, diğer yandan bir türlü oluşturamadığımız sermaye piyasalarının likit fon piyasalarının oluşmasında radikal bir dönüşüm getirecektir. Artık kamu hizmetleri sigortalı hizmetler olacaktır. Sigortalar özel şirketler tarafından sağlanacaktır. Vatandaş karşılanması için vergi ödediği ama alamadığı temel hizmetler için tasarruf edecek, tasarruflarını kendi iradesiyle yönetebilecektir. Sosyal devlet, sosyal piyasa anlayışının en net şekilde ortaya çıktığı alan bu alan olacaktır.

1.9. TEMEL HİZMET ARZI PİYASALARI

Kamu hizmetleri olarak görülen ve aslında insanın temel ihtiyaçlarına karşılık gelen eğitim, sağlık, emeklilik ve iş güvencesi, hukuki himaye gibi alanlarda çıplak bir gözle baktığımızda göreceğimiz gerçek şudur: Sağlık hizmetleri genellikle hastanelerde verilir, hizmeti hekimler ve diğer sağlık personeli üretir. Eğitim hizmetleri genellikle okullarda verilir, hizmeti üretenler öğretmenler ve okul yöneticileridir. Hukuki himaye, danışma hizmetleri neredeyse tamamen özel sektörün alanına bırakılmıştır, hizmetleri avukatlar, noterler, mali müşavirler, muhtarlar ve bazı durumlarda devlet memurları üretirler. Ancak bu alan bir temel ihtiyaç olarak sosyal devletin güvencesi altına alınmış değildir.

Mademki bu imkanlar insanlar tarafından üretilmekte ve bunun karşılığında maaşlar, ücretler ödenmektedir öyleyse bu hizmetlerin üretilmesi bedelsiz değildir. Diğer yandan bu hizmetlerden yararlanmak da bedelsiz değildir. Vatandaşlar ya ödedikleri vergiler ya ödedikleri primler ya da cepten harcamalarla aldıkları (aslında çoğu zaman alamadıkları) hizmetlerin bedellerini ödemektedirler. Bu tabloda olmayan şey rekabet, verimlilik ve etkin bir erişebilirlik güvencesidir.

Bu hizmetlerin yürütülmesinde devlet işletmeciliğine kesinlikle son verilecektir. Devletin bu hizmetlerin yürütülmesi amacıyla bugüne kadar ürettiği bütün fiziki kapasiteler, hastaneler, sağlık ocakları vs. ile temel eğitim kurumları dışında kalan okullar, kurslar vb. devlet mülkiyetinde olmaktan çıkarılacaklardır. Bu işletmeler buldukları yerlerin yerel yönetim birimlerine ait mülkiyetler olarak el değiştirecek, yerel yönetim birimleri oluşturdukları gayrimenkul yatırım ve stok yönetim birimleri marifetiyle bu kapasitelerin mülkiyetlerini idare edeceklerdir. Devlet kamu hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla bu alanlarda ihtiyaç duyduğu kapasitelerin (hastane, okul binası vs.) hiçbirini bir daha asla kendi mülkiyetine ait olmak üzere ihale ve inşa etmeyecektir. Bu ihtiyaçlar doğduğu yerin yerel yönetim otoritelerinin kararları doğrultusunda (öncelikle yap-işlet veya yap-işlet-devret veya kiralama usullerinden biriyle) karşılanacaktır. Devletin bu alanda hiçbir doğrudan kastı ya da müdahalesi olmayacak, tek müdahalesi aldığı çeşitli teşvik tedbirleri aracılığıyla gerçekleşecektir.

Diğer yandan bu hizmetler alanında özel sektör yatırımcılığı ve işletmeciliği teşvik edilecek, özel sektör yatırım kararlarını kendi iradesiyle ve özellikle hizmetin kurumsal müşterisi

konumundaki temel hizmet sigorta şirketleriyle geliştirdikleri projeksiyonlar çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Temel hizmet arzı için ihtiyaç duyulan fiziki kapasitelerin üretilmesinde geçerli olan bu durum aynı şekilde işletmecilik, yani hizmetin kendisinin üretilmesi ve sunulması bakımından da geçerli olacaktır. Eğitim, sağlık ve hukuki himaye sigortalarıyla muhatap özel işletmeler kendi yatırım ve işletme kararlarını ve kapasitelerini piyasaya arz edeceklerdir.

Tüm dünyada kamu sektörü olarak bilinen temel hizmet arzı sektörlerinde devlet ya da devlet uzantısı kurumların idaresinde çalışan insanlar (hekimler ve diğer sağlık personeli, öğretmenler ve okul idarecileri gibi) önemli bir toplamı teşkil ederler. Hatta bizim ülkemizde bu hizmetleri yürütebilir nitelikteki personelin neredeyse tamamı kamu çalışanı konumundadır. Bunların durumu ne olacaktır? Bu personel için çeşitli seçenekler varolacaktır.

Öncelikle bu sektörlerde çalışan insanların **tamamı** ülke ölçeğinde örgütlenmiş sendikaların üyesi olacaklardır. Hastanelerde mevcut olan döner sermaye işletmeciliği, hukukumuzda yeni bir niteliğe ve tüzel kişiliğe dönüştürülecektir. Bu yeni tüzel kişilik piyasalarla ilişkileri bakımından şirketlerin tabi oldukları kurallarla çalışacaklar, ancak yönetilmeleri ve gelir paylaşımlarında şirketlerden farklı özellikler gösterecektir. Bu model "**meslek mensupları (işyeri) işletme birliği**" adı verilebilecek bir yapıda örgütlenecektir. Bu yapı sigortalar, tedarikçi şirketler ve devletle kurumsal muhataplık ilişkileri kuracak, işletmesini yürüttüğü kamu hizmet birimi kar ve zararından sorumlu olacaktır. Çalışanlar sözleşmeyle bağlı oldukları bu yapının hem ücretli çalışanı hem ortağı konumunda olacaklardır. Meslek ilkelerine riayeti bakımından sendikalar tarafından denetlenecek ve destekleneceklerdir. Bu yapıların özel sektör girişimleri karşısında rekabeti çeşitli biçimlerde teşvik edilecek bu teşvikler eriştikleri hizmet kalitesi ve verimliliğine paralel olarak artan veya azalan oranlarda gerçekleştirilecektir. İşletme kararlarının çalışanlar arasında paylaşılması yeni yatırımlara aktarılması gibi kararlar bağlı oldukları sendikaların getirdiği ilkeler doğrultusunda alınacaktır.

Kamu sektöründe hizmet gören insanların üyesi olacağı sendikalar teşekkül ettirilecektir. Bu sendikalar bir yandan mesleği koruyucu diğer yandan meslek mensuplarını koruyucu yetki ve görevlerle donatılmış olacaklardır. Bu sendikalar meslek mensupları işletme birliğinin ve özel girişimlerin işleyişlerine ilişkin meslek mensuplarının ücretleri, hakları ve gelirlerinin paylaşılması ile işletmeciliğin standartlarına ilişkin düzenleyici çerçeveleri oluşturacaklardır. Bu sendikalar doğrudan doğruya hizmet noktalarında örgütlenecek, işyeri işletme birliklerinin oluşumuna önderlik edeceklerdir. Halihazırda işletmeciliği devlet tarafından yürütülen bütün işletmelerde öncelik kurulacak işyeri işletme birliklerine verilecek, işletme birliklerinin kurulmadığı işletmelerde özel sektöre yetki verilecektir.

Uygulamanın yerleşeceği belirli bir evreye kadar haksız rekabet yaratmamaya özen gösteren bir yaklaşım içinde devlet ve yerel yönetimler tarafından destekleneceklerdir. Varolan hastane ve sair sağlık işletmeleri, ortaöğretim okulları bu kapsamda değerlendirileceklerdir. Üniversiteler gerek eğitim gerek sağlık uygulamaları bakımından başka bir statü ile idare edileceklerdir. Bu noktada benimsediğimiz temel yaklaşım, vakıf üniversitelerinin tabi olduğu hukuksal çerçevenin şehir üniversiteleri biçimine dönüştürülmüş ve mütevelli heyet marifetiyle yönetilen devlet üniversiteleri için de geçerli olmasıdır. Üniversitelerle ilgili olarak akılda tutulması gereken şey üniversitelerin de müşteri olarak kurumsal muhataplarının temel hizmetler sigorta şirketleri olacağıdır.

Vatandaş sigorta şirketlerinin sunduğu temel hizmet sigorta poliçelerinin kapsadığı himayeleri ve şirketlerin sunduğu anlaşmalı hizmet sunumu zincirlerini göz önünde bulundurarak poliçe seçimini yapacaktır. Böyle bakıldığında poliçe satma ihtiyacıyla vatandaşa yönelen şirketlerin en kapsamlı ve kaliteli hizmet sunumu işletmeciliği zincirlerini oluşturmak zorunda kalacakları kolayca anlaşılabilir.

Sigorta şirketleri devletin belirlediği norm ve standartlara göre lisans almış özel denetim şirketleriyle anlaşarak, verilen hizmetin kalitesini denetleyebilir. Sigorta şirketleri, denetimci şirketin vereceği raporların sonucuna göre hizmet sunucusuyla çalışmaya devam edip etmemeye karar verebilirler. Bu da hizmette kalite çitasını yükseltecek olan bir diğer unsurdur.

Ayrıca Mesleki Norm ve Standartlar Yasası çıkararak, bir meslek ile ilgili her alana standart ve o standarda göre denetim getireceğiz. Bir meslek sahibinin çalışabilmesi için ilgili meslek kuruluşundan lisans alması gerekecektir. Bu belgeyi taşımayanlar, söz konusu mesleği icra edemeyecektir.

1.10. TEMEL HİZMET FİNANSMANINDA YENİ DÜZEN: AİLE TASARRUF HESABI SİSTEMİNE GEÇİYORUZ

Temel hizmetler sigortacılığı ve aile tasarruf hesabı sisteminin dayandığı temel mantık vatandaşların ihtiyaçları olan temel hizmetlerin karşılanmasında ve finansmanında dolaylı verimsizlik ve adaletsizlik yaratan mekanizmaların ortadan kaldırılıp doğrudan doğruya hizmeti sunanla, hizmeti talep eden arasında bir ilişkiyi tesis ediyor olmasıdır.

Sisteme ilişkin sorgulamaların hepsi şu soruyla başlayacaktır: Her şey çok güzel ama para nerede? Cevabı sorunun içinde saklıdır. Halihazırda yürütülmekte olan hizmetler bedelsiz midir? Hayır. Üstelik kalitesizliği, erişilmezliği göz önünde bulundurulduğunda hem ekonomik hem sosyal olarak çok yüksek bir bedele mal olmaktadır. Sorun yeni bir kaynak yaratma sorunu değil, kaynak kullanımında rekabeti sağlayarak kaynak verimliliğini artırma sorunudur.

Temel hizmetlerin herkes için getirilen bir hak olarak düzenlenmesi ilave bir maliyet olarak görülebilir. Gerçekte durum böyle değildir. Çünkü Türkiye’de yaşayan herkes ya çeşitli bağımlılık ilişkileri üzerinden ya bedelini ödeyerek bu hizmetlerden niteliksiz de olsa yararlanmaktadır. Asıl sorun vergi toplamadaki adaletsizlik ve verimsizlik ile hizmetlerin kamu kurumları eliyle bizzat yürütülmesinden doğan adaletsizlik ve verimsizliktir. Kişiler vergi, prim, rüşvet veya mahrumiyet biçiminde ödedikleri bedelleri ödemek yerine, doğrudan kendi hesaplarında biriken tasarruflarından ve açık sosyal desteklerden bedelleri ödemek şekli ile hizmetlere kendi tercihleri doğrultusunda ve kolayca erişebileceklerdir.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkesin vatandaşlık kimlik numarasıyla ilişkilendirilmiş bir hesabı bulunacaktır. Bu hesap **aile hesabı** olarak takip edilecek aile bireyleri hesap numaraları ile ilişkilendirilecektir. Bireysel hesap sahibi olma seçeneği ayrıca isteğe bağlı olarak açık tutulacaktır. Bu hesap ailenin gelir elde eden bütün bireylerini **kişisel ortak** sıfatıyla, diğer bireylerin **aile ortağı** sıfatıyla yer alacakları aile tüzel kişiliğinin özne olduğu bir hesap olacaktır. Aile bireylerinin elde ettikleri gelirlerin harcamalar öncesi sabit bir oranı ücretliler için kaynakta kesilerek, diğer gelir vergisi mükellefleri için beyanname dönemlerinde tahsil edilerek **temel hizmet sigortaları ve aile tasarruf hesabı fonunda** açık bulunan hesaplarına kaydedilecektir.

Ücretlilerin brüt ücretlerinden kesilen tüm vergi, prim ve sair kesintiler ortadan kaldırılacak işveren prim yükü, kıdem tazminatı, işsizlik kesintisi ve diğer sosyal ödentiler de dahil olmak üzere net ücret uygulamasına geçilecektir. Ücretliler diğer gelir vergisi mükellefleri gibi yıl sonunda mali durum beyanname verecekler şayet tasarrufları ve harcamalarından arta kalan bir değer varsa gelir vergisi ödeyeceklerdir. Yani “GÜVENLİ HAYAT”ta ücretlilerden kaynakta kesinti yoluyla gelir vergisi kesilmesi uygulamasına son verilecek şayet kişinin yaşama gereksinimlerinden arta kalan gerçek bir gelir varsa o zaman vergilendirileceklerdir. Bu iki uygulama arasındaki temel fark vatandaşların, nereye gittiği belirsiz ve ne zaman nasıl döneceği hiç bilinmeyen vergiler vermek ve primler ödemek yerine kişinin ve ailesinin

mülkiyetinde, ne zaman nereye ne kadar harcanacağı kişinin iradesine bağlı bir tasarruf hesabına sahip olunmalarıdır.

Temel hizmetler sigorta fonunun bu hesapların işletilmesinden elde edilecek ve payı oranında aile hesaplarına aktarılacak nemalar dışında en önemli gelirlerinden biri de **vatandaşların kolektif mülkiyetlerinde olması gereken kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesi, kamuya ait varlıkların satışları, kamu imtiyazlarının devredilmesinden elde edilecek gelirlerin tamamının başka hiçbir mekanizmaya tabi olmaksızın fon gelirlerine aktarılacak olmasıdır.** Bu uygulama sosyo-liberal devlet anlayışıyla getirilen devrim niteliğinde bir dönüşümdür. Bu yaklaşımın getireceği anlayış kamu mülkiyetinin vatandaşlıkla ve vatandaşların hayatlarıyla doğrudan doğruya bağının kurulmuş olmasıdır.

Doğal olarak doğrudan hak ve menfaat sahibi sıfatıyla **üst kurul** kamu varlıklarının ve kamu imtiyazlarının el değiştirmesine ilişkin bütün süreçlerin tarafı haline gelecektir. Böylece yolsuzluk ve yozlaşmanın en yaygın olduğu alanlardan birinde önleyici toplumsal müdahalenin mekanizmalarından biri daha tesis edilmiş olmaktadır.

Bu hesaplar artan azalan bakiyeler biçiminde ailenin takip edebileceği ve tercihleriyle yönlendirebileceği hesaplar olacaktır. Aileler tercihlerini standart poliçeler arasında seçim yapmak, pahalı ya da ekonomik olanı tercih etmek, ihtiyari olan poliçeleri ve kapsamları satın almak yerine tasarruf hesabında nemalandırmak üzere biriktirmek, yasayla tanımlanmış periyotlarda ve biçimlerde birikimlerini harcamak imkanlarına da sahip olacaklardır.

Ücretliler dışında kalan gelir vergisi mükellefleri üç aylık geçici mali durum beyannamelerinde, elde ettikleri gelirleri beyan edecekler ve gelirlerinin ücretliler gibi sabit bir oranını aile tasarruf hesabına kaydedilmek üzere ödeyeceklerdir.

Yılsonu her aile mali durum beyannamesi verecek bu beyannamede elde ettikleri gelirlerden önce tasarruf hesabı kesintilerini veya ödemelerini düşecekler ve bu kısım kesinlikle vergiden muaf olacaktır. Kişiler kendi yaşam ihtiyaçları için tüm harcamalarını belgesiyle beyan edecekler şayet artan bir miktar varsa kalan meblağ üzerinden gelir vergisi yükümlüsü olacaklardır. Sistemin getirdiği radikal dönüşümlerden birisi de tasarrufu özendiren, **vergi verme tasarruf et** diyen bir mantıkla işliyor olmasıdır.

Bu yaklaşım bir yandan vatandaşların kendi iradelerine güvenli bir alan açmakla kayıtdışılığa yönelmelerine neden olan olumsuz faktörleri kaldıracak ve ülkemize kayıtlı ekonomik düzenin çok çeşitli fırsat ve imkanlarını sunacaktır. Öte yandan sıkça ifade edilen tasarruf yoksunluğu, sermaye piyasalarının sığılığı gibi sorunları da bertaraf edecektir.

Daha önce izah edildiği gibi vatandaşlar kurum tarafından yetkilendirilmiş/denklik verilmiş sigorta şirketlerinin sunduğu, norm ve standartları **temel hizmetler sigortaları üst kurulu** tarafından belirlenen poliçeler aracılığıyla tüm temel hizmet ihtiyaçlarına özgürce erişebileceklerdir. Akla gelebilecek önemli sorulardan bir tanesi, asgari sigorta poliçelerinin toplam maliyetinin düşük gelirli kimselerin hesaplarında biriken tasarruflarından daha yüksek bir değerde oluşması ihtimalinde ne olacaktır. Birinci önlem bu kişilerin belgelendirdikleri harcamalarıyla ödedikleri dolaylı vergilerin toplanarak aile tasarruf hesabına aktarılması ve böylece asgari kapsam bedellerine denkleştirilmesidir. Bunun dahi yeterli olmadığı durumlarda fonun diğer gelirlerinden elde edilecek kaynaklar ile bütçeden karşılanacak ödemeler bu dengeyi kuracaktır. Hiç gelir elde edemeyenler, gelir elde edebilecek durumda olmayanlar şayet bir aile tasarruf hesabı içinde olmaktan da mahrum iseler bu kimselerin poliçe bedelleri doğrudan fon tarafından karşılanacaktır. Sosyal devlet her vatandaşın güven içinde **hiç kimseye muhtaç değilim, benim devletim var** diyebileceği devlettir.

Aile tasarruf hesabında biriken kaynaklar kurumun belirleyeceği en alt ve en üst sınırlar içerisinde kalan poliçe kapsamları için kullanılacaktır. Piyasa imkanları da gözetilerek

tain edilecek bu sınırlar dışında kalan özel sigortacılık alanı varolmaya devam edecektir. Bu noktada üst gelir gruplarının tasarruf hesaplarında biriken ve en üst sınırdaki poliçe maliyetlerini de aşan artan birikimleri ne olacaktır? Birinci imkan emeklilik sigortacılığında üst sınırın konulmayacak olmasıdır. Bunun dışında ancak asgari yillanma periyotları gözetilerek ve birikimin belli periyotlara özgülenmiş sabit oranlarını aşmamak üzere ve tanımlanmış alanlarda (istihdam ve rekabet yaratıcı girişimler) kullanılmasına imkan verilecektir. Yani ailenin tasarruf hesabından yıllık asgari zorunlu prim ödendikten sonra kalan kısım emeklilik sigortasına eklenerek orada nemalanır. Asgari poliçe satın alındıktan sonra kalan kısmın çeşitli ihtiyaçlar için harcanabilmesi için emekliliğin beklenmesine gerek yoktur. Hesap açıldıktan 7 yıl sonra bu artan kısmın nemalarıyla birlikte %50'si, takip eden 5 yıl sonra %65'i, sonraki 5 yılın sonunda %75'i aile bireylerinin, iş kurma, evlenme, eğitim, birinci konutu edinme vb. atıl sermaye vergisinin konusu olmayacak ihtiyaçları için kullanılabilir. Bu sayede kişilerin tasarruflarıyla bağı koparılmamakla beraber fon havuzunda bekleme sürelerinin yarattığı imkanlar değerlendirilecektir.

Devlet, temel hizmetleri toplum adına, fırsat eşitliğini de tesis edecek tarafsızlıkla üretirken ihtiyaç duyduğu finansmanı sağlasın diye primler belirlemede ve gelir vergisi toplamaktadır. Bunun yerine kişilerin gelirlerinin belli bir oranı kesilerek, kendi aile tasarruf **hesaplarında toplanacaktır. Sağlık ve emeklilik primlerinin toplanmasına son verilecek tamamen yeni bir sistem oluşturulacaktır.**

Kişiler asgarinin üzerindeki emeklilik poliçesi taleplerini ancak hesaplarından karşılayabilirler. Bu kişilerin gelirlerini doğru beyan etmelerini sağlamak için getirilmiş bir önlemdir. Ayrıca eksik gelir beyan etmeye ilişkin ağır yaptırımlar içeren bir Vergi Kanunu çıkarılacaktır. (**Bkz. Fırsat Ekonomisi/ Vergi Reformu**)

Kişiler tanımlanmış sınırlar içinde seçme haklarına sahip olacaklar. Seçme hakları, asgarisi zorunlu olmak üzere kademelendirilmiş kapsamları itibarıyla herhangi bir poliçeyi seçmek biçiminde ya da sözgelimi emeklilikte daha uzun süreli çalışma ve prim ödeme, buna karşılık yüksek emeklilik geliri ya da ikramiye edinme imkanı ya da yine asgari çalışma süresi belli olmak üzere daha kısa süreli çalışma ama daha mutedil bir ücret emeklilik aylığı seçenekleri arasında tercihler yapma biçiminde olabilecektir. Seçeneklerde asgari ve azami sınırları yukarıda da açıklandığı gibi her durumda vardır.

Dikkat edileceği gibi temel hizmetlerin finansmanı tasarruf hesapları ile finanse edildiğinden bu hizmetler için ayrıca prim tahsili kaldırılacaktır. Zira kişiler kendi poliçelerini kendi hesaplarından primlendirerek finanse edeceklerdir ve aile hesapları öncelikle bu amaçla kullanılacaktır.

Bilindiği gibi mevcut sistemde vergi sistemi adeta bir haraç mantığıyla toplanmaktadır. Yüksek gelir vergisi ödeyenler ödedikleri primlerin karşılığında verilen hizmetin kalitesini beğenmediği için verilen hizmetten yararlanmak yerine bunları kendi imkanlarıyla daha kaliteli hizmet sunan işletmelerden satın almaktadır. Öte yandan dar gelirli ise gelirleri oranında yine vergi öderken, sunulan hizmete mecbur bırakılıp onursuz bir muameleye hapsedilmektedir. **İşte biz diyoruz ki kimden ne kesinti yapılıyorsa kendi iradesinden uzaklaştırılmadan kullanılacak, devletin hizmet alanlarından çekilmesiyle doğacak adil rekabet ortamında herkes istediği yerden kaliteli ve ucuz hizmet alabilecektir.**

Böylece **sistem hizmet sağlayıcıların kalite ve fiyat rekabeti, hizmeti satın alanların denetleyici ve seçicilikleri** ve poliçe satın alma dinamizmiyle yapılandırılmış olur. Ayrıca kaynakların tam verimlilikle kullanımı sağlanmış, devlet de kendi işlevine yöneltilecek haksız rekabet, yolsuzluk ve yozlaşma yaratan bir kurum olmaktan çıkarılmış olur.

İşverenlerin işçileri veya çalışanların kendilerini düşük ücretli göstermeye veya tamamen kayıtdışı tutmaya teşvik eden düzenleme ve boşluklar bu sistemin etkin bir oto kontrol sistemi

olması, menfaat çatıştırıcı ve mahrumiyet oluşturan mekanizma kurması nedeniyle ortadan kalkacaktır. Çünkü hesapların sahibi, harcıyanı ve harcıyarak satın aldığı hizmetin müşterisi aynı kişi olunca kayıtdışılık kişinin kendi malını çalması anlamına gelir, ki bunu kimse yapmaz. Öyle ki hem işveren hem de çalışan kayıtdışı istihdamı veya olduğundan düşük ücretle çalışıyor görünmeyi kendi menfaatlerine açıkça aykırı göreceklelerinden buna kesinlikle yanaşmayacaklardır.

1.11. SİGORTA POLİÇELERİ NASIL SATIN ALINACAK?

Şu anki piyasa koşullarına göre yaptığımız hesaplara göre, tam kapsamlı ve kaliteli sağlık, eğitim ve hukuki himaye hizmetlerini almak ve huzurlu ve güvenli bir emeklilik dönemi yaşamak için çocuklu bir ailenin alması gereken asgari poliçenin tutarı ortalama 5640 YTL'dir. Bu rakam, sistemin işlemeye başlaması ve tüm Türkiye'nin özel sigorta kapsamına alınması ve devletin temel hizmetler alanından çekilmesiyle oluşacak tam rekabet ortamında düşecek olan hizmet fiyatlarının poliçe fiyatlarına da yansımaya, daha da düşecektir.

Emeklilik poliçesi eşler için ayrı ancak varılan mutabakatla paket içinde gerçekleşir. Ailede ilk çocuk doğar doğmaz eğitim yatırımına da başlanır. Eğitim yatırımını emeklilik hesabında birikir.

Ek 1'deki tabloda emeklilik ve eğitim poliçeleri için asgari norm ve standartlara da bir örnek sunulmuştur. Örnekte yeni kurulan bir ailenin 2 çocuğu olacağı (Türkiye'de ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,3 olduğundan ortalamaya uygun hesap yapılmıştır) ve bunların ikisinin de üniversite mezunu olacağı, eşlerin 25 yaşlarında kurdukları ailelerin bütünlüğünü 30 yıl çocuklarıyla, çocuklarının üçü de 22 yaşını aşınca deva devam ettireceği, bu süre boyunca vatandaşlık hesaplarından ortalama 150 YTL prim ödeyecekleri ve yeri geldikçe de okul için harcama yapacakları varsayılmıştır. İlk çocuk doğar doğmaz eğitim yatırımına başlanır ve aylık 150 YTL eğitim poliçesi satın alınır. Bu tabloya göre çocuklar devletin asgari norm ve standartlarını belirlediği ve denetlediği, bugün iyi örnekleri de olan özel okullarda eğitim alarak hayata en iyi şekilde hazırlanmaları yanında eşler 30 yıl sonra nemalanmış anapara olan 204 bin YTL korunmak kaydıyla, asgari olarak bugünkü değerden her biri aylık 600 YTL üzerinden emekli olma fırsatına rahatlıkla sahip olacaklardır. Eşler dilerlerse 55 yaşında emekli olmayıp emeklilik poliçesi almaya devam edebilirler. Örneğin bir 7 yıl daha ayda 150 YTL ödeyerek anaparalarını 343 bin YTL'ye, aylık girdilerini de kişi başına 1000 YTL'ye çıkarabilirler.

Sağlık poliçesi evlilik birliğinin kurulması ile aile sağlık poliçesi olarak satın alınır. Bugünkü piyasa koşulları göz önüne alındığında dört kişilik bir aileyi kapsayan sağlık poliçesinin maliyetinin aylık 120 YTL'yi geçmesi zor görünmektedir. Aileler, devletin asgari norm ve standartlarını belirlediği, asgari norm ve standartlarda aile hekimliği hizmetini de bu sağlık poliçesi içerisinde satın alarak insan onuruna yakışan sağlık hizmetiyle buluşurlar.

Tüm fertler, haklarını koruyacak ve haksızlıklara uğradıklarında da kendilerini savunacak, adaletin tecellisini kendileri açısından da garanti altına alacak, gerektiğinde mali konularda kendilerine yol gösterecek hukuki himayeye ihtiyaç duyarlar. Hukuk devletlerinde haklar ve sorumluluklar savunma hakkı çerçevesinde ele alınarak her vatandaşa ve hukukun her alanında en kolay yoldan sağlanması gereken bir hizmettir. Uygarlığın bu aşamasında artık bu hizmet de poliçe bazlı sağlanmalıdır. Bu hizmet için sigorta şirketlerinin anlaşma yapabileceği asgari norm ve standartlardaki hukuk bürolarını devlet ve avukatlar odası birlikte belirler. Asgari yeterlilikte ve hukukun genel alanlarına ait yeterli sayı ve nitelikte avukat ve mali müşavir bulunduran hukuk büroları, onaylı yeterliliğe sahip oldukları sürece bu hizmeti piyasaya sunarlar. Aileler de bu kuruluşlarla anlaşmalı sigorta şirketlerinden poliçe bazlı olarak kendi tercihlerine göre bu hizmeti satın alırlar. Bu hizmet için gerekli poliçenin finansmanı aylık 50 YTL yi geçmemektedir.

Sonuç olarak, aile bazında, eğitim, sağlık, iş güvencesi emeklilik ve hukuki mali himaye hakkının korunmasını kapsayan asgari norm ve standartlarda poliçelerin finansmanı için gereken aylık prim yükü ortalama 470 YTL civarındadır. Türkiye’de ortalama hanehalkı büyüklüğünün 4,3 ve hane halkı sayısının da 17 milyon olduğu düşünüldüğünde yeni sistemin finansman yükü, yıllık toplam 96 milyar YTL civarındadır. Mevcut durumda bunun en az iki katı harcama ile sistem açık vermektedir. Mevcut sistemden elde edilen sonucun hem kapsam hem de nitelik bakımından insan onuruna yakışmadığı ise herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

Dilim	V.H.Kesintisi	Matrah (YTL)(dilimdeki ailenin ort. gelir.)	Gelir milyar YTL	V.H. (Milyar YTL) payı	Tüm aileler içindeki	Aile sayısı (milyon)	Dilimdeki ailenin hesabında biriken	Hesapta artan (poliçe tutarı-hesaptaki birikim)
1,00	0,10	0-9000	21,18	2,12	0,20	3,40	623,50	-5017,00
2,00	0,25	9000-11500	25,27	6,32	0,13	2,21	2859,00	-2781,00
3,00	0,25	11500-13500	30,01	7,50	0,13	2,21	3394,00	-2246,00
4,00	0,25	13500-16500	35,92	8,98	0,13	2,21	4063,00	-1577,00
5,00	0,25	16500-23500	51,77	12,94	0,13	2,21	5855,00	215,00
6,00	0,25	23500-36000	79,39	19,85	0,13	2,21	9982,00	4342,00
7,00	0,25	36000-yukarısı	109,37	27,34	0,13	2,21	12371,00	6731,00
		TOPLAM	353,00	85,05				

ÖRNEK TABLO

Tüm temel hizmetler için 4 kişilik bir ailenin alacağı yıllık asgari poliçe tutarı: 5640 YTL

Başlangıç için %25 olarak öngörülen kesinti oranı, kurulacak olan sistem yerleşip işlemeye başladıktan sonra ve gelişen piyasayla birlikte oluşacak olan poliçe fiyatlarının düşmesiyle azalan finansman gereksinimine bağlı olarak yıllar içinde azalacaktır.

Yukarıdaki tabloda vatandaşlık hesabında biriken kesinti oranları ve hesabındaki para asgari paketi almaya yetmeyenlere yapılacak KDV iadesi miktarları ve Temel Hizmet Sigortaları Aile Hesapları Fonundan Kurumu aracılığıyla transfer edilmesi gereken toplam finansmanın hesabını gösteren bir örnek yer almaktadır. Hesabın doğru sonuç vermesi için aileler 7 gelir düzeyine bölünmüş ve TÜİK'ten alınan istatistiklere uygun olarak Türkiye'nin geliri, ailelerin bu gelirden aldıkları pay oranında dağıtılmıştır.

Yapılan hesaplardan da görülebileceği gibi, 3,4 milyon ailenin asgari priminin ortalama 5017 YTL'si, 2,21 milyon ailenin asgari priminin ortalama 2781 YTL'si, 2,21 milyon ailenin priminin ortalama 2246 YTL'si, 2,21 milyon ailenin priminin ortalama 1577 YTL'si başka bir kaynaktan aktarılmak zorundadır.

Hesabındaki para asgari poliçeyi satın almaya yetmeyen ailelere KDV indirimi yapıyoruz. Tablodan görüleceği üzere KDV iadeleri için devletin kasasından çıkacak olan miktar, 13,97 milyar YTL'dir. Hesaplarındaki para hala asgari poliçeyi satın almaya yetmeyenlerin toplam açığı bu durumda 18,54 milyar YTL'ye inmiştir.

Temel Hizmetler Sigortaları Aile Hesapları fonunda biriken 6 milyar (2 milyar %10 kesinti ile) YTL'yi de bu açığın finansmanında kullanırsak kapamamız gereken açık 12,54 milyar YTL'ye düşer.

Yukarıda açıklanan modellemede hesaplara, dağıtılacak olan, fona aktarılacak özelleştirme gelirleri İşsizlik Sigortası Fonundaki birikimler (25 milyar YTL) ve diğer gelirler yansıtılmamıştır. Bunlar da göz önüne alındığında sistemin açık vermek bir yana tamamen kendi içinde sürdürülebilir olduğu daha iyi görülecektir.

1.12. MEVCUT SİSTEMİN EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

Mevcut sistemin topluma yıllık maliyetine bakıldığında, sadece konuyla doğrudan ilgili ana kurumların topluma yükü 2007 bütçesi rakamları ile 130 milyar YTL'yi aşmaktadır. Yaklaşık rakamlarla, Sağlık Bakanlığı 10 milyar, YÖK ve benzeri kurumlarla Milli Eğitim Bakanlığı 30 milyar, emeklilik ve sağlık kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumları 90 milyar YTL paya sahiptir. Bu rakamlar yalnızca devletin harcadığı kısımdır. Bu amaçlarla toplandığı halde bu amaç için harcanmayan, yani yandaşlık ve yolsuzluklarla heba edilenler bu rakama dahil değildir.

Bugün Adalet Bakanlığı ve tüm mahkemeleri ile adalet kurumunun toplum önünde ne halde olduğu açıktır. Bu olumsuz görünümüyle bile ve sadece savunma hakkının avukatlık hizmetleri ile korunmasının insanlarımızın doğrudan ceplerine yıllık maliyeti 20 milyar YTL'yi aşmaktadır.

Özel sağlık hizmetleri, özel eğitim hizmetleri, bireysel emeklilik harcamaları ve görünmeyen temel hizmet harcamaları dahil edildiğinde temel hizmetlerin topluma bugünkü yükü 170-180 milyar YTL'yi bulmaktadır. Üstelik sistemin karakteri gereği ürettiği yandaşlıkların, yolsuzlukların, az çok kapsam dışılığın ve onur kırıcı kalitesizliğinin hesabı yapılmadan. Önerdiğimiz sistem ise tam kapsamlı, asgari norm ve standartların insan onuruna yakışır seviyede garanti altına alındığı kalite ve fiyatta toplum lehine rekabeti süreklileştirildiği, yandaşlık ve yolsuzluğun köküne kibrit suyunun ekildiği bir sistemdir. Üstelik sistemin varlığının ve kurallarıyla tam işleyişinin garantörünün devlet olduğu bu sistemin maliyeti 100 milyar YTL'yi geçmemektedir.

1.13. Yeni Sistemden Sonra Devletin Sırtından Kalkacak Olan Yükler

Bu sisteme geçilmesiyle devletin üzerinden, yıllık 14 milyarlık personel maaşı, sosyal güvenlik kurumlarına yapılan 32 milyarlık transfer, 10 milyarlık sosyal güvenlik prim ödemesi,

16 milyarlık kamu sağlık harcaması ve 4 milyarlık eğitim harcaması, toplamda en az 66 milyar YTL'lik ylık kalkacaktır.

Görüldüğü gibi sistemin devletin üzerinden alacağı ylık getireceği ilave ylık katbekat üzerindedir.

1.14. SOSYAL TASARRUFLARI ULUSAL SERMAYE KILIYORUZ

Ulusal bir ekonomi için servet değeri taşıyan varlıkların ulusal tasarrufların mülkiyetine geçmesi bir gerekliliktir.

Tıpkı bireysel girişimcilik ve kazanma arzusunun sürdürülebilir kalkınmanın enerjisi olması gibi, ulusal ölçeklerde kalkınma motivasyonunu sağlayan da toplumun ekonomik etkinliklerden kazançlı çıkacağına olan inancıdır.

Gelişmiş ekonomilerde çok büyük ölçekli gelir yaratan bütün ekonomik birimlerin ağırlıklı ortağı, yatırım araçları üzerinden geniş toplum kesimleridir. Böylece ulusal ekonominin kazanması doğrudan topluma yansır. Toplumları ilerleme konusunda daima iyimser ve enerjik kılan işte bu gelire ortaklık motivasyonudur.

Diğer yandan bu yatırım araçları ile gelirin ya da sermayenin tabana yayılması, eşitsizlik ve verimsizlik yaratıcı devlet kararları ile gerçekleşmek yerine kar zarar rasyonelitesine dayalı piyasa mekanizmaları içinde gerçekleşmektedir. Yani piyasa doğrudan doğruya gelir adaletini kuran, kalkınma motivasyonunu inşa eden ve ulusal rekabet gücünü yaratan bir işlev görmektedir. Bu sonuç ancak finansal araçlara talep yaratabilecek tasarrufların varlığına bağlıdır. Ekonomi politikasının gelir adaletini gözetten bir iklim kurması işte bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Türkiye hakkında en sık tekrarlanan söylem Türk ekonomisinin bazen kamu kesiminden bazen de özel kesimden kaynaklanan bir tasarruf açığına bulunduğudur. Oysa Türkiye'nin ödediği faiz oranının ve miktarının büyüklüğü bu söylemin yanlışlığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu ödemeler doğrudan doğruya bu toplumun yarattığı tasarruflar ve katlandığı fedakarlıklar üzerinden gerçekleşmektedir. Açıkça görülmektedir ki Türkiye tasarruf yaratamayan değil kaynaklarını yönetemeyen bir ülkedir.

Diğer yandan Türkiye bir tasarruf açığı yanılığında giderek büyüyen bir borçlanma girdabına saplanmakta, borçlanmanın doğal sonucu olarak ulusumuzun fedakarlıklarıyla yarattığı ulusal servet niteliğindeki ekonomik üniteler, açık kapatmaya odaklanmış özelleştirmeler yoluyla yabancı sermayenin kar jeneratörüne dönüşmektedir. Bu ünitelerin özelleştirilmesi sürecinde izlenen yolun yozlaşmış ve yolsuzluğa batmış karakteri bir yana ülke orta ve uzun vadeli bir net sermaye aktarıcısı olmak çaresizliğini adeta kaderleştirmektedir.

Oysa tasarruf açığı olarak karşımıza çıkan tablonun arkasındaki neden ulusal tasarrufları örgütleyecek mekanizma ve kapasitelerden yoksunluktur. Bunların en başında sosyal güvenlik fonları, sigortalar ve diğer fon ve yatırım araçlarının yokluğu gelmektedir. Kısaca Hasan'ın biriktirdiği emeklilik fonları olmayınca Hans'ın birikimine yönelmekte, Hasan'a düşen Hans'ın birikimini nemalandırmak olmaktadır.

Kendi ellerimizle yarattığımız kıtlık, kendi köleliğimizle sonuçlanmaktadır. Türkiye'nin hak ettiği bu değildir. Çalışkan ve fedakar milletimizin hak ettiği bu değildir.

Tüm dünyada emeklilik sigorta fonları, bankacılık, enerji, telekomünikasyon gibi esası kamu imtiyazına dayalı ve sıkı kamu denetiminde yönetilen sektörlerin gerçek sahibi konumundayken ve bu araçlarla ulusal ekonomimin yarattığı gelirleri ulusal ölçeğe yayarken

bizde bu sistem ulusal ekonominin zaafı ve bu zaafılar üzerinden bir sömürgeleşme tuzağının aracı konumuna getirilmiştir.

Türkiye'de borçlanma gereksinimi yaratan alanların başında sosyal güvenlik kurumları finansman açıkları gelmektedir. Yıllar içinde aktüerya dengeleri gittikçe kötüleşen sosyal güvenlik sisteminin finansman açıkları sadece ekonominin rekabet gücünü değil devletin bütünlüğünü ve bağımsızlığını da tehdit edecek boyutlara ulaşmak tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Türk ekonomisinin belini büken bu sorunun arkasında yatan temel neden soruna bir sistem verimliliği ve sürdürülebilirlik sorunu olarak bakmak yerine kısa vadeli bir finansman açığı olarak bakılmış olmasıdır. Oysa sorun bir aktüerya dengesi sorunudur. Sorun ancak sağlıklı ve sürdürülebilir bir denge kurulacağı bir sistem reformu ile çözülecektir.

Hedefimiz faaliyette bulunmanın lisansa ve kamu denetimine tabi olduğu alanlarda mülkiyeti tabana yaymaktır. Bunun aracı geniş toplum kesimlerinin tasarruflarının birikebileceği, etkin ve verimli yönetilebileceği piyasada iş gören piyasa mantığı ile işleyen mekanizmaların yaratılmasıdır. Bu mekanizmalar bütün dünyada olduğu gibi emeklilik fonları, muhtelif sigorta fonları, yatırım fonları ve borsalardır. Yani hedef temel ve stratejik sektörlerin mülkiyetini piyasa mekanizmaları ve piyasa kurları ile yaygın tasarruf fonlarına aktarmaktır.

Biz milletimizin tasarruflarını ülkemizin birikimleri olarak yeniden üretecek fon, sigorta, borsa ve çeşitli yatırım piyasalarını yeniden kuracağız. Bu ülkeyi akıldışılığın bedelini ömrüyle ve kölelikle ödemekten kurtaracağız. Sosyal güvenlik sistemini tümüyle yeniden yapılandıracağız. Temel hizmetleri rekabete açan ve piyasalaştıran bir anlayışla yeniden üreteceğiz. Ülkemizi içine düştüğü borç sarmalından faiz olarak ödediği bedeli fon olarak yeniden üreten bir anlayışla kurtaracağız. Ulusal varlık niteliğindeki her şeyi (kamu işletmeleri, kamu arazileri ve kamusal gelirlerin bir kısmı) ulusal tasarruf sistemi olarak yeniden kuracağımız sosyal güvenlik sistemi aracılığıyla ulusal tasarrufa ait kılacağız. Halkı kamu otoritesinin düzenleyici kararlarından doğan ekonomik çıkarların doğrudan ortağı haline getireceğiz. Sosyal devleti devlet otoritesinin özneleştiği bir anlayıştan çıkarıp bireyin sosyal haklarına odaklanmış bir anlayışla yeniden kuracağız.

Aile tasarruf hesaplarında toplanan paralar yalnızca hizmetlerin finansman aracı değil aynı zamanda ekonomik yatırımları dolayısıyla kalkınmayı teşvik eden kamunun en büyük tasarruf fonu olacaktır.

Bu niteliğinin korunması ve gelirin, dolayısı ile mülkiyetin daha adil dağılımını temin edici bir araç olarak işlevselleştirilmesi zorunludur. Bu fonun etkin ve verimli bir nemalandırma sistemine kavuşturulması ulusal tasarrufların ve mülkiyetin tabana yayılması açısından çok önemlidir. Bu yüzden isteyen vatandaşlar birikimlerini Temel Hizmetler Sigortaları Aile Tasarruf Hesabı fonunda değerlendirebilecek, isteyenler ise özel bankalarda. Aile hesaplarının sahipleri tarafından özel bankalarda açılmaları belli şartlarla mümkün kılınarak en yüksek faizden nemalanmasının yolu açılacaktır.. Yine bu bankaların kullandıkları bu fonun tamamını uluslararası sigorta kurumları aracılığı ile sigortalayarak yüzde yüz güvence altına almaları zorunludur.

Yukarıda kısaca açıklanan sistemle bu büyük kamusal fon amacına uygun kılınmış, mümkün olabilecek en yüksek oranda nemalandırma sistemine kavuşturulmuş ve fona ulusal bir nitelik kazandırılmış olacaktır.

1.15. MEVCUT YAPI NASIL DÖNÜŞECEK?

Devlet halihazırda ödemekle yükümlü olduğu emeklilik maaşlarını ödemeye devam edecektir. Şu anda çalışmaya, dolayısıyla prim ödemeye devam edenlerin ödedikleri primler,

aile hesaplarına yansıtılarak yeni sisteme eklemenecektir. Bunun için devlet yükümlülüklerini Hazine bonusu karşılığı sigorta şirketlerine satacaktır. Düzenlenecek bir ihaleyle bir fiyat belirlenecek ve belirlenen miktar vatandaşın hesabına bu fiyattan poliçe alabilmesi için yatırılacak. Ayrıca gelir vergileri, Temel Hizmet Sigortaları Aile Hesabı fonunda ve İşsizlik fonunda biriken para ve sosyal yardım fonlarındaki para bu amaca yönelik olarak harcanabilecektir.

EK 1

EĞİTİM VE EMEKLİLİK SİGORTASI FONLAMA ÖRNEĞİ						
YILLAR	YILLIK PRIM	YILLIK	1. COÇUK	2. COÇUK		BİRİKEN
		NEMA				NEMALI
		ORANI				FON
1	1800	1,07	0	0		1800,00
2	3600	1,07	0	0	ilk çocuk	5526,00
3	3600	1,07	0	0		9512,82
4	3600	1,07	0	0	ikinci çocuk	13778,72
5	3600	1,07	0	0		18343,23
6	3600	1,07	0	0		23227,25
7	3600	1,07	0	0		28453,16
8	3600	1,07	0	0		34044,88
9	3600	1,07	0	0		40028,02
10	3600	1,07	0	0		46429,99
11	3600	1,07	0	0		53280,09
12	3600	1,07		0		60609,69
13	3600	1,07	-1800	0		66652,37
14	3600	1,07	-1800			73118,04
15	3600	1,07	-1800	-1800		78236,30
16	3600	1,07	-1800	-1800		83712,84
17	3600	1,07	-1800	-1800		89572,74
18	3600	1,07	-4000	-1800		93642,83
19	3600	1,07	-4000	-1800		97997,83
20	3600	1,07	-4000	-4000		100457,67
21	3600	1,07	-4000	-4000		103089,71
22	3600	1,07		-4000		109905,99
23	3600	1,07	0	-4000		117199,41
24	1800	1,07	0	0		127203,37
25	1800	1,07	0	0		137907,61
26	1800	1,07	0	0		149361,14
27	1800	1,07	0	0		161616,42
28	1800	1,07	0	0		174729,57
29	1800	1,07	0	0		188760,64
30	1800	1,07	0	0		203773,88
31	1800	1,07	0	0		219838,05
32	1800	1,07	0	0		237026,72
33	1800	1,07	0	0		255418,59
34	1800	1,07	0	0		275097,89
35	1800	1,07	0	0		296154,74
36	1800	1,07	0	0		318685,57
37	1800	1,07	0	0		342793,56

VARSAYIMLAR VE YORUMLAR

1- Eğitim ve emeklilik sigortasının finansman tekniği aile temelli ve birleşik primlendirme tekniği ile yapılmıştır.

2- Prim ödeme aile birliğinin kurulması ile aile bazlı olarak ayda 150 YTL ile başlamaktadır. Devam eden süreçte ilk çocuk doğar doğmaz, aylık 150 YTL'lik eğitim poliçesinin alınmasına başlanmaktadır. Aile birliği devam ettiği sürece bu primlendirme aile bazlı sürer. Aile bütünlüğü bozulduğunda da mevcut birikim aile vekilliği gözetiminde adaletle bölüştürülür.

3- Türkiye'de ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,3'ü geçmediğinden yukarıdaki modelleme 2 çocuk üzerinden yapılmıştır.

4- Primlerin yıllık nemalanma oranı enflasyondan arındırılmış olarak %7 kabul edilmiştir. Bu prim sistemi ve bu nemalandırma oranı ile ortalama bir aile, tüm çocuklarını ortaöğretimden yüksek öğretimin sonuna kadar paralı sistemde asgari norm ve standartlarda ve kendi seçtiği okullarda okutmuş olacaktır. Sürekli %7 nemalandırma nedeniyle toplanan reel prim 93.600 YTL olarak kalırken nemalandırma ile elde edilen fon geliri eğitim harcamalarına gidenler dahil 304 bin YTL'yi geçmektedir.

5- Bu modellemede sözgelimi 25 yaşında gerçekleştirilmiş evliliği takip eden 30 yıl sonra çocuklar kendi rüştlerini elde etmiş olarak iş hayatına atılırlarken, eşler 55 yaş civarına gelmiş olacaklardır. Bu yaşlarında hesaplarında 204 bin YTL büyüklüğünde bir emeklilik fonu birikmiş olacaktır. Bu fonun neması ile kişi başına ortalama 600 YTL, eşlerin ikisi birlikte toplam 1200 YTL emekli maaşı olarak huzurlu bir emeklilik hayatının sahibi olacaklardır. Eğer çift bir 7 yıl daha emekli olmayıp poliçe ödemeye devam ederse, hesaplarında biriken para 343 bin YTL'ye, anapara korunmak kaydıyla bunun aylık getirisi toplam **2000 YTL olmak üzere eş başına 1000 YTL'ye çıkmaktadır.**

6- Bu model asgari zorunlu emeklilik poliçesi göz önüne alınarak hesaplanmıştır, yani bir ailenin eline geçebilecek en düşük miktar gösterilmektedir. Aile hesabının büyüklüğüne bağlı olarak, daha yüksek emeklilik poliçesi satın alınabilir.

2. SAĞLIKTA HİZMET SUNUMU

Tüm hizmet sunucuları ticari girişim mantığıyla, rekabeti ve kaliteyi gözetten bir anlayışla faaliyet gösterecektir. Hizmetlerin karşılığı olan ücret hastaya fatura edilecek ve fatura hastanın bağlı olduğu sigorta şirketine gönderilecek, ücret oradan tahsil edilecektir. Herkes sigorta şirketinin anlaşmalı olduğu sağlık kurumları içinden istediğine gidebilecektir.

Hastaneler ve tüm sağlık kuruluşları müstakil veya zincir işletmeler olarak yönetilecektir. Çalışanların tamamı ülke ölçeğinde örgütlenmiş sendika nitelikleri de kazandırılmış meslek odalarının üyesi olacaktır. Sendika niteliği ile işletme hakkı çalışanların olacaktır.

Sigorta şirketleri tercih edilirken, vatandaşlar her yıl en fazla kar açıklayan 10 şirket arasından seçim yapacaklardır.

Fırsat eşitliği anlayışımız çerçevesinde temel hizmet sigorta poliçesi kapsamında olan hukuki himaye poliçeleri sayesinde sağlık, çevre, hasta hakları gibi konularda vatandaşlarımızın hakları korunacak ve en iyi hizmetin sunulması sağlanacaktır.

2.1. SAĞLIK SİSTEMİ

2.1.1. Sağlık Sistemi Neleri Teminat Altına Alır?

Herkes için zorunlu olan ve herkesi kapsayacak optimum sağlık paketi tüm temel sağlık muayene ve tedavilerini, hastane yatışlarını, cerrahi girişimleri, kemoterapi ve ışın tedavisini, temel diş ve ağız tedavisini, acil hizmetleri, ruh sağlığını, doktor tarafından istenen laboratuvar ve görüntüleme tetkiklerini, kadın hastalıklarını, gebelik, doğum ve bebek takiplerini, aşılamayı, evde bakımı ve ilaçları kapsayacaktır.

2.1.2. Sağlık Bakanlığının Yeni Yapısı

Sağlık Bakanlığının “düzenleyici, denetleyici bakanlık” özelliğine kavuşturulması gerekmektedir. Bunun öncelikli koşulu örgütlenmenin bakan, müsteşar, genel müdür, daire başkanlıklarından oluşacak daha işlevsel bir yapıya kavuşturulmasıdır. Müsteşar yardımcılıkları, genel müdür yardımcılıkları, daire başkan yardımcılıkları kaldırılacaktır. Sağlık Bakanlığı koordinasyon ve planlama üzerine yoğunlaşacaktır.

2.1.3. Sağlık Sisteminde Birinci Basamak (Sağlık Merkezleri)

“Vatandaşlar en iyi sağlık hizmeti veren sağlık merkezinden hizmet alacaktır”

Hizmetler piyasaya açılacak. İşletmeler (hastaneler) çalışanların kuracağı “meslek mensupları işletme birliği” adı verilecek bir yapıda örgütleneceklerdir. Sendikalaşmaya giderek özerk bir yapıya kavuşacak bu merkezler müstakil ve zincir işletmeler olarak yönetilecektir. Meslek mensupları sözleşme ile bağlı oldukları “meslek mensupları işletme birliği”nin hem ücretli çalışanı hem de ortağı olacaktır.

Sağlık merkezlerinde, iki yıl uzmanlık eğitimi almış, bir yıl da pratik çalışmalara katılmış aile hekimliği uzmanları çalışacaktır. Merkezlerin fiziki şartları ve teknik kapasiteleri azamiye çıkarılacaktır.

Sağlık merkezleri nüfus planlaması için temel kurumlardır. Koruyucu sağlık hizmetleri çerçevesinde tüm aşılama temel hizmet sigorta paketi içindedir.

2.1.4. Sağlık Sisteminde İkinci Ve Üçüncü Basamak (Hastaneler)

Hastanelerin sahibi artık çalışanlar olacaktır. Çalışanların tamamı ülke ölçeğinde örgütlenmiş sendika nitelikleri de kazandırılmış meslek odalarının üyesi olacaktır. Sendika niteliği ile işletme hakkı çalışanların olacaktır. Hastanelerde mevcut olan döner sermaye işletmeciliği, hukukumuzda yeni bir niteliğe ve tüzel kişiliğe dönüştürülecektir. Bu yeni tüzel kişilik piyasalarla ilişkileri bakımından şirketlerin tabi oldukları kurullarla çalışacak ancak yönetilmeleri ve gelir paylaşımlarında şirketlerden farklı özellikler gösterecektir.

Bütün eğitim hastaneleri üniversite hastanelerine bağlanacaktır. Bu sayede daha kaliteli uzmanların yetiştirilmesi, bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, mahrumiyet bölgelerinde uzman doktorların sürekliliği, daha etkin ve daha kaliteli hizmet sunumu sağlanmış olacaktır.

Hasta ve doktor arasındaki para ilişkisi sona erecek, rekabet nedeniyle kalite yükselecektir.

2.1.5. İnsan Kaynakları

Sağlık eğitimi, sağlık hizmetlerinin sunumu için gerekli olan bilgi, beceri, iletişim ve bilişim teknolojilerine yönelik bilgileri kazandıracak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

Birinci basamak hizmetleri sertifika programları, Sağlık Bakanlığı, Üniversite, Türk Tabipler Birliği ile birlikte verilecektir. Açığın kapatılması için verilecek bu eğitimin süresi iki yıldan az olmayacaktır.

Eğitim müfredatı yenilenecektir. Tıp fakültesi, diş hekimliği, hemşirelik, sağlık yöneticiliği ve tıbbi teknikerlik konusunda yeni sistemin gerektirdiği biçimde yeni müfredata geçilecektir. Bunun dışında kalan diğer gerekli alanlarda ise birbirini tamamlar nitelikte müfredat değişikliklerine gidilecektir.

Aile hekimliğinin bir uzmanlık olduğu unutulmamalıdır. Tıp eğitimi bitirildikten sonra alınacak iki yıllık uzmanlık eğitiminin ardından, bir yıl da sahada çalışma şartı getirilecektir.

Yardımcı sağlık hizmetleri personel açığı giderilecektir. Bunun için Hemşirelik Yüksekokulları ve Sağlık İdaresi Okulları canlandırılacaktır. Yardımcı sağlık personelinin nitelikleri geliştirilerek statüleri yükseltilecektir.

Tıp fakültelerinde temel bilim uzmanlığı teşvik edilecektir.

Geleceğin yükselen alanlarından olan ve geleceğin teknolojisinin tohumlarını üreten mikrobiyoloji, biyokimya gibi alanlar için teşvikler getirilecektir. Bu alandaki çalışmalar ve çalışanlar için tedbir ve ayrıcalıklar belirlenecektir.

2.1.6. e-Sağlık

“e-Sağlık: Tek Yazılım”

Tüm hastanelerin sağlık otomasyon programı kullanması teşvik edilecektir. Sağlık otomasyon programları ile sağlık bildirgeleri e-posta yoluyla gönderilebilecek, muhasebe alt sistemleri sorunları giderilecek, kurumsal faturalandırma sorunları yaşanmayacaktır.

e-Kart sistemi ile geçmiş sağlık verileri de izlenebilecek ve buna bağlı yanlış tedaviler son bulacaktır. Şeffaf alımlar sağlanacak, bürokrasi azalacak, tedavi hızlanacak, gereksiz işlemlerin azaltılması ile tasarruf sağlanacaktır.

2.1.7. Hizmet Sunucuya Yapılacak Ödemeler

Vatandaşlık hesabının aldığı sağlık poliçeleri sayesinde **doktor hasta arasındaki para ilişkisi son bulacaktır.** İsteyen kişi istediği hastaneye giderek en kaliteli hizmeti alabilecektir. Hizmet hastanın bağlı olduğu sigorta şirketine fatura edilecektir. Ödemeler kaliteli hizmetleri teşvik edecek ve sistem gereksiz ve fazla hizmet sunumunu engeller nitelikte olacaktır.

2.1.8. Acil Yardım Ve Kurtarma Hizmetleri

Acil yardım ve kurtarma hizmetleri daha hızlı ve etkin olacak biçimde yeniden yapılandırılacaktır. **Sağlık poliçeleri içerisinde acil yardım ve kurtarma hizmetleri olacak ve bu sayede daha etkin bir hizmet sağlanacaktır.** Kritik bölgelere, sadece acil hizmetlere özel olarak acil yardım merkezleri kurulacaktır. Böylece hastalara daha hızlı ulaşım sağlanacaktır. Anında müdahale sayesinde organ nakli için bekleyen binlerce vatandaşımıza umut ışığı doğacaktır. Tek merkezde konumlanmaları sayesinde maliyet azalacaktır. Maliyetlerin azalmasıyla ambulansların donanımlarına kaynak yaratılarak araçlarda standardizasyon sağlanacaktır.

2.1.9. Ağız - Diş Sağlığı

Ağız ve diş sağlığı da sağlık hizmetidir ve insani bir haktır. Koruyucu sağlık hizmetleri içinde ağız ve diş sağlığı bilincinin yaygınlaştırılması ve hizmete erişiminin kolaylaştırılması sağlanacaktır. Temel hizmetler optimum sağlık paketi ağız ve diş sağlığını da kapsayacak. Sistem dışında kalan 18.000 diş hekimi sistem içine alınacaktır. **Ağız ve diş sağlığı hizmeti sağlık poliçelerinde kapsanacak, bunun yanında paket hizmet şeklinde hizmeti satın alma imkânı da olacaktır.** Böylece, daha etkin diş sağlığı hizmeti sunulacaktır.

Ağız ve diş sağlığı hizmetlerinin özel sektörden sağlanmasıyla devlet %50 oranında kazanç sağlayacaktır. Bu hizmetlerin özel sektörden satın alınması, başta sağlık harcamalarında rasyonelizm ve verimliliği, hizmete kolay ulaşımı, iş gücü kaybının önlenmesini sağlayacak; KDV ve vergi dönüşümlerinin yanısıra diş hekimliği sektörünün yan dalları olan (diş laboratuvarları, diş depoları vs..) branşlar da kayıt altına alınacaktır. Hizmet kalitesinin artması, ülke çapında dengeli şekilde dişhekimleri dağılımının sağlanması, bu sektöre devletin işletme ve yatırım giderlerinin en aza indirgenmesi gibi ek kazanımlar da söz konusudur. **(bkz ek: Ankara Dişhekimleri Odası Raporu)**

Ağız ve diş sağlığı hizmetlerinin paket hizmetler şeklinde özel sektörden satın alınması devletin sağlayacağı tasarrufun yanında halkın ağız ve diş sağlığı yükseltilecek, ilaç maliyetleri azaltılacak, iş gücü kaybı ortadan kalkacaktır.

2.1.10. İhtisas Bölge Hastaneleri

İhtisas Bölge Hastaneleri, yani geriatri, rehabilitasyon ve onkoloji merkezleri için özel sektöre yatırım ve işletme teşvikleri sağlanacaktır. Giderek yaşlanan toplumumuzun gelecekte karşılaşılabileceği sorunlar için şimdiden önlem alınması gerekmektedir. Engellilerimizin de rehabilitasyon merkezlerine ulaşımı kolaylaşacak ve bu merkezlerden hizmet alabilmeleri sağlanacaktır. Madde bağımlılığına yönelik sorunlar aşılacak ve madde bağımlılığının ortaya çıkmasını önleyecek tedbirler alınacaktır. Hangi hastalığın hangi bölgede yoğunlaştığı tespit edilerek, oluşan hizmet talebi bölgesel düzeyde karşılanabilecektir.

2.1.11. Engellilerimiz ve Bakım Hizmetleri

“Engellilerimizin Dezavantajı Avantaja Dönüştürülecektir.”

Evde, sosyal merkezlerde, terapi merkezlerinde tedavi, bakım ve eğitim gibi hizmet gereksinimleri, ayrı birer hizmet paketi olarak tasarlanacak ve temel hizmetler içerisinde sağlık poliçesi yoluyla güvence altına alınacaktır. Engellilerimiz bütün temel hizmetlerde önceliklidirler.

Devlet hizmet verecek kurumları bilimsel ve teknolojik esaslara göre tasarlayacaktır. Bakıma muhtaçlar için bakım merkezleri, yardıma muhtaçlar için yardım merkezleri, ilgiye muhtaçlar için rehabilitasyon merkezleri yaygınlaştırılacak ve buralardaki hizmetler bilimsel esaslara göre verilecektir. Bu merkezler lisansa tabi olacak ve lisans alan şirketlere de devlet asgari bir sayı taahhüt edecektir. Kapasiteye göre norm ve standartları Devlet belirleyecektir.

Sağlık ve tedavi hizmetleri sunan kurum ve kuruluşların engellilere hizmet sunacak gerekli personel ve donanımı bulundurması şartı getirilecektir.

Engelliliğin önlenmesi için doğum öncesi ve sonrası tedbirler araştırma konusu yapılacak, bu sonuçlar doğrultusunda gerekli tedbirler alınacaktır.

2.1.12. Tıbbi Gereçler

Parçalı bir yapıya sahip tıbbi gereç endüstrisinin standardizasyonu, kalite kontrol ve denetlemesi etkin bir şekilde sağlanacaktır. **Sağlık teknolojileri için teşvikler verilecektir.** Yapılacak yatırım ve teşviklerle tıbbi ithalat azalacaktır. Ar-Ge kaynakları artırılacak, tıbbi biyoteknoloji uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

Aşı ve ilaç üretim fabrikaları kurulacaktır. İlaç politikası israfı önlemeye yönelik olacaktır. İlaç maliyetleri düşürülüp rasyonel ilaç kullanımını sağlanacaktır. Hekimler ilaçta marka tercih edemeyecekler, reçetelerini marka üzerinden değil etken madde üzerinden düzenleyeceklerdir. İlaçta marka tercihinin odaklanmış reklam gideri kabul edilmeyecektir.

2.1.13. Tıbbi Atıklar

Çevre sağlığı için uluslararası ve ulusal düzeyde tedbirler alınacaktır. Tıbbi atıkların kontrolsüzce toplanmasının önüne geçilecek, bu konuda gerekli düzenlemeler yapılacak ve yaptırımlar uygulanacaktır.

2.2. YENİLİKLER

- Genel sağlık sigortası sistemi kaldırılarak aile hesabı sistemi ile herkesin insanca sağlık hizmeti alması sağlanacak.
- **Her vatandaşın bir sağlık poliçesi olacak;**
  - **Müşteri; sağlık sigortaları**
  - **Hizmeti sunan; sağlık işletmeleri**
  - **Hizmeti denetleyen ve standartları koyan; devlet ve meslek kuruluşları**
- Sağlık Bakanlığı koordinasyon ve planlamadan sorumlu olacak
- Sağlık hizmetinde esas olan nitelikli ve erişilebilir sağlık hizmeti verilecek. Doktor ve hasta arasındaki para ilişkisi bitecek ve isteyen istediği hastaneye gidebilecek
- SSK'lı, Bağ-Kur'lu, memur, emekli, engelli tüm vatandaşlarımız insanca ve kendisine özel sağlık hizmeti alacak
- Sağlık personeli eksikliği giderilecek
- Koruyucu sağlık hizmetleri güvence altına alınacak. Aile hekimliğinde uzmanlar çalışacaktır.
- Geriatri, rehabilitasyon ve onkoloji dallarındaki ihtisas hastaneleri için işletmelere teşvik verilecek
- **Mecburi hizmet kaldırılarak, sosyal imkânlarla ve yeterli altyapının sağlanmasıyla gönüllülüğe dönüştürülecek**
- Meslek çalışanları sağlık merkezlerinde işletme hakkına sahip olacaklar ve daha iyi çalışma şartlarına sahip olacaklar
- **Ağız-diş sağlığı asgari paketin içine alınacak**
- **Acil müdahaleler için kritik bölgelere sadece acil hizmetlere yönelik merkezler kurulması için teşvik verilecek ve acil müdahale poliçe kapsamına alınacak.**

- Kurulan acil yardım merkezleri sayesinde organ nakli sayısı artırılabacak.
- **Aşı ve ilaç üretim fabrikaları kurulacak, herkes aşılanacak.**
- Sağlık sigortalarında mükerrerlik ortadan kalkacak
- Tıp fakültelerinde mikrobiyoloji, biyokimya vb. temel bilim uzmanlığı teşvik edilecek. Bunu için tedbir ve ayrıcalıklar belirlenecek.
- Sağlık merkezlerindeki aile hekimlerine, aile hekimi uzmanlığı iki yıl temel eğitimin ardından bir yıl da sahada çalışma sonrası verilecek.
- Tıp eğitim müfredatı yenilenecek.
- Sağlık ocakları, hastanelerin ve üniversite hastanelerinin birer birimi haline gelecek, daha etkin ve bilgi seviyesi yüksek bir kadro ile hizmet verecek.
- Tüm eğitim hastaneleri, üniversite hastanelerine bağlanacak
- İnsanların sağlıkları tam anlamıyla güvence altına alınacaktır.

2.3. YENİ SİSTEMİN GETİRECEKLERİ

- Temel hizmetleri piyasaya açarak rekabet, verimlilik ve kaliteyi artırıyor, hizmet sunan devlete son veriyoruz.
- Herkese eşit fırsat sağlıyor, fırsatlara erişimi kolaylaştırıyoruz.
- Herkesin kaliteli hizmete erişimini sağlayıp sağlıklı, eğitilmiş, güvenceli uygar toplum hedefimize yürüyoruz.
- Temel hizmetler sigortacılığı ile her hayata hak ettiği değeri veriyoruz.

3. ÖZGÜR KADIN ÖZGÜR TÜRKİYE

İyi ki varsınız

Annelerimiz, hayat sizinle başlıyor ve sizinle güzel. Eşlerimiz, kızlarımız, kız kardeşlerimiz sızsız bir hayatı düşünmek mümkün değil ve hayat ancak sizinle güzel. *İyi ki varsınız ve iyi ki varlığınızla varlığımızı mümkün ve değerli kılıyorsunuz.*

Kadın annemizdir, eşimiz, kızımız, kız kardeşimiz, sevgimizdir. Hayatın kaynağı kadındır. Kadın üreten, çoğaltan, esirgeyen, koruyan, kan ve can verendir.

Ayrıca, insan ırkının iki cinsinden biri olarak, farklılığı ile çeşitlilik, enerji ve kapasite yaratır.

Kadın ve erkek birlikte insan olma halini ve kimliğini derin bir içerikle tekemmül ettirirler.

Bir toplumda kadın-erkek ayrımı ve buna bağlı eşitsizlikler, o toplumun gelişmişlik seviyesini belirler. Bir toplumu ileriye götüren, kadının toplumsal-kültürel-siyasal-kamusal yaşamda sahip olduğu yer ve haklardır. Hiçbir toplum kadınlarını yok sayarak, kadınlarının aklından, gücünden, potansiyelinden faydalanmaksızın ilerleyemez.

Bu kapsamda kadına dair hiçbir sorun kadına özgü değildir. Aksine kalkınma ve refahtan tutun temel insan hakları ve özgürlüklerine kadar çağdaş yaşama ait her başlığın odak noktasında kadının hak ettiği yere gelememesi sorunu vardır.

Cumhuriyetimizin en büyük kazanımlarından birisi, kadınlarımızın eşit fırsat ve imkânlarla sahip birinci sınıf vatandaş kılınmış olmasıdır. Türkiye'nin geleceğin dünyasında karar verici ülkelerin arasında yer alma mücadelesinin ancak kadını ve erkeğiyle tüm milletin ödev ve sorumluluğunda olduğu açıktır. İşte bu Cumhuriyet devrimini tekâmül ettirmek, ilke ve ideallerini sürdürmek, ekonomik-toplumsal ve siyasal alanlarda kadın olmak dolayısıyla doğabilecek her tür kısıtlama ve sınırlamaları tasfiye etmek, adil ve eşit şartları sağlamak siyasetin işidir. Partimiz Türkiye'yi modern dünyaya taşıma, küresel bir aktör yapma yolundaki temel vizyonu esasında kadın sorununa özel bir önem atfetmiş, cinsiyete dayalı ayrımcılığa karşı mücadele vermiş, mecliste, bakanlıklarda, bürokratik kademelerde, parti kadrolarında kadınlarımızın yer alması için faaliyet göstermiştir.

3.1. Genel durum

Kadınlarımızın toplumsal ve ekonomik bakımdan sahip oldukları yeri radikal bir şekilde değiştirecek sosyal güvenceleri ifade etmeden önce halihazırda dünyada ve Türkiye'de kadınların bulunduğu konuma ilişkin bazı rakamları şu şeklide ifade edebiliriz:

- Dünyada her 3 kadından biri şiddete maruz kalıyor, her 5 kadından biri tecavüze uğruyor ya da tecavüzden son anda kurtuluyor.
- Yoksulluk ise giderek "kadın"laşıyor.
- Yeryüzündeki mutlak yoksulluk sınırındaki 1,5 milyar kişinin yüzde 70'ini kadınlar oluşturuyor.
- Dünyadaki işlerin yüzde 60'ını yapan kadınlar, toplam gelirin yüzde 10'una; dünya üzerindeki mal varlığının ise yüzde 1'ine sahipler.
- Mültecilerin yüzde 80'ini kadınlar oluşturuyor.
- Eğitim olanağından yoksun 45 milyon erkek çocuğa karşılık, kızlarda bu rakam 85 milyona ulaşıyor.
- 700 milyon kadın yeterli yiyecek ve içme suyu ile sağlık ve eğitim hizmetlerinden mahrum.
- Birleşmiş Milletler'e üye 191 ülkenin sadece 12'sinin lideri kadın...

3.2. Türkiye'nin durumu

Türkiye'nin durumu da dünya genelinden pek farklı değil. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün araştırmasına göre,

Her 4 kadından biri okuma yazma bilmiyor.

Kadınların sadece yüzde 3,9'u üniversite mezunu

Meclisteki kadınların oranı yüzde 4,4.

Kadınların kazancı da erkek kazancından yüzde 40 daha az.

Türkiye'de yılda 2 bin 500 kadın anne olmak isterken ölüyor.

Türkiye için bu tabloyu değiştirmek ve dünya kadınlarına örnek bir ülke haline getirmek için önerdiğimiz tedbirler şunlardır:

İnsan hakları cinsiyetler üstüdür, hiçbir yorum ve gerekçe ile bu durum değiştirilemez.

Tüm insanlar özgür ve yasalar karşısında eşit olarak doğarlar. Kişinin doğumla beraber kazandığı temel hakları cinsiyete göre farklılık göstermez. İnsanların cinsiyeti hiçbir şekilde bir avantaj veya dezavantaj konusu olamaz.

Kadınlarımızın toplumsal yerine, rolüne, iş bölümünde payına düşene ilişkin olarak kimi zaman gelenek, kimi zaman kültür kaynak gösterilerek ortaya konulan bastırma, yok sayma, ikincil plana itme tutumlarını şiddetle reddediyoruz. Bu yöndeki düşünce ve tavırların, gelenekle ve kültürle gerekçelendirilmesine katılmak mümkün olmadığı gibi, modern hayatta da herhangi bir yerinin ve anlamının olması beklenemez. Amacımız, eğitimle Türkiye'nin modernleşmesine hız kazandırıp kadınlarımıza hayatın her alanında daha fazla yer, görev ve sorumluluk vererek kadınların sorunlarının çözüm getirmektir.

Çağdaş yaşamın her alanında ve toplumun tüm kesimlerinde kadınlarımıza hak ettiği konumun sağlanması ve onlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi bizim politikamızdır.

Kadınlarımıza, medeni durumlarına bakılmaksızın, kent veya kırsal alan ayrımı yapılmaksızın, politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan haklarının ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, bunların pratiğe taşınarak yararlanılmasını sağlamak bu politikanın gereğidir.

Zira ülkemizin tam ve eksiksiz kalkınması, refaha ulaşması, huzur ve güven ortamı içinde olması, kadınlarla erkeklerin eşit şartlarda, her alanda azami katkılarının sağlanması ile mümkündür.

Kadınların hak ettikleri yere gelebilmesi toplumun medenileşmesinin ötesinde medeniyetin faz değiştirmesi ile doğrudan ilişkili bir meseledir.

Kadın bir sinerji potansiyelidir, dolayısıyla, gerçek anlamda medenileşmek, muasır medeniyetin ilerisine geçmek, toplum-kadın ilişkisinin yeniden tasarlanması ile mümkündür. Bizim tasarımıımız, hakkaniyet ve eşitlik temeline dayalıdır.

Bu politika ve vizyon ile **Partimiz iktidarında bizim kadınlarımız eşit, eğitilmiş, bağımsız ve etkin olacaktır.**

3.3. Kadınlarımız ve eşitlik

Kadınlarımız, fırsat eşitsizliği ve adaletsizliği ile tayin edilmiş bir hayat alanında tali plana itiliyorlar. Evdeki iş bölümünden tutun, iş yerlerindeki yükselme imkânlarına, ücret ödemelerine kadar birçok alanda kadınlarımıza ikinci sınıf insan muamelesi yapılıyor. Böylece onlar, adeta görünmez ellerin engellediği bir hayatı yaşamak zorunda bırakılıyorlar.

Bu engelli durum gerçekte tüm toplumu kadınların enerjisinden, rekabet gücünden ve yaratıcı kapasitesinden mahrum bırakıyor.

Oysa kadını denklemden çıkarmak, sadece toplumu ikiye bölmek, yarısından mahrum bırakmak değil, çok daha büyük bir kötülük yapmak anlamına gelmektedir. Kadın kadın olarak var olmadıkça, erkek de erkek olarak var olamaz. Kadını yok saydığınızda aslında

erkeği de yok sayıyorsunuz, insanın tekemmül etmiş varlığını diğer yarısından mahrum bırakıyorsunuz demektir.

İşte biz bu istikametteki bütün engelleri kaldıracacağız. Siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik tüm baskıları, mahrumiyetleri, kısıtları tasfiye edecek, adalet ve eşitliği sağlayacağız.

3.4. Kadınlarımız ve bağımsızlık

Modernleşme sürecinde kadınlarımız ideolojik bir savaşın odağına oturtulmuştur. Bu ideolojik savaşın görünen yüzlerinden birisini kılık kıyafet tartışmaları oluşturmaktadır. Bu tartışmalarla kadınlarımızın daha etkin bir şekilde toplumsal hayata katılmaları, toplumsal hiyerarşide daha üst sıralarda hizmet vermeleri önlenmek istenmektedir.

Bu tartışma, bir yandan bir ayrışma, diğer yandan modern geleneksel-çatışması gibi görünürken, aslında iki tarafı da tabulara hapsedmektedir. Ortaya çıkan gerilim ise toplumsal enerjinin değerler çatışmasına harcanmasına neden olmakta, sorun ise artık akli analizlere izin vermeyecek ölçüde mistik bir derinlik kazanmış olmaktadır.

Her açıdan en büyük haksızlığa uğrayanlar ise arada kalan kadınlarımızdır.

Bu çatışmayı ortadan kaldırmanın yolu, evrensel hak ve özgürlükler temelinde sorunun çözümüne bir zemin hazırlamaktan, sosyal ve ekonomik maliyetleri, ortaya çıkan toplumsal sonuçları hiç hesaba katmayarak kışkırtıcı bir söylemle çatışmaya katılan siyasi tezleri teşhir etmekten geçmektedir. Hiç şüphesiz kadınlarımızı özgürleştirecek her gelişme aynı zamanda sorunun çözümüne de katkı sağlayacaktır.

3.5. Kadınlarımız ve aile

Sosyal hayatın temel birimi ailedir.

Aile sosyal refahın, sosyal barışın, sosyal huzurun, medenileşmenin sağlanmasında temel birim olarak çok önemli bir rol oynar.

Kadınlarımızın sorununu çözmeye giden yol, ağırlıklı olarak aileden geçer. Çünkü biyolojik ve toplumsal cinsiyete ilişkin ilk bilgiler, tutumlar, köklü kanaatler aile içinde edinilir.

Türkiye'nin yaşadığı sosyal değişme, modernleşme yolunda aldığı mesafe paralel bir süreç olarak aileye ve aile içi ilişkilere yansımamaktadır. Kültürel gecikme diye adlandırılan ve manevi değerlerdeki değişimin maddi değerlerdeki değişimden sonra geldiğini ifade eden bu yaklaşım, kendisini bir kez daha aile içi ilişkilerde doğrulamaktadır. Toplumsal yerleri, statüleri, gelişmişlik düzeyleri itibarıyla yüksek standartlara sahip kimi ailelerin iç ilişkilerinde kadının yerine ve rolüne bakış, bunu tayin ediş sahip olunan standartlara uygun değildir. Kadın sınırlanmakta, kısıtlanmakta, hatta bazen adeta reşit bir insan değilmiş, hacir altında bir kişi imiş gibi vesayet altında tutulmaktadır. Şüphesiz kadına yönelik egemen bakış, zamanla "kendini gerçekleştiren kehanet" gibi kendini doğallaştırmaya başlar ve kadının ilişkilerdeki bu daha alt düzeydeki yerini içselleştirmesine yol açar. Birçok modern ailede kadın bir ekonomik güç haline gelmiş ve pazar ilişkileri içinde bir yer edinmiş olmasına rağmen, halen geleneksel iş bölümüne uygun bir şekilde davranmak, böylelikle yükünü azaltmak bir yana daha da artmasına katlanmak durumunda kalmaktadır. Kadın hem çocuklarına bakan, onların her tür sorunlarıyla ilgilenen, onlardan birinci derecede sorumlu olan kişidir, hem beslenme, evin ihtiyaçlarını karşılama görevine sahiptir, hem de aynı zamanda işine gitmek ve para kazanmak durumundadır. Bu adaletsiz iş bölümü eşler arasındaki ilişkileri tahrip etmekte, sürekli bir çatışma ve gerginlik kaynağı olmaktadır.

Bizim aile merkezli yaklaşımımızda, sadece kadın ve erkeğin aile içindeki yeri ve rolüne ilişkin daha adil ve eşitlikçi bir yapı kurulması talebi yoktur, aynı zamanda kadınlık ve erkeklik algılarına ilişkin de köklü bir değişim, yine dayanışma ve bütünleşmeyi teşvik eden eşitlikçi bir anlayış bulunmaktadır.

Aile, kadın ve erkek kimliklerinin ayrı ayrı değil, birlikte rehabilite edildiği ve insan doğasına duyulan saygı gereği, farklılığın korunduğu bir ortam olmalıdır.

Bu bakımdan, kadının kimlik sorununun çözümü, aile içindeki eşit varlığını ekonomik, kültürel, hukuksal anlamda kurumsallaştırmaktan geçmektedir. Temel hizmetler poliçe sistemi ile aile birliğinin kurulması ile aile hukuki kimliğini kazanacaktır.

Biz aileyi, sosyal, hukuki, siyasal süreçlerin ve kurumların doğrudan muhatabı ve avantajlı bir kurumu haline getireceğiz.

Kadınlarımızın ekonomik özgürlüğe sahip olmalarını sağlamak birinci önceliğimizdir. Kadınlarımızın çalışma özgürlüğünün sağlanması ve korunması bizim için vazgeçilmezdir. Ancak, kadının ekonomik özgürlüğü mutlaka bir ücretli çalışan durumunda olmasına bağlanmamalıdır.

Bizim kadınlarımız, çalışmak konusunda engellenmeden veya mecbur bırakılmadan aile içinde tercih ettikleri bir konumda ekonomik hürriyetlerine sahip olacaklardır.

Aile ilişkisi bir bağımlılık ilişkisidir. Bu ilişkide sadece çocuk anneye bağımlı değildir, erkek kadına, kadın da erkeğe bağımlıdır. Bizim aile tasavvurumuz, kadınlarımızın kendi rollerini ifa ederlerken modern yaşamın sunduğu tüm kapasitelerden yararlanmalarını ve insan olmaktan doğan haklarını eksiksiz kullanmalarını içermektedir.

3.6. Kadınlarımız ve eğitim

Bizim eğitim anlayışımızın temelinde insanın kendini özgürce gerçekleştirmesi, yetkin ve etkili fırsatlarla buluşturması vardır. Eğitimin hedefi budur. İşte kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikten kaynaklanan çatışma ve gerginliği ortadan kaldıracak, bunu güç birliği etme kapasitesine dönüştürecek olan da yine budur.

Kadın veya erkek her insanın hayattaki var oluşuna ilişkin bir yaklaşımı, algısı, kendini konumlandığı bir yer ve düşündüğü ilişkiler ağı vardır. Bütün bunların toplamı kişiye rehberlik eder ve hayattaki yerini, bağlarını tayin eder. Amacımız, insanları belli bir görüş etrafında köklü değişikliklere uğratmak değil, kültürel şartları esasında teşekkül eden algı ve tutumlarını hesaba katan bir anlayışla konuya yaklaşmak, eğitimi bu verilerin üzerinden gerçekleştirmektir.

Bizim yaklaşımımızda kadınlarımız, eğitime ilişkin her türlü fırsat eşitliğinden yararlanacaklar ve kapasitelerini gerçekleştirmek yolunda kendilerine en uygun mesleği seçebilecekleri tüm araçlara özgürce ulaşabileceklerdir. **Temel hizmetler sistemimiz ile eğitim kız çocuklarımız için bir ayrıcalık olmaktan çıkacak herkes eğitim imkânlarına rahatça ulaşabilecektir.**

Kadınlarımıza özgü uzaktan eğitim programları düzenlenecektir. Bu programlar:

- Toplumun her kesiminden kendisini geliştirmek isteyen kadınlarımıza yönelik olacak ve ilköğretimden, lisansüstü derecelere kadar geniş bir yelpazeyi kapsayacaktır,
- Meslek edindirecektir,

- Meslek sahibi kadınlarımızın, kariyerlerinde yükselmelerini, görev yaptıkları alanlara bağlı olarak kademe ve derece ilerlemesi almalarını sağlayacaktır,
- Teknolojik imkânların kullanılması (tv veya internet gibi) yoluyla kolay erişilebilir ve takip edilebilir olacaktır.

Uzaktan eğitim için gerekli imkânlara sahip olmayan kadınlarımıza yönelik olarak yerinde eğitim programları düzenlenecektir. Bu gün hala kadınlarımızın % 25'e yakını okuma-yazma bilmemekte, çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile göç alan büyük şehirlerin kenar mahallelerinde yaşamaktadırlar. Her nerede olurlarsa olsunlar biz onlara ulaşacağız. Bu amaçla, hızlı ve kolay hareket edebilir "eğitim takımları" kuracağız. Bizim Türkiye'mizde okuma-yazma bilmeyen kadın kalmayacak.

3.7. Kadınlarımız ve çalışma hayatı

Biz tasarıma ve yaratıcılığa değer veren ekonomik sektörlerde, özellikle kadınlarımızın üreticilik, yaratıcılık ve rekabet potansiyellerini açığa çıkaracak, fırsatla buluşturacak bir ekonomik düzen kuracağız.

Diğer taraftan ekonomik yapı ve sektörleri kadınlarımızı düşünerek yeniden tasarlayacağız. Zira kadınlarımız Türkiye için önemli bir rekabet potansiyelidir. Biz bu potansiyeli açığa çıkaracağız.

Bunun için, eğitim ve öğretim süreçlerini yeniden belirlerken, kadın yaratıcılığından azami ölçüde faydalanmayı hedefleyen, kadının anne rolü ile de bağdaşık ve rekabete açık bir iktisadi yapı oluşturacağız.

Her düzeyde fırsatla buluşan kadınlarımız, kapasitelerini özgürce gerçekleştirecek ve zenginlik yaratacaklardır.

Çalışma; insan üreticiliğinin, yaratıcılığının bir alanıdır ve irade merkezi insanın kendisidir. İnsan bu şekilde, emeği ile hayatına bir değer kazandırmak için çalışır. Dolayısıyla, çalışma kavramını mesai saatleri kavramına sıkıştıran ve çalışmayı bir başkasına satılmış emek kavramına indirgeyen anlayışı tümüyle reddediyoruz.

Biz insanımıza iş gücü olmayı değil, girişim kapasitesi olmayı öneriyoruz. Biz insanımıza yaratıcı kapasite olmayı, tasarım kapasitesi olmayı öneriyoruz. Biz insanımıza nitelikli insan kaynağı olmayı öneriyoruz. Biz emeğinden tasarımından yaratımından başkalarını faydalandıran bir üretim öneriyoruz. Üretkenliği ve inisiyatifi ile özne olan insanı çalışma süreçlerinin nesnesi olarak gören anlayışları ve düzenlemeleri reddediyoruz.

Biz, hizmetin ihtiyacı ile hizmetin görülmesi arasında akılcı bir ilişkiye dayalı çalışma düzeni planlayacağız.

Kamu hizmetlerinde mesai kavramını değiştireceğiz, ihtiyacın niteliğine bağlı olarak esnekleştireceğiz. Esnek çalışma kavramı modern çalışma şartları esasında hayatın tüm alanlarına nüfuz edecek.

Bizim modelimizde kadın emeği ile özgürleşecek.

Kadınlarımızın iş gücüne katılımı desteklenecektir

Bunun için öncelikle, evde veya aile işletmelerinde çalışan kadının da iş gücü içinde değerlendirilmesi, çalışmasının kabul görmesi sağlanacaktır.

Tabiatı itibarıyla çalışkan ve üretken olan kadınlarımız, girişimcilik konusunda da desteklenecektir. Çalışma hayatındaki kadınlarımızın önemli bir kısmı ya ücretsiz aile işçisi ya da ücretli statüdedirler. Ülkemiz tüm OECD ve Avrupa ülkeleri arasında kadın girişimci oranının en düşük olduğu ülke konumundadır. Türkiye’de işgücüne katılan kadının sadece binde 7’si girişimcidir.

Kadınlarımızın girişimciliğinin desteklenmesi, topyekûn kalkınmanın altın anahtarıdır. Bunun için, kadınlarımıza özel uzun vadeli ve düşük faizli kredi imkânlarıyla desteklenmiş “kadın girişimciliği” sistemi hayata geçirilecektir. Bu çerçevede, kredi imkânlarından yararlanma, girişimcilik ve işletme kurma süreçleri üzerine eğitim, rehberlik ve yardım sağlamak üzere “İş Kurma Merkezleri” tesis edilecektir.

Çalışma hayatında yaptığı işin karşılığı olan ücret alınacaktır

Bu amaçla kadın, aile işçiliği de dâhil olmak üzere her ne iş yapıyorsa yapsın sosyal güvenlik sistemine girmeleri sağlanacaktır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadın emeği ucuzlaşmaktadır. Esasen Çin, Hindistan ile mukayese edilmese de Türkiye’de genel olarak emek ucuzdur ve İLO çerçevesinde çizilen haklarından yoksundur.

Hem çocuk, hem de iş sahibi olabilecektir

Kadınlarımızın çalışma yaşamına uzun süreli devam edememelerinin en önemli nedeni aile ve iş yaşamının uyum içinde yürütülmesini engelleyen olumsuz şartlardır. Bunlardan en önemlisi çocuklu ailelerde, çocuğun bakımına ilişkin olarak annenin karşılaştığı zorluklardır.

Çocuk gelişiminin en önemli evresini kapsayan ilk yıllarda, gerekli bakımın anne ve baba tarafından ortak üstlenilmesi, aile yapısının güçlenmesi ve her açıdan sağlıklı çocukların yetiştirilmesi açısından önemli bir etkiye sahiptir. İşte biz çalışma hayatını bu esasa göre yeniden tasarlayacağız. Bu tasarım, aile odaklı toplum modelinin gereği olup bir yandan bu yapıyı güçlendirirken bir yandan da gelişmenin önünü açacaktır.

Çocuğun, henüz okula başlayacak yaşa gelmediği ancak kendi yaşlıları ile sosyal bir çevrede bulunma ihtiyacının ortaya çıktığı evre için de kreşler, çocuk yuvaları veya evde bakıma ilişkin, şartları iyileştirilmiş, güvenli, daha ucuz ve ulaşılabilir bakım olanakları içeren örgün bir “çocuk bakım” sistemi hayata geçirilecektir. Bu sistemde, işyerlerinin bünyesinde veya anlaşmalı yöntemlerle kreş ve çocuk yuvaları yaygınlaştırılacak, vergi indirimleri ile de desteklenecektir.

Diğer taraftan, bu gün okul öncesi olarak telakki edilen sürecin, okul öncesi olmaktan çıkıp okul süreci olması önemlidir, zira çocuğun sosyalleşme ihtiyacı sanıldığından çok daha erken bir evrede başlamaktadır.

Bu sebeple, eğitim reformumuzun da bir parçası olarak, çocuğun okul süreci 4 yaşından itibaren başlayacak, eğitim-öğretim ihtiyacı ile bakımla bağdaştırıldığı bir ortam yaratılacaktır.

En iyi okul, eve en yakın okuldur. Dolayısıyla çocuğun yaş dönemi ile ilgili olarak en iyi eğitim ve bakım, her mahallede kurulacak okullar tarafından sağlanacaktır.

3.8. Kadınlarımız ve sosyal güvenlik

Bütün kadınlarımız sosyal güvenceye kavuşturulacaktır

İş hayatında aktif olarak yer alan kadınlarımızın yanı sıra, evde veya aile işletmelerinde çalışan kadınlarımız da sosyal güvenlik haklarından ve sosyal hizmetlerden faydalanabilecektir.

Biz, aileyi tek tek kişilerin varlıklarından bağımsız ama onlardan müteşekkil bir sosyal katman olarak kabul ediyoruz. Bu bağlamda da bazı hakların aile kimliğinde biriktirilmesini (örn. sosyal güvenlik, eğitim, sağlık vs.) ve kadının doğrudan doğruya bu hakların eşit sahibi haline getirilmesini amaçlıyoruz. **Ailenin hukuki birliğinin kurulması ile bütün kadınlarımız temel hizmetler kapsamında olacak ve her kadın bu sistemin altında istisnasız korunacaktır.**

Evlat, eş veya doğrudan çalışan kadın olarak, her kadının sosyal güvenlik haklarının ortağı olacağı bir sistem kuracağız. Bu sistem içinde, aile kimliği üzerinden sosyal güvenlik hakları birikecek ve kadınlarımız çalışsa da çalışmasa da doğrudan sosyal güvenlik şemsiyesine dâhil edilecek. Yani; **aktif olarak çalışma hayatında yer almayan kadınlarımız, eşlerinin üstünden değil, bir birey olarak doğrudan emeklilik hakkına sahip olacaklardır.**

İstihdamda yer alan 100 kadından 73'ü herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı değildir. Bunlarında yarısından fazlasını ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır.

Oysa milli bütünlüğümüzün ve sosyal barışımızın temel kurumu aile, ailenin çekirdeği de kadınlarımızdır. Yani kadınlarımız sigortamızdır, ama onların sigortası yoktur ve bu adaletsizliktir.

Özellikle, tüm gün mesai anlayışı içinde, **en büyük iş gücünü yaratan ev kadınlarımızın, bireysel olarak sosyal güvenlik sistemi içinde yer almaları ve onların da emeklilik ve diğer haklardan faydalanmaları sağlanacaktır.**

3.9. Kadınlarımız ve siyaset

Haydi, birlikte siyaset yapalım

Birimiz diğerine karşı değil, hep birlikte bu ülke için siyaset yapalım, haksızlığa ve adaletsizliğe karşı birlikte mücadele edelim. Hedefimiz herkes için özgürlük, herkes için fırsat eşitliğidir.

Bu günkü siyasi yapı, sorun çözmek üzerine kurgulanmamıştır. Aksine, sorunlu alanlardan doğan iktidar kudretinin ele geçirilmesi mücadelesi haline gelmiştir. Siyasetçiler arasında bu kavga devam ederken, mağdurlar tek başlarına kaldıklarından siyaset ve hayatın diğer alanları arasında gerçek anlamda bir bağ oluşmuyor. Onun için kimse siyasete katılmıyor. Onun için siyasetçinin itibarı yok.

Aynı durum, kadın sorunu için de geçerlidir. Kadınımızın siyasetteki en büyük sorunu eşitsizliktir.

Kadının siyasetteki varlığı, kadına siyasette kontenjan açma işinden ibaret görülemez, bu yaklaşımla sorun çözümlenemez. Çareyi sadece burada gören mantık, kadını vesayet altında gören anlayışın ürünüdür. Burada da yine alan açan, imkân veren, ancak bunun sınırlarını tayin eden erkektir. Önemli olan kadının siyaset yapmasının önündeki toplumsal, kültürel, ekonomik engellerin kaldırılmasıdır.

Biz siyaseti yeniden yapılandıracağız. Bunu yaparken, kadını siyasette vitrin unsuru, vitrin mankeni yapan ya da ancak erkekleşen kadına yol veren siyaset kurumunu topyekûn değiştireceğiz. Sürekli fırsatlar üreten ve kadınlarımızın bunlardan eşit olarak faydalanmalarını mümkün kılan bir iklim oluşturacağız. Sözün asıl sahiplerini sözcü kılacağız.

Toplumsal alanda köklü değişiklikleri gerçekleştirmek zaman işidir. Buna yönelik faaliyetler sürdürülürken diğer yandan kadının siyasette daha fazla yer almasına yönelik bir ara çözüm olarak kota uygulaması partimiz tüzüğünde mevcuttur. Parti Tüzüğümüz gereği (md. 98), parti organlarımızda veya milletvekili aday tespitlerinde kadınlarımız lehine üçte bir oranında kota bulunmaktadır. Zira **daha fazla kadının siyasette yer almasının, kadınlarımıza ilişkin sorunların gerçek sahipleri tarafından çözüme kavuşturulmasını mümkün kılacağı gibi, ülke yönetiminde de daha aktif olmalarını sağlayacağına ilişkin inancımız tamdır.**

Bu inancımızı Türk siyasal yaşamının perspektifi haline getirmek için Siyasi Partiler Kanununu da değiştireceğiz. Kadınlarımız lehine üçte bir kota uygulanmasını yasal zorunluluk haline getireceğiz. Onların eşit imkân ve fırsatlarla siyasette var olabileceği zemini yaratacağız.

Çünkü bu gün, kadınlarımızın siyasal yaşamdaki yeri Cumhuriyetin kuruluş döneminin de gerisindedir. 2002 genel seçimleri sonuçlarına göre TBMM'deki 550 milletvekilinden sadece 24'ü kadın olup bu sayı oransal olarak % 4,4'e tekabül etmektedir. Kadın belediye başkanı oranı binde 5, belediye meclis üye sayısı binde 24 ve il genel meclis üye oranı binde 18'dir.

Biz de kadınlarımızın eşit hak ve imkânlarla siyaset yapabilecekleri güne kadar siyasette pozitif ayrımcılık yapacağız.

Bu davet bizim. Kadınlarımızı siyasetin her kademesinde etkin görev almaya davet ediyoruz. Daha fazla kadını belediye başkanı olsun, daha fazla kadını TBMM'de yer alsın, Cumhurbaşkanlığı sistemine ilişkin gerçekleştireceğimiz düzenleme sonrasında önümüzdeki ilk cumhurbaşkanlığı seçiminde bizim kadınlarımızdan birisi cumhurbaşkanı olsun.

3.10. Kadınlarımız ve sağlık

Anneler de ölmesin bebekler de

Hayatın başladığı, ailenin başka bir evreye geçtiği an doğumdur. Doğuma ilişkin bütün süreçler her türlü hak, imkân ve fırsatla donatılacaktır. Sağlık hizmet sunumu kapsamında doğum hizmetleri asgari poliçe içinde yer alacaktır.

Yerleşim yerleri itibarıyla başka illerde doğum yapmak veya tedavi hizmetlerinden faydalanmak zorunda olan, ancak kalacak yeri olmayan anne ve çocukları için, tedavinin gerektirdiği sürece geçici olarak ikamet edebilecekleri misafirhaneler kuracağız. Bu misafirhaneler, hastane kampuslarında veya hastanelere kolay ulaşılabilir yakın çevrelerde, her türlü ihtiyacı karşılayacak nitelikte olacaktır.

Türkiye'de kadın ölümleri içinde anne ölümleri yüksek orandadır. Ülkemizde her 100 kadından 27,5'i sağlık kurumları dışında doğum yapmaktadır, her 100 kadından 31,5'i doğum öncesi bakım hizmeti alamamaktadır. Her gün 133 bebek ve 2 anne önlenebilir olmasına rağmen, imkânsızlıktan değil düzen bozukluğu nedeniyle ölmektedir.

3.11. Kadınlarımız ve engelli hayat

Yeter ki fikrimiz engelli olmasın.

Bedensel engelli kadınlarımızın toplum hayatına aktif katılımının sağlanması için gerekli fiziki şartları ve ortamı oluşturacağız.

Zihinsel engelli kadınlarımızın bakım ve korunma şartlarının iyileştirilmesini, özel bakım merkezleri kurulmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlayacağız.

Evde, sosyal merkezlerde, terapi merkezlerinde tedavi, bakım ve eğitim gibi hizmet gereksinimleri, ayrı birer hizmet paketi olarak tasarlanacak ve temel hizmetler içerisinde sağlık poliçesi yoluyla güvence altına alınacaktır. Engellilerimiz bütün temel hizmetlerde önceliklidirler.

3.12. Kadınlarımız ve yeniden toplumsal hayatı

Fiziksel veya zihinsel engeller, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı, fuhuş veya diğer suçlar nedeniyle toplum dışında kalmış kadınlarımızın, gerekli rehabilitasyon veya yaptırımlar sonrasında toplum hayatına aktif katılımlarını sağlayacak, ayrıca durumlarına ilişkin takip, gözetim ve rehberlik yapacak merkezler kuracağız.

3.13. Kadına karşı ayrımcılıkta birlikte mücadele edeceğiz

Bütün sosyal ve siyasal süreçlerimizin hedefi, insan ve insanın mutluluğudur. Bunu sağlayacak mekanizmalar, imkanlar ve sistemler mümkündür.

Ayrımcılıkla ve adaletsizlikle mutluluk sağlanamaz. Bu yüzden **kadına karşı adaletsizliği, kadına karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak, siyasetimizin en önemli hedeflerinden bir tanesidir.** Çıkartacağımız ayrımcılık yasamız ile kadına karşı yapılan ayrımcılığı ortadan kaldıracacağız.

İnsanoğlu köleliği kaldırdığında, medeniyet evresinde büyük bir sıçrama gerçekleştirmişti. Kadın-erkek arasında eşitsizlik doğuran ayrımların yok edildiği, eşitliğe ve hakkaniyete dayalı maddi şartların ve zihniyetin yerleştiği evre de yeni bir medeniyetin eşiği olacaktır.

Bizim bu günkü uygarlığın ötesine geçmek yolundaki iddiamızın dayandığı en önemli temel; her türlü ayrımcılığa son vererek insan onurunu yüceltmek, bu bağlamın içinde de kadına karşı ayrımcılığı kökünden yok etmektir.

Ayrımcılık ve ayrımcılıktan kuvvet bulan yok sayma, bir utanç kaynağı ve insan onuruna karşı işlenen bir suçtur. Dolayısıyla; **kadınlarımız uğradıkları her türlü haksızlık ve ayrımcı muamele karşısında hukuk tarafından korunacaktır.**

3.14. Kadına uygulanan şiddete karşı birlikte mücadele edeceğiz

Töre ve namus cinayetleri, anlaşmazlıklara veya boşanmaya bağlı cinayetler, aile içi şiddet, cinsel taciz, tecavüz ve kadına karşı şiddetin her türlü haksızlığı ile mücadelede edeceğiz. Bu mücadelede, yasaların ve korunma imkânlarının etkin kullanımı için devletin mekanizmasını yeniden kuracağız.

Aile içi şiddetin etkin bir şekilde cezalandırılacağı bir hukuk düzeni kurulacaktır. Bu kapsamda, kabahatten suça varan bir kademelendirme, buna bağlı yaptırımlar zinciri oluşturulacaktır. Gösterilen şiddetin ağırlığına ve tekrarına bağlı olarak, sosyal terapidenden

başlayarak, sosyal program ve yaptırımlara tabi tutulma, birikmiş haklardan mahrumiyet, ağırlaştırılmış para ve hapis cezalarına uğramaya kadar varan bir ceza sistemi kurulacaktır.

Şiddet mağduru kadınlarımız için sığınaklar değil, çağdaş yaşam alanları inşa edeceğiz. Bu alanların şiddet ve suça karşı güvenli ikamet, geçim ve çağdaş yaşam kaynağı olmasını sağlayacağız. Buralar kaçıp saklanılacak yerler değil, hayata umutla açılan yeni kapılar olacak.

Türkiye’de aile içi şiddetin % 87’si kadına karşı işlenmektedir. Şehirlerde evli kadınların % 18’i, köylerde de % 76’sı eşleri tarafından şiddete maruz bırakılmaktadır. Şiddetin yaşandığı ailelerde yetişen kız ve erkek çocuklarında ciddi sağlık sorunlarının yanı sıra uyuşturucu-alkol bağımlılığı, intihar girişimi, suç işleme gibi eğilimler daha fazla görülmektedir.

Çocuğun ilk “her şey” i ve ilk öğretmeni annesidir. Fiziken ve ruhen sağlıklı anneler ancak fiziken ve ruhen sağlıklı bireyler yetiştirebilir. Sağlıklı bireyler de sağlıklı toplumun yapı taşıdır.

Diğer taraftan, kadına dönük hiçbir şiddet ve kötü muamelenin haklı nedeni olamaz. İnsana zulmeden, hak ve özgürlüklerini, insanlık onurunu yok sayan hiçbir pratik kabul edilemez.

Bunun hangi çağda yaşadığımızla ilgisi yoktur, bunun insanileşmek ve insanlık onuruna yaraşır bir yaşam pratiği sürdürmekle ilgisi vardır.

Daha insani bir toplumda, daha mutlu insanlar için şiddetle sonuna kadar mücadele edeceğiz.

3.15. Kadınların yoksulluğu ile birlikte mücadele edeceğiz

Yoksullukla organize bir şekilde mücadele edeceğiz

Yoksulluktan kaynaklanan imkânsızlıkların giderilmesine yönelik gönüllük esasına dayalı, asgari yaşam ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olacak mahalleler bazında örgütlenecek “yoksullukla mücadele” ağı oluşturacağız. Bu ağda toplum fertleri, STK’lar ve devlet kurum ve kuruluşları da yer alacaktır.

3.16. Kadınların işsizliği ile birlikte mücadele edeceğiz

İşsizlik toplumun tamamı açısından büyük bir sorun olmakla birlikte, hem genel işsizlik, hem de cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan işsizliğe karşı tedbirler geliştirmek kalkınmanın temelini oluşturmaktadır.

Kadınlarımızın yaratıcılığı ve üretkenliği ile doğrudan doğruya ilintili faaliyet gösterdikleri alanlar onların iş alanları haline getirilecektir.

Kadın işsizlik oranını %6 seviyesine indirmek, kadınların işgücüne katılım oranlarını %25,8’den 2025 yılında %35,9’a yükseltmek öncelikli hedeflerimizden olacaktır.

4. ENGELSİZ BİR TÜRKİYE İÇİN FIRSAT

Başta engellilerimiz olmak üzere, kadınlarımız, yaşlılarımız, çocuklarımız, gençlerimiz ve diğer vatandaşlarımız önündeki engellerin kalkması için mücadele ediyoruz. Engelsiz bir Türkiye için fırsatların eşit dağıtıldığı bir düzen öneriyoruz.

Engellilerimizi sadece bu nitelikleriyle tek başlık altına hapsedmemeli, emek ve katkılarıyla toplumsal hayatı zenginleştiren bireyler olarak tanımlamalıyız.

Engellilerimiz temelde fiziksel ve zihinsel engelleri dolayısıyla üçüncü bir kişinin yardımına mecbur, **bakıma muhtaç olanlar**; ekonomik ve sosyal hayata ancak bir araç yardımıyla katılabilen, **yardıma muhtaç olanlar**; tam anlamıyla engelli sayılmasalar da fiziksel özürlü bulunan **ilgiye muhtaç olanlar** şeklinde üç başlık altında toparlayabiliriz,

Demokrasiden toplumsal hayata kadar her alanda tüm vatandaşlarımızı sürece dâhil eden ve bu manada “herkes için” temasıyla ifade edilen anlayışımızın bir parçası olarak, kentsel tasarımlarda engellilerimiz gözetilecektir. Engelsiz şehirler kurarak engellilerimizin hareket alanlarını genişletecek (trafik işaretlemeleri, kaldırımlar, ulaşım, çevre düzenlemeleri vb. alanlarda) tedbirler alınacaktır. Engellilerimiz –özellikle de bakıma muhtaçlar- ekonomik ve psikolojik desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle bakıma muhtaç engellilerimizi mutlaka sosyal güvence kapsamına almamız gerekmektedir. **Devlet herhangi bir asgari ya da azami eşik aramaksızın engelli vatandaşların koruyucusu olmalıdır.**

Engelli vatandaşlarımızla birlikte yaşlıların, hastaların ve çocukların ihtiyaçlarının tamamı “karşılabilir” hizmetler olarak tasarlanacak ve temel hizmetler kapsamında değerlendirilecektir.

- **Hizmet sektörü teşvik edilerek, hizmet sektörleri üretilecek**
- **Bakıma, yardıma ve ilgiye muhtaç olanlar sigortaların müşterisi olacak**
- **Bu hizmetlerin parasını ödeyemeyen vatandaşlarımızın parasını devlet karşılayacaktır.**

Engelli vatandaşlarımızın yaşamsal ihtiyaçlarını piyasalaştıracacağız. Böylece, ihtiyaçları ekonomik bir şekilde erişilebilir ve karşılanabilir kılacağız.

4.1. BAKIM VE BAKIM HİZMETLERİ

Evde, sosyal merkezlerde, terapi merkezlerinde tedavi, bakım ve eğitim gibi hizmet gereksinimleri, ayrı birer hizmet paketi olarak tasarlanacak ve temel hizmetler içerisinde sağlık poliçesi yoluyla devlet tarafından güvence altına alınacaktır. Engellilerimiz bütün temel hizmetlerde önceliklidirler.

Engelli bakımını sektör haline getiren işletmelere teşvikler sağlanacaktır. Makine ekipmanlarının yurtdışından getirilmesinde vergi muafiyeti tanınacaktır. Krediler üzerindeki vergi kaldırılacaktır. Bu alana yönelik olarak hizmet görenler kurumlar vergisinden muaf tutulacaklardır.

Devlet, hizmet verecek kurumları bilimsel ve teknolojik esaslara göre tasarlayacaktır. Bakıma muhtaçlar için bakım merkezleri, yardıma muhtaçlar için yardım merkezleri, ilgiye muhtaçlar için rehabilitasyon merkezleri yaygınlaştırılacak ve buralardaki hizmetler bilimsel esaslara göre verilecektir. Bu merkezler lisansa tabi olacak ve lisans alan şirketlere de devlet asgari bir sayı taahhüt edecektir. Kapasiteye göre norm ve standartları devlet belirleyecektir.

Engelliliğin önlenmesi için doğum öncesi ve sonrası tedbirler araştırma konusu yapılacak, bu sonuçlar doğrultusunda gerekli tedbirler alınacaktır.

Bakıma muhtaç engellilerimizin onurlu bir hayat yaşamalarını temin edecek asgari temel hizmetler poliçesi bedelini karşılayamayanların poliçe bedelleri devlet tarafından karşılanacaktır. Ailenin çocuk üzerinde sahip olduğu, çeşitli kademelerdeki miras ve medeni hukuktan doğan hakları devlete devredilecektir. Sakat doğan her çocuğun sorumluluğunu devlet üstlenecektir. Bu sorumluluk karşılığında, anne babanın rızası dahilinde çocuğun miras haklarının sahibi devlet olacaktır. Bu tedbir, sistemin sürdürülebilmesi amacıyla uygulanacaktır

Sosyal hizmet uzmanlığı için lise sonrası bir meslek yüksek eğitimi programı hazırlanacaktır. Sosyal hizmet uzmanlığında üniversite mezunu olma şartı aranacaktır. Sosyal güvencesi olmayan engelli kalmayacaktır. Engellilerimiz aileleri ile birlikte sigorta kapsamında olacaktır.

Sağlık ve tedavi hizmetleri sunan kurum ve kuruluşların engellilere hizmet sunacak gerekli personel ve donanımı buldurması şartı getirilecektir. Devlet hizmet verecek kurumları bilimsel ve teknolojik esaslara göre tasarlayacaktır. Bakıma muhtaçlar için bakım merkezleri, yardıma muhtaçlar için yardım merkezleri, ilgiye muhtaçlar için rehabilitasyon merkezleri yaygınlaştırılacak ve buralardaki hizmetler bilimsel esaslara göre verilecektir. Bu merkezler lisansa tabi olacak ve lisans alan şirketlere de devlet asgari bir sayı taahhüt edecektir. Kapasiteye göre norm ve standartları devlet belirleyecektir.

Engelliliğin önlenmesi için doğum öncesi ve sonrası tedbirler araştırma konusu yapılacak, bu araştırma sonuçları doğrultusunda gerekli tedbirler alınacaktır.

4.2. HAYAT BOYU GÜVENCE

Bakıma muhtaç engellilerimize temel hizmetler poliçesi ile hayat boyu güvence sağlanacaktır. Ailenin çocuk üzerinde sahip olduğu, çeşitli kademelerdeki miras ve medeni hukuktan doğan hakları devlete devredilecektir. Sakat doğan her çocuğun sorumluluğunu devlet üstlenecektir. Bu sorumluluk karşılığında, anne babanın rızası dâhilinde çocuğun miras haklarının sahibi devlet olacaktır. Bu tedbir, sistemin sürdürülebilmesi amacıyla uygulanacaktır.

4.3. EĞİTİM

Herkesin temel hizmetler güvencesi kapsamında eğitim sigortası olacaktır. Eğitim bilimsel esaslara göre iki düzeyde ele alınacaktır. İlk olarak, engelli çocuklarımız ve engelli olmayanların bir arada buldukları eğitim kurumlarına ihtiyacımız vardır. Eğitimde kaynaştırmalı eğitim tercih edilmelidir. Derslikte beraber olamasalar bile bahçede, okulda, dramada, atölyede beraber olabilmelidirler. Öncelikle biz bu anlayışın yerleşmesi için çaba harcayacağız. Engelli çocuklarımızın da herkes gibi hayat boyu eğitim alması gerektiği inancındayız. Çünkü onlar da herkes gibi kutsal ve mutlak olan öğrenme hakkının bir öznesidirler. Öğrendikleri bilgiyle kendilerini gerçekleştirebilmeleri için ihtiyaç duyacakları fırsatları onlara sağlamak devletin görevidir. Tüm eğitim ve mesleki eğitim kurumları engellilere göre hizmet alanlarını düzenlemek zorundadır. Herkes okulöncesi eğitimden yükseköğrenime kadar hiçbir ayrımcılığa tabi olmadan, eğitim alabilme fırsatına kavuşacaktır.

Engelli kesimin esas engeli fırsatlara karşı konulan engeldir. Bu nedenle yaşam boyu öğrenme konusunda fırsat eşitliğine kavuşturulmaları şarttır. Eğitim reformumuzda yaşam boyu öğrenmenin konusu edilen mesleki eğitimin ve uzaktan eğitimin projelendirilmesi fırsat eşitliğinin sağlanması konusunda da önem taşımaktadır. Açık öğretim ve bu amaçla bir eğitim televizyonu kurulması, üniversitelerin işbirliğinde e-öğrenme imkânları oluşturulması bizim önceliğimiz olacaktır. Bu uygulama sayesinde engelli vatandaşlarımızın dezavantajı da avantaja dönüştürülmüş olacaktır.

Herkese eşit fırsatlar sunma ve yaşam boyu öğrenimi destekleme yaklaşımımız çerçevesinde uzaktan öğrenim yöntemleri, günün gelişkin teknolojisinden de yararlanılarak güçlendirilecektir. Bu amaç da gözetilerek, ülkenin her yerine, her eve ucuz ve geniş bant internet erişimi sağlanması yönünde kararlı adımlar atılacaktır.

4.4. SOSYAL HAYATA UYUM

Sosyal hayata uyum açısından gerekli sosyal destekler sağlanacaktır. Toplumsal farkındalığın ve duyarlılığın artırılması için ulusal düzeyde toplum temelli rehabilitasyon programları yürütülecektir. Engellilerin toplumla daha iyi kaynaşması açısından herkesle birlikte sportif ve kültürel faaliyetler içinde yer almaları sağlanmalıdır. Bu amaçla gerekli fiziki ve yasal tedbirler alınacaktır.

Engelsiz şehirler kurarak engellilerimizin hareket alanlarını genişletecek (trafik işaretlemeleri, kaldırımlar, ulaşım, çevre düzenlemeleri vb. alanlarda) tedbirler alınacaktır.

4.5. AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ VE FIRSAT EŞİTLİĞİ

Kentler, okullar, kamu hizmetlerinin tamamı engellilerimizin varlığına göre tasarlanacaktır. Kamu hizmetleri yürütülürken, bir kısım insanımızın bu hizmetlere erişimi engelleniyorsa, yani fırsat özgürlükleri kısıtlanıyorsa bu **suç** sayılacaktır. **Ayrımcılık bir suç** olarak düzenlenecektir. Kamusal hizmetlerin görüldüğü alanlarda engellilerimiz yok sayılıyorsa doğrudan dava açabilme hakları olacaktır. Kanıtlanması halinde bu fiili her kim işlediyse cezasına katlanacaktır. Kısacası engellilerimize yapılan her türlü ayrımcılığa karşı kararlı bir tutum izlenecektir. (Bkz. Ayrımcılık)

Yaşam tarzı tercihlerinden, cinsiyetlerinden ya da etnik kökenlerinden ve dini inançları/tercihlerinden ya da engellilik durumlarından dolayı ayrımcı muameleye uğrayanlar için bir şikâyet merci bulunacaktır. Bu merci **Eşitlik Kuruludur**. Eşitlik Kurulu, şikâyet üzerine araştırma yapmak, ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür ve bu amaçla ceza önermeye yetkilidir. (Bkz. ayrımcılık)

4.6. ENGELLİ İSTİHDAMI

İstihdam olanakları çeşitlendirilecek, yeni iş sahaları yaratılacak, sadece engellilerin yapabileceği işler için korumalı iş alanlarına önem verilecektir. İş piyasasında engellilerin daha kalifiye hale gelmeleri için gerekli mesleki rehabilitasyon, iş ve beceri kursları açılacaktır. Çalışan engellilerin özlük hakları ve iş yeri şartlarında gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Engelliler aldıkları eğitim doğrultusunda mesleki kariyerlerine uygun işlerde çalıştırılacaktır. İş yerinde gerekli olan düzenlemeler yapıp donanımlar sağlanacaktır. Korumalı iş yerleri için gerekli teşvikler getirilecektir. İşyerlerine engelli istihdam ettiği takdirde vergi ve sigorta primleri vb. konularında teşvikler getirilecektir.

5. ÜLKESİNE, GELECEĞİNE SAHİP ÇIKAN GENÇLER VE ÇOCUKLAR ÇOCUKLARIMIZ İÇİN

- Kendi gücüne inanan, kendine güvenen,
- Diyaloga ve etkileşime açık,
- Hakkı ve adaleti temel alan,
- Bu toprakların bakışını yansıtan,
- Katılımcı ve çoğulcu demokrasiyi benimsemiş,
- Hoşgörülü,
- Eğitilmiş,
- Dışadönük ve vizyon sahibi,
- Çağın vazgeçilmez değeri olan “Bilgi İnsanı” sıfatını taşıyan,
- Dayanışma ruhuna sahip,
- Her alanda lider, çalışkan ve öngörü sahibi
- Ülkesine ve geleceğine sahip çıkan **İNSAN İÇİN**
- Ortak değerlerin etkin bir şekilde temsil edilip yaşandığı,
- Ekonomik anlamda kendine yeterli,
- Eğitimin başladığı ilk yer olan,
- İlişkilerin medeni ölçüler içinde sürdüğü, şiddetten uzak,
- Saygın,
- Maddi ve manevi olarak kalkınmış bireylerden oluşan

BİR TOPLUM

5.1. AİLE

Toplumun en küçük yapıtaşı olarak aile kurumu ve onu oluşturan evlilik müessesesi kutsaldır. Özgüvenli, girişimci, sağlıklı, başarılı, üretken bireylerin topluma kazandırılmasında ilk basamak ailedir. Çocuk için aile küçük bir toplumdur, toplumsallaşmanın ilk basamağıdır. Huzur dolu, insanların güven içinde yaşayacakları bir toplumun temelinde de ailede verilen eğitim önemli bir paya sahiptir. Aile içi şiddetin görüldüğü, kadının ezildiği ve boşanmaların yaşandığı toplumlar dünyada geri kalmışlık statüsü altında ezilmeye mahkûmdurlar. Kadının bir birey olarak var olamadığı toplumlarda, aile de sağlıklı bir yapı kazanamaz. Aile üyeleri arasındaki ilişki hoşgörü ve saygı temelinden uzak olduğunda şiddet, sorunların çözümünde bir yöntem olarak öne çıkmaya başlar. Bu ortamda yetişen çocuk, hem kendi geleceği hem de, parçası olduğu toplum için bir kayba dönüşür. Çocuklar, değerleri aşınmış, sevgisiz ve yönsüz bir ortamın bedelini, suç işleyerek, madde bağımlısı, hatta satıcısı olarak ödedikleri gibi ailelerine de çeşitli acılar, yoksunluklar, sıkıntılar çektirerek ödetirler. Toplumumuzda çocuk suçları ve çocuk suçluluk oranları hızla artmaktadır. Kısacası aile toplumsal sorunların kaynağını oluşturduğu gibi, bu sorunların çözümünü de içinde barındırmaktadır. Herkesin

rahatlıkla sokakta dolaşabildiği, insanların birbirlerine güven beslediği, dayanışma, yardımlaşma ve sevgiyle kurulmuş ahlaki değerlere sahip bir toplumun temel yapıtaşı ailedir.

AİLE TOPLUMUN TEMELİDİR

Aile, modern toplumlarda işlevi ve etki alanı itibariyle değişime uğrasa da aile bireylerinin hayatı için önemini ve yerini korumaya devam etmektedir. Aile toplumun temelidir. **Aile toplumsallaşmanın ilk basamağıdır.** Vatandaşlık bilinci, dayanışma ruhu, demokratik bir zihniyet sorumluluk sahibi ve bilinçli bir aile ortamında kazanılır.

Aile toplumsal sorunların çözümünde merkezi bir öneme sahiptir. Modern dünyanın getirdiği birçok sorunun çözümü aile içi eğitimden geçer. Sağlıklı ve bilinçli çocukların yetişmesi, maddi ve manevi yönden gelişmiş ailelerle mümkündür. Toplumsal ilişkilerdeki yeri itibariyle açık ya da gizli yollarla daha alt konumlara itilmek istenen kadının hak ettiği eşit, adil, kimi zaman ise ayrıcalıklı yere kavuşturulması ve çocuk haklarının gözetilmesi ana hedefimizdir. Kadına ve çocuğa yönelik çağdaş düzenlemeler, erkek, kadın ve çocuk arasındaki sevgi ve saygı temelindeki ilişkileri ayrıca ortak normlarla destekleyecek, böylece hem aile içi istikrar sağlanacak hem de toplum ve aile etkin bir şekilde birbirini tamamlayacaktır.

AİLE EKONOMİK KALKINMANIN TEMELİDİR

Bir toplumun gelişmişliğini gösteren ölçütlerden birisi, o toplumda yaşayan bireylerin yaşam kalitesidir. Toplumsal gelişme derken, eğitim, sağlık, kültür, ekonomi, estetik vs. konularına ilişkin her tür standardın mekânı olarak öncelikle aileyi düşünmek gerekir. Ailenin merkezinde olmadığı bir toplumsal gelişme boşlukta kalır. Aile birimi, üretim ve tüketimde maddi olanın ötesinde manevi değerlerle hareket etmekte, “çocuklara” odaklı iyi hayat ve gelecek talebi, temel bir motivasyon kaynağı olmaktadır. Girişimci ruhun, yaratıcı çalışmaların, yüksek performansın arkasında önemli ölçüde aileye karşı duyulan manevi sorumluluk ve gelecek düşünceleri vardır. Ülkeler, az gelişmişlik çarkını kırmak, yüksek düzeyde bir büyüme sağlamak, refahı artırmak için “toplumsal seferberlik” yolunda çalışmalar yaparlarken, mutlaka aileyi merkeze alan planlamalarıyla toplumsal kalkınmaya anlamlı bir manevi temel oluştururlar.

5.2. ÇAĞDAŞLIK

Çağdaşlık, yaşadığımız çağın kalkınmış, gelişmiş, modern ülkelerinin standartlarını esas alan bir örnek model istikametinde davranmak, onların yol ve yöntemlerinden faydalanmak, o toplumlara ait standartları ülkeye taşımak anlamına gelir.

Çağdaşlaşma süreci, hiç şüphesiz kültürden, gelenekten, alışkanlıklardan, değerlerden kaynaklanan bir dizi problemle iç içedir. Çağdaşlığı temsil eden ülkelerle çağdaşlaşmak isteyen ülke arasındaki mesafe sadece bilim ve teknikte ortaya çıkan bir fark değildir; o bilim ve tekniğin arkasında manevi değerler, zihniyet dünyaları ve toplumsal kurumlar vardır. Kültür, tarih, gelenek farkları kadar toplumsal kurumların maddi ve moral dünyası da çağdaşlaşma alanında çeşitli problemleriyle birlikte karşımıza çıkarlar.

Çağdaşlaşma sürecinde en dikkate değer etkilere sahip kurumlardan birisi de, sahip olduğu anlam, ilişki bağları, iklimi itibariyle ailedir. Aile, çağdaşlaşma sürecinin hem etkilenen birimi, hem de onu etkileyen, yönlendiren kurumudur. Bu sebeple, aileye özel bir ayrıcalık tanımadan, ailenin yaşadığı değişimi çözümlenmeden, bu süreçte karşılaştığı sorunlar üzerine kapsamlı çözümlenmeler yapmadan çağdaşlaşmayı kavramak mümkün değildir.

Bu yüzden biz, aile kurumunu da gelenekten kopmadan çağdaş olma genel yaklaşımımızın bir parçası olarak görmekteyiz. Yakın dönem içinde Türkiye’de geniş aile, intikal tipi aile ve çekirdek aile olmak üzere üç tip aile görülmüştü. Bugün en yaygın aile tipinin çekirdek aile

olduğunu biliyoruz. Bu değişim beraberinde maddi ve moral birçok sorun doğurmaktadır. Nitekim hem bu sorunları anlamak, göğüslemek, çözüm yolları geliştirmek, hem de Türkiye'nin çağdaşlaşma projesine aileyi etkin bir şekilde katmak için bürokratik yapılanma içine aileyle ilgili yeni başkanlıklar katılmıştır. Bizim yaklaşımımız bu yöndeki örgütlenmeleri tek çatı altında toplayıp bilimsel yol ve yöntemlerle çalışmalar gerçekleştirmek, bunların sonuçlarını kamuoyuyla paylaşmaktır. Kanaatimiz aileyi kucaklamayan ve aile tarafından kucaklanmayan bir çağdaşlaşma projesinin başarılı olamayacağıdır.

5.3. DEĞİŞİM

Toplumun yaşadığı sosyo-ekonomik değişimin odağında aile vardır. Bu değişimin çeşitli alanlarda ve kategorilerde yaşandığını, her birinin aile üzerindeki etkisinin farklı olduğunu biliyoruz. Köyden şehre, gelenekselden modernliğe, tarımdan sanayiye, cemaat yapılarından cemiyete, İbni Haldun'un terminolojisiyle, bedevi örgütlenme biçiminden haderi medeniyete doğru değişimler yaşanmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin niteliği değiştikçe, kadın kamusal ve ekonomik hayatın içinde daha fazla yer aldıkça, çocukların eğitimi, öğretimi, ihtiyaçları konusundaki anlayış değişip daha bilimsel temelli hale geldikçe aile de bütün bu değişimleri içselleştiren, bunlara mukabil cevaplar oluşturmaya çalışan bir kurum olarak değişime uğramaktadır.

Şehirleşme nüfus artış oranlarını düşürürken, aile planlaması konusundaki eğilimleri de değiştirmektedir. Öte yandan ülkelerin mukayeseli stratejik özelliklerinden birisini demografinin oluşturduğunu, bunun ise aileyle ilişkili olduğunu biliyoruz. Demografiye ilişkin değişimler genel manada toplumun ve ailenin yaşadığı değişimlerin bir sonucudur. Dolayısıyla değişimi öngörmek, gerekli tedbirleri almak, bu manada aile kurumu ekseninde projeksiyonlarla sosyal mühendislik faaliyetleri sürdürmek hayati derecede önemlidir.

5.4. REFAH

Refah, vaat ettiği huzur ve güvenle toplumsal siyasal projelerin ana hedeflerinden birisini teşkil eder. Bir siyasi anlayışı meşru kılan temel kriterlerden birisi de onun refah yaratma kapasitesidir.

Toplumsal refahı, aileye odaklı olarak düşünmek gerekir. Bunun nedeni refah kavramının çağrıştırdığı tüm anlamların ancak aile ortamı içinde bir değer ifade etmesidir. Nitekim sosyolojinin bu alana ilişkin olarak yürüttüğü çalışmalarda hep söz konusu olan "hane"dir. Toplumun ve ailenin refahı birbiriyle örtüşür. Dolayısıyla ailenin refahına yönelik tedbirler, faaliyetler, projeler, aynı zamanda toplumsal refahı hedefleyen çalışmalardır.

Partimiz bu manada, medeniyetimizin kodları üzerinden, yolları, çevresi, kültürel imkânları, konutları ile şehirleşme projelerini geliştirirken, temel hareket noktası olarak aileyi ve onun refahını almaktadır. Öte yandan Türkiye'deki 17 milyon ailenin hangi sosyo-ekonomik şartlarda var olduğu, imkân ve potansiyellerinin ne olduğu, yani kısacası bir durum tespiti, yapılacaklar bakımından çok önemlidir. Partimiz bu manada TÜİK kurumunun gerçekleştirdiği çalışmalar esasında ve ayrıca ihtiyaç duyulan ek faaliyetlerle hanelerin durumlarını tespit edecek, refah istikametindeki makro ve mikro planlamalarını bunun üzerine kuracaktır. Özellikle yoksul ailelere destek kredileri vermek, projeler sunmak, onları toplumsal refahın anlamlı haneleri haline getirmek yaklaşımımızda hayati bir yer işgal etmektedir. Bugün ülkemizde terörden, ekonomik imkânsızlıklardan kaynaklanan ciddi göç hareketleri yaşanmaktadır. Bir ailenin yaşadığı yerlerden kopup yeni bir hayata başlaması, yeni bir çevre oluşturması, hele bunu son derece elverişsiz şartlarda yapması toplumsal sorunlar doğuran bir sosyal durumdur. Bir yandan güven ortamını tesis ederek buradan kaynaklanan göçü önlemek, diğer yandan ise iş alanları yaratmak kadar aileleri iş sahibi yaparak ekonomik zorlukları aşmak hedeflerimizdendir.

5.5. AİLENİN HUKUKİ KİMLİĞİ

Aileye bütünlük taşıyan hukuki bir kimlik kazandırılması, daha mutlu ve uygar toplum hedefimize varmada önemli bir adım olacaktır. Sosyal güvenlik, sağlık, iş güvenliği ve eğitimde aile bir birim olarak ele alınacak ve çeşitli avantajlarla desteklenecektir. Sosyal teşvikler aile tüzel kişiliği üzerinden sağlanacaktır. Aile kimliği Anayasa ile hukuki güvence altına alınacaktır. Aile, çocuklarımız ve gençlerimiz için hem bir koruma kalkanı olacak, hem de üzerinde yeşerip boy attıkları toprak olacaktır.

5.6. ÇOCUK-GENÇ STRATEJİSİ

Ülkemizde “demografik nüfus penceresi” adı verilen 0-25 yaş arası nüfusta bir yığılma bulunmaktadır. Bu avantaj eğer stratejik bir yaklaşımla iyi değerlendirilmezse, insan kaynağı olarak daha aileden başlayan anaokuluyla devam eden ve istihdam sağlayacak mümkün olan en yüksek eğitimle son bulan bir sistematikte istihdama alınamazsa, sonuçta 2040’lı yıllardan itibaren işsiz, pasif, yoksul toplumun sırtına bir yük olarak binen, sorunlarla dolu bir dezavantaja dönüşecektir. Bu nedenle özel bir “Çocuk ve Genç Stratejisi” geliştiriyoruz. Bu stratejimiz eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve sosyal koruma hizmetlerinin bu yönde koordinesi üzerine oturmaktadır.

Ülkemizde çocuk yoksulluğu önemli bir sorundur. En son veri olan 2003 TÜİK genel yoksulluk riski % 26 iken çocuk yoksulluğu riski % 34 kırsalda %45 gibi önemli bir seviyededir. Buna 1 milyon çocuğun okulda olması gerekirken olmamasını, çocuk işçiliğini, çocuk istismarını, çocuk sağlığı verilerimizin kötülüğünü, çocuk haklarının bir fantezi olarak algılanmasını eklersek çok önemli bir bütüncül sorunla karşı karşıya olduğumuz aşikârdır.

Diğer yandan genel Nüfus Artış Hızımız %1,4–1,5 iken, 15–24 yaş aralığı nüfus artış hızı % 2,5 seviyelerindedir. Her yıl yaklaşık 750.000 genç işgücü piyasasına girmektedir. 2005 yılı yıllık veriler itibarıyla işsizlik oranımız %10,3 iken 15–24 yaş aralığı genç işsizlik oranımız %19,3 gibi yüksek bir orandır ve bu her yıl giderek artmaktadır.

Bu nedenle aşağıda ayrıntılarını anlatacağımız Çocuk ve Genç Stratejimizin bileşenleriyle riski baştan azaltan pro-aktif bir yaklaşımı sergiliyoruz. Çocuk ve genç sorununu çözen, onları işsizlik ve yoksulluk riskinden koruyucu bir şekilde yetiştiren yaklaşımımızla, ülkemizin genel anlamda sosyal sorunlarının ve yoksulluğunun önleneceğini düşünüyoruz.

5.7. EĞİTİM

“Bütün çocuklarımızın eğitim fırsatından yararlanması.”

Bütün çocuklarımızın doğduğu andan itibaren ailesinin sahip olduğu vatandaşlık hesabı yoluyla eğitim sigortası olacaktır. Nüfus yoğunluklarına dayalı olarak, özellikle ilköğretimde, her çocuğun en kısa sürede ulaşabileceği okullar mutlaka yapılacak ve çocuklarımızın kıymetli vakitlerinin yollarda heder olmasının önüne geçilecektir. Okullarda **okul-aile birliklerinin** yönetime daha etkin katılımı sağlanacaktır. Çocuklarımız ortaöğretim çağına geldiğinde sigortasının sağladığı olanaklarla istediği okulu seçme şansına sahip olacaktır. Her şeye rağmen koşulları nedeniyle eğitimden uzak kalan çocuklarımıza okul-aile birliklerinin desteklerinin yanı sıra, partimizin bir sosyo-ekonomik dayanışma birimi olarak mahalleyi ön plana çıkaran anlayışı çerçevesinde eğitim imkânı sağlanacaktır. “En iyi okul en yakın okuldur” anlayışı ailelerimizi huzursuz eden **güvenlik** sorununa da bir ölçüde çözüm getirecektir.

Kız çocuklarının eğitim oranını yükseltmek için önerilen altyapıya ek olarak çeşitli kesimlerle işbirliğine gidilecektir. Çocuklarımızın eğitime ara vermelerine neden olan hastalıklarda **hastane okulları** devreye girecektir. Bu okulların uluslararası standartlarda hizmet vermesi sağlanacaktır.

Partimiz ülke sorunlarının çözümünde önceliği eğitime vermektedir. Bu nedenle insanın gelişimini gözeten, bilgiyi etkin kullanabilen, yaratıcı ve özgüvenli, yaşam boyu öğrenen, girişimci ve rekabet gücü yüksek, dünyayı kavrayabilen insanlar yetiştiren bir eğitim sistemi için bir **eğitim seferberliği** başlatılacaktır.

5.8. OKUL ÖNCESİ / ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ

“Okul öncesi okullaşma oranını yükseltmek ve ebeveyn eğitimine yönelik programlara ilgiyi artırmak.”

Okul öncesi eğitimde **okullaşma oranı** %100'e çıkacak ve okul öncesi eğitim **zorunlu** eğitim kapsamına alınacaktır. Temel eğitim, okulöncesi eğitim 4+12 yaşlarını kapsayarak 3+5 şeklinde iki kademeli olarak tasarlanacaktır. TRT, sendikalar, belediyeler gibi çeşitli kurumlarla işbirliğine gidilerek okul öncesi eğitim mekânlarının sayısı artırılacaktır. Aile eğitim programları sayesinde artık aileler “çocuğuma en iyi eğitimi ben veririm” yanılığına düşmeyecektir.

Kurum merkezli erken çocuk eğitimi için fiziksel kapasite artırılacaktır. Nitelikli eğitim için yeterli öğretmen, personel, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanı bulunması sağlanacaktır. Anaokulları ile ilköğretim kurumları arasında koordinasyon sağlanabilmesi için ilköğretim kurumları birinci kademesinde görevli öğretmenlerin okul öncesi eğitime ilişkin eğitim alması sağlanacaktır. Okul öncesi eğitim ailelere pahalı geldiği için tercih edilmemektedir. Okul öncesi eğitimi daha cazip kılmak ve yaygınlaştırmak için tüm ekonomik giderlerin velilerden karşılanmaması yoluna gidilecektir. Bu okullarda denetimler eksiksiz yapılacak, beslenme ve sağlığa uygunluğa önem verilecektir.

Aile merkezli erken çocuk eğitimi için öncelik anne ve babanın eğitimidir. Anne-baba eğitiminin nicelik ve niteliği iyileştirilecek ve bu eğitimlere ilgi artırılacaktır. Okul öncesi eğitim için girişimlere daha fazla maddi kaynak ayrılması, ayrılan paranın kat be kat üstünde geri dönmesini sağlayacaktır. Ailelerin eğitilmesi ile okul öncesi kurumların artık konaklama, yeme, içme, bakım evi şeklinde algılanmasının önüne geçilecek.

5.9. EVDE BAKIM

“Evde bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve olanakların çeşitlendirilmesi”

Evde bakım hizmetleri günümüz ihtiyaçlarına en iyi karşılığı verecek bir sektör olmakla beraber gelişime ihtiyaç duymaktadır. Bu hizmeti sunacak **uzmanların** okul öncesi eğitime destekler nitelikte **yetiştirilmesi** sağlanacaktır. Sosyal hizmet uzmanlığı için lise sonrası bir meslek yüksek eğitimi programı hazırlanacaktır. Sosyal hizmet uzmanlığında üniversite mezunu olma şartı aranacaktır. 4 yaş altı çocuklarımıza yönelik gündüz bakım hizmetleri yaygınlaştırılacak ve bu hizmetler okul öncesi eğitime uyumun sağlanması amacıyla güden sosyal hizmet uzmanları tarafından verilecektir.

5.10. ÇOCUK YOKSULLUĞU

“Çocuklarımıza doğru beslenme alışkanlığı kazandırmak”

Çocuklarımıza doğru beslenme alışkanlığı kazandırmak için öncelikle ülkemizin **yoksulluğu ve açlığı** ortadan kaldırma gayretlerine hız vermesi gerekmektedir. Kalkınma hedeflerinde, gelir dağılımındaki eşitsizliği mutlak olarak en aza indirmek ve yoksulluğu ortadan kaldırmak için daha stratejik bir mücadele geliştirilecektir. Bunun için çocuk sağlığı, çocuk hakları gibi bileşenleri olan çocuk yoksulluğu stratejisi belirlenecektir.

“ŞEHİR VE MEDENİYET” adımıında önerdiğimiz **yeni şehirler** ile aileleri çocuklarıyla birlikte yoksulluğa iten göçün önüne geçilecektir.

Temel hizmet sigortacılığı sayesinde bütün çocuklarımıza güvenceli bir hayat sunacağız. Özellikle yoksul aileler ve yoksul çocuklar devlet güvencesi altında olacaktır.

Okulların tam donanımlı yemekhanelere sahip olması ve buralarda öğrencilere ücretsiz olarak gelişimlerini destekleyici gıdalar verilmesi sağlanacaktır.

5.11. ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ, ÇOCUĞA KARŞI ŞİDDET (FİZİKSEL İSTİSMAR)

“Çocuğa yönelebilecek her türlü tehlikeyi bertaraf etmek.”

Partimiz her platformda çocuk haklarının savunucusu ve Çocuk Hakları Sözleşmesinin uygulayıcısı olacaktır.

Çocuk istismarının her boyutunu ve bunun oluşumuna neden olacak riskleri engellemek topyekûn bir çalışma gerektirmektedir. Hükümetleri ve kurumları ilgilendiren bu karmaşık sorun için **erken müdahale** şarttır. Çocuk istismarına yol açan anne ve babanın bilgisizliği, kişilik yapısı, ruhsal bozuklukları; aile içi geçimsizlik, alkol veya uyuşturucu kullanımı; yoksulluk, işsizlik ve buna bağlı borçlanma; ölüm ve boşanma nedeniyle parçalanmış aileler, ebeveynler için sosyal desteğin eksikliği, çok çocuklu kalabalık aileler, okuldaki öğretmenlerin psikolojik durumu, kalabalık sınıflar, disiplin yöntemi olarak dayanın kabul görmesi gibi risk faktörleri üzerinde durulacaktır. İhmal ve istismarın tespiti halinde gerekli cezai tedbirler uygulanacaktır. Bu konuda devletin sorumlu kurumlarının koordinasyonu, hem merkezi hem de yerel yönetimlerin **işbirliği** şarttır.

5.12. SOKAK ÇOCUKLARI

“Sokağa düşmüş ya da düşme tehlikesi taşıyan çocuklara ulaşmak”

Sokak çocuklarına ulaşmak için takip edeceğimiz güzergâhtaki **durak noktaları** parçalanmış aile, aile içi şiddet veya istismara uğrama, resmi nikâhsız evlilikler, değişik eşlerden olan çocuklar, göç, yoksulluk, ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşüklüğü, sosyal güvenlikteki eksikliklerdir.

Sorunun çözümü sürecinde devlet merkezde olmalıdır. Devletin sorumlu kurumlarının birlikte ve uyumlu hareketinin yanı sıra, **sivil toplum** kuruluşlarının, **kitle iletişim** araçlarının, **özel ve kamu** sektörünün el ele vermesi çok önemlidir. Çeşitli sorunların bileşkesi olan bu konuda çok yönlü koordinasyonu içeren bir çalışma gerekmektedir.

Ailelerin parçalanmasının önüne geçmek için aile bireylerinin bilinç düzeyini yükseltmeyi amaçlayan **ebeveyn eğitim seferberliği** başlatılacaktır. Ebeveyn eğitim seferberliği, kadını

hak ettiği konuma yükselten ve aileye kazandırdığı tüzel kişilik üzerinden aile birliğini güvence altına alan sosyal devlet anlayışımızın bir yansımasıdır.

Sokağa düşmüş ya da düşme tehlikesi taşıyan daha çok çocuğa ulaşmak için devletin sosyal hizmet birimleri olan Çocuk Esirgeme Kurumu, Emniyet Müdürlüğüne bağlı çocuk şubeleri, sivil toplum örgütleri ile yerel yönetimlerin kendi aralarındaki iletişimi etkin bir hale getirilecektir.

Yerel yönetimlerin kendi bölgelerinde yapacağı araştırmalar neticesinde risk taşıyan bölgelerdeki ailelere, uzman kişiler tarafından **bilgilendirme toplantıları** düzenlenecektir.

5.13. ÇOCUK İŞÇİLİĞİ, KÖTÜ KOŞULLARDA ÇALIŞTIRILAN VE SÖMÜRÜLEN ÇOCUKLAR

“Çocuklarımızı çalışmaya zorlayan koşulların ortadan kaldırılması ve kötü koşullarda çalıştırılan ve sömürülen çocuklarımıza ulaşılması”.

14 yaş altı çocukların çalışması yasaklanacak, bu yasağın ihlali halinde sorumlu tarafa ağır cezalar uygulanacaktır.

Çocuk işçiliği sorunu ekonomik ve sosyal kalkınmayla, eğitim düzeyiyle doğrudan ilgilidir. Bu sorunu tetikleyen göç, yoksulluk ve giderek yaygınlaşan gelir adaletsizliği, sosyal destek ağının yetersizliği gibi sorunlara odaklanılacaktır.

Altyapı yetersizliği ve kaynak yetersizliği gibi sosyo-ekonomik sorunlar uzun vadeli çözümleri gerektirmektedir. Ancak kısa vadede devletin tüm sorumlu kurumlarının, işçi ve işveren kuruluşlarının **işbirliğiyle** kısa vadeli çözümler üretilecektir. Sorunun kaynağı değişik katmanlardadır, bu nedenle çözüm de farklı kuruluşların desteğini gerektirmektedir.

5.14. TASARLANMIŞ OYUN ALANLARI

“Çocuğun gelişimini desteklemek.”

Konut bölgelerinde, çocukların güvenli bir şekilde oyun oynadığı, eğlen-dinlen alanları yapılacaktır. Bu alanlar bütün yaş gruplarındaki çocuklara hizmet etmekle birlikte, esas olarak 6–14 yaşlar arasındaki çocuklara hitap edecek şekilde düzenlenecektir. Çocukların gelişimini üst düzeyde etkileyecek olan oyun alanları, sadece fiziki yarar sağlamakla kalmayıp; çocukların gelişimini de destekleyecektir. Çocuğa keşfetme, gözlem yapma, problem çözme, mücadele etme fırsatları tanıyan ve çocukların sosyal, duygusal, bilişsel gelişimini destekleyen iyi tasarlanmış oyun alanlarının gerçekleştirilmesinde **mimarlardan, peyzaj mimarlarından, şehir planlamacılarından ve eğitimlerden** destek alınacaktır.

5.15. ZİHİNSEL VE FİZİKSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIMIZ

“Çocuklarımızı kendine yeterli bireyler haline getirerek etkin vatandaş rollerini kazandırmak”

Doğuştan olduğu kadar, **doğum öncesi** nedenlerle çocuklarımızın engelli olma ihtimali dikkat çekici oranlarda yüksektir. Bu durum kırsal yerleşimde kent yaşamına göre daha fazladır. Kentlerde ise **trafik kazaları** gibi farklı etkenlerin yol açtığı engellilikten muzdarip çocuklarımız da bulunmaktadır. Bu noktada, halkımızın bilgilendirilmesi önemli bir husustur. Genel engelli politikası içerisinde yürütülecek **toplum tabanlı iyileştirme** programlarına gerekse de bu program içinde yürütülecek **mikro projelere** ihtiyaç vardır.

Engelli çocuklarımızın üretken, kendileriyle ve toplumla barış içinde olmalarını sağlamada en büyük rolü devlet üstlenmelidir. Sağlayacağımız imkânlarla, önce çocukluk döneminde erken tanı ve tedaviyle, ardından eğitim ve iyileştirme hizmetleriyle, daha sonra da işe yerleştirme

süreciyle çocuklarımızı toplum hayatımıza kazandıracaktır. Sosyal devlet anlayışımızın bir ürünü olarak engelli çocuklarımızın bakımı ve eğitimi devlet güvencesinde olacaktır.

Korunmaya muhtaç diğer çocuklar gibi engelli çocuklarımıza da yapacağımız en büyük iyilik, onları **bağımlı olma hallerinden** kurtararak, kendine yeterli bireyler haline getirmek, etkin vatandaşlar yapmaktır.

5.16. GENÇLERİMİZ

Ülkemiz barındırdığı genç nüfus potansiyeli ile ilerleme ve atılım için gerekli enerjiye sahip bir toplum olarak önemli bir şansa sahiptir. Ancak, yarınlarımız olan gençlerimiz yatırıma beklerken, onların her geçen gün artan sorunları görmezden gelinmektedir. Genç nüfusumuzun taşıdığı enerji potansiyeli işsizlik, yanlış eğitim sistemi, amaçsızlık gibi nedenlerle bir istikrarsızlık unsuruna dönüşmektedir. Gençlerimiz karar mekanizmalarına etkin bir biçimde katılamamakta, bu da sorumluluk almalarını geciktirmektedir. Ayrıca ülkemizin içinde bulunduğu koşullar gençlerin bireyselleşmesini ve toplumsallaşmasını olumsuz yönde etkilemekte, insan kaynaklarının verimsiz bir biçimde heba edilmesine yol açmaktadır.

Üniversiteye hazırlık ve üniversite sınavı süreci binlerce gencimizin ve ailelerinin yaşamına bir karabasan gibi çökmüş durumdadır. Üniversiteye girmek, nitelikli bir akademik eğitim alarak meslek sahibi olmak için değil, adeta belirsizliklerle ve korkularla yoğrulmuş gelecek yaşamı ertelemek için bir araç olarak görülür olmuştur.

Partimiz bütün bunlara dur diyerek herkesin nitelikli eğitim almasını sağlayacak, meslek eğitimini yüksek okula kaydıracak, **üniversite sınavlarını kaldırarak**, akademik eğitimle mesleki eğitim arasında esnek geçişlere olanak sağlayacak kapsamlı bir eğitim reformunu hayata geçirecektir. Gençlerimiz OKS'nin kaldırıldığı, eğitimin temel hizmet poliçeleri ile güvence altına alındığı, kalite güvencesinin devletçe denetlendiği okulları seçme özgürlüğünün sağlandığı bir eğitim sisteminin içinden gelerek yaşam boyu eğitimin etkin öznesi olacaklardır. Üniversite bir karabasan olmaktan çıkarılıp gerçek işlevine kavuşturulacaktır. **ÖSS'nin kaldırıldığı bu sistemde dershanelerden beklenen de eğitim kurumları ve üniversiteler kurmak olacaktır.**

Eğitim sistemimizin ve kültür politikalarımızın ana hedefi, rekabet, girişimcilik ve yaratıcılık ruhu kazanmış, eleştirel düşünebilen, demokratik bilince sahip gençler yetiştirmektir.

Gençlik hizmetlerinin organizasyonunda ve yürütülmesinde gençlerimizin bizzat katılacakları mekanizmalar oluşturulacaktır. Serbest zaman değerlendirmeye yönelik hizmetler tasarlanacak ve gençlerimizin bu hizmetlere ulaşımı sağlanacaktır.

Büyük boyutlara ulaşan genç işsizlik, ekonomi politikamızın belkemiğini oluşturan "Ulusal Rekabet Stratejimiz" sayesinde en alt düzeye gerileyecektir. Ayrıca herkesin ve gençlerimizin de iş güvencesi olacaktır. İş güvencesi bir yandan iş bulma konusunda destek sağlarken bir yandan da işsizlik dönemlerinde kişiye maddi destek ve her türlü danışmanlık hizmetinin verilmesini sağlayacaktır.

5.16.1. GENÇLİK VE SPOR

İnsanın fiziksel ve zihinsel başarısını ölçen spor ülkemizde hızla yozlaşmaktadır. Spor günlük başarılarla idare edilmekte çocuklarımızın ve gençlerimizin fiziksel ve zihinsel gelişimine yönelik bir süreç olarak planlanmamaktadır. Her şeyden önce spora yönelik zihniyetin değişmesi ve modern spor politikaları ile Türk gençlerinin potansiyelinin en iyi şekilde değerlendirilmesi sağlanacaktır.

Partimiz spor faaliyetinin temelini oluşturan kulüp organizasyonlarını altyapı ve üstyapı olarak ikiye ayırmaktadır.

ALTYAPI

Altyapıda Eğitim

Altyapıdaki sporcular her zaman okul-spor ikilemi yaşamakta ve sporculardan okul ve spor arasında seçim yapmaları istenebilmektedir. Çoğu zaman ailelerinden de uzaklaştırılan sporcuların okul, beslenme, barınma, giyinme gibi giderleri karşılanmaktadır. Öğrenciler gelişme çağlarında ailelerinden kopartılmakta ve vahşi bir rekabet içine sokulmaktadır. Bu şartlar sporcuların sağlıklı bir zihinsel gelişim göstermelerini engellemektedir.

Bu olumsuzluklar ortamında kendine iyi bakamayan ve hayatını bu istikamette düzenleyemeyen sporcular, erken yaşta sporu bırakmakta ya da erken yaşta formsuzlaşmaya başlamaktadırlar. Genç yaşlarında yeteneği ile göz dolduran sporcular, sonraki yıllarda kaybolup gitmektedirler.

Altyapı Maliyetleri

Kulüpler oyuncu seçiminde sadece kendi altyapılarına bağlı kalamazlar. Bu da büyük kaynak israfı anlamına gelmektedir. Kulüpler hiç yararlanmayacakları oyuncular için büyük kaynaklar ayırmaktadır. Sınırlı imkanlara sahip kulüpler ise fırsat eşitsizliği içinde yetiştirdikleri kaliteli oyuncuları ellerinde tutamamaktadırlar. Sonuçta iyiyi daha iyi, zayıfı daha zayıf yapan sistem içerisinde coğrafi eşitlik sağlanamamakta, büyük şehirlere ve özellikle İstanbul'a kayış olmaktadır.

Kariyer Planı

Bu alanda önemli bir konu da, sporculara ait kariyer planlamasının yapılmamasıdır. Spor kariyeri, pek çok branş için ilköğretim çağı gibi erken zamanlarda başlar. Türkiye'de kariyer planı eksikliği nedeniyle kariyerlerin rasgele seçimi gibi hayati hatalar küçük yaşlarda başlamaktadır. Sporcular fiziksel ve zihinsel yeteneklerine bakılmadan, bilimsel kriterler göz önüne alınmadan spor dallarına yönlendirilmektedir. Oysa sporcu adaylarına yapılacak bilimsel temelli fiziksel ve zihinsel testlerle, sporcuların kendilerine uygun branşları seçmeleri sağlanmalıdır.

Kariyer planlaması sporcuların ilerleyen yaşlarında da önemini korumaktadır. Tüm bu aşamalarda sporcuların örgütlü olması ve meslek içi eğitime tabi tutulmalıdır. Tüm dünyada bu tip çalışmalar sendikalar esasında örgütlenmiştir.

Partimiz altyapı için çözüm önerisi, kulüplerin altyapılarının kapatılması ve oyuncu yetiştirme işlevinin Milli Eğitim kurumlarına bırakılmasıdır.

Bu amaçla mevcut spor liseleri yönetmeliğinde gerekli düzenlemeler yapılacak ve bu okulların yaygın ve etkin olmaları sağlanacaktır. Mevcut okullarda da sporcular için atıl şekilde bekletilen pek çok altyapı olanağı etkinleştirilecektir. Bu okullarda okuyan öğrencilerin en az bir yabancı dil bilmesi, Türk Devrim Tarihi, Mantık, Güzel Konuşma ve Yazma, Felsefe, Türkçe, Biyoloji gibi konularda tam donanımlı olması sağlanacaktır. Gereksiz dersler verilmeyecek, ağırlıklı olarak ilgilendikleri dalda odaklanmaları sağlanacaktır.

Kariyer planlamasının başlangıcında, sporcu adaylarının anatomik ölçülerine göre kendilerine en uygun spor dallarına yönlendirilmeleri için teknolojinin olanaklarından yararlanılacaktır.

Burada kullanılacak teknoloji 3b tarama sistemidir. Türkiye'nin de öncülüğünü yaptığı 3b tarama sistemi sayesinde, fotoğraf çekme süresi içerisinde bir insanın 3b taraması yapılabilecek ve tüm spor kapasitesi ortaya konulabilecektir.

Öncelikle farklı dallardaki başarılı sporcuların taraması yapılacak, buradan elde edilecek veri tabanı ile öğrencilerden elde edilen veri tabanları karşılaştırılacak ve öğrencilerin yönlendirilmesi yapılacaktır.

Gençlerimiz herhangi bir nedenle sporcu olamamaları durumunda bile hayatlarını belli bir refah düzeyinde sürdürmelerini sağlayacak şartlara sahip olacaklardır.

Bu gençlerimize beden Eğitimi ile ilgili yüksek öğrenim kurumlarında öncelik tanınacak ve mezunların antrenör, hakem ve basın yayın mensubu olarak çalışmalarının önü açılacaktır.

Partimiz sporu altyapıda başlayan bir eğitim meselesi olarak görmekte, sürecin düzenlenmesine buradan başlamaktadır. Bu anlamda spor altyapılarından Milli Eğitim Bakanlığı Sorumlu olacaktır. Böylece sistem yalınlaşacaktır.

ÜSTYAPI

Türkiye'de üstyapıyı oluşturan kulüpler sportif şirketler, mahalle takımları, kamu kuruluşları, özel kuruluşlar belediye takımları, üniversite takımları, lise takımları şeklinde yapılanmıştır.

Türkiye'deki üstyapı kulüplerinin en büyük sorunu finansman konusunda yaşanmaktadır. Spor profesyonel olarak ele alınmadığından, spora satılacak bir ürün gözüyle bakılmadığından spordan ticari gelir elde edebilen kulüp sayısı son derece azdır.

Türkiye'de son yıllarda televizyon yayınlarından elde edilen kaynaklar nedeniyle futbol takımları önemli gelirlere kavuşurken, diğer branşlar için piyasada benzeri türden gelirler bulunamamıştır. Popüler olmayan futbol takımları dahi büyük takımlarla oynamadıkları zaman tribünleri dolduramamaktadırlar. Kurum takımları ağır siyasi baskı altındadır. Özel kuruluşların takımları ise, taraftarlara sahip olamadıkları gibi yönetimlerinde de devamlılığa sahip değildirler. Bazı kulüpler reklam işlevini tamamladıktan sonra kapatılabilmektedir. Yine de sporculara ve antrenörlere en geniş imkanları özel kuruluşlar tanıyabilmektedir. Belediye takımları da belediye gelirlerinden ayrılan kaynaklarla nispeten finansmanlarını rahat sağlayabilmektedirler. Üniversite ve lise takımları ise adını taşıdıkları okulun kaynaklarını, bağışları ve sponsor gelirlerini kullanmakta ve daha çok kamu hizmeti görmektedirler.

Finansman sorunları nedeniyle kulüpler mali hatalar yapmakta kimi zaman da suçlar işlemektedirler. Kulüplerin bütçeleri denetimsizdir. Çoğu, oyunculara vaat ettikleri ücretleri ödeyecek kaynaklara aslında sahip değildirler. Oyuncularla yapılan anlaşmalar asgari ücretten gösterildiğinden anlaşmazlık durumunda oyuncular hak talep edememektedirler. Bazı kulüpler sezon sırasında kapanmaktadır. Yöneticiler gönüllü çalışmakta, maddi güç sunmakta, her zaman görevin gerektirdiği özelliklere sahip olmamaktadırlar. Kısacası kulüplerin mali durumları büyük denetimsizlik içerisinde.

Partimiz çözüm önerisinde pilot dal olarak Basketbol seçilmiştir.

A takımlardan oluşan üstyapılar bir ana şirket içerisinde toplanacaktır. Bu firmaya Türkiye Basketbol AŞ (TBA) adı verilecektir. Bu firma Türkiye Birinci, İkinci ve Bölgesel Liglerinin

tüm haklarına sahip olacaktır. Firma kuruluşundan hemen sonra özelleştirilecektir. Bu özelleştirme bir **Sosyal İhale Şartnamesi** ile yapılacaktır.

Firma bünyesinde yer alacak alt kuruluşlar olan kulüpler de şirket halini alacaklardır. Liglerde yer alabilmek için gerekli ölçütlerde mali yapının sağlamlığı öncelikli olacaktır. Bu amaçla Şehir – Belediye – Sponsor firma üçlüsü özendirilecek ve maçlardaki seyirci sayısı bu yolla arttırılmaya çalışılacaktır.

Takımların Türk oyuncu kaynağı lise ya da üniversitelerden çıkan sporculardır. Bu oyuncular bir havuzda toplanacak, her sene çekilecek kura ile seçme sıralamasına giren takımlar tarafından seçileceklerdir. Bu kurada her takım için torbaya toplar atılacak, başarısız olan takımların daha fazla topu bulunacaktır. Böylece bir takımın her sene en iyi oyunculara sahip olması engellenecektir. Takımlar seçtikleri oyuncular için her sene belirlenen bir ücret ödemek yükümlülüğünde olacaklardır. Bu sayede kendi altyapıları ile kısıtlı kalmayacak, altyapı maliyetlerinden kurtulacaklar, aynı zamanda okullara da kaynak sağlamış olacaklardır. Böylelikle lige daha fazla oyuncu gönderen okul daha fazla kaynağa sahip olacaktır.

Yabancı oyuncular bu sisteme dahil edilmeyecek, şu anda olduğu gibi transfer serbestisi bulunacaktır.

Takımların sezonluk bütçeleri denetlenirken alt ve üst limitleri olacaktır. Bu sayede maddi gücünü kullanan bir takımın transferler yoluyla bütün iyi oyuncuları toplaması engellenecektir.

Ligde alınan her puanın para ödülü olacak, bu sayede bazı takımların ligin sonuna doğru mücadeleyi bırakmaları engellenecektir.

Sporcu ve hakem sendikaları kurulması sağlanacak ve bu alanlardaki sömürüler engellenecektir.

Bütün bu çabalar, Türkiye’de spor alanında bölgesel eşitliğin sağlanması açısından oldukça önemlidir.

TBA ve üye firmalar, ticari faaliyet gösterdiklerinden Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’na bağlanacaklardır.

DENETİM

Altyapı antrenörlerini ve yöneticilerini denetleyecek etkili bir merci yoktur. Üstyapıda ise denetimsizlik daha çok mali konularda, taraftar denetimlerinde, hakem-federasyon ilişkilerinde kendini göstermekte ve sporu spor olmaktan çıkartmaktadır.

Bu nedenle sistemimizde altyapı denetimlerini konu ile ilgili eğitimi almış Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri yapacaklardır.

Üstyapıda denetimi ise, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde kurulacak **Sportif Şirketler Denetleme Kurulu** aracılığı ile yapılacaktır.

Bu denetleme kurulu sayesinde sporcular ve şirketler sportif başarıyı yakalamanın yanı sıra, Türkiye’yi yurt dışında temsil etme ve kamuya örnek olma gibi işlevler üstleneceklerdir. Oyuncu, hakem, antrenör sendikalarının kurulması ile sömürünün engellenmesi gibi uygulamalar gerçekleştirilecektir.

Bu uygulamalar sonucunda yüksek bilinç seviyesine sahip, orta vadede yüksek sportif başarıyı elde etmiş, bunu her branşa Türkiye'nin her bölgesinde yaymış sporcular yetişecektir.

6. YAŞLILARIMIZ VE EMEKLİLERİMİZ

6.1. Herkese huzurlu emeklilik

Hedefimiz; kişinin kattıklarıyla kazandıkları arasında adil bir denge kurmaktır.

Üretkenliğinin yüksek olduğu evrede sosyal düzene katkıda bulunan insanın hayatının başka bir evresinde bu katkısıyla hak ettiklerini geri kazandığı bir sistem kuracağız. Temel hizmet sigortacılığı ile herkes emeklilik güvencesine sahip olacak. Ev kadınlarımızın çalışarak ve üretirken sosyal hayata katkıları emeklilik haklarını doğurmaktadır. Artık ev kadınlarımızın da emeklilik güvencesi olacak. Önerdiğimiz temel hizmet sigortacılığı sistemi sayesinde bir ailenin alacağı en düşük emekli aylığı en az 2000 YTL olacak ve aile hesaplarında 343.000 YTL birikecek.

6.2. Her türlü hizmete ulaşılabilirlik

Yaşlı nüfusta giderek yükselen artış gözlenmektedir. Hedefimiz; yaşlılarımıza ve emeklilerimize huzur ve mutluluk getirecek, hayatlarından endişe duymalarını engelleyecek hizmeti ulaşılabilir kılmaktır.

Temel hizmet sigortacılığının sunduğu sağlık güvencesi ile sağlık hizmetlerine ulaşım kolaylaşacaktır. Yaşlılarımızın ve emeklilerimizin sağlık hizmetlerine ulaşımını kolaylaştıracak hizmet sektörleri tasarlanacaktır. Geriatri, rehabilitasyon ve onkoloji merkezleri için özel sektöre yatırım ve işletme teşvikleri sağlanacaktır. Yaşlı dayanışma merkezlerinin sayısı artırılacaktır. Yaşlılarımızın ve emeklilerimizin birlikte vakit geçirebilecekleri ve sosyal, kültürel, sanatsal etkinliklere katılabilecekleri kuruluşlar tasarlanacaktır. Yaşlılığa ve emekliliğe hazırlık eğitim programları uygulanacaktır.

6.3. Bakım hizmetleri

Yatağa bağımlı ya da özel bakıma ihtiyaç duyan yaşlı sayısında artış yaşanmaktadır. Bu konudaki hedefimiz; yaşlılarımızın yaşamsal ihtiyaçlarının piyasalaştırılarak ekonomik bir şekilde erişilebilir ve karşılanabilir kılınmasıdır.

Yaşlılarımızın, hastalarımızın ve çocuklarımızın ihtiyaçlarının tamamı "karşılanabilir" hizmetler olarak tasarlanacak ve sigortacılık kapsamında değerlendirilecektir. Evde bakım ve bakım hizmetleri sunan hizmet sektörü teşvik edilerek hizmet ihtiyacına göre yeni hizmet sektörleri üretilecektir. Bakıma, yardıma ve ilgiye olanların müşterisi, temel hizmet sigortacılığının sağladığı poliçeler yoluyla, sigorta şirketleri olacaktır. Bu hizmetlerin parasını ödeyemeyenlerin güvencesi devlet olacaktır. Sosyal hizmet uzmanlığını daha yeterli bir düzeye taşımak için lise sonrası yüksek eğitim programı hazırlanacak ve yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı yetiştirilecektir. Sağlık ve tedavi hizmeti sunan kurum ve kuruluşların yaşlılarımıza ve engellilerimize hizmet sunacak gerekli personel ve donanımı bulundurması şartı getirilecektir.

6.4. Güvenli ve huzurlu yaşam

Suç oranları artmakla birlikte yaşlılarımız gün geçtikçe daha fazla suçun hedefi haline gelmektedirler. Hedefimiz; yaşlılarımızın sokakta güvenle dolaşmalarını ve evlerinde huzurla oturmalarını sağlamaktır. Güvenlik konusunda yaşlılarımıza özel güvenceler

sağlanacaktır. Yaşları nedeniyle hukuki ve diğer konularda suiistimale maruz kalmalarını önleyici tedbirler alınacaktır. Temel hizmet sigortacığının sunduğu hukuki himaye kapsamında yaşlılarımızın da herkes gibi haklarını savunacak vekilleri olacaktır.

ULUSAL REKABET GÜCÜ OLARAK FIRSAT EKONOMİSİ

1. Ekonomi insan içindir ve siyasal bir sorundur

Az gelişmiş çevre ekonomilerine dayatılan ekonomi anlayışlarının temel yanılığı ekonomiyi bir sınırlı kaynak, sınırsız ihtiyaçlar denkleminde matematik bir sorun olarak kabul etmeleridir. Bu yaklaşım daima ekonomiyi yöneten zihniyetin çözülmesi imkansız sorunlarla karşı karşıya olduğu yanılması üzerinden merkez ekonomilerine eklemlenmesini yaratır. Bu eklemlenme her zaman hazır reçetelerle bir kaynak dağıtma, kaynak yönetme politikasına dönüşür. Hiç şüphesiz bu akli kuranlar, bu sürecin ayrıcalıklı taraflarını daha baştan belirlemişlerdir.

İşte bu nedenle karşılıklı bağımlılık alanını aşan eşitsizlikler doğar ve haksız kaynak aktarımları mekanizması işler. Bu mekanizmanın doğal sonucu olarak bu dağıtımın kaybedenleri vardır; **kaybedenler esasta bir nimetten çok fırsattan mahrum bırakılanlardır**. Onun için bu mekanizma kendini doğal ve insani bir terminoloji ile değil daha matematik, otoriter ve mekanik bir söylemlerle ifade eder. Sonuçta ortaya çıkan, çaresizliği bir kader gibi kabul eden, insan olmakla kazandıkları girişim kapasitelerinden habersiz, modern köleliğin kalıpları içinde yaşayan insanlar ve sürdürülmesi mümkün olmayan ekonomik yapılarıdır.

Daha baştan hegemonyayı zorunlu kılan ve meşrulaştıran bu yaklaşım, küresel ya da yerel ölçekte olsun, merkez ve çevre karşıtlığı üzerinden egemenler ve tabi olanlar ilişkisini doğurur. İşte bu nedenle ulusal ekonomilerin sahip oldukları ya da olamadıkları rekabet gücü ulusların bağımlılık yarı bağımlılık, karşılıklı bağımlılık ya da bağımsızlık koşullarını tayin eder. İster en küçük ölçekte kaynak dağıtma iradesi ile ister küresel ölçekte bağımlılık bağımsızlık ilişkileri boyutunda olsun, ekonomi siyasal bir konudur ve bu niteliğiyle siyasal ve toplumsal sonuçlar yaratır, sorunlar doğurur. Yine bu nedenle ekonomik sorunlar salt sayısal formüllerle değil, mutlaka ve öncelikle siyasal teknolojilerle çözülür. Onun için Türkiye ekonomisine ilişkin sorunlar ve çözümler küresel ve ulusal siyasal ilişki ve süreçlerin tamamı göz önünde bulundurulmadan çözülemez.

Yeni ve güçlü bir Türkiye ekonomisi yaratmak iddiası ancak bütün bu ilişki ve süreçleri bir arada çözümleyen bir siyasal akıl, yani yeni bir siyasal teknoloji ile mümkündür.

2. Ekonomiye fırsat penceresinden bakıyoruz

Ekonomi politikamız Türkiye ekonomisinde ve sosyal yaşamında devrim niteliğinde bir dönüşümü gerçekleştirecektir. Çünkü Türkiye'nin ekonomiye bakışını kökten ve kapsamlı bir biçimde değiştiriyoruz. Temel yanlış, ekonominin daha baştan "**sınırlı kaynaklar, sınırsız ihtiyaçlar**" açmazına sıkıştırılmasıdır.

Ekonomi kit kaynakları dağıtma ve yönetme sorunu değil potansiyelleri birer fırsat olarak keşfetme, bunları verimli ve sürdürülebilir kapasiteler olarak yönetme sorunudur.

Yoksulluk ve mahrumiyet insanımızın, az gelişmişlik Türkiye'nin kaderi değildir. Gelişmiş olanla az gelişmiş olan, yoksul olanla zengin olan arasındaki fark, kaynağa değil politikaya ilişkindir.

Değiştirdiğimiz temel yanlış, ekonominin kaynağı, yani nesneyi özneleştirilen, insanı nesneleştirilen, edilgenleştirilen bir akledişe dayalı süreç olarak kurgulamasıdır.

Kit kaynak varsayımı insanı kaynaklara bağımlı kılar. Bu anlayış insana aşılması imkânsız sınırlar dayatan köleleştirici bir anlayıştır. Bunun sonucu, kaynak kıtlığını bir kader gibi kabul etmektir. Oysa ne kaynaklar kit, ne ihtiyaçlar sınırsız, ne de insan çaresizdir. Evren insana sonsuz fırsatlar sunan doğurgan bir alandır. İnsan bu alanı keşfetmekle gelişen özgür bir

varlıktır. Dolayısıyla ekonomik ilerlemenin motoru özgürleşen insandır. **Uygarlığın tarihi, insanın akli (bilgisi), emeği (girişimi) ve değerleri ile biçimlendirdiği ve yeniden ürettiği bir dünyanın tarihidir.** Bugün varlığının farkına vardığımız kaynaklar neolitik çağda da mevcuttu ama kaynağı fırsata ve kapasiteye dönüştüren (eşyayı kaynağa dönüştürerek zenginliği yaratan) özgür insanın akli ve emeğinden başkası değildir.

Ekonomi politikamızın odağında özgür insanın akli, girişimi ve değerleri vardır. Dolayısıyla insanı kaynakların bir fonksiyonu olarak gören anlayışı reddedip onu özgürleştirmeli, özgürleşmeyi nitelik ve nicelik olarak güçlendirip geliştirmeliyiz. Her insan bir fırsat vatanıdır ve her insan kendi ihtiyacını aşan zenginlikler yaratabilecek potansiyele sahiptir. **Ekonomi politikamızın hedefi insanı fırsatla buluşturmadır.**

Kaynak odaklılık insanı emek, işgücü olarak görür.

Oysa insan odaklılık insanı girişim gücü olarak değerlendirir.

Kaynak odaklılık çevreyi nesneleştirir ve sömürür. İnsan ile çevre arasında hegemonik bir ilişki kurgular, bunun kaçınılmaz sonucu çevre sorunları ve sürdürülemezliktir.

Oysa insan odaklılık çevreyi ortak yaşama alanı olarak görür. İnsanı çevresiyle ayrıştırılmaz bir bütün olarak değerlendirir. Çevre sonsuz ve yaşayan bir fırsatlar vatanı, insan mutluluğunun mekânıdır.

Kaynak odaklılık otoriter bir dağıtma ve bölüştürme öngörür.

İnsan odaklılık, rekabetçi ve özgürlükçü bir temelde fırsat, çoğaltma ve bereket demektir.

3. Rekabetçi Türkiye'yi kuruyoruz

Türkiye'yi indirgeyici bir anlayışla pazar değil, bir fırsatlar vatanı ve rekabet gücü kaynağı olarak görüyoruz. Ulusumuzun saygınlığının bağımsızlığına kayıtlı olduğunun bilincindeyiz. Ülkemizi uluslararası rekabet alanında bir ulusal ekonomi öznesi olarak değerlendiriyoruz. **Küresel sisteme taşeronlaştırılmış bir çevre ekonomisi olarak yamanmayı reddediyoruz.** İçe kapanmacı, kendi kendine yetmeci bir ekonomik anlayışı benimsemiyoruz ama dışa açıklığı parsellenmiş bir pazara dönüşmüş, ekonomisi taşeronlaşmış, girişim iradesi kendi dışındaki unsurların eline geçmiş, uydulaşmış bir ülke olmak biçiminde görüp buna razı olmayı reddediyoruz.

Ekonominin bütününe bir ulusal fırsat ve rekabet dinamosu olarak bakan bir anlayışa sahibiz. Küresel ekonomik sisteme katılmamız, rekabet eden ve katkı sunan bir milli ekonomi tavrıyla olacaktır. İçerde insanı, küresel ölçekte ülkeyi özneştiren bir politika kuruyoruz. Yeterliliğini yabancı sermayeye, yabancı teknolojiye ve müsaade ve himayeye bağımlı kılan bugünkü politikaları tümüyle ortadan kaldırmak insan-fırsat-rekabet odaklı ekonomi politikamızla gerçekleşecektir.

Türkiye ekonomisi rekabet gücünü küresel rekabet karşısında dayanıklılığı, yaratıcılığı, yenilikçiliği, verimliliği üzerinden kuracak ve bunu küresel ekonomiye açıklığı ile gerçekleştirecektir. **Tüm ekonomik yapı küresel ölçekte gözetilerek düşünülecek, üretilecek ve rekabetçi kılınacaktır.**

Fırsat eşitliğini sağlamadan ulusal rekabet gücünü yaratamayız. Zenginlik verimliliğin, verimlilik rekabetin, rekabet adaletin sonucudur. Gelir adaleti demek geliri dengeler gözeterek bölüştüren bir sistem kurmak demek değildir. Gelir adaletini ve verimliliği mümkün ve sürdürülebilir kılan fırsatlara erişmekteki adalettir. Fırsat eşitsizliği yaratan haksız rekabeti

önlemek, hakim durumun kötüye kullanılmasını ve rekabeti bozucu müdahaleleri ortadan kaldırmak anlamına gelecektir.

Fırsat eşitliğini sağlamak, taksim edilmiş fırsatları dağıtmak işi değil, her insanda potansiyel olan kapasitelerin açığa çıkmasını mümkün kılarak fırsatlara erişimde adaletsizliği ortadan kaldırmaktır. Bizim politikalarımızın gelir adaletini ve fırsat eşitliğini kurucu niteliği dağıtıcı, paylaştırıcı, müdahaleci mekanizmalara dayanmaz. Çünkü adaleti, dağıtan, bölüştüren bir müdahaleci akılda aramak sonuçta mutlaka daha büyük imtiyazlar, kayırmalar, yolsuzluk, rekabetsizlik ve verimsizlik yaratır. Bu anlamda **ekonomi politikalarımızda devletin rolü öncelikle haksız rekabeti önleyici, düzenleyici ve rekabet gücünü geliştirmeyi özendirici işlevlerine odaklanır.** Çünkü rekabet, piyasa aktörlerinin birbirlerinin önüne kuralsız ve kıyasıya biçimde geçtikleri bir yarış demek değildir; tam tersine rekabet kuralları ve hedefi olan bir yarışır. Bir örnekle anlatacak olursak rekabet sokak dövüşündeki acımasız kavga değil, kuralları olan ve hedefe herkesten önce varmayı hedefleyen bir koşu gibidir. Devletin görevi yarışmanın kurucu aklında varolan kurallara uyulmasını sağlamak ve hedefe varmayı özendirmektir.

Bu yüzden **Türk ekonomisini rekabetçi bir ekonomiye dönüştürürken başvuracağımız ilk yöntem, haksız rekabetin önlenmesi ve bu doğrultuda en başta devletin haksız rekabet yaratan müdahalelerinin ortadan kaldırılmasıdır.** Rekabeti, emeği (insan ömrünü), hammaddeyi (çevreyi) ucuzlaştıran ve kıyasıya tüketen bir köleleştirme süreci olarak kurgulayan mevcut düzeni kökten değiştiriyoruz. On yıllardır uygulanan bu politikanın sonucu, Türkiye'yi dışa bağımlı hale getiren, ekonomisi üzerinde kendi iradesini yok eden, başkalarının dayatmalarına katlanan bir ülke haline gelmektir. Bedel ise, işsizlik, yüksek vergiler, yoksulluk, sosyal uçurumlar, tahrip edilen çevre, altyapı ve şehir sorunları ve döngüsel kriz tehditleridir. **Biz ekonomik yapıyı kökten değiştirerek alinyazısı gibi önümüze konulan bedellerin de nasıl ortadan kaldırılacağını, bu milletin hak ettiği zenginliğe ve refaha ulaşmasının “kaynaklar” değil bir “akletme meselesi” olduğunu açıkça ortaya koyacağız.**

4. Ulusal rekabet gücü için fırsat ekonomisi

4. 1. Demokrasi ekonomik rekabet gücünün iklimidir

Ulusların bağımsızlığı karşılıklı bağımlılık kavramının karşılıklı alan istisna olmak üzere dört kademeli bir ulusal varlığa, başka bir deyişle rekabet kapasitelerine sahip olmalarına bağlıdır. Bunlar önem ve öncelik sırasına göre şu alanlardır:

- Demokratik yönetim kapasiteleri
- Ekonomik rekabet kapasiteleri
- Diplomatik etkinlik kapasiteleri
- Askeri müdahale ve savunma kapasiteleri

Bu unsurların hem varlıkları hem de etkinlikleri biri diğerinin varlığına ve etkinliğine bağlıdır, bunlar birbirinden ayrı düşünülemez.

Verimlilik yaratan bir ekonomi yoksa güçlü bir ülke ve refah içinde bir toplum olamaz.

Etkili bir rekabet yoksa verimli bir ekonomi de olamaz.

Hukuk devleti yoksa rekabet korunamaz.

Demokrasi olmadan hukuk devleti olunamaz.

Ekonomik rekabet gücünün olmazsa olmazı demokratik toplum ve devlet düzenidir. Önce demokrasi ardından refah gelir.

Güçlü ve gelişmiş bir ekonomi tesadüfen veya doğal kaynak bolluğu sonucu ortaya çıkan bir olgu değildir. İnsan üretkenliği, özgür düşünce ve girişimde bulunma, yenilik ve değer yaratma, örgütlenme, sistem kurma gibi kavramların belirleyici olduğu 'üretme', 'kurma', 'oluşturma' işidir.

Ekonomi, toplumsal ve bireysel ihtiyaçların karşılanmasında, ülkenin genel siyasal amaçlarına ve toplumun ortak çıkarlarına ulaşılmasında fırsatlar, kaynaklar ve imkânlar sunan bir sistem olarak vardır. Bunun kadar önemli diğer bir var oluş gereği de üretim için gerekli uygun iklimi oluşturmasıdır. Ekonomi, toplumda gizli ve atıl bulunan sayısız yaratıcı kapasitenin açığa çıkmasını, fikirlerin, değerlerin, tasarımların gerçekleşmesini sağlayan uygun bir iklim olarak var olmalıdır.

4. 2. Ekonomi insan içindir

İnsan sahip olduğu hak ve özgürlükleri, fırsatların ve imkânların çok ve çeşitli olduğu bir ekonomik çevrede kullanabilir. Ekonomi insandan başlar, toplumsal refah artışı ve sürdürülebilir büyüme açısından ortaya koyduğu sonuçlarla yine insana döner. Ekonominin varlık nedeni insandır.

Ekonomiyi amaçları kendinden menkul bir üstyapı olarak değil, insanın kendini gerçekleştirdiği bir çevre ve altyapı olarak kabul eden anlayışa dönmemiz gerekir. Ekonominin akılcı işleyen bir sistem olduğu kadar, insan tarafından meşru kabul edilebilir hedeflere yönelmiş olması da eşit derecede önemlidir.

Bireysel ve toplumsal refahı yükseltmenin ekonominin asıl işlevi olması, kamusal ve sosyal sistemin bir parçası olarak ekonominin insani gelişmeyi sağlama amacını üstlenmiş olmasından doğar. **Bir ülkedeki ekonomik sistem insanın yüksek refah ve mutluluk arayışının gerekleriyle uyumlu bir iklim olarak kurulmuş olmalıdır.**

Ekonomik sistem bu işlevini, toplumsal refahı artırmak ve insanın yaşam kalitesini yükseltmek gibi birincil amacına uygun şekilde, yani ulusal bir ekonomik sistem şeklinde kurulmuş olması halinde yerine getirebilir.

Toplumsal refahın ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi olarak tanımlanan ekonomi politikalarının amacı da insandır. **Her kalkınma başarısı insan odaklıdır.** İnsanlar, kalkınmanın hem aracı hem de nihai amacıdır. İnsan, aklıyla, değerleriyle, emeğiyle ve girişimiyle bitimsiz ve üretken kaynaktır. Aynı zamanda insan kendi üretiminden yararlanmak hakkı ile donanmış bir varlıktır. Bu nedenle ekonomi politikamızın nihai hedefi kalkınma değil insani gelişimdir.

4.3. Yoksulluk kader değildir, bir akıl ve adalet sorunudur

Türkiye kendi potansiyelini bastıran, kapasitelerini kullanamadığı gibi bunun farkında da olmayan bir ülkedir. Çünkü temelde insanını kaynak tüketen bir varlık olarak görmekle maluldür. Oysa her insan bir zenginlik vatanıdır. İnsanın üretici ve yaratıcı potansiyellerini gerçekleştirebileceği uygun bir iklimi kurmak yani kıtlık ekonomisinden fırsat ekonomisine dönüşmek gerekmektedir.

Bu temel değişimi gerçekleştiremezsek, geri kalmışlığı, güvensizliği, yoksulluğu biz yaşamakla kalmaz bu kötü mirası bir kader gibi çocuklarımıza da bırakırız. Halbuki **geri kalmışlık ve yoksulluk kader değildir.** Bir akıl ve adalet sorunudur. Yoksulluk kader değildir. Değişebilir. Değişim bakış açısını değiştirmekle başlar. Bakışı değiştirmek yöntemi

değiştirmek, yöntemi değiştirmek sonucu tasarlamak demektir. Bakış açısını değiştirmek temelde duyuşsal bir değişimle mümkündür. Bu tutum değişikliliğinin bizim politikalarımızdaki karşılığı yoksulluğu ve geri kalmışlığı bir kader gibi kabul eden itaatkar anlayışa itiraz etmekle başlar.

Türkiye kaderini kendisi tayin edemeyen, iradesi teslim alınmış ve küresel rekabet karşısında üretim gücü tahrip olan ve toplumsal dokusu çözülen bir ülke durumundadır. **Ülkedeki bu düzene ve dünyadaki mevcut konumumuza itiraz ediyoruz.** Çağdaş dünyanın bir parçası olmak demek, sisteme ulanan bir çevre ekonomisi ve dışarıya bağımlı, kaynak aktaran bir ülke olmak değildir.

4. 4. Ulusal ekonomi ve rekabet gücü

Türkiye, küresel refah pastasına kattığından daha azını almaktadır. Oysa bu böyle devam edemez. Bu sürecin varacağı yer merkezden uzaklaşmak, çevrenin de dışına atılmaktır. Bunun için Türkiye etkili ve sürdürülebilir bir rekabet politikası geliştirmek zorundadır. Soğuk savaşın sona ermesinden sonra hızlanan küreselleşme sürecinde Türkiye dünya ekonomisi içinde özneleştiği bir konum edinme fırsatlarının varlığına karşılık, ne yazık ki gittikçe daralan bir alana sıkışmaktadır. Küresel rekabetin hızı ve gücü karşısında, bu süreçleri doğru anlayan gerçekçi öngörülere dayalı ve fırsata yönelme cesaretini taşıyan bir stratejik akla ihtiyacımız vardır. Bu akıl bir ekonomik alan olarak ülkenin yabancı sermayeye açılması adına pazarlaştırılması veya taşeronlaştırılmasından öteye derin ve dikkatli bir kavrayışı gerekli kılar. Bu tutum temelde içedönüklüğü ve teslimiyetçiliği reddeden özgüvenli ve rekabetçi bir meydan okuma duyuşuna dayandırılmalıdır. Hiç şüphesiz bu bir liderlik fonksiyonudur. Bizim politikamızın asıl etkisi bu liderliği üstlenmesidir.

Geri kalmışlık sadece maddi kapasitelerden yoksunluk sorunu değildir. Bu sorun aynı zamanda bir gecikmişlik ve gerçek zamanın gerisinde (dışında) olmak sorunudur. Böyle bakınca aradaki mesafeyi kapatmak yüzyılla ifade edilir bir zaman dilimine kayıtlıymış gibi görülebilir. Oysa **insanlık tarihinde uygarlık sıçramaları, yani çağ atlamak denilen bir olgu vardır.** İçinde bulunduğumuz çağ fırsatları değerlendirebilenler için bu anlamda sayısız imkânlarla doludur. Üretim ve rekabet faktörleri arasında hammadde, emek, sermaye gibi faktörlerin değerini tamamen geride bırakan ve tek başına bir faktör değeri kazanan 'bilgi'nin çağımız uygarlığındaki yeri ve önemi bunun en açık kanıtıdır.

Türkiye için çağ atlama fırsatları partimizin çağ atlatma misyonu da devam etmektedir. Yeni bir akıl yeni bir ekonomi, yeni ekonomi yeni bir iklim, yeni iklim Türkiye için yeni bir hayat demektir.

4. 5. Türkiye fırsatlar vatanıdır

Türkiye sahip olduğu potansiyeliyle, fiziki ve insani kapasitesiyle bir fırsatlar ülkesidir. İnsanlarımız yüksek yaşam standartlarına ulaşmak için sürekli bir değişim ve hareket içindedirler. Bu dinamizm, doğru ve etkili bir şekilde yönetildiğinde bizi gelişmede ve küresel rekabette üst sıralara taşıyacak enerjiyi sağlayacaktır. Bu süreç uzun ve zorlu bir biriktirme süreci değildir. Bu süreç potansiyeli fırsatla buluşturan, fırsatı kapasiteye, kapasiteyi rekabete dönüştüren bir özgürlük iklimidir.

Ekonomi söz konusu olduğunda bir sistem kurmak demek mekanik bir düzen kurmak değildir. Tıpkı ekosistemin işleyişinde olduğu gibi bir ortam kurmak, uygun iklimi yaratmaktır. Bu nedenle **ekonomi politikalarımız mekanik kurgusal ve müdahaleci bir aklın ürünü değil, tam tersine organik, özgürleştirici bir anlayışa dayalı olacaktır.**

Buradan bakınca ekonomi politikalarımızın hedefi yoktan var edici veya biriktirici düzenler kurmak değil, varolanı açığa çıkararak, açığa çıkarılanı değerli kılan, zenginliği tek boyutlu bir artırmacılıkta aramak yerine, üç boyutlu inkişafta gerçekleştirmek olacaktır.

Zenginlik kapasite olarak insanda, kaynak olarak doğada saklıdır. Bu bağlamda bizim insanımız ve bizim vatanımız hiçbir ülke ya da ulusa göre geri ya da mahrum değildir. Mahrumiyet potansiyelleri açığa çıkaracak fırsatların yoksunluğundan ibarettir. Fırsatı yaratacak olan, varolan zenginlikleri gören ve onu gerçekleştirmeye yönelik akıl olacaktır. **Yüzyıllar süren ve tarih boyunca kendini tekrarlayan uygarlıklara beşik olan ülkemiz ve ulusumuz yepyeni bir uygarlık fırsatının da merkezidir.**

Unutulmamalıdır ki her insan bir ilerleme, gelişme ve üretme dinamosudur. Uygun fırsatlarla ve imkânlarla buluştuğunda insan potansiyeli gizli ve bilinmez derinliklerinden, mucizevi ve harika değerler, fikirler ve tasarımlar üretmeye hazırdır.

Fırsatları eşit sunduğu kadar fırsatları çoğaltan, adaleti ve hakkı üstün tutan ve adil rekabet koşullarını sağlayan bir iklim olarak ekonomi-politik sistemi hep birlikte kurabiliriz.

4. 6. Ulusal mutabakatla gelen rekabet gücü

Türkiye'nin rekabet gücünü artırmak için ihtiyaç duyduğu köklü değişim toplumsal rıza ve ulusal mutabakatla mümkün olacaktır. Süregeldiği gibi devlet seçkinleri veya devletin seçtiklerinin ayrıcalıklarına dayalı bir ekonomi politikten rekabet gücü üretilemez. Çünkü ayrıcalık doğası gereği rekabeti yok eder. Öte yandan çaresizlik tutumuyla kabul ettiğimiz çevre ülke, taşeron ekonomi rolünün kaçınılmaz sonucu olarak içine düştüğümüz güdümlü ekonomi gerçeği sürdürülebilir değildir. Merkez rolü üstlenen ve IMF, uluslararası fonlar, Dünya Bankası gibi araçları ile bu rolü mutlaklaştıran ekonomik güçlerin tercihleri, ulusal ekonominin yarattığı kaynakları sürdürülebilir bir düzen içinde, üreten toplum kesimlerine aktarmak yerine kendi buldukları alana taşımak yönündedir.

Sürekli kaynak aktaran bir ekonominin sürdürülebilir bir rekabet gücü üretmesi mümkün değildir. Türkiye bu denklemin dışına çıkmanın akılcı ve gerçekçi bir yolunu bulmak zorundadır. Bu denklemin dışına çıkmak demek ilişkiye değil, tasarlanmış rolüne itiraz etmek demektir. İtiraz kuru bir reddiyeden ibaret kalmaz. İtiraz etmek demek rekabet etmek demektir. Türkiye böyle bir rekabetçi duruşu ancak toplumsal rıza ve ulusal hedeflere odaklanmış bir politika ile gerçekleştirebilir. Bizim önerimiz küresel ölçekte işleyen çarklarla bağını kesmek değil, çarkını kendi motor gücüyle de döndüren bir ekonomiyi kurmaktır.

Bu amaca yönelik olarak devletin, işveren-işçi ve sosyal kesimlerin işbirliğini sağladığı, toplumsal heyecanı, rızayı ve katılımı arkasına aldığı bir ulusal mutabakat, ekonominin rekabet gücünü, istihdam artışını ve büyümeyi sağlayacaktır.

Varılacak toplumsal rıza çerçevesinde yürürlüğe konulacak stratejilerin ve programların başarı şansı yüksek olacak ve Türkiye'de sosyal barışın korunmasına da büyük katkıda bulunacaktır.

Bu itibarla, toplumsal uzlaşmayla oluşturulacak **“Ulusal Rekabet Gücü Politikası”**, işletmeler ve çalışanlar üzerindeki vergi yükünün azaltılarak verginin tabana yayılmasını sağlamalı, işvereni işçi çalıştırmaktan caydıran zorlukları, kayıtdışılığı ve haksız rekabeti ortadan kaldırmalı, adil rekabeti, yenilikçiliği, girişimciliği, üretimi ve istihdam yaratmayı ödüllendirecek araçlara sahip olmalıdır.

Türkiye küresel rekabette yerini yeniden inşa etmek için öncelikle, rekabet üstünlüğüne ve avantajlara sahip olduğu potansiyellerine ve kapasitelerine

odaklanmalıdır. Diğer yandan bugün yükselmekte olan ve geleceği şekillendirecek sektörlere de yönelmek, bu çerçevede ulusal rekabet stratejisi oluşturmak zorundadır.

Hiçbir eylem inanç ve adanmışlık olmadan başarıya ulaşamaz. Sürdürülebilir bir rekabet için ön koşullardan biri toplum olarak **“itaat eden değil rekabet eden Türkiye”** kavrayışı etrafında birleşmek, buluşmaktır.

Bu motivasyonu öncelikle her insanın içinde hissetmesi ve rekabetin her alanda içselleştirilmesi gerekmektedir. Toplumlari bir arada tutan unsur sadece geçmişteki ortak tecrübe ve tarih bilinci değildir, toplumlar gelecek tahayyüllerinde ve amaçlarında da birliğı ve beraberliğı yeniden üretirler ve birlikte geleceğı yürürler.

İnsanları bir araya getiren, onları aile, kardeş, vatandaş, millet kılan şey sahip oldukları ortak değerlerdir. Paylaştıkları ortak değerlerdir, ortak tarihtir, **ortak ülkülerdir, ortak gelecektir.** **“Rekabetçi Türkiye Vizyonu”** bizi hep birlikte ortaklaştığımız bir geleceğı taşıyacak bir milli ülkü ve gelecek tasarımı vizyonudur.

4.7. Rekabet odaklı ekonomi-politika / Kıtık rejiminden fırsatlar rejimine

Çağdaş bir ekonominin vazgeçilmez özelliğı küresel ekonomik sistemle bütünleşmiş rekabetçi bir piyasa ekonomisi ve insani gelişmişlik standartlarının yüksekliğıdir.

Rekabet, ekonomik verimliliğı gerçekleştirmede en etkili yöntemdir. Rekabet, toplumsal refah kayıplarının azaltılmasında oynadığı rol nedeniyle piyasa ekonomisini benimsemiş olan demokrasilerin özelliğıdir.

Bir piyasa sisteminin varlık ve etkinliğı için hiçbir başka unsur rekabet kadar stratejik öneme sahip değildir. Piyasayı işleyen bir sisteme dönüştüren unsur, rekabettir. Bu nedenle piyasaların düzenlenişi ve işleyişi ancak rekabet odaklı olursa, piyasa bir sistem olarak etkin çalışır.

Rekabet **serbest seçim ve fırsatların çoğaltılması** sistemidir. Bireylerin ve toplum kesimlerinin tercihlerini piyasada belirleme yöntemi olan rekabetin en önemli sosyal yanı, keyfiliğı son vererek, toplumu oluşturan bireylerin toplam tercihlerini ortaya çıkaran bir demokratik sistem olmasıdır. Ülke yönetimine oyları ile katılan bireyler, ekonomik yaşamda da görüş ve arzularını serbest piyasa sistemi içinde ifade ederler. Rekabet sistemi toplumsal tercihleri ön plana çıkarırken, demokrasinin gelişmesi ve devamı için bir güvence oluşturur.

Rekabet politikası, o ülkenin demografik yapısı, coğrafi konumu, doğal kaynakları, siyasal hedefleri, uluslararası siyasetteki konumu ve vizyonu gibi unsurlara bağılı olarak ortaya çıkar.

Türkiye'nin potansiyel ve kapasite olarak rekabette çok büyük ve benzersiz avantajları vardır.

Türkiye ulusal rekabette fason üretici ve taşeron ülke olmak zorunda değildir. Rekabetteki konumunu bu rolü kabullenerek sürdüremez. Bu taşeron ve fason üreticiliğı konumunun sürdürülmesi, içinden çıkamayacağımız bir fasit daireye hapsolüp kalmamız demektir. Bu fasit daire Türkiye'nin çevre ekonomisi olarak ucuz emek-düşük fiyat, teknolojide ve üretimde dışa bağımlılık, çevre tahribatı ve katma değeri düşük üretimle sürekli dışa kaynak aktaran konumda bocalayıp durmasıdır.

O halde rekabette yapılacak ilk şey, **rekabetçiliğı insanımızın, ekonomimizin, devletimizin dünyada ve küresel arenada daha saygın ve güçlü bir konuma yükseltme iddiası olarak, çağdaş ve dışadönük bir milliyetçilik tutumu olarak benimsemektir.**

Dünyadaki mevcut yerimize razı olmadığımızı, pasif ve kaybeden ülke konumuna itiraz ettiğimizi göstermeliyiz. Dünyada gerek siyasi gerek ekonomik bir aktör olarak yerimizi, rolümüzü ve konumumuzu nasıl tahayyül ettiğimizi ve buna nasıl ulaşacağımızı birlikte belirleyip dünyaya anlatmalıyız.

Her toplumun ulusal hedefleri olur ve bu hedeflere ulaşmak için ulusal politikalara her zaman ihtiyaç vardır.

O halde Türkiye'nin ulusal rekabetteki konumunu ve rolünü tartışmak, stratejiler geliştirmek, politika üretmek bunu toplumla birlikte yapmak Türk siyasetinin en temel sorumluluğudur. Bu sorumluluk içeride ve dışarıda hiçbir kesime veya odağa terk edilemez. Bu temel anlayış, kendimizi yeniden keşfetmemizi, yanılısamalardan kurtulmamızı, birlik ve beraberlik değerlerimizi yüceltmemizi sağlayacaktır.

4. 8. Türkiye yapabilir

Ekonomisi, ticareti, üretimi, vatandaşlarına sunduğu yaşam kalitesi ile her alanda rekabet edebilen, küresel düzenin etkin bir öznesi- aktörü haline gelmiş bir Türkiye mümkündür. Türkiye az gelişmiş ülke kategorisinden sıyrılarak dünyaya yön veren, büyük ve güçlü ülkeler liginde yer alabilir. Türkiye dünyada ve insanlık tarihinde kendi tarihsel birikimine uygun bir rol üstlenebilir. Bu bir yer edinme tutumu değil, bir misyonu üstlenme tutumudur.

Partimizin Türkiye'nin geleceğine dair vizyonu rekabetçi, meydan okuyan bir Türkiye'dir.

Büyük hedeflere varmayı bir kuru temenni olmaktan çıkartacak olan, bunu gerçekleştirmeye yönelik köklü-kapsamlı-devrimci bir değişimdir. Partimizin Türkiye için üstlendiği misyon siyasi, ekonomik ve kültürel hayatın tüm boyutlarını kuşatan **eşzamanlı ve çok alanlı** bir değişim sürecini yönetmektir. Türkiye'nin değişimi eşzamanlı ve çok alanlı olmak zorundadır. Çünkü Türkiye'nin ihtiyacı sistemik bir dönüşümdür ve sistemi dönüştürmek biri diğerini izleyen ıslahatlar ve revizyonlar biçiminde gerçekleştirilemez. Restorasyon Türkiye için çözüm değildir.

Türkiye'nin aradığı Özal'ın değimiyle kapsamlı bir transformasyondur. Hiçbir sistemik dönüşüm alt sistemlerin bütünleyici-tamamlayıcı (entegre) nitelikleri göz ardı edilerek gerçekleştirilemez. Nitekim merkez rolünü üstlenerek çevre rolünü dayatanların ardı arkası gelmeyen reform programlarının dönüştürebildiği, lig atlattığı bir tek örnek yoktur. Çevre rolünü kalıcı kılmaya ayarlanmış bu politikaların hedefi hiçbir zaman ülkelerin kaderini değiştirmek değildir. Özellikle Batı dışı toplumlara karşı takınılan modernleştirici efendi rolünün güçlendirilmesine dayalıdır. Bu role itiraz etmek ne küresel gerçekliği inkâr etmek ne küreselleşme denilen olguyu bütünüyle yok saymak ne de içe kapanmacı bir yerellik demektir. Bu role itiraz etmek demek kendi saygınlığına inanmak ve küresel sistemde özgüvenli ve özgün bir varoluş iddia etmektir.

Türkiye değişimini başka akıllara emanet ederek yönetemez. Türkiye mecbur olduğu dönüşümü önce kendi akli sonra kendi cesaretiyle gerçekleştirmek zorundadır. "Elden gelen öğün olmaz o da vaktinde gelmez." Başkasının aklına tabi olan onun vesayeti altındadır. Oysa bu role itiraz etmek vesayete itiraz etmektir. Onun için Türkiye kendi aklına ve kendi kapasitelerine inanmak zorundadır.

Değişim iradesinin dayandığı temel özgüven ve cesaret kavramlarının ifade ettiği tutumlardır. Değişim sürecinin yapıtaşları Türkiye'nin varolan maddi ve manevi tüm kapasiteleridir. Değişimi yönetmek demek bu kapasite–alanların tek elden yönetilmesi demek değildir. Değişimi yönetmek tüm alanlarda ortak hale getirilmiş bir akılla değişime

cesaret etmektir. Dolayısıyla değişimin otoritesinden değil değişimin ikliminden söz ediyoruz. Yani toplumsal rızaya ve ortak gelecek ölküsüne dayalı bir değişme iradesi yani akli ve cesarettir.

Eşzamanlı ve çok alanlı bir değişim yönetimini sağlayacak olan bir merkezin yönetimi değil, bir değişim iklimi olacaktır. Bahar mevsimi nasıl hayatın her alanında bir değişim ve yenilenme getiriyorsa Partimizin getireceği siyaset iklimi de Türkiye'ye yeni bir hayat sunacaktır.

Gerçekleşecek büyük dönüşüm, kurulu düzenin ve iş görme-yönetme biçimlerinin dayandığı mevcut paradigmanın değiştirilmesi ile olanaklıdır.

Beceriksizliği, iş bilmezliği, öngörüsüzlüğü, verimsizliği ödüllendiren mevcut düzeni sürdürmek, buna rıza göstermek hiçbir şekilde kabul edilemez. Devlet-vatandaş, atanmış-seçilmiş, ekonomi-siyaset ilişkileri, yönetim ve siyaset anlayışı, siyasi partiler düzeni her şey değiştirilmek ve yenilenmek zorundadır. Değişim Türkiye'nin küresel bir güç olma hedefi ve insanının mutluluğu açısından kaçınılmaz bir tercihtir. Değişiyormuş gibi yapamayız. Tüm sistemimizi sorgulamak, tartışmak ve tarihi tecrübemiz kadar çağdaş modelleri de dikkate alarak yenilemek için çok fazla zamanımız yok.

Türkiye'nin önünde bir fırsat penceresinin açıldığı 21. yüzyılda, mevcut sistemin yapısal sorunlarına kapsamlı, kalıcı, yeni ve gerçekçi çözümler üretmek, **adil ve verimli bir sistem** kurmak zorundayız.

Bir yandan toplumun ihtiyaç ve beklentileri diğer yandan AB süreci ve küresel gelişmeler kapsamlı yapısal reformların öyle ya da böyle yapılmasını zorlamaktadır. Burada kritik nokta demokratik bir değişim liderliğinin eksiksiz sergilenmesidir.

Dünyadan ve çağdaş standartlardan kopmadan, dünyanın saygın ve güçlü bir ülkesi, insanlık ailesinin etkin ve sözü dinlenir bir üyesi olmak mümkündür. Cumhuriyet'in, devletin ve toplumun önüne koyduğu ortak vizyon da budur.

Ortak hedefinin ve vizyonunun peşinde koşan ve tüm potansiyelini ve kapasitelerini bu yolda kullanarak kendisini yeniden inşa eden, küresel arenada yerini, konumunu, rolünü yeniden tayin eden bir ülke olabiliriz.

Küresel rekabet karşısında geri kalan veya yerinde sayan değil, ulusal rekabet gücünü ve yenileştirme becerilerini hızla artıran bir ülke için, doğru, hızlı ve topyekün bir dönüşüm gerçekleştirmeliyiz.

Çünkü rekabetçilik, öncelikle ulusal ölçekte kaynakların etkin ve verimli kullanılması, maliyetlerin düşük, kalitenin yüksek tutulması, yenilikçiliğin ve girişimciliğin teşvik edilmesi, fırsatların çoğaltılması ve adaletin yaygınlaşması için halihazırdaki tek akılcı ve çağdaş yoldur.

4. 9. Ulusal serveti ulusal tasarrufa ait kılıyoruz

Bir ekonomin servet değeri taşıyan varlıkları ulusal tasarrufların mülkiyetine geçmemişse, o ekonominin ulusal kimliğinden ve ulusal politikalarının güç unsuru olmasından söz edilemez.

Bir yandan kalkınma motivasyonu sürdürülmeli, diğer yandan da şu gerçek unutulmamalı ki sürdürülebilir kalkınma politikalarının temelinde insanın ekonomik aktivitelerin öznesi olarak algılanması gerekliliği yatar. Sürdürülebilir kalkınmanın enerjisi o ekonominin girişim arzusu, kapasiteleri ise bu gerçeğin merkezi insanlardır. Sonuçta özel girişimciliğin tarih boyunca

kamu yatırımcılığına üstün gelmesinin arkasındaki gerçek insanların kazanma arzuları ve bu arzu doğrultusundaki eylemleridir.

Birey ölçeğinde doğrulanabilir olan ülke ve toplum ölçeğinde de geçerlidir. Bir ekonomik etkinlik alanı olarak ulusal ölçeklerde kalkınma motivasyonu ancak o ulusun bu etkileşimden kazançlı çıktığına veya çıkacağına olan inancıdır.

Bunun ileri ekonomilerde de doğrulanmış ve kurumlaşmış karşılığı **mülkiyet edinmenin kolaylaştırılması ve çeşitli finansal araçlarla gelire ortaklık imkanlarının yaygınlaştırılmış olmasıdır**. Bu araçlar emeklilik sigortalarından borsalara, yatırım fonlarına doğru uzanan bir çeşitlilik gösterir.

Hangi gelişmiş ekonomiye bakarsak bakalım çok büyük ölçekli gelir yaratan bütün ekonomik birimlerin ağırlıklı ortağı, yatırım araçları üzerinden geniş toplum kesimleridir. Ancak bu şekilde ulusal ekonominin kazanması ile kazançlı çıkan, kaybetmesi ile de kaybeden bir toplumsal öznen söz edebiliriz. Toplumları ilerleme konusunda daima iyimser ve enerjik kılan işte bu gelire ortaklık motivasyonudur.

Diğer yandan bu yatırım araçları ile gelirin ya da sermayenin tabana yayılması eşitsizlik ve verimsizlik yaratıcı devlet kararları ile gerçekleşmek yerine kar zarar rasyonalitesine dayalı piyasa mekanizmaları içinde gerçekleşmektedir. Yani piyasa doğrudan doğruya gelir adaletini kuran, kalkınma motivasyonunu inşa eden ve ulusal rekabet gücünü yaratan bir işlev görmektedir. Bu sonuç ancak finansal araçlara talep yaratabilecek tasarrufların varlığına bağlıdır. Ekonomi politikasının gelir adaletini gözetten bir iklim kurması işte bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Türkiye hakkında en sık tekrarlanan söylem Türk ekonomisinin bazen kamu kesiminden bazen de özel kesimden kaynaklanan bir tasarruf açığının bulunduğudır. İlk bakışta akla yakın görünen bu söylem Türkiye'nin gerçeğini yansıtmamaktadır. Uluslararası piyasa rayiçlerinin zaman zaman beş katına kadar çıkan oranlarda reel faiz ödeyen ve toplamda ödediği miktarlar bazen bütçe gelirlerinin tamamını aşan, çoğu zaman GSMH'nin üçte birine ulaşan düzeylerde ödeme yapan ve bunu on yıllarla ifade edilen periyotlar içinde düzenli olarak sağlayabilen bir ekonominin tasarruf açığının bulunduğundan söz etmek gerçekle bağdaşmaz. Beş yılda yaklaşık 160 milyar dolarlık kamu borcu için 184 milyar dolar faiz ödeniyor ve yine de toplam borç yaklaşık 250 milyar dolar düzeyine yükseliyorsa bu ödemeler doğrudan doğruya bu toplumun yarattığı tasarruflar ve katlandığı fedakarlıklar üzerinden gerçekleşmektedir. Açıkça görülmektedir ki Türkiye tasarruf yaratamayan değil kaynaklarını yönetemeyen bir ülkedir.

Diğer yandan Türkiye bir tasarruf açığı yanılığında giderek büyüyen bir borçlanma girdabına saplanmakta, borçlanmanın doğal sonucu olarak ulusumuzun fedakarlıklarıyla yarattığı ulusal servet niteliğindeki ekonomik üniteler açık kapatmaya odaklanmış özelleştirmeler yoluyla yabancı sermayenin kar jeneratörüne dönüşmektedir. Bu ünitelerin özelleştirilmesi sürecinde izlenen yolun yozlaşmış ve yolsuzluğa batmış karakteri bir yana ülke orta ve uzun vadeli bir net sermaye aktarıcısı olmak çaresizliğini adeta kaderleştirmektedir.

Bu kader sadece kamu mülkiyetindeki işletmelere özgü bir kader olarak kalmamakta doğrudan satışlar ve borsalar aracılığıyla özel sektörün sahip olduğu kapasiteler de net sermaye aktarıcı mekanizmalara dönüşmek zorunda bırakılmaktadır. Bu alanda gerçekleşen satışları önyargılı bir kınama yerine soğukkanlı bir değerlendirmeye tabi tuttuğumuzda tabloyu üzüntü ile karşılamak kaçınılmazdır. Zira satma kararlarının dayandığı psikolojik tutum rekabetçi bir genişleme ve açılma tutumu olarak değil ülke ekonomisine güvensizliğe dayalı ve sığınacak güvenli bir liman arama ihtiyacına yönelen bir "başka çare yok" tutumudur.

Oysa tasarruf açığı olarak karşımıza çıkan tablonun arkasındaki neden ulusal tasarrufları örgütleyecek mekanizma ve kapasitelerden yoksunluktur. Bunların en başında sosyal güvenlik fonları, sigortalar ve diğer fon ve yatırım araçlarının yokluğu gelmektedir. Kısaca Hasan'ın biriktirdiği emeklilik fonları olmayınca Hans'ın birikimine yönelmekte, Hasan'a düşen Hans'ın birikimini nemalandırmak olmaktadır. Hans eline dolgun emeklilik ücretinin bir kısmı ile ülkemize turist olarak ziyarette bulunmakta, Hasan ve çocukları bir yandan Hans'ı memnun edecek hizmeti mümkün olan en düşük fiyatla sunarken diğer yandan ülkemizde gelişiyor diye sevinmektedir. Elbette "şiş kebab, turkish raki, belly dance very good" övgüleri de milli gururumuzu okşayan bahşış hanesine yazılmaktadır.

Kendi ellerimizle yarattığımız kıtlık, kendi köleliğimizle sonuçlanmaktadır. Türkiye'nin hak ettiği bu değildir. Çalışkan ve fedakar milletimizin hak ettiği bu değildir.

Tüm dünyada emeklilik sigorta fonları, bankacılık, enerji, telekomünikasyon gibi esası kamu imtiyazına dayalı ve sıkı kamu denetiminde yönetilen sektörlerin gerçek sahibi konumundayken ve bu araçlarla ulusal ekonomimin yarattığı gelirleri ulusal ölçüğe yayarken bizde bu sistem ulusal ekonominin zaafı ve bu zaafılarından bir sömürgeleşme tuzağının aracı konumuna getirilmiştir.

Türkiye'de borçlanma gereksinimi yaratan alanların başında sosyal güvenlik kurumları finansman açıkları gelmektedir. Yıllar içinde aktüerya dengeleri gittikçe kötüleşen sosyal güvenlik sisteminin finansman açıkları sadece ekonominin rekabet gücünü değil devletin bütünlüğünü ve bağımsızlığını da tehdit edecek boyutlara ulaşmak tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Türk ekonomisinin belini büken bu sorunun arkasında yatan temel neden soruna bir sistem verimliliği ve sürdürülebilirlik sorunu olarak bakmak yerine kısa vadeli bir finansman açığı olarak bakılmış olmasıdır. Oysa sorun bir aktüerya dengesi sorunudur. Sorun ancak sağlıklı ve sürdürülebilir bir denge kurulacağı bir sistem reformu ile çözülecektir.

Hedefimiz faaliyette bulunmanın lisansa ve kamu denetimine tabi olduğu alanlarda mülkiyeti tabana yaymaktır. Bunun aracı geniş toplum kesimlerinin tasarruflarının birikebileceği, etkin ve verimli yönetilebileceği piyasada iş gören piyasa mantığı ile işleyen mekanizmaların yaratılmasıdır. Bu mekanizmalar bütün dünyada olduğu gibi emeklilik fonları, muhtelif sigorta fonları, yatırım fonları ve borsalardır. Yani hedef temel ve stratejik sektörlerin mülkiyetini piyasa mekanizmaları ve piyasa kurları ile yaygın tasarruf fonlarına aktarmaktır.

Biz milletimizin tasarruflarını ülkemizin birikimleri olarak yeniden üretecek fon, sigorta, borsa ve çeşitli yatırım piyasalarını yeniden kuracağız. Bu ülkeyi akıldışılığın bedelini ömrüyle ve kölelikle ödemekten kurtaracağız. Sosyal güvenlik sistemini tümüyle yeniden yapılandıracağız. Temel hizmetleri rekabete açan ve piyasalaştıran bir anlayışla yeniden üreteceğiz. Ülkemizi içine düştüğü borç sarmalından faiz olarak ödediği bedeli fon olarak yeniden üreten bir anlayışla kurtaracağız. Ulusal varlık niteliğindeki her şeyi (kamu işletmeleri, kamu arazileri ve kamusal gelirlerin bir kısmı) ulusal tasarruf sistemi olarak yeniden kuracağımız sosyal güvenlik sistemi aracılığıyla ulusal tasarrufa ait kılacağız. Halkı kamu otoritesinin düzenleyici kararlarından doğan ekonomik çıkarların doğrudan ortağı haline getireceğiz. Sosyal devleti devlet otoritesinin özneleştiği bir anlayıştan çıkarıp bireyin sosyal haklarına odaklanmış bir anlayışla yeniden kuracağız.

4. 10. Yabancı sermayeye değil uluslararası rekabete açılıyoruz

Taşeron ekonomi anlayışının temel yanılgısı yabancı sermayeyi bir finansman gereksinimi sorunu olarak ele almasından kaynaklanır. Bu anlayışta yabancı sermaye tasarruf açığı

bulunan ekonominin finansman ihtiyacını karşılamak için bağımlı olunan bir kaynak olarak ele alınır. Oysa gelişmiş rekabetçi ekonomiler için yabancı sermaye bir finansman kaynağı olmaktan çok bir rekabet ve verimlilik kapasitesidir. Sıklıkla dile getirilen yabancı sermaye karşıtı söylemlerin hedefi büyük bir yanılıyla sermayenin yabancılığı olmaktadır ya da bu karşıtlığın bu biçimde yansıtılması maksatlı bir yönlendirmenin sonucudur. Sermayenin yerli ya da yabancı olmasının bugünkü dünyada çok anlamlı ve ayırt edici bir özelliği yoktur. İster yerli ister yabancı olsun sermaye kendisini bin, milyon, milyar gibi rakamlar dolar, yen vs. gibi hepsi birbirine endekslı birimlerle ifade eder. Asıl gücü satın alabilirlik olarak gözüken bu varlığın nereli olduğundan daha önemli olan neye ve nereye yöneldiğidir. Neyi satın almaktadır? Neyi amaçlamaktadır? Her durumda sermayenin yöneldiği hedef kardır denilebilir. Ancak karı maksimize etmenin çok çeşitli araç ve yöntemleri vardır. Ulusal ekonomiler bakımından özen gösterilmesi gereken bu araç ve yöntemlerden hangilerinin tercihe şayan olduğudur. Başka bir deyişle sermaye nasıl ve nerede yatırım, istihdam, rekabet, verimlilik, sürdürülebilirlik ve toplumsal refah amaçlarına hizmet eden bir araca dönüştürülebilir.

Çevre ekonomilerine dayatılan ekonomi politikaları önce finansman açığını, sonra bu açığı kapatacak sermaye ithalatını kaçınılmaz kılmaya odaklanmış gözükmektedir. Yabancı sermayenin yöneldiği çevre ekonomilerde seçtiği yatırım alanları ile rekabete giriştiği gelişmiş ekonomilerde yöneldiği alanlar arasındaki fark çok açıklayıcıdır.

Bankacılık, sigortacılık, enerji, haberleşme, savunma sanayisi gibi alanlar her ekonomide faaliyette bulunmanın özel bir hukuka, özel kısıtlara ve kurallara bağlı olduğu kamu imtiyazına dayalı sektörlerdir. Her ulusal ekonomi bu alanlarda kendine has bir özen ve titizlik göstermiştir. Sözgelimi bankacılık özü itibarıyla devletin verdiği yetkiyle halktan mevduat toplayabilme imtiyazına dayalı bir ekonomik faaliyettir. Devletlerin bu imtiyazları vermekten maksadı reel ekonomiyi destekleyecek finansal kapasiteleri oluşturmaktır ve bu ulusal ekonominin rekabet gücüne odaklanmış bir faaliyet olarak kurgulanmalıdır.

Oysa Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler üzerinde izlenen politika yaratılmış finansman açığının, bu imtiyaz alanlarının yabancı sermayenin patronajına aktarılması biçiminde işlemektedir. Yabancı sermaye yatırımcı ve rekabet yaratıcı işlevleriyle ortaya çıkmak yerine, pazarlaştırıcı ve net kaynak aktarıcı rolüyle işlev görmektedir.

Bu bağlamda 'yatırım ortamının iyileştirilmesi' başlığı altında ifade edilen taleplerin taşıdığı amaç yatırımı kolaylaştırmaktan çok, ayrıcalıklar elde etmeye dayalı bir üstünlük iddiası içermektedir. Elbette yatırım kolaylaştırılmalıdır. Ama bu hiçbir zaman rekabeti bozucu haksız rekabet yaratıcı ayrıcalıklar sunmak anlamına gelmemelidir. Doğru yaklaşım yatırım ortamını iyileştirmek değil, rekabet düzenini kurmak ve korumaktır. Herkes için rekabet, ister yerli, ister yabancı herkes için adil ve kurallı bir rekabet ortamı. Yabancı sermaye yatırımcıyı özendirmek demek, yeni kapasiteler ve ilave rekabet gücü yaratmak demek olmalıdır. Bu bağlamda odaklanacağımız politika sermayenin milliyeti değil, işlevi olacaktır. Onun için yerleşiklerin imtiyazlı olacağı bir düzen de bir rekabet düzeni olarak işleyemez. O yüzden yabancı sermayeye açık olmaktan vazgeçemeyiz. **Partimizin ekonomisi açık ve rekabetçi bir ekonomi olacaktır.**

Bu noktada özen göstereceğimiz husus hakim durumun kötüye kullanılmaması yani yabancı sermayenin avantajlı konumunun rekabeti bozucu ve ulusal rekabet gücünü zayıflatıcı bir etki yaratmaması olacaktır.

4.11. Sosyo liberal sentez: sosyal piyasa sosyal devlet

4.11.1. Temel hizmetlerdeki tekelciliği kaldırıyor rekabeti getiriyoruz

Türkiye'yi borç-faiz kısır döngüsüne ve tutsaklığına sürükleyen neden kamu açıkları ve bunları kapatmak için başvurulmuş borçlanma yöntemleridir. Türkiye'de devlet borçlanması doğal bir durum, olağan bir sonuç olarak kabul edilmektedir. Ancak yakından baktığımızda kamu kesimi borçlanma gereği adı altında ortaya çıkan bu borçlanmanın nereden kaynaklandığını anlamak mümkün değildir. Devlet kamu düzenini sağlamak ve kamu hizmeti niteliğindeki hizmetleri görmek için finansman gereği duyar ve bunu vergiler yoluyla ekonomiden devşirir. Finansman açığının doğması kamu hizmetlerinin gerektirdiği finansman ihtiyacıyla toplanan vergiler arasında bir açığın doğması yüzündendir.

Teori böyleyken gerçek işler acısı bir durumdadır. Devlet her geçen gün daha fazla vergi toplamakta ve her geçen gün daha az hizmet sunmaktadır. Ne açığın ortaya çıkması, ne de bugün katlanarak büyümesi temel hizmetlerin finansmanı ile ilgili bir sorundur. Bu sorun kayırmacılık, yolsuzluk ve akıldışılığın yarattığı bir sorundur. Devlet adeta halk dilinde tefeci tuzağı diye bilinen bir kurgunun ağına dolanmıştır. **Artık vergiler hizmetlerin görülmesi, hizmet kalitesinin yükseltilmesi için değil, bürokratik düzenin ayakta tutulması, faizlerin ödenmesi ve faiz dışı fazla adı altında daha geri bir yaşam standardına tutsak olmak adına toplanmaktadır.** Kısaca Türk milleti tutsaklığı için vergi ödeyen bir toplum durumuna gelmiştir.

Kamu hizmetleri olarak görülen temel hizmetlerin karşılanmasında devletin rolü ihtiyacı tatmin etmekten çıkmış tam tersine kıtlık yaratarak bir yandan niteliksizleştiren, bir yandan kayıtdışı, karaborsa mekanizmalarında pahalılaştıran bir role dönüşmüştür. Bu rekabetsizliğin bedelini verimsizlik, verimsizliğin bedelini pahalılık, yoksunluk ve kalitesizlik olarak ödeten bir kıtlık düzenidir.

Bu düzen eğitimden sağlığa, adaletten güvenliğe, sosyal güvenlik den demokratik temsile kadar her alanda işlemekte ve kısırlaştırıcı etkisini göstermektedir. Bir yandan Avrupa ortalamalarına yakın harcamalar yapılırken diğer yandan neredeyse Afrika düzeyinde sağlık hizmeti alınan hastanelerde devlet yatırımcıdır, işletmecidir, istihdam edendir, düzenleyendir, denetleyendir ama gerçekte hepsi gibi görünse de hiçbiridir. Çünkü vatandaş içeri girmek için kapıdakiyle tanışıklığa, hastaneye kabul edilmek için muayenehaneye ziyarete, ameliyat olmak için bıçak parası ödemeye, temiz çarşaf için bahşiş vermeye, teşhis için yandaki tomografiye gitmeye her ihtimale karşı da açığa bir senet imzalamaya mecburdur. Bütün bunlara mecbur olan kimseye bizde vatandaş denmektedir. Başka bir örnek çocuğu mahalledeki okula göndermek için bir tomar evrak tertip etmeye, hatırı sayılır bir bağışta bulunmaya, yakıt parasına katılmaya, özel ders alamaya, yardımcı ders kitapları edinmeye, sabah 6'da kalkmaya, 8 kilo çanta taşımaya, kuru bir tahtanın üstünde üç kişi sıkışmaya, bir öğretim yılında bütün bulaşıcı hastalıkları tecrübe etmeye, gün ortasında sokağa salınmaya, sıra arkadaşını geride bırakmaya adanmış bir hayatı yaşamaya, 14 yaşında meslek seçmeye, ailesinin bütün birikimlerini ders hanelere vermeye, üç saatlik bir sınavda hiçbir seçeneğine takılıp kalmaya, değersizliğine, yetersizliğine, çaresizliğine inanmaya mecburdur. İşte biz buna "çağdaş milli eğitim" diyoruz. Örnekleri vatandaşlarımızın sayısının katları kadar çoğaltmak mümkün. Ama bizim işimiz sebepleri anlamak, yeni bir akılla herkes için mutlu, onurlu ve güvenli bir hayatı mümkün kılmaktır.

Temel hizmetlerin sunulmasında devlet tekelciliğini kaldırıyoruz. Devleti düzenleyici ve denetleyici rolüne geri döndürüyoruz. Vatandaşını koruyan sosyal devleti sorumlu bir sosyal piyasa ile destekliyoruz.

Temel hizmetler her insanın doğal ve kaçınılmaz ihtiyacı olmakla kamusal bir nitelik gösterirler. Ancak bu durum onların rekabete açık bir mal ve hizmet arzı olmak

karakterini değiştirmez. Bu hizmetlerin üretilmesi, sunulması rekabete açık olmalı, sosyal devleti doğrudan doğruya vatandaşı destekleyen rolü ile ortaya çıkmalıdır.

Bu hizmetlerin kamusal niteliği bir kamu tekelciliğine gerekçe teşkil edemez. Zira tekelciliğin ve devlet işletmeciliğinin bedeli yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibidir ve ıslahat bir yöntem olamaz.

Hizmetlerin kaliteli, verimli ve erişilebilir olmasını sağlayacak olan sorumlu-sosyal piyasanın rekabet yaratan girişimleri ve devletin etkin, düzenleyici, denetleyici, özendirici işlevleri olacaktır.

4.12. Devleti ulusal rekabet politikasının hakemi ve koruyucusu kılıyoruz

Hem adil rekabetin hem de ortak yararın koruyucusu devlettir. Artık anlaşılmıştır ki açık pazar ekonomisinde rekabetten beklenen yararların gerçekleştirilmesi için devlete ihtiyaç vardır.

Ekonomi anlayışımızın merkezinde insan ve onun hayatı yer almaktadır. Vatandaş “insan” olarak görmekten uzaklaşıp istatistik bir öğeye indirgeyen devletçi-bürokratik anlayışın terk edilmesi zorunludur.

Bir ülkede ya serbest piyasa, hukukun üstünlüğü, verimlilik ve rekabet vardır; ya da haksız rekabet, verimsizlik, sömürü, israf ve keyfilik vardır. Türkiye maalesef bu ikisi arasında bocalayıp durmaktadır.

Ulusal ekonominin hamisi ve hakemi olan, ulusal ekonominin rekabet edebilmesi için uygun iklimi sağlayan devlettir. Bu kötü kaderi değiştirmede devlete çok önemli bir rol düşmektedir.

Şüphesiz rekabet politikalarının amacı devlet yönetimini dönüştürmek değildir. Ancak etkin ve başarılı bir rekabet politikası, haksız rekabeti önleyen, kuralları herkese eşit uygulayan ve hukukun üstünlüğüne dayalı adil ve güçlü bir devletin oluşmasını sağlayacaktır.

Milletin zenginliği ve refahı için rekabet etmeyi hedef olarak benimsemiş, küresel düzeyde rekabet edebilen çağdaş ve etkin bir devlete ihtiyacımız var. Teşvik eden, tasarlayan ve yönlendiren devleti, ekonomide doğrudan aktör olmaktan çok hakem devlet olarak güçlü bir şekilde inşa etmek zorundayız. Çağdaş devletin rollerinden birisi de budur. **Biz doğrudan doğruya iktisadi bir aktör olarak değil, haksız rekabeti önleyen, hukuku ve kuralları hakim kılan ve rekabeti koruyan bir devlet anlayışına sahibiz.** Planlamayı, ulusal kalkınma ve rekabet stratejisine sahip olmak, vizyon ve yol haritası ortaya koymak olarak algılıyor, bu temelde “ulusal ekonomi” anlayışını benimsiyoruz.

Türkiye’de verimliliği ortadan kaldıran, verimliliği imkânsızlaştıran, rekabeti vahşî bir yarışma düzeyine indirgeyen dolayısıyla rekabet ortamını bozan etkilerin büyük ve başat kısmı devletten kaynaklanmaktadır. Devletin düzenleyici ve denetleyici yetkilerini verimliliğin sağlanması, rekabetin korunması odaklı icra etmeyişinin yarattığı rekabeti bozucu etkiler verimsizliğin dolayısıyla geri kalmışlığın yoksulluğun kurucu sebepleridir. Bu noktada kurucu sebep vurgusunun özenle altını çizmek isteriz. Zira Türkiye’nin sahip olduğu potansiyellerin dinamizmi bu olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması halinde kendiliğinden doğal olarak refahı sağlamaya yetecek düzeydedir. Bunlar başta demografik potansiyeller, ekolojik, kültürel potansiyeller gibi kapasitelerdir.

En geniş manada devletin vergi, teşvik, yatırım mevzuatı, faiz, kur, bütçe politikaları ile hakim durumunu kötüye kullandığı ve rekabeti bozucu etkiler yarattığı aşıkardır. Diğer yandan devletin düzenleyici ve denetleyici işlevlerindeki yetersizliği ya da yanlılığı, yerli ya

da yabancı girişimlerin piyasada tekel oluşturmak, kartel kurmak, kıtlık arz darlığı yaratmak biçiminde olumsuz etkilerde bulunmalarına da imkan sağlamaktadır.

Gerçekte rekabet ve rekabete dayalı verimlilik kurgulanabilir, tasarlanabilir bir şeydir. Sermayenin servete dönüşme ve ataletle yönelme eğilimi karşısında ataleti caydırıcı ve rekabeti özendirici, dolayısıyla üretimi ve verimliliği artırıcı nitelikteki politikalar devletin öncelikli hedefi olmalıdır. Günümüzde ulus devletlerin ekonomiye dair işlevleri tartışılır ve yeniden tanımlanırken ulusal ekonomilerin rekabet kapasitelerini kurucu ve koruyucu işlevleri en başa alınmaktadır. Doğrudan refah yaratmaya soyunan ya da refahı paylaştırmaya odaklanan devlet anlayışı artık geçerliliğini yitirmiştir. Bunun yerine refah yaratmayı özendiren ve refahı piyasa eliyle yaratan, sorumlu piyasa anlayışının bir sonucu olarak yaygınlaştıran devlet anlayışı geçmiştir.

Türkiye sürdürülebilir ve istikrarlı bir büyümeye mecburdur. Genç bir nüfus kitlesine sahip olması bir yandan yüksek oranlı ve yeni yatırımlarla büyümeyi bir zorunluluk olarak önümüze koyarken diğer yandan bunu mümkün kılacak fırsatları da sunmaktadır. Ekonomi politikasının vizyon kurucu karakteri fırsatı nerede yaratacağına ilişkindir. Türkiye fırsatları kaynaklarda değil vizyonda bulacaktır. Bu vizyon edinilmiş bir akletmeyle kurulamaz. Vizyon imkanlara bakarak geleceğe hazırlanmaktan ibaret bir tutumdan ibaret görülemez. Diğer yandan vizyon geleceğe ilişkin beklentiler ve öngörüler toplamı da değildir. Bütün bunları aşan bir perspektifte kendi geleceğini tasarlamak ve bu tasarıma uygun bir beklenti yönetimi politikası kurmaktır.

Türkiye ucuz hammadde, ucuz emek, ucuz mal rekabetine sıkıştırılmaz. Türkiye'nin rekabet avantajları bu sayılanlardan hiçbirinde değildir. **Türkiye ucuzun rekabetini yapmak yerine yeni ve nitelikli olanın rekabetine yönelmelidir.** Bunun olmazsa olmaz aracı insan kaynaklarını işgücü olarak görmekten vazgeçen ve bir girişim kapasitesi olarak yeniden üreten politikalar. Bu politikalar sadece bir sektöre ya da katmana özgü politikalar olmayacaktır. Eğitim, bilgi, tasarım ve yenileştirme en başta olmak üzere tasarruf, para, kredi, vergi, bütçe, borçlanma, yatırım, teşvik gibi alanların tamamında aynı beklenti yönetimi ya da gelecek tasarımı anlayışı egemen kılınmalıdır.

Bu politikaların uygulayıcıları ister kamu alanında, ister özel sektörde olsun bu ortak gelecek tasarımı için içlerine sindirmiş ve yaratıcı katkılarla genişletebilecek nitelikte kadrolar olmalıdır. Bunun için gereken şey tekdüzen veya türdeş veya otoriter bir mekanizma değil, derinlemesine nüfuz eden bir ortak anlayış, bizim değişimimizle bir yeni iklimdir.

Bu bağlamda bu iklimin yaşandığı alan toplumsal alan olmalı ve bu iklim demokratik irade biçiminde yönetsel alana aktarılmalıdır. Bu noktada ulusal ekonominin bütün unsurları bu iklim ya da bu irade içinde yaşayabileceğinin ayırında olmalıdır. Son zamanlarda adeta demokratik iradeye kayıtsız olmakla övünen bağımsız idari otoriteler sorununun dikkatli bir biçimde yeniden ele alınması gereği vardır. Küresel icaplara riayet görüntüsü altında bu otoriteler demokratik iradeye ve hukuka kayıtlı olmak bir yana demokratik iradenin ve hukukun üstünde ve buyurgan bir otorite rolüne soyunmaktadırlar. Türkiye ekonomisi küresel sisteme bir riayet mantığı üzerinden entegre edilemez. Nitekim bu otoritelerin varlığı Türk ekonomisinin küresel sistem içindeki yerini daha saygın bir yere getirmek yerine, her zaman müdahaleye açık ve kırılğan bir konuma sürüklemiştir.

Bizim yaklaşımımız küresel rekabetin gereklerine kayıtsız kalmak değildir. Küresel rekabet düzeni bir yönüyle bir karşılıklı bağımlılık düzenidir. Ancak bugün işleyen düzen karşılıklı değil, tek yönlü bağımlılığı güçlendirmekte ve ekonominin zaafı üzerinden kendi demokratik iradesi yerine kendi dışındaki otoritelerin kararlarıyla yönetilen bir ulus gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır.

Uluslararası Para Fonu'nun yakından izleme anlaşmaları (stand-by) marifetiyle tesis ettiği hegemonya üst kurullar diye anılan bağımsız idari otoriteler eliyle işlerlik kazanmakta bu yüzden bağımsızlık bu kurullar elinde bir şakaya dönüşmektedir. Devlet erkinin demokratik irade ve hukuktan ayrıştırılmış mekanizmalara paylaştırılması Türkiye'yi devletiyle uydulaştıran, ekonomisiyle taşeronlaştıran emeğiyle köleleştiren bir sürece mahkûm etmektedir.

Aynı kurumların benzerlerinin gelişmiş ülke ekonomilerindeki varlığı bizdeki varlıklarının meşru dayanağı olamaz. Çünkü küresel ölçekte kendini gerçekleştiren yerleşik düzen (establishment), gelişmiş ekonomilerin düzenleyici otoritelerine fail rolü sunarken, bizim gibi ülkelerde bu rol itaat etmeye dönüşmektedir.

Bu nedenle odaklanmamız gereken husus rol değişimidir. Rol değişimini mümkün kılacak olan yukarıda sözü edilen ortak aklı bu kurumlarda da işletmektir. Aslına bakılırsa dünyada kısmen Arjantin ve Brezilya ve ne yazık ki bizden başka bu tutum değişikliğini gerçekleştirmeyen ülke kalmamıştır. Türkiye dört yıldır likidite bolluğunun rekor düzeye ulaştığı bir dönemde bile uluslararası ortalamaların birkaç katı faiz ödemeye mahkûm edildiği bir düzene kadermişçesine boyun eğmiştir.

Her devlet otoritesinin meşruiyetini yönettiği halkın rızasına dayandırmak zorundadır. Türkiye Cumhuriyeti devleti de meşruiyetini halkının refahını, huzurunu ve güvenliğini sağlamakla koruyabilir. Aksi toplum nazarında olumsuzlanan ve yalnız bırakılan bir devlet manzarasıdır ki bu bizi ifade edilmesi bile kahredici tehditlerle yüz yüze bırakacaktır. Türkiye'yi tehditleri ortadan kaldıran, fırsatları gerçekleştiren bir devlete sahip kılacağız.

4.13. Türkiye'nin rekabet üstünlükleri

Rekabet gücü dört kademe de gerçekleşir.

Bunlardan birincisi demokratik yönetim kapasiteleridir. Bir ülkenin en önemli kaynağı toplumsal rızayı bir demokratik iradeye dönüştürme kapasitesidir. Bu gelişmeye ve rekabete istekli yorulmayan, yılmayan, yaratıcı ve barışsever bir kapasiteye sahip olmak demektir.

İkincisi ekonominin rekabet edebilme gücü, yenileştirme gücü ve sürdürülebilir büyüme trendlerine dayalı olmasıdır.

Üçüncüsü, o ülkenin uluslararası ilişkilerdeki varoluşunun ve uluslararası ilişkilerde geliştirdiği politikaların rekabetçi bir tutuma dayandırılması, içe kapalılık, edilgenlik ve yok sayıcılık tuzaklarına düşmeyen diplomatik yetkinlik kapasitesidir.

Dördüncüsü ise temelde hukuku hiçe sayan, hakim durumu kötüye kullanan güce dayalı, tecavüzkar niyetleri caydırma yeteneği demek olan ulusal savunma kapasiteleridir.

Bu dördü önem ve öncelik sıraları gözetilerek bir arada düşünülme ve birlikte tasarlanmak icap eden süreçlerdir. Statik bir olgudan değil dinamik ve gelişen bir süreçten söz ettiğimiz gözden kaçırılmamalıdır. Bu başlık altında ele aldığımız rekabet gücü ekonomik rekabet kapasitelerine ilişkindir. İşin temelinde rekabetin bir tutum olarak benimsenmesi vardır.

Rekabetin sürdürülebilir bir rekabet olması görece üstünlük ve dezavantajların gerçekçi bir akledişle analiz edilmesini zorunlu kılar. Bu analizin doğal sonucu önem ve öncelikleri bir sıraya koymak ihtiyacıdır. Bir önem ve öncelikler sıralaması yapmak demek listede sonra geleni yok saymak demek değildir. Ama dengeyi bu öncelikler arasında aramak ve kurmak demektir.

Bize göre avantajların en başında ihtiyaçları, arzuları ve yönelimleri ile insan kaynaklarımız gelmektedir. Onun için eğitim ve insani gelişim politikaları ekonomik politikalarımızın da temelini teşkil etmektedir. Türkiye insan kaynaklarını özgür, nitelikli girişim gücü olarak yeniden üretmelidir. Bunun yolu öğrenmeye, özgürleşmeye ve girimciliğe dayandırılmış bir eğitim sisteminin kurulmasıdır. Bu sistem kendini amaç edinen bir yöntemle kurulamaz, yaşatılamaz. O yüzden bir yandan çağdaş gelişmelere diğer yandan ekonomik ihtiyaçlara odaklı bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Yatırım önceliklerinin birinci sırasında insani gelişmeye yatırım olacaktır.

Türkiye ekonomisi bütün sektörleriyle küresel ölçekte bir rekabete ayarlanmış olmalı ancak görece üstünlüklere sahip olduğu sektörlerde yoğunlaşmalıdır. Bu çerçevede yeni ekonomi denilen olgunun yarattığı yeni sektörler fırsatın en yoğun olduğu sektörlerdir. Bunlar başta bilişim başlığı altında toplanan onlarca sektör olmak üzere **bilginin, tasarımın, yaratıcılığın, yeni teknolojilerin çok yüksek katma değer yaratabildiği** bütün sektörlerdir. Bu anlamda rekabet üstünlüğünü tek tek sektörel öncelikler belirleyen bir akletme yerine her bir sektörün varolan kapasitelerini önemseyen ancak rekabet yetkinliğini artıran yenileştirmeciliğe yoğunlaşmak en doğru yol olacaktır. Türkiye sözgelimi kimya sanayi gibi alanlarda rekabette dezavantajlı bir ülke olmakla beraber bugün hangi ölçekte olursa olsun varlığını iddia edebildiği bütün sektörlerde yenileştirmeyi bir rekabet stratejisi olarak benimsemelidir.

Vergi, gümrük, para ve kredi politikalarının rekabetçi bir tutumla yeniden ele alınması bir zorunluluktur. **Kayıtdışılık** Türkiye'nin rekabet gücünün zaafa uğratan en önemli neden olarak gösterilirken gerçekte bu durumun altında yatan asıl neden **adaletsiz ve rekabeti bozucu bir vergi sistemine** sahip oluşumuzdur. Büyüklüğü açısından Avrupa ortalamalarına yakın seyreden vergi yükünün dağılımındaki dengesizlikler Türkiye'deki rekabet ortamını bozucu dolayısıyla rekabet gücünü ortadan kaldıracı faktörlerin başında gelmektedir. **Yine sosyal güvenlik sisteminin verimsiz yapısı** kayıtdışı istihdamı özendirmekle aynı olumsuz etkiye yol açmaktadır.

Türkiye son beş yıl içinde sıkı bir disiplinle uyguladığı para faiz politikaları ile rekabet gücüne odaklı bir ekonomi yönetiminin yapması gerekenlerin tam tersini uygulaya gelmektedir. Sonuç itibarıyla yüksek reel faiz ve bastırılmış enflasyon mekaniğine dayalı mevcut politikanın doğrudan ve dolaylı en açık etkisi yerli para ile üretim ve maliyetin pahalılaşması ve rekabet gücünün azalmasıdır. Buna mukabil ekonomi bir yandan ithalatı kolaylaştıran döviz fiyatları ile diğer yandan çok yüksek oranlı faiz ödemeleriyle net kaynak aktaran bir ekonomi olmaya devam etmekte, bunun doğal sonucu rekabet gücünün yitilmesi olmaktadır. Kamu borçlanmasının uluslararası ortalamaların çok üzerinde faizlerle gerçekleştirilmesi özel sektörün de yatırımda yenileme için kaynak bulabilmesini ya da bulabildiği kaynak maliyetleri ile rekabet edebilmesini imkânsız hale getirmektedir. O yüzden Türkiye'de kredi piyasası olması gerekenin tersine tüketici kredileri ve bireysel krediler alanında yoğunlaşmaktadır. İstihdamın daralması ve ihracatın yapısının emek yoğun sektörlerle veya hammadde dış satımına yönelmesi bu politikaların şimdiden görülen olumsuz sonuçlarıdır.

Bir diğer önemli başlık, ağırlıkla vergi muafiyeti ve istisnalarıyla desteklenen kamu arazileri, sosyal güvenlik prim yükleri ve enerji fiyatlarıyla güçlendirilen teşviklerin hiçbir rekabet stratejisine dayalı olmaksızın sadece siyasi coğrafya gözetilerek verilmesinin Türkiye'de rekabet ortamını bozucu, ülkenin rekabet kapasitelerini caydırıcı bir sonuç doğurmasıdır. Bu politikaların akılla izahını yapmak mümkün olmadığı gibi akli başında bir taraftarına rastlamak da mümkün değildir.

Ölçek ekonomisi bakımından güçlü rekabet kapasitelerine ulaşmış bölgelerin teşvik kapsamı dışında bırakılması, buna mukabil teşvik verilen bölgelerde herhangi bir sektörel önceliğin gözetilmemiş olması Türkiye'nin kendi imkânlarıyla kendi rekabet gücünü ortadan kaldırması gibi anlamsız sonuçlara yol açmaktadır. Sözgelimi Denizli

ve Bursa gibi tekstil sektöründe öne çıkmış kentlerin en azından bu sektörlerde daha yüksek rekabet kapasitelerine ulaşabilmesini kolaylaştıracak teşvik politikaları ile desteklenmesi yerine, bu kentlerin yanı başındaki kentlerde aynı sektörlerde yatırıma teşvik edilmekte konsantrasyon ve ölçek ekonomisinin yaratacağı rekabet gücü bu politikalarla yok edilmektedir. Türkiye bunun bedelini daralan istihdam, artan borçlanma gereksinimi, ekonomik kriz riski ve kötüleşen hayat şartları ile ödemektedir. Görüldüğü gibi rekabet üstünlüklerinin en önemlisi akılcı yönetimler ve rekabetçi politikaların kendisidir.

4. 13.1. Pazar gücü

Türkiye mevcut kapasitelerinin çok üstünde bir pazar potansiyeline sahiptir. Milletimiz yorgun ve iddiasız toplumlar gibi sabit ve durağan değildir.

Toplumsal değişim büyük bir hızla sürmekte, ihtiyaçlar, istekler artmakta ve çeşitlenmektedir. Bu toplumsal dinamizm ekonomik dinamizmin de kaynağıdır.

İnsanlarımız daha yüksek yaşam standartlarına ulaşmak ve daha kaliteli tüketim düzeyine yükselmek için çabalamaktadır. Bu yüzden gelişmekte olan bir ülke olarak tüketim eğilimimiz yüksektir.

Nüfusu genç ve demografik yapısı zengin bir ülke olarak **büyük bir pazar kapasitesine** sahibiz. Bu kapasite hala genişlemekte ve toplumsal dinamizmden kaynaklanan potansiyel ortaya çıktıkça tüketim ve üretim kapasitelerin hızlı bir şekilde büyümesine yol açmaktadır.

Özelleştirmelere ve şirket satın almalarına yönelik yabancı ilgisini bu açıdan değerlendirmek gerekir. Beklenen değerlerin çok üstünde bedeller ödeyerek Türkiye'ye gelen yabancıların aslında Türkiye'nin potansiyeline yatırım yaptıklarını ve elde ettikleri asıl gücün ülkenin pazar kapasitesi olduğunu fark etmek gerekir.

Bir diğer rekabet üstünlüğü alanı da **erişilebilir pazar potansiyellerine** ilişkindir. Türkiye bu anlamda jeo-stratejik konumundan kaynaklanan doğal bir avantajlar ülkesidir. Zaman ve stok maliyetinin önemli bir rekabet unsuru haline geldiği günümüzde üreten ve tüketen dünyanın neredeyse tam ortasında olmak eşi bulunmaz bir doğal avantaj olarak önümüzdedir.

Çin, Hindistan gibi yüksek nüfus yoğunluğuna sahip ülkelerin ucuz emek avantajına yaslanarak giriştikleri pazar ve rekabet savaşında Türkiye'nin jeo-stratejik avantajını kullanamayacak durumda olması kabul edilebilir değildir.

Türkiye'nin asla bir rekabet avantajı olarak görmemesi gereken şey yoğun nüfus ve ucuz emek imkânlarıdır. Emeği ucuzlatmak her şeyi ucuzlatmakla sonuçlanır. En kestirme yol gibi görünen aslında bir çıkmaz sokağa, hatta içinden çıkılmaz bir girdaba dönüşüverir. Nitekim Türkiye neredeyse bu girdabın içine düşmüş durumdadır. Güncelliğini koruyan kayıtdışı istihdam, farklılaştırılmış asgari ücret gibi tartışmalar bu girdabın neresinde olduğumuzun açık delilleridir.

4.13.2. Demografik fırsat penceresi

İnsana yatırım yapma kavramını tümüyle yeniden ele almak ve insan kaynakları politikası geliştirmek zorundayız.

Çağımızda en önemli rekabet unsuru eğitilmiş ve beceri sahibi nüfustur. Türkiye kalkınma hamlesini başarıya ulaştırmak için insan kaynaklarının verimliliğinden ve zenginliğinden mutlak surette yararlanmak zorundadır.

Türkiye 2025'e kadar nüfus açısından her ülkenin ancak 200 yılda bir yakalayacağı bir fırsat potansiyeliyle karşı karşıyadır; eğer bu süreçte istihdam kapasitesini ve işgücü niteliğini artırabilirse gelişme açısından en şanslı olduğu döneme girmiş olacaktır. Bu tarihe kadar bağımlı nüfusun, yani 0–14 ile 65 yaş üstü grubun oranı düşmekte, aktif nüfus oranı artmaktadır; 2005'te %53 olan bağımlı nüfus oranı 2020'de %45'e düşüp 2025'e kadar bu oranı koruyacak, 2025'ten itibaren ise bağımlı nüfus oranı artmaya başlayacaktır. Yani Türkiye, büyük atılımını gerçekleştirebilmek için bu süreçte eşsiz bir fırsata sahiptir. 2005 yılında 47,5 milyon kişiden oluşan 14–65 yaş arası aktif nüfus 2025'te 62 milyona çıkacaktır. **Eğer biz bu süreçte nüfusumuzu eğitmeyi başarır, kadınları iş hayatına dâhil edebilir ve katma değeri yüksek sektörlerle ağırlık verebilirsek büyük bir sıçrama yapabiliriz.**

Diğer yandan, bu fırsatın yeterince değerlendirilememesi yaşlanan nüfusla birlikte işsizlik, yoksulluk ve toplumsal sorunların artması anlamına gelecektir. Bu aynı zamanda yaşlanan nüfus için politika üretmek, niteliksel ve toplumsal içerikli yatırımlara hazırlık yapmak gereğine de işaret etmektedir. Eğer bu fırsat potansiyeli iyi değerlendirilemez ve artan aktif nüfusa istihdam yaratılamazsa, işsizlik oranları hiç olmadığı kadar yükselecek ve sosyal güvenlik sistemi büyük risklerle karşı karşıya kalacaktır. Türkiye'nin fırsatı onun dezavantajına dönüşecektir. Aktüerya dengeleri alt-üst olacak, zaten zayıf olan sosyal güvenlik sistemi çökme tehlikesiyle karşılaşacaktır.

Önümüzdeki 20 yıl boyunca bağımlı nüfus oranları sürekli düşeceği için, aktif nüfus üzerindeki yük azalacak ve bu kesimin refah düzeyi artacaktır. Bu durum ülkenin birikim miktarının da artmasına yardımcı olacaktır. İşte bu nedenlerle **Türkiye'nin önemli rekabet avantajlarından biri, değerlendirebilmesi halinde bu demografik fırsat penceresi olacaktır.**

4.13.3. Girişimcilik ve bireysel beceri kapasitemiz (Fırsatla Buluşan İnsan)

İnsanımızın, özellikle çocuklarımızın ve gençlerimizin en büyük sorunu potansiyelini gerçekleştirebileceği fırsatlardan yoksun olmasıdır. Nice hayal ve ne kadar çok yaratıcı enerji heba olup gitmektedir. Gençlerimiz fırsat yoksunluğunun ötesinde eşitsizliğin ve kısıtlanmanın yarattığı kırgınlık, küskünlük ve umutsuzluk içinde kıvrınmaktadırlar. Bir ülke için bundan büyük trajedi olamaz. İşsizlik ve yoksulluk olarak yaşanan dramlarda sadece kişisel heyecanlar ve hayaller sönmüş olmakla kalmıyor, insanımızın yaratıcılığından ve becerisinden yoksun kalan Türkiye de gücünden çok şey kaybediyor.

İmkânları dar, fırsatları sınırlı ve eşitsiz olan bir Türkiye, yoluna böyle devam edemez. Geldiğimiz noktada fırsat eşitliği sağlamanın ötesine geçmeliyiz, **fırsatları çoğaltıp imkânları artırmalı ve zenginleştirmeliyiz.**

Son yıllarda hızlı bir büyüme gerçekleştirmiş ülkeler incelendiğinde, bilişim teknolojilerinden yararlanma becerisinin, ağ kurmanın, girişimcilik ve yenilikçiliğin teşviki ve beşeri sermayeye yatırımın en büyük rolü oynadığı görülür.

Günümüz ekonomilerinde girişimciliğin rolü daha da belirginleşmiştir. Bugün yatırımın, istihdama, istihdamın üretime ve üretimin toplumsal zenginlik ve refaha ulaşması en temel hedefler arasındadır. Bu nedenle girişimcilik ile ilgili ülke politikaları son derece önem kazanmaktadır.

Girişimcilik ile birlikte yeni firmaların oluşumunu ve büyümesini destekleyecek politikalar geliştirilmelidir. Bu politikalar istihdam yaratmak için oldukça önemlidir.

Hedefimiz girişimcilik ruhunun küçük yaşlardan itibaren aşılması için eğitim sisteminin de yeniden yapılandırılması ve girişimciliği artıracak bir şekilde oluşturulmasıdır.

Girişimciliğin gelişmesi ile beraber daha çok katma değer yaratılacak ve ekonomik yapılanmamız daha dinamik hale gelecektir.

Üretim için daha çok kapasiteye ve yatırıma ihtiyacımız vardır. Dolayısıyla üretim yapmanın mümkün olduğu her alanda kurulacak yeni yapılanmalar, ülke ekonomisine ciddi boyutlarda katkıda bulunacaktır. Bu nedenlerle girişimciliğin desteklenmesi ve geliştirilmesi için atılacak her türlü adım bizim için çok önemlidir.

FIRSATLA BULUŞAN İNSAN ancak ve ancak rekabetçi bir ekonomide mümkündür. Bu nedendir ki ulusal rekabet stratejimizin en büyük getirilerinden birisi bir fırsat iklimi yaratarak insanlarımızı fırsat eşitliğine kavuşturmak olacaktır.

4. 14. ADİL VE REKABETÇİ VERGİ DÜZENİNİ KURUYORUZ

4.14.1. Vergilendirmede mevcut durum: Adaletsizlik ve verimsizlik

Mevcut vergi düzeni ekonomik kararlar üzerinde bozucu bir etkiye sahip, adaletsiz, gereksiz ölçüde karmaşık, büyük kayıp ve kaçaklara yol açar niteliktedir. Ekonomi ürettiğinden daha fazlasını tüketmeye dayalı olarak uluslararası bir tüketim pazarına evrimleşirken, vergi sisteminde de üretimi teşvike ve sosyal adaleti sağlamaya yönelik herhangi bir düzenleme yapılmamaktadır.

Bugün itibarıyla ekonominin temel sorunlarından biri üretim ekonomisinin ihmal edilmesiyle ekonominin salt para bazlı hale dönüşmüş olmasıdır. Ekonominin para yönetimi ve üretimin ayaklarının birlikteliğinin bozularak sadece para bazlı ekonominin büyümesi doğrudan üretim açığı ve işsizliğe neden olmaktadır. Ekonominin üretim yetersizliğinin temel nedenlerinden biri ise kayıtdışılık ve düşük kur politikasına dayalı olarak ucuz ithalatın üretim ve iş alanları yaratan rekabeti ortadan kaldırmasıdır. Üretimden kaçan sermaye verimsiz kaynaklara, “risk” oluşturmayan “rant” alanlarına yönelmektedir. Kayıtdışılık ve ucuz ithalatın neden olduğu rekabet eşitsizliğinin üzerine, üretime yönelmiş sermaye üzerine konulan hukuki yükümlülükler ve fiili engeller eklendiğinde durum tahammül edilemez bir hal almaktadır.

Vergileme demokrasiye bağlılığı, ahlaki değerlerin etkinliğini, toplumsal vicdanın derinliğini ve hukuka güveni etkiler. Bu nedenle önemli oranda verginin kaçırıldığı bir ülkede demokrasinin sahiplenilmesinde ciddi zorluklar oluşacağı gibi, bu durum toplumsal ahlakı da bozmaktadır ve bozacaktır.

Diğer taraftan küreselleşme ulus devletlerin vergi politikalarının diğer ülkeler üzerindeki dışsal etkilerini artırmaktadır. Sermayenin uluslararasılaşması ile birlikte devletlerin uyguladıkları vergi politikaları diğer devletlerin vergi gelirleri ve vergi politikaları üzerinde daha fazla etkide bulunmaktadır. Ekonominin parasal yönetimini üretim yönetiminin üzerine baskılayarak küresel ekonomiye salt para araçlarından eklenen ülkelerde vergilendirme reel olarak gelirler üzerinden değil, tüketimden alınmaya doğru gelişir. Bu durum içsel faktörlerden ziyade uluslararası sermaye hareketlerinin vergilendirilmeye karşı duyarlılığının bir sonucudur. Ülkemizde yabancı sermaye girişleri arttıkça gelir üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki oranı da düşmektedir.

4.14.2. Vergi yükünde durum

Vergi gelirlerinin GSMH'ya oranı olarak ifade edebileceğimiz vergi yükü Türkiye'de yıllar itibarıyla genel olarak artmaktadır Sosyal güvenlik primleri de dahil edildiğinde vergi yükü %33'ler düzeyindedir.

2003 yılı itibariyle ülkemiz sosyal güvenlik primleri dahil toplam vergi yükü sıralamasında Avustralya, Slovakya, İrlanda, İsviçre, ABD, Japonya ve Meksika'nın üzerinde yer almaktadır. Örneğin Amerika Ortalaması %26'dır.

Vergi yükünün hem yüksek olması hem de yıllar içinde sürekli artması bir yana vergilendirme topyekun dolaylı vergilere kaymakta, sabit ve dar gelirli ezmektedir. Nitekim vergi sistemimiz neredeyse tüketimi vergilendirme sistemi halini almıştır.

Vergi yükünde dolaylı vergilerden kaynaklanan bu artış, bir taraftan düşük gelirli kesimler üzerindeki vergi yükünü her geçen gün artırmakta diğer yandan kayıtdışı üretim suretiyle rekabeti bozmakta ve ekonomide katma değer üreten işletmeleri cezalandırmaktadır.

Diğer taraftan "gelir vergisi" içinde görünen ancak çeşitli şekillerde kaynaktan kesinti suretiyle toplanan vergiler dikkate alındığında vergi idaresindeki durum daha da vahim hale gelmektedir.

Nitekim 2005 yılı itibariyle toplam vergi gelirlerinin %84,2'si vergi ödeyicileri tarafından değil, asıl vergi ödeyenler adına başkaları tarafından kesilen ve beyan edilen vergilerden oluşmaktadır. Bir başka deyişle toplam vergilerin ancak %15'i ödeyicileri kendileri olan mükellefler tarafından beyan edilip ödenmektedir. Vergi gelirlerinin %84,2'sinde ödeyen kişiler vergi idaresi ile muhatap olmamaktadır.

Bu durum verginin esas ödeyicisi ile vergi idaresi arasındaki bağı koparmakta ve vergi idaresinin vergi ödeyicilerinin durumlarını göz önünde bulundurabilme imkanını ortadan kaldırmaktadır. Asıl vergi ödeyicilerini "vergi ödemediği" psikolojisine düşürerek, idareyi (kamu harcamalarını) denetleme, hesap sorma dolayısıyla demokrasi bilincini yok etmektedir. Ayrıca bu durum Anayasanın 73 üncü maddesinde yer alan "mali güce göre vergileme" ilkesine de verginin genellik ilkesinden dolayı aykırılık oluşturmaktadır.

4.14.3. Vergi çeşitlerinde durum

Ana vergi türleri itibariyle vergi gelirlerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı OECD ile karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir. Türkiye'de gelir ve karlar üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı sürekli düşüş göstermektedir ve OECD ortalamasının altındadır. 2003 yılı OECD istatistiklerine göre Türkiye'de gelir ve karlar üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı %23,7 iken, bu oran OECD ortalamasında %34,4, AB 15'de ise %33,2'dir.

Servet unsurları üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payını gösteren Türkiye OECD kıyaslamasına ilişkin olarak 2003 yılı itibariyle ek emlak ve ek motorlu taşıtlar vergisi gibi ek vergi artıkları nedeniyle Türkiye için oran normalin biraz daha üzerindedir. Öyle olduğu halde bile servet unsurları üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki oranı OECD ortalamasından hayli düşüktür. 2003 yılı istatistiklerine göre Türkiye'de bu oran %3,2 iken, OECD ortalamasında %5,6, AB 15 ortalamasında ise %5,2'dir.

Harcamalar üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki oranları ise Türkiye ve OECD'de şöyledir. 2003 yılında OECD ortalamasında %32,1, AB 15'te %30,4, Türkiye'de ise %49,5'tir.

Vergi gelirlerinin ana başlıklar itibariyle toplam vergi gelirleri içindeki paylarına baktığımızda 2003 yılı itibariyle Gelir ve kurumlar vergisi Türkiye'de %23,7, OECD ortalamasında %34,4 ve AB 15'te %33,2'dir. Mal ve hizmetlerden alınan vergilerde ise Türkiye %49,5, OECD ortalaması %32,1 ve AB 15'te bu oran %30,4'tür.

Yukarıdaki veriler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de gelir ve karlar üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı düşüktür. Bu düşüklük OECD ortalamasına göre 10 puan ile çok ciddi seviyelerdedir. Mal ve hizmetler (tüketim) üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı ise OECD ortalamasına göre 16-19 puan arası daha yüksektir.

4.14.4. Adil ve rekabetçi yeni vergi düzeni

Vergi toplamak devlet erkinin başta gelen yetkilerinden olduğu gibi vergi ödemek de bir haklar, özgürlükler ve sorumluluklar bütünü olan vatandaşlığın ayrılmaz parçasıdır.

Kişiler içinde yaşadıkları kamusal alanda birtakım haklar ve özgürlüklerle donandıkları gibi bazı sorumluluklarla da yükümlüdürler. Bu hem içinde yaşanan kamusal düzenin sağlığı ve sürdürülebilirliği açısından, hem demokratik düzenin işlerliği açısından hem de üzerinden gelir elde edilen bir ekonomik alana karşı sorumluluklarımız açısından böyledir.

Hiç kuşkusuz gelirlerin paylaşılmasında olduğu gibi vergi yükünün dağıtılmasında da hukuk düzeni tarafından konulmuş ve korunmuş adil bir vergilendirme sistemi salt ekonomik bir ihtiyaç olmanın ötesindedir. Bu bağlamda yeni bir vergi sisteminin gereklilik şartı, mevcut olanın kendi eliyle yarattığı adaletsizlikleri ortadan kaldırması, kişilerin yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmasını ve kayıtdışılığa yönelmesini caydırması olmalıdır. Yeni sistemin yeterlilik şartı ise ekonomiyi para ve üretim ayakları üzerine dengeli olarak oturmak suretiyle ülkemizin rekabet kapasitesinin hak ettiği seviyeye taşınmasına destek olmalıdır.

Vergi sistemi kısaca şu amaçlara odaklanmış olmalıdır.

- Vatandaşlık bilincini ve demokratik düzeni güçlendirmek
- Gelir ve vergi yükü adaletini korumak
- Ekonominin rekabet gücünü artırmak
- Üretim artışını özendirmek
- İş ve istihdam imkanlarını geliştirmek
- Kayıtdışılığı ve haksız rekabeti sonlandırmak
- Vergi gelirlerini ancak kamu yükümlülüklerinin nicelik ve nitelik yönünden tam olarak yerine getirilebilmesini sağlayacak düzeyde gerçekleştirmek.

Bunun için vergi ödeme anayasal bir yükümlülük, vergi yükümlülüğünden kaçınma ise anayasal bir suç olarak düzenlenecektir.

Her ne kadar ekonomik suça ekonomik ceza anlayışı yerleşmiş gibi görünse de vergi kaçakçılığı suçlarının özünde topluma yani kamu düzenine karşı işlenmiş suçlar olmak niteliği gözardı edilemez. Bu nedenle hukuk düzeni vergi kaçırma yönelimini caydıracak tedbirlerle donatılmış olmalıdır. **Asla gözden kaçırılmaması gereken şey bu tedbirlerin adil uygulamalar olmasını sağlayacak olan şeyin evvel emirde adil bir vergilendirme düzeninin kurulması olduğudur.** Bir yandan vergi yükünün adil dağıtılması diğer yandan vergi gelirlerinin toplumsal rızayı gözetken bir anlayışla adil ve verimli kullanılması bu adaleti toplum vicdanında tesis edecektir.

Yapılacak vergi reformu ile bir yandan optimal hasıla elde edilerek zorunlu kamu harcamaları sağlam kaynaklar ile finanse edilirken, diğer taraftan da sermaye birikimine, ekonomik istikrarın sağlanmasına, bölgesel gelişmişlik farkının giderilmesine, optimum kaynak dağılımına, üretim artışına ve gelir dağılımının düzeltilmesine katkı sağlayacak bir sistem kurulacaktır.

Bunun için vergi yargısı da dahil olmak üzere vergi hukukunda usul ve esaslara ilişkin köklü değişiklikler yapılacaktır. Vergi sisteminde yer alan ekonomik ve sosyal amaca hizmet etmeyen vergi sığınakları kaldırılacaktır.

Bunun için etkin, basit ve adil bir vergi sistemi kurulacaktır.

Etkin bir vergi sistemi, bir taraftan kamu harcamalarını finanse ederken diğer taraftan ekonominin, tam çalışma, fiyat istikrarı ve büyüme gibi amaçları ve gelirin çeşitli toplum kesimleri arasında daha adil dağılımı gibi sosyal adalet ilkelerini gerçekleştirebilmelidir. Yapılacak değişikliklerde, bireylerden birinin refah düzeyini azaltmadan, herhangi bir bireyin refah düzeyini artırabilmek esas olacaktır.

Tüm bunlarla birlikte yeni vergi sistemi basit ve adil olacaktır. Basitlik vergi sisteminin kendisini açıklayabilmesidir. Adalet ise verginin ödeyiciler vicdanında haklılık kazanabilmesidir.

Dolayısıyla getirilecek vergi sistemi ile bir yandan kamu gelirlerini artırmak -en azından azaltmamak- ama daha önemlisi vergiyi daha geniş bir tabandan daha düşük oranlar halinde almak mümkün olacaktır.

Dolaylı vergilerden dolaysız vergilere, dolaysız vergiler alanında ise gelir ve kurumlar vergisine ve ekonomi dışında tutulan kaynakların vergilendirilmesine doğru geçiş gerçekleştirilecektir.

Gelir vergisinde bir yandan vergi konusu genişletilecek, gelir vergisi tarifesi yeniden düzenlenmek suretiyle, toprak, emek ve sermaye arasındaki yük eşitsizliği giderilecek ve gelir vergisi ile sosyal güvenlik primlerinin bütünleştirilmesi sağlanacaktır.

Vergi tabanı genişletilerek herkesin beyanname vereceği bir sisteme geçilecektir. Bu amaçla daha önceleri vergi matrahına dahil edilmeyen gelir unsurları matraha dahil edilecektir.

Vergi sistemi ile sosyal güvenlik sistemi arasında bağlantı kurulacak, yoksulluk sınırı altında kalanların sayısı azaltılacaktır.

Vergi sistemi verimsiz yatırımları değil üretimi teşvik edecek şekilde yeniden düzenlenecektir.

Ekonominin üretim kapasitesini artırabilmek için üretime yönelmiş kaynakların vergilendirilmesinden olabildiğince kaçınılacak onun yerine ekonomi dışında tutulan atıl kaynakların ve sermayenin vergilendirilmesi hedeflenecektir.

4.14.5. Mali sicil oluşturulacaktır

TC Kimlik Numarası artık vatandaşlık numarası olarak devletle bireyler arasındaki tüm ilişkilerin hafızası haline getirileceğinden bu numara aynı zamanda bir mali sicil işlevi görecektir.

Mali sicil kütüğüne kişinin her türlü mali işlemleri kaydedilecek ve ancak ilgili vergi idaresi ve denetmenler tarafından görülebilecektir. Bunların bir kısmının veya tamamının başkaları tarafından görülmesi veya izlenmesi sicilin sahibinin yazılı iznine tabi olacaktır. Sahiplerinin izni dışında bu sicillerin izlenmesi kişilik haklarına alenen saldırı kabul edilerek anayasal güvence altına alınacaktır. Sicil sahibinin hukuki ve mali olarak müşavirliğini yapabilecek kuruluşlar kişiler tarafından ve ancak kurulacak lisanslı kurumsal hukuki ve mali müşavirlik kurumları arasından olacaktır. Sicil sahiplerinin doğrudan yetkili kıldığı hukuki ve mali himaye kurumu bu yetkiye doğrudan sahip sayılacaktır. Tapu kayıtları, araç bilgileri, vergi

beyanları, para ve sermaye piyasası işlemleri (banka hesapları, hisse senedi, fon, repo vb.) bilgilerin tamamı bu sicilde izlenebilecektir.

Bu siciller nüfus bilgileri ile paralellik kurulmak suretiyle aile bazında da izlenmesine olanak sağlanacaktır.

4.14.6. Aile beyanı sistemine geçilecek ve her aile mali durum beyannamesi verecektir

Gerek vergileme ile ilgili işlemlerde gerekse sosyal güvenlik işlemlerinde “aile hesabı” sistemi oluşturulacak ve bütün işlemler bu hesap üzerinden yürütülecektir. Aile, vergi ve sosyal güvenlik işlemlerinde hukuksal bir özne olarak yeniden tanımlanacaktır. Aile hesabı numarası eşlerin vatandaşlık numaralarının yan yana yazılımından ibaret olacaktır.

Ancak aile hesabı içinde yer almayan kişilerin hesabı, sicili kendi vatandaşlık numarası üzerinden izlenecektir.

TÜİK verilerine göre 2006 yılı sonu itibariyle nüfus yaklaşık 73 milyondur. Hane halkı sayısı 2004 yılı verilerine göre 17 milyondur. Artık beyannameler aile bazlı olacağından aile hesabı esasına göre verilecek yıllık mali durum beyannamesi sayısının 20 milyon civarında olacağını tahmin etmek mümkündür. Bu sisteme göre aile başına beyanname vermek zorunlu olacağından ve hiç kimse beyanname kapsamı dışında kalamayacağından öyle ya da böyle herkes otomatik olarak vergilendirmeye muhatap olacaktır. Yeni vergilendirme sistemi kendiliğinden herkesi içine alacaktır. Bir taraftan yeterli gelir sahiplerinin mevcut sığınaklar nedeniyle vergiden kaçınma fırsatları ortadan kalkarken öte yandan dar gelirliilerin stopaj ve dolaylı vergiler yoluyla boğazlarının sıkılması engellenecektir ve verecekleri aile beyannameleriyle verdikleri vergileri geri alacaklardır.

Hukuki ve mali himaye sigortaları kurulacak, aileler genişletilmiş yeminli mali müşavirlik hizmetlerinden yararlandırılacaktır.

Partimizin vizyonunun getirdiği en önemli yeniliklerden bir tanesi her vatandaşın doğumla beraber tüm ailesiyle birlikte bir hukuki ve mali himaye sigortası kapsamına alınmasıdır. Aileler çeşitli sigorta şirketlerinin sunduğu poliçeler arasında seçim yapabilecek böylece avukatlık, yeminli mali müşavirlik, noterlik hizmetlerinin tamamının ve genişletilmiş başka hizmetlerinde bir arada aileye özel olarak sunulduğu hizmet kurumları arasında kendi seçimlerini yapabileceklerdir. Kişi ve aileler tüm mali hak ve yükümlülüklerini hukuki ve mali himaye sigortası sayesinde seçtikleri vekil kurumlar eliyle yürütebileceklerdir.

Devlet bu hizmetleri verebilecekleri kurumsal yapılarına göre sorumluluk ve yetkileri bakımından tanımlayacak ve lisanslandıracaktır. Sigorta şirketleri poliçe pazarladıkları birey ve ailelere anlaşmalı oldukları müstakil ya da zincir hukuki himaye kurumlarını önerecek, hizmetlerini garanti edeceklerdir. Bu şirketler hem devlet hem sigortalar tarafından denetlenecektir.

Böylece mali durum beyannamesi vermekle yükümlü kılınan vatandaşlar diğer tüm devlet daireleri karşısında olduğu gibi vekil kurumlar aracılığıyla temsil edilecek, anılan kurumlar devletin kendilerine tanıdığı yetkilerle iş ve işlemleri yapacak, beyanları denetleyecek, onaylayacak, sonuçlandırarak ve işlemlerinden hukuk karşısında sorumlu olacaklardır.

Ferdi ya da aile beyanı olmak üzere tek “**mali durum beyannamesi**” verilecektir. Gelir elde etsin veya etmesin tüm vatandaşlar “mali durum beyannamesi” kapsamına girmiş olacaktır.

Yıllık olarak verilecek beyannamelerde gelire ilişkin bilgiler, ekonomik değer ifade eden varlıklara ilişkin bilgiler, harcama ve tasarruflar yer alacaktır.

Beyannameler aile hesabı esasına göre aile adına verilebilecektir. Aynı zamanda beyannamelerin medeni hukuka göre aile kapsamı dışında kalan vatandaşlar için bireysel olarak verilmesi de mümkün olacaktır. Bunun için her aile veya aile dışında kalan kişiler için Maliye Bakanlığı tarafından tanınan bir vekil kurum sorumlu olacaktır. Ailenin hukuki ve mali vekilliğini yapacak bu kurumlar ve kurumların yeterliliğinin bir parçası olacak mesleklerin ihdas ve yeterlilik düzenlemeleri hukuka bağlanacaktır.

Mali durum beyannamesinde yıl içinde elde edilen tüm gelirler, bunlardan yapılan ve hukuken gider sayılabilen harcamalar, tasarruf edilen miktarlar, yatırım veya varlığa dönüştürülen kısımlara ilişkin bilgiler ve kanıtlayıcı vesikalar yer alacaktır.

Gelir ve giderler arasındaki farkı beyan ettirerek vergilendirmeye esas kazancı belirlemek üzere verilen beyanname üzerinden iki vergi hesaplanacaktır. Gelir Vergisi ve Atıl Sermaye Vergisi.

4.14.7. Atıl sermaye vergisi ihdas edilecektir

Ulusal fonların ekonomi içinde tutulması ve üreticinin kaynak ihtiyacını bu fonlardan karşılaması esastır. Bu amaçla üretime kaynaklık etmeyecek tasarrufların atıl rant alanlarına yönelmesi ve ekonomi dışına çekilmesi halinde bir maliyetinin olması gerekir. Üretim ve ticarete kaynak oluşturmayan, rant oluşturmak amacına yönelik tasarrufların atıl tutulduğu süre için vergilenmesi devlet vatandaş ilişkisinin temel unsurlarındandır. Sağlıklı ve sürdürülebilir bir ekonomik yapı için bu sorumluluğun karşılıklı olarak işletilmesi zorunludur. Ancak böylece yetersiz olan ulusal tasarrufların atıl tutulmasının önüne geçilmiş olacak, fonlar ihtiyaç duyulan üretim alanlarına yönlendirilecektir.

Bunu sağlamak için ekonomik etkinliklerde kullanılmayan ve bir yıl boyunca elde tutulan atıl tasarruflar üzerinden vergi alınacaktır. Para ve sermaye piyasaları dışında tutulan ve üzerinden bir yıl geçen tasarruflar üzerinden %2,5 vergi alınacaktır.

Her türlü banka mevduatları, hisse senedi, tahvil gibi yatırımlara doğrudan kaynaklık eden bankacılık ve sermaye piyasası araçları ve fonlar vergilenmeyecektir. Bu araçların dışında kalarak yatırımların finansman araçlarının dışında yapılan tasarruflardan atıl sermaye vergisi alınacaktır. Bunun yanında ailenin veya bireyin asli ihtiyaçları dışında kalan ikinci konut, işhanı, arsa, işlenmeyen arazi, ihtiyaç fazlası taşıt ve benzeri mülk ve tasarruflar üzerinden bir yıldan fazla geçmesi halinde vergilenecektir.

Bu türden tasarruf ve mülkler vergiye esas değerleri üzerinden vergilenecektir. Vergi oranı tek ve % 2,5 olacak ve enflasyondan arındırılmış değeri üzerinden uygulanacaktır. Değer üzerinden alınan vergilerden, bunların gelirleri üzerinden alınan vergiler mahsup edilecektir.

Atıl Sermaye Vergisi işletme aktifinde yer alan ve işletme ihtiyaçlarında kullanılan varlıklardan alınmayacaktır.

Aşağıdaki tabloda bir örnekleme yapılmıştır. (Tutarlar YTL cinsindedir.)

	Önceki Değeri	Bu Yıl Değeri	Vergiye Esas Değeri	Enflasyon Oranı	Enflasyonda Arındırılmış	Vergi Oranı	Hesaplanan Vergi	Gelir Üzerinden Alınan Vergi	Ödenen Vergi
Gayrimenkuller									
Konut	300.000	300.000	İstisna						
Konut	100.000	100.000	100.000	0,09	91.000	0,025	2275	2.000	275
Konut	200.000	200.000	200.000	0,09	182.000	0,025	4550	4000	550
Konut	0,00	100.000	Yi						
Arsa	20.000	20.000	20.000	0,09	18.200	0,025	455	0,00	455
işhanı	0,00	300.000	Yi						
Toplam	320.000	720.000	320.000		291.200		7280	6.000	1280
Menkuller									
Banka Hes	500.000	500.000	İstisna						
Hisse Sene	250.000	250.000	İstisna						
Yatırım For	0,00	200.000	İstisna						
Nakit	10.000	10.000							
Altın	120.000	120.000	120.000	0,09	109.200	0,025	2730	0,00	2730
Araç	70.000	65.000	65.000	0,09	59.150	0,025	1.478	0,00	1478
Toplam	950.000	1.145.000	185.000		168.350		4208	0,00	4208
Toplam Vergi							11.488	6.000	5488

Örnek olarak sadece gayrimenkul atıl yatırımlarından elde edilebilecek yaklaşık vergi gelirini şu şekilde hesaplamak mümkündür. 2006 yılında Gayrimenkul Sermaye İradı dolayısıyla verilen beyanname sayısı yaklaşık 626.000'dir. Her beyanname ile 4 gayrimenkulün beyan edildiği varsayıldığında toplam 2.500.000 gayrimenkule ulaşılmaktadır. (Bu sayı sadece gelir getiren gayrimenkuller için geçerlidir. Ortalama 4 gayrimenkul sayısı, 2004 yılında otomasyona geçmeyen vergi dairelerine verilen gayrimenkul sermaye iradı beyannamelerinin değerlendirilmesinden elde edilmektedir.) Her gayrimenkulün 30.000 YTL vergi değeri olduğu varsayımında ve %2,5 vergi alındığı düşünüldüğünde yaklaşık 1.875.000.000 YTL'lik bir vergi toplamına ulaşılabilecektir.

Bu tutara gelir getirmeyen veya beyannameye dahil edilmeyen gayrimenkul varlıklar üzerinden alınacak vergi de eklendiğinde 3 milyar YTL'den daha fazla vergi toplanabileceği sonucuna varılabilir.

4.14.8. Gelir Vergisi

Gelir vergisi mali durum beyannamesi ile beyan edilen gelir ve fırsat eşitliği gereği indirime esas giderlerin bir arada değerlendirilmesinden sonra elde edilen net kazanç üzerinden hesaplanacaktır. Bu beyanname elde edilmiş gelirler ile belgelendirilmiş gider sayılacak harcamaları gösterir nitelikte düzenlenecektir.

Gelir vergisinde artan oranlı tarife sistemi terk edilecek ve tek oranlı bir tarife uygulanacaktır. Bu oran devletin asgari finansman gerekleri bakımından yeterli olması kaydıyla %15 olarak öngörülmüştür.

Üretim artış istisnası ve TEMEL HİZMET SİGORTALARI için yapılan harcamalar bu beyannameye gösterilecektir. Aile gelirlerinin bu sigorta poliçelerini karşılayamadığı durumlarda ailenin belgelendirdiği harcamalar üzerinden ödediği dolaylı vergiler asgari poliçe fiyatları sınırına kadar TEMEL HİZMET SİGORTA poliçelerinin satın alınmasına kaynaklık edecek aile hesabına aktarılacaktır.

Ücretlilerden stopaj yoluyla gelir vergisi kesilmesine son verilecek, çalışanlar ancak mali durum beyannamelerinde harcama dışı bir gelire sahip olduklarında vergilendirileceklerdir. Temel hizmetler sigortası kesintileri çalışanların ücretlerinden sabit bir oranda her ay aile hesaplarına aktarılacaktır. Bu hesaplar artan azalan biçiminde aile hesapları üzerinde izlenebilecektir. Ailelerin bu hesaplar üzerinde kısmi tasarruf imkanları korunacaktır.

Diğer yandan beyan usulüyle vergilendirilen tüm gelir vergisi mükelleflerinin mali durum beyannamelerinde gösterdikleri gelirlerden de yine sabit bir oranda temel hizmetler kesintisi yapılacaktır. Bu kesinti harcamalar öncesi gelir üzerinden sabit bir oranla yapılacak ve aile hesabına aktarılacaktır. Aynı beyannamede gider hanesinde gösterilecek ve hukuken gider gösterilebilecek diğer harcamaları da düşüldükten sonra artan miktar gelir vergisi matrahını oluşturacaktır. Aile hesabı sistemine aktarılan tutarlar gelir vergisi hesabında gider olarak dikkate alınacaktır.

Mevcut sisteme göre ücretliler dışında yıllık gelir vergisi beyanamesi veren (otomasyona geçen vergi dairelerinde) gerçek usul gelir vergisi mükelleflerinin 2005 yılı beyanlarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Bu uygulamayla gelir idaresinin gelir vergisi bakımından vergi kaybına uğrayacağı yönünde kaygılar ifade edilebilse bile gerçekte sistemin toplam finansman gücü açısından gözle görülür bir artışın gerçekleşeceği kuşkusuzdur. Bütçenin gelirlerden ibaret bir bilanço olmadığı harcamalar, giderler bölümünün bütünün belki de en önemli parçası olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu yöntemin devrim niteliğindeki katkısı daha açık anlaşılacaktır. Zira bir yandan temel hizmetler alanının piyasalaştırılması marifetiyle elde edilecek verimlilik giderlerde tasarruf ve yeniden elde edilecek vergiler öte yandan sosyal güvenlik ve sosyal dayanışma kurumları için yapılan harcamalar göz önünde bulundurulduğunda vergi kaybı gibi gözükken durumun tam tersine büyük çaplı bir finansman rasyonalitesi getireceği açıktır.

4.14.9 Kurumlar Vergisi

Ekonomik gelişme ile birlikte bireysel işletmeler kurumsallaşmaktadır. Kurumsallaşma ile birlikte bir yandan işletmelerin sermaye yapısı güçlenirken diğer taraftan yönetim profesyonelleşmektedir. Aynı zamanda işletmelerin sermaye piyasalarından daha rahat fon kullanımı imkanına kavuşmaktadır.

1949 yılında çıkarılan 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 21.06.2006 tarihinde kaldırılarak 5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu çıkarılmıştır. Fakat 57 yıl sonra yapılan yeni kanunda birkaç küçük değişiklik ve terim değişikliği dışında hiçbir yenilik getirilememiş eski yapı aynen muhafaza edilmiştir. Kurumlar Vergisi Kanununda üretken olmayan belli sayıda ve yabancı sermaye menşeli büyük şirketlerin yararlanabileceği istisna ve muafiyetler dışında, ekonomik gelişmenin itici gücü olabilecek küçük ve orta ölçekli kurumları gözeten hiçbir iyileştirme yapılmamıştır.

Partimiz iktidarında kurumsallaşma önündeki engeller kaldırılacak, işlemler kolaylaştırılacak ve ferdi işletmelerin kurumsallaşmaları teşvik edilecektir. En önemlisi küçük ve orta ölçekli kurumların verimli ve üretim artışına yönelik faaliyetleri teşvik edilecektir. Aynı zamanda kurumların üzerindeki ağır istihdam yükleri tamamen ortadan kaldırılacak, temel hizmetler sigortacılığı ile bu anlayış son bulacak ve kayıtdışı istihdamın önüne geçilmiş olacaktır.

Kurum kazançları üzerinden kurumlar vergisi alınacaktır. Kurumlar vergisi tek oranlı olacaktır. Kurumlar vergisi gelir vergisinde olduğu gibi tek oranlı ve %15-20 olarak düzenlenecektir. Bu sayede kurumsal kazançlar ile kişisel kazançların farklı oranlarda vergilendirilmesinden kaynaklanan kayıtdışılık ve atıl kurumsal tasarrufların önüne

geçilecektir. İlk aşamada %0 vergi alınacak ve kurum kazancına göre yıllar içinde artan oranlarla kurumlar vergisi düzenlemesi yapılacaktır.

Kurumların piyasada var olmaları ve varlıklarını devam ettirmeleri için kurumlar vergisinde müteşebbisi ürküten anlayış terk edilecek tam anlamıyla devletin girişimcinin yanında olduğu yeni bir sisteme geçilecektir.

Kurumlar birden fazla gerçek kişinin sermayeleriyle bir araya gelerek inşa ettikleri tüzel kişiliklerdir. Gerçek kişilerin bir araya gelerek tüzel kişilik kurmalarının motivasyonu ise toplumda mevcut olan ve hukukla güvence altına alınmış güven ve birikim kadardır. Bu güvenin büyüklüğü ve kalıcılığı gerçek kişileri kendi ferdi güç ve kabiliyetlerini aşan şirketler kurmaya sevk etmektedir. Aynı zamanda ortaya koydukları ve bireysel çabalarının sonucu olan gelirlerinden yeniden ve defalarca gelir elde etme işlevini görmektedir. Toplumda cari olan güven seviyesi düştükçe bireylerin bir araya gelerek şirketleşme motivasyonları azalır. Güven seviyesi arttıkça da bu motivasyon yükselir. O halde bir toplumda şirketlerden alınan kurumlar vergisi ile gerçek kişilerden alınan gelir vergisi arasındaki oran o toplumun güven seviyesini ve dolayısı ile hukukun işlerlik seviyesini ve neticede gelişmişlik seviyesini ortaya koyan önemli bir göstergedir. Bireysel gelirlerin yeni gelirlere şirketleşme yolundan sürdürülebilir ve sürekli kaynaklık etmesi hukukun, toplumsal güvenin, gelişmişliğin ve toplumdaki ulusal bereketin bir sonucudur.

Gerçek kişilerin birbirleri arasındaki ilişkilerin sürekli güven yaratan ilişkiler olarak kurulmasını kalıcı kılmak için, nasıl ki herkes için hukuki ve mali himayeyi vazgeçilmez bir hak olarak kuracağız, kurumlar için de aynı hakkı ticari ve mali müşavirlik hakkı olarak teminat altına alacağız. Tüzel kişiler de gerçek kişilerin hukuki himaye vekilleri sayesinde sahip olacağı kadar hak ve sorumluluk sahibi olacaklardır.

O halde vergi sistemi tüzel kişileri muhatap aldığı anda şirketleşerek kurumsallaşmanın bereket yaratan motivasyonunu mutlaka gözetmelidir. Vergilendirme sistemi gerçek kişilerin gelirlerinin yeni şirketler kurma yoluyla kurumsal birlikteliklerini teşvik etmelidir. Sürekli ve daha büyük gelirlere ve dolayısı ile toplamda daha fazla vergi tahsilatına yol açan bir teşvik sistemi kurmalıdır. Bu tutumun yarattığı güven ve adalet ortamında gerçek kişiler birbirleri ile daha kolaylıkla bir araya gelirler ve bir araya gelışten büyük bir verimlilik doğar.

Bu sürecin kurulmasının ve sürekliliğinin iki ayağı vardır. Birinci ayak kurumların kurulma ve olgunlaşma süreçlerinin ve gelir yaratıcı yapısal sağlıklarının güvence altına alındığı işlevsel ve kalıcı müşavirlik hizmetine kavuşturulmalarıdır. Bu müşavirlik hizmeti kurumların varlıklarını ve devamlılıklarını en yüksek potansiyelden güvence altına alır. İkinci ayak ise vergilendirme sisteminin kurumların varlıklarını sağlıklı bir şekilde gerçekleştirerek tüzel olgunluğa erişme süreçlerini ve bu olgunluğun sürekli ve şeffaf bir şekilde istihdam ve gelir yaratma motivasyonlarını bozmayacak hatta teşvik edecek usul ve esasa sahip olmasıdır. Bu iki ayak birbirini bütünleyen iki faktördür:

- Her şirket için mali müşavirlik fonksiyonunun yanında ticari yönlendirme hizmetini birlikte verecek yeminli mali ve ticari müşavirlik hizmetini kurumların ayrılmaz bir yardımcısı haline getirmek.
- Kurumlar vergisi sistemini istihdam ve gelir verimliliğine dayalı bir ulusal rekabet gücü tesis etmeyi teşvik eden bir usul ve esasa dayandırmak.

Yeminli mali ve ticari müşavirlik hizmetlerinin tam rekabet ortamında etkili ve sürekli tesis edilebilmesine dönük olarak yeminli mali ve ticari müşavirlik sigortaları piyasası kurulacaktır. Bu kurumların kurulma yeterlilikleri, çalışma norm ve standartları ile hukuki yetki ve sorumluluklarının içerik ve sınırları ve çalışma usul ve esasları devlet tarafından belirlenecek ve sertifikalandırılacaktır. Şirketler asgari norm ve standartta bir yeminli mali ve ticari

müşavirlik hizmetini kuruluşundan başlamak üzere alacaktır. Şirketin faaliyeti boyunca bu hizmetin varlığı ve sürekliliği sigorta güvencesi altında olacaktır.

Nasıl ki gerçek kişilerden oluşan ailelere hukuki himaye hizmetini verebilmek için 4 hukuk alanında (medeni hukuk, ceza hukuku, ticaret hukuku ve idare hukuku) uzmanlık almış ve bu alanlarda yeterli olduğunu belirleyen sertifikalı kurum olmak gerekmektedir aynı şekilde şirketlere yeminli ticari ve mali müşavirlik hizmeti verebilmek için de asgari 4 uzmanlığı ticari ve mali uzmanlığa sertifikalı olarak sahip olmak gerekecektir. Bunlardan birincisi zaten şu an piyasada var olan yeminli mali müşavirliktir. Bunun yanında her biri yeminli olmak üzere **rekabet hukuku uzmanlığı, sermaye verimliliği ve yatırım uzmanlığı ve organizasyon verimliliği uzmanlığı** ihdas edilecektir. Bu uzmanlıkların sertifikalı yeterliliklerini alan kurumların yeminli mali ve ticari müşavirlik hizmetleri piyasalaştırılıp sunumu sigortalarla güvence altına alınacaktır.

Rekabet uzmanlığı: İlgili şirket piyasada hangi alanda faaliyet gösterecekse aynı iş kolunda halihazırda faaliyet gösteren diğer tüzel kişilerle ilişkilerinde haklarının ve sorumluluklarının garanti altına alınmasında gerekli ticari birikim ve hukuk desteği sunar. Şirket bu sayede haksız rekabete karşı korunmuş ve ihtiyaç duyduğu rekabet tecrübesinden faydalanmış olur.

Sermaye verimliliği ve yatırım uzmanlığı: Şirketler belli sermayeyi riske ederek kurullar ve kar etmeyi hedefler. Karlılıkları için rekabet uzmanlığı hizmeti alırlarken ettikleri karın hangi prensiplerle yeniden ve doğru karlılık sürecine aktarılacaklarına ilişkin de sermaye verimliliği ve yatırım uzmanlığı hizmeti alırlar.

Organizasyon verimliliği uzmanlığı: Sermaye ve yatırım uzmanlığı desteği ile doğru iş kolunda ve maksimum verimlilikle yatırıma yönelen, rekabet uzmanlığı desteği ile de sürekli etkili ve verimli faaliyet gerçekleştiren şirketler bu uzmanlığın desteği ile kalıcı verimli işgücü yönetimini kurarlar. Şirketler piyasada belli bir sermaye ile faaliyet gösterirken hangi yeterliklere sahip kişiliklerle ve hangi organizasyonel yapıda faaliyet göstermesi gerektiğini öğrenip bu hususta uzmanlık desteği alırlar.

4.14.10. Dolaylı Vergiler

Harcamalar üzerinden alınan vergilerin harcayanlar arasında ve sadece harcanan kısmına ilişkin olarak vergi adaletini doğrudan sağlayıcı bir mahiyetinin bulunduğu açıktır. Kişinin tüketme kapasitesi üzerinden tükettiği kadar vergilendirilmesi başlangıçta adil bir yaklaşım olarak görülebilir ancak ürettiği halde tüketemeyen yaygın kitlelerin varlığı göz önünde bulundurulduğunda konuya daha yakından bakmak icap eder. Nitekim görece olarak büyük gelir uçurumları bulunmayan, yaygın orta sınıflar biçiminde örgütlenmiş gelişmiş ülkelerde bile sosyal devlet vergi yükünün dağıtılmasında dolaylı vergilerin oranını belli sınırlar içinde tutmaya özen göstermektedir.

Ancak Türkiye'ye bakıldığında durum içler acısıdır. Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı %75'ler düzeyine ulaşmış durumdadır. Dolaylı vergiler gelirden vergi alamayan devletin başvurduğu adaletsiz bir araç durumundadır. Bu yüksek oran vergi olmanın ötesinde artık üretimi caydırıcı işlev görmektedir. Kişilerin gelirlerine uygun harcamalar yapmaları tabii karşılanabilecek bir durumken yaşayabilmek için zorunlu oldukları asgari ihtiyaçlarını bile elde edebilecek kadar gelirden mahrum on milyonların varlığı bu acıklı durumu göz önüne sermektedir. Bu insanlar yaşamaya yetmeyen gelirlerinden en yaşamsal ihtiyaçları için vergi ödemek zorundadırlar. Kimi zaman tarım kesiminde ve ulaştırma sektörlerinde örneği görüldüğü gibi hayatı idame düzeyinde gelir elde edebilmek için zorunlu oldukları tüketimler üzerinden alınan vergilerin özel tüketim vergisi adı altında vahşi boyutlara ulaşmış olması tabloyu daha da trajik hale getirmektedir. Karın tokluğuna tarım yapan insanlar zorunlu oldukları mazot tüketimi için özel tüketim vergisi adı altında vahşi vergilere muhatap kılınmaktadır. Bu düzenin adı adil bir vergilendirme düzeni olamaz.

Öte yandan katma değer vergisi sistemin çeşitli açıkları dolayısıyla tüketicilerin işletmeleri bedelsiz finanse ettikleri bir mekanizmaya dönüşmüştür. GSMH hesapları içerisinde sürekli artan stoklar gerçekte bir büyümeyi değil piyasadan tahsil edilmiş ama gelir idaresine ödenmemiş katma değer vergisi stoklarının ifadesidir. Tam üyelik iddiasında bulunduğumuz Avrupa Birliğine uyum bakımında katma değer vergisi sisteminden vazgeçmek mümkün gözükmemekle beraber sistemin kararlı bir yenilenmeye tabi tutulması zorunluluğu vardır. Ancak hali hazırda yürütülen değişik oranlı KDV uygulamasına son verilmeli tek oranlı bir katma değer vergisine geçilirken sisteme yeni bir unsur eklenmelidir. Bu unsur ÖTV uygulamasına son vererek yerine konulacak tek kademeli bir satış vergisi biçiminde uygulanacak olan lüks tüketim vergisi olmalıdır. Bu sayede pırlantadan %1, mazottan %75 vergi alınması gibi bir akıl dışılık ve adaletsizlik sonlandırılacağı gibi toplumun üretime dönük kapasiteleri güçlendirilecek, tüketimin vergilendirilmesi gerçekte olması gereken niteliğine kavuşturulacaktır. Bu bağlamda bütün üretim süreçlerini içine alan ve istisnası bulunmayan katma değer vergisi uygulaması %7,5 oranında tek oranlı bir yapıya büründürülmeli, yüksek gelir gruplarının tüketimlerini hedefleyen lüks tüketim vergisi uygulaması sadece satış aşamasında devreye giren bir satış vergisi olarak %7,5 arasında ilave bir vergilendirmeye tabi tutulmalıdır.

2005 Yılı KDV Beyanları	
Verilen Beyanname Sayısı	1.888.479,00
Beyan Edilen Matrah	982.742.805.886,56
Hesaplanan Vergi	154.517.735.968,88
Ortalama Vergi oranı	15,72
Ödenmesi Gereken Vergi	21.446.170.968,83
HesaplaraYansıyan (tahsil edilen) KDV *	12.466.130.000,00
Tahsil Edilen KDV/Beyan Edilen Matrah KDV (%)	1,27
Tahsil Edilen KDV/Hesaplanan KDV	8,07
Vergi Oranı	0,075
Hesaplanan Vergi	73.705.710.441,66
Muhtemel Kayıp	80.812.025.527,00
MuhtemelTahsili Gereken KDV Kaybı	6.521.530.460,02
Kaynak:	GİB
(*) Kamu Hesapları Bülteninden alınmıştır.	

KDV oranları %18'den %7,5'a indirildiğinde muhtemel KDV kaybı en fazla 6,5 milyar YTL civarında olacaktır. Ancak diğer taraftan oran tekleştirmesinin nedeniyle vergi kayıp ve kaçığında meydana gelecek azalış bu vergi kaybını izale edebilecektir.

4.14.11. Üretim Artış İstisnası

Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri için uygulanacaktır. Gelir hangi kaynaktan elde edilirse edilsin uygulanacaktır.

Buna göre beyan edilecek yıl geliri ile bir önceki yıl beyan edilen gelir karşılaştırılacak, bir önceki yıl geliri beyan edilecek yıl enflasyon oranı nispetinde artırıldıktan sonra ulaşılan tutar beyan edilecek yıl gelirinden indirildiğinde aradaki farkı yansıtan artış oranının karşılığı matrahtan düşülecektir. Zira bu oran ilgili işletmenin büyümesini doğrudan tanımlar.

Böylece işletmeler “katma değer” artışına teşvik edilecektir. Çıktı artışı sağlayan işletmelere artış oranında vergi avantajı sağlanmış olacaktır.

4.14.12. Vergi idaresinin yeniden yapılandırılması

Maliye Bakanlığı gelir idaresi, mükellef beyanlarını toplayan idare olmaktan çıkarılarak, vergi sisteminin öngördüğü vergileri toplamaya odaklanmış bir yapıya büründürülecektir.

Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Stopaj gelir Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Geçici Vergi yükümlülükleri kaldırılacaktır.

4. 15. Rekabet gücü stratejisine uyumlu teşvik politikaları

Partimizin fırsat eşitliğini sağlamaya dönük politikaları, kaynak ve imtiyaz dağıtan bir aklın izinde değil, devletin fırsatlara erişimde adaleti sağlayıp haksız rekabeti önleyici uygulamalarla ve düzenleyici işleviyle ülkenin rekabet gücünün artırmasını sağlamaya yöneliktir.

Ülkemizin sahip olduğu potansiyeller ve fiziki, insani kapasiteler en önemli fırsatlarımızdandır. Hedeflediğimiz yüksek rekabet gücüne ulaşabilmek için insanını fırsatta buluşturan, fırsatı kapasiteye ve kapasiteyi rekabete dönüştürmeye yönelik bir zihniyete ve iklime ihtiyacımız vardır. Ekonomi, potansiyelleri birer fırsat olarak keşfetme ve bunları sürdürülebilir kapasite olarak yönetme sorunudur.

Bugün insanımızın yoksulluğu bir kader değildir, gelişmiş olanla az gelişmiş olan, yoksul olanla zengin olan arasındaki fark kaynakları yönetmeye ilişkin bir sorun değildir. Politikalara ilişkin bir sorundur ve bizim politikalarımız insanın sahip olduğu potansiyelleri açığa çıkartacak iklimi yaratmak yönündedir. Bu nedenle bizim önceliğimiz fırsat eşitliğini sağlamak olacaktır. Bu doğrultuda temel hedefimiz, her insanda varolan potansiyel ve kapasitelerin açığa çıkmasını mümkün kılacak iklimi oluşturmak ve adaletsizliği ortadan kaldırmak olacaktır.

Bugün ülkemizde devlet vergi, teşvik, yatırım mevzuatı, faiz, kur, bütçe politikaları ile hakim durumunu kötüye kullanmakta ve rekabeti bozucu etkiler yaratmaktadır. Bizim tasarladığımız devlet, refahı doğrudan yaratan olmaktan çıkıp refah yaratmayı özendircektir. Hedefimiz devleti, milletinin refahı için ulusal rekabet gücünü artırmayı hedefleyen ve teşvik eden, tasarlayan ve yönlendiren hakem devlet olarak yeniden inşa etmektir. Bizim devletimiz doğrudan doğruya bir iktisadi aktör olarak değil, haksız rekabeti önleyen, hukuku hakim kılan ve rekabeti koruyan devlet olacaktır. Biz ulusal bütün politikalarımızı kalkınma stratejisine sahip olmak ve bir yol haritası ortaya koymak anlayışı ile gerçekleştireceğiz.

Bizim politikalarımızın gelir adaletini ve fırsat eşitliğini kurucu niteliği dağıtıcı, paylaştırıcı, müdahaleci mekanizmalara dayanmaz. Çünkü adaleti, dağıtan, bölüştüren bir müdahaleci akılda aramak sonuçta mutlaka daha büyük imtiyazlar, kayırmalar, yolsuzluk, rekabetsizlik ve verimsizlik yaratır. Bu anlamda da ekonomi politikalarımızda devletin rolü öncelikle haksız rekabeti önleyici, düzenleyici ve rekabet gücünü geliştirmeyi özendirici işlevlerine odaklanır.

İnsanını bir girişim kapasitesi olarak gören bir anlayışla, tıpkı eğitim, tasarım, yenileştirme, bütçe politikalarında olduğu gibi, teşvik, kredi, yatırım, vergi, bütçe ve tasarruf politikalarımızda da geleceğe dönük bu vizyonu sahip olacağız.

Ülkemiz sahip olduğu tüm sektörlerde, küresel ölçekte rekabet etmeyi hedeflemelidir, ancak görece üstünlüklere sahip olduğu alanlardaki küresel rekabet üstünlüğünü artırmaya daha büyük bir özen göstermelidir. Özellikle bilişim sektörünün diğer tüm sektörlerdeki verimliliği, yaratıcılığı, yaratılan katma değeri adeta sıçratan etkisiyle, ileri teknoloji, tüm sektörlerde

olumlu katkılarda bulunmaktadır. Bu yüzden rekabet üstünlüğüne sahip olduğumuz alanları saptarken tek tek sektörler yerine, sektörlerin kapasitelerini ve rekabet gücünü artırmada çok önemli bir rol oynayan **yenileştirmeciliğe** öncelik vermek bizim belirleyici politikamız olacaktır. Yani yaklaşımımız, rekabet gücümüzün düşük olduğu alanlarda bile **yenileştirmeyi bir rekabet stratejisi olarak benimseyip** yeni ekonominin getirdiği avantajları lehimize kullanmanın yollarını bulmak olacaktır.

Ülkemizde bugüne kadar uygulamış olan teşvik politikaları bugünkü vahim ekonomik tablonun açıklaması mahiyetindedir. Doğru teşvik politikaları uygulamaya geçirilemediği için hala ülkenin doğusu ile batısı arasında uçurumlar söz konusudur. Uygulanan teşvik politikalarında ölçek ekonomisi bakımından güçlü rekabet kapasitelerine ulaşmış bölgeler kapsam dışı bırakılmış, öte yandan teşvik verilen bölgelerde de sektörel öncelikler gözetilmemiştir. Bu Türkiye'nin kendi parasıyla rekabet gücünü yok etmesinden, kaynaklarını heba etmesinden başka bir şey değildir. Bu politikaların bedelini hepimiz ödüyoruz; krizlerle, işsizlikle, borçlanmayla.

Türkiye halihazırda uygulanan vergi ve teşvik politikalarıyla, muafiyet ve istisnalarla gelir adaletini sağlayamaz, bölgelerarası kalkınmışlık farklılıklarını ortadan kaldıramaz, işsizlik ve geri kalmışlık sorunlarını çözemez. Bunu çözümlenmenin yolu, sektörel ve bölgesel bir farklılaşmayı mümkün kılan, küresel bir rekabet stratejisiyle ilişkilendirilmiş teşvik politikalarının hayata geçirilmesidir.

Biz bir yıl bir ile, sonraki yıl bir başka ile yapılan teşvik mantığından çok öte, doğrudan ve somut sonuca yönelik teşvik mantığını benimsiyoruz. En önemli teşvik biçimlerinden birinin de adil rekabetin altyapısını hazırlamak olduğuna inanıyoruz.. Sadece siyasi yandaşlık gözetilerek, vergi muafiyeti ve istisnalarıyla desteklenen kamu arazileri, sosyal güvenlik prim yükleri ve enerji fiyatlarıyla güçlendirilen teşviklerin hiçbir rekabet stratejisine dayalı olmaksızın verilmesinin rekabet ortamını bozucu bir etki yaratmaktadır.

Kentlerin kimlikleri seçtikleri, geliştirdikleri ekonomik rekabet alanlarıyla belirlenir. Kentlerin rekabet gücünü açığa çıkaran bu kimliklerinin öne çıkarılmasıyla sağlanır. Partimiz kentleri hangi sektör olursa olsun kendi yoğunlaştıkları alanlarda birer rekabet kapasitesi olarak görmektedir. Bu amaçla teşvik politikalarında ve altyapı yatırımlarında bu temaları yani rekabet önceliklerini gözetilen bölgesel ve sektörel tercihler yapılacaktır. Bir kentin hangi alanlarda birikmiş kapasitesi varsa o alandaki ulusal rekabet gücünü desteklemek amacıyla teşvik sağlanacaktır. Kısacası tıpkı insan kaynağına yaklaşımımızda olduğu gibi nasıl ki amacımız, kaynakları insanları ortalama buluşturmak amacıyla harcamayıp onların potansiyellerini açığa çıkararak kapasitelerini genişletmeye dönükse, kentlere yönelik teşvik politikamızda da gözettiğimiz, kentlerin hepsine aynı alanlarda eşdeğerde teşvikler vererek hepsini aynı ortalama buluşturmak değil, kendi kapasitelerini ve rekabet güçlerini artırmak, onları yeni fırsatlarla buluşturmadır. Az gelişmiş bölgelerin çeşitli illerini ülkenin ulusal rekabet stratejisine uygun olarak seçilmiş sektörler bakımından özel teşvikli bölgeler olarak ilan edeceğiz. Rekabet edebilir sektörleri yoğunlaşabilecekleri ve uygun potansiyelin bulunduğu yerlerde özel suretle teşvik etmek rekabet stratejimizin en önemli araçlarından olacaktır.

Ülkenin sosyal güvenlik açıkları, işveren üzerindeki prim yükleri ve vergilerdeki yüksek oranlar çarpık teşvik uygulamalarıyla birleşince yapılan her türlü teşvikin boşa harcanmasına neden olmaktadır.

Tarımsal üretimin yoğun olduğu bölgelerde tarımda arazi toplulaştırma projelerine katılan çiftçilerin tarım ve hizmetler sektöründeki istihdamını teşvik edeceğiz. Kuracağımız yeni kentlerin bir kısmı "kırsal kalkınma merkezi" niteliğinde olacaktır. Arazi toplulaştırma programına katılan çiftçilerimizin bir kısmı sağlanacak teşviklerle bu merkezlere nakledilecektir. Bu bir yandan da doğrudan metropollere göçün yarattığı sorunlarla başa

çıkamamızı sağlayacaktır. Eğitim Reformu”muz kapsamında her ilde kurulacak yüksek öğrenim kurumlarında verilecek sayısız mesleğin eğitimiyle bu insanlarımızın meslek edinmesini sağlayacağız. Tarımda tarım ürünlerinin katma değeri yüksek sanayi ürünlerine dönüştürülmesini sağlayacak sektörleri teşvik edeceğiz. Tarımsal sanayide vergisizleştirme politikaları uygulayacağız. Bu sayede hem tarımı, hem sanayiye hem de kentleşmeyi teşvik etmiş olacağız.

Tarımda doğrudan desteğin yerini, taban fiyat uygulamasının yerine hedef fiyat uygulamasının getirilmesiyle, prim sistemiyle teşvik alacaktır. Mazot ve girdilerin tümünde üreticinin ödediği KDV iade edilecektir. Çiftçi ailelerine belli ölçütler gözetilerek asgari geçim desteği verilecektir.

İstlenen boyutlarda istihdam artışını yakalayamamızın temel nedeni, istihdamın, ekonomi, sosyal güvenlik, teşvik, rekabet, insan kaynakları ve işgücü, eğitim, yatırım ortamı, çalışma hayatı düzenlemeleri ve işgücü piyasasının yapısı konuları ile iç içe geçmiş yapısının gözardı edilerek kısmi ve sathi yaklaşımların getirilmesidir. Bu bağlamda işgücü eğitimi ve yaşam boyu öğrenim programları konusunda girişimde bulunan sektörel örgütler ve özel sektör kuruluşları da teşvik edilecektir. Ayrıca uygulayacağımız tüm teşvik yöntemleri, ülkenin tüm sorunlarına yönelik olarak geliştirdiğimiz çok alanlı, eşzamanlı yaklaşımımızın bir sonucu olarak gerçekleştireceğimiz “Vergi” ve “Temel Hizmetler Sigortacılığı” reformlarımızdan ayrı düşünülemez. Bu reformların getireceği esneklik ve teşvik niteliğindeki uygulamalar sayesinde girişimciliğin önündeki engeller kalkacak ve rekabet gücümüz artacaktır.

Teknoparklar gerçek işlevlerini yerine getirecek biçimde düzenlenecek, buralarda faaliyet gösteren şirketlere her türlü vergi muafiyeti, teşvik, altyapı sağlanacaktır.

Teşvik mevzuatının yeniden gözden geçirilerek, risk sermayesi oluşumu desteklenecektir. Stratejik bölgelere yönelik yatırımlar yapılacak ve bilişim alanında atılım gerçekleştirecek şehirler belirlenerek buralar bilişim üssü haline getirilecektir. Marka ve patent yaratıcılığı ve tasarım alanları teşvik edilecektir. Araştırmacılara yönelik teşvikler ayrı bir önem taşımaktadır, dolayısıyla **üniversitelerde görev yapan araştırmacıların teknoparklardaki şirketlerle araştırma temelli ticari sözleşme yapmaları teşvik edilecektir**

Ar-Ge teşvik fonlarının dağıtımında TÜBİTAK dışındaki devlet kurumlarının da ihtiyaçlarına yönelik olarak proje bazlı fon dağıtabilmesinin önü açılacaktır. Bu kaynak yönetimini ve denetimini kolaylaştıracak bir önlem olacaktır.

Büyük ölçekli ve geniş istihdam yaratıcı yatırımlar yatırıma özgü teşviklerden yararlandırılacaklardır. Yatırım teşviklerinin istihdam performansı izlenecektir. KOBİ’lerde istihdam teşvik edilecektir.

Kredi politikalarında istihdam yaratma kapasitesi bir teşvik unsuru olarak değerlendirilecektir. Bu uygulama kredi miktarları ile faiz oranları üzerinden bedeli hazineden karşılanacak kademeli teşvikler aracılığı ile gerçekleştirilecektir.

4. 16. Sıcak para hareketleri karşısında ulusal ekonominin rekabet gücü

Dünya ekonomileri küresel ticaret ve finans ağıyla bütünleşirken, fonların dolaşımı da gerek miktar gerekse hız olarak olağanüstü boyutlara ulaşmaktadır. Büyük miktarlarda finansal kaynaklar kimi zaman rasyonelliği tartışılır, adeta sürü içgüdüğü ile esnek bir şekilde yer değiştirmektedir. Küresel düzeyde toplam finansal varlıkların tutarı 2005 sonunda 140 trilyon dolarlık rekor bir büyüklüğe ulaşmıştır.

Ekonomimiz kurgusal olarak açık üreten bir ekonomidir. Gelir, üretim ve toplumsal refah düzeyi düşük, dağılım dengesiz, paylaşım adaletsizdir. İstikrarsız ve giderek dışarıya daha çok bağımlı hale gelen bir ekonomik sistemle yaşamaya çalışıyoruz.

Kayıtdışılığı önleyemeyen, sağlıklı bir vergi düzeni kuramayan Türkiye’de tüketim talebinin borçlanmayla karşılanması suretiyle büyüme yaşanıyor. Ortaya çıkan cari açık dışarıdan gelen kaynakla özellikle de sıcak para ile karşılanmaktadır.

Düşük kur-yüksek faiz politikasıyla ucuzlayan ithal mallar karşısında yerli üretim rekabet gücünü yitiriyor, işsizlik artıyor, borçlar yükseliyor, dış kaynak girişinin devamlılığına bağımlı hale gelen ekonomi kırılğan ve sürdürülemez dinamikler üzerinde giderek artan bedellerle sürdürülmeye çalışılıyor.

Borsa-faiz-kur üçgeninde getiri sağlamaya odaklı küresel finans akımları ülkelerin makro ekonomik dengelerini ve toplumsal dokularını altüst etmekte, büyük riskler biriktirerek sürdürülemez dinamikler üzerinde varlığını devam ettirmeye çalışmaktadır.

Küresel fonlar oluşan riskin gerçek boyutuna aldırmadan paralarını bu sistemde çevirmekte ve nemalandırmaktadır. Eskisinden farklı olarak ortaya çıkan yüksek getiri fırsatları nedeniyle daha kolay risk üstlenilmektedir.

Takibi ve kontrolü imkansız hale gelen kısa vadeli fon akımları türevlendirilmiş ve esnek bir şekilde finansal ağ içinde kolaylıkla hareket edebilmektedir. Kısa vadecilik ve risk al-kazan davranışının hakim olduğu küresel finans ağı küresel ekonomiyi kendisine bağlamıştır.

Orta ve uzun vadeli stratejiler ile entegre ve geniş açılı makro ekonomik yaklaşımlar terk edilmekte veya uygulanamamaktadır. Makroekonomik istikrar, toplumsal refah artışı, gelir dağılımı adaleti ve sürdürülebilir kalkınma konusunda yakın geçmişe kadar geçerli olan öncelikli politika hedefleri göz ardı edilmektedir.

Türkiye ekonomisi, dünyanın en yüksek reel faiziyle kaynak çekerek borçlanan, kalkınması için kullanabileceği tasarrufları iç ve dış rantıye kesimlere, spekülatif sermaye akımlarına aktaran bağımlı ve çaresiz bir ekonomi durumundadır.

Piyasalarını dışa açan Türkiye bundan gerektiği gibi yararlanamamaktadır. Ekonomide kendi kapasitesiyle ve potansiyeliyle dengeli ve sürdürülebilir akılcı bir sistem kuramamıştır.

Sonuçta ulusal düzeyde verimli ve rekabetçi bir ekonomi kuramadığımız gibi, küresel rekabet ve refahtan pay kapma yarışında da hak ettiğimiz konumun uzağındayız.

Türkiye, kaderini kendisi tayin edemeyen, iradesi teslim alınmış ve küresel rekabet karşısında üretim gücü tahrip olan ve toplumsal dokusu çözülen bir ülke durumundadır.

Ülkedeki bu düzene ve dünyadaki mevcut konumumuza itiraz ediyoruz. Çağdaş dünyanın bir parçası olmak demek, sisteme ulanan bir çevre ekonomisi, sürekli dışarıya bağımlı ve kaynak aktaran bir ülke olmak değildir.

Türkiye küresel refahtan daha çok pay alabildiği yeni bir rekabet modeli geliştirmek zorundadır. **Türkiye hızlı ve sürdürülebilir bir kalkınma altyapısına ancak yeni ve rekabetçi politikalar oluşturup ulusal bir sanayi ve akılcı teşvik politikası ile kavuşabilir.**

4. 17. Ekonomik kalkınmanın dinamiği olarak şehirler

İçinde yaşadığımız uygarlık bir şehir uygarlığıdır. Ekonomi politikaları bir yandan bu uygarlaşma (şehirleşme) sürecinin dinamiği olarak kurulurken, diğer yandan şehirlerin ve şehirleşmenin kendisini bir ekonomik kalkınma motoru olarak işlevi gözardı edilemez.

Şehirler “fırsat ekonomisi”nin hem hedefi hem dayanağı olacaktır. Ekonomi politikalarımız nüfusumuzu tamamen şehirlileştirecek kapasiteleri, yöntemleri hayata geçirmeye odaklanacaktır. Ekonominin hedefi insan mutluluğu ise çağımızda insanın tüm uygarlık nimetlerinden yararlanarak mutlu olabileceği yaşama alanı şehirlerdir. Bu amaçla iskan politikaları sadece konut üretme ve konut edindirme tutsaklığından kurtarılacak, şehirciliği ve şehirleşmeyi geliştirme ve yeni şehirler yaratma amaçlı olacaktır.

Yeni şehirler bir yandan varolan kentlerin yığılmış, kaotik yerleşimler olmalarını durduracak yeni yerleşim alanları yaratırken diğer yandan ekonomiyi yığılmanın (plansızlık ve kıtlık düzeni) getirdiği akıldışı ve olağanüstü maliyetlerden kurtaracaktır.

İnsan yerleşimlerine getirdiği rasyonellikle yaratacağı verimlilik ve tasarrufun yanısıra kentsel yenilenme ve yeni şehirler üretmenin başlı başına devasa bir ekonomi yaratacağı hiç kuşkusuzdur. Planlı, tasarlanmış, gelişebilir şehir yaratma iradesinin ortada olmamasının yarattığı sayısız maliyetlerden biri de arsa ve arazi rantlarıdır. Bu maliyet sadece pahalılık olarak ortaya çıkan bir maliyet olarak kalmamakta aynı zamanda sermayenin istihdam ve verimlilik yaratıcı alanlardan uzaklaşarak atalete yönelmesine neden olmaktadır. Türkiye ekonomisinin belası kayıtdışılığın hem kaynaklandığı hem de yoğunlaştığı alanların başında arsa, arazi, konut yani gayrimenkul piyasaları gelmektedir. Fiziksel altyapı, trafik, enerji israfı gibi somut alanlar yanında gettolaşma, eğitimsizleşme, zaman israfı gibi boyutları hesaplanamayan maliyetlerde ayrı ayrı verimsizlik konularıdır.

Oysa yapılması gereken insan yerleşimlerini ve şehirleri ihtiyaçlara ve gelecek öngörülerine uygun bir biçimde planlamak ve tasarlamaktır. Bu süreç tek başına kamu otoritelerinin imar yetkilerini doğru kullanmasından ibaret görülemez. Şehir demek yeni bir hayat demektir. Ve hayatın her alanında olduğu gibi şehir yaşamının da ekonomisi gözetilmelidir. Bir yandan tarım sektörünün rekabet üstünlüğü yaratabilecek verimliliğe ulaşması ve tarım işletmelerinde optimum ölçeklere erişilmesi diğer yandan kırsal kesime nitelikli hizmet götürmenin yüksek maliyetlerinin yanısıra imkansızlığı yeni şehirler politikasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Tasarruf açığı, piyasa sığılığı ve borç girdabı denkleminde sıkışmış bir ekonomi olarak Türkiye kendisine şu soruyu sormalıdır: Sorunumuz parasal darlık mı, kaynak kıtlığı mı yoksa kaynak yaratma beceriksizliği midir? Bizim cevabımız C şıkkı. Elinde bulundurduğu demografik kapasiteleri sözgelimi konut ve şehirle beraber gelen tüm ekonomik ihtiyaçlar için hazır bir talep potansiyeli olarak değerlendiremeyen bir aklın sorunu para ya da kaynak kıtlığı biçiminde tarif etmesinde şaşılacak hiçbir şey yoktur. Yüz milyona yönelen bir nüfusumuz “var” ve nüfusumuz kadar kentsel donanım ve kentsel yaşam gereksinimlerimiz “var”. Bizim “var” diye gördüklerimizi yokluk, darlık diye gören bakış açısının tek çaresi tersyüz edilmektir. Türkiye’nin şehirleşmenin hem müşterisi hem yaratıcısı hem de alanı olarak olağanüstü bir fırsatlar vatani olduğunu görmemek yoksulluğun ta kendisidir. “Kim görmek istemeyenden daha kör olabilir.”

Yeni şehirler Türkiye’nin sahip olduğu ister kamu ister özel kesime ait gayrimenkul stoklarının niteliksiz arazi vasıflarından çıkarılıp nitelikli varlıklar haline dönüşmesinin de aracı olacaktır. Bu sayede Türkiye gayrimenkul piyasalarına ve gayrimenkul borsalarına derinlik kazandırabilecek bir yandan yabancı sermayeyi yurtiçine cezbedecek diğer yandan kentsel rantların üretilmesi ve paylaşılmasına rasyonel ve rekabetçi bir düzen getirecektir. **Yeni şehirler vizyonunun yaratacağı ekonomik büyüklük bugünden öngörülebilir**

rakamların çok ötesine geçecek yüz milyar dolarlarla ifade edilebilir hacimlere erişecektir.

Bir ekonomi politik konusu olarak şehirler aynı zamanda rekabet gücü politikalarının da odağında yer alacaklardır. Kentler kendi özgün kapasiteleri ve imkanlarının yanı sıra kendi iradeleriyle yönelecekleri alanlarda da rekabet gücü yaratma politikalarıyla destekleneceklerdir. Bugünkü dünyada her kent tarihsel birikiminden, coğrafi imkanlarından ve diğer kapasitelerinden oluşan temalarla öne çıkmaktadır. Kentler seçtikleri ekonomik rekabet alanlarıyla kimlik kazanmakta ve bu kimliğin geliştirilmesi motivasyonu şehirlerin rekabet güçlerini ortaya çıkarmaktadır. Aynı şey Türkiye için de gerçekleştirilmelidir. Kentler ister sanayi, ister hizmetler, ister tarım sektörlerinde olsun yoğunlaştıkları alanlarda birer rekabet kapasitesi olarak görüleceklerdir. Bu amaçla teşvik politikalarında ve altyapı yatırımlarında bu temaları yani rekabet önceliklerini gözeten bölgesel ve sektörel tercihler yapılacaktır. Örneğin Denizli tekstil, mermercilik ve cam endüstrisi alanlarında birikmiş kapasitelere sahip bir kent iken bu alanda ulusal rekabet gücünü desteklemenin yolu bu birikimi güçlendirecek teşvik politikalarından geçer. Bugünkü uygulama “Denizli’ye bu kadar rekabet gücü yeter, biraz da Uşak’a teşvik verelim” derken Denizli’yi haksız rekabetle rekabet gücünden yoksun bırakmış, Uşak’ta da bir kapasite yaratmakta son derece yetersiz kalmıştır. Oysa Uşak başka sektörel önceliklerle desteklenerek kalkınması teşvik edilecek bir kent olabilirdi.

Yaşanan küreselleşme süreci ile ticaret, sermaye hareketleri ve teknolojinin yoğunlaşarak yayılması ulus devlet yapılanmalarını aşmıştır. Ülkeler arası fiziki sınırlar ve ekonomik sınırlamalar önemini giderek kaybetmiş, ülkelerin kendi toprakları ve küresel sistem üzerindeki egemenlikleri azalmış, şehirler küresel ekonomik sistemin yeni temel yapıtaşları olarak ortaya çıkmışlardır.

Ekonomik hayatı anlamanın yolu artık şehir ekonomilerinden geçmektedir. Bu nedenle şehirlerin küresel rekabet sisteminde ağırlıklarını artırmaları için diğer üretim merkezleriyle ticaret yapma imkânına sahip olmaları, üretim yelpazelerini genişletip girişimciliğe liberal bir ortam sağlayabilmeleri gereklidir. Bankacılık, ticaret, ulaşım ve bilişim gibi sektörlerde ulusal ve uluslararası sistemle bütünleşmiş olan şehirler ülkelerin kalkınmaları için dinamo görevi görürler.

4. 18. İstihdam

İstihdam yaratmak ancak girişimi özendirmekle mümkündür. Bir yandan istihdam yaratıcı girişimleri özendirmek, diğer yandan insanı işgücü olmaktan girişim kapasitesi olmaya yönlendirmekten söz ediyoruz.

Bugün istihdamın temel problemi ekonomi, sosyal güvenlik, teşvik, rekabet, insan kaynakları ve işgücü, eğitim, yatırım ortamı, çalışma hayatı düzenlemeleri ve işgücü piyasasının yapısı konuları ile iç içe geçmiş bütünleşmiş yapısı gözardı edilerek kısmi ve sathi yaklaşımların getirilmesidir.

Yoksullukla mücadelenin en önemli bileşeni verimli istihdamın artırılmasıdır. **Verimli büyümenin garantisi örneğin, tek başına eğitime yatırım ya da yabancı sermayeyi ülkeye çekmek değildir. Verimlilik artışı sağlamak ve yoksulluktan kurtulmak için sahip olunan kaynakları iyi kullanmak gerekir.** Diğer deyişle, makroekonomik dengeleri kurup bu alanda reformlar yapmanın yanısıra girişimciliği destekleyen, iş kurmayı basitleştiren, finansmana erişmenin kolay olduğu bir ortam oluşturmak gerekir.

Kadınların eşit koşullarda rekabet edebildiği ve eşit oranda işgücüne dahil olduğu ülkeler değişime en açık, en dinamik ve hoşgörülü toplumlardan oluşmaktadır. Ne yazık ki ülkemizin bu konudaki notu kırıktır. Yine istihdam piyasamızın pek çok önemli yapısal problemi olmakla birlikte genç işsizliği, eğitilmiş genç işsizliğinin yüksek oluşu ve uzun dönemlerden beri iş aramakta olanların ve iş bulma ümidini yitirerek iş piyasasından çıkanların giderek artması ülkemizde işsizliği yapısal işsizlik haline geldiğini ve radikal önemli adımların atılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sürdürülebilir bir büyüme için hem emek verimliliğini hem de istihdam artışını birlikte sağlayıcı politikalara gidilmelidir. İstihdam artışı ve verimlilik artışını beraber yakalayan ülkeler sürekli büyüme sağlayabilmektedirler. Ülkemizdeki işsizlik Türkiye'nin gerçek anlamda büyümesinin önündeki en önemli engeldir. Bugün Türkiye'de değerlendirilmeyen ciddi bir istihdam potansiyeli bulunmaktadır. 2005 yılı istihdam/nüfus oranı %30,7'dir. Bu durumda istihdamı artırmak asıl amaç olmalıdır. Üretkenliği artan bir sektörde istihdam azalıyorsa zamanla o sektörün katkısı da azalacaktır. Ekonomi-istihdam-verimlilik dengesinde en önemli formül; verimlilik artışının istihdam maliyet artışlarının üzerinde tutulması halinde istihdamın artmasıdır. Ülkemizde işgücü maliyetleri verimlilikten daha fazla arttığı için bu istihdamın artmamasına işletmelerin çalışanların verimlilik artışlarını ücretlerine yansıtmasına neden olmaktadır.

Son yıllardaki eğilim istihdamsız büyümedir. Gerçek verimlilikle beraber gelecek büyüme, zenginlik ve refah yaratmalı, gelir dağılımındaki dengesizliği düzeltmeli ve yoksulluğu azaltmalıdır. İyi bir büyüme gerçek anlamda rakamların sosyal kalkınmaya yansımalarıdır. Çünkü bir ülkedeki büyüme ne kadar hızlı olursa olsun ülkede halen işsizlik devam ediyorsa, en yoksul ile en zengin arasındaki uçurum her gün biraz daha artıyorsa ve yoksulluk oranı yükseliyorsa, o ülke ciddi problemlerle karşı karşıya demektir. Toplumsal sorunların temelinde bu tarzda ekonomik problemler yatmaktadır. Bu nedenle büyümenin sosyal yapımıza olumlu katkı yapabilecek politikalarla beslenmesi gerekmektedir. Ancak bu durumda verimlilik ve büyüme objektif olarak değerlendirilebilecektir.

Verimlilik artışı mikro düzeyde yeni istihdam imkanları yaratır, maliyetleri azaltır ve üründe kalite sağlayarak rekabet gücünü artırır. Makro düzeyde ise büyümenin lokomotifidir. Eğer bir ülkede verimlilik artışından bahsediliyor ve istihdam aynı paralelde artmıyorsa doğru bir büyüme ve verimlilik analizinden söz edemeyiz. Çünkü verimli bir ekonomi daha fazla sermaye çeker ve yeni iş imkanları yaratır.

Verimlilik artışı ile paralel bir büyüme için doğru yatırım ve istihdam politikaları benimsenmeli, teknoloji kullanımı artırılmalı ve teknoloji odaklı politikalar izlenmelidir. Uzun dönemde ekonomik büyümenin en önemli kaynağı teknolojik gelişme sonucu sağlanan üretkenlik artışı olacaktır. Verimliliğe dayalı bir büyüme yatırım, istihdam, eğitim, teknoloji gibi her alanda ele alınmalı, hem ulusal hem de sektörel düzeyde kapsamlı politikalarla beslenmelidir.

Fırsatla buluşan insan ancak ve ancak rekabetçi bir ekonomide mümkündür. Herkesin fırsat eşitliği içinde istihdam imkânlarına ulaşmasını hedefleyen politikamızın temel hedefleri şunlardır:

- İşveren üzerinde ağır yükleri olan işveren primleri temel hizmetler finansman modeli ile tamamen kaldırılacaktır.
- Zorunlu istihdam kaldırılacak, özürsüz, eski yükümlü ve terör mağduru gibi grupların istihdamında işverene zorunluluk getirilmeyecek, fakat teşvik edilecektir.

- Çalışan sayısına endeksli değil teşviğe dayalı iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri esası getirilecektir.
- Her ilde ihtiyaç olan mesleklere yönelik düzenli meslek analizleri yapılacaktır.
- İllerdeki meslek eğitimi, ortaöğretimde yönlendirme yükseköğretimde lisans ve yüksek lisans öncelikleri bu analizlere göre şekillendirilecektir.
- Meslek Yeterlikler Kurumuna önem verilecek ve meslek standartları belirlenerek uygun niteliklere sahip elemanlar yetiştirilecektir.
- İşgücü eğitiminde sektörel örgütlere ve özel sektör kuruluşlarına yetki ve sorumluluklar verilecek bu alana dönük girişimleri teşvik edilecektir.
- Ortaöğretimde mesleğe yönlendirme müfredatı işgücü piyasasının ihtiyaçları gözetilerek düzenlenecek, meslek eğitiminde yüksek okullaşma ön lisans ve lisans düzeyinde meslek eğitimi yaygınlaştırılacaktır.
- Mesleki eğitim verecek bölüm, dal ve alanlarda eğitim kurumları işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre yönlendirilecektir. İşverenin ihtiyacına yönelik istihdam garantili programların mekanizması kurulacaktır.
- Meslek eğitimi kurumlarıyla işgücü piyasaları arasında işbirliği ve dayanışma mekanizmaları kurulacaktır.
- Çalışma saatleri artışı ücrete yansımak zorunda olacaktır.
- Ulusal Rekabet Kurumu kurularak, rekabeti etkileyen tüm veriler istihdam ve yatırım ekseninde devamlı değerlendirilecektir.
- Marka ve patent yaratıcılığı ve tasarım alanları teşvik edilecektir.
- Büyük ölçekli ve geniş istihdam yaratıcı yatırımlar yatırıma özgü teşviklerden yararlandırılacaklardır. Yatırım teşviklerinin istihdam performansı izlenecektir.
- Vergi ihracata duyarlı olacaktır.
- Araştırma geliştirme alanı başlı başına bir istihdam sektörü olarak ortaya çıkarılacak, bu alan en yüksek düzeyde özendirilecektir.
- Üretime kaynaklık etmeyecek tasarrufların atıl rant alanlarına yönelmesi ve ekonomi dışına çekilmesini önlemek için Atıl Sermaye Vergisi alınacak dolayısıyla sermaye istihdam yaratan yatırımlara yönelecektir.
- Gelir ve kurumlar vergisinde getirilecek olan “üretim artış istisnası” ile işletmeler üretime, yatırıma ve istihdama yönlendirilerek “katma değer” artışına teşvik edilecek, çıktı artışı sağlayan işletmelere artış oranında vergi avantajı sağlanmış olacaktır.
- Kredi politikalarında istihdam yaratma kapasitesi bir teşvik unsuru olarak değerlendirilecektir. Bu uygulama kredi miktarları ile faiz oranları üzerinden bedeli hazineden karşılanacak kademeli teşvikler aracılığı ile gerçekleştirilecektir.
- İstihdam ve girişimciliğe prim veren mikro kredi anlayışı olacaktır.
- Okullarda girişimcilik dersi konulacaktır.

- Yaşam boyu öğrenim programları düzenleyen işverenler desteklenecektir.
- KOBİ'lerde istihdam teşvik edilecektir.
- Kamu ve özel istihdam bürolarının esnek çalışma biçimlerini istihdam etmeleri sağlanacaktır.
- İŞKUR'un sadece iş bulma fonksiyonu değil mesleki danışmanlık, rehberlik ve mesleki eğitim fonksiyonunu da etkin bir biçimde yerine getirmesi sağlanacaktır.
- Çevre ülkeler, AB ve dünya işgücü piyasaları yakından izlenerek "İşgücü İhraç Planlaması" yapılacaktır.
- İhtisas gümrükleri işlerlik kazanacak yerli istihdamı baltalayan, haksız rekabet yaratan ithalata son verilecektir.
- Yerel yönetimler de istihdam, mesleki eğitim ve yaşam boyu öğrenimde söz sahibi olacaktır.
- Başta Ekonomik Sosyal Konsey olmak üzere sosyal ortaklar ve sivil toplumun sosyal diyalog mekanizmalarına katılımı artırılacak ve buralarda istihdamı artırıcı işsizliği önleyici mutabakatlar oluşturulacaktır.
- Valilik, yerel yönetimler, yerel sosyal ortaklar ve sivil toplumun katılımıyla her ilin Stratejik İstihdam Planları hazırlanacak ve uygulanacak, merkezi idare bunların performanslarını takip edecektir.
- Her türlü strateji ve politikanın istihdama etki değerlendirmeleri ve mevzuat çalışmaları yapılacaktır.
- İşini kurmak isteyen, fikirlerini ticarileştirmek arzusunda bulunan girişimcilere yardım eden değişik yapılarda Girişimci Merkezleri ile yardımcı olunacaktır.
- Risk sermayesi, ipotek-mortgage ve takas (barter) sistemlerinin geliştirilmesi ile sanayi ve ticaret gelişecek istihdam artacaktır.
- İhracat için yatırım ve üretimi artırmak, yabancı sermaye ve teknoloji girişini hızlandırmak, ekonominin girdi ihtiyacını ucuz ve düzenli şekilde temin etmek, dış finansman ve ticaret imkanlarından daha fazla yararlanmak üzere serbest bölgelerde çalışan firmalar ve burada çalışan personelle ilgili vergi iyileştirmesi yapılacaktır.
- Sosyal güvenlik fon birikimleri başta olmak üzere bireyin ortak olduğu ulusal servet istihdam ve girişim sermayesi olarak kullanılacaktır.

4. 19. Zihniyet değişimi ve yenileştirmecilik (Innovation)

Yenileştirmecilik bir zihniyet durumudur, sorunlara yeni çözümler üretmek, yeni yollar keşfetmektir. Yenileştirmecilik yeniliğin ekonomik ve toplumsal anlamda başarılı bir biçimde üretilmesi, kullanılması ve bir yarara dönüştürülmesidir. Yenileştirmeci olmak cesaretli olmayı ve alışkanlıkları kırmayı gerektirir. Yenileştirmeci tutucuyu huzursuz eder. **Partimiz yenileştirmecidir.**

Yenileştirmeciliğin hayatımızdaki yerini çeşitli araçlar vasıtasıyla görüyoruz. İnternet bilgiye ulaşmada fırsatlar sağlıyor, kesimler arasındaki bilgi gediğini azaltıyor. Yeni teknolojiler ile

kamu hizmetleri daha etkin hale geliyor, güvenli, rahat çalışma koşulları doğuyor, şehirleşmede, siyasette, tıpta doğrudan insan yaşamına yönelik anlamlı sonuçlar doğuruyor. Yine yenileştirmecilik, her alanda kullanılan malzemelerden tutun üretim tekniklerine, emeğin örgütlenmesine, yönetim ve iletişim biçimlerinde, tasarımlarda muazzam imkanlar sağlıyor.

Yenileştirmeciliğin en önemli unsurlarını **araştırma-geliştirme çalışmaları ve yeni teknolojiler** oluşturmaktaysa da bunlar yeterli değildir. **Organizasyonların üretim, yönetim ve dağıtım biçimlerini dönüştürüp** çıktılarını **ekonomik ve toplumsal bir yarara** dönüştürecek biçimde Ar-Ge sonuçlarını ve yeni teknolojileri kullanabilmesi gerekiyor.

Tüm bu getirileri elde edebilmek için insan kaynaklarının niteliği yaşamsal önem taşımaktadır. **Bireylerin bilgiye nasıl ulaşacağını ve bu bilgiyi nasıl kullanıp dönüştürebileceğini** öğrenmesi, özgüvenli ve işbirliğinin önemini bilincinde, görev duygusu gelişkin, karar verme yeteneğine sahip bireylerden oluşan bir toplum yapısı gerekmektedir.

Yenileştirmeci bir toplumun temel taşlarından biri de **yönetimsel gücünün** yüksek olması, **hukukun üstünlüğüne** dayanan bir yönetim biçimine sahip olmasıdır. Her anlamda **güçlü bir altyapı** da yenileştirmeciliğin olmazsa olmazlarından.

Yenileştirmeci toplumlar genelde **rekabet gücü yüksek** toplumlardır.

Yenileştirmeci bakış açısının güçlenmesi için bir ülkenin eğitimde, ekonomide, sanayi ve ticaretle birbiriyle **eşgüdüm içinde stratejik politikalara** gereksinimi vardır.

Yenileştirmecilik **sürece** odaklanır. Yeni ürünleri mümkün kılan süreçler önemlidir.

Araştırma geliştirme faaliyetlerinin sonuçlarını ülke için rekabet üstünlüğü yaratan ürünlere, hizmetlere dönüştürebilmek yenileştirmeci yaklaşımdır

Para istikrarı ve makroekonomik dengelerin yerli yerinde olması, şirketlerin daha uzun vadeli düşünebilmesine dolayısıyla da Ar-Ge çalışmalarına daha fazla eğilmesine fırsat tanır.

Küresel rekabette öne çıkan temel unsurlar insan, bilgi, teknoloji ve örgütlenmedir.

Rekabet politikasının içeriği ve yönü, kaçınılmaz bir şekilde politikanın uygulanacağı ekonominin ulusal yapısına ve uluslararası ilişkilerine bağlı olarak değişmektedir. Ancak rekabeti belirleyen unsurlara bakıldığında temel bazı unsurları görmek mümkündür.

Eğitilmiş ve yüksek donanımlı bireyler ve vasıflı işgücü, yenilikçilik ve teknoloji üretimi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin üretim süreçlerinde kullanımı, eğitim, kurumsal ve hukuki yapı ve örgütlenme biçimleri belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadırlar. Bunların tamamı doğal kaynaklar gibi verili ve sınırlı olmayıp üretilebilen ve dönüştürülebilen unsurlardır. Doğal kaynakların üretim ve rekabetteki rolü gerilerken, üretilmiş varlık ve değerler belirleyici hale gelmiştir.

Ulusal rekabet stratejimizin hedefi, küresel rekabet içinde ulusal rekabet kapasitemizi maksimize etmektir. Rekabet politikamız ile beraber gelişmekte olan bir ülke değil “Güçlü Türkiye” olmayı amaçlıyoruz. Bu doğrultuda fırsatla buluşan insan, fırsatla buluşan millet ve öncü Türkiye en temel hedefimiz olacaktır.

Öncü ülke olma amacına güçlü/rekabetçi bir ekonomiyle ulaşılabilir. Tarımdan sanayiye, hizmet sektörüne kadar tüm ekonomik sektörlerde radikal değişikliklerle küresel ekonominin ölçülerine göre bir yeniden yapılandırma, çetin rekabet şartlarına uyum gösterme marifetiyle Türkiye politik ve toplumsal hedeflerine ulaşabilir. Türkiye'nin geleceğine yönelik sadece iyi

niyet sahibi olmak, temennilerde bulunmak yetmez, bunları fiiliyata taşıyacak şartların, araçların da hayata geçirilmesi gerekir.

Partimizin uygulayacağı tüm dönüşüm politikalarının amacı ulusal rekabet gücümüzü artırmaktır. Hedeflediğimiz gibi küresel sistemde lider ülke konumuna oturabilmemiz için **düşünme biçimimizi, öğrenme biçimimizi, üretim biçimimizi, iş görme biçimimizi, örgütlenme biçimimizi, ilişki kurma biçimimizi**, kısacası kendimizi her yönden yeniden gözden geçirmemiz gerekmektedir. Güçlü ekonomiye geçişin anahtarı girişimcilik ve rekabet gücünün artmasıdır. Bu noktada yenileştirme (innovation) kilit rol oynamaktadır.

Rekabet gücünün ana bileşenleri, yüksek kalite, düşük maliyet, verimlilik, yenilik ve yaratıcılıktır. Bu, ticaretten hizmet sunumuna, yönetimden bireysel alana, hemen her konuda geçerlidir.

Ülkemizin baş etmeye çalıştığı sıkıntılardan kurtulmasının yolu, her alanda bireysel ve toplumsal yaratıcılığı geliştirmektir. Yaratıcılık farklılaşmanın da anahtarıdır. Farklılaşma ise rekabet gücünün artmasında önemli etkenlerden biridir. Rekabet gücü kazanmada, rakipleri iyi tanıyıp çözümleyebilmek, bir patent bilinci oluşturmak, pazarın eğilimlerini fark etmek, yapılan çalışmaların arşivini iyi tutmak ve kalıpların dışına çıkabilmeyi başarmak da diğer etkenlerdir.

Ülkemizde Ar-Ge'nin GSMH içindeki payı yalnızca %0,65'tir

Dünya ticaretinde ileri teknoloji ürünlerinin payı gün be gün artmaktadır. Ülkemizde toplam ihracat ürünleri içinde yüksek teknolojiyle üretilen ürünlerin oranı %2'dir. Bu gerçekten de dokunaklı bir rakamdır.

OECD'ye göre bir ülkede refahın ve istihdamın artması, o ülkenin yenileştirme ve uyumlanma kapasitesine bağlıdır.

Yenileştirmeciliğe ve Ar-Ge'ye yatırım yapan işletmeler, verimliliklerini ve karlarını artırarak uluslararası arenada rekabet güçlerini yükseltirler. Bir ürün ya da hizmette, bunların üretim ve dağıtım süreçlerinde, tasarım veya pazarlama yöntemlerinde yenilik yapılabilir ve bu ekonomik bir faydaya dönüştürülebilir. Dolayısıyla istihdam artışı üzerinde yenileştirmeciliğin olumlu bir etkisi vardır. Ayrıca yenileştirmeci yaklaşımların nitelikli işgücüne gereksinim duyduğunu da göz ardı etmemek gerekir.

Ar-Ge çalışmalarında bilimi üreten ve sorunların çözümüne ilişkin araştırmalar yapabilen üniversiteler ile mevcut teknolojiyi kullanan ve bunu üretime dönüştüren sanayi kesimi arasında daha sıkı işbirliği gerçekleştirilmesi bir zorunluluktur. Ülkemizde üretici kesim ile üniversiteler arasında gerçek bir işbirliğinden söz etmek oldukça güç olduğundan, bu durum bir katma değere dönüşmemektedir.

Belli bir bölge veya sektörde etkinlik gösteren büyük şirket, üniversite, KOBİ ve kamu araştırma kurumlarının biraraya gelmesiyle oluşan kümeler, ortak bir hedef etrafında birleşen ve birbirinin eksikliğini tamamlayarak işbirliği yapan ağı yapılar şirketlerin ekonomik gücünü artırır.

Yenileştirmeciliğin ekonomik ve toplumsal gelişmişlik açısından önemi konusunda toplumun her kesiminde farkındalık yaratılması gerekmektedir. İnsanların bilinçlenmesi ve kaliteli olanı talep etmesi dinamizmi artıran bir etki yaratır.

Kamu satın alımları yenileştirmecilik politikalarını desteklemek açısından oldukça önemlidir. Örneğin, Hindistan ve Çin küresel boyutta rekabet gücünü artırmak istediği sektörleri bu yolla da desteklemektedir.

Patent sayısının yükseltilmesi önemlidir. Bu bağlamda araştırmacılara yönelik teşvikler ayrı bir önem taşımaktadır, dolayısıyla **üniversitelerde görev yapan araştırmacıların teknoparklardaki şirketlerle araştırma temelli ticari sözleşme yapmaları teşvik edilecektir. Ulusal kalite standartları** gözden geçirilecek, dünyayla uyumlu hale getirilecektir. **Matematik altyapısı** güçlendirilmelidir. Girişimci ruhunun küçük yaşlardan itibaren aşılması için eğitim sisteminin de yeniden yapılandırılması şarttır.

KOBİ'ler ve üniversiteler arasındaki duvarları yıkmaya yönelik politikalar geliştirilerek bunlar konusunda ısrarcı olunacaktır. Bilindiği gibi Ar-Ge'ye ayrılan kaynakların artırılması tek başına yeterli değildir. **Ar-Ge sonuçlarının yeniliğe ve buluşa dönüşmesini ve girişimcilik ruhunun toplum tarafından benimsenmesini sağlamak gerekmektedir. Risk sermayesi** kültürünün ve uygulamalarının da yerleşmiş olması önemli bir unsurdur. Ayrıca yenileştirmeciliğe ve Ar-Ge'ye ilişkin politikaların izlenip doğru bir biçimde değerlendirilmesini sağlayan bir mekanizmanın kurulması da şarttır.

Adil rekabet ortamının sağlanmış olması da şirketleri yenileştirmeciliğe yatırım yapmaya teşvik eder. Yeni geliştirilen teknolojilerin ticarileşmesi aşamasında **fikri hakların korunması** ise en önemli unsurlardan biridir. Sağlam bir telif hakları yasasının varlığı ve uygulanması yenileştirmeci etkinliklerin gerçekleştirilmesinde büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde yenileştirmecilik zihniyetinin yerleştirilmesi yönünde sağlam adımlar atılamamasının en önemli nedenlerinden biri **siyasi irade** eksikliğidir. Geçmişten gelen birikimi ve deneyimi kullanarak **yenileştirme** etkinliğinde bulunmak ve kurumsallaşmayı yerleştirerek sürekliliği sağlamak için toplum olarak zihniyetimizde bir yenileştirmeye gereksinim duymaktayız. Yenileştirme kültürünün oluşması **öğrenen bireyler, öğrenen toplum ve öğrenen organizasyonlara** sahip olabilmemiz açısından önem taşımaktadır. Toplum olarak gündelik kaygılarla düşünme kısırlığından kurtulup uzun vadeli stratejik düşünme yetisini kazanmak zorundayız. **Ülkemizin teknolojiyi transfer edip taklit eden üretim yapısından teknolojiyi üreten ve bunu ihraç eden bir yapıya kavuşması gerekmektedir.**

Ayrıca ülkemizde **işbirliği kültürünün** yerleştirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu kültürün eksikliği kendini üniversite-sanayi işbirliği konusundaki aksaklıklarda da göstermektedir. Yasal zemin olsa dahi bu konuda kayda değer bir ilerleme sağlanamamıştır. Oysa işbirliğinin, teknolojik gelişmelerin ya da pazara erişimin maliyetlerinin ve taşıdığı potansiyel risklerin azaltılması, büyük miktarlarda üretim yapılabilmesi ve yeni ürünlerin geliştirilerek ticarileştirilmesi yönünde büyük katkıları vardır.

Tüm bu nedenlerle, özellikle **eğitim sisteminin**, yenileştirmeciliği merkeze alacak biçimde yeniden düzenlenmesi ve çocuklarımızın veriler arasında ilişki kurup bilgiyi üretme yetisine ve yenileştirmeci bir bakış açısına sahip olacakları biçimde tasarlanması gerekmektedir. Okullarda çocuklarımıza girişimcilik ruhunun kazandırılması yönünde programlar düzenlenmelidir. Buluşçuluğun "tuhaflık" kategorisinden çıkarılıp övgüye değer bir tutum olduğu düşüncesi yerleştirilebilmeli ve **her vatandaşa düşen görevin**, ürettiği mal ve hizmetleri geliştirmek, yenileştirmek olduğu hepimizin zihnine çakılmalıdır. Artık hepimiz sürekli öğrenmek zorundayız. Partimizin hayata geçirmeyi taahhüt ettiği **Eğitim Reformu'nun** temelinde işte bu yaklaşım yer almaktadır.

Ayrıca iletişim altyapısının güçlendirilmesi temel önceliklerimizden olacaktır. Bilişim sektörünün hem kendisinin bir sektör olarak gelişimi, hem de iş dünyasında kullanımının yaygınlaştırılması iş dünyasına hız, esneklik, kaynak tasarrufu ve verimlilik artışı olarak yansıtacaktır. Partimiz internetin günlük yaşamda, kamu hizmetlerinden yararlanırken ve iş dünyasında yaygın biçimde kullanılmasının bilişim teknolojisinin yaygınlaşmasında ve toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir parçasına dönüşmesinde önemli rol oynadığının

bilincinde olarak sayısal uçurumun giderilmesi konusuna özel duyarlık göstermektedir. Yaygın ve ucuz internet erişimi ve e-devlete geçiş önceliklerimiz arasında yer almaktadır.

Yenileştirmeciliğe yaklaşımımızı hayata geçirmek için, iktidara geldiğimizde **Türkiye Yenileştirmecilik Enstitüsü'nü** kuracağız. Devlet tarafından desteklenecek bu enstitünün yapısı özerk olacaktır. Bu enstitünün görevleri arasında üniversiteler ile KOBİ'ler arasındaki eşgüdümün ana merkezi olmak, sektörlerle ücretsiz danışmanlık hizmeti vermek, özel sektörde ve kamu sektöründe çalışan elemanlara uzmanlaşma konusunda hizmet vermek bulunmaktadır. Ayrıca Enstitü'nün Siyasette Yenileştirmecilik ve Yönetişim, Nanoteknoloji ve Biyoteknoloji Enstitüsü gibi alt birimleri de bulunacaktır.

Üniversite-sanayi işbirliğini özendirmek için üniversitelerin bünyesinde kurulacak olan **girişimci merkezleri** finansmana erişim, üretim, pazara erişim, patent alma gibi konularda danışmanlık hizmeti de verilecektir. Bu merkezler üniversite, teknokent şirketleri ve sanayi arasındaki eşgüdümü sağlayacaktır.

Seçilmiş 5 teknoparkta üniversite-özel sektör ve devlet girişimiyle nanoteknoloji ve biyoteknoloji alanlarında çalışacak işletmeler kurulacaktır. Devlet hisseleri 10 yılın sonunda devredilecektir. Bu şirketlerde uzmanlaşarak kendi işlerini kurmak isteyen uzmanlara ucuz kredi sağlanacaktır. Teşvik fonlarının dağıtımında TÜBİTAK dışındaki devlet kurumlarının da ihtiyaçlarına yönelik olarak proje bazlı fon dağıtabilmesinin önü açılacaktır. Bu kaynak yönetimini ve denetimini kolaylaştıracak bir önlem olacaktır.

5-Fırsat ekonomisiyle birlikte yenilenen sektörler

5.1. Tarım

Dünyada sanayide gelişmiş ülkelerin neredeyse tamamına yakını tarımda da en gelişmiş ülkelerdir. Bu ülkelerde, bir yandan sanayi desteklenirken diğer yandan da tarım sektörü ihmal edilmemiştir. Ülkemizde bugüne kadar hep ikinci planda tutulan tarım sektörü, milli gelire katkısı bakımından çok önemli stratejik bir yapıya sahiptir.

Şimdiye kadar uygulanan tarım politikalarının çarpıklığı sebebiyle çiftçilerimiz bırakın dünya çiftçileriyle rekabeti, kendi geçimlerini bile sağlayamama durumuna düşmüş, göç etmek zorunda kalmış ve şehirlerde çok daha kötü şartlarda hayatın sürdürüldüğü varoşları oluşturmuştur. Çiftçilerimizin buldukları yerde ülke üretimine katkıda bulunması ve mutlu olarak yaşaması gerekmektedir.

Amaç, insanlarımızın mutluluğu olduğuna göre, tarıma ilişkin değerlendirme ve düzenleme çalışmalarının amaca uygun bir şekilde düşünülmesi ve ortaya konması gerektiğinden yeni ve çağdaş bir tarım politikasına ihtiyaç vardır. Ancak; tarım politikası geniş bir kitleyi doğrudan ilgilendirdiği için kentleşme, istihdam, eğitim ve sanayileşme politikaları ile birlikte ele alınmak zorundadır.

Yeni bir tarım politikası oluştururken **mutlaka;**

- **Tarımda rekabet gücünü ve verimliliği artırıp, üretim maliyetlerini düşürecek,**
- **Tarım işletmelerini modernleştirerek teknolojik yapıda ve tarımsal sanayi ile entegrasyonunu sağlayacak tedbirler göz önüne alınacaktır.**

5.1.1. Tarım stratejimiz

Planlama

Tarımsal planlamada hedef, ülkenin ihtiyacı olan ürünlerin üretilmesi amacıyla ürün deseni oluşturmaktır. Türkiye'nin ihtiyacı ekosisteme duyarlı bir tarımsal planlamadır. Bu amaçla üretim planlaması ihtiyaca ve pazar planlamasına göre, piyasa mekanizmalarıyla gerçekleştirilecektir. Yani hali hazırdaki toplam 151 kalem destek yerine etkin bir prim sistemiyle teşvik ve **çiftçilerimize asgari geçim desteği uygulanacaktır**. Prim sistemleri taban fiyat uygulamasının da yerini alacaktır. Esas olan hedef fiyat uygulamasıdır. TMO işlevini piyasa düzenleyicisi olarak yerine getirecek, bu sayede kaynakların doğrudan doğruya üreticiye, çiftçiye aktarıldığı bir düzen kurulmuş olacaktır.

Avrupa Birliğinde bulunan FEOGA benzeri Tarımsal Destekleme ve Garanti Fonu kurulacak ve bütün tarımsal ve kırsal amaçlı kredi, sübvansiyon, teşvik ve desteklemeler bu fonun denetiminde yönlendirilecektir. Projelerin teknik kabul ve işleyiş mekanizması Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca düzenlenecektir.

Çok parçalı yapıya sahip topraklarımızın bölünmesinin önüne geçilerek, tarım işletmelerinin büyütülmesi sağlanacaktır. Bunu sağlamak amacıyla Medeni Kanunun mirasla ilgili toprak hükümleri değiştirilecek, kardeşlerden birine işletmeyi yönetme hakkı verecek düzenlemeler getirilecektir. Arazi toplulaştırılması çalışmaları hızlandırılarak, toplulaştırmaya katılan **çiftçilere uygun konut yardımı, tarım dışı kalanlardan başka sektörlerde istihdam edilenlere belli bir süre boyunca sigorta muafiyeti** gibi benzer teşvikler sağlanacaktır.

Toprak Yasası, gerekli yönetmelikler çıkarılarak etkin bir şekilde uygulanacak, toprak özellikleri, arazinin konumu ve toprak verimliliği indekslerine dayalı Türkiye'ye has bir arazi kullanım planlaması modeli geliştirilerek, bir "arazi sınıflama sistemi" oluşturulacaktır.

Sulama

Tarımda suyun etkin kullanımını sağlayan yağmurlama ve damla sulama gibi modern, basınçlı sulama yöntemleri yaygınlaştırılarak, bu konuda düşük faizli kredi kullanımı başta olmak üzere, katılımçılık ilkesi esas alınarak çeşitli sulama projeleri uygulanacaktır. Bunları gerçekleştirmek amacıyla Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına bağlı **Toprak-Su Genel Müdürlüğü yeniden kurulacaktır**. Büyük sulama yatırımlarının ve projelerinin gerçekleştirilmesinde; yarım kalan ve acil olan yatırımlara öncelik verilerek, enerji ve sulama ortak amaçlı barajlardan elde edilen gelirlerinden **sulama yatırımları** finanse edilecektir.

Bitkisel Üretim

Bitkisel üretimde çevre dostu üretim tekniklerine (iyi tarım uygulamaları, organik tarım vb.), ve çevre koruma önlemlerine önem verilecek, özellikle dış pazarlara yönelik yeni meyve ve sebze çeşitleri geliştirilerek, yüksek verimli ve üstün nitelikli tohumluk üretimi yaygınlaştırılacaktır.

Sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde tartışmalı da olsa hızla gelişen bir alan tarımsal biyoteknolojidir. Ancak; dünyadaki eğilim, genetik olarak müdahaleye uğramış tohumların kullanımında kimi tehditlerin varlığına rağmen stratejik bir alan olan biyoteknolojinin sıkı denetim altında geliştirilmesi yönünde olmaktadır. Böyle bir denetim, genetik olarak müdahale edilmiş türlerin insan sağlığı ve çevre için oluşturduğu risk tehdidinin doğru tespit edilmesi ve fayda/zarar belirlemeleri için de zorunludur. Genetik öz kaynakların korunması, çeşitliliği ve kullanımının gözetilmesi, sürdürülebilir tarım için esastır.

Sermayenin tarımda değeri sağlanacak, atıl makine kapasiteleri kullanılarak işletmeler için ekonomik bir değer oluşturulacaktır. Ürün bazlı havza projeleri hayata geçirilerek sanayicinin en ucuz ve en kolay şekilde hammaddeye bu bölgelerden ulaşması sağlanacaktır. Böylece sanayicinin yatırım yapmasının önü de açılmış olacaktır. Bütün gelişmiş ülkelerde mevcut olan bu yapı ülkenin neresinde ne ekilecek, ne biçilecek bilmemizi sağlayacak, **ürün planlamasını** da hayata geçirecektir.

Üründe maksimum çeşitlilik sağlanmalı ve ürün deseni yakalanmalıdır. Bu açıdan organik tarımda dünyada markalaşma açısından Türkiye'nin önünde büyük fırsatlar vardır. Ürün bolluğu anlamında ilk hedefimiz **organik tarımı güçlendirmek olacaktır**. Bunun için organik tarımda uzmanlaşmamızı sağlayacak bilgi düzeyinin artırılması ve üreticinin organik tarıma adaptasyonu sağlanmalıdır. İç pazarda ürüne talep yaratacak etkin bir sistem kurulacak, ürün yelpazesi genişletilecektir. Hızlı bilgi akışı ve planlama için altyapı ve örgütlenmeden faydalanılacaktır. Bu alanda öne çıkmak isteyen üreticilere finansal imkânlar temin edilerek markalaşma yolunda ciddi bir ivme kazandırılacaktır. Üretim teknikleri ve gelişim projeleri desteklenecek, organik üretim ihracata yönlendirilecektir.

Organik tarımın sağlık konusunda sağlayacağı yararların yanı sıra, özel bilgi isteyen niteliğiyle ziraat mühendisleri için yeni istihdam sahaları anlamına geldiği ortadadır. Organik ürünlerin ihracat fiyatı diğer ürünlerden ortalama 20 kat fazla olduğu için ihracat gelirlerimiz artacak, ürün çeşitliliği sağlanacak, ürünlerimiz uluslararası piyasalarda markalaşacak, rekabet üstünlüğü elde edilecektir.

Tarımda teknoloji kullanımının ve birim alandan alınan verimi artırmanın bir diğer yolu da hassas tarım uygulamalarıdır. **Hassas tarım** uygulamalarıyla bilgi, üretime yönlendirilmektedir. Artık doğal kaynakların ve çevrenin korunması esasında sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkmıştır. "Tarımsal üretim sistemi"nin yerini "sürdürülebilir tarım sistemi" almış ve hassas tarımı doğurmuştur. Sürdürülebilirlik veya tarımda sürdürülebilirlik pek çok artı sağlamaktadır. Çevrenin gözetildiği ve doğal kaynakların korunduğu, potansiyel verime yakın gelir elde etmek için girdilerin en uygun şekilde kullanıldığı bir sistem olarak düşünüldüğünde, bize yeni avantajlar sağlayacaktır.

Hayvansal Üretim

Ülkemiz hayvancılığının makro ve mikro düzeyde yeniden ele alınmasına, belirli bir program ve planlama doğrultusunda çağdaş hayvancılık politikalarına ihtiyaç bulunmaktadır. **Hayvancılık ivedilikle çok güçlü politikalarla desteklenmelidir. Bu destekler bölgesel değil sektörel olmalıdır.** Rekabet ve verimlilik açısından **büyük hayvancılık işletmelerinin kurulması özendirilecektir.**

Ülkemizde Ege, Akdeniz, Marmara bölgelerinde süt sığırcılığı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde mera hayvancılığı ve diğer bölgelerimizde besicilik başta olmak üzere belirli bölgelerimiz cazibe merkezleri haline getirilmelidir. Böylelikle tarıma dayalı sanayinin de bu bölgelerde yatırımı teşvik edilecektir.

Bitkisel üretim yapanlar hayvansal üretimle de tanıştırılmalıdır. Bitkisel ve hayvansal üretimi bir arada yapanlar yem bitkilerini ekecekler, ürünü çeşitlendirirken arazilerini de daha verimli bir şekilde kullanabileceklerdir. Et ve süt işleme tesisleri için uygun teşvikler, krediler sağlanacaktır.

Doğru uygulanan politikalar üreticilerimizin geçim sıkıntısını çözerek kazancını artıracaktır. Üretici daha fazla kazanırken halk da daha ucuz ve bol et-süt tüketebilecektir. Yem bitkilerinin de ekilmesi maliyeti düşürecek, talebe göre üretim sağlanacak, et ve süt ürünleri heba olmayacak, daha kaliteli, sağlıklı tüketim gerçekleştirilecektir.

Yüksek verimli ve üstün vasıflı hayvan varlığının artırılması için ırk ıslahında büyük önem taşıyan suni ve tabii tohumlamayı teşvik edecek önlemler alınacak, damızlık hayvan ihtiyacını karşılamak üzere büyük ölçekli damızlık işletmelerin kurulması teşvik edilerek, alıcı ve satıcının aracısız işlem yapabileceği “**Damızlık Hayvan Borsası**” oluşturacak bütün tedbirler alınacaktır.

Yerli hayvan ırklarımız ıslah edilerek özellikle Doğu Anadolu Bölgesinde meraya dayalı besi işletmeleri oluşturulacak, koyun ve keçi gibi kırmızı et kaynağı üretimi teşvik edilecektir. Hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla yem bitkileri üretimine ağırlık verilerek, kaba yem açığı giderilecektir.

Özellikle büyükbaş hayvancılık geliştirilirken, işin çevresel boyutları da düşünülmelidir. Bu nedenle **hayvancılık organize sanayi bölgeleri kurulacaktır.**

Gıda Güvenliği

Başta buğday, süt, et ve şeker gibi temel ürünlerde olmak üzere ülkemizde gıda güvenliğinin sağlanması çok önemlidir. Bu amaçla gerekli yasal düzenlemeler yapılarak ve etkin bir biçimde uygulanması sağlanacak, iyi tarım uygulamaları yanında ürün işlemede HACCP (yani Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları) kuralları uygulanarak, genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar dikkatle izlenip, gerekli tedbirler alınacaktır.

Ayrıca pazara arz edilen tarımsal ürünlerde kalıntı kontrolleri yapılarak, insanımızın daha sağlıklı beslenebilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Gıda güvenliğinde denetim ve kontrol mekanizmalarının sürdürülebilir ve daha etkin hale getirilmesi için **kamu ve yetkilendirilmiş özel laboratuvarlar teşvik edilerek**, akreditasyonu gerçekleştirilecektir.

Üretici Örgütleri ve Kooperatifler

“**Birlikten kuvvet doğar**”. Çiftçilerimiz güçlerini birleştirmelidirler. Bu bağlamda krediler bireylerden çok kurumlaşan kooperatif, birlik gibi çiftçi örgütlerine verilecektir. Kooperatifleşme konusunda zayıf kalanlar için eğitim ve danışmanlık hizmeti fırsatı sunulacak, kooperatifleşmeyi ve üretici birliklerinin kurulmasını teşvik edecek yollar gösterilecektir.

Çiftçilerin düzenli ve sürekli gelir elde etmeleri için, üretici örgütlerine üye olan çiftçilere bazı vergi istisnaları ve teşvikler getirilerek güçlü bir şekilde örgütlenmeleri sağlanacak, ayrıca, değişik yasalarla farklı bakanlıkların çatısı altında faaliyet gösteren tarımsal amaçlı kooperatiflerin tek bir yasa çerçevesinde birleştirilerek özerk bir yapıda faaliyet göstermeleri sağlanacaktır.

150 hektar büyüklük esas alınarak bitkisel üretimde üreticilerin arazilerini kooperatif yönetimine teslim etmesi ve bu şekilde bir araya gelen üreticilerin tarım danışmanı olarak “ziraat mühendisi” bulundurması sağlanacaktır. Böylece istihdam ve bilginin etkin şekilde kullanıldığı verimli üretim sağlanmış olacaktır. Bu yapıda yönetim çiftçilerde olmalıdır. Verim ve kalite artmazsa çiftçiler danışman değiştirebilme seçeneğine sahip olacak, kooperatiflerin işçiliğini yine üyeleri yapacak ve emeklerinin karşılığını alacaklardır. Bu şekilde oluşmuş kooperatiflere ise artı destekler verilecektir.

Kooperatifleşme sayesinde **ziraat mühendislerinin** istihdamı sağlanmış olur. Tesislerde, fabrikalarda, mal depoları ve satış mağazalarında istihdam alanları açılır. Daha az makine gereksinimi, daha az gider, daha az maliyet ortaya çıkar. Daha verimli üretim sağlanarak israfın önüne geçilir. Profesyonel yönetim kazancı artırır. Çiftçimiz güç birliği ederek, tarıma yön verici hale gelir.

Kooperatifleşme gelir dağılımı dengesini de kurar. Ürün ve alınteri gerçek değeri ile ödüllendirilir. Fiyat iniş çıkışları dengelenerek vatandaşa bu fiyat hareketlerinin yansıması asgariye iner. Güvenilir, denetimden geçmiş, kaliteli ürün tüketilmesi sağlanır. Toplam kalite anlayışını benimsemiş ve iyi işleyen kooperatiflerle üreticiden tüketiciye doğrudan ulaşım sağlanarak hem üretici hem tüketici kazanmış olacaktır.

Tarımsal Teknoparklar

Günümüzde değişimin en yoğun yaşandığı alanlar, katma değer oranı yüksek ileri teknoloji sektörleri olan iletişim, bilişim ve biyo-teknoloji alanlarıdır. Büyüme hızını artırmak ve ekonomik gelişmeyi sağlamak isteyen ülkeler, yüksek katma değeri olan bu üretim alanlarından küresel ölçekte pay almak için mücadele etmek zorundadırlar. Tarım sektöründe de bu alanları kapsayan ve onları da aşan bir model hayata geçirilecektir: **Tarımsal teknoparklar** (Bkz Ek: bitkisel ve hayvansal teknopark modeli)

Tarımsal teknoparklar (AGROPARK) kurarak ekili alan ve hayvan yetiştiriciliği üzerine eğilmek gerekmektedir. Bu alanlara yönelik teknoparklarda başlangıçtan son aşamaya kadar kurulacak zincir sayesinde **ürün verimliliği** ile birlikte kalite artırma fırsatı da yakalanabilecektir.

Teknopark için ülkemizde eleman ve kaynak mevcuttur. Türkiye'de 56 araştırma kuruluşu 37 üretim istasyonu vardır. Bunlara teknopark konusunda hedef verilerek ülkemizdeki 377.000 hektar alanı kaplayan **37 adet tarım işletmesinin özel sektör ile işbirliği içinde tarımsal teknoparka dönüşmesi sağlanacaktır.**

Bilgi teknolojisini tarıma uygulayan tarımsal teknoparklar tarımdan nihai ürüne kadar tarımsal üretim ve tarım sanayiini aynı çatı altında buluşturan entegre tesislerdir. Burada ileri üretim teknikleri kullanılıp katma değeri yüksek tarımsal ürünler elde edilerek tarımsal çıktı azamiye çıkarılır. Temel amaç, uygun eğitim desteğini sağlayıp daha ucuz ve kaliteli ürün olarak, ihracatı artırmak ve istihdam yaratmaktır.

Tarımsal teknoparklar Ar-Ge çalışmalarına güç kazandıracaktır. Bilimsel gelişmelerin takibi yanında çiftçinin uluslararası pazara açılmasına olanak sağlanmış olacaktır. Tarımsal teknoparkların bir diğer avantajı da, çiftçinin kendi ürünü hakkında üretim aşamasından pazar aşamasına kadar bilgi sahibi olmasını sağlamasıdır. Bu tarz yerler, ürün geliştirme konusunda dünyadaki ilerlemeleri anında izleyebileceği ortamları sağlayarak çiftçiye yön verebilecektir.

Borsalar

Ürün borsaları yaygınlaştırılarak üreticinin emeğinin karşılığını alması sağlanacaktır. Ürün borsalarının bilişim altyapısı uluslararası standartlara yükseltilecek, dünya borsalarıyla entegrasyon sağlanacaktır.

Ürün borsaları sayesinde pazar oluşacak, ürünlerimiz heder edilmeyecektir. Oluşan rekabetle üreticiler kazanacak, yurtiçi-yurtdışı fuarlara katılım sağlanacak, elektronik ticaret fırsatı yakalanacaktır.

Stratejik ürünlerimiz

Stratejik ürünlerin en başında buğday (un), Pamuk (kumaş, iplik), pancar (şeker) gelmektedir. Ayçiçeği-yağlık bitkiler (sıvıyağ ve Biodizel) ve fındık da ülkemizin önemli bir üstünlüğe sahip olduğu ve bu üstünlüğünün korunması gerektiği ürünlerdir.

Hedefimiz; buğday, pancar, pamuk, ayçiçeği-yağlı bitkiler ve fındık alanında ürüne özel devlet politikalarının belirlenmesidir. Amacımız üreticinin hakkını korumak, stratejik öneme sahip ürünlerimizin heba olmasını ve yanlış politikaların kurbanı edilmesini engellemektir.

Buğdayda ihracata yönelik üretim yapılacak, pamukta kayıt dışını engelleyecek tedbirler alınacak ve pancarda varolan kısıtlamalar ortadan kaldırılacak, şekerimizi çok uluslu şirketlerin tatlandırıcılarından sağlamak yerine kendi pancarımızdan sağlayarak, üreticimizi destekleyeceğiz.

Ayrıca yağlı tohumlu bitkilerin üretimleri teşvik edilerek hem yağ açığımızın kapatılması sağlanacak, hem de biodizel imalinde hammadde ithali zamanla azaltılmış olacaktır.

Bugüne kadar primle desteklenmeyen tek yağ bitkisi olan fındıkta uzun dönemli ve stratejik planlamalar yapılarak, fındığın değerlendirildiği sektörler çeşitlendirilecek, fındık sanayi geliştirilecek ve Fiskobirlik ile özel sektörün işbirliği yapmasını sağlayacak bütün tedbirler alınacaktır.

Biyoteknoloji

2010 bilgi toplumu hedefine ulaşmada “biyoteknoloji” AB için kalkınmanın ve rekabetçi ekonominin temel faaliyet alanlarından biri olarak yer almaktadır. Hastalıkla ve açlıkla mücadelede de biyoteknoloji vazgeçilmez bir teknolojik yöntem olarak görülmektedir.

Günümüzde bitki biyoteknolojisindeki modern uygulamalar verimliliği, dayanıklılığı ve toprak şartlarına uygunluğun artırılmasını; sürdürülebilir tarım politikaları da ürün çeşitliliğinin katma değerinin çoğaltılmasını kolaylaştırmaktadır.

Üreme teknolojisinde; hayvan ıslahı metotları yanında biyoteknoloji sayesinde üstün verimli bir erkek hayvandan çok sayıda döl alınmasına olanak veren yapay tohumlamada yüzde yüz oranında başarı sağlanmaktadır. İkinci olarak ise embriyo aktarımı sayesinde cinsiyet tayini mümkün olmakta, istenilen cinslerin istenilen miktarlarda üretimi sağlanabilmektedir. Bu amaçla biyoteknoloji çalışmaları hızlandırılacak, ülke tarımımızın gelişmesinde etkin olması sağlanacaktır.

Teşvik – Primler ve Diğer Destekler

Ürün taban fiyatları üzerine kurulu bir tarım perspektifi Türkiye'yi mahvetmiştir. Doğrudan gelir desteği gibi yanlış uygulamalardan vazgeçilmesi, bir ürün planlamasının yapılması gerekmektedir. Ülkemizin, ihtiyaç duyduğu ürünlerin planlamasına dayalı bir primlendirme sistemine ihtiyacı vardır, bu sistemde, bir **hedef fiyat** açıklanarak hedef fiyat üzerinden primlendirme yapılacaktır. Piyasada fiyat hedef fiyatın ne kadar altında gerçekleşirse gerçekleşsin, hedef fiyata yaklaştırma yükümlülüğünü devlet üstlenecektir.

Bunu yapmakla ilk olarak kayıtdışı ekonominin kaynağı durumundaki tarımsal girdiler kayıtlı hale gelecektir. Primini almak için gelecek üretici bunu kayıtlı ekonomiye dahil etmiş olarak geleceğinden kayıtdışı ekonomi alanı daraltılacaktır. İkinci olarak yüksek ithalat oranları düşürülecektir. Üçüncü olarak ise atmak, yakmak, imha etmek zorunda kalınan verimsiz üretim ortadan kalkmış olacaktır. Üretim planlaması, ülkenin ihtiyacına ve pazar planlamasına uygun olarak piyasa mekanizmalarıyla gerçekleşmiş olacaktır.

Hedef fiyatı tutturmak için prim miktarları ve devletçe alınacak ürün fiyatları en geç Eylül ayında açıklanacaktır. **Mazot ve girdilerin tümünde üreticinin ödediği KDV iade edilecek**, böylelikle üretici desteklediği gibi ilgili sektörlerin de kayıt altına girmesi sağlanacaktır.

Bu sayede üretimde devamlılık sağlanacak, gıda güvenliğimiz garanti altına girecektir. Eylül ayında açıklanan ürün fiyatları sayesinde ürünlerin ekimini sağlamak ve ürün planlaması yapmak kolaylaşacak ve üretimin piyasalaşması yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır. Mazotta kayıtdışı (yaklaşık 2,6 milyar YTL) kayıt altına alınacaktır.

Her çiftçi ailesine iki ölçüte göre her ay maaş biçiminde asgari geçim desteği verilecektir. Birincisi nüfus ve aile, ikincisi ise üretilen ürün miktarı ve cinsi olacaktır. Tarım üreticisinden vergi alınmayacak, ancak üreticiden müstahsil makbuzu kesmesi istenecektir. Bu sayede sonraki kademelerde devlet, ürünün sanayideki kullanımlarından vergi alabilecektir.

Tarımsal desteklemeler tek bir kurumdan yönlendirilecek, kırsal kalkınma projeleri ve tarımsal desteklemeler eşgüdümlü olarak uygulanacaktır.

Kalıntı Kontrol

Tarım ilaçlarının, çevre ve canlı sağlığına zararlarını ortadan kaldırmak ve bitki gelişimini düzenleyicilerin bilimsel veriler ışığında kullanımını sağlamak için; bitki sağlığı ve gelişimine dair ilaç ve preparatların “reçete” ile satılması zorunlu hale getirilecektir.

Bakanlığın Yeniden Yapılandırılması

Tarım Bakanlığı gerek fonksiyonları ve gerekse de konuları itibariyle yeniden yapılandırılacaktır. Devletin tarıma ait yönetim mekanizması çok başlılıktan kurtarılacaktır. Bakanlık yönlendirici, denetleyici, kontrol edici, planlayıcı, koordine edici, aktif ve hareketli bir niteliğe dönüştürülecektir.

5. 2.Savunma ve güvenlik sektörü

Türkiye'nin coğrafi konumunu, jeo-stratejik değeri-önemi yüksek istisnai bir ülke konumuna taşıyan temel unsur, tarih boyunca üstlenmiş olduğumuz barışı ve istikrarı koruma misyonudur.

Soğuk savaş dönemi boyunca Türkiye demokrasi ailesinin, Avrupa'nın ve NATO'nun bir üyesi olarak misyonunu yerine getirmiştir. Soğuk savaş koşullarının ortadan kalkmasıyla Türkiye'nin önemi yok olmamış, yeni koşullarda yeni boyutlarıyla stratejik rolünün gereği ve önemi bir kez daha kendini göstermiştir.

Soğuk savaş sonrası dönemin gerilim ve çatışma koşullarında ise Türkiye'nin rolü üzerinde mutabakat sağlanmamış olsa da egemen algı, eskisinden farklı nitelikleriyle öne çıkarak yeniden önem kazandığı, küresel barış ve istikrar açısından yaşamsal nitelikte olduğudur.

Türkiye hem dünyanın en sıcak ve çatışmalı bölgesinin içinde yer almakta hem de çağdaş dünyanın bir üyesi olarak istisnai bir stratejik öneme sahip bulunmaktadır. Bu çatışma ve istikrarsızlıklar Türkiye'yi etkilediği kadar, barış ve istikrarın sağlanması bakımından misyon üstlenmeye en yatkın ve elverişli konumu da ona bahşetmektedir. Bu konumu destekleyen en önemli güç, savunma ve güvenlik kurumlarının sağlamlığı ve tecrübesidir.

Dünya barışı ve istikrarının korunmasında üstlendiğimiz misyon bize zorluklarıyla birlikte yeni fırsat pencereleri açmaktadır. **Türkiye bölgesinde güvenlik ihraç eden bir istikrar ve güç unsuru olarak küresel siyaset sahnesinde hızla yükselebilir.**

5. 3. Ulaştırma ve lojistik

Küreselleşmeyle birlikte uluslararası ticaretin önündeki engellerin kalkması ve teknolojik yenilikler ulaştırma ve lojistik hizmetlerinin önemini daha da artırmıştır. Malların alıcılara hızlı ve düşük maliyetlerle ulaştırılması rekabet açısından büyük önem kazanmıştır.

Ulaştırma

Türkiye’de ulaştırma sektörü milli gelirin önemli bir bölümünü üretmektedir.

Ulaştırma türlerinin birbiriyle ilişkisinin kurulduğu, yük taşımalarının bir bölümünün karayolundan diğer alt kesimlere aktarıldığı, teknolojiyi kullanan, güvenliğin sağlandığı, ekonomik ve çevreye duyarlı bir ulaştırma altyapısı kurulması ve bu konudaki teknik ve hukuki mevzuatın geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca AB ile uyum çalışmaları çerçevesinde Trans-Avrupa Taşıma Ağları projelerine ağırlık vermek gerekmektedir.

Limanların karayolu ve demiryoluyla bağlantısı geciktirilmeden tamamlanacaktır. Tüm sektörde işletme ve bakım hizmetlerinin özelleşmesi teşvik edilecektir. Ulaştırma altyapısı ve işleyişiyle ilgili çok başlılık, hızlı karar alınmasını ve eşgüdümü güçleştirmektedir. Bu alandaki standartların yükseltilerek dünyayla bütünleşmek, hizmet kalitesinin de yükselmesini sağlayacaktır. Artan rekabetle gelen kalite ve ucuzluğun ihracat, ithalat ve doğrudan dış yatırım çekme oranlarına da olumlu katkıları olacaktır.

Lojistik

Ülkemizin coğrafi konumu değerlendirildiğinde, kıtalar arasında önemli bir “terminal” olma fırsatına sahip olduğu açıkça görülmektedir. Limanlar, demir ve karayolları bazında lojistik sektörüne yönlendirilecek yatırımlar, sadece ülkemizin sahip olduğu doğal altyapının bir uzantısı olmayacak, bizi gelecek yüzyılın en önemli sektörlerinden birinde öncü ülke haline getirecektir.

Lojistik dünya üzerinde hızla gelişen bir sektördür. Lojistik pazarında öne çıkmakta olan bölgeler Asya-Pasifik, Latin Amerika, Doğu Avrupa ve Afrika-Orta Doğudur. Ülkemizin üç kıtanın kesişme noktasında bulunması, gelecekte lojistik sektörümüzün bu bölgede doğacak pazardan önemli pay almasına imkan tanıyacaktır.

Türkiye’de yaklaşık 12 milyar dolarlık bir lojistik potansiyeli olduğu tahmin edilmektedir. Lojistik pazarı ise 2,5 ila 4 milyar dolar aralığındadır. Lojistik etkinlikleri ülkemizde hala çoğunlukla üretici firmaların kendileri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu durum üretici firmaların üretim zincirinin her aşamasında büyük stoklar bulundurma olasılığını, dolayısıyla maliyetleri artırmaktadır. Oysa dünyada lojistik başlı başına uzmanlık gerektiren ve üretim, dağıtım ve pazarlama süreçlerinde verimliliği büyük ölçüde artırabilen bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sektör satın alma, ihracat, ithalat, depolama, stok, kontrol, nakliye, araç-kargo takibi, etiketleme, paketleme, yeniden paketleme gibi pek çok etkinliği bünyesinde barındırmaktadır. **Ülkemiz bu alanda coğrafi konumunun avantajını kullanarak büyük katma değer yaratabilir ve lojistik açısından uluslararası bir aktöre dönüşebilir.**

Türkiye Bölgesinin Lojistik Üssü Olacaktır

Bir ülkenin veya bir şehrin lojistik üs olabilmesinin ardında o bölgenin bulunduğu konum ve bu konumun hitap ettiği pazar ile bu pazarlara ulaşabilirliği önem arz etmektedir. Hong Kong bir örnek olarak ele alınırsa, bulunduğu konum itibarıyla Doğu Asya'nın dağıtım merkezi olduğu, zenginliğini önemli ölçüde buradan elde ettiği görülecektir.

Türkiye'ye gelince, gerek jeo-stratejik gerekse jeopolitik açıdan taşıdığı özellikleriyle bölgesinde ağırlığını her geçen gün artırmaktadır. Üç kıtanın kesişme noktasında bulunan Türkiye, bölgesinde merkez ülke konumunda bulunmaktadır. Ülkemizin doğu-Batı ve Kuzey-Güney eksenleri arasında bir kesişme noktası olması Türkiye'yi merkeze oturttuğu gibi, aynı zamanda bir köprü vazifesi görmesine de imkân tanımaktadır.

Ülkemiz Doğu-Batı ekseninde bir geçiş ülkesidir. Bu eksenin ticaret hacmi önümüzdeki yıllarda daha da artacaktır. Bu anlamda Türkiye öncelikli olarak bütünleşik bir ulaştırma politikasını hayata geçirecek ve reel sektörle ulaştırma sektörü arasında bir işbirliği ve birbirini bütünleyici bir yaklaşım ulaştırma politikalarının tasarımı göz önüne alınacaktır. Bu konudaki Ar-Ge çalışmaları ve nitelikli eleman yetiştirilmesi de öncelikler arasında yer alacaktır.

Varolan potansiyeli harekete geçirildiğinde ve bunun uluslararası alanda yoğun ve etkin bir şekilde tanıtılmasıyla Türkiye, dünyanın önde gelen lojistik üslerinden biri haline gelebilir.

Ayrıca küresel ticaret alanında ithalat ve ihracat dengelerini sağlamak için, lojistik harcamalar açısından ülkemizin jeopolitik konumundan doğan avantajlarının en üst düzeyde kullanılması gerekmektedir. Bu da ithal edilecek ürünlerin FOB yani taşıma aracında teslimi, ihraç edilecek olan ürünlerin CIF teslim şekliyle taşınması ile sağlanabilir. Bunun için gerekli ulaştırma altyapısının oluşturulması gereklidir. Böylelikle kendi özkaynaklarının kullanılmasının ülke ekonomisine sağlayacağı katma değer yüksek düzeyde olacaktır.

Ulaştırma altyapısına ilişkin olarak neler yapılabileceği düşünüldüğünde, ilk göze çarpan husus demiryollarının modernize edilerek lojistik hizmet üreten firmaların faydalanabileceği bir sisteme dönüştürülmesidir. Kars-Tiflis demiryolunun yapılması, Avrupa'dan Orta Asya'ya kadar kesintisiz ulaşım imkanı sağlayacaktır. Diğer taraftan Mersin ve Samsun limanları arasında demiryolu bağlantısının kurulması, bu limanların etkinliğinin artmasını sağlayacak, bu da nakliye maliyetlerinin oldukça düşmesine neden olacaktır.

Karadeniz'deki bazı limanların derin su çeker gemilere (okyanus gemileri) uygun hale getirilerek buraların birer aktarma merkezine (limanına) dönüştürülmesi, ayrıca, serbest bölgeler ile limanlar, havaalanları ve otoyollar arsında transit hızlı geçiş imkânlarının da sağlanması, bu yönde önemli adımlar olarak değerlendirilecektir.

5. 4. Sürdürülebilir enerji politikaları

Sürdürülebilir ve bağımlılık yaratmayan enerji politikaları bizim önceliğimiz olacaktır. Enerji politikamız bir yanda ulusal enerji kaynaklarını önceleyen bir çizgi izlerken, diğer yandan organik/fosil kaynakların çeşitlendirilmesine ve yenilenebilir alternatif enerjilere odaklanmış politikalar olacaktır. Bu doğrultuda ulusal enerji kaynaklarımız hidro kaynakların, termal kaynakların, aerodinamik kaynakların, nükleer kapasitenin yaratılmasının öncelenmesi şeklinde yeniden gözden geçirilecektir.

Enerji politikamız rekabet stratejimizin en önemli unsurlarındandır. Rekabet gücü rekabetin korunması ve piyasalaştırma aracılığıyla sağlanır. Bu nedenle enerjide haksız rekabeti önleyici ve hakim durumun kötüye kullanılmasını sağlayıcı politikalar ana

hedefimiz olacaktır. Enerji politikalarımızda devletin işlevi düzenleyici ve denetleyici konumda kalacaktır.

Yeryüzündeki enerji kaynaklarının gereksinimi karşılamaya ne kadar devam edeceği insanlığın en büyük sorunlarından biridir. Nüfus artışı ve teknolojinin gelişmesiyle enerji ihtiyacı yıldan yıla katlanarak artmaktadır. Enerji kullanımında elektrik, taşıt yakıtları ve sanayi üretimi en büyük payı oluşturmaktadır. Ayrıca, dünyadaki taşıt sayısı hızla artarken kişi başına tüketilen enerji miktarı da sürekli yükselmektedir.

Enerji ile ülke güvenliği arasındaki ilişkinin ciddiyetle ele alınması gerekir. Bu açıdan alternatif enerji kaynaklarına yönelme gereği vardır. Açıkta ki enerji sektörü hem ekonomik gelişme ve ülke güvenliği hem de küresel rekabette konumlanma açısından belirleyici bir sektördür. Enerji sektörü, sanayi sektörünün toplam rekabet gücünü de doğrudan belirlemektedir. Türkiye'nin dışa bağımlı, petrol ve doğalgaza dayalı enerji altyapısı yüksek maliyetle sürdürülmektedir. Bu nedenle linyit, hidrolik, jeotermal gibi yerel kaynaklara yönelme ve enerji kaynaklarını çeşitlendirme, enerji maliyetlerini aşağı çekme, tüketimde kayıp-kaçak oranını düşürme ve sektörün verimliliğini artırma zorunluluğu önümüzde durmaktadır. **Kaynak çeşitliliğini artırmanın yanı sıra kaynakların sürdürülebilirliği de enerji politikasının hedefinde yer almalıdır.**

Türkiye petrol tüketiminde 25'inci, elektrik tüketiminde 21'inci ve doğalgaz tüketiminde 29'uncu sıradadır. Dünya nüfusunun yalnızca %15'ini oluşturan Batı dünyası, dünyada üretilen enerjinin yarıdan fazlasını tüketmektedir.

Enerji gereksinimini büyük ölçüde karşılayan fosil yakıtlar giderek tükenmektedir. Bu konudaki projeksiyonlar çeşitlidir, kimileri daha 50-100 yıl yetecek rezerv olduğunu iddia ederken, kimileri daha az kaynak kaldığını öne sürmektedir. Sonuçta bunların hızla tükenmeye devam edeceği bir gerçektir. Sınırlı enerji kaynağına karşın, üretilen toplam enerjinin ancak %30'u verimli kullanılabilir. Kullanılan enerjinin büyük bir kısmı yeterli izolasyon teknolojisi olmaması nedeniyle kaybolarak boşa gitmektedir.

Ülkemiz 433 milyar kWh teorik hidroelektrik potansiyeli ile dünya hidroelektrik potansiyelinin %1'ine ve 126 milyar kWh ekonomik olarak kullanılabilir potansiyeli ile Avrupa potansiyelinin %16'sı düzeyinde potansiyele sahiptir. Ancak ülkemiz bu potansiyelin yalnızca %35'ini kullanmaktadır. Bu oran Avrupa'da %75, Kuzey Amerika'da ise %70'tir. Ülkemizde hidroelektrik santrallerinden elde edilen elektrik enerjisi oranı %20 civarındadır.

Nükleer enerji üzerine ise pek çok tartışma sürdürülmektedir. Temiz bir enerji olan nükleer enerjiyle ilgili en önemli sorunlar olası bir kaza durumunda oluşacak felaketler ve nükleer kimyasal atıktır. Nükleer güç dünya elektrik talebinin %16'sını karşılamaktadır. Ülkemiz de mutlaka bu pazarda yerini almalıdır.

Jeotermal enerjiden evlerin ısıtılması ve sıcak su gereksinimlerinin karşılanmasında yararlanılabilir. Temiz ve ucuz bu enerji kaynağından çoğu ülkede yeterince yararlanılmamaktadır. Ülkemiz de mevcut potansiyelinin yalnızca %6,3'ünü verimli biçimde kullanabilmektedir. 90'lı yıllardan sonra dünyada jeotermal enerjiyle elektrik üretiminde hissedilir bir artış söz konusudur. Ülkemizin jeotermal kaynak bakımından Avrupa ülkelerinden çok daha zengin olduğu unutulmamalıdır.

Enerji piyasasındaki serbestleşme reformlarını gerçekleştiren ülkelerde hizmet kalitesinde iyileşme ve fiyatlarda düşüş meydana gelmiştir. Ayrıca serbestleşen piyasalarda kaçaklar azalmaktadır. Reformlarını başarıyla gerçekleştiren ülkelerde özel şirketlerin sayısı artmış, yabancı sermaye yatırımlarında yükseliş gözlemlenmiş ve kamu bütçesine katkı sağlanmıştır. Ayrıca çevre koşullarında iyileşmeler oluşmuştur. AB'nin ilgili direktifine göre 2007 yılının Temmuz ayından itibaren tüm tüketiciler tedarikçilerini seçebileceklerdir. Ülkemizin

de piyasanın serbestleşmesine ilişkin mekanizmaları kurup özelleştirmeleri biran önce tamamlaması gerekmektedir. Çalışmalarda mutlaka şeffaflık gözetilmelidir.

Enerji üretiminde çeşitliliğin sağlanması ve dışa bağımlılığın mümkün olduğunca azaltılması hat kayıplarının düşürülmesi, mevcut santrallerin daha verimli işletilmesi, enerji nakil hatlarının kapasitesinin artırılması gerekmektedir. Türkiye elektrik üretiminin %44'ünü ithal ettiği doğalgazdan karşılamaktadır. Bu oldukça yüksek bir orandır.

Türkiye'nin önümüzdeki 15 yılda 57.000 MW'lık bir enerji yatırımına ihtiyacı vardır. Partimiz iktidarındayım kalan hidroelektrik santrallerin bitirilmesine hız verilecek, önümüzdeki 20 yılda hidroelektrik enerji üretimi potansiyelinin tümünden yararlanmak hedeflenecektir. Dünyada santrallerin rehabilitasyonu, yenilenmesi ve güç artırımının sağlanmasına yönelik çalışan sektör gelişmektedir. Ülkemizde de yerli sanayinin katkısıyla bu sektörün oluşumu ve gelişimi sağlanacaktır. Ayrıca bu santrallerin elektromekanik donanımının üretimi ile ilgili olarak da sanayimizin teşvik edilmesi önem taşımaktadır.

Fosil yakıtların hızla tükenmesi ile alternatif ve yenilenebilir enerji arayışlarını hızlandırmıştır. Rüzgar, güneş, biyodizel ve hidroelektrik gibi yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjinin en iyi taşıyıcı olan hidrojen enerjisi için Ar-Ge ve yatırım çalışmaları hızlandırılacaktır. Hidrojen enerjisi teknolojilerinin gelişmesiyle elektrik enerjisinin istendiği anda üretilmesi sağlanabileceğinden dağıtım kayıplarının ortadan kaldırılacağı ve elektriğin depolanma probleminin ortadan kalkacağı unutulmamalıdır.

Hidrojen enerjisi ile ilgili olarak 2030 yılına kadar alacağımız acil tedbirler şu şekilde sıralanabilir:

2010:

- Barajlarda ölü zamanlarda değerlendirilemeyen enerjinin hidrojen olarak depolanması,
- Altyapı, temel araştırma, uygulamalı araştırma, tatbikat çalışmaları
- Yerli yakıt hücresi teknolojilerinin geliştirilmesi ve sahada test edilmesi
- Yakıt hücreli araç ve otobüslerin yakıt hücreli taşımacılığa öncülük etmesi
- Yakıt hücrelerinin küçük portatif cihazlarda kullanılması
- Toplu konut ve sitelerde yakıt pili ile tüm enerjinin karşılandığı entegre sistemlerin kurulması
- Hidrojenin depolanma problemi için sodyumborhidrür çözümlerinin kullanım önceliğinin geliştirilmesi
- Hidrojen enerjinin ulusal enerji programı haline dönüştürülmesi için Başbakanlığa bağlı bağımsız bir kurum kurulması (Hidrojen Enerjisi Kurumu HEK)
- Biyolojik hidrojen üretim süreçlerinin araştırılması
- Tanıtımın hızlandırılması
- Özel çaba ile toplumun teşvik edilmesi

2015:

- Hidrojenin temiz enerji kaynaklarından (rüzgâr, güneş vb) elde edilme oranının %20 ye taşınması
- Düzenli ve ulusal enerji ağından bağımsız çalışabilecek izole enerji sistemlerinin geliştirilmesi
- Bireysel elektrik üretim yetkilerinin oluşturulup her konutun kendi enerjisini kendisinin üretmesi olanağının tanınması
- Emisyonların sınırlandırılıp atık olarak yalnızca su oluşturan hidrojen yakıt pilli araçlar için vergi muafiyeti getirilmesi
- Kablosuz beyaz eşya kullanımının yaygınlaştırılması
- Toplumsal ve kişisel faydaların belirlenmesi
- Pazarın yaygınlaşması

2030

- Büyüme hızı yüksek olan enerji bitkileri ve mevcut biyokütleden hidrojen üretilmesi
- Hidrojen ve yakıt hücrelerinin büyük ölçekte ticarileştirilmesi
- Yakıt temini sistemlerinin kurulması ve pazarın kendi kendini sürdürülebilir gelişiminin sağlanması
- Hidrojenin tamamen yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilmesi
- Hidrojen enerjisinin ülke enerji ekonomisine mümkün olduğunca katkısının sağlanması

Bilindiği gibi enerji politikaları bir ülkenin geleceğini, zenginliğini ya da yoksulluğunu belirleyen en önemli politikalardandır. İleriye dönük planlama hataları gelecek kuşakları da yakından ilgilendirmektedir. Bu yüzden:

Elektrik enerjisi üretiminde ulusal kaynaklara ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilecektir. Bu kaynakların enerji dönüşüm ve ünite donanımlarının yurdumuzda üretilmesi, teşvik çalışmaları örgütlenecek ve desteklenecektir. Yurtiçi kömür kaynaklarını arama, üretim ve kullanımında yaşanan sorunlar irdelenecek, sorunları giderici önlemler alınacaktır.

Türkiye’de enerji kullanımından kaynaklanan çevresel bozulmalardan fosil yakıt kullanan santrallerde alınacak önlemler ile emisyonlar kontrol altına alınacaktır. Endüstri ve ulaşım sektöründe yakıtlardan doğan emisyon artışları ise ancak sistemin modifikasyonu ile mümkün olduğundan gerekli özendirici tedbirler alınacaktır (katalizör kullanılmasının zorunlu hale getirilmesi, biyodizel ve lpg kullanımının özendirilmesi, motorların doğalgazla çalışabilir şekilde modifiye edilmesi ve hidrojen yakıt teknolojisine sahip araçlar için gerekli Ar-Ge faaliyetlerinin yaptırılması).

Yenilenebilir enerji kaynaklarından ülkemizde güneş, rüzgâr ve jeotermal enerji kaynaklarının şu an yeterince değerlendirilemeyen mevcut potansiyelleri, verimli bir şekilde değerlendirilecektir.

Yıllar itibarıyla hidrolik enerjinin genel üretimdeki payı azalmaktadır. Bu durum maliyetleri de artırmaktadır. Henüz %34’e ulaşmış su potansiyelinin kullanımı 10 yıllık bir dönemde %50’ye, ikinci on yıllık dönemde ise %70'lere çıkarılacaktır.

Mevcut potansiyelinin %2,97'sinden yararlanılan jeotermal enerjinin tümüyle kullanılmasına dönük yatırımlar yapılacak, bu konuda araştırma ve kullanımla ilgili yasal düzenlemeler getirilmelidir

Çevre dostu ve işletme maliyeti düşük olan rüzgâr enerjisinde dünyadaki gelişmelere paralel olarak ülkemiz potansiyelini maksimum düzeyde değerlendirme yönünde ayrıntılı fizibilite çalışmaları yapılacak, bu konuda gelişmiş teknolojilerle yatırım olanakları sağlanacaktır.

Güneş enerjisinden yararlanma teknolojisinde kullanılan fotovoltaik pillerin üretimi ve Ar-Ge’si teşvik edilmeli, güneş haritasına göre yüksek güneş alan bölgelerde inşa edilecek konutların mimari projelerine güneş kolektörleri konulması zaruri hale getirilerek güneş enerjisinden maksimum fayda sağlanacaktır.

Doğanın korunması ve çöplerin değerlendirilmesi amacıyla çöplerin gerek akışkan yatak teknolojiyle doğrudan yakma yoluyla, gerekse biyogaza dönüşüm metoduyla enerji üretimi çalışmalarına ağırlık verilecektir.

Biyodizel üretimi yasa ile teşvik edilecek ve biyodizel satışından ÖTV kaldırılacaktır. Biyodizel üretimi devletin gözetiminde büyük reaktörlerde gerçekleştirilecek, çiftçilere biyodizel için gerekli ürünlerin ekilmesi yönünde tanıtıcı seminerler düzenlenecek ve üretilen

ürünün alım garantisi verilmelidir. Böylece buğday ekilmediği için boş duran araziler ekonomiye doğrudan katılmış olacaktır.

Ülkemizin kalori değeri düşük, kükürt içeriği yüksek linyitlerinin değerlendirilmesi açısından, yakıt olarak linyitin kullanıldığı termik santrallerimizde akışkan yataklı kazan teknolojilerine geçilecektir.

Güvenilir ve çevre ile uyumlu olan nükleer enerjiden mutlaka faydalanılacaktır. Bunun için başlatılan santral kurma çalışmaları hızlandırılacak ve MTA bünyesinde uranyumu zenginleştirme çalışmaları başlatılacaktır.

Doğayı ve çevreyi kirleten enerji üretimine vergi zorunluluğu getirilecek, bu parasal birikim bir fonda toplanarak yenilenebilir ve temiz enerji teknolojileri için kullanılacaktır.

Hidrojen enerjisi teknolojilerine geçiş için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır. İstanbul'da kurulması için çalışmaları devam eden UNIDO-ICHET (uluslararası hidrojen araştırma merkezi) için gerekli maddi ve hukuksal destek acilen sağlanacaktır.

5. 5. Dış Ticaret

Günümüzde uluslararası ilişkiler çok geniş ve karmaşık boyutlara ulaşmıştır. Küresel düzeyde işgücü ve sermaye akışı, teknolojik transferler, bölgesel ekonomik topluluklar ve anlaşmalar, uluslararası ekonomik ve siyasi ilişkilerin iç içe geçtiği, karşılıklı bağımlılığın ve etkileşimin arttığı yeni bir dünya ortaya çıkarmıştır.

Bu nedenledir ki dış ticaret kavramını, ülkenin ulusal politikasından ayrı düşünmek mümkün değildir. Ülke içinde alınan ekonomik bir kararın, o ülkenin diğer ülkelerle olan ekonomik ve siyasi ilişkilerini etkilediği küresel bir ağ içinde yaşıyoruz.

Gelişmiş ülkelerin dış ticaret politikalarını diğer ülkeler üzerinde bir baskı unsuru olarak kullandığı 21. yüzyılda, bir ülkenin ihraç edeceği malları üretmesi, mallarını dış piyasalarda satılabilmesi için yeterli olmamaktadır. Günümüz politik ve ekonomik dünyasının karmaşık yapısı içinde, dış ticarete ülkeler arasında yapılan işbirlikleri ve stratejiler de en az üretim kadar önemlidir.

Dış ticarete Türk firmalarının markalaşmaya yönelerek katma değeri artırmaları gerekmektedir. Özellikle şu anda toplam ihracatımızın %19,4'ünü oluşturan ve birinci sırada gelen tekstil sektöründe bu husus büyük önem arz etmektedir.

Firmaların yurtiçi ve yurtdışı pazarda güçlü ve devamlı olabilmesi için markaları ile ön plana çıkması, ekonomik pazarda yer edinmenin önemli gereklerinden birisidir. Bunun için ilk basamak olan marka tescili ve geliştirilmesi önemlidir. Ayrıca ulusal ve uluslararası pazarlamada, üreticiler artan rekabet koşullarında, ürünlerini rakipleri karşısında tercih edilir bir konuma getirebilmek için tüketiciyi tanımak, tutum ve davranışlarını anlamak durumundadır. Ürünün tüketiciler tarafından tercih edilmesinde pazarlama karmasının her bir bileşeninin ayrı bir önemi olmakla birlikte, tüketicilerin ürün hakkında olumlu bir imaja sahip olmaları da ürünün tercih edilmesinde önemli bir etkidir. Tüketici, söz konusu ülkede yaşaması, bu ülkeyi ziyaret etmesi veya aynı dili konuşuyor olması ya da medyanın da bu ülke hakkındaki olumlu yayın yapması gibi faktörlere dayanarak ülkeye yakınlık duyabilir. Devletin bu konuda politika üretmesi ve ülke tanıtımına kaynak ayırması gerekmektedir.

DTÖ'nün istatistik raporuna göre dünya üretim hacmi %4,5 oranında artarken, Asya Bölgesi'nde ihracat %10, ithalat %12 oranında artmıştır. Bu da dünyadaki ortalama ticaret artışının 2 katından fazladır. Ayrıca Doğu Avrupa ülkeleri, Rusya Federasyonu ve Ortadoğu

ülkelerinin de dış ticaretlerinde ve özellikle ithalatlarında ciddi anlamda artışlar meydana gelmektedir.

Nitekim Batılı uzmanlarca, önümüzdeki dönemde AB, ABD ve Japonya gibi gelişmiş ülke pazarlarının %2,2 büyümesi öngörülürken, gelişmekte olan ülke pazarlarında bu büyümenin %4 olarak gerçekleşeceği beklenmektedir. Bu büyüme doğal olarak bu ülkelerin satın alma güçleri ve milli gelir düzeylerinde önemli artışları beraberinde getirecektir.

Elbette ki 465 milyon nüfusu ve 13 trilyon dolar dış ticaret hacmi olan AB 25, Türkiye'nin en büyük pazarı olmaya devam edecektir. Fakat yukarıda değinildiği üzere, ülkemizin dünyadaki gelişmelere göre kendisini yönlendirmesi ve pazar çeşitliliği yaratması gerekmektedir.

Bugün Türkiye, dünya devlerinin gözünü diktiği büyük ve gelişen bir pazarın hemen yanı başında durmaktadır.

Bu büyük pazarın merkezinde bulunan Türkiye "Kuzey", "Doğu", "Balkanlar", "Orta-Doğu ve Kuzey Afrika" eksenlerinde her türlü açılımı yapabilecek konumdadır.

Örneğin, doğu ekseninde yer alan Türk Cumhuriyetlerinin yıllık büyüme hızları %10'un, yıllık ihracat artış hızları ise %14'ün üzerindedir. İlave olarak, henüz bu ülkelerin enerji kaynaklarını tam olarak gelir kaynağı haline getiremediklerini ve piyasa ekonomisi yolunda geçiş süresinde olduklarını ifade etmeliyiz.

Türkiye dış ticaret politikasını AB dışında, bu dört eksen üzerine oturtmalıdır. "Dört Eksen Stratejisi" adını vereceğimiz bu politika iki kuvvetli temel dayanağa sahiptir. Birincisi konum, ikincisi entegrasyondur.

Büyük ekonomiler dış ticaretlerini çoğunlukla kültürel farklılıkların daha az olduğu, taşımacılık maliyetlerinin daha düşük olduğu, tüketim alışkanlıklarının benzer olduğu komşu ve yakın ülkelerle gerçekleştirmektedir. Doğal olarak ülkeler arasında mesafe arttıkça ticaret azalmakta, mesafe azaldıkça ticaret artmaktadır. Türkiye "Eksen Ülkeler"le coğrafi olduğu kadar, tarihten gelen bağlar, uluslararası anlaşmalar ve organizasyon üyelikleri ile de siyasi ve sosyal yakınlık içindedir.

Eksen Ülkelerin dış ticaret profilleri ile ülkemiz karşılaştırıldığında, bu ülkelerin ekonomilerinin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olduğu kolaylıkla görülebilir. Bu da ticari entegrasyonun kurulmasında büyük bir avantajdır. Özetle "Eksen Ülkeler" Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu büyük hammadde kaynaklarına sahipken, Türkiye'de üretilen kaliteli ve ucuz tüketim, gıda ve sanayi ürünlerine ihtiyaç duymaktadırlar.

"Eksen Ülkelere" yapılacak ihracatta özellikle KOBİ'lerin rekabet edebilirliklerini sağlamak amacıyla ihrac pazarındaki dağıtım kanallarının uygun hale getirilmesi, tarifeye dayalı veya tarife dışı engellerin kaldırılması, para transferinde yaşanan sorunların giderilmesi gerekmektedir.

Bu nedenle makro bazda öncelikle her eksen için "**merkez ticaret şehirleri**"nin belirlenmesi gerekmektedir.

"Kuzey Ekseni" için Samsun, Trabzon, Kars, "Doğu Ekseni" için Erzurum, Van, Diyarbakır, "Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ekseni için Mersin, Kayseri, Gaziantep, "Balkan Ekseni" için Edirne, Kırklareli, Tekirdağ gibi.

Özel ekonomi bölgesi: Bu model Şubat 2001'de Ürdün AQABA bölgesinde, Ürdün'ün ekonomik gelişiminde özel sektörün katılımını en üst düzeye çıkarmak için kurulmuştur. Bu proje Orta-Doğu gibi istikrarsız bir bölgede dahi uygulanabilmiş bir başarı öyküsüdür.

Bu model, bildiğimiz klasik serbest bölge modelinden oldukça farklı, bünyesinde hem imalatı, hem ihracatı, hem yüksek teknoloji yatırımları, hem lojistik hizmetleri, hem de turizmi barındıran özerk, liberal, çokuluslu ve çok sektörlü ve son derece uygun bir bölgesel kalkınma projesidir.

5. 6. Finans

Finans piyasaları birikimlerin yatırımlara dönüşmesi, risk dağıtımı, maliyetleri azaltma gibi konularda büyüme üzerinde önemli bir role sahiptir.

Krizlerle sarsılan ekonomimizin mali sektörü oldukça küçülmüş durumdadır. Bankacılık sektöründe gerçekleştirilen reformlara rağmen ihtiyaç duyulan büyüklüğe ulaşamamıştır. Finans sistemimiz potansiyelin çok altında bir düzeydedir. Bankalarımızın mevduat, kredi ve aktiflerinin oranı AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında hala çok küçüktür.

Ayrıca mali yapımızın küçüklüğü ve sektörün risk sermayesi konusunda oldukça deneyimsiz olması girişimciliğin önündeki en önemli engellerden biridir. Bankacılık sektörünün nakit sermaye düzeyinin artırılması ve daha sağlam bir yapıya kavuşması, dolayısıyla hareket olanaklarının artırılması reel sektörün finansman ihtiyacının karşılanabilmesi açısından çok önemlidir.

Son yıllardaki gelişmeler olumludur, ancak yetersizdir. Kamunun finans sektöründeki ağırlığı hala çok fazladır ve mutlaka kalıcı olarak azaltılması gerekmektedir. Türkiye yatırım yapıp işsizliği azaltarak büyümeyi sağlayacak olan özel kesimin kullanacağı kaynakları yıllardır verimsiz kamu harcamalarıyla israf etmiştir. Kamu kesiminin finansman ihtiyacı Türk finans sisteminin devlet bankacılığı şeklinde çalışmasına yol açmıştır. Bir çevrenin unsuru olarak yaşayan, bir yapının parçası olan bir sistem ancak o yapıyla birlikte gelişmesini sürdürebilir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de finans ve reel sektör arasındaki dengesiz ve kopuk ilişki önemli sorunlarımızdan biridir.

Bankacılık ve finans sektörü yapısal bir değişim sürecinde yeni bir biçim alırken, hızlı ve çarpıcı bir "yabancı"laşma yaşanmaktadır. Ülkemiz ulusal ekonomi düzeninin temeli olması gereken bir yapıya, bir ulusal tasarruf sistemi olarak işlev göreceği bir yapıya hala kavuşabilmiş değildir. Bütün gelişmiş ülkelerde sosyal güvenlik ve emeklilik fonları, sandıklar ve benzeri birikimler ulusal tasarruf sisteminin önemli bir parçasıdır. Bu ulusal tasarruflar aynı zamanda ulusal varlıkların ve stratejik önemde büyük firmaların da sahibi olarak ulusal ekonomi duyarlılığının yaşamasına hizmet ederler, ekonomide ülke çıkarlarının koruyucusu olarak rol oynarlar.

Sosyal güvenlik kurumları tüm gelişmiş ülkelerde mali sektörün önemli aktörlerindedir. ABD'de ticaret yapan tüm şirketlerin sabit borçlarının %50'sinin alacaklısı özel ya da kamuya ait sosyal güvenlik kurumlarıdır. Bizde ise bu kurumlar ellerinde biriken fonları hızlı ve büyük getiri sağlayacak alanlara yatırmayarak, dolayısıyla sektöre fon girişi yapmayarak sektörün büyümesine katkıda bulunmamaktadır. Tam tersine bu kurumlar hazine aracılığıyla sektörden fon talep eder durumdadır. Bu kurumların iyi yönetilmesi yalnızca bu kurumlara prim ödeyen çalışanlar ve emekliler değil, ülke ekonomisi için de yaşamsal önemdedir. Bu kurumların gerçek sahipleri olan ve bugünün çalışanı, yarının emeklisi konumundaki kesimin, kurumların yönetimine bir biçimde katılabilmelerine olanak sağlayacak bir yapılanmaya gidilmesi önem taşımaktadır.

Partimiz daha önce de bahsedildiği gibi temel hizmetleri rekabete açıp piyasalaştıran ve bu hizmetlerin finansmanının özel sigorta şirketleri eliyle yapılacağı yeni sosyal güvenlik sistemi sayesinde ulusal varlık niteliğindeki her şeyi ve emeklilik fonlarını ulusal tasarruf sistemine ve reel sektöre ait kılacaktır.

Temel Hizmet Sigortaları Üst Kurulu kurulacak ve sigortacılığın düzenleyici, denetleyici en üst organı olarak faaliyet gösterecektir.

Hukuki altyapının güçlendirilmesi yaşamsaldır. Kaliteli kurumsal ve yönetsel yapılanmanın büyüme ortamının oluşturularak sürdürülmesinde çok büyük bir öneme sahip olduğu unutulmamalıdır.

Basel-II düzenlemelerinde KOBİ tanımı 50 milyon avro altında ciro yapan şirketler olarak tanımlanmaktadır. Buna göre Türkiye'deki şirketlerin %99,5'i, yani neredeyse tamamı bu sınıfa girmektedir. KOBİ'ler esnek yapıları sayesinde yeniliklere kolaylıkla uyum sağlayabilmeleri, istihdam yaratmaları ve ürün farklılığı sağlamaları bakımından ekonominin lokomotifidir. 2007'den itibaren yürürlüğe girecek Basel-II düzenlemeleri nedeniyle bu şirketlerimizin finansmana erişim açısından daha saydam yönetim yapılarına ve uluslararası standartlarda düzenlenmiş mali tablolara sahip olmaları kredilendirme notları dolayısıyla da önem taşımaktadır. KOBİ'lerin uluslararası rekabete hazır olabilmeleri için kayıtdışıliktan vazgeçmeleri gerekmektedir. Bazı kaynaklara göre ülkemizde kayıtdışılik %50'yi aşmaktadır. Bu durum risk tespitini olanaksızlaştırmakta, kredi fiyatlarını artırmaktadır.

Finans merkezi İstanbul

İstanbul, dünyanın önemli finans merkezlerinden biri haline gelmek bakımından büyük avantajlara sahiptir.

İstanbul'un avantajları arasında şu unsurlar yer alıyor:

—Uluslararası bankalarla entegrasyona girmiş, her türlü enstrümanı kullanan hızla gelişen bankacılık ve finans sektörü. Bu sektör hem kendi geliştirdiği enstrümanları Batı bankalarının da kullanımına sunabiliyor, hem de çevre ülkelerde hızla gelişen yayılmaya katkı sağlayabiliyor.

—Finans sektöründe hem iç piyasada hem de uluslararası kuruluşlarda çalışan yetişmiş insan altyapısına sahip olması.

—Üç saatlik uçuş mesafesiyle Avrupa ve Ortadoğu'nun bütün merkezlerine ulaşılabilir noktada bulunması.

—İklimi, turizm altyapısı ve kira ucuzluğu ile Dubai ve Frankfurt'tan daha elverişli olması.

—Son yıllarda önemli birçok bankanın ve çokuluslu şirketin Türkiye'de yatırım yapıyor olması. Yılda 10 milyar doları aşan yabancı sermaye girişi.

Bu avantajlarına karşılık İstanbul'un önemli dezavantajları, geliştirilmesi gereken fiziki ve teknolojik altyapı eksiklikleri de söz konusu. Bunlar da sırasıyla şöyle:

—Kentın, kanalizasyon, elektrik ve trafik altyapısı yetersiz.

—Sermaye giriş-çıkışındaki yasal yapı yeterli değil.

—Bankacılık sektörünün aracılık komisyonlarının kamu maliyeti etkisiyle de yüksek olması. Örneğin akreditasyon komisyonu bizde yüzde 1,5–2 iken rakiplerde binde 1–2 düzeyinde olması.

—Vergi mevzuatının yetersizliği.

—Yargının ağır işlemesi. Hukuk sistemindeki eksiklik.

Risk sermayesi modeli

Risk sermayesi hem bir finansman aracı hem de bir yatırım aracı olarak kullanılabilir. Bir iş kurma fikrine, gerekli girişimcilik yeteneğine ve bilgisine sahip ancak iş kurmak için sermayesi olmayan girişimcilere, fikirlerini gerçeğe dönüştürmek için gerekli finansmanı sağlayan bir alternatif finansman yöntemidir. Diğer yandan risk sermayesi, risk sermayedarı tarafından yeni fikirler ya da teknolojiler üreten gelişme potansiyeli yüksek küçük ve orta boy işletmelere, edinecekleri pay karşılığında yaptıkları özkaynak benzeri bir yatırım aracıdır. Dünyada risk sermayesi yatırım ortaklıkları ihtisaslaşmışlardır. Hemen hemen her alanda yatırım yapmaktadırlar.

Ayrıca risk sermayesi sisteminin başarısı ve bu derece yaygın olmasının sebebi küçük işletmelerin hisselerinin işlem gördüğü borsaların olmasıdır.

Ülkemizde finansal sistem daha çok bankacılık sektörüne dayanmaktadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler, geleneksel finansman sistemi olarak nitelendirilen bankacılık sektöründen yeterli ölçüde yararlanamamaktadırlar. Risk sermayesi finansman modeli ise bu girişimlerin sağlıklı bir şekilde kaynak sağlayabilmesi için alternatif bir model olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bankacılık sektörünün içerisinde faaliyette bulunduğu makro ekonomik ortamın özelliklerinin arasında sayabileceğimiz, yüksek enflasyon, istikrarsız kur/faiz politikaları, reel ekonomik faaliyetlerin aleyhine çalışan ancak ranta dayalı spekülasyon kazancının oluşmasını sağlayan para politikaları, bankalara alternatif olarak bazı kurumların gelişmesini de engellemiştir. Bu manada, ABD’de yaygın bir şekilde kullanılan risk sermayesi uygulaması, Türkiye’de soyut bir kavram olarak kalmıştır.

Bu model yeni teknolojilerin denenerek uygun olanların faaliyete geçirilmesi açısından da oldukça yararlıdır.

OECD ülkelerindeki uygulamada olduğu gibi, risk sermayesi şirketlerinin ülkemizde yaygınlaşması için doğrudan veya dolaylı yollardan devlet desteği gereklidir. Bu çerçevede şunlar yapılabilir:

Risk sermaye şirketlerine kaynak yaratmak amacıyla kamu ağırlıklı risk sermayesi yatırım ortaklığı kurulması,

Risk sermaye şirketlerine yatırım yapan yatırımcıların zararlarının karşılanması ve risk sermaye şirketlerinin ticari bankalardan temin edecekleri kredilere garanti vermek için garanti fonunun kurulması,

Teşvik mevzuatının yeniden gözden geçirilmesi,

Vergi kanunlarında gerekli düzenlemelerin yapılması,

Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı Tebliğinde gerekli değişikliklerin yapılması.

5. 7. Yükselen Sektörler: Hizmetler, Nanoteknoloji, Biyoteknoloji Ve Bilişim

5. 7.1. Hizmetler: Ekonominin yeni motoru

Politikalarımızın amacı hizmet sektöründe geniş bir uygulama çeşitliliği oluşturabilmektir.

Hizmet piyasasını dışa açık hale getirmek, yeni iş alanları yaratmak için mevzuat düzenlemelerine gidilecek, hizmet piyasasının niteliklerine uygun düzenlemeler yapılacaktır. Bu sayede yeni hizmetler geliştirilebilecek, yeni küresel taleplere karşılık verilebilecek ve istihdamı artırmak açısından yeni fırsatlar yaratılabilecektir.

Sağlık ve eğitim alanında toplumsal ve bireysel hizmetlerin önemi artmaktadır. Devletin bugüne kadar hizmeti bizzat kendi eliyle sunduğu temel hizmetlerin piyasalara açılması ile bu alanlarda kalite ve verimlilik sağlanacaktır. Temel hizmetler finansman modelimiz ile ülkemiz rekabet gücünü artırmak için en önemli adımlardan birisini atmış olacaktır.

Çocuk ve yaşlı bakımı gibi hizmetler, esnek çalışma saatleri gibi hizmet sunumları ailelere yönelik sosyal politikalar bakımından önemlidir. Özellikle hizmet sektörü, şartları itibarıyla ev ve çalışma düzeni arasında daha esnek bir bağ kurmak durumunda olan kişiler için büyük imkanlar vaat etmektedir. Bu nedenle hizmet sektöründe hem bu hizmetleri satın almak hem de yarı zamanlı çalışmak isteyenlere büyük kolaylıklar sağlayacak bu girişimler desteklenecektir.

Yeni istihdam olanaklarına ulaşmak ve büyüyen hizmet ekonomisine uyum sağlayabilmek için işgücü piyasaları yeniden yapılandırılacaktır

İnsan kaynakları, hizmet sektöründe anahtar konuma yükselen alanlardan biridir. Bu nedenle sektörde çalışanların değişime uyumunu sağlayacak, onları sektörün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yetiştirecek eğitim politikaları önceliğimiz olacaktır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin bütünleştirilmesi ile hizmetlerde verimlilik artışı sağlanabilecektir.

Hizmetiçi öğrenme süreçleri yaygınlaştırılacaktır. Kalite belgelerinin ve sertifika mekanizmalarının gelişimine de ayrı bir önem verilecektir.

Ticaret ortamının gelişimi uygun bir mevzuatın varlığına bağlıdır. Hizmetlerin ülkeye girişleri veya ülke içinde tabi olacakları işlemlerde kolaylaştırıcı mevzuat yapıları yeni fırsatlar yaratacaktır.

Türkiye, profesyonel kuruluşların ülkeye girişi, yönetme ve fiyat belirlemelerine izin verme gibi düzenlemeleri tekrar gözden geçirecek ve profesyonel hizmetlerde rekabeti bozucu uygulamalar dikkatli bir biçimde incelenecektir.

Uluslararası ticarete rekabet unsurları, maliyet ve fiyatları düşürmek, etkinlik ve yenilikçiliği artırmak, sunulan hizmetlerin alanını genişletmek, hizmet piyasasındaki parçalanmayı çoğaltmak şeklindedir. Hizmet ticareti önündeki engellerin azaltılması, üretim süreçlerinde hizmetleri kullanarak mal ve hizmet üreten endüstrilere de katkı sağlayacaktır.

Hizmet ticaretinden yararlanabilmek için tek taraflı veya çok taraflı girişimlerde bulunulmalıdır. Hizmet ticaretini etkileyen sınırlamalar için kuralların değiştirilmesi gerekmektedir. Ekonominin uluslararası ticarete açılması için atılacak tek taraflı adımlar hizmet sektöründe tarım ve sanayi reformlarından elde edilenden daha çok fayda sağlayacaktır. Özellikle ticaret sınırlamalarının fiyatları yükseltme eğiliminde olduğu sektörlerde serbestleşme sonucu daha büyük kazançlar elde edilebilir. Bankacılık ve

telekomünikasyonda da liberal yaklaşımlar sonucu ciddi faydalar sağlanacaktır. Bu nedenle vakit kaybetmeden tek taraflı girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

Bir hizmet kalitesi ancak tüketildiği zaman değerlendirilebilir. Ulusal ve uluslararası hizmet standartları hizmet kalitesini artırmaya yardımcı olmaktadır. Tüketiciler, farklı hizmetler arasından bilinçli tercihlerde bulunarak piyasanın rasyonel örgütlenmesine ve rekabet gücüne katkı sağlarlar, ayrıca daha geniş ve birbiriyle bütünleşmiş piyasaların oluşmasına yardımcı olurlar. Hizmet sektöründe kalite ve standartlarla ilgili olarak yeni düzenlemeler yapılacaktır.

Elektronik ticarete güvenliğin sağlanması ve geliştirilmesi hizmet ticaretinde yakalanacak fırsatlar için birinci önceliğimizdir.

Hizmetlerin kazandığı yeni görünüm bir “güvenlik kültürü” oluşturma ihtiyacını doğurmuştur. Sağlık, finans hizmetleri, turizm, dağıtım veya lojistik gibi hizmetlerde elektronik ticaret ve elektronik yollarla teslimat konularında kullanıcılar için bu güvenliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için uygun yasal çerçeveler ve sertifikasyon gibi teknolojik çözümler üretilecektir.

Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı gizlilik ve güvenlik ilişkisi arasında sıkışıp kalmaktadır. Kullanıcılara, şebeke hizmetlerini ve uygulamalarını kullanırken güvende hissetmelerini sağlayacak bilgi güvenlik stratejileri geliştirilecektir. Bu düzenleyici çerçevelerin içselleştirilmesi, gizliliğin ve tüketicilerin korunmasının başlıca koşuludur. Kurulacak sınır ötesi ortaklıklarla da gizlilik ve güvenlik konusunda ilerleme sağlanabilecektir.

Elektronik içerik ve elektronik hizmetlerin gelişimi hızlı geniş bant yayılımı sayesinde olmuştur. Bu sayede yeni rekabet alanları ortaya çıkmıştır. Politikamız firmaların pazara girmesinin önündeki engellerin kaldırılmasına ve fikri mülkiyet, elektronik haklar ve karşılıklı faaliyet alanlarında düzenleyici çabalar yönünde olacaktır. Tedarikçilerin ve kullanıcıların çıkarları dengelenecektir. Fikri mülkiyet hakları korunacak, düzenleyici çerçeveler ise yeterince esnek olacak ve yenilikçi iş modellerine dezavantaj yaratmayacak şekilde olacaktır.

5.7.2. Nanoteknoloji

Geleceğin bilimi de diyebileceğimiz nanoteknoloji çok küçüğün bilimi diye tanımlanabilir. Nanobilimin tarihi yalnızca yirmi yıl öncesine dayanmaktadır. Nanometre ölçeğindeki malzemelerin, tasarımı, montajı, üretimini ve bunların oluşturduğu minyatür sistemlerin işleyişini incelemeyi içerir. Nanoteknoloji sayesinde daha hafif, daha hızlı, daha dayanıklı malzemeler elde edilebilir. Enerji tasarrufu sağlanabilir. Nanoteknolojiyle elde edilebilecek ürünlere birkaç örnek vermek istersek: 1000 kat yüksek kapasiteye sahip DVD’ler, 100 kat hızlı internet ve bilgisayarlar, tanı ve tedavi amaçlı nanorobotlar, gören, hisseden kumaşlar ve daha yüzlerce ürün sayılabilir. Nanoteknolojiden fayda sağlamak için mühendislik, malzeme bilimi, fizik, kimya, elektronik, biyoloji, tıp gibi geniş bir disiplinler yelpazesinin işbirliği gerekmektedir. Malzeme bilimi, elektronik, bilişim, eczacılık, kimya, uçak sanayi, sağlık, kozmetik, üretim teknikleri gibi sektörlerin 2015 yılına kadar nanoteknoloji alanında toplam 3 trilyon dolara yakın pay alacağı öngörülmektedir.

ABD yeni teknolojiler içinde nanoteknolojiyi öncelikli alan ilan etmiştir. Bu ülke yüksek kar getiren bu alandan 2015 yılından sonra 1 trilyon dolardan fazla gelir hedeflemektedir. ABD, AB, Hindistan, İsrail, Japonya ve Kore bu konuda yoğun olarak çalışmakta ve programlar geliştirmektedir. Bu teknolojiye yatırım yapan ülkeler 10-20 yıl sonrasının dünya lideri olmaya aday ülkelerdir.

ABD yeni teknolojiler içinde nanoteknolojiyi öncelikli alan ilan etmiştir. ABD, yüksek kar getiren bu alandan 2015 yılından sonra 1 trilyon dolardan fazla gelir hedeflemektedir. ABD,

AB, Hindistan, İsrail, Japonya ve Kore bu konuda yoğun olarak çalışmakta ve programlar geliştirmektedir. Bu teknolojiye yatırım yapan ülkeler 10-20 yıl sonrasının dünya lideri olmaya aday ülkelerdir.

Tekstilde yaygın biçimde kullanılabilen nanoteknoloji sayesinde, renk değiştirebilen, sertleşebilen, kir ve su tutmayan akıllı kumaşlar üretilebilecektir. Ülkemizin önde gelen sektörlerinden tekstilin, katma değeri yüksek bir sektöre dönüşebilmesinin anahtarı nanoteknoloji olabilir.

Nanoteknolojiyle atomik düzeyde üretim yapılacağından çevreye verilen zarar ve enerji tüketimi de minimuma indirilebilecektir. Akla gelebilecek her türlü ürün devasa tesislere gerek duyulmaksızın küçük bir masanın üstünde üretilebilecektir. Nanoteknolojinin yapabileceklerine ilişkin sınırlar insanoğlunun düşüncüne bağlıdır.

Ülkemizde henüz kurulan üç merkezde nanoteknoloji konusunda araştırma yapılmaktadır. Ulusal Nanoteknoloji Merkezi'nin kuruluş çalışmaları devam etmektedir. Bu merkezde yapılan araştırmalar bilimsel olmakla kalmayıp prototip üretimine de dönük olacaktır.

Geleceğin nasıl şekilleneceğine ilişkin oldukça net bir kestirimimiz vardır. Nanoteknoloji değişimin ivmesini, iletişim devriminden de hızlı artıracaktır. Bu durumda toplumumuzun tüm kesimlerine düşen görev geleceğe şimdiden hazırlanmaktır. Bu kendimize ve çocuklarımıza karşı görevimizdir. Nanoteknoloji düşünme ve yaşam biçimimizi temelden sarsacak gerçek bir paradigma değişikliğine yol açacaktır. Gelecekte nanoteknoloji uygulamalarının en temel bileşeni bilgisayar yazılımları olacaktır. Yani dijital enformasyon değerini katlanarak sürdürecektir.

Bir kez daha tekrarlamak durumunda kaldığımız gerçek şudur: Türkiye matematik ve temel bilimlere daha büyük bir ciddiyetle eğilmeli, tüm bu alanlarda teoriye ve uygulamaya dönük nitelikli araştırmacı sayısını artırmalıdır.

5.7.3. Biyoteknoloji

Geleceğin bilim dallarından biri olarak nitelendirilen biyoteknolojinin tarımsal biyoteknoloji, endüstriyel biyoteknoloji, gıda biyoteknolojisi, tıbbi biyoteknoloji, farmasötik biyoteknoloji, çevre biyoteknolojisi, biyogüvenlik gibi birçok alt dalı bulunmaktadır. Biyolojideki gelişmeler, bilişim teknolojisinin kullanımı ve bilgisayarla modelleme olanaklarının gelişmesi ile birlikte etkisini artırarak sürdürecektir ve önümüzdeki yüzyıla damgasını vuracaktır. Hatta son yıllarda bir biyo-ekonomiden söz edilmeye başlamıştır. Tüm dünya, araştırmaların karşılaşılabileceği sorunlar; biyo-ekonominin geleceğe hazırlanabilmesi için kamu sektörünün yapması gereken yatırımlar; ürün geliştirme amacıyla yapılması gereken düzenlemeler; mevcut teknolojinin uyumlaştırılması; olası riskler nelerdir gibi konularda düşünce ve strateji üretmekle meşguldür. Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedeflerinde, dünyadaki yoksulluğun ortadan kaldırılabilmesi yönünde en fazla potansiyel içeren alan olarak biyoteknolojiyi kabul edilmiştir.

Biyoteknolojinin çeşitli alt dallarının uygulanmasına ilişkin etik tartışmalar sürerken, bu alandaki gelişmelerin tüm dünya için bir fırsat oluşturduğu yadsınamaz bir gerçektir. Her tür teknolojiye olduğu gibi bu alandaki gelişmelerin biyolojik silahlar yoluyla yıkıcı amaçlar için kullanılma potansiyeli de bulunmaktadır. Ancak bu durum, teknolojiyi tanımak ve yönetmek gereğini gösteren bir diğer unsurdur.

Bilim adamları önümüzdeki 25 yılda dünyanın yiyecek ihtiyacının %50 oranında artacağını öngörmektedir, buna karşın ürün artışı oranları düşmeye devam etmektedir. Değişen iklim koşulları, kirlenen ve azalan su ve toprak kaynakları dünyanın karşı karşıya bulunduğu önemli sorunlardır. Bu anlamda küresel aktörler arasındaki bilgi paylaşımı ve işbirliğinin

önemi giderek artmaktadır. Biyoteknolojinin tarımdaki uygulamaları oldukça kapsamlıdır. Gıda güvenliği ve hijyeni konusunda da biyoteknolojinin geniş uygulama alanları vardır. Sanayi sektöründe ise biyolojik temelli polimerler, tekstilden temizlik maddelerine, yiyecek-içecek sektöründen vitamin ve protein üretimine dek sayılamayacak kadar çok alanda gerekli enzimlerin üretiminde biyoteknolojiden faydalanılmaktadır.

Biyoteknoloji hastalıkların tanı ve tedavisinde yeni ufuklar açmıştır. Transgen ve klonlama teknolojileriyle çok kısa süre içinde organ ve doku nakli, kişiye özel tedavi gibi alanlarda büyük gelişmeler beklenmektedir. Moleküler biyoloji ve protein mühendisliği sayesinde bağışıklık sisteminin güçlendirilmesine, koruyucu tıbbı ve bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye ilişkin gelişmeler kaydedilmektedir. Hastalıkların oluşumunda ve tedavisinde proteinlerin rolüne ilişkin ilerlemeler kaydedilmiştir. Kanser tedavisinde bu yolla büyük aşamalar sağlanmıştır. Eşdeğer (jenerik) ilaç pazarı da, hızla büyüyen 600 milyar dolarlık ilaç pazarından pay kapma uğraşında olan bir sektör. Genom Projesi sayesinde kalıtsal hastalıklar konusundaki bilgimiz oldukça artmıştır.

Dünyada faaliyet gösteren biyoteknoloji firmalarının ciroları 100 milyar doları geçmiştir. Gelişmiş ülkelerin biyoteknoloji pazarları yılda %17 büyümektedir. Bu oran gelişmekte olan Asya ülkelerinde %36'ya çıkmaktadır. ABD biyoteknoloji alanında açık arayla tüm ülkelerin önündedir. ABD'de günde ortalama 18 adet genetik olarak değiştirilmiş ürün ruhsatı alınmaktadır. Avrupa'ya baktığımızda ise bakış açısı farklılıklarının da etkisiyle son beş yılda 18 genetik olarak değiştirilmiş ürün ruhsatı verilmiştir. AB Avrupa pazarında daha fazla pay alabilmek için bu alanda araştırmaya yönelik işbirliğini geliştirerek bilimsel potansiyelini geliştirme çabasıdadır. Lizbon stratejisinde biyoteknoloji sektörü öncelikli alan olarak saptanmıştır. Japonya ise biyoteknoloji alanındaki buluşların sanayi sektörüne aktarılmasında oldukça başarılı durumdadır. Uluslararası teknoloji işbirlikleri içinde biyoteknoloji alanındaki işbirliklerinin payı %20'ye varmıştır. Asya ülkeleri biyoteknoloji alanındaki yatırımları ülkelere çekebilmek için birbirleriyle yarışmaktadır. Çin ve Hindistan fikri mülkiyet haklarıyla ilgili yasaları yürürlüğe koymuştur. İki ülke 2005'te biyoteknoloji konusunda stratejik işbirliği anlaşması imzalamıştır. Bu ülkeler uluslararası firmaların Ar-Ge faaliyetlerini ülkelere çekmek amacıyla en uygun ortamı yaratmak için her türlü uğraşı vermektedir. Özellikle ilaç endüstrisi büyük bir dönüşüm geçirmektedir. Biyoteknoloji ürünü tahılların üretim artışı yıllık %20'leri bulmaktadır. Çin biyoteknoloji sayesinde gıda konusunda kendine yeter hale gelmeyi amaçlamaktadır. Tekstil, kâğıt gibi geleneksel üretimin yaygın olduğu alanlarda da biyoteknolojiden yararlanma oranları hızla artmaktadır. Biyoteknoloji sektörünün ulaştığı büyüklük 2004 yılı itibarıyla 70 milyar dolardır. Sadece Japonya 2010 yılında bu alanda 200 milyar dolarlık bir pazar payına sahip olmayı planlamaktadır. Dünyada risk sermayesi büyük ölçüde bu alana kaymaya başlamıştır. AB'nin 7. Çerçeve Programında biyoteknoloji alanına 11 milyar avro ödenek ayrılmıştır.

Gıda sektöründe biyoteknoloji uygulamaları 500 milyon dolar düzeyindedir. İlaç dışındaki kimya sektöründe biyoteknoloji pazarının büyüklüğü 30 milyon dolar civarında tahmin edilmektedir. Ülkemizin enerji ihtiyacı büyük oranda dışarıdan karşılanmaktadır. 2020 yılına kadar petrol ihtiyacımızın 2 kat, doğalgaz ihtiyacımızın ise 5 kat artacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla yenilenebilir enerji kaynaklarına duyduğumuz gereksinim ortadadır. Bazı ülkeler biyoenerji kaynağını önemli oranlarda kullanmaya başlamıştır. Ülkemizde ise bu oran %0,04 düzeyindedir. AB yenilenebilir kaynakların Birlik enerji üretimi içindeki payını önemli oranlarda artırmayı düşünmektedir. Bizim de bu alanda çözüm üretme çalışmalarını yoğunlaştırmamız gerekmektedir. Ülkemizde atık su sorunu da önemli bir konudur. Arıtma tesisi oranı yalnızca %20'dir. Bu alandaki denetimler yok denecek kadar azdır. Atıklardan biyogaz üretimi düşünülmesi gereken bir uygulamadır. Ülkemizde ilaç sektörünün büyüklüğünün 2013 yılında 8,3 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Bunun yaklaşık 500 milyon dolarının biyoteknoloji temelli olacağı öngörülmektedir. Ülkemizde şirketlerin sektörel dağılımıyla ilgili sağlıklı anket çalışmaları mevcut değildir. Bu alanla ilgili ne kadar şirketin çalıştığı belirsizdir. Ancak ülkemizde son yıllarda biyoteknoloji alanında çalışan firmaların

sayısının hızla arttığı bilinmektedir. Bu sevindirici bir gelişmedir. Biyoteknoloji pazarının tarım hariç olmak üzere 2010 yılı sonunda kadar 8,5 milyar dolara ulaşma potansiyeli olduğu tahmin edilmektedir.

Türkiye biyoteknolojide araştırma olanaklarının ve yetişmiş eleman sayısının yetersizliği ve altyapı eksikliği gibi nedenlerle oldukça geri kalmış durumdadır. Ülkemizde bu konuda yetişmiş araştırmacı ve eğitim veren kuruluş sayısı yetersizdir. Yüksek öğretimde disiplinlerarası programlara ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu, yapılan araştırmalardan çıkan sonuçların bir ürüne dönüşebilmesinde de önemli bir etkidir, bir diğer önemli etken de ülkenin öncelikli olarak hangi ürünlere yatırım yapması gerektiğine ilişkin stratejik planlamadır. Biyoteknoloji alanında belli bir aşama kaydedebilmek için, özellikle moleküler biyolojinin ve bu alandaki birikimi değerlendirip geri besleme yapacak bir sanayinin önemi herkes tarafından iyi anlaşılmalıdır.

AB'ye uyum çerçevesinde Birlik'te uygulanan ürünlere yönelik risk değerlendirme ve sıkı etiketleme kuralları bir süre sonra ülkemizde de uygulanmaya başlayacaktır. Bu konuda yasal düzenlemelerin zaman yitirmeksizin yapılmasında fayda vardır. Tarafı olduğumuz Biyogüvenlik Protokolüne göre risk değerlendirme, izleme ve denetim düzenlemelerinin hayata geçirilmesi önem taşımaktadır. Biyoteknoloji dünya kamuoyunda mevcut çekincelere karşın, kimsenin ilgisiz kalamayacağı bir gerçekliktir.

Biyolojik çeşitliliğin korunup sınıflandırılarak kataloglanmasının ve bilinen yerel soyların korunmasının önemi büyüktür. Ekosistemleri tarayarak endüstriyel önemi olan ürünleri üreten mikroorganizmaların ve onlardan türevlenen biyolojik materyalin tanımlandığı, korunduğu ve arşivlendiği bir ulusal mikroorganizma kaynak merkezi kurulması gerekliliği vardır. Ulusal Ar-Ge projelerinin her türlü kurum ve araştırmacıyı destekleyecek biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Üniversitelerin moleküler biyoloji araştırma laboratuvarlarının altyapılarının güçlendirilmesi ve bu alanda lisansüstü ve doktora çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Üniversite-sanayi işbirliği özendirilerek özel sektörün bu alanda araştırma yapmasının teşvik edilmesi önemlidir. Biyoteknoloji alanındaki bilginin paylaşımı, kümeleşmeler ve finansal altyapı desteğinin sağlanması bir gerekliliktir. Biyoteknoloji alanında pek çok uluslararası destek mekanizması mevcuttur. Sektörün bunlardan etkin bir biçimde yararlanabilmesi için bilgilendirme ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca sektörün gelişimi için bir izleme ve değerlendirme sistemi kurularak buradan yapılacak geri beslemelere göre yeni yasal düzenlemelerin oluşturulması gereklidir. Ülkemiz tarımsal biyoteknoloji açısından avantajlar taşımaktadır. Bu alandaki üretimin sanayi sektöründe değerlendirilmesi ülkenin gelişmesine önemli katkılar sağlayabilecektir. Her alanda olduğu gibi bu sektörde de ihtiyaç duyulan nitelikli eleman sayısının saptanması ve bu işgücünün yetiştirilmesine dönük planlama yapılmalıdır. Ulusal Biyogüvenlik Kurulunun kurulmasına ilişkin çalışmalar bilimsel veriler ışığında ve sektörün gelişmesini sağlayacak biçimde yapılmalıdır.

Fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin düzenlemelerin etik boyutu yanında ticari boyutu da vardır. Firmalar fikri hakları korunduğu sürece büyük yatırımlar gerektirebilen Ar-Ge harcamalarına pay ayırabilmektedir.

2005 yılında bu konudaki ilkeler ve uygulamalar konusunda evrensel bir çerçeve oluşturulması ve bu alandaki endişelerin giderilmesinde bilgi aktarımı ve saydamlığın önemini vurgulamak amacıyla Biyoetik ve İnsan Hakları Deklarasyonu açıklanmıştır. Bizim de toplum olarak bu konular üzerine kafa yormaya başlamamızın vakti gelmiştir.

Rekabet Gücü Yüksek Türkiye stratejimizde fark yaratacağımız iki öncelikli sektörde (nanoteknoloji ve biyoteknoloji) ana politikalarımızı şu şekilde sıralayabiliriz;

İlk aşamada üniversitelerin ortak kullanımına açık ve farklı konulara göre tasarlanmış beş adet ulusal laboratuvar kurulacaktır.

Yurtdışındaki üniversitelerle işbirliğini sağlayacak bir yapılanma gerçekleştirilecektir.

Matematik ve temel bilimler daha büyük ciddiyetle ele alınarak, bu alanlarda teoriye ve uygulamaya dönük olarak çalışan nitelikli araştırmacı sayısı artırılacaktır.

Ulusal Nanoteknoloji Merkezinin kuruluş çalışmaları bir an önce tamamlanacaktır.

Biyolojik çeşitliliği korumak için gerekli sınıflandırma ve kataloglama çalışmalarına hız verilecektir.

Ulusal mikroorganizma kaynak merkezi kurulacaktır.

Ürünlere yönelik risk değerlendirme ve etiketleme kurallarına ilişkin yasal düzenlemeler zaman yitirmeksizin yapılacaktır.

Fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin yasaların uygulanmasına ve bu konuda toplumda farkındalık yaratılmasına özen gösterilecektir.

Üniversitelerin bu alanlardaki çalışmalara ağırlık vermesini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

Bu teknolojilerin disiplinlerarası özellikleri göz önünde bulundurularak işbirlikleri ve kümeleşmeler teşvik edilecektir.

Ar-Ge projelerinin her türlü kurum ve araştırmacıyı destekleyecek biçimde düzenlenmesi sağlanacaktır.

Üniversite-sanayi işbirliğini özendirmek için üniversitelerde kurulması planlanan "Girişimci Merkezleri"nde sektörün bu alanda araştırma yapması teşvik edilecektir. Bu merkezlerde projelendirme, finansmana erişim, üretim, pazara erişim, patent alma gibi konularda danışmanlık hizmeti verilecektir. Bu merkezlerin teknokent şirketleri ve sanayi ile eşgüdümü sağlanacaktır.

Seçilmiş 5 teknoparkta üniversite-özel sektör ve devlet girişimiyle nanoteknoloji ve biyoteknoloji alanlarında çalışacak işletmeler kurulacaktır. Devlet hisseleri 10 yılın sonunda devredilecektir. Bu şirketlerde uzmanlaşarak kendi işlerini kurmak isteyen uzmanlara ucuz kredi sağlanacaktır.

Teşvik fonlarının dağıtımında TÜBİTAK dışındaki devlet kurumlarının da ihtiyaçlarına yönelik olarak proje bazlı fon dağıtılabilmesinin önü açılacaktır. Bu kaynak yönetimini ve denetimini kolaylaştıracak bir önlem olacaktır.

Risk sermayesi oluşturularak, bu alanlara kaydırılması desteklenecektir.

2013 yılında bu teknolojilerin GSMH'mize katkısının 20 milyar dolara ulaşmasını hedefliyoruz.

Türkiye bu teknolojileri kullanarak gelişme sağlayacağı alanları saptamalı ve teşvik politikalarını bu yönde oluşturmalıdır. Biz, nanoteknoloji ve biyoteknoloji yoluyla geliştireceğimiz öncelikli alanların **tarım, sağlık, çevre-atık ve savunma sanayi** olması gerektiğine inanıyoruz.

5.7.4.Bilişim Teknolojisi

Dünyada tüm ileri teknoloji alanları arasında çok önemli bir yere sahip olan elektronik ve telekomünikasyon sektörünün pazar büyüklüğü 2002 yılında 1,3 trilyonun üstündeydi. 2006 yılında ise yalnızca bilgi teknolojileri sektörü 1,5 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır. Genel anlamda sektör son on yılda ortalama %10 civarında büyümüştür. OECD ülkelerinde bu sektörde çalışanların sayısı 20 milyonu ve toplam istihdamın %7'sini aşmıştır. Bu ülkelerde telekomünikasyon pazarının toplam büyüklüğü 2003'te 950 milyar dolardı. Pazarın büyümesini sağlayan iki önemli alan kablosuz iletişim ve internettir.

Tüm dünyadaki bilişim sektörünün üretimi incelendiğinde %30 ile ABD'nin lider olduğu, aynı şekilde %34,2'lik bir oranla, pazar olarak da en büyük paya sahip olduğu gözlemlenmektedir. Onu %29'luk pazar payıyla AB'nin izlediği görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin pazar payları da son yıllarda hızla artmaktadır.

Yazılım sektörüne baktığımızda en çok yazılım ihracatı yapan ülkelerin İrlanda ve ABD olduğu görülmektedir. Bilgi ve iletişim hizmetlerinde ise ABD 4,7 milyar dolar ihracat, 7,2 milyar dolar ithalatla en büyük paya sahiptir. Bu alanda 5 milyar dolardan fazla ihracatla İrlanda birinci konumdadır.

Küresel ekonomideki tüm satışların 2007 yılında 83 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. Bu değer yaklaşık üçte ikisini firmadan firmaya satışlar oluşturmaktadır. Bu durumda maliyetlerini düşürmek isteyen iş dünyasının BT harcamalarını daha da artıracakları düşünülmektedir. Küresel BT harcamalarına bakıldığında, en fazla harcamayı finans sektörü, ardından da kamu kesimi gerçekleştirmektedir. Bu sektörleri sırasıyla, imalat sanayi, ticaret, ulaşım, iletişim, hizmetler, yapı, tarım ve madencilik sektörleri izlemektedir. Bilişim sektörünün milli gelire oranı ABD'de %12, Avrupa'da %8'dir. Bu oran ülkemizde yalnızca %0,8'dir. Yapılan araştırmalarda BT sektörünün AB'deki verimlilik artışına katkısının %25'ten fazla olduğu saptanmıştır.

Ürün gruplarına göre değerlendirme yapıldığında en büyük büyüme oranına yazılım sektörü sahiptir. Öte yandan en büyük pay, taşıyıcı hizmetler ve donanım grubuna aittir. Harcamalar içinde en fazla payı iletişim donanımı ve hizmetleri almaktadır, bunları yazılım; donanım; hizmetler sektörü izlemektedir. Harcamaların %24'ü tüketiciler, kalan kısmı ise iş dünyası ve kamu kesimi tarafından yapılmaktadır.

Türkiye'ye baktığımızda yaşanan krizler ülkemizde bilişim teknolojisinin yeterince gelişmesine engel olmanın ötesinde, sektörün yarı yarıya küçülmesine de yol açmıştır. Sektör 2000 yılındaki büyüklüğünü 2004 yılında yakalayabilmiş ve 2,4 milyar dolarlık bir düzeye gelmiştir. Pazar büyüklüğü 2005 yılında 3,4 milyar dolara ulaşmıştır. Türkiye telekomünikasyon pazarının büyüklüğü ise 2005'te yaklaşık 14 milyar dolar civarındadır. Sektörün yeterince gelişmemiş olmasının önemli bir nedeni ekonominin krizlerle sarsılmasıysa, diğer bir önemli nedeni de siyasi iradenin telekomünikasyon pazarını serbest rekabete açmasında yaşanan gecikme, yüksek vergi oranları, geç kalan mevzuat ve uygulama yetersizlikleridir.

Alt sektörlerle baktığımızda, 2005 yılında tüketici elektroniği 4,7 milyar dolarlık üretimle, 8,15 milyar dolar hacmindeki elektronik sanayi sektörü üretiminin yarıya yakınına oluşturmaktadır. Ardından 1,25 milyar dolarlık üretimle telekomünikasyon sektörü gelmektedir. Aynı yıl 4,5 milyar dolarlık ihracatın toplam ihracat içindeki payı %6,1'dir. Bunun 3,1 milyar dolarını tüketim cihazları oluşturmaktadır. Bilgisayar donanımı ve yazılımın payı yalnızca 55 milyon dolardır. İthalat rakamı ise 10,8 milyar dolardır. İthalatın %21,5'i telekomünikasyon, %21,1'i bilgisayar, %18,3'ü bileşenler, %29,3'ü diğer profesyonel ve endüstriyel cihazlar, %8'i ise tüketim cihazlarından oluşmaktadır. Sektörde 2005 yılında 42 bin kişi istihdam edilmiştir.

Türkiye BT pazarı, telekom hizmetleri ve donanımları dışında kalan bölümü itibariyle donanım ağırlıklıdır. Donanım satışları pazar payının yaklaşık %70'ini oluşturmaktadır. PC pazarının %50'sinden fazlası yerli montaj üretimidir. Sistem neredeyse tüm bitmiş veya aramalı ürünlerin dışarıdan ithal edildiği bir model üzerine çalışmaktadır. Teknoloji üretimi için gerekli kaynak yalnızca maddi değil, beşeri sermaye açısından da yetersizdir. Özgün yazılım ürünleri düşük düzeydedir. Teknoloji Bölgeleri Yasası ile yazılım sektörü stratejik bir sektör olarak kabul edilmediği için yeterli teşvik sağlanmamaktadır. Bu alandaki düzenlemeler gerçek bir sanayi-üniversite işbirliğini sağlayamamıştır. Sektör üzerindeki yüksek vergi yükü gelişmenin önünde bir engel teşkil etmektedir.

Ülkemizde dış kaynak kullanımı, yani hizmet taşeronluğu harcamalarının yalnızca 100 milyon dolar büyüklüğünde olduğu ve her yıl %20 civarında büyüdüğü tahmin edilmektedir. Oysa dünya bilgi teknolojileri harcamalarının 100 milyon dolardan fazlasını dış kaynak kullanımı oluşturmaktadır.

Bilişim teknolojileriyle ilgili eğitim kurumları her yıl yaklaşık 20 bin mezun vermektedir. Ancak halen 100 bin kişilik bir işgücü açığı mevcuttur. Bu sayının 2010 yılına kadar 500 bini bulacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca verilen mezunların niteliğinin, talebi karşılamaktan uzak olduğu da bir başka gerçektir.

Ülkemizde elektronik sektörünün karşı karşıya olduğu sorunlar arasında en önemlisi her düzeyde nitelikli eleman eksikliğidir. Ayrıca tıpkı diğer konularda olduğu gibi sektöre üniversite arasındaki bağların yeterince gelişmemiş olması, Ar-Ge ve tasarım konusundaki eksiklikler, finansal yetersizlikler de büyük sorun teşkil etmektedir.

AB bu konulardaki eksikliğini fark ederek, 1999'da Lizbon Stratejisini yürürlüğe koymuştur. Lizbon hedeflerinin en önemlileri arasında Avrupa'yı 2010 yılına kadar dünyanın en dinamik ve rekabet gücü en yüksek bilgi toplumu yapmak ve buna yönelik bir strateji izlemek sayılabilir. Lizbon Stratejisi ve e-Avrupa girişiminin hedefleri arasında kamu, özel sektör ve vatandaşların birbirleriyle olan her türlü iletişim ve veri alışverişinin internet üzerinden gerçekleştirilmesi, tüm kamu hizmetlerini internet üzerinden sunabilmek ve e-ticareti teşvik etmek de bulunmaktadır. Üye ülkeler hukuki ve düzenleyici altyapıyı oluşturacak, denetim mekanizmalarını saptayacak ve piyasanın gelişmesini teşvik ederek, önündeki engelleri kaldıracaktır. Yapılacaklar arasında elektronik imzanın yaygınlaşması, fikri mülkiyet haklarının korunması ve müşteri gizliliğinin güvence altına alınması, adil rekabetin sağlanması gibi öğeler de bulunmaktadır. Lizbon Stratejisinin ardından kabul edilen onu destekler nitelikteki i2020 girişimi yeni aksiyonlar ortaya koymaktadır. Bunlar arasında bilgi ve iletişim teknolojileri araştırmalarında AB yatırımını %80 oranında artırmak da vardır.

BT alanında Türkiye'de kişi başına yapılan yatırım 40 dolardır. Bu rakam ABD'de 1200, Batı Avrupa'da ortalama 500 dolardır. Ülkemizde kişi başına düşen harcama 220 avrodur. İsviçre 2004 yılında kişi başına 2673 avro harcama yapmıştır. ABD'de bu rakam 1966 avrodur. Bizde de bu alandaki yatırım oranı pek çok OECD ülkesinde olduğu gibi tüketim oranından yüksektir. BT yatırımlarının GSYİH'ye oranı %3,1, tüketim oranı ise %1,9'dur.

Kamu kesimi BT yatırımlarına 2003 yılında, 204 proje için 208 milyon, 2004'te 211 proje için 281 milyon dolar ödenek ayırmıştır.

Türkiye'de 2002'de 600 bin, 2003'te 850 bin, 2005'te ise 1,5 milyona yakın PC satılmıştır. 1000 kişiye düşen bilgisayar sayısı 50 iken, bu sayı ilk 8 ülkede 550'dir. Bu alanda Türkiye 44 ülke içinde 36. sırada yer almaktadır. Bilgisayar olan hanelerin oranında 22 ülke arasında 21., internet sunucusu sayısında 28 ülke içinde sonuncu, web sitesi sayısında 28 ülke arasında 27. sıradayız. Bilgisayar okur-yazarlığı oranı ülkemizde çok düşüktür. Ülkemizde internete bağlanma oranı %14, genişbant kullanımı oranı %2 civarındadır. Toplumda

internete ilişkin talep yaratmamız gerektiği halde, bağlanma ücretleri yüksektir. İnternete bağlanma ücreti ülkemizde 100 Kb başına 12 dolarken, dünya ortalaması 2 dolardır.(20 saat 57 dolar) AB üyesi ülkelerde kurumların %85'inin internete erişimi vardır. Bunların %60'ının web sitesi vardır ve şirketlerin toplam gelirlerinin %9'u e-ticaret gelirleridir. Ülkemizde genişbant hizmeti kalitesiz, kısıtlı ve pahalıdır.

Türkiye dünyada cep telefonu hizmetlerine en fazla vergi uygulayan ülkedir. %57'lik bu oran pazarın büyümesi önündeki en önemli engellerden biridir.

Türkiye'de 2005 yılında toplam 870 milyon dolarlık yazılım harcaması yapılmıştır. Bu miktar gelişmekte olan ülkeler içindeki en düşük harcamadır. Sadece Kuzey Amerika bölgesinde 2005 yılında 300 milyar dolarlık yazılım harcaması yapılmıştır. Ülkemizde korsan yazılım kullanma oranı %66'dır. Türkiye'nin korsan kullanım nedeniyle uğradığı kayıp 2004 yılında 182 milyon dolardır. Business Software Alliance (BSA) için yapılan bir araştırmaya göre korsan yazılım kullanma oranını sadece %10 azaltarak bile, 4 yıllık bir süreçte 1 milyar dolarlık bir ekonomik büyüme ve 600 milyon dolar ek vergi geliri elde edilebilir. Tahminlere göre 2009'a kadar %105 büyümesi beklenen Türkiye Bilişim teknolojisi sektörü, korsan yazılım kullanımındaki yalnızca %10'luk bir düşüşle %120 büyüyebilir ve 36.000 yüksek gelirli ek istihdam olanağı sağlayabilir.

Dünyadaki payı her geçen yıl artan bir hızla büyüyen BT sektörünün önemi konusunda toplumun her kesiminde farkındalık yaratılması, bu sektörün büyümenin lokomotifi olacağına ilişkin önkabulün tüm toplumda benimsenmesi gerekmektedir. Türkiye bu alanda teknoloji üreten ülke konumuna mutlaka ulaşmak zorundadır.

Partimiz iktidarındasektörün serbestleşmesine ilişkin düzenlemeler hızla ve ciddiyetle yerine getirilecektir. Mevzuat bir an önce sadeleştirilip tek yasa altında düzenlenecektir. Fikri mülkiyet haklarının güvence altına alınmasının önemi toplumun tüm kesimlerine çok iyi anlatılacak ve bu konudaki yaptırımlar uygulanacaktır.

Geciken altyapı serbestleştirmeleri hızlandırılacaktır. e-Devlete geçiş çalışmaları tamamlanacak ve MERNİS projesi tek veritabanına bağlanarak kurumlar arası eşgüdüm sağlanacaktır.

Her vatandaşın karşılayabileceği bir bedelle, ucuz, yaygın, genişbant internet bağlantısı sağlanacaktır. Okullarda tüm öğrencilerin bilgisayara kavuşturulması ve bunun altyapısının oluşturulması için hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. Bu tür bir atılımın getirisi beklenenin çok üzerinde olacak, topluma büyük bir hareketlilik ve girişim gücü kazandıracaktır. Kablosuz, genişbant internet bağlantısını mümkün kılan teknolojilere ilişkin lisans çalışmaları ivedilikle tamamlanacak ve gereken altyapının kurulması teşvik edilecektir. Bu sayede kablolu internet erişim olanağı olmayan bölgelere yüksek hızlı internet bağlantısı sağlanmış olacaktır. Bu teknolojinin modem ve kablolu gereksinimini ortadan kaldırması çok büyük avantajlar sağlamaktadır.

Ulusal yenileştirmecilik sistemini etkinleştirecek çalışmalar yapılacaktır.

Teknoparklar gerçek işlevlerini yerine getirecek biçimde düzenlenecek, buralarda faaliyet gösteren şirketlere her türlü vergi muafiyeti, teşvik, altyapı sağlanacaktır. Şirketlere ürün geliştirme, finansmana erişim, ihracat gibi konularda danışmanlık hizmeti verilecek, üniversitelerle işbirliği zeminleri genişletilecektir. Genç girişimcilere kredi olanakları sağlanacaktır. Kısa vadeli geri dönüşlere odaklanmak yerine bu alandaki fedakârlıkların ülkeye getirisinin katlanarak büyüyeceği unutulmamalıdır.

Bu alanda üniversite sanayi işbirliğinin kurulması için açılan Teknoloji Geliştirme Alanlarından henüz istenen verim alınamamıştır. Buralarda etkin Ar-Ge ve vergi teşvikleri sağlanacaktır.

e- İmza, e- İhale gibi çalışmaların üzerine hızla gidilmelidir. Küreselleşme ile rekabet gücümüzü hızlandırmak adına e-imza kullanımı yaygınlaştırılmalı ve kolaylaştırılmalıdır. Ülkemizin e-ihale sistemi ile yapacağı tasarruf 40 milyar dolarlık bu pazarda 8 milyar dolar olacaktır.

Bilişim sektöründe Ar-Ge ve yenileştirmecilik için gerekli yatırımların yapılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacak ve bu alanda rekabet edebilen bir Türkiye hedefi benimsenecektir.

Stratejik bölgelere yönelik yatırımlar yapılacak ve bilişim alanında atılımı gerçekleştirecek şehirler belirlenerek buralar bilişim üssü haline getirilecektir.

Türkiye'nin her yerine internet erişimi sağlanacaktır.

Rekabet artırılarak internet erişiminin maliyeti düşürülecektir. Aylık internet ücreti 1 YTL olacaktır.

Açık devlet, kesintisiz hizmet ile bilgi ve hizmetlere erişimde süreklilik sağlanacaktır.

e-İmza ve e-ticaret uygulamaları hızlandırılacak ve ticaretimizin dünya ile yarışabilir olması için bu alanlara gerekli öncelik verilecektir.

ŞEHİR VE MEDENİYET

1. EKONOMİK KALKINMANIN DİNAMİĞİ OLARAK ŞEHİRLER

Uygarlık kavramı şehirle doğrudan bağlantılıdır, uygarlığı yaratan, besleyen ve şehirler, şehirliler ve şehirlilik kavrayışıdır. Ekonomiye dinamizm kazandıran ise şehirler ve şehirleşmedir.

Ekonominin hedefi insanın mutluluğu ise insanın uygarlığın çeşitli olanaklarıyla maddi ve manevi yönden zenginleştirilebilmesinin mecrası şehirlerdir. Şehirler “fırsat ekonomisi”nin hem hedefi hem dayanağı olacaktır. Ekonomi politikalarımız nüfusumuzu tamamen şehirlileştirecek kapasiteleri, yöntemleri hayata geçirmeye odaklanacaktır. Bizim yurtlandırma politikalarımız yalnızca konut üretmeye değil, şehirciliği ve şehirleşmeyi geliştirme, **yeni şehirler oluşturmaya dönük** olacaktır.

Yeni şehirler, bir yandan mevcutların yığılmış, karmaşık ve düzensiz yapılarını ortadan kaldıracak yeni yerleşim alanları yaratırken, diğer yandan ekonomiyi yığılmanın (plansızlık ve kıtlık düzeni) getirdiği akıldışı ve olağanüstü maliyetlerden kurtaracaktır.

Yeni şehirler insan yerleşimlerine rasyonellik getirip verimlilik ve tasarruf yaratacak, bir yandan da hiç kuşkusuz büyük bir ekonomik canlılığa yol açacaktır. Planlı, tasarlanmış, gelişebilir şehirler yaratma iradesinin olmayışı muazzam miktarda kaynak israfına ve maliyete yol açmaktadır. Bunlardan biri de arsa ve arazi rantlarıdır. Bu maliyetin bir yüzü pahalılıksa bir diğer yüzü de sermayenin istihdam ve verimlilik yaratıcı alanlardan uzaklaşarak atalete yönelmesine neden olmasındır.

Türkiye ekonomisinin belası kayıtdışılığın hem kaynaklandığı hem de yoğunlaştığı alanların başında arsa, arazi, konut yani gayrimenkul piyasaları gelmektedir. Fiziksel altyapı, trafik, enerji israfı gibi somut alanlar yanında gettolaşma, eğitimsizleşme, zaman israfı gibi boyutları hesaplanamayan maliyetler de ayrı ayrı verimsizlik konularıdır. Yeni şehirler Türkiye'nin sahip olduğu ister kamu ister özel kesime ait gayrimenkul stoklarının niteliksiz arazi vasıflarından çıkarılıp nitelikli varlıklar haline dönüşmesinin aracı olacaktır. Bu sayede Türkiye gayrimenkul piyasalarına ve gayrimenkul borsalarına derinlik kazandırabilecek bir yandan yabancı sermayeyi yurtiçine çebedecek, diğer yandan kentsel rantların üretilmesi ve paylaşılmasına rasyonel ve rekabetçi bir düzen getirecektir. Mevcut sistemimizde kentsel rant, karar verici mekanizmada ya da mülk sahibinde kalmaktadır. Bizim amacımız kentsel rantı kamuya döndürmek, kamusal alanda doğan rantın ortaklaştırılmasını sağlamak ve bu bağlamda şehircilik finansman sistemini yeninden oluşturmaktır. Yeni şehirler vizyonunun yaratacağı ekonomik büyüklük bugünden öngörülebilir rakamların çok ötesine geçecek yüz milyar dolarlarla ifade edilebilir hacimlere erişecektir.

Yapılması gereken insan yerleşimlerini ve şehirleri, ihtiyaçlara ve gelecek öngörülerine uygun bir biçimde planlamak ve tasarlamaktır. Bu süreç tek başına kamu otoritelerinin imar yetkilerini doğru kullanmasından ibaret görülemez. Şehir demek yeni bir hayat demektir. Ve hayatın her alanında olduğu gibi şehir yaşamının da ekonomisi gözetilmelidir.

Yeni şehirler politikası oluşturmak Türkiye için bir zorunluluktur. Bir yandan tarım sektörünün rekabet üstünlüğü yaratabilecek verimliliğe ulaşması ve tarım işletmelerinde optimum ölçeklere erişilmesi diğer yandan kırsal kesime nitelikli hizmet götürmenin yüksek maliyetlerinin yanısıra imkansızlığı yeni şehirler politikasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Tasarruf açığı, piyasa sığılığı ve borç girdabı denkleminde sıkışmış bir ekonomiye sahip olan Türkiye'nin önündeki en büyük sorun ve engel kaynak yaratma beceriksizliğidir. Türkiye'nin demografik yapısından kaynaklanan nedenlerle kentsel donanım ve kentsel yaşama ilişkin

büyük ölçekli talepleri vardır. Türkiye şehirleşmenin hem müşterisi hem yaratıcısı hem de alanı olarak olağanüstü bir fırsatlar vatanıdır.

Bir ekonomi politik konusu olarak şehirler aynı zamanda rekabet gücü politikalarının da odağında yer alacaklardır. Şehirler kendi özgün kapasiteleri ve imkânlarının yanısıra kendi iradeleriyle yönelecekleri alanlarda da rekabet gücü yaratma politikalarıyla destekleneceklerdir. Bugünkü dünyada her şehir tarihsel birikiminden, coğrafi imkânlarından ve diğer kapasitelerinden oluşan temalarla öne çıkmaktadır. Kentler seçtikleri ekonomik rekabet alanlarıyla kimlik kazanmakta ve bu kimliğin geliştirilmesi motivasyonu şehirlerin rekabet güçlerini ortaya çıkarmaktadır. Aynı şey Türkiye için de gerçekleştirilmelidir. Şehirler ister sanayi, ister hizmetler, ister tarım sektörlerinde olsun yoğunlaştıkları alanlarda birer rekabet kapasitesi olarak görüleceklerdir. Bu amaçla teşvik politikalarında ve altyapı yatırımlarında bu temaları yani rekabet önceliklerini gözeten bölgesel ve sektörel tercihler yapılacaktır. Örneğin Denizli tekstil, mermercilik ve cam endüstrisi alanlarında birikmiş kapasitelere sahip bir kent iken bu alanda ulusal rekabet gücünü desteklemenin yolu bu birikimi güçlendirecek teşvik politikalarından geçer. Bugünkü uygulama Denizli'ye "Bu kadar rekabet gücü yeter, biraz da Uşak'a teşvik verelim" derken, Denizli'yi haksız rekabetle rekabet gücünden yoksun bırakmış, Uşak'ta da bir kapasite yaratmakta son derece yetersiz kalmıştır. Oysa Uşak başka sektörel önceliklerle desteklenerek kalkınması teşvik edilecek bir kent olabilirdi.

Yaşanan küreselleşme süreci ile ticaret, sermaye hareketleri ve teknolojinin yoğunlaşarak yayılması ulus devlet yapılanmalarını aşmıştır. Ülkeler arası fiziki sınırlar ve ekonomik sınırlamalar önemini giderek kaybetmiş, ülkelerin kendi toprakları ve küresel sistem üzerindeki egemenlikleri azalmış, şehirler küresel ekonomik sistemin yeni temel yapıtaşları olarak ortaya çıkmışlardır. Ülkelerin dışa açılma, küresel pazarlarla bütünleşme faaliyetlerinin en başında gelen dayanaklarından birisi şehirlerin bu alana yönelik potansiyelleridir. Yine bu açıdan ülkelerin önemli bir mukayeseli üstünlüğü, şehir kültürünün ve şehirliliğin taşıdığı rekabet gücüdür.

Ekonomik hayatı anlamanın yolu artık şehir ekonomilerinden geçmektedir. Bu nedenle şehirlerin küresel rekabet sisteminde ağırlıklarını artırmaları için diğer üretim merkezleriyle ticaret yapma imkânına sahip olmaları, üretim yelpazelerini genişletip girişimciliğe liberal bir ortam sağlayabilmeleri gereklidir. Bankacılık, ticaret, ulaşım ve bilişim gibi sektörlerde ulusal ve uluslararası sistemle bütünleşmiş olan şehirler ülkelerin kalkınmaları için dinamo görevi görürler.

Gelecekte küresel sermayeye en geniş imkânları sunan, yeni teknolojilerin ortaya çıkardığı iletişim altyapı olanaklarına sahip olan ve diğer altyapı sorunlarını çözmüş, nitelikli insan kaynağı barındıran şehirler yatırım için tercih edileceklerdir.

Artık günümüz şehirlerini tanımlayan temel faktör, sundukları hizmet, iletişim, haberleşme, vb. olanaklardır. Şehrin dünya ekonomisine eklenme biçimi ve bu süreçteki mekânsal fonksiyonlar, şehirde oluşan yapısal değişiklikleri etkilemektedir. Bu süreçte küresel sermayeyi çekebilecek altyapıya sahip olan şehirler, parlayan yıldızlar gibi dünya liginde en üst seviyeye yerleşecektir.

2. YİGİLMİŞ ŞEHİRLERE TASARLANMIŞ ÇÖZÜMLER: YENİ ŞEHİRLER

Tarımdaki makineleşme sonucunda iş bulmak ümidiyle şehirlere göç eden nüfus karşısında şehirler hazırlıksız yakalanmışlar, başta belediyeler olmak üzere kentsel organizasyonlar yeterli yapıya ve sayıya ulaşamamışlardır. Şehre yeni gelen nüfus uyum sorunu yaşamış,

şehirlerin sahip olduğu geçim kaynakları bu yeni nüfusun ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmış ve bunun sonucunda büyük bir işsiz kitlesi doğmuştur.

Ülkenin bütününde de geçmişten miras kalan ve coğrafi faktörlerden kaynaklanan dengesizlikler vardır. İşte bu dengesizlikler bazı kentsel nüfusların aşırı derecede artmasına yani iç göçe neden olmaktadır. Bölgelerarası dengesizliklerden kaynaklanan iç nüfus hareketlerinin ülkenin iktisadi yapısına ve sosyal dokusuna zarar vermesinin önüne geçilememiştir.

Ülke genelinde düzenli bir şehirleşme ile büyüme zamana yayıldığında iş bulma amacıyla gerçekleşen göçler azalacak ve şehirleşme sürecinde önemli bir sorun ortadan kalkmış olacaktır.

Türkiye sahip olduğu maddi ve manevi tüm kaynaklarını verimli bir ekonomi-politik iklime kavuşturarak, tüm potansiyel kaynaklarını harekete geçirerek kalkınabilir. O halde birinci öncelik bu iklimi kurmaktır. İklimi kurmanın dinamiği ise şehirleşme fırsatları yaratmaktır. Çünkü kaynakları harekete geçirerek istihdam fırsatlarına dönüştüren ortam düzgün şehirleşmedir. Halen yaklaşık %40'ı köy ortamında yaşayan ve bu nedenle gelir transferine muhtaç bir nüfusa sahip olan ülkemizin %60'ı da düzensiz şehirlerde hayatlarını sürdürmektedir. Adı şehir olan bu yerleşimler, içinde yaşayanlara şehirli olmanın fırsatlarını sunmaktan çok uzaktır. Düzenli şehirleşmenin artan nüfusa ve yeni nüfusun taleplerine paralel olarak uygun yaşam alanlarını kurması gerekirken çarpık şehirleşme sonucu nüfus göçe zorlanmakta ve bu hareketliliğin getirdiği birçok sorunun altında kalmaktadır.

Kırsal kesimden gelen göçü engellemek için izleyeceğimiz politika köylere yatırım yaparak kırsal üretimi desteklemek olmayacaktır. Bu köylülerimizi belirli bir hayat standardına mahkûm kılmakla eşanlıdır ve göç sorununa gerçekçi bir çözüm üretmeyecektir. Bunun yerine toplumun modern üretim teknikleri çerçevesinde ortaya çıkan yeni ihtiyaçlarını karşılayacak yeni şehirler kurmanın gerekli olduğu inancındayız. Bu şehirler, partimizin ütopyaları olacaktır. **Anadolu'da ekonominin kalbinin attığı yeni şehirler yaratacağız. Bu şehirler, kendiliğinden birer cazibe merkezi olacaktır.**

2.1. Türkiye şehirlerde yaşayacak

Yeni şehirlerle ilgili anlayışımızın iki cephesi vardır. **İlk olarak** başta metropol çevrelerinde yeni cazibe merkezleri oluşturmak amacıyla ara istasyon biçiminde, insan odaklı, küçük ve nitelikli bir yaşam sunan yeni uydu şehirler kurulacaktır. **İkinci olarak** bölgelerarası dengesizlikleri gidermeye yönelik yeni şehirler yaratılacaktır. Bu şehirler Erzurum, Diyarbakır çevresi vb. ihtiyaç duyulan alanlarda kurulacak ve topyekûn yeni cazibe merkezleri olacaktır.

Yeni uydu şehirler yoğun göç alan, yığılmış şehirlerimiz için çözüm olacaktır. Büyük metropollerin dağınık, tanımsız, kalabalık ve sürekli tüketimi teşvik eden yapılarının daha da geliştirilmesi yerine periferide yeni kentsel alanlar yaratmak için özel sektör de harekete geçirilecektir. Bu sayede göç kontrol altına alınarak yönlendirilecek, belli şehirlere yığılmanın önüne geçilecektir.

Ayrıca insanın fiziki, sosyal ve kültürel çevresiyle bir bütün olması, etkileşim içerisinde kendi gelişimini sürdürmesi gereğinden hareketle önce insanı düşünerek tasarlanacak bu **yeni şehirleri metropole bağlayan hızlı raylı ulaşım sistemleri yapılacaktır.** Kurulacak bu uydu şehirler sayesinde yığılma yerine yayılma sağlanacak ve artık çöküntü alanı haline gelmiş eski şehirlerin restorasyonu mümkün olabilecektir.

Kurulacak şehirlerden her biri, mümkün mertebe, daha önce kurulmuş olmasına rağmen çarpık yapılanmış şehirleri kendi uydusu olarak görüp onların deplasmanı olacak şekilde planlanacaktır. Bu sayede yalnız şehirleşmeyi sağlamak değil, çarpık, altyapısız ve niteliksiz şehirleşmeyi durdurup onların potansiyellerini, fırsatlar yaratan ve çoğaltan, eşitlikçi süreçlerden halka sunan modern şehirlere aktarmak mümkün olacaktır. Böylelikle “şehirleşme” tam da bu tanımın ifade ettiği anlama uygun olarak yaşanacaktır.

Halihazırda şehirlerimiz yönetilebilir fiziki ölçeklere sahip değildirler. Yerel yönetimler kentsel hizmetleri her kesime gerektiği gibi ulaştırmakta zorlanmaktadır. Bu bakımdan **şehirlerimiz en uygun ölçeklerde yeniden yapılandırılacak ve sayıları artırılabilecektir. Kısaca şehirleşme coğrafi olarak tüm ülke sathına yayılacak şekilde planlanacak, bu anlamda ortalama 300 bin nüfusa sahip (büyük şehirlerin yapısı ve nüfus yoğunluğu da dikkate alınarak) 150 adet şehir alanı belirlenecektir.**

2.2. Rekabet eden şehirler

Kurulacak yeni şehirlerin çevreleriyle birlikte hangi rekabet potansiyellerine sahip olduğu ve buralarda ne tür yeni rekabet potansiyellerinin yaratılabileceğine bakılarak stratejiler geliştirilip uygulanacaktır. Yeni ekonomik merkezler kurulacak, şehirleşmenin ülkemizdeki eksik yanı olan ekonomi de şehirleşme sürecinin amaçlarından birisi haline gelecektir.

Her bir şehir, bulunduğu yerin sahip olduğu özellikleri dikkate alınarak yeniden tasarlanacaktır. Rekabet üstünlüğü stratejisine göre planlanan şehirler, uluslararası ekonomik odaklara kapılarını sonuna dek açacaktır. Şehirlerin ekonomik gücünü teşkil eden her tür işgücü, mal ve hizmet serbestçe dünya pazarlarında dolaşabilecektir. Bunun modern, teknik ve en verimli aracı borsalardır. Uluslararası borsalar sayesinde söz konusu şehir ve dünya ticaret kurumları arasında mal, işgücü ve hizmetler iki yönlü ve tam serbestlikle hareket edebilecektir.

Şehir kurulurken sahip olduğu olanakları en verimli şekilde kullanabilmesini teşvik edecek coğrafyanın seçimi ve bu coğrafyada hem mevcut mukayeseli rekabet üstünlüğüne sahip kaynaklara hem de geleceğe yönelik olarak geliştirilebilecek potansiyellere bağlı olarak ekonomi merkezli yapılandırılması, yaratacağı istihdam bakımından çok önemlidir.

Kurulacak bu yeni şehirler ile toplum, teknoloji ve doğanın, şehrin sahip olduğu doğal temalar üzerinden uyumlu bir şekilde bütünleşmesi sağlanacaktır. Böylece şehirler kendi ekonomik kaynaklarını yaratıp ve birbirleriyle rekabet edebilen bir yapıya kavuşacaklardır. Ulusal düzeyde rekabete dayalı bir yapı esasında kendi başarılarıyla ön plana çıkacak olan şehirlerimiz böylelikle ekonomik modellerini gerçekleştirebileceklerdir.

Doğru vergi politikaları uygulama göçü yönlendirme konusunda oldukça etkili olabilir. Buradan hareketle göçü yönetebilmek amacıyla, **metropoller için şehirleşme vergileri ile yeni şehirler için teşvikler getirilecektir.** Kurulacak yeni şehirlerin çevreleriyle birlikte hangi rekabet potansiyellerine sahip olduğuna bakılacak, bunlar için sistemler kurulup politikalar bu yapının üzerine kurulacaktır. Bu vizyon çerçevesinde **istihdam artışına, eğitim, sağlık vb. kamu hizmet alanlarına** yönelik yatırımlar için teşvik politikaları uygulanacaktır.

Ülkemizde şehirleşmenin başlıca eksik tarafı, yeni kurulan şehirlerin ekonomik bakımdan altyapısının bulunmamasıdır. Bu ise işsizlik, çarpık yerleşim, fiziki altyapı eksikliği gibi sorunlara yol açmaktadır. Yeni şehirler kurulurken geçmişteki örneklerin aksayan yönlerinden gereken sonuçlar çıkartılacak, doğrudan sermaye yatırımlarını çekecek cazibelerle donatılacak şehirler böylelikle büyüme ve kalkınmanın jeneratörü görevini üstleneceklerdir.

Yeni şehirler birden fazla doğal tema dikkate alınarak kurulacak ve teşvikler buna göre düzenlenecek, mevcut şehirler ise sahip oldukları temalar çerçevesinde yeniden ele alınacaklardır. Pazar ilişkilerine sunulan bu doğal temalar aynı zamanda şehirlerin kimlikleri bakımından da anlamlı bir yere sahip olacaklardır.

Bu bağlamda örneğin Sinop şehri emekliler için bir yerleşim alanı olarak tasarlanacak ama tek temalı bir yapıya sahip olmayacaktır. Turizm ve eğitim ile ilişkilendirilmiş sektörlerle bağlantılı olarak ele alınacak olan şehir, sadece yaşlı nüfus odaklı bir anlayışla düzenlenmeyecektir. **Sinop hem eğitim ve turizm sektörünün özendirileceği, hem de emekli vatandaşlarımızın tercih edecekleri bir mekân olarak tasarlanacaktır.** Sinop'un şehirleşmenin kriterlerine uygun şekilde yeniden yapılandırılması, fiziki ve kültürel çevresinin korunması doğrultusunda da sonuçlar doğuracaktır.

Başka bir örnek vermek gerekirse **maden kaynakları açısından zengin bir bölgede oluşturulacak bir şehir birincil seviyede madenlerin iktisadına odaklı şekilde yapılandırılacaktır.** Ülkeye ait diğer kaynaklar da böyle bir öncelik sıralamasına tabi tutulmalıdır. Rekabet üstünlüğü stratejisine göre kaynaklarını iktisadi bir akılla değerlendirerek kurulan şehirler, uluslararası iktisadi ilişkilere de açık ve uluslararası piyasalara eklemlenmiş olmalıdır. Öyle ki şehirleşerek ürettiği her türlü işgücü, mal ve hizmet mümkün merteye dünyanın bütün pazar ağlarının farkındalığına sürekli hitap ediyor olmalıdır. Bunun modern, teknik ve en verimli aracı **borsalardır.**

Şehirlerin ekonomisindeki rolünü belirgin kılan bir diğer tamamımız da, "ticaret"tir. Bu nedenle makro bazda öncelikle her coğrafi eksen için "merkez ticaret şehirleri" belirleyeceğiz. Eksen Ülkelerin dış ticaret profilleri ile ülkemiz karşılaştırıldığında, bu ülkelerin ekonomilerinin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olduğu kolaylıkla görülebilir. Bu da ticari entegrasyonun kurulmasında büyük bir avantajdır. Özetle "Eksen Ülkeler" Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu büyük hammadde kaynaklarına sahipken, Türkiye'de üretilen kaliteli ve ucuz tüketim, gıda ve sanayi ürünlerine ihtiyaç duymaktadırlar.

"Eksen Ülkelere" yapılacak ihracatta özellikle KOBİ'lerin rekabet edebilirliklerini sağlamak amacıyla, ihrac pazarındaki dağıtım kanallarının uygun hale getirilmesi, tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, para transferinde yaşanan sorunların giderilmesi gerekmektedir. Bu şehirlere örnek vermek gerekirse, "Kuzey Ekseni" için Samsun, Trabzon, Kars, "Doğu Ekseni" için; Erzurum, Van, Diyarbakır, "Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ekseni için Mersin, Kayseri, Gaziantep, "Balkan Ekseni" için Edirne, Kırklareli, Tekirdağ sayılabilir.

Şehirlerin iktisadi potansiyelleri ve üretimleri tüm faktörleri ile uluslararası borsalara tam kote olarak ulusal ve uluslararası ticarete aktarılacağından, kaynakları tam verimlilikle faal hale gelecektir. Doğal olarak, verimliliğindeki yüksekliğe paralel istihdam ve gelir üretecektir. Bu ise, **Anadolu'da, zaman içinde dünya ölçeğinde ve standartlarında şehirlerin gelişmesi demektir.**

2.3. Kentsel rantı halka kazandıracamız

Bugün ülkemizde karar verici mekanizmalar ve mülk sahipleri kentsel rantın sahibi olmaktadır. Hedefimiz şehircilik finansman sistemini yeniden yapılandırmak ve kamusal alanda doğan rantın ortaklaştırılmasını sağlamaktır.

Mevcut siyasi otorite, şehirleşme adı altında sadece rant ekonomisi açısından anlamlı, sağlıklı, güvensiz yapıların mantar gibi bitmesine izin ve destek verirken, insanın ortak mutluluğuna yönelik bir planlamanın içinde olmak bir yana insan kavramını dahi unutmış gözükmektedir. Karar vericilerin şehir planlaması üzerinden beklentileri doğacak ranta kamuyu değil dar çıkar çevrelerini ortak etmektedir.

Bu bağlamda gerek merkezi idare gerekse yerel idareler yetkileri kamudan almakta ancak bu yetkileri kamu çıkarları doğrultusunda kullanmamaktadırlar. Bu siyasi, insani, ekonomik olmak üzere tüm alanlarda haksız ve yersiz uygulamaların önünü açmaktadır.

Şüphesiz meşruiyeti olmayan bu türden yetki kullanımı, rayiç düzenin dahi kriterlerine uygunluğu devre dışı bırakmakta, denetim, takip, gözetim baştan savma biçiminde yapılmakta, herkesin kendi düzenini şehre dayattığı bir yapı ortaya çıkmaktadır.

İzlenen yanlış şehirleşme politikaları sonucunda, yayılarak değil yığılarak büyümenin yarattığı düzensiz trafiğin, yüksek konut fiyatlarının, işlemeyen sağlık ve eğitim hizmetlerinin ve benzeri birçok alanda ortaya çıkan sorunların bedelini doğrudan halkın kendisi ödemektedir. Örneğin engelli vatandaşlarımıza yönelik düzenlemelerin yokluğu nedeniyle adeta onlara yasaklanan şehir, engelli vatandaşlarımızın kapasitesini yok sayarak yine akıldışı bir maliyetin oluşmasına sebep olmaktadır.

Amacımız iktidar gücünün dar çıkarlara odaklı olarak kontrolü altında tuttuğu şehir kaynaklarını, kuracağımız mekanizmalarla halka ait kılmaktır.

Şehirler böylece hakların paylaşımı açısından eşit fırsatlar düzeninin mekânı olacaktır.

Kamusal rantın halka döndürülmesi aşamasında yapılması gereken ilk işlem, ülke çapında bir arazi envanteri çıkarılması olacaktır. Bu nedenle öncelikle kadastro işlemlerini özel sektöre bırakarak, ülke genelinde harita ve kadastro çalışmaları başlatacağız. Böylece 2 yıl içinde kadastrosu yapılmamış yer kalmayacaktır.

Buradan hareketle yeni şehirlerin gelişimine yönelik olarak kamu arazilerini değerlendireceğiz. Kamulaştırmayı, oluşturacağımız **arsa geliştirme politikaları** temelinde halkın çıkarları doğrultusunda etkin bir biçimde kullanacağız. Böylece yapsatçılık son bulacak, küçük çaplı alanlarda yağ lekeli şeklinde büyüyen yerleşim yerleri yerine tüm sosyal alanları içinde barındıran insani yeni şehirler kuracağız.

Yine kentsel rantın doğrudan doğruya kamuya döndürülmesi amacıyla belediyenin yaptığı her türlü kamusal yatırım, düzenleme, yeni şehirler kurma, kentsel yenileme vb. işlemlerden doğan rantlar tespit edilecek oranlarda mahalle merkezi olan muhtarlıklara ve belediye bütçelerine irat edilecektir. Böylece devletin en küçük sosyal hizmet birimi olan muhtarlıklar da mahalleye vereceğimiz birtakım yetki ve sorumluluklarla orantılı olarak, bunları gerçekleştirmek için maddi bir imkânâ sahip olacaklardır.

Ayrıca kentsel rantı **şehircilik ve menkul kıymet piyasaları** ile ilişkili hale getirerek bu rantın kamusal alanda sermayeleşmesini sağlayacağız. İmar hakkı değerlerini yeni şehir alanları ve kentsel dönüşüm bölgeleri için menkul değere çevirerek halka arz edeceğiz. Bu kaynaklar şehirleşmenin finansmanı için kullanılacaktır.

Bunlarla birlikte toplu konut fonunda birikmiş olan kaynaklar da yeni şehirlerin finansmanı için kullanılacaktır.

2B kapsamındaki orman vasfını yitirmiş araziler şehirleşme sürecinin bir parçası olarak görülecek ve bu alanlar geleceğe dönük ihtiyaçları karşılamak için şehirlerin arazi stoku haline getirilecektir.

İmar hakları transferinde amaç kentsel rantın halka döndürülmesi olacaktır. Her şehir için bir fon oluşturulacak ve imar hakları transferinden, kentsel faaliyetlerden elde edilen gelirler belirlenecek oranda bu fona aktarılacaktır. Şehirleşme çalışmaları etrafında değer kazanmış olan gayrimenkullerden elde edilen gelirler borsa marifetiyle toplumun ortak malı olacaktır.

Vatandaşlık numarasına sahip herkesin bu değerinde payı olacaktır. Bu para mülkiyet borsasındaki kamu fonunda tutulacaktır. Fondan, öncelikle şehirleşme faaliyetlerine harcanan ve devlet bütçesinden emaneten alınmış olan altyapı, imar, iskân ve kadaströ bütçesinin borcu devlete geri ödenecektir. Böylelikle devletin yeni şehir için bir kuruluş para harcamasına gerek kalmayacaktır. Fondan artan meblağ Temel Hizmet Sigortaları Aile Tasarruf Hesapları Fonuna aktarılacaktır. Böylelikle devlet kamusal araziye şehirleşmeyle değerlendirirken, doğan ekonomik zenginliği özel mülkiyete aktarmış (toplumun malını kişilere devretmiş) bunu yaparken gerçekleştirdiği piyasalaşma ile teşekkül eden en yüksek fiyatı elde etmiş, yandaşlığa mani olmuş, herkesi kamusal değer in ortağı yapmış olacaktır. Vatandaşlar bu gelirleri ile ister yeni kurulan şehirde isterlerse herhangi bir yolla kendileri için mülkiyet talebinde bulunabileceklerdir. Ayrıca 2B arazileri de bu bağlamda menkul değere çevrilerek bu fona katkı sağlayacaktır.

2.4. Yeni şehirlerin inşa mekanizması

Partimiz iktidar olduğunda, ilk icraatı bir şehirleşme komisyonu kurmak olacaktır. Komisyon şehirleşme ile ilgili tüm milli birikimi harekete geçirebilmek amacı ile tüm sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin tam temsili ile kurulacaktır. Komisyon tamamen sivil inisiyatifle, ancak tam iktidar desteği ile faaliyet gösterecektir. Hükümet komisyonla eşgüdümü sağlamak üzere bir **ilgili bakan** atayacaktır.

Bakan, hükümetin şehirleşme siyasetinin komisyonun faaliyetlerine mihmandarlık etmesini temin edecektir. Hükümet komisyonun kuruluş ve faaliyetlerini düzenleyen yasal düzenlemeyi de gerçekleştirecektir. Komisyon, ilgili bakanın eşgüdümünde, kendi içinde kural koyucu, uygulayıcı ve denetleyici erklerini ayırarak yapılandırılacaktır.

Komisyonun Plan ve Prensipler Dairesi, şehirleşmenin plan ve prensiplerini oluşturarak süreç içinde şehrin şartnamesini gerçekleştirir. Şehrin, bu şartname doğrultusunda, sanal alanda, tam ve üç boyutlu olarak oluşturulmasını, uluslararası ölçekte, yarışma ve rekabet usulü ile gerçekleştirilmesini yöneten kuralları geliştirip uygulamaya hazırlar.

Komisyonun Yürütme Bölümü Plan ve Prensipler Dairesinin kurduğu prensipler doğrultusunda şehrin sanal alanda kurulması sürecini yönetir. Bu süreç ulusal ve uluslararası tüm şehircilik birikiminin katkısını kâmilten sağlayacak şekilde yapılandırılır. Yönetim süreci tam rekabetçi yapı ile ve çok aşamalı ihale usulü ile gerçekleştirilerek mümkün olan en mükemmel şehirleşme, en az maliyetle programlanır.

Şehir programlanırken üzerine kurulacağı coğrafyanın verimliliği teşvik edecek biçimde seçilmesi mukayeseli rekabet üstünlüğüne sahip kaynakların tespit edilmesinde önemlidir. Bu nedenle bu işlevi komisyonun yürütme birimi, Odalar ve Borsalar Birliğinin kurumsal katkısı ile yapar. Böylece programlanması tamamlanan şehir tespit edilen coğrafyada ve kurumsallaştırılan prensipler doğrultusunda hükümetçe kurulur.

Şehrin kuruluş ve gelişimi, 5 yıl boyunca, tek başına ve ilerde kurulacak şehir yönetim ve denetim birimlerinin katkısı ile komisyonun denetim birimi tarafından uygunluk denetimine tabi tutulur.

Hükümet, komisyonun ortaya koyduğu kurumsal çerçevede, şehrin kuruluşu için kurucu yasayı çıkarır. Bu yasada şehirleşme, içerdiği tüm süreçler, bütün hak, sorumluluk ve yetkilerle başından sonuna kadar düzenlenerek hukukileştirilir. Bu hukuk içinde tüm ticari ve sınaî, özel ve kamusal, ulusal ve uluslararası tedbirler ve inisiyatifler hak ettiği ölçüde ve gerektiği kadar tedbir ve düzenleme altına alınır. Buna göre yasada tüm yetki ve sorumlulukları tanımlanmış bir şehirleşme süreç yöneticisi atanır. Yönetici öncelikli olarak tüm şehir alanının, komisyonun oluşturduğu kurumsal prensipler ve onlara bağlanmış imar

hak ve sınırlılıkları çerçevesinde, altyapı, tapu ve kadastro faaliyetlerini yerine getirecek kurumu kurar. Belediye başkanlığı ve valilik yetkilerini geçici olarak birlikte yürüten şehirleşme süreç yöneticisi, bu kurumla bir taraftan imar planına göre şehrin altyapısını fiilen oluştururken öte taraftan, şehri imar planına göre sertifikalandırır. Bu sertifikaların yeterlilik ve geçerlilik denetimini komisyon denetim birimi eliyle yapar. Geçerliliği onaylanan sertifikalar mülkiyet edinim borsasında altı aylık süre ile talep ihalesine çıkarılır. Ulusal ve uluslararası mülkiyet talebinin yönlendirilmesine yardımcı olmak maksadı ile şehrin sanal ortamdaki üç boyutlu yapısı internet ortamında şehir sanal kapısı (portalı) olarak kurulur.

Kurulan sanal kapı (portal), taliplerin borsalarda talebe açılan sertifikaların mülkiyetlerinin simülasyonlarını bulma, izleme ve gezme fırsatını verir. Dünyanın neresinde olursa olsun talipler bireysel ve kurumsal olarak bu sanal kapının teşrifatçılığında taleplerini netleştirip borsalardan sertifika satın alırlar. Aynı sanal kapıda şehrin gerek hak ve sertifikalarının satışı ve gerekse inşa süreci tüm açıklığı ile gerçek zamanlı ve görüntülü olarak izlenebilir olacaktır. Sanal kapının kuruluşunu ve yönetimini komisyon yürütür.

Şehirleşme süreç yöneticisi, şehrin internet ortamında sürekli işleyen sanal kapısı ışığında ve onaylanmış imar planıyla, şehrin altyapısını kurmak ve kuruluş sürecini yönetmek üzere bütçeden emaneten ayrılan ve 300 milyon YTL'yi geçmeyen parayı kullanır. (Şehrin nüfusunun 300 bin olacağı, hanehalkı sayısının 60 bin olacağı, halkın ortalama 10'ar daireli apartmanlarda yaşayacağı ve yapılacak kamu altyapı harcamalarının apartman başına 5 bin YTL civarında olacağı düşünüldüğünde kamu harcama bütçesinin toplamı 300 bin YTL'yi aşmaz). Şehrin yönetim, altyapı, imar, iskân ve kadastro bütçesi yine rekabetçi yöntem ile en kaliteli ve en düşük maliyetli şekilde harcanır. Bu bütçe ile altı aylık süreç içinde şehir altyapısı kurulmuş, mülkiyet sertifikaları çıkarılarak borsalarda talebe açılmış olur. Sertifikaların üzerine kurulu hakların en yüksek bedellerle, adil rekabet ortamında, özel mülkiyete, yandaşlık ve yolsuzluk üretmeden geçmesi için borsa mekanizması şarttır. Borsalarda talepler altı ay süresince açık artırmaya tabi tutulur. Altı ay içinde en yüksek bedeli teklif eden adına satış gerçekleştirilmiş olur.

Şehirlerin mülkiyet ilişkilerinin yapılandırılması için, mevcut borsalarda veya bağımsız olarak, ulusal ve uluslararası talebe en kısa yoldan açılacak şekilde bir **mülkiyet borsa yapılanması** gerçekleştirilir. Bu borsa mekanizması kurulacak tüm şehirler için aynı hizmeti görebilecek kapasitede donanımlı ve dünya mülkiyet borsaları ağına kote olmalıdır. Böylelikle sanalda kurulmuş olan şehrin üzerine kurulacağı coğrafya plan paralelinde sertifikalandırılarak üzerine yüklü tüm planlama hak ve sınırlamalarıyla özel mülkiyet talebine yarışmacı, yani sonunda en yüksek değerle satılabilecek şekilde açılmış olacaktır. 6 ay sonunda en yüksek teklifi veren söz konusu sertifikayı tüm haklarıyla satın almış olacaktır. Satın aldığı sertifikanın tanımladığı gayrimenkulü, üzerinde kurulduğu şehirleşme haklarıyla en kısa sürede inşa edecektir. Bu süreç şehirleşmenin gerçekleşmesi demektir.

Yukarıda "kentsel rantın halka kazandırılması" bölümünde açıklandığı gibi borsa mekanizması ile satışı gerçekleştirilen gayrimenkullerden elde edilen gelirler fon aracılığıyla toplumun ortak malı haline gelecektir.

Hukukuna uygun ve en yüksek ticari potansiyelle gerçekleştirilen, her biri ortalama 300 bin nüfuslu 150 şehir için en az iki, en fazla beş yıllık süreç yeterli olacaktır. Beş yılda nüfusu ortalama 300 bin olan 150 şehrin organize edilmesi, halen köy şartlarında yaşayan 20 milyon nüfusun şehirlileşerek en büyük potansiyelden iktisadi kalkınma üretmesi demektir. Bu 5 yıl içinde büyük bir GSMH artışıyla ülkemizin ekonomik açıdan dünyanın ileri gelen ülkelerinden biri olması demektir.

Bu gelir potansiyeli, ülkemizin oluşmuş ve oluşacak iç ve dış borçlarından kurtulmasında da önemli bir rol oynayacaktır. Dolayısıyla bu proje tüm diğer faydalarının yanında ülkemizi dış borç batağı sarmalından da kurtarmış olacaktır.

Şehirlerin her biri başlangıcından sonuna kadar ortalama 5 yıllık süreç alacaktır. Beş yıl boyunca metinde adı geçen kurumlar tanımlanmış yetkilerle kurucu olarak işlev görecektir. Beş yıllık süreç içinde ve neticede beş yılın sonunda komisyon ve birimleri şehir belediyesinin kurumsal altyapısına, şehirleşme süreç yöneticiliği ikiye ayrılarak valilik ve belediye başkanlığına dönüşecektir. Borsa mekanizması belediyececilik faaliyetleri içinde kamu ve özel alanların sahipleri olan bireyler, kurumlar veya devlet adına yandaşlık ve yolsuzluk üretmeden satışını düzenleyen çağdaş ve adil mekanizma olarak devam edecektir.

3. SADECE BAŞINI SOKACAK BİR KONUT DEĞİL, YAŞANACAK BİR HAYAT

Konut sorunu plansız ve amaçsızca konut üretmekle üstesinden gelinecek bir sorun değildir. Amaçlanması gereken üretilen konutların asıl mağduriyeti yaşayan dar ve orta gelirli sınıfa ulaştırılabilmesidir. Toplumun büyük bir kesimini oluşturan alt ve orta gelir düzeyine sahip vatandaşlarımız paylaşımındaki adaletsizlik ve ekonomik zorluklar nedeniyle konut sahibi olamamaktadır. Merkezi idarenin tedbir babında organize ettiği kurum (TOKİ), konut sorununa müdahale etmeye çalışmış fakat başarılı olamamış, üretilen konutlar hep üst gelir gruplarına yönelik olmuştur. Sürdürülen konut politikası doğrultusunda yapılan inşaatların, en iyi şartlar altında yıllık ihtiyacın % 25'ini karşılayabilir durumda olduğu göz önünde bulundurulursa, mevcut açığın kapatılarak, orta ve uzun vadede doğacak ihtiyacın karşılanması için yeni projelere ihtiyaç duyulacağı daha net anlaşılır. Şehirlerimizdeki konutların çoğu konut standartlarından yoksundur.

Ülkemizde konutlar ne iç mekân ne de dış mekân tasarımları bakımından özgündür. Her şeyden önemlisi, insanın temel ve estetik gereksinimleri gözetilerek tasarlanmamaktadır. Dört duvar anlayışı ile üretilen konutlar hiçbir çevre ve sosyal boyut gözetilmeden yapılmaktadır. Bu tarz konutlarda oturan insanların ve yetişen çocukların ruh sağlığı ise olumsuz etkilenmektedir.

Ülkemizde mevcut durum itibarıyla arsanın toplam inşaat maliyeti içindeki payı % 50'leri geçmekte, bu da haliyle konut fiyatlarını gerçek değerinin çok daha üzerine taşımaktadır. Avrupa ülkelerinde ise arsanın inşaat maliyeti içindeki payı en fazla % 15'lere çıkmaktadır.

Amacımız oluşan piyasa şartları çerçevesinde yüksek konut fiyatlarını aşağı çekerek düşük ve orta gelirli tüm vatandaşlarımızı insanca yaşayabilecekleri bir çevrede kaliteli, sağlıklı, ucuz birer konut sahibi yapmaktır.

Bunun için ilk olarak **devletin elindeki arazi stokunu halkın arazisi haline dönüştüreceğiz.**

Devlet, kamu arazilerini belli bir yüzde ile özel sektöre (arazi geliştirme şirketlerine) açarak mali yükünü üstlenmeksizin arazilerin altyapısının tamamlanmasını sağlayacaktır.

Bir ileri aşamada devlet elinde kalan ve altyapısı tamamlanmış arazilerin parselizasyonunu yaparak imara açacaktır.

Son olarak, kurulacak güçlü ipotek bankacılığı sisteminin sağlayacağı 20-30 senelik kredilerle, imara açtığı altyapısı tamamlanmış bu arsaların halka ve piyasaya arzını gerçekleştirecektir.

Şehrin gelişmeye müsait alanlarında altyapısı tamamlanmış, belediye tarafından imar düzenlemesi yapılmış arsalar üretilecek ve bunların arsa geliştirme politikaları dahilinde konut kooperatiflerine, özel sektöre, doğrudan halka ve belediye konut kooperatiflerine arzı gerçekleşecektir. Böylece devlet arsa arzını çok cüzi bir bedelle sağlayacak, konutların değerlerinin çok üzerinde satılması son bulacaktır.

2013 yılına kadar planlı bir şekilde tüm vatandaşlarımızı bir ev sahibi yapmayı amaçlıyoruz.

Kendi konutunu yapmaya çalışan vatandaş karşısında bürokrasiyi bulmakta ve bu süreç içinde tam 176 kez imza atmak zorunda kalmaktadır. Bu gereksiz bürokrasiye son verilecektir

Eski tarihi değerlere sahip konutlar mutlak suretle korunarak yenilenecektir. Bu aşamada bakım, onarım ve rehabilitasyon işlemleri her türlü vergiden muaf tutulacaktır.

İkincil konutlar tekrar ekonomiye kazandırılarak atıl kapasite kullanıma geçirilecektir.

Konut üretmek devletin görevi değildir. Bu bağlamda TOKİ'nin görevi yeniden tanımlanacak ve sadece ihtiyaca yönelik olarak sosyal konut üretebilecektir. Konut üretimi serbest piyasa ekonomisi içerisinde özel sektör tarafından gerçekleştirilecektir.

Mevcut sistem içinde başıboş şekilde mantar gibi türemiş ofislerden oluşan emlakçılık yeniden yapılandırılacaktır. Gayrimenkul yönetim şirketlerine geçiş teşvik edilerek daha düzenli bir yapı kurulacaktır.

Her bir şehrin yaratacağı deplasman özelliği ile deprem risklerinden uzaklaştırılmış şehirleşme alanları oluşturacaktır.

Öncelikle varolan güçsüz alanları/yapıları rehabilite edeceğiz. Herkesin istediği yerde konut üretmesi son bulacak, bu bağlamda yapı denetimi ile sigorta şirketlerinin karşılıklı bağımlılığını ve işbirliğini sağlayacak sistem bu alandaki dengeyi ve istikrarı sağlayacaktır.

Gençlerimizi, çocuklarımızı, dünyada örnek gösterecek kentlerde yaşatmak, partimizin temel hedefi olacaktır. Yarının şehirlerini, şimdiden ve hemen kurmaya başlayacağız.

4. YAŞADIĞI ÇEVRE ÜZERİNDE SÖZ SAHİBİ OLABİLEN ÖZGÜR İNSAN

Şehir içinde gerçekleşmesi gereken diyalogun yerini her şeye karışan merkezi hükümetin monologu almış durumdadır. Bugün şehirlerde yaşayan insanlar kendi hayatları, çevreleri, sorunları üzerinde inisiyatif sahibi bireyler değildirler. Milyonlarca insan için, bir küçük azınlık tarafından kendi çıkarları, spekülasyonları, beklentileri istikametinde yaratılan bir şehrin düzeninin, orada yaşayanları özgür kılmayacağı ve orada yaşayanların, "bizim şehrimiz" diye bir yerden söz edemeyecekleri açıktır. Birey yaşadığı şehrin tüm sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerine katıldığı oranda şehrine sahip çıkar.

Bizim şehirleşme modelimiz çerçevesinde kentsel yönetim eylemi şehir planlamasından başlayacak, bu bağlamda şehir plancısı toplumsal sürecin efendisi değil hizmetkârı olacak, şehirli şehri ilgilendiren her türlü etkinliğe, alınan her türlü karara katılacaktır. Parti programının "Yenilenen Devlet" başlığında bahsedilen şehir meclisleri vatandaşların yönetime gerçek anlamda katılımının dolaysız aracı olacaktır. Buradaki asıl amaç, yerel yönetimler ve şehir sakinleri arasında gerçek bir iletişim zemini oluşturmak ve yerel halkın seçimler dışında da karar verme süreçlerine katılmasını sağlamaktır.

Amacımız halk için hizmet yerine halkla birlikte hizmeti sağlamaktır. Bunun için ilk işimiz mahalle kavramını yeniden tanımlayarak muhtarları bu birimin başındaki kişiler olarak kılmak, sorumluluklarını, yetki ve olanaklarını artırmaktır.

Şehir, kurallar ve değerlerle güven içinde yaşadığımız ortak yaşam alanımızdır. Ancak ne yazık ki şehirlerimiz mevcut yapıları itibarıyla toplumsal birliği sağlamak yerine ayrılıklar ortaya çıkarmakta, vatandaşlarını kucaklaması gerekirken dışlamakta, onlara güven değil adeta bir huzursuzluk ve kaos ortamı sunmaktadır. Plansız yapılaşma nedeniyle insanlar şehirlerde sıkışıp kalmakta, şehrin sunduğu hizmetlerden faydalanabilmek için adeta birbirleriyle mücadele içine girmektedirler. Mekânların insanlar için hizmetlere rahatlıkla erişebilecekleri şekilde yapılandırılmaları bir tarafa, şehirlerimizde mekânsal eşitsizlikler had safhaya ulaşmıştır.

“Şehirler herkes içindir” görüşü temelinde engellilerin, yaşlıların, çocukların, yabancıların kısaca herkesin yaşayabileceği, mekânsal eşitsizliklerin ortadan kaldırıldığı şehirler yaratmayı ve bu açıdan görece daha iyi durumda olan şehirleri de yeniden yapılandırmayı hedefliyoruz.

Temel insan hak ve özgürlükleri ile birlikte, dayanışma hakları arasında sayılan çevre hakkı kavramı, ardından şehir hakkı anlayışı, çağdaş ve yaşanabilir bir çevre, planlı kentsel mekânlar kentsel yaşamın standartlarını artırmada önemli öğelerdir. Şehirler bütünleşmeye olduğu kadar ayrılmaya da hizmet edebilmekte, özellikle göçlere paralel olarak gettolaşma eğilimi ortaya çıkmakta, kapalı devre yeni mekânlar kurulmaktadır. Bunu aşma yolunda sosyal dayanışma ruhunun canlandırılması, şehrin imkânlarının sosyal bütünleşmeye hizmet edecek şekilde kullanılması, insanların sahte kimlikler altında kamplara bölünmesine mani olunması önemlidir. Bu bütünleşme için çok gerekli olan milli kültür sentezi, toplumsal tarih kadar güncel hayatın tecrübeleri üzerinden üretilebilir.

Amacımız şehir hayatının kaçınılmaz özelliği olan farklılıkları bütünüyle ortadan kaldırmak değil, birbirini besleyen zenginleştiren, rekabet ve çatışmadan çok işbirliği ve dayanışma yaratan bir özellik olarak değerlendirmek, böylelikle barış içinde yaşanan şehirler kurmaktır.

Toplumsal hayatın bir ögesi olan şehirlerimiz ayrıştırmayacak, kaynaştıracaktır. Şehir hayatı insanı özgürleştirecek, seçme hakkını çoğaltacak, herkes için fırsatlar sunacak ve bir güven ortamı oluşturulacaktır. Zengin şehir-fakir varoş türünden bölücülük tehdidini ortadan kaldıran, ayırım gözetmeyen insani şehirler kuracak, varolanları yeniden yapılandıracağız.

4.1. Her anlamda tasarlanmış, yaşanabilir şehirler

Şehir planlaması, şehrin gelişmesini bir estetik anlayış çerçevesinde düzenlemek, mevcut çarpık yapılaşmaların devasa sorunlarını çözmek için yapılır. Planlama, doğal kaynakların ve kültürel varlıkların korunması, kentsel sosyal hizmetlerin üretilmesi gibi konularda aklın rehberliğini vatandaşların hizmetine koşar. Şehirlerde çeşitli gerekçeler esasında mekân düzenlemeleri yapılırken ihtiyaç duyulan nüfus aktarımları, insani ve sosyal boyut hesaba katılmayarak gerçekleştirilmektedir. Doğal felaket alanları (yağmurda taşkına uğrayan meskûn sahalarda, sel yataklarındaki kaçak yapılaşmalar gibi) yeni kentsel gelişim bölgeleri, yeni yollar gibi kapsamlı şehir düzenlemeleri dar bir çevrenin karar ve inisiyatifleriyle şekillenmekte, kamu çıkarlarının hesaba katılmadığı kanaati yaygın şekilde hissedilmektedir.

Kötü şehirleşmenin en bariz göstergelerinden birisi gelir dağılımı adaletsizliğinin büyümesidir. Çünkü kötü yapılanmış şehir, şehirleşmenin fırsatlarını adil olmayan bir biçimde dağıtır. Dolayısıyla şehirler büyüdükçe gelir dağılımı kötüleşir. Bunun tam tersine bir planlama çerçevesinde geleceğine yön veren şehir, fırsatların olabildiğince eşit dağıtılmasına zemin hazırlayarak gelir dağılımında adalete daha fazla yaklaşır. Böylece kötü şehirleşmenin yarattığı suçların ve psikolojik sorunların (soygun, gasp, intihar) artması yerine düzeni ve güvenliği kurar. Planlamanın özel sektöre bırakılması, kamunun ise temsil

ettiği kesimlerin çıkarlarını yeterince takip etmemesi, şehirlerimizin şekillenmesinde yegâne unsurun “kâr amacı” olduğu bir yapıyı egemen hale getirmektedir. Plansız bir biçimde gelişen şehirlerimizde kamusal alanlar ihmal edilmekte, arazi ve emlak spekülasyonlarına dayalı bir şehircilik uygulaması güç kazanmaktadır.

Şehir planlamasına ilişkin, ülkemizde yaşanan en büyük sorun mevzuatın karmaşıklığı ve ilgili yasal düzenlemelerin yer yer birbirleriyle çatışan, çelişen hükümler içermesidir.

Bu nedenden ötürü imar ve planlama konularında bir çerçeve yasa hazırlanacak ve böylece imar yasasının çoğu hükmünün özel durumlarda geçersiz kalmasının önüne geçilecektir. Bu sayede bugünkü kanunlarımızda gerekli tasarrufların mevcudiyetine rağmen adeta birbiri ile yapışık olarak inşa edilmiş otoparksız beton yığınlarından, modern bir yaşam çevresine kavuşacağız.

Özellikle büyük şehirlerimizde imar planı yapma, onama, arsa tahsisi, yatırım planlaması, sektörel tercih ve kararların alınmasında etki mekanizması çok başlı, dağınık bir yapıdadır. Bu nedenle şehir hizmetlerinin verilmesi gecikmekte, aksaklıklar doğmaktadır. Planlama ve onama yetkileri mümkün olduğunca tek merkezde toplanacaktır.

Çıkacak ihtilafların seri bir şekilde çözüme kavuşturulması için sadece imar işlerine bakan ve seri işleyen ihtisas mahkemeleri kurulacaktır. Bu mahkemelerde görülen davalar en geç iki yıl içerisinde karara bağlanarak çözüme kavuşturulacaktır.

Şehir planları ile bölge planları uyum içinde birlikte hayata geçirilmemiştir. Şehir imar planları, sırasıyla bölge imar ve ülke imar planlarıyla ilişkili olarak bir bütün içinde yapılacak ve uygulanacaktır. Aksi takdirde ülke ve bölge planlarındaki başarısızlıklar en basit şekilde kontrol dışı göçlerle şehrin gelişimini olumsuz etkileyecek ve imar planını başarısız kılacaktır.

Masadan denetim değil, yerinden denetim uygulanacaktır. İmar planlarının etkin bir şekilde uygulamaya konulabilmesi için il ve ilçe bağlı şube belediyelerinde yapı denetimiyle ilgilenen konuya ilişkin uzman kişilerin bulunduğu birimler oluşturulacak ve hazırlanan programlar çerçevesinde denetimler gerçekleştirilecektir. Yapı denetim işlemleri mevcut durumdaki gibi kademeli olmayacak, yapının belirlenen her aşamasında denetim gerçekleştirilecek ve ayrı raporlara tabi olacaktır. Bununla birlikte ilgili firmanın yapacağı, denetime tabi yapı için sigortalanma zorunluluğu getirilecek, sigorta şirketleri, firma ve yapı denetim şirketlerinin bir sistem içerisinde güvence ve denetim içinde çalışmaları sağlanacaktır.

Yapılacak imar planlarında her şehir için rezerv alanı bırakılacak, bu alan şehrin uzun vadeli gelişimi esnasında ihtiyaç duyulan arazi stokunu karşılayacak ve planlı gelişimini sağlayacaktır.

Yapılan planlarda il ölçeği temel alınacaktır.

Şehirlerimizin kimliğini insani ve akılcı bir temelde yeniden tanımlayacağız. Kaynakların kullanımında kamusal mekânların inşasına (park, bahçe, yeşil alan, otopark vb) öncelik vereceğiz.

4.2. Aracın ulaşımı yerine insanın ulaşımı

21. yüzyılda yeterli ve çağdaş ulaşım hizmeti sağlamadan sosyal ve ekonomik hayatı canlı ve dinamik tutmak mümkün değildir. Bireysel taşımacılığın egemen konumda olduğu kara taşımacılığına dayanan ulaşım sistemimiz büyük sorunlara neden olmaktadır. Vatandaşlarımız adeta trafik mağdurdur.

Şehir içi ulaşımda temel hedefimiz, güvenli ve konforlu bir ulaşım sağlamak, ulaşım süresini ve maliyetlerini azaltmak, şehrin farklı yerlerinde oturan gruplar için ulaşımda eşitliği sağlamak ve çevreye en az zarar veren teknolojiyi kullanmak olacaktır. Ulaşımın konusunun ana unsuru insan olduğuna göre bu hedeflere ulaşabilmek için öncelikle yapılması gereken de insanların ulaşım alışkanlıklarının değiştirilmesi olacaktır.

Altyapı çalışmalarının trafik akışını aksatmaması için belediyeler bünyesinde bir koordinasyon merkezi oluşturularak yapacağı düzenlemeler ile elektrik, kanalizasyon, su, gaz vb. tamir amaçlı hizmetlerin en etkin şekilde mümkün olduğunca birlikte verilmesi sağlanacaktır.

Ana merkezlerde bazı yollar belirli gün ve saatlerde tamamen trafiğe kapatılacak ve yayalar için gezme, eğlenme, alışveriş gibi imkânlar sunan mekânlar olarak işlev kazanacaklardır.

İl yönetimlerince tespit edilecek şehirlerin belirli merkezlerine belirli saatlerde paralı giriş zorunluluğu getirilecektir.

Trafikte yoğun saatler tespit edilerek, trafik ışıklarının en verimli şekilde sürelerinin otomatik olarak düzenlenmesi (uzatılması/ kısaltılması) sağlanacaktır.

Yeni güzergâhların, cadde ve sokakların ayrıntılı biçimde gösterildiği şehir planları hazırlanarak halka dağıtılacak, halkın bilgilendirilmesi sağlanacaktır. Bu kitapçıkların özellikle taksi ve servis araçlarında bulunması zorunlu kılınacaktır.

Ana arterler üzerine metro, hafif raylı sistemler kurulacak ve mahalle içlerine duraklardan toplu taşıma araçları ile taşımacılık yapılacaktır.

Şehir düzeyinde etkin bir taşıma hizmetinin sağlanabilmesi için ulaşım ve trafikle ilgili planlamadan denetime kadar her türlü yetki tek otoritede toplanacaktır.

Özel toplu taşımacılık için araç sahiplerinin tek bir çatı altında şirketleşmeleri ve belli standartlar dâhilinde hizmet vermeleri sağlanacaktır. Şehrin tespit edilecek bazı hatları bu araçlara terk edilecektir.

Partimizin “en iyi okul eve en yakın okuldur” anlayışı çerçevesinde ilköğretimde taşınmalı eğitime son verilerek her mahalleye okul yapılacaktır. Bu sayede trafiğin en yoğun olduğu saatlerde servis araçlarının yarattığı sıkışıklık ortadan kaldırılmış olacaktır.

Büyük alışveriş ve iş merkezleri kurulurken mutlaka ulaşım raporları istenecektir. Bu gibi merkezlerin olabildiğince şehir merkezi dışına kurulması sağlanacaktır.

Ulaşım konusunda yapılacak büyük yatırımlar ve uygulanacak projeler için sivil toplum kuruluşlarının ve halkın görüşlerine başvurulacaktır.

Otopark çağdaş kentsel yaşamın vazgeçilmez bir unsurudur

Yerleşmiş bir şehir yapısında özellikle yoğunluğun yaşandığı şehir merkezlerinde boş alan sıkıntısı çekildiği için şehrin ihtiyaç duyulan bölgelerinde teşvikler uygulanarak çok katlı otopark uygulamaları başlatılacaktır.

Bununla birlikte çok sıkışık, yoğun bölgelerde sınırlı park uygulamasına geçilecektir. Şehir merkezlerinde uygun olan, kullanılan bölgelerde sokak içi paralı cihazlar ile park yerleri oluşturulacaktır.

Ayrıca şehirlerde bulunan pazaryerleri, parklar vb. uygun alanlar tespit edilerek şartları izin verenlerin altlarına otopark yapılması yoluna gidilecektir.

Özel oto sahiplerinin araçlarını bırakabilmeleri için şehir merkezi dışına, alışveriş imkânı bulunan, güvenliği sağlanmış otoparklar kurulacak ve yeterli konfora sahip toplu taşıma araçlarıyla bu alanların şehir merkeziyle bağlantısı sağlanacaktır.

4.3. Kentsel hizmet alanlarına erişimde eşitlik: Engelsiz şehirler

Şehirler planlanırken engelli vatandaşlarımızın şartlarına, beklentilerine uygun düzenlemelere hemen hemen hiçbir şehirde rastlamak mümkün değildir.

Engelli vatandaşlarımız için engelsiz şehirler kuracağız.

Bizim şehirleşme yaklaşımımızda engelli vatandaşlarımızın özgür, herhangi bir yardım ve desteğe ihtiyaç hissetmeksizin şehirdeki hayatını sürdürebilecekleri fiziki altyapıyı gerçekleştirmek önemli bir hedeftir.

Özellikle trafik lambaları, kavşak ve yaya geçitlerinin olduğu yerlerde kaldırımlara iniş çıkış rampaları yapılacaktır. Resmi kurum, kuruluş ve okullarda asansör ve iniş çıkış rampaları zorunlu kılınacak, eksiklerin ise tespit edilerek en kısa zamanda giderilmesi sağlanacaktır.

Keza yine kavşak geçişlerinde trafik lambası gibi göze hitap eden işaretlere, kulağa hitap eden işaretler de eklenecek, böylelikle işaretlerin daha fazla engelli vatandaşımıza ulaşması temin edilecektir.

Bununla birlikte toplu taşıma araçları ile sağlanan şehiriçi ulaşım hizmetleri, engelli vatandaşlarımızın da faydalanabileceği şekilde yeniden düzenlenecek ve gerekli araçların tedariki sağlanacaktır.

Engelli vatandaşlarımızın topluma kazandırılmaları amacıyla düzenlenen bu planların hayata geçirilmesi için belediyelere bütçe tahsis edilecek ve gerçekleştirmeler belli periyotlarla değerlendirilecektir.

Bu gibi hizmetlerin sağlanmaması **anayasal güvence altına alacağımız ayrımcılığın önlenmesine dair kanunun konusu olacak, gerekli cezai yaptırımlar istisnasız uygulanacaktır.**

4.4. Komşuluk tohumunun filizlendiği yer mahalle toprağıdır

Günümüzde doğal bir yerel örgütlenme birimi olan mahallelerimiz, geleneksel özelliklerini kaybetme noktasına gelmiştir. Giderek evlerimizde kabuğumuza çekilirken bir zamanların komşuluk yardımlaşmaları, hayatımızı kuşatan insani ilişkiler artık televizyon dizileri, filmler gibi anlatılarda karşımıza çıkıyor. Komşuluk ilişkilerinin hayat bulduğu mahalle ve mahalle halkı, ortak hakları ve sorumlulukları bulunan bir topluluk olarak tanımlanmalıdır. Mahalleler aslında bir toplumda demokrasinin yerleşmesi açısından da büyük önem taşırlar. Mahalle, aradaki mesafeleri ortadan kaldıran, insanların birbirlerini tanımalarına imkân veren, toplumsal barışın sağlanmasında küçük ama en önemli yapılanmalardan biridir.

4.4.1. Ortak yaşam ancak ortak yaşamakla gerçekleşir

Biz mahalleyi toplumsal yapılanmamızın temel birimi olarak kabul ediyoruz. Amacımız nostalji yaparak geçmişe dönmek değil, değerli olanı ortaya çıkarmaktır. Modern şehir yaşamının getirdiği sorunları da göz önünde bulundurarak mahalleleri, uyum, dayanışma ve yardımlaşmanın yeniden yeşerdiği ortamlar haline getirmeyi amaçlıyoruz. Şimdiye kadar

mahallelerde canla başla çalışan muhtarlara daha fazla olanak tanımak, onların yetkilerini artırmak gerektiğine bütün kalbimizle inanıyoruz. Ancak muhtarlar eliyle mahalleler, demokrasinin ve şehir yaşamının sağlam kaleleri haline gelebilirler.

Partimizin yaklaşımı her mahallenin bir birim olarak değerlendirildiği, muhtar ile birlikte mahalle yönetiminin tesis edildiği bir yapı ile sorunlara nüfuz edilmesi, bu birimlerin hak ve yetkilerinin bu yöndeki işlevlerinin gerekleri dikkate alınarak yeniden tayin edilmesi istikametindedir.

Bu çerçevede mahalle yönetiminin hayati unsurları muhtarlıklar mahallelerine gereken hizmeti verebilmek için ihtiyaç duydukları maddi karşılığı kentsel ranttan pay alarak sağlayabileceklerdir.

4.4.2. Şehre açılan kapının anahtarı olarak sokak

Sokaklar, insanların birlikte yaşamaya başladığı, birlikte üreterek hayatı var ettikleri dönemlerden bu yana, ortak yaşamın, paylaşım, ulaşım ve hareketliliğin ortaya çıktığı kamusal mekânlardır. Bununla birlikte sokaklar, şehir için taze kanın dolaştığı damarlar olabileceği gibi, kaderine bırakılırsa katkı maddeleriyle kısa zamanda içinde bin bir tehlikeyi barındıran kangren olmuş yapılara da dönüşebilirler. Nitekim günümüzde sokaklar başta çocuklar olmak üzere vatandaşlara ait değildirler. Özel ayrıcalık tanınan bireyler ve şirketler, adeta sokakları egemenlikleri altına almışlardır. Bu durum sokakların asıl sahibi olan vatandaşların haklarını, özgürlüklerini kısıtlamaktadır. Şehrin soluk alıp verdiğini en çarpıcı şekilde gösteren sokaklar, kültürel alanlar olmaktan çıkmış, artık insanların gezerken, yürürken kendilerini sürekli tetikte hissetmelerine yol açan tehlikeli mekânlar haline gelmiştir. Eskiden insanların çıkmak için can attıkları sokaklar, artık bir an önce uzaklaşılması gereken yerlere dönüşmüştür. Bu dönüşüm, sokakların bütün canlılığını öldürmüş ve adeta onları ruhsuzlaştırmıştır.

Partimiz sokakları güvenli toplumun yalnızca bir kesiminin değil herkesin huzurla, gönül rahatlığıyla kullanabileceği yerler haline getirecektir.

Sokaklar herkese hitap eden, herkesin ulaşabileceği, herkesi kucaklayan yerler olacaktır. Sokaklarda kültürel ve tarihi dokuyu koruyacağız ve onların kimliklerini temsil eden özelliklerinin kaybolmaması için her türlü tedbiri alacağız.

Sokakları araçların egemenliğinden çıkartıp yayaların hizmetine sunacağız. Sokaklara yeniden itibar ve güvenlik kazandıracağız.

Amacımız modernlikten kaçan, eskinin rüzgârıyla yetinen bir zihniyet savunuculuğu yapmak değil, değerli olana hayat vermek, sokaklarımızı yeniden bir sosyalleşme ortamı olarak inşa etmektir.

4.5. Vatandaşlarını kucaklayan, onlara kimlik veren şehirler

Her taşı, sokağı, yapısı tarihle iç içe olan, günlük hayatın genel görünümüyle zarif ve estetik bir bütünlük oluşturan adeta bir sanat eseri özelliği taşıyan şehirlere sahip olmamıza rağmen, buralardaki tarihi doku korunamamakta, dönüşüm projesi adı altındaki uygulamalarla kültürel değerlerimiz yok edilmektedir.

Şehirler, sakinlerini insan odaklı bir anlayışla kucaklayan mekânlar olarak düşünülmalıdır. Şehre ve kültüre yalnızca bir "mühendis" gibi bakmanın şehir kültürünü ne hale getirdiğini anlamak, şehri, onu yalnızca kendisinden çıkar sağlanacak bir nesne olarak gören çevrelerin elinden kurtarmak, onu aynı zamanda bir özne yapmak için buna mecburuz.

Partimiz, şehirlerimizi tarihle kucaklaşarak geleceğe bakan modern hayat alanları olarak görmekte ve bu durumu korumayı kendisinin temel görevi bilmektedir. Bizim kimliğimiz aynı zamanda şehirlerimizin sahip olduğu kimliktir.

Bu manada şehirlerin kültürel dokusunu muhafaza etmek, onları gelecek kuşaklara iletmek ortak kimliğin sürekliliği açısından da büyük değer taşımaktadır. Bir şehrin dokusu, coğrafyası, tarihi, sahip olduğu kültürel birikimi ile şekillenir.

Partimiz şehirleri sahip oldukları tüm özellikleriyle birlikte değerlendirecek, şehir-vatandaş ilişkisini çok boyutlu, çeşitli yönleri olan bir ilişki biçiminde yeniden inşa edecektir.

Konut, sağlık, kaliteli fiziki yapılanma, kültür, hizmette eşitlik, temiz çevre, istihdam, ulaşım konularında şehir yönetiminin ödevlerini, vatandaşların hak ve hukukunu açıkça ortaya koyacak, ilişkileri standart bir hale getireceğiz.

Temel hizmetlerin sigortalanması kapsamında bulunan, herkese hukuki himaye sigortası sayesinde, vatandaşlarımız, uğradıkları haksızlıkları ve şehir yönetiminin sunduğu hizmetlerdeki ihmalleri dava konusu edebileceklerdir.

YETKİN İNSAN

1. İNSANİ GELİŞİM VE FIRSAT EŞİTLİĞİ İÇİN EĞİTİM

Acil ve öncelikli gördüğümüz reform alanı eğitimidir. Bize göre eğitim, ülkemizin en öncelikli sorun alanı olduğu kadar, küresel sistemde rekabet gücü yüksek kurumlar ve nitelikli insan kaynakları için başlatılacak büyük dönüşümün, yani çözümün de ilk ve öncelikli alanıdır.

Eğitimin kurumsal amacı, insanın özgürleştirilmesi için uygun iklimi yaratmaktır. Eğitimin temel unsurları, özgürlük, empati ve öğrenme odaklılık, merakı kışkırtma, bilgiyle yaşam arasındaki ilişkinin kurulması, kişinin yaratıcı ve üretken kapasitesinin açığa çıkarılmasıdır.

Özgürlük zihinlerin üretici ve yaratıcı etkinliği için önem taşırken, empatiyle birlikte gönüldaşlık sağlıklı bir toplumsallaşma ve hukuk bilincinin manevi altyapısını kurar, milli bilincin gelişmesinin yolunu açar. Bilgi ve yaşam arasındaki ilişkinin kurulmasıyla kişi yaşadığı gerçekliği açıklayacak araçlara kavuşur. Kişinin yaratıcı ve üretken kapasitesinin açığa çıkarılması, rekabet gücünün artmasına hizmet eder. Öğrenmeye odaklı eğitimi öne çıkarırken, öğreticinin de kişiye ve duruma özgü çözümler geliştirebilmesi yolunda özgürleşip yetkinleşmesi amaçlanmaktadır.

Okulu toplumsallaşma sürecinin beşiği ve toplumsal hayatın merkezi haline getirmek büyük önem taşır.

Eğitimin nihai hedefinin işgücü kaynağı değil, insan kaynağı yaratmaya yönelik olması gerektiği akıllardan çıkarılmamalıdır. Buna, ülkeyi yaratıcı zihinlerden oluşan üretici kapasiteyle buluşturmak da diyebiliriz.

Eğitim dün olduğu gibi bugün de Türkiye'nin büyük atılımının yegâne anahtarıdır. Eğitim Cumhuriyet'in kuruluşunda, sanayileşme ve kentleşmenin itici gücünü oluşturduğu modern çağla aramızdaki farkı kapatmanın ve geri kalmışlığı yenmenin en stratejik unsuru olarak düşünülmüştür. Eğitime o zaman yüklenen bu işlev, bugün önemini daha da artırmıştır.

Atatürk'ün önderliğinde kurduğumuz Cumhuriyet'imizin temel ve öncelikli hedefi çağdaş uygarlık düzeyini yakalamak, onu aşmaktır. Dün olduğu gibi bugün de hepimizin ortak arzusu **uygarlık ailesinin güçlü ve saygın bir üyesi haline gelmiş ve dünyayla rekabet edebilen bir Türkiye'dir.**

İçinde bulunduğumuz çağda **bilgi en temel üretim faktörüdür** ve rekabet, bilgiyi üreten, bilgiyle donanmış insanla, yani beşeri sermaye ile olanaklıdır. Bu bağlamda eğitim ve öğretim sistemimizin kendi kültürel birikimini özümsemiş, evrensel standartlarda bilgi ve beceri ile donanmış ve dünyayla rekabet edebilir yeterlilikte bireylerin yetişmesine imkân sağlayacak şekilde geliştirilmesi, Cumhuriyet'imizin "çağı yakalamak ve onu aşmak" biçimindeki vizyonunun gereğidir.

Küresel düzende bilginin üretimi ve kullanımı ile beşeri sermaye kapasitesi, hegemonların-tabilerin ve sömürgelerin kimler olacağını, yani iktidarın ve gücün nasıl paylaşılacağını belirliyor. Küresel güçlerin ve aktörlerin ülkemizi bir tür sömürgeye dönüştürmeye ve kendilerinin ucuz işgücü deposu olmaya mahkûm eden rol tayinlerini bozacak stratejik sektörlerden biri hiç şüphesiz eğitimidir. Türkiye kendisine biçilen rolleri reddetmek ve ulusal rekabet gücünü artırmak için **kendine güvenen, düşünen, sorgulayan, yaratıcı ve nitelikli insan kaynaklarının yetişmesine uygun bir eğitim sistemini yeniden inşa etmek zorundadır.** Üstelik bu hedef, genç nüfusumuzun avantaj olduğu bu dönemde ve bir an evvel gerçekleştirilmelidir.

Dünyanın geleceğini çalışan, üreten, düş kuran yaratıcı beyinler şekillendirecektir. Küreselleşme olgusu yaşamın her alanına yayılmıştır. Dünya çapında artan rekabet bir

yandan kalite ve hizmet çıtasını yükseltirken, diğer yandan da yetişmiş, nitelikli insan kaynağına olan talebi inanılmaz boyutlara taşımıştır. Birinci ligde yer almak isteyen tüm ülkeler, **buluşçuluk ve yenileştirmecilik (innovation) kavramlarının** önemini farkına varmış, bu nedenle bilimsel ve teknolojik araştırmalara büyük kaynaklar ayırmaya başlamıştır. Girişimciliğin önündeki engellerin kaldırılması ve eğitimde insanların daha girişimci, daha özgüvenli olmalarını sağlayacak teknikler geliştirilmesi yönünde yoğun bir çaba vardır. Ayrıca **yaratıcı zihinlerin demokratik ortamda yeşereceği** gerçeğinin farkında olarak tüm dünyada eğitim sistemini demokratikleştirme ve hoşgörü düzeyi yüksek bireyler yetiştirme yönünde adımlar atılmaktadır.

Eğitim sistemimizi “**Rekabetçi Türkiye**” ve “**çoğulcu demokrasi**” vizyonu ile ilişkilendirmeden kalkınmayı ve toplumsal ilerlemeyi gerçekleştiremeyiz. O yüzden biz diyoruz ki, insanımızı **işgücü olarak değil, nitelikli insan kaynağı** olarak kendi kapasitesi ile buluşturmalıyız.

Eğitimin stratejik önemi aynı zamanda onun toplumsal bütünleşme açısından yüklendiği temel işlevle ilgilidir. **Eğitim toplumsal bütünleşmemizin en vazgeçilmez ilkesi olan eşit fırsatlar düzenini kurmanın, bireysel gelişimi sağlamanın, meslek-statü sahibi olmak kadar yoksulu mahkûm etmeyerek en alttakilerin en tepeye kadar yükselebilmemesinin en asli mekanizmasıdır.** Bugün çocuklarımız meslek edinmiyor, bir statü ve kariyer sahibi olamıyor ya da bir üst sınıfa çıkamıyor, iş ve istihdam imkânı bulamıyorsa bu çocukların kendilerine ideolojik kimlikler edinmesi, uçlara savrulması, içinde buldukları toplumun değerler evreniyle uyumsuz davranışlar göstermesi şaşkırtıcı olmayacaktır.

O halde **bir ve beraber olmanın heyecan verici kaynağı olarak herkes için eğitim hakkını, okul öncesi evreden yükseköğretime kadar mutlak bir hak alanı olarak korumak bir zarurettir.** Kentte, varoşta ya da kırdan yaşayan herkese eğitim hizmetine erişimde olduğu kadar, okulu, eğitim kadrosu, ders araç ve gereçleri ile aynı kalitede hizmet sunulması da partimizin temel hedefidir.

Dünya vizyonu ile uyum taşımayan, eşitsizlikleri derinleştiren ve dar bir zengin kesime fırsat sunan eğitim sistemini kökten değiştirmeyi öneriyoruz. Çocuklarımızı yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda yönlendirmeyen, bilgi ve donanımını artırarak rekabet edebilir kılmayan, aksine özgüvenlerini elinden alan eğitim sistemini değiştirmeyi öneriyoruz.

Eğitim gibi stratejik bir sektörü ideolojik tutum ve söylemlerin hâkim olduğu bir alan olmaktan çıkaracağız. **Eğitimi toplumu kutuplaştırmadan değil, herkes için fırsat eşitliğini sağlamanın, herkes için öğrenme, bilgi ve meslek edinme imkânlarına erişmenin ve ülkenin rekabet gücünü oluşturacak düşünen, sorgulayan, yaratıcı, üretici bireylerin kendi kapasiteleri ile buluşarak toplumda var olabilmesinin temel bir mekanizması kılacağız.**

1.1. Eğitim herkes için temel bir hak olacaktır

Herkes okul öncesi eğitimden, yükseköğretime kadar, hiçbir ayrımcılığa tabi olmadan, eğitim alabilme hakkına sahiptir.

Herkes için eğitim, temel bir insan hakkıdır ve eğitim hakkı hiçbir surette engellenemeyecektir; yani dini, milliyeti, etnik kökeni, cinsiyeti, hayat tarzı tercihi, yaşı, engellilik durumları itibarıyla hiçbir kimseye ayrımcı muamele yapılamayacak ve ayrımcılık suç sayılacaktır.

1.2. Herkese inancını ve dilini öğrenme hakkı verilecektir

Eğitim sistemi herkesin kendi anadilini, din ve inancını öğrenme hakkını güvence altına almak zorundadır.

Eğitim dili Türkçedir, ancak herkesin kendi anadilini öğrenme hakkı vardır. Eğitim kurumlarında anadilin öğrenilmesi “seçmeli ders” sistemi ile sağlanır.

Kişilerin kendi inanç ve değerlerine uygun bir din eğitim ve öğretiminin kişilerin beklentilerini tatmin edecek ve bu hizmeti başka bir otoriteden beklemeye yönlendirmeyecek düzeyde devlet tarafından karşılanması zorunludur. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri ilköğretimin ilk kademesinde yer alır. İkinci kademesinde ise isteğe bağlıdır. İsteyen herkese kendi anadilini, din ve inancını öğrenebilmesi için müfredat tercihi sunmak zorunludur.

Yaşam tarzı tercihlerinden, cinsiyetlerinden ya da etnik kökenlerinden ve dini inançları/tercihlerinden ya da engellilik durumlarından dolayı ayrımcı muamelelere uğrayan öğrenciler, öğretmenler ve idareciler için şikâyet merci Eşitlik Kuruludur. Eşitlik Kurulu, şikâyet üzerine araştırma yapmak, ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür ve bu amaçla disiplin cezası önermeye yetkilidir. Eşitlik Kurulu en yüksek mülki idare amir, muhtar, okul aile birliği üyeleri, rehber öğretmen ve onur kolu öğrencisinden oluşur.

Tüm eğitim ve mesleki eğitim kurumları engellilere göre hizmet alanlarını düzenlemek zorundadır.

1.3. Her aileye eğitim poliçesi

Bugün eğitim sistemi sadece dar ve küçük bir gruba kaliteli bir eğitim sunmaktadır ve bu sistemin sürdürülmesinin maliyeti çok yüksektir. Özellikle cinsiyete ve gelir farklılığına dayalı eşitsizlikler eğitimde fırsat eşitliğini ortadan kaldırmaktadır. Fiziksel ve teknik altyapısı, öğretmen ve öğretim performansı düşük okullar çoğunlukla taşrada, varoşlarda ve yoksul ailelerin yaşadığı yerlerde yer almaktadır. Özellikle ortaöğretimde cinsiyet temelli ayrışma artmakta; 10 erkek çocuktan 1'i liselere giderken, üç kız çocuğumuzdan biri ortaöğretime devam edememektedir.

Herkese eğitim hizmetlerine erişimde eşitlik ve güvence yani fırsat eşitliği sağlamak eğitim reformunun en temel hedefidir.

Bu amaçla temel eğitim ücretsiz olarak devletçe yerine getirilecek, ortaöğretimden itibaren ise her ailenin eğitim poliçesine sahip olması sağlanacaktır.

Her aile çocuklarının her biri için ayrı ayrı eğitim poliçesine sahip olacak, her çocuk bu poliçeler kapsamında seçilen okullar arasından tercihte bulunabilme imkânına kavuşacaktır.

Devlet, yoksul ve geliri yetersiz her ailenin ve herkesin hamisidir. Bu itibarla ekonomik imkânı olmayan her aileye eğitim poliçesini sağlamak sosyal devletin görevidir.

1.4. Eğitim sisteminin merkezinde öğrenci olacaktır

Eğitim sisteminin merkezine ilgisi, merakı, yeteneği ve tercihleriyle öğrenci yerleştirilecektir. Her öğrenci ilgi ve yetenekleri doğrultusunda etkin bir şekilde yönlendirilecek, bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerileri ile öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerini keşfetmesine imkân tanınacaktır.

Öğretmene odaklı değil, öğretmenlerin öğrenci ile etkileşim içinde dersleri yönlendirebildiği, öğrenci odaklı öğretim teknikleri benimsenecektir. Öğrencinin seçimleri belirleyici kılınacaktır.

1.5. Ezberci eğitim istemiyoruz

Geleneksel eğitimin, gelecekte kullanılmak üzere sürekli bilgi depolamaya yönelik, ezberci, "bilgi odaklı" modeli çocuklarımızın bilgi ile ilişkilerini çarpıklaştırıyor, bilginin hayatla ilişkisinin kurulamadığı bu sistemle küçük beyinler sürekli yoruluyor. Çocuklarımız bilgi hamalı haline getiriliyor. Biz ezberci bir eğitime ve çocuklarımızın bilgi hamalı haline getirilmesine son vereceğiz.

1.6. Eğitim değil öğrenme diyoruz

Eğitim insana yol gösteren bir rehber gibi olmalıdır, kişiyi eğip bükmeden kendi içindeki yaratıcı gücü açığa çıkarıp öğrenme merakını kışkırtmalıdır. Ne yazık ki ülkemizde eğitim çocuklarımızı tek tip ve belli bir doktrin çerçevesinde biçimlendirme işleviyle öne çıkıyor. Hâlbuki her çocuğumuz ilgisi, yeteneği, becerisi, kişiliği ile farklıdır ve bu farklılığının korunması ve yaşatılması ancak eğitimin yerine öğrenmenin geçirilmesi ile mümkündür. Çocuklarımıza, öğrenmeyi ve bilgiye erişmeyi öğreten, ilgiyi, merakı, sorgulamayı teşvik eden, onlara kavramsal düşünme yeteneği kazandıran, çağdaş ve insani bir model öneriyoruz.

1.7. Yaşam boyu öğrenme ilkesini hayata geçireceğiz

İnsan her yaşta ve her yerde öğreniyor. Yaşam boyu öğrenme ilkesi bu hakikati ifade ediyor. Biz diyoruz ki öğrenme ilköğretim-yükseköğretim kademeleri arasında ve sadece okulda gerçekleşmiyor.

Öğrenme, okulda, iş başında, evde, yani her yerde, üstelik hayat boyu süren bir olgu. İnsanın bulunduğu her yere öğrenme imkânlarını ulaştırmak, bilgi ve becerilerin sürekli geliştirilebileceği mekanizmaları sisteme yerleştirmek bizim için temel bir hedef.

O nedenle mesleki eğitimin ve uzaktan eğitimin projelendirilmesi bu kapsamda önem taşıyor. Açık öğretim ve bu amaçla bir eğitim televizyonu kurulması, üniversitelerin işbirliğinde e-öğrenme imkânları oluşturulması bizim önceliğimiz olacaktır.

Bu uygulama engelli vatandaşlarımız için de bir avantaja dönüşecektir.

1.8. Ders kitapları yeni yaklaşıma göre yenilenecektir

İlk ve ortaöğretim müfredatları yenilenecektir; eğitimin sosyalleşme, kültürel aktarım, temel tutumların öğretilmesi işlevleri bir tür endoktrinasyon olarak uygulanmayacaktır.

Ders kitapları, demokratik doktrine uygun olmayan, temel insan haklarına aykırı, ayrımcılık içeren her türlü bilgi ve içerikten ayıklanacaktır. Hiçbir ders kitabı ve eğitim materyali; insan haklarına ve kadın-erkek eşitliğine aykırı, cinsiyetleri, belli bir dini, etnik, dilsel, kültürel grubu aşağılayan ya da ayrımcılık yapan yazılı ve görsel ifadeler taşıyamaz.

Tüm öğretim kademelerinde ders kitabı ve sonuç ağırlıklı bir sistemden, teknoloji-etkinlik ve proje ağırlıklı- süreçlere odaklanan bir sisteme geçilecektir.

Temel eğitim alan hiçbir çocuğumuz ders kitabı taşımayacaktır.

Diğer öğretim kademelerinde yeni müfredat kapsamında tüm ders kitapları yenilenecek ve 5 yıl süreyle kitaplar sürekli gözden geçirilecektir. Ders kitapları, alan uzmanları, rehberlik öğretmenleri, pedagoglar ve tasarımcıların katıldığı kurullar gözetiminde hazırlanacak ve Bakanlıkça onaylanacaktır.

1.9. Sosyal devlet hizmeti olarak eğitim ve kamu malı olarak okul

1.9.1. Okullarda kıtlık rejimine son verilecektir.

Eğitim devletin şefkatli yüzünü göstereceği ve şahsileştirilebilecek bir hizmet alanıdır. Bu itibarla eğitim hizmetlerinde, temel eğitim dışında, ortaöğretim kademesinden başlayarak hizmet veren kurumlar arasında rekabet sağlanacak ve devlet okulu anlayışı içerisinde bir kıtlık rejiminin sürdürülmesine son verilecektir. Çağ nüfusunun fazla, okullaşma oranının düşük kaldığı ülkemizde bunun için gerekli okul ve bina kapasitesinin sağlanması ancak bu hizmet alanının rekabete açılması ile mümkündür.

Ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları devletin değil, kamunun kurumları haline getirilecektir. Bu itibarla, özel sektör ve sektörün içinde bulunan sosyal paydaşların (sendikalar, meslek birlikleri vb.) okulların sahibi kılınması yaklaşımı benimsenecektir.

1.9.2. Okullarda ailenin etkin olduğu yönetim

Buna koşut bir düzenleme de okul yönetimlerinin öğretmen, öğrenci, idareci ve okul-aile birliklerinin etkin katılımına dayalı bir yönetim modeli etrafında yeniden şekillendirilmesidir. Okul yönetimlerinde veliler etkin hale gelecek ve her okul yönetimine okulun fiziksel ihtiyaçları ve etkinlikleri için bütçe verilecektir.

Eğitim sektöründe varolan tüm sosyal paydaşların karar mekanizmalarına ve süreçlere etkin katılımı sağlanacak, okullar ailelerin, sendikaların, meslek örgütlerinin malı haline getirilecektir.

1.9.3. Merkeziyetçi eğitime son verilecektir

OECD verilerine göre Türkiye'deki eğitim kararlarının tamamına yakını (%94) merkezde verilmektedir. Merkez teşkilatından, en küçük birim olan okul örgütüne kadar yeni bir kurumsal işleyiş modeli kurulacaktır. Eğitim hizmetleri mahallelinin "benim okulum" diye sahiplenebileceği yerinden ve yerel nitelikli bir hizmet olarak tasarlanacaktır.

Bu amaçla yerinden yönetim kuruluşlarına yetki devri yapılacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı'nda, merkezi idarenin makro ilke ve standartları belirlediği, akreditasyon standartları ve denetimi ile öğretim programları onayı ve denetimini yürüttüğü, bakanlık taşra örgütünün ise okul yapımından başlayarak, kamu çalışanı öğretmen alımlarına kadar tüm hizmetleri ve icra fonksiyonlarını yerine getirdiği bir kurumsal yapılanmaya geçilecektir.

Öğretmenlerimiz başta olmak üzere eğitim personelimiz daha iyi bir yaşamı hak ediyor. Eğitim personelimize daha iyi bir yaşam sunmak kadar, onların niteliklerini artırmalarına fırsat vermek görevimiz.

İnsan kaynakları modeli, müfredat değişimi ile birlikte eğitim ve istihdam standartları bakımından yenilenecektir. **Temel eğitim öğretmenleri devlet memuru statüsünde, kamu görevlileri arasında en yüksek maaşı alan kesimler haline getirilecektir.** Temel eğitim öğretmenleri çocuklarımız için sosyal rehber olarak işlev göreceklerdir.

Müfettişlik mesleği, etkin rehberlik hizmeti ve merkezi yönetimce konulan akreditasyon şartları ve hizmet standartlarının denetimi hizmetini yürütmeye odaklı olarak yeniden yapılandırılacaktır.

Eğitim personelinin mesleki gelişiminin sağlanması için öğretmen, uzman öğretmen, başöğretmen şeklinde kariyer sistemine dayalı rasyonel personel rejimi uygulamasına geçilecektir.

Hizmet içi eğitim etkinleştirilecek, eğitim personelinin yeni sürece adaptasyonu bakımından, kariyer sisteminde akademik eğitim ve etkinlikler ile alınan hizmet içi eğitimler de belirleyici olacaktır.

Yeni müfredat ve hizmet içi eğitim elektronik ortamda, sürekli gözden geçirilen bir içerik haline getirilecek ve bu amaçla bir eğitim portalı kurulacaktır.

1.10. Eğitimde engeller aşılanacaktır. Üstün yetenekli öğrenciler ise özel eğitim imkânına kavuşturulacaktır

Özel eğitim gerektirmeyen engelliler artık akranlarından ayrı tutulmayacak ve kaynaştırma eğitimi esas alınacaktır.

Engelli çocuklarımızı yok sayan, tecritçi yaklaşımın yerine empatinin, birlikte yaşamanın, ötekine karşı sorumluluğun öğrenildiği, çocuklarımızın fiziksel hareketliliğinin sağlanabildiği, ihtiyaç duyduğu sağlık-tedavi üniteleri ile entegre okul mekanlarıyla “kaynaştırma” eğitimi yaygınlaştırılacaktır.

Tüm eğitim kurumlarının fiziksel mekânlarını engellilerin kullanabileceği standartta düzenlememesi ayrımcılık olarak kabul edilecektir.

Üstün yetenekli çocuklar için tüm dünyada olduğu gibi özel uygulamalar geliştirilecek ve bu çocuklarımıza süresinden önce ders bitirme ve sınavlara katılma, öğretim kademeleri arasında dikey geçiş imkânları sunulacaktır.

1.11. Spor kulüplerinin altyapılarını kaldırıp sporcu yetiştirme işini okullara bırakacağız

Türkiye’de oyuncu kaynağı kulüplerin altyapılarıdır. Ancak bu durum gerek sporcular, gerek kulüpler için zorluklar yaratmaktadır. Kulüpler altyapı yatırımlarını zorlukla sürdürebilmekte özellikle büyük kulüpler altyapıdan çıkan oyuncularına çok az şans vermektedirler. Kulüp altyapı müsabakalarına ilgi son derece azdır. Spor kulüplerinin çoğu maddi sıkıntılarla mücadele etmektedir.

Bu nedenle kulüplerin altyapılarını kapatıp oyuncu yetiştirme işini okullara bırakacağız.

1.12. Temel eğitim okul öncesi eğitimden başlatılacaktır

Hâlihazırda 5–7 yaş grubu çocukların ancak %15’i okul öncesi eğitime devam etmektedir. Oysa bireysel gelişimin ve temel kavramsal düşünmenin başladığı bu dönem temel eğitimin bir parçasıdır.

Bu nedenle, temel eğitim okul öncesi eğitim dâhil olmak üzere, **4–12 yaşlarını kapsayarak 3+5 şeklinde iki kademeli olarak tasarlanacaktır.** İlk kademede kavramsal ve analitik düşünme, sorgulama, bireysel yetenek ve ilginin keşfi ile vatandaşlık eğitimi için zorunlu

dersler yer alırken; ikinci kademedeki bireysel yetenekler ve ilgiler çerçevesinde seçmeli dersler verilecektir.

1.13. İlköğretimde en iyi okul eve en yakın okuldur

En iyi okul eve en yakın okuldur. Özellikle 4–12 yaş çocuklarımız için okullarının evlerine yürüme mesafesinde olması vazgeçilmez bir ilkedir. Temel eğitim bir sosyalleşme sürecidir. Bu sebeple çocuğun doğal olarak ait olduğu sosyal çevreyle bütünleşebileceği bir düzen kurmak gerekmektedir.

Bu nedenle ilköğretimde mahalle okulu yaklaşımı benimsenecek, küçük yaşta çocuklarımızın günün erken saatlerinden itibaren servislerde yorulması önlenecektir.

Bu itibarla her mahalle ilköğretim çağındaki çocuk sayısına göre yeteri kadar okula kavuşturulacak ve okul kayıtları ikamet temelli yapılacaktır.

1.14. Çocuğun ilgi ve yeteneğine göre etkin yönlendirme

İlköğretimin ilk sınıflarından başlamak üzere, öğrencilerin sadece bilişsel değil, duyuşsal ilgi ve yeteneklerinin tespit edilmesi, psiko-motor becerilerinin geliştirilmesi ve bu yetenekler doğrultusunda öğrenim yaşamının yönlendirilmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal yönlerinin gelişimine yönelik içerikler hazırlanmalı, Türkçe ve Matematik derslerine özel önem verilmelidir. Çünkü iyi bir dil ve matematik eğitimi, analitik ve sentetik düşünmenin, problem çözme yetisinin anahtarıdır.

Ayrıca, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma ve yabancı dil gibi çağın vazgeçilmezi haline gelmiş beceriler bu süreçte mutlaka öğrencilere kazandırılmalıdır. Unutulmamalıdır ki Lizbon Deklarasyonu ile AB'ye uyumun öncelikli konularından biri olan ve ülkemizin onay verdiği e-learning 2008'de uygulamaya geçirecektir. Yine 2008'den itibaren dil seviyesi (alte sistemi) artık pasaporta işlenen bir veri haline gelecektir. 2010 yılında açık öğretim uluslararası sertifikasyona ve diplomaya konu olacaktır.

Bu nedenle çocuklarımızın ilgi ve yeteneklerini temel alan ve rekabet gücüne sahip insan kaynağı yetiştirme yaklaşımı çerçevesinde yönlendirme sistemi kurulacaktır. Seçmeli ve zorunlu ders uygulaması çocuklarımızın ilgi ve yeteneklerine göre eğitim hayatlarını sürdürmelerine imkân verecek şekilde düzenlenecektir.

1.15. Mesleki-teknik ve akademik eğitim ayrımı ortadan kaldırılacak, çok programlı lise uygulamasına geçilecektir

Ortaöğretim öğrencilerinin tamamına hem yüksek öğrenim hem de nitelikli istihdam imkânı için fırsat verilmelidir. Hiçbir öğrencinin yükseköğrenim için hazırlanma ve yarışma fırsatı elinden alınamaz, hiçbir genç daha 9. veya 10. sınıfta yaşam boyu sahip olacakları mesleğini ve kariyerini seçmeye zorlanamaz.

Bu itibarla **mesleki-teknik ve akademik eğitim ayrımı ortadan kaldırılacaktır. Bu amaçla mesleki eğitim ile akademik eğitim arasında esnek bir program yapısı oluşturulacak ve yatay/dikey geçişlere olanak sağlanacaktır.** Ortaöğretim meslek edinmenin değil, mesleğe ve geleceğe hazırlanmanın aracı olacaktır.

Mesleki-teknik eğitim yükseköğretime kaydırılacak, piyasaların ihtiyaçları ile uyumlu, uluslararası standartta ve kalitede meslek edinimini sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır. **Sertifika biriktirme ve aktarma sistemi** geliştirilecektir.

Meslek yüksek okulları yaygınlaştırılıp sanayi ve ilişkili olduğu sektörlerle organik bağları güçlendirilecektir.

Her meslek için **standartlar oluşturularak, meslek örgütlerinin etkin olduğu ulusal yeterlilik sınavı** geliştirilecektir. Böylece mesleki-teknik eğitim mezunları, uluslararası geçerliliği olan sertifikasyon/diploma sahibi olacaklardır.

İmam hatip liseleri, ilahiyat liselerine dönüştürülecek, bu liselerde inanç gruplarının din adamları yetiştirilecektir. Buralardan mezun olan öğrenciler yalnızca ilahiyat fakültelerine devam edebileceklerdir.

1.16. Ortaöğretimde kampus okullar

Ortaöğretim kurumları ve okullar sadece ders verilen yerler değildir. Bu türden kurumlar aynı zamanda öğrencilerin ders dışı, sportif-kültürel ve uygulamalı etkinliklerde de bulunmaları gereken yerlerdir. **Ortaöğretimde ikili öğretime son verilmesiyle**, öğrencilerin okullarını tüm gün boyunca ders ve ders dışı faaliyetler için kullanabilmelerine imkân verilecektir. Diğer taraftan okullar sadece öğrencilerin değil, velilerin ve yöre insanının da kullanımına açık yapılar olmak zorundadır.

Örgün ve yaygın eğitimin yanı sıra, yaşam boyu öğrenim ilkesine de uygun olarak yöreye uygun konulardaki meslek kurslarıyla birlikte, kültür, sanat, spor, bilişim- iletişim teknolojileri alanlarında program ve etkinliklerin düzenlenebileceği, uygulamalı eğitimin yapılabildiği, öğrenci ve ailelerin bilgisayar, toplantı salonu gibi çeşitli olanaklardan yararlanabilecekleri “kampus okullarla” birlikte okullarımız hepimizin ortak kullanım alanı haline gelecektir.

1.17. Adil olmayan, bireyin yeteneklerini ölçmeyen ve çocuklarımıza başarısız damgası vurarak özgüvenlerini elinden alan SINAV SİSTEMİ değişecektir

Temel eğitimin birinci kademesinde yani 4–10 yaşları arasında çocuklarımız artık sınav ve karne baskısı yaşamayacaklardır.

İlköğretim 4. sınıftan itibaren ise il bazında, müfredata dayalı, düşük profilli sınavlar yapılacak ve bu sınavların sonuçlarından, öğrencilerin ilgi-yetenek ve değerlendirmelerinden oluşan öğrenci veritabanı sistemi geliştirilecektir. **Bu veritabanı sayesinde ölçme-değerlendirme sistemi bir rehberlik ve yönlendirme aracı olarak kullanılacaktır.** Veli-öğrenci ve öğretmenler arasında elektronik ortamda kullanıma açılacak bu öğrenci veritabanı ile veliler çocukları hakkındaki ölçme ve değerlendirme sonuçlarını izleyebilme imkânına kavuşacaktır.

1.18. OKS kaldırılacaktır

OKS ancak 10 çocuktan birinin yerleştirilebildiği, kalite ve başarı düzeyi oldukça farklılık gösteren ortaöğretim kurumlarından kimin yararlanacağını belirleyen tek sınavdır. Biz OKS'yi kaldırmayı her çocuk için fırsat eşitliğini sağlamanın bir parçası olarak görüyoruz.

Biliyoruz ki ortaöğretim kurumları içerisinde sayılan fen liseleri ve Anadolu liselerinin eğitim kalitesi ve üniversite hayatı için sunduğu fırsat, meslek liseleri ya da teknik liselerde sunulamamaktadır.

Bize göre, tüm öğrencilerin eğitim kadrosu, teknik ve fiziksel altyapısı ile eşit norm ve standartlara sahip okullara erişebilmesi temel bir hedeftir. Hiçbir çocuğumuzun eğitim kurumunun sahip olmadığı nitelikler nedeniyle başarısının engellenmesine göz yumamayız. Bu bakımdan öğrencilerin devlet okulu anlayışı içerisinde ve okulların niteliklerinin eşitsizliği nedeniyle bir kıtlık rejimi içerisinde yarıştırılması kabul edilebilir değildir. Aksine her

öğrenciye satın aldığı eğitim poliçesi kapsamında yer alan ve kalite güvencesinin devletçe denetlendiği okulları seçme özgürlüğünün sağlanması temel ilkemizdir.

1.18.1. Öğrenci Yetenek Ölçümü

Öğrenci Yetenek Ölçümü sistemi getirilecektir.

Ölçüm sınavı yılda 6 kez düzenlenecektir.

İsteyen herkes, istediği her dönemde bu sınava girebilecektir.

Sınav, sosyal bilimler ve fen bilimleri konularında ve farklı düzeylerde düzenlenecektir.

Sınavda öğrencinin sayısal ve sözel muhakeme becerisi ve alınacak sınav türüne göre öğrencinin belli bir alandaki bilgisi ve yazma yeteneği de ölçülecektir.

1.19. ÖSS kaldırılacaktır

Yükseköğretime geçiş, oldukça adaletsiz ve verimsiz sonuçlar doğurmakta, yükseköğretim sistemi ise gençleri mesleksiz ve vasıfsız şekilde kaderleriyle baş başa bırakmaktadır. 1,8 milyon çocuğumuz sanki kader gibi ÖSS'ye sokulup başarısız damgası yiyerek, üstelik de işsiz-mesleksiz ve özgüvenini yitirmiş olarak okuldan ayrılmaktadır.

Biz, yükseköğretim sınavını çocuklarımızın kaderinin belirlendiği tek tayin edici kriter olmaktan çıkaracağız.

Öğrencinin elindeki poliçe ile gideceği yükseköğretim kurumunu seçebileceği, öğrencilerin değil yükseköğretim kurumlarının öğrencileri kazanmak için yarıştığı tercih sistemine geçilecektir.

Öğrenciler istedikleri üniversiteye başvurabilecektir.

Üniversite bölümleri öğrencileri kabul etmek için gerekli öğrenci yetenek ölçümü sınavı türüne ya da türlerine kendileri karar verecektir.

Üniversiteler öğrenciyi kabul ederken ortaöğretim başarı ortalaması ölçütlerini de gözeteceklerdir.

1.20. Bilgi Toplumuna önderlik edecek üniversiteler

Bilgi toplumunun yapısı ve bilgi temelli ekonomilerin zorlaması, ulusal rekabet gücünü artırmak ve rekabet stratejileri geliştirmek için yüksek öğretimi merkezde bir konuma getirmiştir. Yüksek öğretimin bilgi toplumunda üzerine düşen liderlik rolünü gerçekleştirebilmesi ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirebilmesi için, bu alana ait geleneksel kavramlar ve işlevlerinin, yönetim ve finansman modelinin, ürünleri ile toplumla ve devletle ilişkilerinin yeniden tanımlanması gereklidir.

Biz çağın gerekleri ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda yeni bir yükseköğretim anlayışını öneriyoruz.

Bu kapsamda, Partimiz iktidarında yükseköğretim, Sorbonne ve Bologna Deklarasyonları ile Lima Bildirgesi kapsamında idari ve mali özerlik, akademik özgürlük ve kalite güvencesi ilkeleri doğrultusunda yeniden yapılandırılacaktır.

1.20.1. Üniversiteler toplumun malıdır ve topluma karşı sorumludur

Tüm yüksek öğretim kurumlarının ilgilerini ve bilgilerini toplumun karşı karşıya bulunduğu çağdaş sorunlara yöneltmeleri görevleridir. Bu kurumların müfredatlarının ve faaliyetlerinin bir bütün olarak toplumun ihtiyaçlarına yanıt vermesi, kendi toplumlarındaki politik baskıları ve insan hakları ihlalleri karşısında taraf olmaları, ekonomik kalkınmanın sağlanmasında piyasa ve iş çevreleri ile etkin işbirliği geliştirmeleri, bilimsel ve teknolojik bağımlılığın önlenmesinde hayati rol üstlenmeleri, dünyanın diğer akademik kurumlarıyla rekabet içinde yapılınmaları ve çalışmalarını gereklidir.

Kurumsal yönetimden elini olabildiğince çeken devlet, yükseköğretim alanında doğrudan hizmet sağlayıcı olmaktan ziyade bir kolaylaştırıcı, düzenleyici, denetleyici ve bir ortak olarak konum alacaktır. Devletin rolü üniversitelerin temel çıktıları olan **mezunların küresel pazarda istihdam edilebilirliği, mezun sayısı** (eğitim-öğretim), yayınlar (temel bilimsel araştırmalar), ve uygulamalı araştırmaların (toplum hizmetleri) uluslararası alanda belli bir kalite güvencesine ve standardına sahip olması gibi **genel hedeflerin belirlenmesiyle sınırlanacaktır.**

Bu çerçevede “müdahaleci devlet”ten yükseköğretim sürecinin değil çıktılarının denetlendiği “kolaylaştırıcı devlete” doğru bir değişim sağlanacaktır.

Devlet üniversitesi yaklaşımına son verilecek ve tüm devlet üniversiteleri vakıf statüsüne dönüştürülecektir. Bu üniversitelerin kamunun yani toplumun malı olmasının önünü açacak ve üniversiteler paydaşlarının da içinde yer alacağı mütevellî heyetler eliyle yönetilecektir.

1.20.2. YÖK kaldırılacaktır

YÖK kaldırılacak, evrensel düzeydeki bilimin entelektüel sorumluluğu ile kalkınmanın aktörleri arasında eşgüdümü sağlayacak ana kurumsal mekanizma olarak Yükseköğretim Eşgüdüm Kurulu (YEK) teşekkül ettirilecektir. YÖK’ün özgür ve özerk üniversite yaklaşımı ile bağdaşmayan tüm görevlerine son verilecek ve üniversitelerin işbirliğini teşvik eden, eşgüdümünü sağlayan bir kurul olarak yeniden yapılandırılacaktır.

Akademik nitelikteki tüm işlere ilişkin kararlar, kamu tüzel kişiliği haiz Üniversitelerarası Kurul’da (ÜAK) alınacaktır.

1.20.3. Özgür ve özerk üniversite

Üniversitelerin akademik özgürlüğü en temelde öğretim üye ve elemanlarının özgür düşünce ve ifade hürriyetlerinin korunmasıyla, akademik çalışma, araştırma yapmaları ve bunların sonuçlarını hiçbir baskıya maruz kalmadan rahatça açıklayabilmeleri ile onlara kadro güvencesi sağlanmasıyla mümkündür.

Her üniversite kendi idari ve mali konularında kendisi karar verebilir hale getirilecektir. Devlet üniversiteleri kamu üniversitelerine dönüştürülecek, vakıf üniversiteleri gibi mütevellî heyeti ile yönetilecek, mütevellî heyetleri akademisyenler, öğrenci mezunlar derneği temsilcisi, vali, kamu yönetimi temsilcileri, şehir meclisi temsilcisi, on yıl boyunca en yüksek vergi verenler arasından Başkanın seçtiklerinin heyet tarafından onaylananlarından teşkil edilecektir.

Üniversitelerin bütçesi, şehir meclisinin katkısı, öğrencilerden alınan ücretler, proje ücretleri, kendi iratları ve toplanan bağışlarla oluşturulacaktır. Devlet yardımı ise yalnızca proje temelli olarak alınabilecektir.

Her üniversite kendi yönetim, örgütlenme, öğrencilerin kabulü, öğrenim ücretleri, öğretim üyeliğine atanma ve unvan kazanımına ilişkin ölçütlerinde Yükseköğretim Çerçeve Yasasında belirtilenler dışında serbest bırakılacaktır.

1.20.4. Öğrenciye destek ve öğrencinin kendi üniversitesini seçmesi

Devletin üniversiteyi desteklemesi yaklaşımına son verilecek ve desteğin öznesi öğrenci olacaktır. Bu itibarla, kamu kaynakları üniversitelere aktarılmayacak, uzun vadeli kredi biçiminde öğrencilere verilecek ve krediler kişinin işe girişi ile geri ödenebilir bir vadeye yayılacaktır.

Tüm üniversiteler öz değerlendirme ve eşyetkinlik ölçütlerine göre ulusal sıralamaya tabi tutulacaklar ve sıralanmış üniversiteler arasında, yetenek ölçüm sonuçları da dikkate alınarak öğrenciler başvuruda bulunacaklardır.

1.20.5. Akademik yetkinleşme

Lisans diplomasına sahip olmanın yeterli olduğu mesleki alanlar ile yüksek lisansın zorunlu olduğu alanlar ayrıştırılacaktır. Mühendislik, mimarlık, doktorluk, eczacılık ve hukuk eğitimi alanlar için yüksek lisans yapma zorunluluğu getirilecektir.

Üniversiteler 2, 3 ve 4 yıllık çeşitli programlar açıp lisans derecesi, sertifika ve diploma verecek ve programlar arasında esnek geçişler sağlanacaktır.

1.20.6. Her şehre üniversite

Her şehrin bir üniversitesinin olması, o şehirdeki sosyal ve ekonomik yaşamın canlandırılması, o şehirdeki insan kaynaklarının nitelik kazanmasının kolaylaştırılması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bu kapsamda özel kişi ve kuruluşların üniversite kurmasının önündeki anayasal engeller kaldırılacak, aksine yurtdışında kurulmuş ve denklığı onaylanmış, belli süreyle yükseköğretim alanında faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişileri ile yurtiçinde kurulmuş özel hukuk tüzel kişilerin yükseköğretim kurumları kurulabilmesi imkânı getirilecektir. ÖSS sınavının kaldırıldığı bu sistemde dersanelerden beklenen de eğitim kurumları ve üniversiteler kurmak olacaktır.

1.20.7. Uzaktan öğrenme

Herkese eşit fırsatlar sunma ve yaşam boyu öğrenimi destekleme yaklaşımımız çerçevesinde uzaktan öğrenim yöntemleri, günün gelişmiş teknolojilerinden de yararlanılarak güçlendirilecektir. Bu amaç da gözetilerek, ülkenin her yerine, her eve ucuz ve genişbant internet erişimi sağlanması yönünde kararlı adımlar atılacaktır. Yaygın eğitimde alınan sertifikalar kredi biriktirme ve aktarma sistemine dâhil edilebilecektir. Engellilerimiz de bu sayede dezavantajlarını avantaja dönüştürebileceklerdir.